

NEDERLANDSCHE

GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Het Nieuwe Jaar

Met welke gevoelens zijn wij het nieuwe jaar ingetreden? Werden deze gevoelens niet voor een goed deel bepaald door de stemming waarmede wij van het oude jaar afscheid namen? Het jaar 1948 is voorbij. Het jaar 1949 zijn wij ingetreden. In onze gezinnen lazen wij den monumentalen psalm van Mozes den man Gods en toen de nieuwjaarsmorgen aanbrak werd opnieuw de bijbel opgeslagen, nu bij den 91sten psalm en het jaar werd begonnen met: „Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zal tot den Heere zeggen: Mijn Toevlucht en mijn Burg! mijn God op Welken ik vertrouw!”

Zo moeten wij ook op het politiek levensterrein den nieuwen jaarkring ingaan. Ongetwijfeld de politieke partij is zeer nuchter en zeer reëel een machtsformatie. Het cijfer speelt in de politiek een rol — een zeer belangrijke rol. In de politiek wordt nu eenmaal geteld. Daar moeten we rekening mee houden. Maar ook in de politiek is het cijfer niet alles. En althans Christelijke politiek grijpt daar, Gode zij dank, boven uit. Als het alleen van cijfers afhing — als het alleen op het tellen der hoofden aankwam, wat zouden wij dan als Christelijke partij kunnen beginnen?

Maar wij behoeven ook niet bij het cijfer te blijven staan.

En ook bij het begin van het jaar 1949, dat God ons in Zijn vrijmacht schenkt, zijn wij niet bevangen met een gevoel van machteloosheid ziende op ons tenslotte klein getal.

Maar onze mannen hebben zich sterk gemaakt door in te gaan tot Gods Woord en uit dat Woord hebben zij kracht geput om ook de politieke taak voor het nieuwe jaar te aangaan.

Want ons getal is klein. Neen, ik doel nu niet op stemcijfers en zelfs niet op ledenaantallen, neen, ik bedoel alleen ons kader, het werkelijk werkende Antirevolutionaire kader. Dat aantal is niet groot — en in ieder geval is het niet groot genoeg. Maar het is er. Er is een phalanx van mannen, die het verstaan, dat op het moeizaam terrein der politiek, waar weinig eer en veel critiek te behalen is, dat zo dikwijls niet beantwoordt aan de verwachtingen, en maar al te vaak teleurstelt in de hoop, dat op dit terrein, en juist op dit terrein, gewerkt moet worden met inzet van de ganse persoonlijkheid en met volledige overgave des harten.

Naar den mens gesproken ziet alles er zo donker uit. Internationaal is het alles zo somber. Nationaal zijn er moeilijkheden zonder tal. De ontwikkeling der dingen in Indië vervult velen met vrees en bange zorg. Economisch is er enig herstel, maar het gaat toch eigenlijk niet goed. Wij vragen ons af wat het jaar 1949 ons brengen zal. En dan is het toch eigenlijk zo, dat wij staren in een stikdonkeren nacht en dat wij het niet weten, dat wij er niets van weten. Wie waagt zich aan voorspellingen over de komende ontwikkeling der dingen, nationaal en internationaal? Toch immers niemand. En wie er zich aan

Mr J. A. De Wilde 70 jaar

*Onderstaand artikel schreef ik, op verzoek, voor „De Rotterdammer”. Gaarne zie ik het, met enkele wijzigingen, opgenomen in ons partij-
orgaan „Nederlandsche Gedachten”. Deze wijzigingen zijn noodzakelijk,
omdat ons orgaan eerst na 7 Januari verschijnt.* J. SCHOUTEN.

Tot de feiten, welke vanwege hun betekenis de algemene opmerksaamheid verdienen, behoort zeker, dat mr De Wilde op 7 Januari den zeventigjarigen leeftijd heeft bereikt. In den kring van ons, anti-revolutionairen, vraagt dit feit bijzondere aandacht.

De heer De Wilde heeft van jongs af mee-geleefd op politiek gebied. Daaraan zal de werkzaamheid van zijn vader, aan wien de ouden onder ons zoveel goede herinneringen bewaren, wel niet vreemd zijn geweest.

Hij is in diens voetsporen getreden, en heeft van heler harte vóór de anti-revolutionaire richting gekozen.

Zijn staat van dienst in onze gelederen, en voor stad en land, is een lange, veel omvat-ende en betekenisvolle.

Reeds spoedig na de beëindiging van zijn universitaire studie ging hij deelnemen aan de politieke actie. Gedurende een respectabele reeks van jaren heeft hij een ontelbaar aantal spreekbeurten vervuld, en nog treedt hij telkens in politieke en andere vergaderingen op. Vele artikelen zijn van zijn hand verschenen in onze politieke pers, in het bijzonder tijdens de periode, waarin hij hoofdredacteur was van de *Nieuwe Haagsche Courant*.

Hij werd lid van de Haagse vroedschap en bekleedde van 1919—1931 het ambt van wethouder van Financiën. Bij de verkiezingen in 1918 is hij gekozen tot lid van de Tweede Kamer. Hij bleef dit tot 1933. Toen werd hij benoemd tot minister van Binnenlandse Zaken, en verhuisde hij naar het Torentje op het Binnenhof. In 1937 volgde zijn benoeming

tot minister van Financiën. Als zodanig zag hij zich in 1939, tengevolge van bezwaren, welke bleken bij de samenstelling van de ontwerp-begroting voor 1940, genoopt zijn ontslag te verzoeken aan H.M. de Koningin, en deed hij opnieuw zijn intrede in de Tweede Kamer. Onlangs is hij van de Tweede Kamer naar de Eerste Kamer overgegaan.

Deze zeer summiere opsomming doet zijn politieke loopbaan kennen, maar zegt toch nog weinig van zijn betekenis, omdat zij niet veel meer dan den buitenkant laat zien.

Wil men de waarde van den heer De Wilde trachten te vatten, dan moet men acht geven op zijn persoonlijkheid, en op zijn eigenschappen.

Hij is een uitstekend spreker en een uitmuntend debater. Hij treedt goed voorbereid op, maar „leest” niet. Hetgeen hij te zeggen heeft, zet hij op een zijn hoorders toesprekende wijze uiteen. Hij draagt zijn betoog spontaan, levendig en warm voor. Men moet naar hem luisteren. Dit is steeds gebleken, zowel in dorp als stad, in samenkomsten van de jeugd als in die van volwassenen, in vergaderingen voor eenvoudigen als in deskundigen kring. Dit is in niet mindere mate aan het licht gekomen in raadsvergaderingen en parlement. Hij had het oor van den Raad, als raadslid en als wethouder. Hij had het oor van de Kamer, als kamerlid en als minister. Hij heeft dit, ook na de bevrijding van ons land, behouden. Wanneer hij als wethouder een voorstel van B. en W. of de begroting, als minister een

waagt, wordt niet voor vol aangezien. De mens met al zijn wetenschappelijk kunnen, met zijn conjunctuur-theorie en zijn statistieken, is hulpelozer dan ooit, want het raderwerk der menselijke samenleving is zó ingewikkeld geworden, dat de mens het geheel niet meer kan overzien.

Maar aan zwartgalligheid mogen wij ons niet overgeven.

Daar moet in ons zijn de blijdschap van het Christelijk optimisme. Verblijdt U te allen tijde, zo vermaant Paulus de Thessalonicensen. En dat geldt ook ons.

Moeilijkheden zijn er vele.

Moeilijkheden ook voor onze partij.

Maar zolang er Christenmannen zijn, die bij de jaarwisseling in hun gezin, na gelezen te hebben uit het Woord Gods, voorgaan in priesterlijk gebed, en die in dat gebed ook een zegen afsmecken over de Antirevolutionaire Partij en haar voormannen, opdat die Partij ook in het jaar 1949 door God mag worden gebruikt als een middel, waardoor op het terrein der staatkunde iets wordt gezien van de heerlijkheid Gods en van de gehoorzaamheid aan Zijn ordinantiën dan is er reden te meer om met opgewektheid en met moed ook de politieke taak van 1948 weer op te vatten en haar in het jaar onzes Heeren 1949 met vernieuwden ijver te volbrengen.

wetsontwerp of een begroting had te verdedigen, was zijn redevoering niet zonder meer een terugslag op de gedachtenwisseling van de zijde van den Raad of de Kamer. Hij liet door de discussie den inhoud van zijn speech niet bepalen. Vóór het debat begon stonden de hoofdlijnen van zijn betoog vast. Betekenis en strekking van de zaak, waarom het ging, bepaalde den eigenlijken inhoud daarvan. Toch ging hij op de vragen, opmerkingen en critiek in. Zijn antwoorden daarop werden in zijn rede opgenomen, en wel zo, dat de hoofdlijnen daarvan dezelfde bleven, en nog beter tot haar recht kwamen.

Aan allen arbeid, welke hem op de handen werd gezet, heeft de heer De Wilde zich gegeven, in plichtsbef, doch ook met liefde en lust. Wat dat betreft lijkt hij sprekend op zijn vader. Deze vond alle werk, dat hij te doen had, mooi. Toen hij wethouder van 's-Gravenhage was, zeide hij: „Dit is het mooiste werk”. Later, gedeputeerde van Zuid-Holland geworden, gaf hij zijn oordeel over dit ambt, even oprecht en welgemeend, in dezelfde woorden. Zo ook zijn zoon. Het gaat hem om het wezen van de zaak, den aard en de betekenis van de taak. De zaak van beginsel en partij, de zaak van het volk en het koninkrijk, de zaak van het publieke leven en van zijn instellingen. Die zaak heeft zijn onverflauwde belangstelling. Daaraan geeft hij zich met al zijn krachten, serieus en blijmoedig. Telkens weer opnieuw.

Hij is steeds geweest en gebleven: drager van beginsel, man van geloofs- en levensovertuiging, Evangeliebelijder. Daardoor liet hij zijn inzichten, zijn werk en zijn houding bepalen. Daardoor is hij van grote betekenis geweest in en voor onze partij. Daardoor verrichtte hij zijn velen arbeid, in trouw en met vreugde.

Daardoor droeg hij zijn gevangenschap in den bezettingstijd rustig, voornaam en opgewekt. Beginselvastheid, gepaard gaande met tact en beleid, kenmerkten hem.

Het is deze vastheid, welke hem geschikt en bereid maakte tot samenwerking met anderen. Hij is geworden een zeer geziene figuur in brede kring van geestverwanten en van andersdenkenden.

Daarom verdient zijn 70ste verjaardag algemene opmerkzaamheid en onze bijzondere aandacht.

Een aandacht, welke zich uit in onze waardering, en tot dankbaarheid roept.

Dankbaarheid jegens hem, en bovenal jegens God, Die hem gaf.

De heer De Wilde heeft zich aan alle openbaar huldebetoon onttrokken. Hij vierde zijn verjaardag in den familiekring, buiten zijn woon- en werkplaats.

Zij deze voor hem en de zijnen een blijde geweest, en worde hem nog een aantal jaren geschonken in geestelijke kracht en lichamelijke gezondheid.

C.H en A.R. I

J. SCHOUTEN

Zowel uit correspondentie als uit vragen en opmerkingen in vergaderingen blijkt, dat er voor de verhouding tussen Christelijk-Historischen en Anti-revolutionairen in vrij brede kringen grote belangstelling bestaat, en dat men met den tegenwoordigen toestand te dezer zake geen vrede heeft.

De redenen, welke daartoe leiden, zijn niet overal dezelfde. Soms komt de belangstelling

voor en de onvrede met de bestaande verhouding op uit moeilijkheden en bezwaren, welke zich reëel voordoen in het onderling verkeer ter plaatse of in de streek. Soms is het de politieke situatie in een gemeente, bijv. de invloed van andere partijen op het gemeentelijk bestuursbeleid, welke de vraag aan de orde brengt, of een betere verhouding tussen de C.H. en de A.R. bevorderlijk zou

zijn aan het doel, dat in verband met die situatie behoort te worden nagestreefd. In vele gevallen vindt echter de belangstelling voor deze zaak haar grond in de noodzakelijkheid van en het verlangen naar meer eenheid tussen de kinderen der Reformatie, ook op politiek gebied. De toestand, waarin de wereld in het algemeen, Europa en Nederland in het bijzonder, verkeren, de verwereldlijking van de samenleving, de macht van het ongelooft, met name de macht van het communisme, versterken de behoefte aan eenheid in belijden en optreden van de protestantse christenen, en doen te meer gevoelen, dat zij tot die eenheid zijn geroepen. De diepste grond, waaruit dit verlangen opkomt en de onvrede met de huidige verhouding voortvloeit, is gelegen in het geloof bezig zijn met de bede uit het hogepriesterlijk gebed van den Heiland: „En Ik bid niet alleen voor „dezen, maar ook voor degenen, die door hun „woord in Mij geloven zullen. Opdat zij allen „één zijn, gelijkterwijs Gij, Vader, in Mij en Ik „in U, dat ook zij in Ons één zijn: opdat de „wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt.” (Johannes 17 : 20 en 21).

Hoewel over deze aangelegenheid reeds vele malen is gesproken en geschreven, schijnt het, met het oog op haar belangrijkheid, aanbevelenswaardig daarover nogmaals een beschouwing te geven. Aangezien de ervaring herhaaldelijk leert, dat de recente geschiedenis ten aanzien van de verhouding tussen C.H. en A.R. niet helder voor den geest staat, ja, soms geheel uit de herinnering is verdwenen, moge eerst een overzicht volgen van hetgeen te dezer zake in de laatste jaren heeft plaats gehad.

* * *

In den anti-revolutionairen kring werd tijdens de periode, waarin ons vaderland door de Duitse nationaal-socialistische macht was bezet, steeds levendiger beseft, dat eenheid tussen de zonen der Reformatie moest worden bevorderd, en dat aangestuurd behoorde te worden op hun vereniging in één politieke partij. Ook in andere kringen leefde dit besef en die wens.

Na de bevrijding van ons land werd daaraan al spoedig uitdrukking gegeven. Wij herinneren aan de circulaire van Juli 1945, gezonden aan alle A.R. kiesverenigingen, waarin o.m. werd medegedeeld, dat naar de oprichting van een Christelijk Nationale Partij zou worden gestreefd. Van A.R. zijde is het initiatief genomen tot samenspreking met vooraanstaande Christelijk-Historischen. Na herhaalden aandrang is het zo ver gekomen, en zijn enige C.H. en A.R. voormannen enkele malen bijeen geweest, om te spreken over de

vraag, of de vereniging van de C.H. Unie en de A.R. Partij zou kunnen worden bevorderd. Van A.R. kant werd daarbij het standpunt ingenomen, dat deze vereniging een begerenswaardig goed was, en dat daarom de vraag of daartoe zou kunnen worden gekomen, serieus onder de oogen moest worden gezien, opdat zou blijken of er, hetzij van één zijde, hetzij van beide zijden, principiële bezwaren tegen die vereniging waren. Van C.H. kant meende men, dat het moment voor de nadere overweging van die vraag nog niet was gekomen, en dat voorshands met een versterking van de samenwerking tussen beide partijen moest worden volstaan. De tijd zou moeten leren, wat daaruit verder zou kunnen voortvloeien.

Het resultaat van de samensprekingen werd samengevat in een communiqué, ondertekend door de heren H. W. Tilanus en Mr J. A. de Wilde, dat in October 1945 in enige dagbladen is opgenomen. Wij laten dit hier, ten dele, nog eens volgen.

„Nadat gedurende de afgelopen maanden besprekingen hebben plaats gehad tussen het moderamen van het centraal comité der Antirevolutionaire Partij en het dagelijks bestuur der Christelijk-Historische Unie over de mogelijkheid om te komen tot één partij, is daarbij gebleken, dat onmiddellijke fusie nog niet mogelijk is. Ten einde echter een grotere mate van eenheid op staatkundig gebied tussen de protestantse christenen te bevorderen, werd besloten aan te sturen op een federatieve samenwerking tussen beide partijen.

Daartoe worde ingesteld een commissie van samenwerking, waarin voor het tegenwoordige zitting zouden kunnen hebben het moderamen van het centraal comité van de Antirevolutionaire Partij en het dagelijks bestuur van de Christelijk-Historische Unie, welke commissie op regelmatige tijden, minstens eens per drie maanden, samenkomt.

Deze federatieve samenwerking beoogt te bevorderen, dat een gemeenschappelijk urgentieprogram wordt opgemaakt.”

Na enige alinea's over het optreden van de Prot. Christelijke fracties in de gemeenteraden, Prov. Staten en Staten-Generaal, en over de gedragslijn te volgen bij verkiezingen, welke voor dit overzicht minder ter zake doen, luidt het slot:

„Het resultaat der besprekingen zal aan de daartoe bevoegde organen in beide partijen worden voorgelegd. Eerst nadat daaromtrent door die organen besluiten zijn ge-

nomen, kan worden onder ogen gezien of op de aangewezen wijze deze federatieve samenwerking kan worden bevorderd en verwezenlijkt."

Reeds spoedig kwam aan het licht, dat deze uitkomst van de besprekingen velen A.R. teleurstelde. Op het Centralen Convent onzer partij, 1 November 1945 gehouden, gaf Mr De Wilde in zijn openingsrede aan die teleurstelling op sprekende wijze uitdrukking. Ook de vergadering deed dit. In de discussie heeft niet alleen niemand der aanwezigen zich tegen federatieve samenwerking verzet, maar hebben velen verklaard, dat zij het betreunden, dat fusie van de beide partijen niet tot stand kon komen.

De buitengewone Deputatenvergadering, welke op 23 Januari 1946 is gehouden, liet zich evenmin weifelend uit. Met algemene stemmen werd door haar het onderstaande besluit genomen.

„De Antirevolutionaire Partij, op 23 Januari 1946 in Deputatenvergadering bijeen, spreekt als haar overtuiging uit:

- a. dat allen, die den Christus naar de Schriften als hun Heer en Koning belijden, op staatkundig gebied behoren samen te werken, zoveel mogelijk in één organisatie;
- b. dat deze eis te sterker spreekt, nu in het maatschappelijk leven hervormingen moeten worden tot stand gebracht, die het Nederlandse Volk onder Hoger Zegen zullen helpen zich na de desorganiserende bezettingsperiode moreel en

maatschappelijk te herstellen en een toestand te doen intreden, waarin aan de sociale gerechtigheid, zoveel als dit in een zondige wereld mogelijk is, wordt voldaan;

- c. dat naast de krachten, die in het vrije maatschappelijke leven werkzaam zijn, hier ook een belangrijke taak ligt voor de Overheid, en dat bij het licht van Gods Openbaring, tot wering enerzijds van maatschappelijk onrecht en anderzijds van staatsalmacht, de juiste grenzen van gezag en vrijheid, van overheidsmacht en burgerrecht moeten worden getrokken;

betreurt, dat uit de samensprekingen van de vertegenwoordigers der Christelijk-Historische Unie en der Antirevolutionaire Partij gebleken is, dat vereniging der beide partijen voorspand op overwegende bezwaren van de zijde der Unie stuit en dat onder de gegeven omstandigheden met een federatieve samenwerking moet worden volstaan;

verzoekt het Centraal Comité alsnog in nader overleg te treden met de Christelijk-Historische Unie, teneinde na te gaan, op welke wijze een federatieve samenwerking kan worden bevorderd."

Het medegedeelde schijnt voldoende ten bewijze, dat van A.R. zijde het mogelijke is gedaan; om de eenheid van C.H. en A.R. te bevorderen, en dat alleen ten onrechte het tegendeel zou kunnen worden beweerd.

Den loop van zaken in de Christelijk-Historische Unie brengen wij in het volgend no. onder de aandacht.

Uit de Partij

1. Nederlandsche Gedachten.

Het nieuwe jaar is ingetreden. Het oude jaar heeft ten aanzien van ons kaderorgaan niet aan de verwachtingen voldaan. De beoogde 20.000 abonnementen werden niet verkregen en zelfs moest enigen teruggang worden geconstateerd. De financiële moeilijkheden in de gezinnen doen zich gevoelen en wanneer dan een huiselijke sanering wordt toegepast, dan is het zo gemakkelijk om ook het abonnement op „Nederlandsche Gedachten" maar op te zeggen. Het is ook zo'n speciaal blad. Het gaat alleen over politiek. Amusant is het vrijwel nooit. Moeder de vrouw heeft er niet veel aan. Men heeft reeds een dagblad, daarnaast een kerkblad, dan nog een weekblad met plaatjes — en dan nog een politiek blad? Het is van het goede wat veel. Dat is wel zo — maar f 3.— is

toch ook weer f 3.—. Vooruit laten wij het maar opzeggen.

Het is alles zo begrijpelijk. Maar alles wat begrijpelijk is, is daarom nog niet goed. En in ieder geval staat de zaak zo dat „Nederlandsche Gedachten" in het jaar 1949 weer een paar duizend abonnementen er bij moet winnen. Ik durf het getal van 20.000 lezers nu niet meer vasthouden, althans niet voor dit jaar. Dat kost mij wel wat om dit doel vooralsnog te laten schieten. Maar een 2500 nieuwe lezers moeten er toch worden gewonnen. Dat betekent 1 op de 4 lezers. Dat is toch niet te hoog gericht? Geeft U dan propaganda-adressen op aan de administratie of aan de redactie. Praat er over met vrienden en kennissen. Want „Nederlandsche Gedachten" mag niet duurder worden dan het nu is. Wilt U daaraan medewerken?

2. De folder voor de ledenwerving.

In het vorig nummer van ons blad werd aangekondigd, dat binnenkort aan de kiesverenigingen

een folder voor de ledenwerfactie zou worden toegezonden, welke men bij het bureau van het Centraal-Comité zou kunnen bestellen. Die belofte kan niet direct worden nagekomen. Er gaan nog enige weken over heen voor deze gereed is. Men wachte dus nog even rustig af en men doe nog geen bestellingen per brief. Bovendien schijnt het nodig om streng de hand te gaan houden aan den regel, dat bestellingen alleen worden uitgevoerd per girobetaling, want bij het aanbieden der kwitanties aan het einde van het vorig jaar kwamen veel vreemde dingen voor. Maar dat is een ander hoofdstuk waar wij het nu maar niet over zullen hebben. De folder komt dus. Maar nog even geduld.

3. De ledenwerfactie.

Hoewel de folder er nog niet is — behoeft de actie deswege niet te stagneren, en althans kan een aanvang worden gemaakt met de voorbereiding van de organisatie. Daar komt nog wel wat voor kijken. De adressen moeten worden uitgezocht van hen, die voor het lidmaatschap in aanmerking komen. De plaats moet in wijken worden verdeeld. Medewerkers moeten worden gevonden. En dan moet men b.v. in Februari of in Maart een „tiendaagse veldtocht” openen. De gehele propagandaclub gaat 10 dagen aan het werk. In die tien dagen moeten alle adressen persoonlijk worden bezocht. En in die tien dagen moet het bij wijze van spreken ook afgelopen zijn. De voorbereiding eist tijd. Maar de eigenlijke actie moet in die periode plaats vinden. Dat is prettiger ook, want dan weet men tevens, welke resultaten de actie opgeleverd heeft. Maar een goede voorbereiding is noodzakelijk.

Begint U daar reeds mede! Heeft uw bestuur zich daarover reeds beraden? Informeert U anders eens op de eerstvolgende ledenvergadering hoe het er mee staat?

Wij ontvingen voorts de mededelingen, dat de volgende resultaten werden verkregen. Delft steeg van 550 op 750 leden. Voorburg van 500 op 575. Gouda van 210 op 276 en de actie wordt daar krachtig voortgezet. Apeldoorn Noord kwam van 83 op 183. Te Oudenbosch werd een kiesvereniging opgericht met aanvankelijk 16 leden. Ook te Oss kwam men tot organisatie met 22 leden. Dat betekent dus in het totaal een winst van 479. Indertijd deden wij reeds een mededeling over de resultaten van Hoogeveen. Er is dus reeds actie hier en daar. Maar die actie moet algemener worden.

Gireer heden f 3.-

Het is het abonnementsgeld over 1948 voor „Nederlandsche Gedachten”

U bespaart de incassokosten en U helpt de administratie

Drukkerij LIBERTAS N.V., Utrecht
Giro 2 6 7 1 2 2

Prof. Mr P. A. Diepenhorst

Niet alleen de heer De Wilde vierde dezer dagen zijn 70sten verjaardag. Er is nog een jubileum, waaraan aandacht moet gegeven. Want ook Prof. Mr P. A. Diepenhorst herdacht dezer dagen dat hij den leeftijd der „sterken” heeft bereikt. Ook Prof. Diepenhorst heeft aan dezen verjaardag geen ruchtbaarheid naar buiten willen geven. Maar de Antirevolutionaire Partij is hem zo groten dank verschuldigd, dat het niet oirbaar zou zijn over dit jubileum te zwijgen.

Zeker, anders dan de heer De Wilde neemt Prof. Diepenhorst niet meer daadwerkelijk deel aan de politiek. In 1946 kwam er een einde aan zijn lidmaatschap van de Eerste Kamer, een ambt hetwelk hij jarenlang met eer heeft bekleed en waarin hij zich deed kennen als een gevat debater en een uitstekend redenaar. Als spreker was hij op onze vergaderingen zeer gezien en ook op deze wijze heeft hij de goede zaak ten eerste gediend.

Maar waar wij Prof. Diepenhorst vooral dankbaar voor zijn en moeten zijn is zijn vruchtbare pen. Lang, veel te lang, heeft het geduurd voor er een economische faculteit kwam aan de Vrije Universiteit. Toch moest aan de juridische studenten de eerste beginselen der economie worden bijgebracht, en deze taak heeft Prof. Diepenhorst een lange reeks van jaren verricht. Zijn belangstelling ging daarbij vooral uit naar de geschiedenis der economie. Op dat terrein heeft hij zijn sporen verdiend. Maar wat meer zegt, hij heeft tal van boekwerken gepubliceerd, die ook nu nog een wapenarsenaal vormen van argumenten

voor hem, die belangstelling heeft voor de praktische politiek. Zijn boeken over „Het Socialisme”, „De Eigendom”, „De Loonarbeid” zijn nog een vraagbaak voor velen die zich voor deze onderwerpen interesseren. Zijn „Voorlezingen over de Economie” later opnieuw uitgegeven als „Handboek der Economie” zijn bekend.

En al deze werken zijn zo geschreven, dat zij in brede kring aftrek vonden. In de bibliotheek van iedere Jongelingsvereniging vindt men een of meer van zijn werken. Niet het minst hierdoor heeft Prof. Diepenhorst het zijne er toe bijgedragen het Antirevolutionaire kader te vormen. Tal van brochures verschenen van zijn hand over actuele vraagstukken en telkens weer treft de gedegen behandeling in populaireren trant, terwijl de dikwijls brede literatuurvermeldingen aanwijzingen leveren voor verdere studie.

Het is inderdaad niet zonder reden dat wij het plicht rekenden Prof. Diepenhorst bij zijn zeventigsten verjaardag hartelijk te danken voor den velen arbeid hetzij direct, hetzij indirect voor de Antirevolutionaire Partij verlicht.

PARLEMENT

Uit het

Dr A. VEERMAN

Eine mins is geinen eerappel

Wat zou er bovenaan moeten staan op het lijstje van onderwerpen, die in de afgelopen weken in de Kamers aan de orde kwamen? Indonesië, zult U zeggen. Natuurlijk: we zullen straks zeker ook daarover wat moeten schrijven. Maar wanneer we de dingen nu eens niet wegen, maar meten, dan zien we naast vijf uur voor de Indië-debatten, vijf volle dagen voor de onderwijs-debatten. Daarom onderwijs voorop.

„Een mens is geen aardappel” zei minister Rutten in sappig Limburgs. De diepe zin van deze spreuk uit de mond van den hoogleraar in de psychologie is deze, dat men een mens niet rollen kan waarheen men wil. De juiste man op de juiste plaats, voor iederen jongen en voor ieder meisje het onderwijs dat past bij zijn begaafdheid, dat zijn wensen, die ieder onderschrijft. Maar, zo wilde de minister zeggen, laat men begrijpen, dat dit ideaal nimmer te bereiken is.

Intussen leek die arme minister Rutten zelf wel een aardappel. Vijf dagen lang rolde hij, al naar de Kamer wilde, door heel het onderwijs, van het kleuter- tot het hoger onderwijs, en alsof dat niet genoeg was, ook nog door pers, radio, kunsten en natuurbescherming. Voor een nieuwen bewindsman is het geen geringe taak, zich in de vraagstukken van dit omvangrijke departement in te werken. Men kreeg den indruk, dat Prof. Rutten met grote kracht daaraan begonnen was. Dat was één winstpunt voor hem. Bovendien wist hij door zijn spreektrant de Kamer te doen luisteren. Men meesmulde wel eens, omdat

hij het wat „anders dan een ander” deed, maar hij toonde toch in het parlementaire debat zijn mannetje te staan. Dat was nog een winstpunt voor hem. De nieuwe minister had dan ook een goede pers.

Groentijd

De Kamer heeft niet de gewoonte, nieuwe ministers te ontgroenen, door het hun extra lastig te maken. Dat kan men een excellentie niet aandoen. Maar een minister, die voor het eerst tegenover de Kamer staat, zal zich soms toch wel voelen als een aankomend student.

Professor Rutten schaamde zich niet voor zijn parlementaire onbedrevenheid. Meer dan eens excuseerde hij zich er mee; misschien vond hij het wel gemakkelijk, zo'n excuus bij de hand te hebben.

Gelukkig voor de reputatie van een minister in later jaren, vindt men van deze onbedrevenheid maar weinig sporen in de Handelingen terug.

Een voorbeeld. Bij de bespreking van het Hoger Onderwijs had Mr Terpstra — gesteund door Dr Stokman (K.V.P.) — er in twee termijnen op gewezen, dat twee subsidieposten voor het bijzonder hoger onderwijs ten onrechte waren geschrapt. Dat waren de tegemoetkoming voor geleden oorlogsschade en het subsidie voor psychiatrische onderzoekingen aan de Vrije Universiteit. Men had op het departement erg simplistisch geredeneerd: De bijzondere universiteiten krijgen nu een algemene subsidie in hun uitgaven en daarmee is de reden van bestaan voor deze twee bijzondere posten, die vroeger nog op de begroting voorkwamen, verdwenen.

Mr Terpstra toonde nu aan, dat men al te zeer met een „dom potlood” gewerkt had, aangezien deze twee posten geheel buiten de algemene subsidiewet vielen, van geheel anderen aard waren.

De minister liet zich ten slotte overtuigen. Voor de ene post zag hij wel een uitweg op de begroting, maar voor de andere was een wijziging nodig. Vol vertrouwen keek de minister naar den voorzitter: „Hoe moet ik dat doen?” Dr Kortenhorst: „Dat moet U even opschrijven, Excellentie”. Inderdaad, de Regering kan in een aanhangig wetsontwerp slechts bij schriftelijke nota een wijziging aanbrengen. Voorzitter Van Schaik, meer formeel dan de huidige president, antwoordde in een dergelijk geval eens: „Daar is een schriftuur voor nodig”.

Enkele Kamerleden boden vlug aan den minister papier en potlood aan. De voorzitter kwam nog verder te hulp, door de vergadering voor vijf minuten te schorsen. En zo kwam dan de wijziging tot stand. Van dit hele gebeuren vindt men nu in de Handelingen niets anders terug dan de nuchtere mededeling, dat door de Regering een wijziging is aangebracht. Minister Joekes was zelf blijkbaar al beducht voor toekomstige lezers van de Handelingen. Hij fluisterde — nadat hij een paar opmerkingen gemaakt had — den stenographen toe: „Dit niet in de Handelingen”.

Zoals men weet, is deze minister jaren lang Kamerlid geweest, eerst als vrijzinnig-democraat en na den oorlog voor de P.v.d.A. Hij kent dus het klappen van de zweep. Hij gold in de Kamer en zeker in de fractie van de P.v.d.A. als een gezaghebbend man en een ervaren parlementariër. Als minister optredend, bracht hij dus een zekere reputatie mee, ter-

wijl hij bovendien in Dr Drees een zeer bekwaam voorganger had. Eigenlijk geen wonder, dat Mr Joe-kes als minister tegengevallen is. Zijn redevoeringen zijn tot nog toe weinig interessant geweest. Ook Mr Wijers, de derde minister, die voor het eerst zijn begroting te verdedigen had, toonde zich een weinig boeiend spreker.

Waar het warm liep

Het is natuurlijk ondoendijk, alles weer te geven, wat in de Kamer bij drie begrotingen aan de orde kwam. We zien, als we de Handelingen doorbladeren, onze mensen voortdurend in actie. Mr Terpstra, Mr Roosjen, Dr Verkerk, Ds v. d. Zaal, de heren Stapelkamp en Biewenga, dat zijn de namen, die we tegenkomen.

We kiezen hier alleen de punten uit, waar het even warm liep tussen de ministers en de Kamer. Dat was om te beginnen bij de motie-Roosjen.

Het ging om de onderwijzerssalarissen. Die zijn een goed jaar geleden omhoog gevijzeld tot een hoogte, waarover de betrokkenen voldaan waren. Maar reeds terstond leefde bij hen de vrees, dat de vreugde niet van langen duur zou zijn. In het afgelopen jaar zijn nu aan de ambtenaren enige salarisverhogingen gegeven, die niet voor de onderwijzers gelden. Dat bracht de poppen weer aan het dansen. Want de onderwijzers willen, nu hun salarissen op een behoorlijk peil gebracht zijn, voortaan gelijk op te gaan met de ambtenaren en zo de bestaande verhouding te bestendigen.

Die wens stond in de motie-Roosjen. Minister Rutten, eerst vrij sterk afwijzend, beloofde toen de zaak nog eens in het georganiseerd overleg te zullen brengen. Maar niet als die motie aangenomen werd; dan was voor hem de zaak afgedaan. Mr Roosjen vond eerst, dat dit leek op het gedrag van „het knorrend lid van onze veestapel, dat wanneer je het aan zijn staart trekt, juist den anderen kant uitgaat”. Maar hij wilde, toen de minister den goeden kant uit bleek te gaan, hem op dien tocht niet hinderen en trok zijn motie in.

De heer Van Sleen wist een motie over de gehuwde onderwijzeres erdoor te krijgen, dank zij de afwezigheid van velen aan de rechterzijde, vooral (maar niet alleen) bij de K.V.P. Heel belangrijk was het niet. De motie vroeg slechts bij het bepalen van de houding ten opzichte van de gehuwde of huwende onderwijzeres rekening te houden met het tekort aan leerkrachten.

Dat zou de minister toch wel doen. Maar het absentisme bij de K.V.P. is geen uitzondering en kan tot bedenkelijke gevolgen leiden.

Minister Joekes had er veel moeite mee, zijn partijgenoot V. d. Born te bewegen een motie in te trekken, waarin gevraagd werd de loonbijslag uit te breiden tot de inkomens tot f 5000.—. Ondanks het duidelijke: onuitvoerbaar en onaannemelijk, handhaafde de voorsteller, die de stekende ogen van het N.V.V. in zijn rug voelde prikken, langen tijd zijn motie en slechts node gaf hij zich tenslotte gewonnen.

Lof der korthed

Het is soms een kunst, in veel woorden weinig te zeggen. Vaker is het een kunst, in weinig woorden veel te zeggen. De heer Schouten verstaat ze beide. Men leze zijn sobere verklaring, afgelegd bij de de-

batten naar aanleiding van de regeringsverklaring over het hervatten der positionele actie. Men vindt haar elders in dit nummer.

De heer Schouten had alle andere sprekers voor laten gaan. Zelfs Ds Zandt, die meestal als hekkensluiter optreedt, ging voor hem naar het spreekgestoelte. Toen pas kwam de heer Schouten. De onderlinge gesprekken werden gestaakt en met grote aandacht luisterde men naar wat de A.R.-fractie-leider zou gaan zeggen.

Het was juist twee jaar na de debatten over het „accord” van Linggadjati. De heer Van der Goes van Naters (arb.) herinnerde eraan en het klonk uit zijn mond wat spijtig. Ook de heer Romme (k.v.p.) kon het niet nalaten even terug te bladeren in de historie van de laatste jaren. Beiden ter verdediging van hun houding. De heer Schouten had dit niet nodig. Hij richtte den blik vooruit: „Ik hoop, dat het van onze zijde niet meer nodig zal zijn in de naaste toekomst of later oppositie te voeren met betrekking tot het beleid ten aanzien van Indonesië”.

Linggadjati, dat was de rechtse oppositie op haar best. De grote rede van den heer Schouten bij die debatten maakte diepen indruk. De antwoorden op de interrupties van Vorrink, van Wagenaar en van anderen, de hartstochtelijke peroratie, het waren hoogtepunten van parlementaire welsprekendheid. Lest heugt best, dus is het goed voorzichtig te zijn. Maar het lijkt niet te veel gezegd, dat de sobere verklaring van 20 December sinds Linggadjati de meest indrukwekkende Kamerrede van den heer Schouten was.

De linkerzijde

Zoals reeds gezegd, de debatten over Indonesië duurden slechts kort. Voor het Kabinet was dat anders. De ministers hadden de ene vergadering na de andere, zowel in de weken voor de actie, toen telkens weer de knopen geteld werden: ja, nee, ja....., als in de weken na den 18den December, toen de Veiligheidsraad met zijn resoluties tussenbeide poogde te komen.

De Kamer had er voldoende aan, zich achter de Regering te plaatsen. Alleen de communisten zorgden voor wat kabaal, dat aan de eenstemmigheid van de overigen geen afbreuk deed, doch alleen maar onderstreepte.

's Middags na de rede van den minister-president, waren er een paar kreten vanaf de publieke tribune, die door de radio meer leken dan wat zij waren (de schreeuwer en schreeuwster stonden vlak bij de microfoon van een radio-reporter). 's Avonds was er de rede van den partijleider De Groot, den fanaticus, maar een zeer middelmatige spreker. Bij een interruptie wond hij zich dermate op, dat de voorzitter zijn „geachte medeleden verzocht, dezen spreker enigszins te ontzien”.

Dr Kortenhorst hield de teugel strak. De Kamer liet den Communist verder praten en verwierp zijn motie, om het vuren te doen staken met 80 tegen 8 stemmen.

En de P.v.d.A.? De heer Van der Goes gaf uiting aan ernstige bezwaren tegen de regeringspolitiek van zijn fractie. Maar niet één lid van dezen „Trotzkistische groep”, zoals de Stalinist De Groot haar noemde, stemde voor de motie van de C.P.N. De heer De Kadt verdween achter het klapdeurtje.

Rede van den Heer J. Schouten

gehouden in de Tweede Kamer, bij de beraadslagingen over de Regeringsverklaring inzake Indonesië, op Maandag 20 Dec. 1948

Mijnheer de Voorzitter! Er zijn ogenblikken, waarin men zeer in het bijzonder moet overwegen, welke betekenis spreken en zwijgen hebben of kunnen hebben en, indien voor spreken dient te worden gekozen, wat noodzakelijk moet worden gezegd. Zulk een ogenblik beleven wij, naar mijn mening, op dit moment.

Uit de aard van de zaak kan thans niet volledig worden gezwegen. De Kamer behoort nu antwoord te geven op de vraag: Hoe staat gij ten opzichte van de beslissingen, welke de Regering terzake van Indonesië heeft genomen? Of, wil men het in andere woorden formuleren: Welk is Uw standpunt met betrekking tot de Regeringsverklaring van hedenmiddag? De Kamer zou m.i. haar plicht verzaken, wanneer zij op die vraag geen antwoord gaf of zich te dien aanzien in het vage begaf.

Daarom wil ik gaarne de mening van mijn politieke vrienden en mij uitspreken, mij daarbij beperkende tot hetgeen op dit moment de hoofdzaak is.

Uit dit laatste volgt voor mij, dat ik mij thans niet in beschouwingen zal begeven over het Regeringsbeleid met betrekking tot Indonesië van de laatste jaren, noch over dat beleid van de laatste maanden. Evenmin ga ik nu de vraag behandelen of, wanneer de beslissingen van de laatste dagen belangrijk vroeger waren genomen, niet veel leed en schade zou zijn voorkomen. Hoe belangrijk een en ander ook is, het moet, dunkt mij, op dit tijdstip niet besproken worden. Vandaar, dat ik de geachte afgevaardigde, de heer Romme, niet volgen zal. Hij gaf een summier exposé van het standpunt, door hem en zijn geestverwanten ingenomen sinds, naar ik meen, 24 September van het vorig jaar. Ik ga thans niet over tot het geven van een historisch exposé, ook niet met betrekking tot hetgeen van onze zijde is gezegd over het Regeringsbeleid in de laatste 14 maanden. Ik heb er geen behoefte aan op dit ogenblik — daarop leg ik de nadruk — te onderzoeken of anderen dan wel wij gewijzigd zijn in hun houding, of er zelfs ook maar een koerswijziging van een windstreek, hetzij in het beleid van de Regering, hetzij in het beleid van de diverse groepen in deze Kamer, is te constateren.

De opmerking zou kunnen worden gemaakt, dat ons antwoord op de zoëven geformuleerde vraag genoegzaam bekend is. Ik zou dat niet willen tegenspreken, maar meen niettemin, dat in het bijzonder de Regering er in dit tijdsgewricht recht op heeft, dat het antwoord in deze gedachtenwisseling ook van onze zijde wordt gegeven.

Het besluit tot beëindiging van de besprekingen met de republiek en met de Commissie van Goede Diensten, tot opzegging van de bestandsovereenkomst en tot de inzet van de militaire macht in de republikeinse gebieden, heeft onze volle instemming.

Dit geheel van besluiten was noodzakelijk met het oog op:

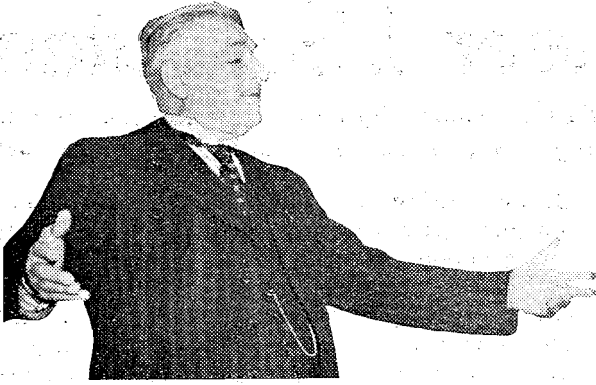
- 1e. de bescherming van de Nederlanders en de Indische Nederlanders in Indonesië;
- 2e. de plichten ten aanzien van de federalen in het algemeen en van die in de bevrijde gebieden in het bijzonder;
- 3e. de ontwikkeling en bevordering van de staatsrechtelijke en staatkundige orde in Indonesië, in overeenstemming met de Regeringsverklaring van 7 December '42;
- 4e. de positie van de Indonesische volken in de bevrijde en in de republikeinse gebieden;
- 5e. de positie van onze militairen in Indonesië.

In één woord samengevat: het geheel van de genoemde besluiten was noodzakelijk met het oog op het volbrengen van de Nederlandse gezagstaak en het werkelijk voldoen aan hetgeen de verantwoordelijkheid van ons vraagt.

Ik spreek de verwachting uit, dat de Regering hetgeen zij nu begon met inspanning van haar beste krachten zal voortzetten, tot dat het doel van de actie reëel is bereikt.

Onder „waardevolle” of „constructieve krachten” in de republiek, waarvan in de Regeringsverklaring wordt gesproken, versta ik de krachten, die zich als zodanig geopenbaard hebben of zullen openbaren en die — daarop leg ik de nadruk, Mijnheer de Voorzitter — geen verantwoordelijkheid dragen voor het regime van de republiek.

Mijnheer de Voorzitter! Mijn gedachten gaan op dit ogenblik uit naar de vele miljoenen

Ja — en dan staat men voor de consequenties

mensen in Indonesië, die zwaar geleden hebben en nog elke dag lijden onder het optreden van de republiek. Ik hoop, dat zij nu spoedig en voorgoed zullen worden bevrijd van alle terreur, van alle onvrijheid en van alle ellende, zoals zij die in de laatste jaren dag en nacht hebben moeten meemaken.

Evenzo denk ik op dit moment aan onze militairen en hun familieleden. Wij kunnen ons de zorg en de spanning, waarin zij verkeren, ten volle voorstellen. Wij weten, al weten wij

nog niet wie het zijn, dat er in de noodzakelijke strijd reeds slachtoffers zijn gevallen, mensen hun leven hebben verloren. Het zullen, helaas, niet de laatsten zijn. Mogen allen rust vinden in en kracht ontlenuen aan de gedachte, dat het een van de grootste waarden van het menselijk leven is, dat men, als het moet, zijn leven inzet voor datgene, wat waarachtig gezag en waarachtige vrijheid is.

Mogen onze militairen opnieuw op voorbeeldige wijze in woord en daad getuigen, dat de militaire macht, in Nederlandse zin aangewend, van de allergrootste betekenis is voor orde en rust, voor veiligheid en recht, voor gezag en voor vrijheid.

Aan de Regering wens ik de wijsheid en de kracht toe haar zware taak op juiste wijze en in volharding te volbrengen. Ik hoop, dat het van onze zijde niet meer nodig zal zijn in de naaste toekomst of later met betrekking tot het beleid ten aanzien van Indonesië oppositie te voeren. Ik hoop dat, Mijnheer de Voorzitter, en mijn hoop wordt sterker, wanneer ik mag aannemen, dat de mannen, die achter de Regeringstafel gezeten zijn, ook van hun zijde het uiterste zullen doen, opdat vrijwel het gehele Nederlandse volk zich scharen kan achter de Regering.

Het Wetsontwerp inzake

Chr. v. d. HEUVEL

VERVREEMDING VAN LANDBOUWGRONDEN

Reeds enigen tijd is bij de Staten-Generaal ahangig een wetsontwerp, bedoelende regelen te stellen, die bij verkoop van landbouwgronden in acht genomen behoren te worden.

Nevens een paar andere bijkomstige oogmerken, waarop we aan het slot nog even de aandacht hopen te vestigen, bedoelt dit ontwerp drieërlei:

- 1e. regelen te stellen ten einde versnippering van den grond tegen te gaan en een doelmatige verdeling van grond te bevorderen;
- 2e. regelen te geven waardoor bij verkoop van grond de pachter een recht van voorkeur heeft;
- 3e. regelingen te geven omtrent den prijs van landbouwgronden.

Voor wat het tegengaan van verdergaande versnippering betreft of behoud van bestaande goede ligging van gronden, is er een en ander te zeggen ten voordele van zulke bepalingen.

Twijfel kon echter gekoesterd worden of dit wetsontwerp belangrijke resultaten op dit punt zal kunnen opleveren.

Immers door twee omstandigheden wordt bereiking van het oogmerk: doelmatige verkaveling, gehinderd. In de eerste plaats wordt volgens andere bepalingen van dit ontwerp aan den pachter een voorkeurs-

recht bij verkoop gegeven.

Een uit een oogpunt van verkaveling ongunstig gelegen perceel zal, wanneer de pachter gebruik maakt van zijn recht van koop in eigendom overgaan aan den pachter en dezelfde ondoelmatige ligging blijft gehandhaafd.

De tweede omstandigheid welke belangrijke resultaten op dit gebied twijfelachtig maakt, is de uitzondering welke gemaakt wordt voor gronden, welke door erfenis en boedelscheiding van eigenaar verwisselen.

Deze overgangen vallen buiten deze wet. Voor bepaalde dingen is ze ook niet toepasselijk wanneer het betreft verkoop aan afstammelingen in de rechte lijn en verwanten in de 2e zijlinie, dat zijn broers of zusters.

We voeren dit niet als een bezwaar aan. Integendeel, deze beperking juichen we toe. Het komt naar onze mening de overheid niet toe in het familiebezit in te grijpen op de voorgestelde wijze, noch bij het leven, noch bij den dood van den eigenaar.

Naar onze opvatting gaat de beperking zelfs niet ver genoeg. Immers, ze geldt niet voor de kinderen van broers of zusters. Bij ongehuwden of bij kinderloze echtparen is het een rechtmatig verlangen hun

familiebezit te doen overgaan naar een of meer van de kinderen hunner broers of zusters. In veel gevallen is reeds één van deze neven in het huisgezin van den oom of tante opgenomen, met de bedoeling straks op de plaats te komen.

We menen dat in dit opzicht het ontwerp verandering behoeft. Voor het overige hebben we tegen den opzet: verdergaande versplintering tegen te gaan, geen bezwaar.

Intussen beperkt het voorstel zich niet tot doelmatige verkaveling, maar wordt ook bedoeld kleinere bedrijven op deze wijze te vergroten.

Het wetsontwerp, noch de Memorie van Toelichting, laten er zich over uit welke dezer beide oogmerken de voorkeur moet hebben.

Gesteld dat naast een grotere boerderij een stuk land ligt dat verkocht wordt. Rationeel zou dan wezen dat de eigenaar van de boerderij, waar dit stuk tegenaan ligt en misschien vroeger wel deel van heeft uitgemaakt, nu dit stuk land koopt. Misschien woont 1 of 2 km. verder een kleine boer, wiens bedrijf wat vergroot zou moeten worden. Wie behoort het betreffende stuk dan te kunnen kopen? Moet, om het anders te zeggen, dan de doelmatige ligging of het te vergroten bedrijf den voorrang hebben?

Verder regelt het ontwerp niet, althans niet met zoveel woorden, wat er gebeurt wanneer een goedkeuring geweigerd wordt. Wel staat in de toelichting, dat een eigenaar, welke niet wenst te verkopen aan dengene die daarvoor naar het oordeel der Grondkamer het meest in aanmerking komt, vrij is het niet te verkopen. Daarop volgen echter de ietwat raadselachtige woorden „De eigenaar of pachter van het kleine bedrijf is evenwel gebonden aan zijn toezegging”. Voor de openbare behandeling zal wel getracht worden achter de betekenis dezer woorden te komen.

* * *

In de tweede plaats wordt aan den pachter een voorkeursrecht gegeven bij verkoop, wanneer de eigenaar niet aan afstammelingen in de rechte linie of verwanten in de eerste graad van de zijlinie verkoopt.

Wij vinden dat een redelijk voorschrift.

Wie jaren lang den grond heeft gebruikt, behoort, behalve de familie, het eerst voor koop in aanmerking te komen.

Naar onze mening zou er nog een bepaling ten gunste van den pachter bij behoren. Dikwijls is de pachter financieel niet bij machte de boerderij te kopen. Gewenst ware dat hij ook de bevoegdheid had een anderen koper op te geven, die hem wilde verpachten of indien er meer gegadigden zijn, voor den vastgestelden prijs, een voorkeursrecht te geven aan dien koper, welke bereid is het opnieuw aan den zittenden pachter te verpachten.

De voorrang van den pachter bij verkoop geldt slechts wanneer hij 12 jaren ten minste de boerderij in pacht heeft of 6 jaren wanneer het los land betreft.

Daar zijn ook wel enige bezwaren in te brengen tegen dezen voorrang voor den pachter bij verkoop: o.a. dat deze tegenover zijn verpachter een zeer onbehoorlijk man geweest kan zijn. Voorts dat geen enkele waarborg aanwezig is, dat de pachter de

boerderij of grond, gekocht hebbende, deze niet weer direct verkoopt. Geschiedt zulks aan iemand die het hem daarna verpacht dan is dat niet erg; zou het aan een willekeurig persoon zijn, dan wordt des pachters voorrang wel wat zonderling. Hiervan is zeker een bezwaar dat men allerlei niet-kapitaalcrachtige grondeigenaren krijgt.

Intussen menen we dat deze bezwaren niet overwegend zijn. Met name delen we niet het bezwaar dat deze voorgeschreven voorrang een ongeoorloofde aantasting zou zijn van eigendomsrechten. Stellig is het een specifiek karakter van het eigendomsrecht dat men verkopen kan aan wien men wil. Wanneer iemand echter van plan is te verkopen en zich dus van zijn eigendom te ontdoen, dan kan hier toch geen overwegend bezwaar tegen zijn. We hebben diepen eerbied voor den eigendom en menen dat men in aantasting van eigendomsrechten wel eens verder gaat dan met den verschuldigten eerbied voor deze eigendomsrechten is overeen te brengen. Hier menen we echter dat zulks niet aanwezig is.

* * *

Voor wat de regelen betreft inzake den prijs van te verkopen landbouwgronden, menen we dat enige twijfel aan de doelmatigheid toch wel gegrond is. Het is reeds vreemd dat men, de prijsbeheersing van overige onroerende goederen loslatend, nu met een wet komt inzake den prijs van landbouwgronden.

Het gebrek aan cultuurgrond is zeker geen afdoende verklaring voor deze tweeslachtigheid, want b.v. het gebrek aan huizen is even groot.

Wij menen dat bij een goede pachtwetgeving reeds zo overwegende invloed op den prijs wordt uitgeoefend, dat we blijvende bemoeiing met den prijs niet nodig achten. In ieder geval niet voor grote en middelgrote boerderijen. Misschien tijdelijk nog voor kleinere percelen.

Voorals is ons bezwaar dat we niet inzien hoe men voldoende juist met deze prijsbepaling in de toekomst wil opereren.

De nu ingediende wet regelt niets omtrent dit punt. Aan nog uit te vaardigen algemene maatregelen van bestuur en de grondkamers is deze prijsvorming overgelaten. Enig criterium voor dit beleid bevat de wet niet. Dat is wel zeer onbevredigend voor een zo belangrijke aangelegenheid.

* * *

Behalve de kort weergegeven hoofdpunten, vragen ook enige andere punten de aandacht.

Vooraf ga de opmerking dat zowel de formulering als de toelichting op hinderlijke wijze herinneren aan de Duitse wetgeving op dit punt in den bezettings-tijd.

De leuze „Boerenland in Boerenhand” uit den Nazitijd, oefent nog enige bekoring uit, zij het hopelijk zonder de daaraan ten grondslag liggende ideologieën.

Voorzover de boerenstand niet kapitaalcrachtig is geven wij den voorkeur aan een pachterstand welke werkt onder een goede pachtwetgeving.

We vinden het een zegen wanneer vermogende Nederlanders hun geld in grond willen steken en op redelijke wijze verpachten. Dat is veel beter dan dat een arme boer zucht onder een zware hypotheekschuld.

Merkwaardig is trouwens dat de moeilijkheden bij

de hantering van de Pachtwetbepalingen zo goed als nooit voorkomen bij de bona-fide grondeigenaren met behoorlijke boerderijen.

De moeilijkheden komen in hoofdzaak voor bij de boeren die als verpachter optreden, den Staat als verpachter en bij kleine percelen.

* * *

Een ander belangrijk bezwaar van dit wetsontwerp vormt de, wat men zou kunnen noemen, systematiek der wet. Zelden zagen we een wet zo rommelig als deze.

Ziet men den opbouw van het Pachtbesluit, dat den opbouw der Pachtwet 1938 heeft gevolgd dan vinden we daar als systeem, dat men vrij kon verpachten maar de gesloten pachtovereenkomsten getoetst moeten worden. Bij die toetsing is aangegeven naar welke maatstaf getoetst moet worden. Bij verlenging wordt precies voorgeschreven waar men eerst naar kijken moet en waarop men daarna moet toezien en op welke wijze de dingen afgewogen moeten worden. In deze wet echter worden een reeks dingen genoemd die reden kunnen zijn voor weigering van goedkeuring ener verkoop, zonder enige rangorde aan te geven van deze criteria. De wet is voorts onduidelijk.

Afgaande op den tekst der wet, zou men geneigd zijn tot de opvatting dat verkoop aan kinderen etc., alleen vrijstelt van het bepaalde in art. 14 (voorkeur voor den pachter).

We geloven niet dat dit de bedoeling is, en dat ook bedoeld wordt de beoordeling van doelmatige verkaveling en prijs uit te schakelen bij verkoop aan kinderen.

Duidelijk is dit alles echter niet.

Ten slotte heeft deze wet nog een zeer aanvechtbare zijde.

In de Memorie van Toelichting wordt gesproken van 10 pct. verhoging der prijzen. De bedoeling is doorzichtig. Deze 10 pct. is juist het cijfer, dat de Minister van Financiën aanneemt als stijging voor de Vermogensaanwasbelasting.

Op zichzelf zou een prijsverhoging van 10 pct. in 1949 hem niet in staat stellen deze ook aan te nemen op 31 December 1945. Echter een zeer listige bepaling in de Wet op de Vermogensaanwasbelasting stelt hem hiertoe in staat.

Daar zijn nog allerlei andere vragen welke hier rijzen rondom dit wetsvoorstel.

We laten deze om niet te uitvoerig te worden, hier maar onbesproken.

Nooit als politiek instrument

A. Stapelkamp

„Economische Voorlichting” van 22 December gaf een overzicht van de schade die de stakingen in de Franse kolonmijnen, in den herfst van het vorig jaar, aan het economische leven van Frankrijk hebben gebracht.

Het blad becijfert dat het verlies aan kolen op 5 miljoen ton kan worden geschat. Dat is 10% van de geschatte jaarproductie en betekent een verlies van 17,5 miljoen franken. De mijnwerkers zelf hebben daarvan het grootste gedeelte moeten dragen, want in den vorm van gedorven loon misten zij 8 milliard franken.

Voor het economische leven van Frankrijk was het verlies nog belangrijk groter dan uit de hierboven genoemde cijfers is af te lezen. Tal van industrieën, voornamelijk die welke op electriciteit waren aangewezen, konden door het gemis van kolen niet of slechts gedeeltelijk werken. Dat betekende over de stakingsweken vooral verlies aan productie van ruw ijzer en ruw staal, beide zeer belangrijke grondstoffen voor andere bedrijven.

Tengevolge van het door de staking ontstane tekort aan steenkool zag de Regering zich genoopt in de Verenigde Staten tot een totaal van 2 miljoen ton steenkool aan te kopen. De betalingsbalans van Frankrijk, die toch al zo zwaar belast is, moest daardoor worden verzwaard met een bedrag van 40 miljoen dollar.

Ook de automobiellindustrie, de textiel- en de chemische industrie ondervonden in sterke mate de weerslag van de stakingen in de mijnen.

Zoals onze lezers zich nog zullen herinneren hadden deze stakingen een politieken achtergrond.

De Franse Minister van Arbeid heeft dit in het parlement met de stukken aangetoond. Ongetwijfeld is de positie der Franse arbeiders, ook die der Franse mijnwerkers, uitermate moeilijk.

De steeds doorgaande waardedaling van de Franse franc, maakte elke loonsverhoging illusoir.

Door een staking kon dit slechts verergeren. De communisten wisten dit. Alleen door vergroting der productie, door ingespannen gezamenlijken arbeid kon de vicieuze cirkel van loonsverhoging-prijsverhoging worden doorbroken. Ook dat wisten de communisten. Desniettemin ontketenden ze stakingen, met het politieke doel langs den weg van de chaos een communistische dictatuur te vestigen en Frankrijk evenals Hongarije en de overige Balkanstaten te maken tot een filiaal van Rusland.

* * *

Het doel is gelukkig niet bereikt. De Regering van Frankrijk heeft de teugels stevig in handen gehouden.

Maar het Franse volk, en niet in het minst de arbeiders, betalen het gelag. Er zal een geruimen tijd over heen gaan, voor de schade die de Franse volkshuishouding heeft geleden weer is hersteld. Dat betekent tegelijk dat de achterstand die er reeds was eerst zoveel later kan worden ingelopen.

Het stakingswapen is altijd een tweesnijdend zwaard.

Maar als politiek instrument mag het in een rechtsstaat nimmer worden gehanteerd.

Wij mogen ons gelukkig prijzen dat op het Eerste Christelijk Sociaal Congres van 1891 dit zo duidelijk is geformuleerd.

Het recht van werkstaking werd niet ontkend. Zelfs werd uitgesproken dat het gebruik maken van dit recht onder zekere omstandigheden plichtmatig kan zijn. Maar, zo werd er

nadrukkelijk aan toegevoegd: nooit als politiek instrument of als moedwillige contractbreuk. Dit beginsel heeft in Nederland burgerrecht verkregen. Het werd door de Christelijke vakbeweging onvoorwaardelijk aanvaard en heeft ook daarbuiten zijn invloed doen gelden.

Zowel bij de eerste, als thans bij de tweede politionele actie hebben de communisten tevergeefs gepoogd de arbeiders van Nederland tot het gebruik van het stakingswapen als „politiek instrument” te verleiden.

Ik meen dat we hierin mede den zegen mogen zien van het onder Dr. Kuyper's bezielende leiding in 1891 gehouden Eerste Christelijk Sociaal Congres. Den zegen ook van 50 jaren Christelijk-socialen arbeid.

==== Grondwet en Maatschappij in Nederland ====

Het feit dat de Grondwet in het jaar 1848 zo ingrijpend werd gewijzigd, dat met recht van een nieuwe Grondwet kon worden gesproken is in 1948 herdacht. Dit is op onderscheiden wijze geschied. Dat dit feit ook zijn weerslag zou vinden op de boekenmarkt wekt geen bevreemding. En zo verscheen bij de Uitgeverij „De Kern” te Den Haag het boek „Grondwet en Maatschappij in Nederland” waaraan onder leiding van Prof. Mr. J. Valkhoff verschillende deskundigen hebben medegewerkt. Het doel van deze uitgave? „Het boek „Grondwet en Maatschappij in Nederland” wil, zo deelt de uitgeefster mede, „vooral medewerken de grondwet dichter tot de Nederlandse staatsburgers te brengen. Het wil de lezers bekend maken met de factoren, die beslissend zijn voor de grondwet, en met de maatschappelijke betekenis, welke deze wet der wetten toekomt”. Dit doel heeft zij nu trachten te bereiken door aan verschillende medewerkers het woord te laten.

Prof. Dr. L. W. G. Scholten, onlangs tot het ambt van hooggeleerde geroepen, zulks tot voldoening van velen in den antirevolutionairen kring, nam het eerste hoofdstuk voor zijn rekening dat handelt over „De maatschappelijke en politieke achtergrond van de grondwetsherziening van 1848”. Welnu deze historische belichting is dezen historicus van professie toevertrouwd. Het slot van dit werk wordt eveneens door een man van ons behandeld. Prof. Mr. A. M. Donner geeft daarin een beschouwing over de „Grondwetsstudie in Nederland” waarbij de verhouding tussen regering en parlement den boventoon voert — een onderwerp dat nog steeds actueel blijft. Maar ook deze bijdrage draagt tenslotte een historisch karakter.

Maar tussen het eerste en het laatste hoofdstuk vinden wij nog een viertal bijdragen. Prof. Dr. L. G. J. Verberne schrijft over „De maatschappelijke en politieke veranderingen gedurende de periode 1848—1948”, waarin dus ook de verschillende grondwetsherzieningen onder de loupe worden genomen. Mr. W. Verkade geeft een tekening over „De mannen die

onze grondwet schiepen”. Gelukkig heeft hij zijn taak breed opgevat, zodat niet alleen Thorbecke en de negenmannen de revue passeren, maar evenzeer aandacht wordt gegeven aan mannen als Kuyper, Schaepman, Troelstra en anderen. Of zijn tekening van alle figuren is geslaagd? Het is de toon, die de muziek maakt. De schrijver is er dunkt mij niet steeds ingeslaagd dien juist den toon te treffen.

Prof. Dr. A. J. C. Rüter geeft een verhandeling over „De grondwet en het Nederlandse volkskarakter”, en Jhr. Mr. M. van der Goes van Naters biedt zijn gedachten aan over „Vormgeving en hervorming der grondwet”.

Een dergelijk werk heeft zijn nadelen en voordelen. De taakverdeling levert moeilijkheden op en men moet kunnen lezen met de gave des onderscheids, en dit veronderstelt, dat men niet geheel en al een vreemde moet zijn op het doornig terrein van het staatsrecht, daartoe vooral is nodig, dat men principieel is geschoold.

Wanneer Van der Goes van Naters schrijft: „Een nieuwe grondwet dient noch historisch, noch logisch van structuur te zijn; het voornaamste is, dat zij ethisch en sociologisch verantwoord is”, dan wordt hier een tegenstelling in het leven geroepen die niet juist is, maar de scherpe afwijzing van de historie moet aanstonds den Antirevolutionair tot behoedzaamheid manen, evengoed als bezwaar moet worden gemaakt tegen de opvatting, dat het doordringingsproces van de staat in de maatschappij en omgekeerd reeds zover gevorderd zou zijn, dat, zonder te kort te doen aan de hoogte van de Staat (hier wordt niet gesproken over het gezag), zijn taak thans „als maatschappelijk dienend” moet worden gezien en dat zijn functies alleen zouden zijn openbare diensten, „services publiques”.

Wie zich echter op de hoogte wil stellen met de problemen, welke er rondom de grondwet bestaan en hebben bestaan, vindt in dit werk een compacte samenvatting en dan niet alleen in den staatsrechtelijken zin, maar veel breder opgevat. En als zodanig is het boek een waardevol bezit.

Conflict met Rome

Wij hebben iets tegen de Rooms Katholieken.

De verhouding tot hen is anders dan 40—50 jaar geleden.

Schaepman was een ander man dan Romme en Nolen een andere figuur dan Pater Stokman. Baron van Wijnbergen was ons liever dan Van Schaik. Is dat alleen een kwestie van personen en van mensen beoordeling? Of schuilt in de verwisseling van mannen en namen ook een verandering van koers? Een halve eeuw geleden droeg de politiek een ander karakter dan tegenwoordig. De Rooms Katholieken waren toen nog niet een macht van zo grote betekenis als nu. De emancipatie was nauwelijks begonnen. De breuk met de Liberalen, veroorzaakt door de Romeinse kwestie en door de schoolwetgeving, bracht toenadering tot de Antirevolutionairen en deden het monsterverbond tussen Rome en Dordt ontstaan. Van dien tijd dateert het gevleugelde woord dat beiden „stoelen op denzelfden wortel des geloofs”. Sedert dien is er veel veranderd.

De Rooms Katholieken zijn overstap gegaan.

De formatie van de „Katholieke Volkspartij” was meer dan een reorganisatie van de voormalige Rooms Katholieke Staatspartij. Zij betekende meer dan een concentratie van alle Rooms Katholieken, den radicalen linkervleugel inclusief. Zij betekende een frontverandering tevens, waarbij op de medewerking der Antirevolutionairen niet langer werd prijs gesteld en contact met de Partij van den Arbeid werd opgenomen „Rooms-Rood” werd troef!

In den Rooms Katholieken kring heeft men tegen die uitdrukking bezwaar.

Men acht haar een ongemotiveerde disqualificatie van het standpunt door hen ingenomen en men meent, dat in de politieke propaganda op onwaardige wijze met het „Rooms-Rood” wordt gewerkt. De Maasbode wijdde er enigen tijd terug een hoofdartikel aan en hief waarschuwend den vinger op tegen dezen vorm van agitatie.

Maar de feiten liggen er tenslotte.

De Rooms-Katholieken kunnen er zich niet van afmaken met de opmerking, dat de Antirevolutionairen niet hebben gewild en dat zij dus nood gedwongen wel andere partners moesten zoeken. Indien zij het zo zien zouden zij dat ons waar moeten maken. Zij hebben het begeerd, noodzakelijk geacht, onvermijdelijk geoordeeld, het doet er niet toe, om met de Partij van den Arbeid in zee te gaan. Van hen is in 1946 het initiatief uit gegaan om met die Partij bij de verkiezingen van 1946 zelfs met één program uit te komen. Dat dit evenement niet is doorgegaan is niet aan hen te wijten en nu moeten zij het ons niet kwalijk nemen wanneer wij spreken van „Rooms-Rode combinatie”, ook al weten wij van de spanningen die deze samenwerking oproept.

Inderdaad hebben wij iets tegen de Rooms Katholieken van vandaag.

En hun fel verweer tegen het Communisme kan dat niet veranderen.

Was het niet de „Mouvement Republicaine Populaire”, de Rooms-Katholieke Partij in Frankrijk, die

na den oorlog zulk een éclatant succes behaalde bij de verkiezingen, dat zij met één slag bijna een derde der mandaten veroverde, maar die aanstonds op samenwerking met de communisten aanstuurde en met de Communisten aan de regeringstafel plaats nam? Ook dat was één van die koerswijzigingen, die wij niet zo gemakkelijk begrijpen. Of zijn de Franse Rooms-katholieken weer anders dan de Nederlandse? Neen, de verhouding is politiek niet zo als zij behoort te zijn. Tenminste niet, wanneer men op het standpunt staat dat in de staatkunde meer dan ooit de saambinding van het Christelijk geloof tegen het ongelooft noodzakelijk is.

Maar sedert de bevrijding is er ook nog iets anders aan de hand.

Van Rooms-Katholieke zijde openbaart zich een merkwaardige activiteit. Er verschenen verschillende werken, waarin de verhouding tot het Protestantisme aan de orde wordt gesteld. De publicaties van L. J. Rogier, Dr C. J. de Vogel, G. Brom, Dr H. W. van de Pol, F. Thijssen, hebben daar allen betrekking op. En daaruit ontwikkelde zich een polemiek, een polemiek, die over het algemeen gelukkig buiten de politiek gehouden werd. Welnu midden in deze polemiek verscheen het boek van Prof. Dr G. C. Berkouwer „Conflict met Rome”.

Dit boek werd aan de redactie van ons blad ter beoordeling toegezonden.

En maar al te gaarne voldoen wij aan het verzoek van den uitgever J. H. Kok te Kampen om er iets over te zeggen. Goede wijn behoeft overigens geen krans. Dit boek heeft geen aanbeveling nodig. De naam van den auteur is waarborg van goede kwaliteit. Het is een werk, dat warm moet worden aanbevolen in de aandacht van het Antirevolutionaire kader. Het heeft niet direct met politiek te maken, maar indirect toch wel in hoge mate. Want het is van betekenis, dat zij, die een verantwoordelijke plaats innemen in het leven van onze partij, zich bezinnen op de verhouding tot Rome en daardoor eens te meer zich bezinnen op de betekenis van de Reformatorische beginselen.

Het is een studiewerk, maar het is zo geschreven, dat de gewone man het verwerken kan.

Het is voor alles een rustig boek. Het anti-papistisch sentiment wordt er niet door geprikkeld. Dat moet ook niet! Want het antipapisme leverde nimmer een constructieve bijdrage. Het is te negatief van aard en bedoelen, dan dat het een opbouwenden invloed kan uitoefenen. En ook nu dient de Antirevolutionaire Partij niet verzeild te raken in het anti-papistisch vaarwater. Het Antipapisme is slechts een strovuur, dat spoedig is uitgebrand. Maar wel is het goed ons te bezinnen op de fundamentele tegenstelling tusschen de Reformatie en Rome. Die tegenstellingen mogen niet worden verdoezeld en het is van het grootste belang, dat ons volk in deze dingen wordt onderlegd en deskundig wordt voorgelicht. Van deze taak heeft Prof. Berkouwer zich op uitnemende, rustige en zakelijke wijze gekweten.

De taak der Overheid

J. W. DE POUS

op Economisch gebied

Een van de meest fundamentele problemen, welke zich nu aan ons voordoen, is de taak, die de overheid t.a.v. het economisch leven te vervullen heeft. Heeft de overheid hier een taak te vervullen of is het in strijd met de beginselen, welke in Gods Woord ten aanzien van het karakter der overheid zijn neergelegd, wanneer de overheid een middel is ter bereiking van bepaalde economische doeleinden? Dat de overheid van Godswege een taak is opgedragen op politiek terrein zal niemand kunnen ontkennen. Zij heeft onder meer de taak het leven van haar onderdanen en het grondgebied te beschermen tegen vreemde indringers; zij heeft zorg te dragen voor handhaving van openbare orde en rust (ook in overzeese gebiedsdelen!). De overheid is hier toe door God met gezag bekleed en de onderdanen zijn uit dien hoofde haar gehoorzaamheid verschuldigd. Dat hier overigens zeer moeilijke problemen liggen, weten o.a. zij, die uit principiële overwegingen aan het verzet deelnamen en zij, die het hoofdartikel in het dagblad „Trouw” betreffende het niet opvolgen van een militair bevel tot het platbranden van een dessa, lazen, maar al te goed.

Hoe staat het nu met de taak van de overheid t.a.v. het economisch leven? De regeringen van Engeland, Canada, Australië en de U.S.A. hebben verklaard, dat het de taak en de plicht van de overheid is om zorg te dragen voor „full employment” door het mogelijk te maken, dat een ieder een betrekking of baan kan verkrijgen tegen een beloning, welke overeenkomt met genoten opleiding en capaciteiten. Ook onze regering en onze politieke partijen zullen zich hierover dienen te bezinnen. Het vraagstuk is nu reeds uiterst dringend! Verschillende vooraanstaande economen hebben een grote blijvende werkloosheid in 1950 en de daaropvolgende jaren voorspeld, welke alleen voorkomen kan worden, zo meent men, door tijdige actie van de overheid.

Aldus gesteld is het vraagstuk van „full employment” een onderdeel van het principiële probleem betreffende de taak der overheid op economisch terrein. Wij kunnen niet à priori zeggen, dat hier geen enkele taak voor de overheid ligt. In zoverre de overheid in het verleden zich, althans zoveel mogelijk, van ingrijpen in het economisch leven onthield, heeft zij toch o.a. door handhaving van de rechtsorde (bescherming van het private eigendom der burgers) positief medegewerkt aan het scheppen van de voorwaarden, waar-

onder het kapitalisme kon werken. Ook ten tijde van het z.g. ongebreidelde kapitalisme heeft de overheid dus een zeer belangrijke en positieve functie t.a.v. het economisch leven vervuld. Bij afwezigheid van het gezag van een overheid zou ook op economisch terrein een volkomen chaos bestaan hebben.

De taak van de overheid strekte zich evenwel niet verder uit. Er bestond geen volledige vrijheid van inkomensbesteding in zoverre de overheid een deel van het inkomen in den vorm van belastingen opeiste, waardoor een gedeelte van de behoeftenbevrediging van de onderdanen een gedwongen, collectief karakter kreeg. De politie beschermde leven en goed van de onderdanen; ongeacht of mijnheer Jansen of Pieterse dit als een behoefte gevoelden op de bevrediging waarvan zij prijs stelden, waren zij gedwongen een deel van hun inkomen hiervoor te besteden.

Dat door deze financiële operaties der overheid invloed op de prijzen van verschillende goederen en diensten, op het prijsmechanisme, werd uitgeoefend, zal zonder meer duidelijk zijn.

Tegen deze werkzaamheden der overheid kunnen, afgezien van het onvolmaakte karakter, als zodanig geen schriftuurlijke bezwaren worden aangevoerd. Definiëert men „geleide economie” nu als die economische orde, waarbij van de zijde der overheid invloed op het prijsmechanisme wordt uitgeoefend, hetgeen o.a. gedaan werd door Prof. Dr J. A. Zijlstra op de Sociaal-Economische Conferentie van de reeds genoemde studiekering der a.r. partij, dan zouden we tot de conclusie komen, dat schriftuurlijke beginselen zich niet tegen een stelsel van geleide economie verzetten.

Wij schijnen aldus reeds gevorderd te zijn op den weg naar de beantwoording van de vraag, welke de taak van de overheid t.a.v. het economisch leven is. Helaas is hier slechts sprake van schijn.

In de eerste plaats liggen hier terminologische moeilijkheden. Wanneer Prof. Zijlstra onder geleide economie verstaat „die organisatievorm van het economisch leven, waarbij door de een of andere instantie in meer of mindere mate wordt ingegrepen in het prijsvormingsproces”, zal hij belastingheffing met als enig doel bestrijding van noodzakelijke uitgaven van de overheid niet als een inbreuk op de werking van het vrije prijsmechanisme beschouwen. Anders zou, gegeven de aanwezigheid van een overheid, een vrije

De jongeren Studieclubs

VERGADERINGEN VAN HET BESTUUR DER NATIONALE ORGANISATIE

Het bestuur der Nationale Organisatie is onder leiding van zijn voorzitter, den heer E. van Ruller in vergadering bijeen geweest op Vrijdagmiddag 29 October j.l. te Putten, tijdens de studieconferentie en op Vrijdagavond 26 November j.l. te Utrecht, aan den vooravond van de huishoudelijke vergadering. Waar in de beide vergaderingen hoofdzakelijk gesproken werd over de a.s. huishoudelijke vergadering, haar organisatie en de punten der agenda, is het niet van belang nog uitvoerig op deze vergaderingen terug te komen. Slechts dient gereleveerd te worden, dat in de eerste vergadering op advies van de commissies welke hadden samengesproken met de besturen van de clubs te Jutphaas en Kampen, het besluit genomen werd het vraagstuk van de formulering van den grondslag der Nationale Organisatie in studie te nemen en het Centraal Comité terzake om een advies te verzoeken.

Het bestuur heeft ook voor zijn rekening genomen de toezegging der commissies, dat deze clubs gelegenheid zal worden geboden in 't openbaar het voor en tegen van een bepaalde formulering te bepleiten.

Ten tweede moet worden medegedeeld, dat de Commissie, bestaande uit de heren Dr W. J. Kolkert, Dr Joh. H. Scheurer en Mr K. Groen (deze commissie zullen wij in 't vervolg naar haar secretaris aanduiden als de Commissie-Groen) het resultaat van haar eerste besprekingen in enkele aanbevelingen aan ons bestuur heeft doorgegeven.

Een gedeelte van het schrijven der Commissie, dat in de vergadering van 29 October ter tafel was, moge hier volgen:

Zij meent, dat voorshands 24 à 25 schetsen moeten worden samengesteld ten dienste van de Arjos. Deze dienen te worden verdeeld over vier rubrieken, te weten:

1. Grondbeginselen der Antirevolutionaire Partij (in haar historische omraming);
2. 3 en 4 een keuze van politieke, sociale en economische vraagstukken, in de belichting van het antirevolutionair beginsel.

De 24 à 25 schetsen dienen bovendien uiteen te vallen in twee reeksen, één van 8 à 10 en één van 15 à 16 schetsen, waarvan de eerste reeks enkele hoofdpunten uit elk der vier rubrieken zeer globaal behandelt en de tweede reeks daarop voortbouwt.

De onderwerpen der schetsen moeten in zodanige volgorde worden behandeld, dat onderwerpen uit de vier rubrieken elkander regelmatig afwisselen. In iedere vergadering worde een der schetsen behandeld. Na de pauze geve één der leden, volgen van oudsher beproefd recept, een politieken rond-

economie ondenkbaar zijn, en dus ook in de 19e eeuw geleide economie steeds bestaan hebben. Het is duidelijk, dat de voorstanders van geleide economie, socialisme en communisme (ook bij de laatste twee stelsels wordt door de overheid, en zelfs in sterke mate ingegrepen in het prijsvormingsproces en is dus sprake van geleide economie) een geheel ander stelsel van economische organisatie op het oog hebben.

Ik meen te mogen concluderen, dat bovenstaande definitie van geleide economie niet volkomen doelmatig is, althans aanvulling behoeft. Andere criteria zoals vrijheid van beroepskeuze en plaats van den arbeid, vrijheid van inkomenbesteding, private of gemeenschapseigendom van de productiemiddelen, werking van het winstmotief, planning, etc. zijn hier criteria welke van belang zijn. Indien Prof. Zijlstra bij de uitwerking van zijn

gehouden onderwerp verschillende vormen van geleide economie zou gaan onderscheiden met behulp van genoemde criteria, komen de bezwaren tegen de gegeven definitie natuurlijk te vervallen.

Een nadere indeling van de stelsels van economische organisatie is dus noodzakelijk. Bij de bespreking hiervan zal blijken, dat bij verschillende organisatie-vormen van het economisch leven, waarbij de overheid ingrijpt in het prijsvormingsproces en die dus krachtens bovenstaande ruime definitie als geleide economie gekenmerkt zouden moeten worden, zeer ernstige, principiële bezwaren bestaan. Uit het bovenstaande volgt, dat we de gestelde vraag t.a.v. de taak der overheid moeilijk kunnen beantwoorden zonder na te gaan, waarin die taak der overheid eventueel bestaat en welke aspecten zich daarbij voordoen. We dienen onze vraag te concretiseren.

blijk. Daardoor wordt, daar ieder dit op zijn beurt moet doen, de belangstelling voor het actuele politieke gebeuren gewekt en gestimuleerd.

Tot zover de brief van de Commissie-Groen. In het vervolg ervan verzocht de Commissie een vierden man tot haar leden toe te voegen, die zich in 't bijzonder zou kunnen beraden over de onderwerpen der schetsen en over de volgorde, waarin deze aan de orde moeten worden gesteld. Aan dit verzoek der Commissie heeft het bestuur der Nationale Organisatie voldaan. Het heeft den heer Dr W. P. Berghuis te Smilde gevraagd en bereid gevonden als lid tot de Commissie toe te treden. Moge het werk van dit viermanschap spoedig resultaten doen zien. Daarop wordt gewacht!!

In de vergadering van 26 November is uitvoerig gesproken over het voorstel betreffende den contactraad. *Unaniem* heeft het bestuur zich gesteld achter het voorstel, zoals het op den volgenden dag, de algemene vergadering is aangeboden.

Het was daarom wel zeer te betreuren, dat het voorstel, gezien de oppositie in de vergadering, moest worden teruggenomen.

Maar vooral ook daarom, wijl de aangevoerde bezwaren voor 't grootste gedeelte voortkwamen uit een verkeerd begripen van de doelstellingen van den contactraad en van de motieven welke het bestuur hadden geleid tot medewerken.

MEDEDELINGEN

Het aantal clubs

In het vooruitzicht van de aanbieding van een kwitantie hebben in November en December nog snel enkele clubbesturen mededeling gezonden van opheffing der club t.w. die van de Arjos te Nieuwlande, Zuilichem, Aduard en Midwolda. Midden December bedroeg het aantal clubs daardoor 403.

De Circulaire

De besturen der clubs werden weer eens verrast met een circulaire. De toezending van een invulkaart maakte dit noodzakelijk. Van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt om ook enkele andere zaken onder de aandacht der clubbesturen te brengen. In de eerste plaats werd er op aange drongen zonder morren de verschuldigde contributie te betalen. Voorts werd onder verwijzing naar de circulaire, welke het Centraal Comité in September aan alle kiesverenigingen deed uitgaan, de wenselijkheid in het licht gesteld dat de clubs een krachtige ledenwerfactie op touw zullen gaan zetten, zo mogelijk gecoördineerd met de soortgelijke actie der plaatselijke kiesvereniging.

In de derde plaats werd erop aangedrongen, dat de clubbesturen zo nodig zelf maatregelen treffen om een deelnemer van de Puttense conferentie als spreker op hun club te krijgen.

En tenslotte werd den clubbesturen met de meeste ernst aanbevolen het geregelde lezen van „Nederlandsche Gedachten” door de leden der clubs

zoveel mogelijk te stimuleren. Ook werd aangedrongen op het afnemen van de pas verschenen brochures van Prof. Dr G. H. J. van der Molen en van den heer H. Algra.

De Invulkaarten

Gaarne willen wij ook op deze plaats nog eens aandringen op een spoedige terugzending van de invulkaarten. Ieder jaar vraagt het Centraal Bureau voor de Statistiek ons bepaalde gegevens over onze organisatie. In 't bijzonder met het oog daarop hebben wij deze besturen verzocht 't aantal leden te splitsen in het aantal mannelijke en het aantal vrouwelijke leden. Tot onze spijt is op verschillende nu reeds binnengekomen kaarten deze splitsing niet gemaakt. Mogen wij den nalatigen secretarissen (secretarissen) verzoeken ons deze aantallen nog even per briefkaart op te geven?

Van harte hopen wij, dat ons ditmaal in den loop van Januari van alle aangesloten clubs de gevraagde gegevens bereiken.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

BESCHULDIGINGEN Dr COLIJN

Legernr. 260724105. P.G. vraagt een antwoord op de beschuldiging van andere militairen dat Dr Colijn en de zijnen meermalen op politiek gebied elkaar de bal toegeworpen hadden. O.a. zou hij adviseur van Unilever zijn geweest en zouden door zijn medewerking de aandelen van bepaalde oliemaatschappijen door de Nederlandse Bank zijn gewaarborgd, waardoor deze aandelen belangrijk in koers zouden zijn gestegen.

Het doet me buitengewoon veel genoegen dezen brief van enige militairen uit Indonesië te hebben ontvangen.

Allereerst blijkt eruit, dat „Nederlandsche Gedachten” niet alleen naar Indonesië verzonden wordt, doch ook meermalen in discussie is en dat er ginds een aantal jongelui zijn die de A.R.-beginselen in gebondenheid aan Gods Woord met overtuiging uitdragen.

Na een discussie over bovenstaande vragen besloot men het oordeel van den verzorger dezer rubriek in te roepen en het behoeft geen betoog, dat we op de vragen van onze jongens in Indië wel heel graag een antwoord willen geven.

In de eerste plaats zou ik een goede raad willen geven. Men moet in een gedachtenwisseling er voor waken van principiële vraagstukken af te zakken naar een bespreking over personen.

Het gaat allereerst om de toepassing van onze beginselen naar Gods Woord. Daar moet in de discussie het zwaartepunt vallen. In die toepassing falen mensen, maar dit geeft niemand het recht Goddelijke normen ter zijde te stellen.

De beschuldigingen aan het adres van Dr Colijn waren mij niet bekend. Informatie bij het „Kuyperhuis” leverde in dit opzicht geen resultaat.

Wanneer de beschuldigers de geïncrimineerde handelingen niet nader kunnen preciseren met betrekking tot plaats, tijd en omstandigheden dienen deze

beschuldigingen zonder meer als laster te worden betiteld.

Op gezag van een minister uit het kabinet-Colijn kan ik verklaren, dat voor den oorlog de ministers zeer stipt de hand plachten te houden aan de erocode, die hun verbod tijdens hun ministerschap enige particuliere functie, b.v. als commissaris of adviseur ener N.V. aan te houden. Hieraan heeft ook Dr Colijn, naar mijn gezaghebbenden zegsman, zich op de meest stipte wijze gehouden.

In navolging van Dr Kuyper is ook Dr Colijn achtervolgd door lasterlijke aantijgingen in woord en schrift, in vers en plaat, met name door de socialisten.

Wanneer de socialisten nu die laster nog eens na-lezen, moet het hen wel iets zeggen, een „oppositie” tegenover zich te vinden, die het regeringsbeleid principiëel bestrijdt doch de personen onaangetast laat.

Met betrekking tot de lastercampagne tegen Colijn noem ik slechts de beweringen van het Eerste-Kamerlid Van Kol als zou Colijn zijn invloed en gezag als Hoofdamtenaar en als staatsman ten eigen voordele hebben aangewend. De heer Idenburg heeft in de Eerste Kamer deze beschuldigingen een voor een uiteengerafeld. Men zie: De Waarheid over Djambi 1921.

Enige jaren later (1924) beschuldigde men Colijn een belastingverhoging te hebben opgehouden tot de transactie van zijn landgoed „de Hoogstraat” was afgewikkeld. Nog levendig herinner ik mij, hoe Colijn op een vergadering alle lasteraars deed verstommen, door te laten zien, dat op zijn voorstel, de belastingverhoging met terugwerkende kracht werd geheven, zodat ook hij de verhoogde belasting moest voldoen. De „Groene Amsterdammer” bood den heer Colijn openlijk excuus aan.

Reeds in 1925 publiceerde het „Friesche Dagblad” het volgende zwarte lijstje uit het „Vrije Volk”. Groot-kapitalist, petroleumkoning, dictator, slachter, de vijand van alle lieve opoe's, de schrik van de schoolkinderen, het schrikbeeld van den ambtenaar, de belastingontduiker enz.

Op een vraag aan den heer Colijn of de persoonlijke critiek hem leed deed antwoorde hij: Ik heb er geen minuut minder om geslapen, want ik heb mij slechts laten leiden door mijn geweten en het belang van het land in eerlijke overtuiging.

Zo was Colijn. Z'n leven verteed in dienst van zijn hemelsen Koning, in dienst van zijn vaderland. Terstond was hij op een telegram van Kuyper bereid in 1909 Indië, waar een prachtige carrière hem wachtte, te verlaten om Kamerlid te worden.

Aan Kuyper legde hij bij zijn sterven de belofte af: „Ik wens U voor Gods aangezicht te verzekeren, dat ik, in broederlijke eensgezindheid met Idenburg, al mijn krachten zal aanwenden, om ons volk te houden op de paden, die gij hebt gewezen. Binnen afzienbaren tijd hoop ik al mijn krachten enkel en alleen aan die taak te wijden.”

Dr Colijn heeft die belofte ingelost, een zeer eervolle en rijk bezoldigde positie bij een wereldzaak prijsgegeven om op vijftigjarigen leeftijd zich geheel te geven aan de zaak van het Calvinisme. Die zaak heeft hij met grote offers, in diepe afhankelijkheid van zijn Koning, als mens met zonden en

tekortkomingen trouw gediend tot aan zijn overlijden in gevangenschap.

Laten mijn vrienden in Indië o.a. eens lezen de levensbeschrijving van Dr H. Colijn door Dr J. C. Rullman en de levensroman geschreven door Rudolf van Reest.

Ons past grote dank jegens God in de gave van Dr Colijn ons land en volk geschonken. Het hele leven van Colijn is een sprake van echt Christelijk geloof. Dit houdt niet in, zoals sommigen beweren, dat we fouten niet willen erkennen, maar evenmin dat we de grote betekenis van dezen man laten verkleinen, door een scheeftrekken van omstandigheden door hen, die de kracht van het Calvinisme met alle middelen willen breken.

Ik eindig met jullie hartelijk te danken voor jullie medeleven met onze partij. Bidt met ons om het behoud van de eenheid in onze partij, ondanks kerkelijke gescheurdheid.

We kunnen jullie de verzekering geven, dat alles gedaan zal worden het interkerkelijk karakter van de partij te handhaven en anderen van de noodzakelijkheid daarvan te overtuigen.

Gebruik de gelegenheid goed om met elkander van gedachten te wisselen, doch voer de discussies principieel.

Verdiep je, voorzover dit mogelijk is, in die lectuur, die de waarde van onze levensbeschouwing doet toenemen.

Zo zullen jullie zelf rijker worden en voor anderen ten zegen kunnen zijn.

En wanneer God jullie van Zuid-Sumatra weer terugbrengt, weet dan, dat jullie in onze Anti-Revolutionaire actie weer hartelijk welkom zijt.

't Is Gods zaak en Hij vraagt daarvoor onze liefde en toewijding.

DE C.H. EN HET KABINET VAN SCHAİK— DREES.

H. de V. te S. (Fr.) vraagt:

Hoe kan een lid van de C.H. Unie zitting nemen in het nieuwe Ministerie, terwijl het C.H. Tweede Kamerlid Tj. Krol op een bijeenkomst (5 Juli 1948) verklaarde, dat de C.H.U. geen zitting zou nemen in een ministerie waar geen A.R. inzaten tenzij de A.R. geweigerd hadden zitting te nemen?

Naar mijn mening is de C.H. Unie niet verantwoordelijk voor het feit, dat in dit Ministerie een C.H. is opgenomen.

Ik moge citeren uit een artikel „Rose is troef” voorkomende in de C.H. Nederlander van 9 Augustus 1948.

„Mr Schokking, wiens politieke bezigheden van de laatste dagen wij met pijnlijke verbazing hebben gadegeslagen, behoort niet tot de prominente figuren onder de C.H. staatslieden. Of zijn benoeming de onverdeelde instemming van beide kamerfracties heeft, moge ernstig worden betwijfeld.

Deze staan, en het is goed dit nadrukkelijk te verklaren, geheel vrij tegenover het nieuwe kabinet. Zij worden door Mr Schokking noch vertegenwoordigd noch door hem gebonden. In C.H. ogen blijft hij een extra-parlementaire figuur”.

Natuurlijk is hiermede niet alles gezegd.

DE DOODSTRAF

De „Arjos” te B. (Z.H.) vraagt, waarom in artikel 14 van ons program van beginselen de slotzin luidt: „Desnoods door de doodstraf, waartoe het recht in beginsel aan de Overheid toekomt” en niet: „waartoe het recht en de plicht in beginsel aan de Overheid toekomt.

In artikel 14 van ons program gaat het over de justitie, de beginselen, waarvan het recht moet uitgaan. Duidelijk zegt ons program, dat het doel der rechtspraak niet is de opvoeding of de bescherming der maatschappij, doch herstel van de geschonden gerechtigheid.

Dit artikel spreekt duidelijk uit, dat het recht der Overheid tot toepassing van de doodstraf moet worden erkend.

De Overheid, belijden wij in artikel III, is gebonden aan Gods Wet en heeft naar dat artikel de plicht overeenkomstig artikel 14 te handelen.

In A.R. kring is de plicht tot toepassing van de doodstraf steeds erkend.

Dr Colijn zegt in zijn toelichting: „Ja er kan zelfs gezegd worden, dat de Overheid hier niet vrij is in hare keuze en dat zij tegen opzettelijke levensberoving de doodstraf moet bedreigen. dat dit haar Plicht is.

Over de zaak bestaat er met de vragensteller geen verschil van mening.

In artikel IV gaat het er om te erkennen, dat de Overheid als strafmaatregel niet alleen mag toepassen, geldboete, gevangenisstraf enz., doch zelfs het recht heeft, wanneer de ernst van een misdrijf dit rechtvaardigt, den dader met den dood te straffen.

De Overheid een wreekster tot straf. Prof. Mr D. P. D. Fabius. De doodstraf.

Dr A. Kuypers: De Gemene Gratie, zie register onder doodstraf.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middeharnis.

Mr Isaïc da Costa

door Dr D. LANGEDIJK

In een streng Portugees-Joods gezin werd Isaïc da Costa den 14en Januari 1798 te Amsterdam geboren. Hij ontving een goede opvoeding en daar zijn vader niet onbemiddeld was, kreeg Isaïc de gelegenheid de beste scholen te bezoeken. In zijn studententijd kwam hij in aanraking met Bilderdijk, wiens privaat-college te Leiden hij getrouw bezocht. Daar, aan de voeten van den groten meester ontdekte hij de waarde van het Christendom, daar leerde hij den Heiland kennen als den Messias, aan de vaders belooft.

Na zijn promotie, eerst in de rechten, daarna in de letteren, huwde hij zijn nicht, Hanna Belmonte, die weldra zijn Christelijke overtuiging deelde. Tot een openlijk belijden kwam het echter nog niet, daar Da Costa's vader, die bij hem in huis woonde, zich tegen dezen stap met alle kracht zou verzet hebben, waardoor twist en onvrede zijn woning zouden binnengekomen zijn. Toen de oude Da Costa evenwel stierf, was er voor de beide jonge mensen geen beletsel meer en werden zij door Ds Egeling gedoopt.

Da Costa stond nu aan het begin van een nieuw tijdperk in zijn leven. Van nu af reageerde hij op de godsdienstige en politieke stromingen van zijn tijd. Het slappe supra-naturalisme, dat Christus wilde trekken binnen de grenzen van het menselijk denken, dat de deugd aanpreef, met als loon een gelukkig hiernamaals, was voor Da Costa een ergernis. Als leerling van Bilderdijk onderscheidde hij reeds vroeg de revolutiebeginselen van zijn tijd. Zowel conservatisme als liberalisme vonden hun wortel in de ideeën der Franse filosofen. Met het vuur van zijn pas gewonnen Christelijke overtuiging, met den hartstocht van zijn Oosterse natuur wierp hij zich in den strijd tegen den geest der eeuw en schreef op 25-jarigen leeftijd zijn „Bezwaren”. Hoe groot de verontwaardiging van zijn

tijdgenoten hierover geweest is, op welke wijze men de fiolen van toorn en verontwaardiging over zijn hoofd uitgegoten heeft, hoe zelfs hooggeleerde heren zich aangordden om in een tegenschrift van hun woede te doen blijken, dit alles is van algemene bekendheid.

Da Costa gaf in zijn „Bezwaren tegen den geest der eeuw” zijn politieke overtuiging, zoals hem die door Bilderdijk was bijgebracht. Hij wees af de theorie van het maatschappelijk verdrag, erkende de organische bouw van het menselijk geslacht en gispde de ideeën over het natuurrecht en de machtspreuken van mannen als Montesquieu Rousseau en hun Duitse en Engelse medestanders.

De opvattingen over het ontstaan der maatschappij door deze filosofen, zoals we die in het artikel over Bilderdijk uiteengezet hebben, vonden ook in Da Costa een heftigen bestrijder. Evenals zijn grote meester openbaarde hij zich als contra-revolutionair. Niet alleen het beginsel der revolutie en de omwenteling zelf verafschuwde hij, maar alle gevolgen er van, ook de goede, wees hij af. Volkssouvereiniteit was hem een gruwel, zodat de leer, dat de overheid de dienares van het volk zou zijn, door hem heftig bestreden werd.

Hij was een voorstander van het absoluut gezag van den vorst en zoals God regeerde over Zijn kinderen, zo moest de koning heersen over zijn onderdanen. De aardse machthebbers waren alleen verantwoordig schuldig aan God, niet aan enig mens.

Wel erkende Da Costa het recht van opstand, maar alleen wanneer de bevelen van den vorst in strijd kwamen met den kennelijken wil van God, zoals Hij zich in Zijn Woord openbaarde.

In het stelsel, zoals hij het zich dacht, paste geen grondwet. De constitutie, zoals die, waaronder het

Nederlandse volk leefde, moest hij, als contra-revolutionair verwerpen. Een beroep op de Engelse grondwet kon voor hem geen gelding hebben, daar deze langzamerhand was ontstaan in den loop der historie en niet, zoals de Nederlandse à priori was opgebouwd. En zelfs in Engeland bleven de misbruiken niet uit. Da Costa wees op de „schandelijke, oneerlijke en zedeloze wijze”, waarop de verkiezingen plaats vonden, en waarop de ministers een meerderheid zochten te krijgen. Geen waarborg voor vrijheid en recht verkrijgt men door „een ellendig stuk papier, dat door een sterke hand zo licht verscheurd wordt”. Het geweten van den vorst, dit is de enige waarborg, daar hij zijn verantwoordelijkheid aan God gevoelt, die zwaarder voor hem zal wegen dan de eed, „aan een menselijke acte in een zo heilige betrekking afgelegd”.

Het drijven naar uitbreiding van de volksrechten in Engeland, de opstand in Spanje, het optreden der Carbonari in Italië, dit alles wekte Da Costa's verontwaardiging op en de politieke toestand in Europa leverde illustratiemateriaal voor hem te over, om zijn opvattingen redelijk te maken.

Zelfs ging hij zover te beweren, dat de koning niet gehouden was aan zijn eed op den grondwet, wanneer hij er in zijn geweten van overtuigd was, dat intrekking er van geheel of ten dele gevorderd werd ter handhaving van zijn gezag.

Bij deze opvattingen ligt het voor de hand, dat Da Costa in de monarchie, feitelijk de enig geoorloofde regeringsvorm zag. In tegenstelling met Calvijn verwierp hij de republiek. Deze was van oordeel, dat onder zekere omstandigheden een republiek zelfs verkieselijker was dan een monarchie.

Da Costa is niet op zijn contra-revolutionair standpunt blijven staan. Ongetwijfeld hebben zijn vrienden invloed uitgeoefend, opzettelijk dan wel onbewust op de verandering van zijn denkwijze. Als voorstander van de Reveilbeweging was hij in aanraking gekomen met verscheidene geloofsgenoten. Een van zijn intieme vrienden was Willem de Clercq, die hem in 1830 in aanraking bracht met Groen van Prinsterer. Deze was toen nog niet de Evangeliebelijder van later, wel was hij antirevolutionair. In die dagen had hij de toepassing van de revolutiebeginselen in België gezien en nu gaf hij in de Nederlandse Gedachten uiting aan zijn veranderde gevoelens. Dit blad las Da Costa op verschillende punten met instemming, zoals hij 3 Februari 1830 schreef: „De geest en strekking der Nederlandse Gedachten behagen mij uitnemend”.

Da Costa was toen in een overgangsstadium en de invloed van Groen op zijn politieke denkbeelden is onmiskenbaar. Toch kunnen wij hem geen politicus noemen, hoewel de staatkundige gebeurtenissen in zijn dagen hem terdege belangstelling inboezemden. Hiervan getuigen zijn tijdzangen onduidelijk. Dan nam hij duidelijk positie in en was hij eensgeztes met Groen, die ook tegen de revolutie het Evangelie stelde. Toch kunnen wij Da Costa niet zien als een volgeling van Groen. Daarvoor waren de verschillen op sommige punten te evident. Zijn „geestelijke ligging” was heel

anders dan die van zijn vriend, wat echter niet belette, dat hij met dezen tot zijn dood toe nauw verbonden geweest is. Zijn briefwisseling, later door Groen uitgegeven, tonen ons hiervan de duidelijkste bewijzen.

Da Costa was niet alleen Evangeliebelijder, hij was ook dichter, doch tevens door dit dichterschap verkondiger van het heil in Christus. Lange jaren had zijn lied gezwegen, totdat hij in 1840 zijn tijdgenoten verraste met zijn tijdzang „Vijf en twintig jaren”. Vooral zijn vrienden waren hierover enthousiast en terecht schreef Groen, 22 Nov. 1840: „Ja, dichter zijt gij, en Christen, Christendichter; en ik dank God, dat... Hij U getrouw maakte, om ook in dit overzicht der laatste 25 jaren, niets anders te willen weten dan Christus en Dien gekruist”. Een „onvergankelijk gedenkstuk” noemde hij het.

Het was een prachtige karakteristiek van Da Costa's tijd in het licht van vervlogen dagen.

„Een ander geest stuwt thans de stoute raadren voort!

't Is geen doorvorsen meer, maar richten van het Woord
Des Heren-God gedaagd ter vierschaar van de rede.

— — — — —
't Is uit het Christendom de Christus weggenomen.”

De tolerantiezucht, de drang naar eenheid, zo kenmerkend op geestelijk gebied in Da Costa's dagen, ontging den dichter niet. Maar zij had zijn sympathie niet:

„Doch op den bodem der ontwijde maatschappij ligt tevens de éénheidszucht! Tot eenheid drijft de klemming
der opgespannen veer, — tot eenheid, de bestemming
maar buiten God, de vloek der mensheid.”

Eenheid bestond voor Da Costa alleen in Christus, den Koning der Kerk. Geen eenheid was te verkrijgen door een vorst als Napoleon, de incarnatie van het rijk der wereld. Maar niet dit zal de overwinning behalen, want

„Mijn Koning, ziet! Hij zal regeren!
Hem zullen alle volken eren,
Hem alle vorsten hulde bien.”

Niet alleen voor de politieke tegenstellingen had de dichter oog, ook de sociale quaestie had zijn belangstelling en als in profetie zag hij de sociale tegenstellingen zich verscherpen als gevolg van de ontwikkeling der techniek. Weelde aan den enen kant, „innerlijk verschroeiend en sap-verdervend als een kanker, aan de andere zijde.

„gemor bij d'arbeid, die geen brood geeft,
jokdierbanden
geworpen om den hals van vrijen, waar de wanden
van hitte blaakren dag en nacht, en eeuwge rook
de steden zwart verrot, en de ziel verstikt in smook”.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Nederland en de **INTERNATIONALE POLITIEK**

Ons blad is geen nieuwsblad. Het kan slechts algemene beschouwingen bieden. Het is der redactie niet mogelijk actueel te blijven in dien zin, dat de gang van zaken in het wereldgebeuren op den voet wordt gevolgd. Dit voorrecht blijft aan de dagbladen voorbehouden. Vandaar ook dat een artikel vaak reeds door de feiten is achterhaald wanneer de lezers het onder de ogen krijgen. Dit mag ons ditmaal niet weerhouden iets te schrijven over de brandende kwestie van deze dagen.

Want Nederland dreigt nu een speelbal te worden in de internationale politiek, niet omdat het zich zo groot en sterk waant een rol te gaan spelen. Daar heeft Nederland ook thans geen behoefte aan. Maar de internationale politiek bemoeit zich op weinig elegante wijze met de interne zaken van het Koninkrijk der Nederlanden. Op zichzelf is dat een tragisch geval.

Nederland heeft in 1940 niet geaarzeld zich te verdedigen tegen de Duitse agressie. Het heeft daarna niet geaarzeld om aan Japan den oorlog te verklaren. Nederland, in den stormhoek van Europa, Nederlands-Indië, in den stormhoek van Azië, werden beiden door Duitse en Japanse macht overweldigd. Het Koninkrijk der Nederlanden heeft zich niet aan collaboratie schuldig gemaakt. Het heeft zich verdedigd zo lang en zo goed als het kon. Het heeft den aanval van Duitsland en Japan geremd.

Het heeft door zijn tegenweer een belangrijke bijdrage geleverd aan zijn bondgenoten — die

zelf door de agressie bedreigd — mee door Nederlands houding — tijd kregen den militair achterstand in te halen en van het defensief in het offensief over te gaan. Die waardevolle bijdrage wordt erkend.

Er was geen aarzeling. De regering in Londen deed haar plicht. Zij stond vastberaden en onwrikbaar. Dat was Gerbrandy. En zo men ons Gerbrandisten noemen wil — het is ons wel. Want zijn naam was in dit opzicht een program.

Toen kwam de bevrijding.

Alleen uit overwegingen van recht en billijkheid zou men toch mogen zeggen, dat Engeland en Amerika alles hadden te doen om het Koninkrijk der Nederlanden — in Europa en in Azië — integraal te herstellen. Dat was toch het minste dat mocht worden verlangd! Dat het Koninkrijk der Nederlanden zo ontzaglijk had geleden — dat het was verarmd en uitgemergeld — dat zijn economische weerkracht was gebroken — dat alles moest wel mee in rekening worden gebracht. Maar dat het Koninkrijk integraal zou worden hersteld vorderde de billijkheid.

Maar wie zo redeneert — doet het klaarblijkelijk niet goed.

Engeland begon met een spaak in het wiel te steken.

Nederland mocht niet aanstonds terugkeren tot zijn eigen territorium in Azië. Militaire overwegingen verzetten zich daartegen. En daarmee begon het treurspel.

Ook onze regering maakte fouten. Principieel hebben wij ons tegen dat regeerbeleid verzet. Wij hebben vooral Schermerhorn bestreden en wie het standpunt van den heer Schermerhorn „nù” kent weet dat die bestrijding juist was. Men leze er het minderheidsrapport van de Partij van den Arbeid maar op na om te zien in welk gezelschap de heer Schermerhorn zich thans bevindt. Die steun van Engeland was hem, naar het thans schijnt, niet onwelgevallig. Hoe fier klonk het begin October immers door de radio, Prof. Logemann was aan het woord. „Beloften zouden tegenover de Soekarno-beweging even onwaardig als onvruchtbaar zijn. Laat men dat goed begrijpen” en in die zelfde rede „dat onderhandelen met de z.g. Soekarno-Regering voor ons uitgesloten is.” Schermerhorn noemde dat toen „Het Soekarno-incident” — en dat niet maar zo, maar „Ik noem het met voorbedachten rade een incident” en in die zelfde radiospeech verklaarde hij, dat de Regering zich niet tot onderhandelingen laat dwingen, en dat zij zich bewust is geen concessies behoeven te doen.

Maar zijn in wezen revolutionnair uitgangspunt — dat onze politieke tegenstanders toch eindelijk eens de betekenis van dat woord revolutionnair verstonden — verhinderde hem om die woorden waar te maken.

Dat is het aandeel van onze eigen regering in deze tragedie.

Zij zelf is gewicht.

Met name op 25 December 1945 in de conferentie met de Engelse Regering te Chequers. Toen heeft Schermerhorn toegezegd op een of andere wijze met de leiders der nationalistische beweging tot overeenstemming te komen.

Toen was het incident geen incident meer. Toen werd er onderhandeld.

De republiek werd op een voetstuk geplaatst. Op 25 December 1945 werd het heft uit handen gegeven.

Daarmede was de Indische kwestie gebracht binnen de sfeer van de internationale politiek.

Daarna ging het maand na maand van kwaad tot erger. Er werd onderhandeld.

Wat is er in deze drie jaren al niet gebeurd! Tevergeefs trachtte de heer Mr J. A. de Wilde door het indienen van een motie de regering te dwingen over deze zaak overleg te plegen met de Staten-Generaal. Dit is de verdienste met name van de Antirevolutionaire fractie geweest dat althans op dit punt reeds vrij spoedig de normale grondwettige verhouding werd hersteld ook al bleef de Kamer klagen over het feit dat de regering voortdurend

trachtte haar voor voldongen feiten te plaatsen.

In het voorjaar 1946 ging de Commissie van Poll naar Indië en bracht verslag uit van haar bevindingen. De Malino-conferentie volgde waarmee een begin werd gemaakt met de staatkundigen opbouw in het niet-republikeinse gebied. Sjahrir was toen de grote man met wien werd onderhandeld. Onverwachts werd hij met een aantal medewerkers ontvoerd om later weer te worden vrijgelaten. Dr Koetsveld bezocht Djokja om poolshoogte te nemen. In de Kamers werd gedebatteerd over de instelling van de „Commissie-generaal”. Schermerhorn was de leider — want als eerste minister was hij bij de verkiezingen weggestemd. De Panghal-Pinang-conferentie vond plaats. De staat Oost-Indonesië werd geboren. Wij raakten vertrouwd met de begrippen negara's en daera's. De overeenkomst van Linggadjati werd ondertekend waarbij de republiek de facto werd erkend. Maar al dat praten en onderhandelen, al die overeenkomsten, conferenties, brachten niet het gewenste resultaat. De nationalistenv wilden niet.

Zij schoven de zaak op de lange baan. Zij traineerden de besprekingen. Zij kwamen de overeenkomsten niet na. Intussen groeide de communistische invloed. De terreur werd groter. Het bendewezen floreerde. Met vrede en veiligheid was het gedaan. De onmacht van de republiek trad steeds duidelijker aan het licht. Roof en moord waren aan de orde van den dag. Linggadjati, aangekleed of naakt, geïnterpreteerd of niet geïnterpreteerd bleek een wassen neus. De eerste politionele actie was de noodzakelijk consequentie maar zij werd niet consequent doorgevoerd. De Renville-overeenkomst was eveneens een mislukking.

De Veiligheidsraad kwam er aan te pas. De Commissie van Goede Diensten deed haar intrede en droeg er het hare toe bij de hele zaak te vertroebelen. Het communisme deed zich driester gelden in de Republiek. De republikeinen gingen elkaar bestrijden. De chaos werd compleet. De tweede politionele actie was onvermijdelijk ter bescherming en ter bevrijding van de grote massa der bevolking, die leefde in angst en vrees.

Nu konden rust en vrede wederkeren.

Met den democratischen opbouw van een vrij en zelfstandig Indonesië zou nu een effectief begin kunnen worden gemaakt.

Maar nu zijn het de internationale machten die zulks trachten te verhinderen.

Het Koninkrijk der Nederlanden is de pion geworden in het politieke spel der grote mogendheden en het dreigt te worden opgeofferd

aan Amerika's inzichten. Japan — dat de oorzaak is van al deze ellende — wordt opgebouwd met Amerikaans kapitaal al komt er van de democratie nog maar bitter weinig terecht. Als een tijger ligt het straks gereed voor een nieuwen sprong. Het is de vrees der Aziatische volken voor dezen tijgersprong die het wantrouwen tegen de Amerikaanse politiek voedsel geeft. En om nu dit wantrouwen te overwinnen speelt Amerika de republiek in de kaart en werkt het mede aan de ontbinding van het Koninkrijk. Is dit de dank van Amerika? Werd daarom door onze regering de oorlog verklaard aan Japan toen de Amerikaanse vloot in Pearl Harbour vernietigd werd? Moest daarom onze vloot worden opgeofferd in wanhopigen strijd?

Is het te verwonderen dat wij van dit spel der internationale politiek niet veel begrijpen?

En als er nu maar een onpartijdig rechts-instituut bestond dat naar de regels van het recht oordeel velde!

Op het moment dat wij dit schrijven, is de „viermogendheden-resolutie" aanvaard. Zij stelt aan Nederland zeer vergaande eisen en tast inderdaad de eenheid van het Koninkrijk aan.

Het vertrouwen in de Veiligheidsraad is niet groot.

Hij bemoeit zich met dingen waar hij niet mede te maken heeft. En werkelijke kwesties van het brutaalste onrecht laat hij links liggen.

En als hij dan nog beslissingen neemt dan zijn deze open en duidelijk genomen op grond van politieke overwegingen, die met rechtshandhaving niets te maken hebben.

Nu meer dan ooit moge onze Regering met wijsheid en voorzichtigheid, maar ook met kracht en doortastendheid haar standpunt bepalen.

Het levensbelang van 60.000.000 inwoners in de overzeese gebiedsdelen is er mede gemoeid. De werkelijk democratische opbouw van Indonesië is daarvan afhankelijk. Die verantwoordelijkheid is zwaar. Alleen sterke mannen kunnen haar dragen. Hoezeer is het te betreuren, dat juist nu niet een Nationaal Kabinet met de leiding van 's lands rechten is belast. Want nu juist zou de eenheid van het Nederlandse volk ten duidelijkste moeten blijken.

Ontzaglijk belangrijk is het, dat de Nederlandse Regering haar verantwoordelijkheid verstaat tegenover de miljoenenbevolking in Indonesië. Met niet genoeg nadruk kan dit worden herhaald.

Maar er staat bij de beslissing die genomen moet worden veel meer op het spel.

Want de handhaving van het Koninkrijk der

Nederlanden is van de grootste betekenis, ook voor de wereldpolitiek, die thans beheerst wordt door de tegenstelling tussen het communisme in het Oosten en de democratie in het Westen.

En dat wel in tweeërlei opzicht.

De vernietiging van het Koninkrijk der Nederlanden kan oorzaak zijn dat de stormhoek van Azië wordt prijsgegeven aan de invloed van het Kremlin.

Slaagt het communisme er inderdaad in vasten voet te krijgen op Java dan brengt dit met zich dat ook strategisch de positie van Rusland uitermate wordt versterkt. Op Australië — dat is nu wel aan te nemen — valt bij een eventueel conflict tussen Moskou en Washington niet te bouwen. Maar dan is de verbinding tussen de Atlantische Oceaan en Indische Oceaan verbroken.

En in de tweede plaats hebben de beslissingen van den Veiligheidsraad de grootste betekenis voor het instituut der Verenigde Naties zelf. De U.N.O. werd niet met dezelfde geestdrift begroet als indertijd de Volkenbond. Haar prestige heeft reeds veel geleden. Naar veler mening is zij toch reeds tot een praatcollege gedegradeerd. Het vertrouwen in haar als rechts-instituut is danig ondermijnd. Het optreden van den Veiligheidsraad in de Indonesische kwesties kan daarom verstrekkende gevolgen hebben. Frankrijk staat reeds in veel opzichten op Nederlands standpunt. Engeland deed reeds water in de wijn en is van oordeel dat Nederland baas moet blijven in eigen huis, ook al stemde het tenslotte met Amerika mee. Maar wanneer de Veiligheidsraad practisch tot de vernietiging van het Koninkrijk der Nederlanden mocht besluiten — waar blijft dan de veiligheid der deelnemende staten?

Het zijn dagen van spanning die wij beleven. Nederland zit thans midden in het warnet der internationale politiek.

Daarin heeft het kleine Nederland een taak en een roeping.

Het draagt als klein land een grote verantwoordelijkheid.

Zal het tot grote dingen in staat zijn?

Zal het — als het moet — alleen durven staan?

Het is God die de dingen leidt naar Zijn gemaakt bestek.

God de Heere houdt de teugels van het wereldregiment.

Maar voor ons, die als mensen niet kunnen inzien in de verborgen Raad Gods — geldt het

Een natie kan ook vallen met eer tot eer
van Hem
en houden heilgelovig den standaard vast
met klem.

In de Christelijk-Historische Unie gaf de in ons vorig artikel vermelde publicatie van de heren Tilanus en De Wilde tot zeer verschillende reacties aanleiding. Wij verwijzen daarvoor naar de diverse stukken, welke destijds in het Christelijk-Historisch weekblad „Koningin en Vaderland” zijn opgenomen. Daaruit bleek reeds, dat er van eensgezindheid aan die zijde ten aanzien van de aanbevolen federatieve samenwerking tussen de C.H.U. en de A.R.P. geen sprake was. Echter, op andere wijze werd al spoedig duidelijk, dat tegen die samenwerking in bepaalde Uniekringen ernstige, zelfs overwegende, bezwaren bestonden. Een groep van 49 vooraanstaande personen — de groep- Dr A. A. van Rhijn — richtte zich in een uitvoerigen brief tot het hoofdbestuur van de C.H.U. Zij verklaarde daarin, dat de plannen tot federatieve samenwerking tussen C.H. en A.R. haar met zorg vervulden „voor de ontwikkeling van de nationale politiek in het algemeen en die van de C.H. Unie in het bijzonder”, en stelde er prijs op de redenen voor haar bezorgdheid nader te ontvouwen. Zij wees er op, dat de A.R. partij steeds draagster is geweest van „de consequente antithese-politiek”, welke zij om principiële en praktische redenen afkeurde. Zij deed een beroep op artikel 8 van het program van beginselen der C.H.U., waarin h.i. stelling werd genomen tegen „de zgn. antithesepolitiek”, en vroeg de aandacht zowel voor de gewijzigde opvattingen van „de vroegere zgn. linkse groepen” als voor de verheugende ontwikkeling, welke de Nederlands Hervormde Kerk na 1940 heeft te zien gegeven. Op grond van een en ander achtte zij een nauwer samengaan met de A.R. niet verdedigbaar. Daarbij kwam, doch niet als een bijkomstigheid, dat h.i. de A.R. partij in de practijk „ook telkens de gedachte van den neutralen Staat bevordert” heeft, welke gedachte in artikel 1 van het program van beginselen der C.H.U. wordt verworpen, en dat de A.R. vóór den tweeden wereldoorlog een sociaal en economisch beleid hadden gevolgd, dat „te conservatief” is geweest, terwijl er geen tekenen waren, welke er op wezen, dat in de toekomst van dien kant een vooruitstrevende koers zal worden gevaren. 1) Het slot van den brief luidde:

„De C.H. Unie staat op dit oogenblik voor een beslissende keuze. Wij hebben de innerlijke overtuiging, dat God haar nog voor grote mogelijkheden stelt, wanneer zij zich

aan de gevaren van afzondering en verstar- ring onttrekt en zich, met een levend geloof in Jezus Christus gewapend, tot de gehele Nederlandse bevolking wendt met den eis van vernieuwing van Staat en Maatschap- pij in Christelijken zin. Maar dan moet de Unie zich, door afwijzing van de voorge- stelde Federatieve samenwerking, in na- tionale richting ontwikkelen en de separa- tistische koers beslist afwijzen.”

Ook in den Kamerkieskring Friesland van de C.H.U. bestond groot bezwaar tegen de fede- ratieve samenwerking van C.H. en A.R. Een vergadering van dezen kieskring, gehouden op 10 Januari 1946, sprak zich in grote meer- derheid tegen die samenwerking uit. Wij noemen dit geval, omdat van oudsher de Fries Christelijk-Historischen in meer dan één op- zicht een apart geluid lieten horen, dat niet verstomd of ernstig verzwakt is nadat zij hun medewerking aan de vorming van de Unie hadden gegeven.

In verband met de omstandigheid, dat op 8 Februari 1946 het hoofdbestuur van de C.H.U. bijeen zou komen om zijn standpunt ten op- zichte van de samenwerking tussen C.H. en A.R. te bepalen, zond de groep-Dr Van Rhijn nogmaals een brief aan dit hoofdbestuur, waarin opnieuw de federatieve samenwerking met de A.R. uitvoerig werd bestreden en ernstig werd gewaarschuwd tegen het betreden van dien weg. Een tekenende bijzonderheid, welke wij in dit overzicht menen te mogen vermelden, is, dat deze brief, zoals de eerste, mede was ondertekend door de heren Prof. Mr P. Lieftinck en C. Kleywegt. Deze heren zijn n.l. toegetreden tot de Partij van den Arbeid, nog vóór de C.H.U. haar beslissing had genomen inzake de federatieve samen- werking met de A.R., hoewel zij met de andere ondertekenaren in den eersten brief hadden verklaard, dat naar hun innerlijke overtuiging God de C.H.U. nog voor grote mogelijkheden stelde, mits deze voldeed aan hetgeen zij nood- zakelijk oordeelden (zie het boven opgenomen citaat uit dien brief).

In deze situatie was niet te verwachten, dat de C.H.U. terzake van deze aangelegenheid tot een conclusie zou komen, gelijk aan die van de Deputatenvergadering onzer partij, in het vorig no. in herinnering gebracht. Integen- deel er moest op worden gerekend, dat de federatieve samenwerking, in het communi- qué van de heren Tilanus en De Wilde aan-

bevolen, niet zou worden aanvaard.

Op 27 Februari 1946 kwam de C.H.U. in algemene vergadering bijeen. Conform een voorstel van het hoofdbestuur werd met grote meerderheid van stemmen besloten:

- 1e. dat in verband met de staatkundige ontwikkeling hier te lande een nauw contact tussen de Prot.-Chr. partijen gewenst is;
- 2e. dat, zoals reeds thans het geval is, de plaatselijke kiesverenigingen vrijgelaten moeten worden om in dezen naar plaatselijke omstandigheden te handelen;
- 3e. dat het gewenst is, dat het dagelijks bestuur van de C.H.U. en het moderamen der A.R. partij in verband met het vorenstaande onderling contact bewaren.

* * *

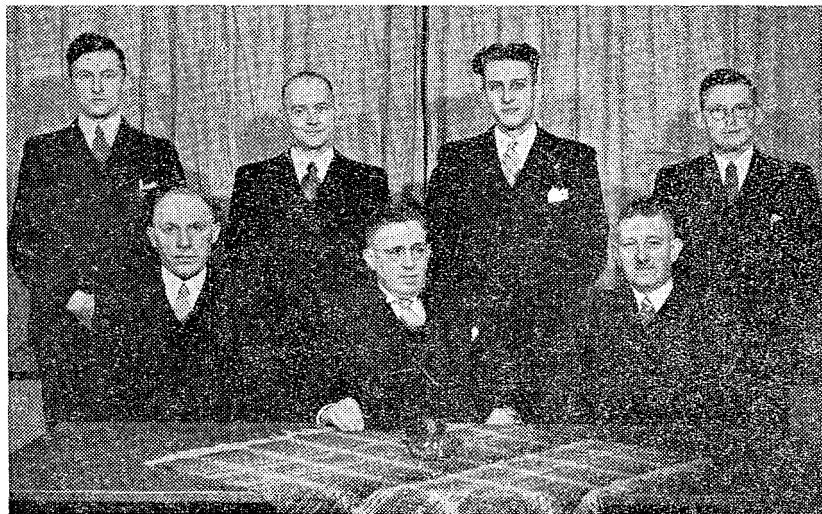
Dit resultaat van de overwegingen met betrekking tot deze zaak in de kringen van de C.H.U. had tweeërlei aspect, n.l. een verblijdend en een teleurstellend.

Het verblijdende was, en is thans nog, dat in de genomen beslissing zeer positief gekozen werd tegen de wezenlijke strekking van hetgeen door de groep-Van Rhijn was bepleit. Weliswaar was het directe doel van deze groep de federatieve samenwerking van C.H. en A.R. te voorkomen, maar wie van haar brieven nauwgezet kennis nam, moest als haar eigenlijke, zij het verder liggende, doel zien de C.H.U. te sturen in een richting, waaruit zou volgen, dat zij positie ging kiezen tegen christelijk-politieke partijformatie, d.w.z. dat zij in den grond van de zaak zou besluiten tot haar eigen opheffing. Zo hebben velen in de C.H.U. het ook gevoeld, en aangezien zij, conform het program van beginselen der Unie, aan de christelijk-politieke partijformatie wilden vasthouden, hebben zij, met het hoofdbestuur van de Unie, gekozen voor de hand-

having van de christelijke politieke partij en tegen de kern van de inzichten van de groep-Van Rhijn. Dit noemden wij het verblijdende aspect van het besluit der C.H.U. en dat heeft ook thans en voor de toekomst grote betekenis. Te dezen aanzien staan C.H. en A.R., hoe zij overigens mogen uiteenlopen, op hetzelfde standpunt.

Het teleurstellend aspect van dit besluit was, en is, dat de federatieve samenwerking met de A.R. feitelijk werd afgewezen. Van de overweging van fusie was men teruggefallen op federatieve samenwerking. Van deze laatste werd, zowel met het oog op de bezwaren van de groep-Van Rhijn als van anderen, teruggegaan tot „nauw contact”. Wij hebben ons, nadat dit besluit was genomen, onmiddellijk gerealiseerd, dat het een teleurstellend, ja, betreuenswaardig karakter droeg en, naar den mens gesproken, de samenwerking in belangrijke mate zou belemmeren. Er zijn personen geweest, binnen onzen kring, die dit aanvankelijk anders zagen. Vooral de opvatting van hen, die te dezer zake van geheel andere gedachten dan de A.R. uitgaan, is, gelet op haar betekenis en invloed, van belang. Van die zijde is betoogd, dat eigenlijk de C.H.U. voor samenwerking, en ten principale voor fusie, had gekozen. Herinnerd moge worden aan deze beschouwing: „Dit” — n.l. het door de C.H.U. genomen besluit — „is de „eerste stap, maar de beslissende. Om tactische redenen kan nog niet het volle pond „gegeven worden, maar de ontwikkeling in de „C.H.U. kan nu, als dit hoofdbestuur de leidsels in handen houdt, slechts deze zijn: Nu „contact, morgen federatieve samenwerking, „overmorgen fusie.”²⁾ Deze uitspraak kwam van iemand, die tegen nauw contact tussen C.H. en A.R. overwegend bezwaar had, maar

Het bestuur der jubilerende Kiesvereniging te 's-Gravenzande: bovenste rij van links naar rechts de heren D. van Zanten, H. Vuik, Mr W. C. van den Brink, J. G. van Oosten. Zittend de heren G. A. de Ruiter, secretaris; Dr W. H. A. Vonkenberg, voorzitter en G. Schellevis, 2de voorzitter.

zij is leerzaam, o.a. voor hen in onzen kring, die de verwachting hadden, dat het besluit van de C.H.U. reden gaf tot optimistische verwachtingen omtrent de verhouding tussen C.H. en A.R. Immers uitspraken als deze moesten hen, die de politieke verhoudingen in Nederland vrij goed kenden, tot de conclusie leiden, dat het genoemde besluit slechts geringe reële betekenis had of zou krijgen. Zulke uitspraken droegen daartoe in sterke mate bij, zij deden haar distantiërende werking — werden wellicht meermalen ten behoeve daarvan gedaan —, ook al kwamen zij van een zijde, welke niet sympathiek ten aanzien van de C.H.U. stond.

De ervaring heeft in ieder geval de optimistische verwachtingen van voorstanders van samenwerking en fusie tussen C.H. en A.R. den bodem ingeslagen, zo goed als zij in het ongelijk gesteld heeft hen, die zulke gevolgen van het besluit der C.H.U. verwachtten als boven vermeld. Tot heden is het zelfs niet gekomen tot enige concretisering van hetgeen in punt 3 van het besluit der C.H.U. is uitgesproken. Voor de „bewaring” van het „onderling contact” tussen het dagelijks bestuur van de C.H.U. en het moderamen van het Centraal Comité van A.R. kiesverenigingen is na 27 Februari 1946 niets bijzonders gedaan. Daarvoor zou af en toe een bijeenkomst van de genoemde lichamen toch zeker aanbeveling verdienen. Men heeft, naar ons bekend is, daaraan bij de C.H.U. geen behoefte gehad, en meende dat kon worden volstaan

met hetgeen er vroeger, vóór den tweeden wereldoorlog, reeds was. Daarmede is feitelijk de betekenis van dit punt uit het besluit der Unie tot nihil gereduceerd.

Na deze weergave van den loop van zaken willen wij nog enige opmerkingen maken over de verhouding tussen C.H. en A.R. Deze geven wij echter in een volgend artikel.

- 1) In dit overzicht wordt niet een nadere beschouwing over deze critiek op onze partij opgenomen. Trouwens, herhaaldelijk is aan die critiek aandacht geschonken. Voor wat de „antithesepolitiek” betreft veroorloof ik mij in dit verband te verwijzen naar mijn „Partijformatie en Partijgroepering”. Het beroep van de 49 op artikel 8 van het program van beginselen der C.H.U. is, zacht gezegd, onvolledig, omdat het slechts een gedeelte van dit artikel, en niet het geheel, betreft, en voorts bepaald onjuist, gelet op inhoud en strekking van het gehele program van beginselen dezer Unie en op haar geschiedenis. Wellicht ten overvloede voor onze lezers wordt hieraan nog toegevoegd: 1e. dat het volledig in strijd is met ons program van beginselen en de geschiedenis van de A.R. staatkunde, dat onze partij de gedachte van den neutralen Staat voorstond of voorstaat, en dat zij deze gedachte in de practijk heeft bevorderd; 2e. dat omtrent het sociaal-economisch beleid tussen de beide wereldoorlogen, wat de algemene lijnen daarvan betreft, geen verschil van inzicht bestond tussen de C.H.U. en onze partij, al waren er uit den aard der zaak wel eens nuanceringen, maar deze hielden dan geen verband met „progressiviteit” of „conservatisme”.
- 2) Ontleend aan een artikel in de „Leeuwarder Koerier”, overgenomen door „De Nieuwe Nederlander” van 7 Maart 1946.

Uit de Partij

1. Opgave ledental en adressen.

Als alle jaren is ook nu aan de secretarissen onzer kiesverenigingen een formulier gezonden, waarin wordt gevraagd opgave te doen van het aantal leden der kiesvereniging per 1 Januari en van de namen en de adressen der bestuursleden.

Onze partij maakt zich wat haar organisatie betreft niet schuldig aan bureaucratie. De secretarissen hebben er geen last van dat zij worden lastig gevallen met een teveel aan formulieren. Maar wanneer dan eenmaal per jaar een papperas moet worden ingevuld, laat men dit dan ook invullen en even op de post brengen. Het voorkomt veel onnodige moeite.

En dan het werkelijke ledental per 1 Januari opgeven: want dat is de grondslag, waarop de contributie over het lopende jaar wordt berekend.

2. Contributies.

Wat de afdracht der contributies betreft zijn wij nog lang niet waar wij wezen moeten. Het is goed nog eens in herinnering te brengen dat eigenlijk

de contributie behoort te worden voldaan in de maand Januari — terwijl dan in Maart en April door het bureau Centraal Comité wordt gedisponeerd. Na de bevrijding is een en ander wat scheef gegaan. Eerst was er de aanslag 1945 — daarna de actie van het millioenenplan en daardoor kwam de contributieafdracht in het gedrang. Dit jaar waren de nota's wat ingewikkeld doordat geleverd propaganda-materiaal tevens in rekening moest worden gebracht — maar langzamerhand moet ook in dit opzicht weer naar „orde” worden gestreefd.

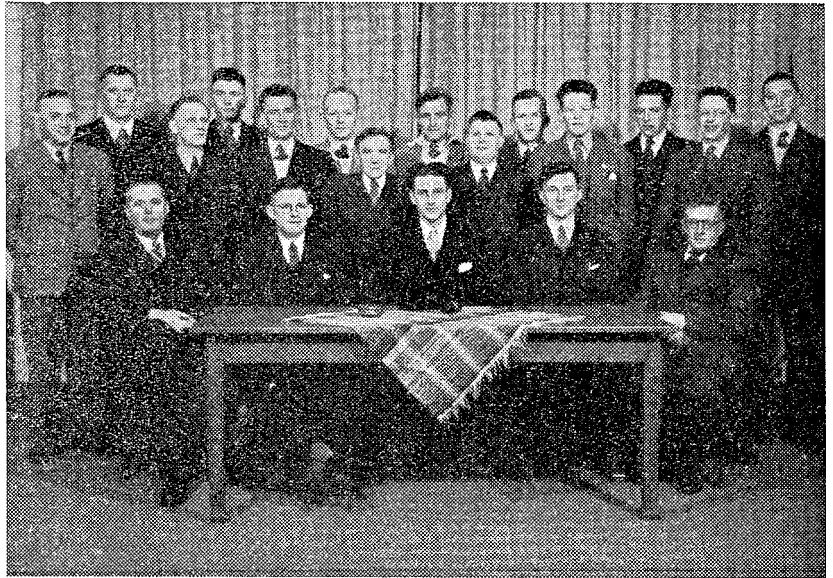
Veel kiesverenigingen hebben financiële moeilijkheden. Het is echter niet voldoende dit te constateren. Wordt er ook wat aan gedaan? Dat is de vraag.

Een vraag, die beantwoording nodig heeft. Want ook het Centraal Comité is er bij betrokken. Is de indruk onjuist dat sommige kiesverenigingen hun contributie beschouwen als de sluitpost van de rekening? Kan het, nu dan betalen we — kan het niet — dan moet het Centraal Comité maar wachten.

Penningmeesters — dat is niet juist! Breng daar verandering in en verbetering.

Het nieuwe jaar is begonnen. Wacht nu met de

De actieve propaganda-club te 's-Gravenzande, onder leiding van den heer Mr W. C. van den Brink, voorzitter, en links de heer J. G. van Oosten, secretaris en rechts de heer D. van Zanten, — dat zijn dus de drie leden uit het bestuur, met de propaganda belast — met de medewerkers-bushoofden.

afdracht niet tot in September de kwitantie wordt aangeboden. De rekensom is eenvoudig. U deelt het aantal leden per 1 Januari door twee en u weet het aantal guldens dat u schuldig is. Dan schrijft u een girobiljet en de zaak is in orde.

3. Nog eens contributies.

Op de laatste vergadering van het Centraal Comité maakte een der leden de opmerking dat de jaarlijkse bijdrage voor de politiek eigenlijk in geen verhouding staat tot de financiële steun welke door velen onzer geboden wordt aan de vakbeweging, aan Christelijke inrichtingen van barmhartigheid, aan Christelijke sociale werkzaamheid etc. Men rekene dit eens voor zichzelf na en vrage zich dan af of wel in voldoende mate wordt rekening gehouden met de verdelende rechtvaardigheid. Ook bij het bepalen der vrijwillige giften dient de economie te worden betracht. Daarbij moet rekening worden gehouden met het belang van de betreffende zaak. Dat voor politieke doeleinden zo betrekkelijk weinig wordt gegeven, is aanwijzing enerzijds dat de activiteit onzer kiesverenigingen te wensen overlaat, anderzijds dat er te weinig belangstelling is voor de staatkunde. Maar daar is ook een kwestie van sleur in het geding. Men heeft altijd een bepaald gedrag gegeven. Waarom zou men die bijdrage nu verhogen. En die bijdragen moeten omhoog.

Dat deze dingen zo zijn is eigenlijk merkwaardig.

De courant is tegenwoordig gevuld met politiek van de eerste pagina tot de laatste. De politiek heeft aller belangstelling, maar de politieke partij wordt vergeten. Dat kan en mag zo niet blijven. Daar moet verandering in komen. Want dat worstelen der plaatselijke kiesverenigingen met financiële moeilijkheden bevordert de zaak niet maar schaadt haar dikwijls in hoge mate. Penningmeesters — pak deze koe bij de horens — breng deze kwestie in het bestuur — zorg dat zij op de agenda komt — en dan orde op zaken stellen!

4. Droefgeestig?

In deze rubriek wordt weleens gefoeterd. Hier en daar wordt wel eens een klap uitgedeeld. De reacties blijven dan ook niet altijd uit. Daaruit blijkt dat ook deze kleine bijdragen worden gelezen. Iemand maakte onlangs de opmerking dat uit deze artikelen moest worden geconcludeerd, dat het met de interne organisatie van onze partij dan toch maar niet bijster goed voorstond. De schrijver dezer artikelen was dikwijls zo droefgeestig gestemd. Nu — eerlijk gezegd — droefgeestig is het goede woord niet. Het gaat met deze dingen als met zoveel. Het is slechts de vraag welke maatstaf wordt aangelegd. Er is ondanks alles veel te roemen in onze partij. En misschien wordt die toon wel wat te weinig aangeslagen. Er is een kern van mannen, niet op alle plaatsen — maar op veel plaatsen, die zich geeft aan de behartiging van de belangen onzer partij-organisatie, die zich daarvoor vrij maken — en zich daarvoor inzetten. Er is dan ook in het minst geen reden tot zwartgallig pessimisme. Maar tot die conclusie moet men ook niet komen. De vraag is hoe behoort een organisatie in elkaar te zitten en te functionneren? En ondanks veel goeds — is er dan ook veel gebrek. Op die gebreken de aandacht te vestigen en tot verbetering aan te sporen blijve het goed recht van de verzorger van deze rubriek. Men noeme hem echter niet droefgeestig.

5. De Partijconferentie te Breda.

Ook de vierde partij-conferentie heeft nu plaats gehad. Ditmaal in 't Zuiden van het land. De kiesvereniging te Breda — een kleine kiesvereniging in deze Roomse stad — bleek een uitnemende gastvrouw. Hoge eisen werden aan haar gesteld, want vele conferentiegangers moesten bij geestverwanten worden ondergebracht. Maar zij heeft zich van haar taak uitnemend gekweten.

Deze conferentie werd een succes. Het aantal deelnemers voor het zwakke Zuiden was relatief

KAMPGENOOT

Ter gelegenheid van zijn 70sten verjaardag is er over Mr J. A. de Wilde in allerlei toonaarden geschreven. Zijn verschillende voortreffelijke eigenschappen zijn van vele kanten belicht.

Mr De Wilde als wethouder, Mr De Wilde als Kamerlid, Mr De Wilde als minister, enz. enz. Maar nergens lezen we nog iets over Mr De Wilde als gijzelaar.

Toch valt ook over die periode uit het leven van den thans 70-jarige, de periode van 30 Juni 1941 tot 17 December 1942 wel het een en ander te vertellen.

Hetgeen we bij dezen willen doen.

* * *

Een passend opschrift boven dit artikel zou zeker zijn: Mr J. A. de Wilde optimist.

Op 30 Juni 1941 werd een honderdtal Anti-revolutionairen opgepakt en naar het kamp te Schoorl overgebracht. Voor het merendeel waren het plaatselijke „grootheden”, of ook wel „kleinheden”. Secretarissen van Kamerkiescentrales, maar ook secretarissen, penningmeesters of gewone bestuursleden van dorpskiesverenigingen. Daarnaast — gelukkig — ook een aantal meer vooraanstaanden in de partij: Kamerleden, oud-ministers, burgemeesters, wethouders.

Ook Mr J. A. de Wilde.

En daarvoor waren zijn kampgenoten zeer dankbaar. Want hij behoorde tot die mensen — er waren er gelukkig meer — die er altijd den moed in wisten te houden.

Het was nu eenmaal niet aangenaam om als gijzelaar te moeten fungeren, ook al werd men veel beter behandeld dan degenen, die in de andere kampen bijeengebracht waren. Gijzelaars genoten meerdere voorrechten, behoeften niet te werken — uitgezonderd het aardappeljassen in Schoorl —, werden niet geslagen en kregen — later — in meerdere gevallen zo nu en dan nog wel eens enkele dagen verlof om naar huis te gaan. Maar dit laatste toch eerst heel veel later.

In elk geval waren toch ook de gijzelaars uit den huiselijken kring weggehaald en bleef er toch langen tijd de dreiging boven het hoofd hangen.

Is het dan wonder, dat er ook onder de gijzelaars waren, die de toekomst donker inzagen, die piekerden en in de put zaten?

Doch wie er ook in de put zat: Mr De Wilde niet!

En door zijn omgang, door zijn gesprekken wist hij de pessimisten, de piekeraars, weer moed in te spreken.

In Schoorl was hij dagelijks omringd door een schare gijzelaars, die genoten als hij uit

veel groter dan in het Noorden. Er was stemming. De sfeer was gemoedelijk en warm. De vragenavond van de heer Mr. J. A. de Wilde sloeg in. De heer Schouten sprak meeslepend. Het contact met de partijleiding werd versterkt.

Een ding is wel duidelijk gebleken. Ook in het Zuiden wil men een herhaling van deze conferenties. Het versterkt den onderlingen band.

En nu is het wachten op de resultaten van deze conferenties.

Want de mannen die deze conferenties hebben bijgewoond moeten nu allen aan den slag. Het miljoenenplan moet in orde komen. Twee derde gedeelte is binnen. Maar een derde ontbreekt. Is men nu allerwegen aan het werk? De Jongeren studieclubs? Hoe staat het daarmee? De voorzitter onzer partij heeft er zo op aangedrongen dat hier eens volle aandacht zou worden besteed. Gebeurt dat nu ook inderdaad? Er is werk in overvloed.

Die partijconferenties zullen in de toekomst wel weer worden gehouden al zal dat niet ieder jaar

mogelijk zijn, want dat hangt mee van de financiën af.

Maar deze partijconferenties zijn geslaagd.

Dit stemt tot voldoening!

6. 's-Gravenzande jubileert

De Kiesvereniging te 's-Gravenzande heeft dezer dagen herdacht dat zij 75 jaar geleden werd opgericht. Een speciale herdenkingsbijeenkomst werd daarvoor gehouden. De heren Mr G. van Baren en J. Schouten hebben op die vergadering het woord gevoerd. De laatste sprak over het onderwerp: „Waarom en waartoe de kiesvereniging?” De kiesvereniging te 's-Gravenzande behoort voorzover wij dat kunnen nagaan tot een der oudsten van ons land. Maar zij is kern gezond. Naar ledental en activiteit, ook met betrekking tot de propaganda, is zij ook thans een der goede kiesverenigingen in ons land. In dit nummer is een photo opgenomen van het jubilerende bestuur, maar ook een van de propaganda-club ter plaatse. Onze hartelijke gelukwens met dit jubileum.

zijn rijke ervaring aan het vertellen ging. En wat een belangstelling was er voor debatten met het Communistische Kamerlid Lou de Visser, die eveneens in Schoorl geïnterneerd was en die kans zag vrijwel iederen dag in „onze” afdeling te komen, debatten, waarin Mr De Wilde meestal een belangrijk aandeel had.

In elk opzicht was Mr De Wilde een voorbeeld. Aan de dagelijkse gymnastiekoefeningen onder leiding van majoor Sickinge nam hij getrouwer deel dan menige jongere.

Typerend was de uitlating van Mr De Wilde, toen op 25 Juli 1941 aan acht kampgenoten medegedeeld werd, dat zij den volgenden dag naar huis mochten. Laconiek merkte hij op: „Ik was al bang, dat ik er ook bij was, maar het liep gelukkig goed af”.

In zijn nog nooit gepubliceerde rede, uitgesproken bij de overdracht van het rectoraat van de „Schoorlse Volks-Universiteit” heeft de „scheidende rector”, Prof. Dr K. Dijk, den lof van Mr De Wilde op de volgende wijze bezongen:

„Thans steekt de Zeeuwse leeuw zijn kop fier
naar den hoge.

Hij komt zijn manen in het Schoorlse zonlicht
drogen.

Twee Zeeuwen op elkaar: P. Dekker en de
man,

Die op de brede en de smalle basis zitten kan.

De eerste uit Nieuwdorp, nu bij Philips hard
werkend,

De tweede man uit Goes, zich en andren
sterkend.

De Wilde Junior — J. A. — zijn blij gezicht
Heeft zelfs de somberheid van broeder

Smeenk ontwricht.

O Jakob Adriaan, die Beerta's oproer stilde,
Regent van mild formaat, o onze vriend

De Wilde,

Wij geven u ons woord: als straks de vijand
gaat

Dan vindt g'ons allen klaar; tot uwen dienst
paraat.

Dat was op 18 Augustus 1941. Vier dagen later, Vrijdag 22 Augustus, werd Mr De Wilde bij den kampcommandant, den later berucht geworden Berg, geroepen. Hem werd toen medegedeeld, dat hij zijn bagage moest pakken, want hij zou het kamp verlaten. Hij ging alleen naar Vught, alwaar hij zijn

intrek zou moeten nemen in „De IJzeren Man”, een gedwongen logies, dat hij echter wel moest betalen.

En wat zei Mr De Wilde bij zijn vertrek?

„Ik heb nog nooit zo'n leuke vakantie gehad, en ik heb er lollige dagen gehad, hoor!”

Zo zagen we het 22 Augustus 1941 nog. Mr De Wilde ging naar Vucht. Den volgenden dag gingen de overgebleven 39 A.R. gijzelaars naar..... Buchenwald.

Toen deze gijzelaars op 16 November 1941 in het vaderland terugkwamen en in het seminarie te Haaren (N.-Br.) werden geïnterneerd, vertoefde Mr De Wilde nog steeds in „De IJzeren Man”. Zodra hij echter vernam, dat zijn Schoorlse vrienden in Haaren waren ondergebracht, diende hij een verzoek in om ook daarheen te worden overgeplaatst. En dat verzoek werd toegestaan, zodat hij op 17 December 1941 weer in den A.R. kring werd opgenomen. Hij werd met enige onderscheiding behandeld, kreeg een afzonderlijke kamer, mocht meer schrijven dan de anderen en ook bezoek ontvangen.

Dagelijks maakte hij zijn wandelingen in den tuin en maar zelden zag men hem alleen. De heer De Wilde, die in Schoorl al blijk gegeven had van groot optimisme — hij had toen betoogd, dat de oorlog in elk geval vóór Kerstmis zou zijn afgelopen — bleef steeds opgewekt.

En met alle andere gijzelaars trok hij op 11 Mei 1942 naar St Michielsgestel, de laatste pleisterplaats.

Ook in dezen nieuwen, groteren kring, voelde Mr De Wilde zich thuis en aan het kampeven nam hij zoveel mogelijk deel. Bij den voetbalwedstrijd tussen de Kamerleden en de journalisten verrichtte hij den aftrap.

De meest optimistische gijzelaar was hij daar echter niet meer. Want in St Michielsgestel vond hij zijn „meerdere” in H. Götzen, die op nog overtuigender wijze wist te vertellen, dat het „vóór Kerstmis” wel zou zijn afgelopen. En dat was in 1942!

Van verschillende cursussen en kringen was Mr De Wilde natuurlijk een trouw bezoeker en zijn causerie over den „Noodleugen” had veler belangstelling.

Op 17 December 1942 behoorde Mr De Wilde tot de grote groep gijzelaars, die vrijgelaten werd.

Dat is dus alweer meer dan zes jaren geleden. Doch thans, nu hij den leeftijd der sterken heeft bereikt, zal hij vele gijzelaars uit die dagen de herinnering naar boven gekomen zijn aan dezen goedmoedigen, opgewekten kampgenoot, die door zijn houding en zijn woorden vele geïnterneerden tot steun is geweest.

Te zware kost?

G. BORGER, Diever.

Vele keren werd mij gezegd: „De kost die Nederlandsche Gedachten biedt is te zwaar”. Het waren jonge mensen, leden van de Arjos en zelfs jonge mannen van \pm 30 jaar, die dit beweerden.

Ook herinner ik mij dergelijke uitspraken van mannen, die bijv. in Prov. Vergaderingen voor de jonge mensen het pleidooi voerden om de kost wat lichter verteerbaar te maken. Soms kreeg ik zelfs den indruk, dat ze zelf last hadden van „ingewandstoorntissen”.

Het is niet mijn bedoeling om de hierboven gestelde vraag met ja of nee te beantwoorden. Ook wens ik geen relatief „antwoordje” te geven. Maar laat ik hen, die dit bezwaar hebben, nu eens twee vragen ter beantwoording stellen.

1e. „Wat meent gij bij het doorzien van een nummer van Nederlandsche Gedachten te moeten verteren?”

2e. „Hoe snel wil gij de kost verteren?”

Ik stel me voor dat op deze vragen verschillend geantwoord kan worden.

Een A.R. Kamerlid zal b.v. zeggen: „De hele inhoud en dan in een behoorlijk tempo.”

Wellicht is deze daartoe in staat.

Een lid van een kiesvereniging zal misschien antwoorden: „Zoveel mogelijk van de inhoud en dan niet alles achter elkaar, anders moet ik met het

volgend stuk beginnen alvorens het eerste goed is „ingeslikt”. („Ingeslikt” wil toch zeggen dat het „binnen” is.)

Een lid van een Arjos zal zeggen: „Allereerst lees ik dat wat onze eigen organisatie betreft. Voorts wat mij 't meest interesseert en dan kalm aan wat „steviger mootjes”.

Misschien zegt iemand dat dit onzin is en dat ook de jongeren zonder meer er zich maar op moeten werpen! Ja, ja, maar wat neemt die persoon, die dit zo haastig zegt voor maa-staf?”

Ik vraag U: „Kent U de jongeren van nú?”

Er zijn inderdaad jonge mensen, die zich er op werpen. Maar ik moet rekenig houden met een gemiddelde van vermogen, aandacht, activiteit, etc. Dat is de onverbidelijke psychologische zijde van deze kwestie. Wie dat niet wil zien vergeet, dat juist die „gemiddelden” het grootste deel der abonné's moeten vormen.

Daarom. Laten we **allen** Nederlandsche Gedachten lezen. Heus het is noodzakelijk!

Tegen U, die lezen wilt, zeg ik, ken Uzelf en eet van deze „dis” naar dat gij verteren kunt. Evenwel denk niet te klein van Uzelf. Als gij wilt, kunt ge steeds meer „verteren”. Denk aan het juiste tempo. Leer den nodigen tijd te verdelen. Dan zult ge al lezende en vorsende, moeilijker begrippen en woorden onder de knie krijgen.

M. a. w. Kies een goede leeswijze en ge zult verderingen maken.

De kost is best, ken Uzelf en wil!

Politiek en Landbouw

door Mr W. RIP

In het Hollandsch Landbouw Weekblad, het orgaan van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw, schrijft de secretaris, Ir D. S. Tuynman, regelmatig zijn Weekoverzicht. Zoals begrijpelijk handelt hij meestal over actuele landbouwproblemen. In het nummer van 15 October 1948 had hij blijkbaar bij het schrijven van zijn weekoverzicht een slechte bui. Ir Tuynman bespreekt in dat overzicht de toekomstige landbouwpolitiek. Maar dan opeens begint hij af te geven op de andere organisaties en hun leiders. Die andere organisaties zullen de Christelijke- en Rooms-Katholieke bonden moeten zijn. Wij veroorloven ons een kort citaat. Op pag. 2 van het nummer van 15 October j.l. lezen wij dan deze ontboezeming:

„In plaats van samenwerking te zoeken, rijdt men elkaar vaak liever in de wielen, omdat men in de plaats van het grote belang, zo kortzichtig is de ondergeschikte belangetjes van eigen groep te willen dienen. Het is juist het aantrekkelijke van een algemene organisatie, dat zij boven enige

principes en politieke doelstellingen staat. Bij ons is plaats voor iedere boer en tuinder, die in de eerste plaats zijn bedrijfsbelangen gediend wil zien en zich niet wil laten spannen voor de principiële en politieke karretjes van diegenen, waarvan het voor ons nog de vraag is of zij wel in de eerste plaats de zuivere boerenbelangen zoeken te dienen. Onze boeren hebben ook hun principiële en politieke overtuiging, gelukkig maar ook.

Zij zien echter niet de noodzaak in om deze uit te leven in een organisatie, die zij in de eerste plaats als hun economische strijdorganisatie zien. Door de scheidsmuren binnen de boerenstand op te trekken verdeelt en verzwakt men de boerenstand. Men omhult zich met het valse aureool van beter of anders te zijn dan anderen, zonder evenwel de moed en de durf te hebben te erkennen, dat men de boerenstand een ondiens bestrijft. Nu gaan wij gezamenlijk rond de conferentie-tafels zitten, benoemen commissies, hebben zelfs een Stichting voor de Landbouw.”

Tot zover het citaat.

Wij gaan in dit blad thans niet in op de beledigende woorden, geslingerd in de richting van de principiële landbouworganisaties en hun leiders. Evenmin zullen wij er bij stilstaan dat de schrijver met zoveel woorden twijfelt aan de eerlijke bedoelingen van deze leiders. Het zal wel zó zijn dat de zaken bij de, wat men dan noemt „algemene landbouworganisaties” waarvan de Hollandsche Maatschappij van Landbouw er één is, niet al te best gaan en dat steeds meer Chr. Boeren- en Tuinders hun gelederen verlaten. Daaruit kunnen wij de geprikkelde stemming bij de schrijver enigszins verklaren, doch allerminst goedkeuren.

Neen, we willen even de vinger leggen op het verband dat hier gelegd wordt tussen politiek en landbouworganisaties.

Ir Tuynman fulmineert tegen die domme boeren en tuinders die zich voor principiële en politieke karretjes laten spannen! De leden van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw hebben, aldus de schrijver, gelukkig ook een principiële en politieke overtuiging, maar houden deze buiten de landbouworganisatie, buiten hun economische strijdorganisatie!

Allereerst moeten wij er toch wel even op wijzen, dat de schrijver sterk is in het opwerpen van ernstige beschuldigingen, maar uiterst zwak in zijn motivering. Ja, sterker nog. Aan zo'n bonte beschuldiging **ontbreekt elke motivering!** Waarom niet met feiten aangetoond hetgeen zo klakkeloos wordt beweerd? Ons antwoord is: het is den schrijver niet mogelijk!

Het is blijkbaar niet tot den schrijver doorgedrongen dat, indien men zich verplicht acht als Christen, politiek en maatschappelijk georganiseerd te zijn op den grondslag van onze Christelijke levens- en wereldbeschouwing, dat dit niet betekent dat de maatschappelijke organisatie, naast de politieke, geen zelfstandige plaats zou innemen. Hoezeer de grondslag van de Protest. Christelijke partijen enerzijds en de Chr. Maatschappelijke organisatie anderzijds, dezelfde is, de C.B.T.B. wil geen trekdiër zijn voor welke politieke kar ook! De schrijver blijkt hier elk elementair inzicht in deze verhoudingen te missen.

Maar goed. De „algemene” organisatie (let op de aanhalingstekens) streeft er dus naar de „politiek” en de „principes” buiten de deur te houden. Zo althans wil de secretaris van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw het! De praktijk heeft intussen bewezen dat dit onmogelijk is. Men houdt zich niet aan het advies van den schrijver!

Nu vallen wij niet over elk politiek steentje, dat door één of andere woordvoerder in de vergaderingen van de Landbouwmaatschappijen of het Kon. Ned. Landbouw Comité is neergelegd!

Neen, we wijzen slechts op één woordvoerder in de kring van de neutrale landbouworganisatie en dan wel op niemand minder dan de voorzitter van het Kon. Ned. Landbouw Comité, den heer H. D. Louwes uit Urum. Deze erkende en gewaardeerde leider van de toporganisatie van den heer Tuynman, heeft zich niets, maar dan ook niets van zijn goeden raad aangetrokken. En de heer Louwes had toch beter

kunnen weten! Op 15 October 1948 verscheen het artikel van den heer Tuynman, en op 25 November 1948 houdt de heer Louwes een rede bij de opening van de Algemene Vergadering van het Kon. Ned. Landbouw Comité, die voor een belangrijk deel gewijd is aan..... de politiek en aan principes! Wij kunnen wegens plaatsgebrek, den heer Louwes niet breed citeren. Slechts de onderwerpen waarover hij sprak, stippen we even aan.

De democratie is verstand.

De wijze van candidaatstelling bij de verkiezingen deugt niet.

Wij moeten terug naar het oude districtenstelsel.

Uitbreiding van het aantal Kamerleden.

De volkseenheid en het bestaan van ons naar confessie en politiek zo zeer gescheiden volksleven.

De diepere zin der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

De huidige confessionele en politieke splitsing, zoals die b.v. in ons radiobestel is te beluisteren, doet ons volk in wezen geweld aan.

Wij doen door ons veelkleurig organisatieleven onze Volkseenheid geweld aan. Wij martelen de ziel van ons volk.

Vroeger hadden de confessionele organisaties nog wel betekenis, maar nu is het een andere tijd.

Zo zouden we door kunnen gaan met het aangeven van de door den heer Louwes besproken zaken. Tenslotte bepleit de spreker een soort Christendom boven geloofsverdeeldheid.

De lezers zullen het met ons eens zijn, dat hier de principes en de politiek niet buiten de organisatie gehouden werden! De heer L. heeft zich weinig aangetrokken van de wijze waarop de secretaris van één van de landbouwmaatschappijen de verhouding tussen politiek en landbouworganisatie zag!

Wij gaan op deze verhouding thans niet verder in. De conclusie waartoe wij moeten komen is duidelijk. Wij achten het niet de juiste plaats om op een vergadering van een landbouworganisatie over de politieke vraagstukken te spreken. De heer L. sticht hiermede in zijn eigen kring verwarring. Niet wij, maar de leiders van het Kon. Ned. Landbouw Comité halen politiek en landbouworganisatie door elkaar. Maar anderzijds blijkt uit één en ander duidelijk dat de beginselen waaruit men leeft, niet los te maken zijn van de maatschappelijke organisatie die men voorstaat. Ook al wil men zich beperken tot het „zakelijke”, **men kan het gewoonweg niet.** Dit is het beste bewijs dat alleen een op de Heilige Schrift steunende grondslag, voor een maatschappelijke organisatie deugdelijk is. Zo'n organisatie is in den waren zin van het woord algemeen.

Het zal dan ook duidelijk zijn dat de politieke organisatie geen behoefte heeft aan karretrekkers uit de maatschappelijke organisaties en deze laatste zich daarvoor niet behoeven te lenen.

En de politieke- en de maatschappelijke organisaties hebben een eigen taak en roeping. Hebben ook een eigen zelfstandig werkterrein.

Aflossing van de wacht.

Nog steeds is het Tweede Kamer, al wat de klok slaat. Vijf ministers gingen het nieuwe jaar in, zonder dat zij hun begroting over de eerste parlementaire hindernis hadden kunnen brengen. Die vijf komen nu na het kerstreces het eerst aan de beurt. In Januari nog de ministers In 't Veld, Spitz en Schokking.

Met de beide anderen gaat het minder vlot. Dat zijn dan ook de heren Stikker en Sassen, die zich in deze weken meer om den Veiligheidsraad dan om de Staten-Generaal bekommeren. Voor Overzeese Gebiedsdelen is er nog niet eens een Memorie van Antwoord, voor Buitenlandse Zaken wel. Maar minister Stikker heeft al enkele malen uitstel verzocht; eerst werd zijn begroting verschoven van December naar Januari; nu wordt het zelfs Februari. Misschien denkt minister Stikker ook wel eens terug aan den tijd toen hij directeur van een N.V. was en beschouwt hij de Staten-Generaal als een soort aandeelhoudersvergadering — meestal ook niet meer dan een wassen neus.

Wanneer de Tweede Kamer deze begrotingshoofdstukken en enkele andere wetsontwerpen afgehandeld heeft, is ze voorlopig uitgepraat. Er liggen nog wel verscheidene wetsontwerpen te wachten, waaronder zeer belangrijke. Men denke maar aan de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie en de ondernemingsraden, aan de werkloosheidsverzekering, aan de materiële oorlogsschade, aan het personen- en goederenvervoer (de W.A.P. en de W.A.G.). Maar daarvan is nog niets rijp voor openbare behandeling. Begin Februari gaat de Tweede Kamer dus voorlopig met vacantie.

Intussen gordt de Eerste Kamer zich aan: De voorlopige verslagen op de algemene politieke en financiële beschouwingen zijn verschenen. Omstreeks half Februari, als in de balzaal van de heren Honderd rust heerst, begint het aan de overzijde van het Binnenhof, in de oude waardige Statenzaal te leven — opnieuw heel de begroting langs.

De lucht opgeklaard.

Het begon dus met Wederopbouw. Twee jaar lang heeft, wanneer dit departement aan de orde kwam, de barometer in de Kamer op „storm” gestaan. Nu echter bleek, dat de wijzer door „veranderlijk” heen naar de mooi-weer-kant gelopen was. Alleen bij de communisten stond de wijzer nog steeds op storm. Maar hun barometer is nu eenmaal defect: er zit alleen een verstelbare wijzer op, die slechts een anderen stand inneemt als een of andere machthebber aan het knopje draait.

Op deze ene uitzondering na was de lucht dus opgeklaard. En minister In 't Veld profiteerde daarvan: hij kon zich in een vriendelijk zonnetje koesteren.

Misschien niet helemaal verdiend. Het heeft enkele jaren geduurd voor de wederopbouw op gang kwam. De plannen waren goed genoeg...

op papier. Er ontbrak maar één ding aan, de uitvoering. In 1946 konden 10.000 huizen gebouwd worden, in 1947 zelfs 28.000, enzovoort, crescendo. Maar in 1946 haalden we de 2.000 niet eens en in 1947 bleven we onder de 10.000. Pas in 1948 kwam er na dezen langen aanlooptijd meer vaart in den bouw. Wie zal het aandeel van minister In 't Veld in deze verbetering bepalen? Hij zelf wees er uitdrukkelijk op, dat hij voortbouwde op het werk van zijn voorgangers.

Het waren echter niet alleen de betere resultaten, die de mooi-weer stemming veroorzaakten. Het is duidelijk, dat Mr In 't Veld 'n anderen wind heeft doen waaien op zijn departement. Men herinnert zich nog wel de verhalen, wat een rompslomp er aan te pas kwam, vooraleer men aan het bouwen toe was. Minister In 't Veld heeft een eind gemaakt aan dezen geest van centralisatie en bureaucratie. Lagere besturen werden ingeschaakeld. De wederopbouw is niet langer een zaak van enkele Haagse technici maar leeft nu in alle hoeken van ons land.

Plaatselijke buitjes.

Ir. Posthumus, een partijgenoot van den minister wees, ondeugend, op een bijkomend voordeel van deze decentralisatie. Vroeger kwam alle critiek neer op het departement, als op een hoofd van Jut. Dat hoofd van Jut is nu ook gedecentraliseerd!

Anders gezegd, vroeger beukten alle stormvlagen der critiek tegen het departement, nu is de bui uiteengewaaid en is het alleen plaatselijk hier en daar nog buiig.

De minister haastte zich, te verklaren, dat hij daarom niet tot die decentralisatie was overgegaan. Natuurlijk niet. Maar er zit toch iets in. Tijdens het Kamerdebat kon de minister reeds voor een aantal wens en klachten verwijzen naar Gedeputeerde Staten en naar Gemeentebesturen. Zo moet het. Bevoegdheid brengt verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheid prikkelt tot activiteit.

Het was intussen merkwaardig dezen socialistischen minister over deze verantwoordelijkheid te horen spreken. Op dat punt kan men in de Kamer meer genieten. Enkele weken geleden zong minister Mansholt al den lof der ondernemersvrijheid, die onmisbaar is om het verantwoordelijkheidsbesef levend te houden. Minister In 't Veld sprak over de noodzakelijkheid van concurrentie. Voor hem was geleide economie in hoofdzaak conjunctuurpolitiek.

Zo keert de wal het (socialistische) schip.

De weersverwachting.

Minister In 't Veld beperkte zich er niet toe, van het milde parlementaire klimaat te genieten. Hij ging ook aan het voorspellen. Zijn weerbericht luidde: bestendig mooi weer.

Het was voor het eerst na vele maanden, dat weer met concrete cijfers over de toekomst gesproken werd. Na de débâcle van 1946 en 1947 liet men het bouwplan in de lade liggen, veilig achter slot en grendel.

We moeten bedenken, dat ieder jaar een groot aantal nieuwe gegadigden op de woningmarkt komt. Voor den oorlog heeft men dit aantal op

32.000 per jaar geschat. Nu ligt het zeker daarboven. In 1946 en 1947 gingen we dus nog met sneltreinvaart achteruit!

In 1948 was dat gelukkig afgelopen. Minister In 't Veld vertelde, dat in dat jaar zeker 34.000 huizen gebouwd zijn. Daarbij komen nog enkele duizenden woningen door splitsing enz. We kunnen dus veilig zeggen dat in 1948 nieuwbouw en nieuwe vraag elkaar in evenwicht hielden.

Voor 1949 garandeerde de minister 35.000 woningen, maar vrij zeker komen er meer gereed. Dit jaar beginnen we den achterstand in te lopen.

En dan? Niemand zou het den minister kwalijk genomen hebben, wanneer hij op die vraag het antwoord schuldig was gebleven. Mr. In 't Veld lijkt een nuchter man, die graag met beide benen op den bodem der werkelijkheid blijft staan, de werkelijkheid van materialen, arbeidskrachten en deviezen. Toch kon hij niet nalaten, een uitstapje te maken naar hoger sferen. Ziehier de stad, die hij in de wolken bouwde:

jaar	aantal huizen	waarvan duplex	totaal aantal woningen
1950	40.000	10.000	50.000
1951	45.000	15.000	60.000
1952	50.000	20.000	70.000
1953	55.000	25.000	80.000
1954	55.000	25.000	80.000
1955	55.000	25.000	80.000
1956	55.000	25.000	80.000
1957	55.000	25.000	80.000
1958	55.000	25.000	80.000
totaal in 9 jaar	465.000	195.000	660.000

We blijven een ogenblik met Mr In 't Veld in de lucht zweven. Wat is er dus gebeurd op 31 December 1958? Er zijn in 9 jaar 465.000 huizen gebouwd. Daarvan zijn 195.000 stuks duplex-woningen, dus huizen, die tijdelijk ingericht worden voor twee gezinnen, maar op den duur voor één gezin bestemd zijn. Zo lang er woningnood is, worden er twee gezinnen in geplaatst. In totaal hebben in de 9 jaren, die na 1 Januari 1950 verlopen zijn 660.000 woningzoekenden een plaatsje gevonden.

Nu de andere kant van de rekening. In 9 jaar komen er royaal genomen 9×40.000 dus 360.000 nieuwe gegadigden. Op het ogenblik is de behoefte rond 330.000. Conclusie: op 31 December 1958 heeft ieder gezin in Nederland een eigen dak boven het hoofd.

Dertig jaar.

We laten Mr In 't Veld nog even aan het woord. In 1958 zitten we met 195.000 duplex-woningen. Geen ideale huizen, men woont er wel geheel op zichzelf, van alle gemakken voorzien, maar twee kamers plus keuken is niet veel. Deze duplex-huizen zijn zo gebouwd, dat ze met weinig moeite en kosten verbouwd kunnen worden tot enkele

huizen, van twee tot een. Dat is het program voor de volgende tien jaar, van 1959 tot 1968.

Intussen zullen ongetwijfeld duizenden huizen versleten zijn. Geen bezwaar. De volgende tien jaar gaan we krotten en al wat verder onbewoonbaar is opruimen. Als dat klaar is schrijven we 1978!

Laten we maar snel terugkeren tot 1949 en concluderen, dat we die duplex-woningen, ondanks alle bezwaren ertegen, zullen moeten accepteren; dat we montage-woningen — huizen uit de fabriek — zullen moeten bouwen, al zouden we het liever als vanouds met steen en cement doen. Want zelfs deze schone dromen van den minister leren ons, dat we in Nederland niet langer op onze wenken bediend worden. Want wat de minister ons voorrekent dat is: 400.000 gezinnen in een huize van twee kamers en een keuken — ongerekend wat nu al beneden een redelijke grens blijft.

En dan verder... Minister In 't Veld achtte zijn plan uitvoerbaar, mits aan een aantal voorwaarden voldaan zou worden. Voorwaarden inzake cement, stenen, deviezen, Benelux en Marshall.

Techniek en economie. Als de minister ook eens dertig jaar teruggekeken had. Wat kan er in drie decennien niet gebeuren!

De bouwvakarbeiders werken voor niets, als de Heer het huis niet bouwt. Zo moet ons volk aan het werk gaan, 660.000 huizen bouwen, Deo Volente.

Om de vrijheid.

De heer Stapelkamp kwam in het geweer voor de woningbouwverenigingen. Hij herinnerde eraan hoe deze verenigingen van Patrimonium en den Christelijken Werkmansbond voor den bouw van arbeiderswoningen grote verdiensten hebben gehad. De heer Steinmetz (K.V.P.) kon voor de R.K. arbeidersbeweging op dezelfde prestatie's wijzen. Maar bij den Minister zijn de confessionele woningbouwverenigingen minder in trek.

De minister staat n.l. op het standpunt, dat in een plaats, waar voor slechts één vereniging reden van bestaan is, alleen een algemene woningbouwvereniging kan worden erkend. Ook had hij voor een overwegend roomse plaats als eis gesteld, dat in het bestuur van de R.K. vereniging een vertegenwoordiger van de niet-roomse minderheid zou worden opgenomen.

Dat gaat inderdaad te ver. De minister heeft natuurlijk de taak, voor alle bevolkingsgroepen te zorgen. Maar in het laatste geval moet hij zich ertoe bepalen, te zorgen, dat die minderheid niet achtergesteld wordt bij de woningvoorziening. Dat kan hij ook; de overheid kan zoveel tegenwoordig.

Maar aan de vereniging, zo betoogde de heer Stapelkamp, mag hij alleen technische voorwaarden stellen. Met den grondslag van de verenigingen heeft de minister niet te maken.

Het is wonderlijk, hoe hardleers op dit punt de liberaal en de socialist zijn. Voor de vrijheid van de confessionele organisatie, die een vanzelfsprekendheid moest zijn, moet steeds weer gevochten worden.

Werkloosheids-vraagstuk

J. W. DE POUS

Onderstaand artikel is voor den gemiddelden lezer wellicht niet zo gemakkelijk te verstaan. Maar het probleem der werkloosheid is een zo netelig vraagstuk, dat het zeer zeker verantwoord is een wat meer diepgaande beschouwing daaraan te wijden.

Inleiding

Alvorens de analyse van het werkloosheidsvraagstuk te beginnen, zien wij ons gedwongen mede in verband met enkele opmerkingen, welke ons naar aanleiding van de voorafgaande artikelen bereiken, een korte inleiding te doen voorafgaan.

Het is bekend, dat de bestudering van economische vraagstukken niet beperkt is tot den kring van vak-economen. Vele economische theorieën zijn opgesteld door z.g. ketters, terwijl de economische politiek nog heden ten dage voor een belangrijk deel bedreven wordt door niet-economen. Het aantal redevoeringen over economische vraagstukken door niet-economen en het aantal tijdschrift- en krantenartikelen m.b.t. deze onderwerpen door leken op het gebied der economische wetenschappen, is legio.

Dit is niet geheel ongevaarlijk. Terwijl men in het algemeen zeer sceptisch staat tegenover adviezen van een kwakzalver en men de voorkeur geeft aan het raadplegen van een doctor in de medicijnen, vinden demagogische redevoeringen van economisch niet-geschoolde politici dikwijls maar al te grif gehoor. Men spreekt over de afschaffing van de kapitalistische uitbuiting van den arbeider, over de noodzakelijkheid van bezitsspreiding, socialisatie en afschaffing van het erfrecht, over een politiek van goedkoop geld en duizend en één andere zaken, terwijl men het betreffende verschijnsel in genen dele volledig heeft onderkend en aan de bestudering van de gevolgen op religieus, economisch, sociaal, politiek en ander terrein in het geheel nog niet is toegekomen.

Dat hierin zeer grote gevaren schuilen, behoeft wel niet te worden vermeld. Wenst men middelen aan te bevelen ten einde kanker op een doelmatige wijze te bestrijden, dan dient men een en ander van de structuur, opbouw en werking van het menselijk lichaam te weten. Wenst men middelen aan te bevelen ten einde de werkloosheid op een doelmatige wijze te bestrijden, dan dient men een en ander van de structuur, opbouw en werking van het economisch leven te weten.

In verband hiermede wil een deel van de wetenschappelijk gevormde economen de bespreking van economische onderwerpen tot eigen kring beperken en verzet zich sterk tegen het populariseren van de economie.

Een ander deel der economen heeft op dit punt echter een hiervan afwijkende mening. Mede omdat de belangstelling van de man-in-the-street voor economische vraagstukken zeer vruchtbare resul-

taten kan afwerpen. In de eerste plaats kan een bepaalde dosis kennis betreffende economische vraagstukken van nut zijn om de onjuistheid en het gevaar van bepaalde politieke leuzen in te zien. Hierbij is niet vereist, dat we allen vak-economen gaan worden; er is waarlijk niet zoveel economische kennis voor nodig om in te zien, dat leuzen van de communisten zoals „hogere lonen, lagere prijzen” en „verhoging van de loontoeslag van één gulden tot twee gulden vijftig” slechts ruïneuze gevolgen voor de gehele samenleving met inbegrip van de arbeidende bevolking bij tenuitvoerlegging met zich brengen.

In de tweede plaats is dikwijls de medewerking van alle leden van de gemeenschap noodzakelijk voor het bereiken van bepaalde economische doeleinden. Deze medewerking zal eerder verleend worden, wanneer het duidelijk is op welke wijze en waarom men door zekere handelingen kan helpen het beoogde doel te bereiken.

Een aardig voorbeeld hiervan vormt de radio-toespraak van Keynes voor de B.B.C. in Jan. 1931, ten tijde van de grote werkloosheid in Engeland. Als doel van de economische politiek geeft hij aan: het brengen van hoop in de harten van de tienduizenden werklozen. Wat betreft de middelen om dit doel te bereiken, zegt hij: „Huisvrouwen, trekt er nog morgenochtend vroeg op uit en gaat naar de uitverkopen: spaart niet, maar koopt.” De economische theorie, waarmede hij de doelmatigheid van dit middel tot opheffing van de werkloosheid tracht aan te tonen, is wel zeer eenvoudig: Neem het uiterste geval, dat we ons inkomen in het geheel niet meer uitgeven maar voor 100 % besparen, wel, dan zullen alle bedrijven komen stil te liggen, waardoor een ieder in Engeland werkloos zal zijn.

Ten tijde van den tweeden wereldoorlog deed Keynes wederom een beroep op de medewerking van de bevolking, doch nu drong hij erop aan de besparingen tot een maximum op te voeren, omdat de economische omstandigheden en doeleinden een zo geheel ander karakter droegen.

Om deze en andere redenen, (men zie het artikel „Christelijke beginselen en economische wetenschap” in het nummer van 30 Dec. 1948) sluiten we ons aan bij hen, die aan de beginselen van de economische wetenschap in zo ruim mogelijken kring bekendheid willen geven.

Wel dienen wij ons bewust te zijn van de begrensdheid der mogelijkheden. Het is ten enen male onmogelijk om b.v. een zo ingewikkeld vraagstuk als dat van de werkgelegenheid in enkele artikelen diepgaand te bespreken. Verschillende moeilijke technische detailkwesties zullen we dan ook in handen van de vak-economen laten.

Mochten vak-economen onder de lezers van mening zijn, dat het dwaasheid is om te trachten

in enkele artikelen de zo gecompliceerde theorie van Keynes uiteen te zetten voor een op economisch gebied ongeschoolde of slechts ten dele geschoolde lezerskring, dan mag ik hen misschien verwijzen naar de ervaringen van Polanyi. Deze geleerde is van mening, dat het Keynesiaanse mechanisme kan worden begrepen door een persoon van normale intelligentie in een of twee uur. Hij deed dit met behulp van een film en zijn conclusie was: „The theory is like the answer to a riddle, which, once you have seen it, you cannot miss thereafter”. (Het is met deze theorie als met het antwoord op een raadsel, als je de theorie eens hebt gehoord, vergeet je haar later nooit meer).

Keynes' Theorie

Gaan wij thans over tot de behandeling van de theorie, welke Keynes heeft opgesteld ter verklaring van het peil van de werkgelegenheid.

Keynes is van mening, dat de door hem als „klassiek” aangeduide theorie geen bevredigende verklaring van de werkloosheid geeft. Hij ziet de mogelijkheid, dat het economisch stelsel in een bepaald land in evenwicht kan zijn, terwijl een groot gedeelte van de productiekrachten, met name de arbeid, niet in het productieproces is opgenomen. Volgens de klassieke theorie zou dit, bij afwezigheid van zekere fricties en weerstanden in het economisch leven, onmogelijk zijn, daar steeds krachten aanwezig zijn, welke automatisch tot „full employment” (volledige bezetting van de productieve krachten) leiden. Zou b.v. een groot gedeelte van de arbeiders werkloos zijn, dan zal een door de concurrentie tussen de arbeiders uitgelokte loonsverlaging het voor de ondernemers winstgevend maken deze arbeiders weer in te schakelen. Werkloosheid zou aldus alleen te verklaren zijn door b.v. het kunstmatig hoog houden van de lonen door de vakverenigingen. Men baseerde zich hierbij op de z.g. wet van Say, welke inhoudt, dat een algemene overproductie onmogelijk is, omdat elk aanbod zijn eigen vraag schept.

Keynes deelt deze mening niet. Een verlaging van de lonen in deze omstandigheden zou er volgens hem slechts toe leiden, dat de koopkracht van de bevolking nog verder zou dalen, waarvan slechts een verhoging van de werkloosheid het gevolg kan zijn.

Er ligt hier een principieel vraagstuk voor ons. Is de theorie van Keynes waar, dan is hier een zeer ernstig bezwaar tegen het „laissez-faire, laissez passer” voorhanden. Wij mogen zonder meer niet vertrouwen op de onzichtbare hand van Adam Smith; slechts „bij toeval” zal full employment voor de productiefactoren (grond, arbeid en kapitaal) verwezenlijkt zijn. Werkloosheid zou een meer normaal verschijnsel zijn dan volledige bezetting van het productieapparaat. Uit het economisch leven zelf komen geen krachten voort, die „werk voor iedereen” garanderen; werkloosheid zou slechts kunnen worden opgelost door doelbewuste actie b.v. van de zijde van de overheid. Het lijkt of slechts twee mogelijkheden openstaan: of we wijzen interventie in het economisch leven in welken vorm dan ook van de hand en aanvaarden de blijvende werkloosheid met alle kwade gevolgen daaraan verbonden, of we erkennen, dat

de overheid een taak heeft te vervullen m.b.t. het verwezenlijken van „full employment”. Alvorens op dit dilemma in te gaan, zullen we onderzoeken op welke gronden Keynes tot deze conclusie komt.

Keynes vraagt zich af: Waarvan hangt het peil van de werkgelegenheid af? Gaat men uit van een gegeven productiviteit van de productiefactoren, dan kan men deze vraag aldus stellen: „Waarvan hangt het peil van het nationale inkomen in een land af?” Trekt men veranderingen in de productiviteit in beschouwing, dan behoeven werkgelegenheid en nationaal inkomen niet parallel te veranderen. Immers door een verbetering van de techniek kan het mogelijk zijn, dat men meer product verkrijgt (dus over een groter nationaal inkomen beschikt) met behulp van een geringere hoeveelheid productiekrachten (dus met b.v. minder arbeiders). Keynes veronderstelt een gelijkblijvende productiviteit.

De gestelde vraag beantwoorden levert geen grote moeilijkheden op. De vraag naar arbeid hangt immers af van de vraag naar de producten, die met behulp van den arbeid (in samenwerking met de andere productiefactoren) worden voortgebracht. Wanneer b.v. op de markt de vraag naar auto's toeneemt, zullen de fabrikanten de productie uitbreiden en aldus aan meer arbeiders werk verschaffen. De vraag naar welke goederen dan ook is indirect een vraag naar arbeid met behulp waarvan deze goederen worden geproduceerd.

Aldus komen we tot de eerste conclusie: het peil van de werkgelegenheid hangt af van de effectieve of koopkrachtige vraag, waarmede wordt bedoeld het totale bedrag aan koopkracht, dat ter markt komt om goederen te kopen. Aangenomen dat andere omstandigheden gelijk blijven zal een verhoging van de koopkrachtige vraag in tijden van depressie tot een vermindering van de werkloosheid leiden. De werkloosheid wordt aldus verklaard uit een tekortschieten van de vraag. Vandaar, dat deze theorie wel aangeduid wordt als de „demand deficiency theory” of „leer van de tekortschietende vraag.”

Met enige overdrijving zou men kunnen zeggen: ziehier de gehele theorie van Keynes. Kinderlijk eenvoudig. Zijn economische politiek op deze theorie gebaseerd bestaat slechts uit het opvoeren en op peil houden van de koopkrachtige vraag.

Een nadere uitwerking is evenwel geboden, want de vraag dringt zich op, waar die effectieve of koopkrachtige vraag dan wel van afhangt.

Keynes verdeelt de vraag in twee componenten, n.l. de uitgaven voor consumptiegoederen en de uitgaven voor nieuwe kapitaalgoederen (fabrieken, machines, etc.), meestal aangeduid als netto-investeringen of kortweg investeringen.

Heeft men bijvoorbeeld een inkomen van 3000 gulden en besteedt men hiervan 2000 gulden in het huishouden, terwijl men voor de overblijvende 1000 gulden een motorfiets voor het bedrijf koopt, dan is de consumptie (C) = 2000 gulden en de investering (I) = 1000 gulden. Uitgaven voor consumptie en investeringen leveren tezamen het totale inkomen (Y) op. Wat voor een afzonderlijk individu geldt, is ook van toepassing op een bepaalde gemeenschap van individuen. Nederland

brengt b.v. in een zekere periode een bepaald bedrag aan consumptiegoederen voort, hetwelk tezamen met het bedrag aan netto-investeringen het nationale inkomen van ons land in die periode vormt.

De tweede conclusie is dus: $C + I = Y$. Het nationale inkomen en de werkgelegenheid hangen af van de uitgaven voor consumptiegoederen en de uitgaven voor investeringen. Wil er geen werkloosheid zijn dan moeten deze beide componenten voldoende zijn om het totale aanbod van goederen en diensten op de markt op te nemen. Wordt b.v. in een bepaalde periode voor tien miljoen gulden aan goederen en diensten op de markt aangeboden, terwijl de vraag slechts acht miljoen gulden is, dan zal een gedeelte van de goederen en diensten geen afzet vinden, tenzij een prijsdaling gepaard gaande met verliezen optreedt. De winkeliers blijven met onverkochte goederen of verliezen zitten en zullen de bestellingen verminderen, waardoor de bedrijvigheid zal teruglopen en arbeiders zullen worden ontslagen.

De volgende logische stap is gelegen in het bepalen van de factoren, welke C (de uitgaven voor consumptiegoederen) en I (investeringen) bepalen. Wij maken hiertoe een onderscheid tussen den mens als consument en den mens in zijn functie van producent.

De consument besteedt meestal niet zijn gehele inkomen voor consumptie. Een groter of kleiner deel van het inkomen wordt gespaard. We kunnen dus zeggen, dat de uitgaven voor consumptie (C) afhangen van de neiging van den consument slechts een gedeelte van zijn inkomen voor consumptie te besteden (propensity to consume), of wat op hetzelfde neerkomt, afhangen van de neiging van den consument een gedeelte van zijn inkomen te sparen (propensity to save). De neiging om te sparen zal groter zijn, naarmate het inkomen groter is. Uit een groter inkomen wordt niet alleen een absoluut groter bedrag, maar meestal ook een procentueel groter deel gespaard. Keynes gelooft niet, dat de rentestand invloed op het sparen uitoefent, terwijl de klassieke theorie juist groten invloed van rentestand op de besparingen toekende.

Hiermede komen wij tot de derde conclusie. C (consumptie) hangt af van de neiging om te consumeren of de neiging om te sparen. Men gebruikt hierbij meestal de marginale (grens-) beschouwingwijze en wel als volgt: Neemt het inkomen toe met 100 gulden en worden hiervan 75 gulden voor consumptie uitgegeven en 25 gulden gespaard, dan drukt men dit als volgt uit: de marginale neiging tot consumeren (marginal propensity to consume) = $\frac{3}{4}$, de marginale neiging tot sparen (marginal propensity to save) = $\frac{1}{4}$. De marginale neiging tot consumeren + de marginale neiging tot sparen = 1 (d.w.z. vormen tezamen de 100 % toeneming van het inkomen).

Rest tenslotte nog de laatste stap: waarvan hangen de investeringen (I) af?

In een z.g. kapitalistische economische orde geschieden de investeringen voornamelijk door de ondernemers. Wanneer zal een ondernemer tot investering overgaan? Een ondernemer zal tot aanschaffing van een nieuwe machine overgaan, wan-

neer hij verwacht dat de opbrengst van deze machine na aftrek van alle kosten (afschrijvingen, etc.) hoger is dan de interest, welke hij over het in deze machine geïnvesteerde kapitaal moet betalen. Verwacht hij een opbrengst van 3 % van de invoering van een nieuwe machine, terwijl hij 4 % aan interest moet vergoeden, dan zal hij niet tot investeren overgaan. Aldus komt Keynes tot de conclusie, dat de investeringen afhangen van de „marginal efficiency of capital” en de interest.

Met deze vierde en laatste conclusie is het overzicht van de theorie van Keynes voltooid. Het bovenstaande verschaft ons een voldoende achtergrond om de middelen te begrijpen, welke door Polanyi en Beveridge bepleit worden ten einde „full employment” te bereiken. Aangezien de theoretische achtergrond nogal gecompliceerd is, meenden wij nog één artikel aan de economische theorie te moeten wijden, waarin wij de bovenstaande materie nog eens zullen beschouwen, doch dan vanuit een anderen gezichtshoek. Dit vooral om aan te tonen, waarom het kapitalistische stelsel niet „volautomatisch” is.

Mocht U, geachte lezer, in het bovenstaande onjuistheden of onduidelijkheden hebben aange troffen, dan houden wij ons voor Uw opmerkingen gaarne aanbevolen.

New Delhi

In dezen aan resoluties zo rijken tijd, vergastte de conferentie te New Delhi, waarover onze lezers in ons blad hebben kunnen lezen, de wereld en in het bijzonder Nederland met een drietal nieuwe exemplaren. Daar in New Delhi waren een aantal Aziatische en Afrikaanse landen vergaderd, met Australië.

India, dat nog onlangs Hyderabad met geweld onder den voet liep, dat met Pakistan over Kashmir op den rand van een oorlog staat, speelde de hoofdrol. China, dat thans bezig is in corruptie ten onder te gaan aan het communistisch gevaar en Birma dat zijn vrijheidsdrang en de Engelse goedgeefsheid ten aanzien daarvan reeds heeft moeten bekopen met een communistisch dwangregime, eveneens. En nog meer van dergelijke illustere staten. Egypte b.v. en Syrië, die thans in hun strijd tegenover een handjevol Joden in Palestina tonen, dat hun nationale kracht meer in woorden dan in daden bestaat, ontbreken niet. De Philippijnen, die in ruil voor Amerikaanse marine-steunpunten de vrijheid hebben verkregen om hun binnenlandse orde tot chaos te maken, zijn ook van de partij. Saoedisch-Arabië waar de slavernij nog bestaat en dat de declaratie van de mensenrechten deswege niet wilde ondertekenen, is er ook bij.

Aan dit op zichzelf reeds indrukwekkend ge-

zelschap wordt niet weinig luister bijgezet door Australië, de crypto-communistische mogendheid van den Zuid-Pacific, dat zijn oorspronkelijke inboorlingenbevolking nageoeg geheel heeft uitgeroeid.

Deze staten hebben te New Delhi dan drie resoluties aangenomen tegen Nederland, welks politiek, naar Pandit Nehroe, de premier van India, zeide, „een uitdaging is aan het pas ontwaakte Azië en aan de vooruitstrevende krachten van een verdeelde en verwarde wereld”.

Wie lacht daar?

* * *

De heren eisen: Volledig herstel der republiek per 15 Maart a.s., verkiezingen per 1 October a.s., een volledige overdracht der soevereiniteit per 1 Januari a.s.

Natuurlijk behoeven wij ons van deze conferentie en haar resoluties niets aan te trekken.

De heer Stikker heeft nog verleden Zaterdag op een diner van de buitenlandse pers te 's-Gravenhage een boekje er over open gedaan, hoe het in India, in Pakistan, in Birma, in de Philippijnen en in China met verkiezingen is gesteld. Men heeft het in ons blad kunnen lezen. Het leek naar niets.

Wij zouden ook wel eens willen weten, hoe het met de verkiezingen in Afghanistan, in Ethiopië en in Saoedisch-Arabië, die hier over Nederland den staf breken en die verkiezingen in Indonesië eisen, is gesteld. Men kan er gerust een half koninkrijk onder verdedden, dat men daar in die landen er nog nooit van heeft gehoord!

* * *

Het erge is, dat de Westerse wereld dergelijke dingen ernstig neemt en er daardoor kracht aan verleent. Want eigen kracht hebben deze staten niet. Alles wat zij doen in staatkundig opzicht heeft een destructieve en negatieve strekking. Zij maken Z.-O.-Azië rijp voor het communisme. En de Westerse landen, die zich aan hun verantwoordelijkheid in die streken onttrekken, zijn de medeschuldigen.

Zij zijn het die door hun halfslachtige en in wezen lafhartige politiek den mond van deze staten openbreken, om daarna met groten schrik te zeggen: Hoort, welk een groten mond zij opzetten! Welk een grote kracht moet er niet achter zulk een groten mond schuilen! Laten wij toch hun toorn niet opwekken! En laat Nederland toch toegeven! Wie lacht daar?
Rusland!

Ons Kiesstelsel

F. P. VERMEULEN

In het 11 December-nummer van „Nederlandsche Gedachten” heeft Mr De Wilde — en terecht — weer eens de aandacht gevestigd op de behoefte aan een herziening van ons Kiesstelsel en ertoe opgewekt de zaak van het Kiesrecht weer in den kring van de belangstelling te trekken.

De behoefte daaraan deed zich reeds jaren vóór de Duitse invasie gevoelen en gedurende den bezettingstijd heeft dit onderwerp ook meermalen een punt van bespreking uitgemaakt in de kringen, die zich bezighielden met de overweging van wat er in Nederland op staatkundig gebied, na de bezetting zou moeten veranderen, en ik herinner mij nog hoe Dr Colijn, in een der samenkomsten met de zogenaamde apostelen, mededeelde dat dit vraagstuk een der moeilijkst oplosbare was in de besprekingen in den kring der zes partijen.

De invoering der evenredige vertegenwoordiging, waarvan zoveel was verwacht, heeft in menig opzicht teleurgesteld. Het districtenstelsel werkte zo onrechtvaardig, dat het niet langer op die wijze mocht worden bestendigd en waar nu ook het kiesstelsel der evenredige vertegenwoordiging, zoals we dit thans bezitten, in meer dan één opzicht niet voldoet, blijft de vraag wat daarvoor dan in de plaats zou moeten komen.

Geen enkele partij zou bij een herziening afstand willen doen van de werkelijk goede kanten die er inderdaad aan ons tegenwoordige stelsel zijn en men wenst alleen de minder gunstige gevolgen te elimineren.

Misschien is het wel een fout geweest bij de herziening van de kieswet, dat men toen te eenzijdig alleen oog heeft gehad voor de kwade kanten van het oude districtenstelsel en er te weinig op heeft gelet, dat hetgeen er in het oude stelsel wel goed was, niet mocht verloren gaan.

Voor zulk een fout zal men zich bij een nieuwe herziening wel hoeden, omdat, als boven reeds gezegd, geen enkele partij bereid zal worden bevonden afstand te doen van hetgeen haar bij evenredige vertegenwoordiging rechtmatig toekomt.

Bezwaren tegen het districtenstelsel.

Daarom is ook bij diverse overwegingen gezocht naar een methode, die een tussenweg zou vormen tussen het oude districtenstelsel en het thans vigerende stelsel.

De steen der wijzen is ook hier nog niet gevonden en ik vrees dat ik die ook niet zal vinden, veel minder reeds zou hebben gevonden, maar ik waag het toch enkele gedachten naar voren te brengen, die aanleiding zouden kunnen geven tot verdere gedachtenwisseling.

Ten aanzien van het oude districtenstelsel werd — en terecht — het bezwaar geopperd, dat, door de willekeurige verknipping der districten, de uitslag van de verkiezingen, voor wat de toekenning der zetels betreft, niet steeds was in overeenstemming

met de uitgesproken wens der kiezers, aangezien het voorkwam dat een minderheid onder de kiezers een meerderheid in het Parlement bekwam. Immers in ieder district, dat een zelfstandige eenheid vormde, gingen de stemmen der minderheden verloren, hadden geen enkele invloed op de einduitslag. Wanneer bij voorbeeld in zes districten een bepaalde partij over zegge 55% der stemmen beschikte, dan kon die partij alle zes zetels bezetten en de overige 45% der kiezers kwam daar niet voor vertegenwoordiging in aanmerking.

Het was maar niet bloot een fout, maar een direct onrecht. Tegenover het voordeel, dat gelegen was in den nauwen band tussen kiezers en gekozene, bestond het gevaar, in sommige gevallen verre van denkbeeldig, dat de gekozene zonder nu nog direct verplicht te zijn ruggespraak te houden met de kiezers, en zonder nog eigenlijk hun mandataris te worden zich toch moeilijk geheel kon onttrekken aan den op hem uitgeoefenden invloed. Men kon zich wel eens niet onttrekken aan het gevoel, dat een Kamerlid in een bepaald geval sterker opkwam voor een plaatselijk belang dan voor het algemene, het landsbelang.

De verleiding om zich de gunst te verwerven van de kiezers in eigen district was voor meer dan één Kamerlid wel eens groot.

Dat hij de vraagbaak en adviseur was, in geval dat plaatselijke of streekbelangen in het geding kwamen, was natuurlijk en ook niet af te keuren, maar dat meermalen protectie werd gevraagd bij sollicitaties e.a. aangelegenheden, vaak door personen die bij de verkiezingsactie een actieve rol speelden, gaf wel eens aanleiding tot de vraag of op die wijze niet een sfeer ontstond, die weinig bevorderlijk was aan de noodzakelijke vrijheid en zelfstandigheid van den gekozene.

Ofschoon tegen het oude stelsel wel meer bezwaren naar voren zouden kunnen worden gebracht, waren dit toch wel de voornaamste.

Bezwaren tegen de evenredige vertegenwoordiging.

Daartegenover zijn nu te stellen de beide hoofdbezwaren tegen het huidige kiesstelsel, dat ongeveer naar het toen in België vigerende stelsel is opgezet. En dan moet allereerst gewezen worden op het funeste gevolg dat zich heeft geopenbaard in het zich almeer uitbreidend aantal partijen, dat ten slotte zelfs eens is opgelopen tot het monstrueuze aantal van meer dan 50, waarvan het gros dan wel ten énemale niet aan één enkele zetel toekwam, maar waardoor opnieuw een groot aantal stemmen verloren ging, terwijl het vormen van zoveel miniatuurpartijtjes verwarrend werkte op de vorming van een politieke mening.

Immers de meeste dezer partijtjes hadden niet alleen geen bestaansmogelijkheid, maar misten ook iedere reële principiële grondslag; 't waren belangenpartijtjes zonder meer, zo niet erger (Had je me maar) en de destructieve werking van zodanige versnippering in het Parlement kon en kan niet anders dan remmend werken op den goeden gang van zaken, daar het steeds moeilijker moest worden een hechte regeringsmeerderheid (een working majority) te vormen.

Op grond hiervan alleen dan ook moet aan de mo-

gelijkheid van steeds voortgaande versnippering een halt worden toegeeroepen.

Een tweede bezwaar is dat nu de band tussen de kiezers en de gekozenen te veel werd verslapt. Dat begint al reeds bij de candidaatstelling.

In naam worden de candidatenlijsten opgemaakt en vastgesteld door de verschillende Kamerkiezingskringen, maar in de practijk komt het er feitelijk op neer, dat de candidatenlijsten worden samengesteld door de hoofdbesturen der diverse politieke partijen, en zoals die eenmaal „het advies” hebben opgesteld, kan men er tamelijk zeker van zijn, dat het onveranderd of vrijwel onveranderd wordt overgenomen.

Dit advies gaat tevoren wel naar de kiesverenigingen, en alle leden kunnen zich daarover uitspreken, maar dat in de practijk daarvan weinig invloed uitgaat en derhalve weinig effect sorteert, blijkt telkens weer.

Ondanks de democratische regeling, verkrijgt men geen duidelijke, in een meerderheid van stemmen zich uitsprekende, beslissing van de leden zelf.

Trouwens wanneer alle leden van alle kiesverenigingen uit het gehele land zich moeten uitspreken over vaak 20 tot 40 personen, over ieder dier personen afzonderlijk, of hem al dan niet als de juiste man begeert, en zo ja, welk rangnummer hij op de candidatenlijst behoort te verkrijgen, dan is het bijna onmogelijk een juist beeld te krijgen van de totaalmening der gezamenlijke partijleden.

Het gevolg is dan ook dat men feitelijk niet stemt op een bepaald persoon en dat men door te stemmen op den lijsttrekker eigenlijk vaak zijn stem doet ten goede komen aan iemand, dien men gans niet begeert, en over dit euvel zijn dan ook de klachten vele. Dat verslapt ook in niet geringe mate de belangstelling.

Het feit bovendien, dat van de kiezers over het algemeen slechts een bescheiden deel in de kiesverenigingen is georganiseerd, en dat het dan georganiseerde deel helaas overbescheiden is in het gebruik van de gelegenheid om de vergaderingen te bezoeken, accentueert een en ander nog sterker.

Hieruit volgt, dat terwijl enerzijds de belangstelling in de candidaatstelling bij de massa der kiezers verslapt, anderzijds de invloed van de kleine groepen, die de centrale leiding hebben, op ongewenste wijze wordt vergroot, met alle gevolgen die aan zulk een invloedconcentratie kleven.

Het is nimmer goed, dat alle invloed wordt geconcentreerd in één hand, of in de handen van een kleine groep, hoe bekwaam, hoe ijverig, hoe goedbedoelend die ook zij.

Het is bekend dat ten voordele van het bestaande systeem o.m. wordt aangevoerd, dat door zulk een centrale voorbereiding en advies bevorderd wordt de goede samenstelling van de fractie, die dan gevormd wordt door personen, die ieder voor zich, op verschillend gebied, als min of meer deskundig kunnen gelden, en met elkaar een geheel vormen, waarmee in ongeveer alle behoeften wordt voorzien.

Maar afgezien van de vraag of hieraan niet een te grote waarde wordt toegekend, moet toch gewezen worden op twee gevaren, die hieraan inhaerent zijn. In de eerste plaats is iemand, die op een bepaald gebied bijzonder deskundig is, daarmee nog niet altijd

een allround goed Kamerlid en daarop komt het toch in de eerste plaats aan; en ten tweede bestaat het gevaar dat dan teveel gezeild wordt op het kompas van één man, die ook licht eenzijdig kan zijn georiënteerd, en rijst de vraag of het niet beter is in gevallen, waarin deskundige voorlichting gewenst is, advies in te winnen van een instantie, die daarvoor in het bijzonder geëigend is en waar door verschillende deskundigen over zodanig vraagstuk van gedachten gewisseld wordt.

Het advies van één Kamerlid, één van de club, ook al is dat lid ter zake deskundig, behoeft en mag misschien in meerdere gevallen niet het oordeel van de Kamerclub te zijn

Is een andere oplossing mogelijk?

Garne wordt bekend, dat hiermede het vraagstuk van een principiële herziening van het kiesrecht in het geheel nog niet is aangeroerd, en dat van het kiesstelsel allesbehalve volledig is uitgeput, maar zover strekte de bedoeling zich ook niet uit.

Bij ruime gedachtenwisseling hierover, kan heel wat meer aan de orde worden gesteld.

Thans alleen de vraag: Is een bevredigende, althans meer bevredigende oplossing te vinden en aan welke eisen moet die beantwoorden.

En dan moet allereerst voorkomen worden de ongewenste en ontoelaatbare versnippering, zodat de inderdaad reële partijen, d.w.z. de partijen die een principiële grondslag hebben, hun taak in het staatkundig bestel naar behoren kunnen volbrengen en daarin niet worden gehinderd door miniatuurpartijtjes, die toch nimmer kunnen uitgroeien tot organisaties, van zodanige allure, dat ze voor het staatkundig leven van betekenis worden. Partijen, die minder dan een bepaald aantal zetels, b.v. 3, (tresfaciunt colleigum) veroveren, zouden dan dienen te worden uitgeschakeld.

De band tussen kiezers en gekozenen, zou weer moeten worden versterkt, zonder evenwel daarbij in de oude euvelen te vallen.

Daarmee zou begonnen moeten worden door de aanwijzing der kandidaten in ieder district, voor het eigen district, aan de kiezers in het district over te laten.

Daarnaast zou het beginsel der evenredige vertegenwoordiging onverzwakt tot zijn recht moeten komen. Om deze beide zaken te kunnen verwezenlijken zou gedacht kunnen worden aan een districtenstelsel, waarbij het aantal districten zo werd bepaald, dat wel een redelijke band tussen kiezers en gekozene kan bestaan, zonder dat echter die band knellend gaat worden. De districten mogen daarom niet te klein zijn, b.v. een tiental districten voor het gehele land, waarbij elk district 10 afgevaardigden voor de Tweede Kamer kiest.

Maar ook om een andere reden mogen de districten niet al te klein zijn, want in ieder district moet, althans voor de eerste toewijzing der zetels, het beginsel der evenredige vertegenwoordiging worden toegepast.

Ieder district stelt dan zelf zijn kandidaten, onbeïnvloed door de andere districten en onafhankelijk daarvan, en de kiezers worden opgeroepen om te werken voor en te stemmen op hun eigen man.

Daarvan is ook meer elan te verwachten bij de stembusactie. Dat sluit niet uit dat ieder district geheel vrij is om desverlangd overleg te plegen met en advies te vragen aan de centrale parijleiding, maar uiteindelijk beslist elk district toch voor zichzelf.

De actie komt dan veel meer van onderen af, van de kiezers zelf op. Men stemt dan niet langer op één centrale lijst, waarop somtijds de namen voorkomen van personen, die men gans niet begeert en aan wie dan toch de niet toegedachte stem toekomt, maar inderdaad op den man van eigen keus.

Het is bij zulk een stelsel gewenst, dat een bepaalde kandidaat niet op meerdere lijsten, van verschillende districten voorkomt, en dat ook de lijsten der districten niet kunnen worden verbonden.

Wanneer evenwel de bestaande wijze, waarop de zetels worden toegekend onveranderd zou worden gehandhaafd, dan zou er grote kans bestaan, dat daarmede het beginsel der evenredige vertegenwoordiging eerst recht in het gedrang kwam.

Immers zou men dan krijgen, in zegge tien districten, tien afzonderlijke toewijzingen der restantzetels en dat zou tot de meest dwaze consequenties kunnen leiden. Teneinde dit te voorkomen zou naast de tien lijsten der tien districten, een elfde, een centrale kandidatenlijst moeten worden geformeerd, één voor het gehele land en daaraan zouden ten goede moeten komen alle restantzetels, die in eerste instantie in de districten niet kunnen worden toegewezen, omdat niet voldoende kandidaten de kiesdeler hebben bereikt, en verder zouden aan deze centrale lijst ten goede moeten komen, alle restantstemmen der diverse districten, nadat in ieder district de kandidaten, die wel de kiesdeler hebben gehaald, zijn aangewezen.

Op deze wijze zouden geen stemmen verloren gaan en het beginsel der evenredige vertegenwoordiging onverzwakt gehandhaafd blijven.

Door de meer zelfstandige positie der districten zou de band tussen kiezers en gekozenen weer kunnen worden versterkt en de belangstelling bij de electorale actie verhoogd.

En ten derde zou bij het samenstellen der centrale kandidatenlijst altijd, voor zover nodig en gewenst aanvullend kunnen worden opgetreden, waardoor een zeker evenwicht in de te vormen Kamerfractie zou worden gegarandeerd.

Komen in vorenstaande beschouwingen en gedachten wellicht enkele gedachten voor, die nadere overweging verdienen?

Is het misschien de moeite waard, dat een of andere rekenmeester op gebied van verkiezingsuitslagen, eens de moeite neemt, om aan de hand van den uitslag der jongste Kamerverkiezing na te gaan tot welke resultaten daarmee zou worden gekomen?

Gireer voor 21 Februari a.s. f 3.-

Het is het abonnementsgeld over 1949 voor
„Nederlandsche Gedachten”

Drukkerij LIBERTAS N.V., Utrecht
Giro 2 6 7 1 2 2

De jongeren Studieclubs

WILLEM DE CLERCQ

door

Dr D. LANGEDIJK

Het was een donkere tijd voor ons vaderland, toen Willem de Clercq in het grote koopmanhuis te Amsterdam de 15e Januari 1795 het levenslicht aanschouwde. De Franse legers stonden gereed de grote rivieren over te trekken en 3 dagen na de geboorte van De Clercq vertrok stadhouder Willem V van het strand te Scheveningen en week uit naar Engeland. Weldra was ons vaderland bezet gebied.

Nu brak er een tijdperk aan van bijna 20 jaren, waarin de Fransen hier heer en meester waren en wij vastgekoppeld werden aan de belangen van onze nabuurstaat, waarvan we onder Napoleons regering zelfs een deel zouden uitmaken.

Dit betekende voor ons volk achteruitgang op alle gebied. Handel en nijverheid kwijnden hoe langer hoe meer, de visserij kon slechts in beperkte mate uitgeoefend worden, de armoede deed onder alle standen haar intrede.

Voor de familie De Clercq waren de tijden ook donker, daar ongetwijfeld de economische omstandigheden hun invloed zullen gehad hebben op de graanhandel van de firma S. en P. de Clercq, waarvan de vader van Willem deelgenoot was.

Willem was echter aanvankelijk niet bestemd voor het zakenleven. Zijn ouders hadden het plan hem te doen opleiden tot predikant van de Doopsgezinde Sociëteit aan het seminarie te Amsterdam. Zover is het echter niet gekomen, want in 1810 nam zijn leven een geheel anderen loop. Zijn neef, die voor den handel zou worden opgeleid, stierf, waardoor er op het kantoor van de firma een plaats open kwam, die door een ander familielid bezet moest worden. Willem kwam daarvoor het meest in aanmerking, zodat hij op de kantoorruuk plaats nam, in stede van zijn tijd door te brengen op de collegebanken. Veel was er niet voor hem te doen, Nederland onderzocht door het Continentaalstelsel een malaisetijd, zoals in de geschiedenis van ons vaderland nog niet was voorgekomen. Zo kreeg Willem al den tijd zich aan zijn liefhebberijen te wijden en zijn literaire aanleg verloochende zich hierbij niet. Vooral hield hij zich bezig met het uitschrijven van Nederlandse en buitenlandse gedichten.

Op deze wijze verlieten er enkele jaren, totdat de bevrijding kwam en Napoleon als gevangene eerst naar Elba, daarna naar St. Helena werd gevoerd. Het „Dagboek van Willem de Clercq” geeft ons tal van bijzonderheden over den toestand van ons volk in die dagen. De reactie van de Nederlanders was geheel anders, dan De Clercq het zich had voorgesteld en het had gehoopt.

Hij zag maar een geringe dankbaarheid voor de verlossing, terwijl hij zich ergerde aan het gebrek aan

energie bij velen. Klagen, dat kon men, klagen over den handel, verder heerste er overal een rustige rust. „De landstorm rust van zijn heldendaeden uit en de roestende pieken worden tot puthaken gebruikt,” aldus typeerde hij de mentaliteit van zijn medeburgers. Zij verheerlijkten de Engelsen, de bevrijders, zoals zij het vóór 1795 de Fransen gedaan hadden, maar De Clercq, die nationaal voelde, vond het eerste niet beter dan het laatste. „Weinige mensen gevoelen naar waarde en met vereiste dankbaarheid het geluk, dat zij in vergelijking met verleden jaar genieten,” schreef hij in die dagen.

Willem was toen 20 jaar en zijn gevoelens waren die van de toenmalige intellectuele jeugd. Hij was vooruitstrevend, liberaal. Nu was er van een liberale partij nog lang geen sprake, hoogstens kon men zeggen, dat er een liberale richting bezig was op te komen. Het was mode onder het jonge geslacht critiek uit te oefenen op de heersende politieke toestanden. Het dweepte met de ideeën van Rousseau en Montesquieu, en al was het, dat het regime van Willem I gebaseerd was op de revolutiebeginzelen, zijn autocratische regering viel bij de jonge mensen niet in de smaak. Voor de ouderen, die na den tijd van woeling naar rust verlangden, was zij het non plus ultra.

De Clercq gaf in zijn dagboek onverbloemd uiting aan zijn gevoelens. Of hij het ook in het publiek deed? Waarschijnlijk niet, daarvoor was hij te weinig een strijdbare figuur, daarvoor had hij een te zacht en te meegaand karakter. De gedachten, die hij neerschreef, waren niet die van een eigen, zelfdoordachte en gewonnen overtuiging. Hij praatte mee met de mensen, met wie hij omging, doch tot een eigenlijke discussie kwam het niet of hoogst zelden.

Toch is het niet onbelangrijk om kennis te nemen van de ideeën, die in die dagen in de kringen, waarin De Clercq verkeerde, heersten. Zij waren vrij revolutionair. „Vaderland en koning”, schreef hij, „bij ons waren deze woorden steeds gescheiden. Nu ja, de koning is zeker een best, opperbest mens. Maar dat is niet genoeg. Zijn opvolgers kunnen wel eens niet zo goed zijn, kunnen misbruik maken van deze koninklijke onbepaalde macht.” Het zijn woorden, die we zouden verwachten in de mond der Patriotten van 1795.

Het erfelijk koningschap was iets, waar De Clercq e.s. nog niet helemaal aan wilden. Hun verlangen ging uit naar democratie, maar „aan democratie of zo iets is niet meer te denken”. Het enige, wat zij onder de toen heersende omstandigheden mogelijk achtten tot bescherming tegen het despotisme was een vertegenwoordigend lichaam, dat het volk werkelijk vertegenwoordigde. Maar „wat beduidt nu onze representatie? Niet veel — van volksinvloed kan niet gesproken worden, immers, de vertegenwoordigers worden niet door het volk gekozen,

de debatten blijven geheim, de publieke opinie kan dus niet worden bewerkt en kan niet als tegenwicht dienen tegen vorstelijke willekeur. Men is beter op de hoogte van wat er in Parijs of Napels gebeurt, dan van wat de regering in Nederland doet, want daarvan hoort men niets."

Dit waren niet de enige bezwaren. Er waren er veel meer: „de zwakke maatregelen van de regering, het weinig beschermen van den handel, de geest van omkoping, die in alle takken heerst, het begeven van posten aan mensen, die volstrekt geen verstand noch ondervinding hebben, het voortrekken in de landprovinciën van de adel, die aldaar zijn onbeschaamde nutteloosheid weder begint te vertonen, de berichten van de soldaten en de nationale militie, die . . . klagen, dat zij veel slaag en weinig eten bekomen."

't Is geen opwekkende kijk, die we op deze na-oorlogse tijd krijgen. Vooral de belemmeringen, waaraan de handel bloot stond, wogen De Clercq zwaar, die voorstander was van vrijhandel. Dit bleek wel uit 2 memories die hij over den graanhandel schreef. Hij was niet de enige, die klachten had, bij velen was de hoop op betere tijden vernietigd. Zij gaven de regering de schuld, die bij de eens opgevatte grondbeginselen bleef, ook nadat de ondervinding haar had moeten overtuigen van de ondoelmatigheid er van.

De Clercq verweet het evenwel niet alleen de regering, dat het zo slecht ging. Ook was de natie, volgens hem, niet vrij te pleiten, daar zij weinig energie toonde, onverschillig was en de kansen, die er waren, niet benutte. Zelfs werd de staf gebroken over hen, die nog activiteit betoonde. Ieder was zichzelf de naaste het egoïsme vierde hoogtij, waardoor de nationale geest verslaptte.

Het was in 1819 dat de eerste sporen van godsdienstige verandering merkbaar waren, misschien wel onder invloed van zijn vrouw Carolina Charlotte Boissevain, met wie hij het vorig jaar gehuwd was. In ieder geval was hij in 1820 geestelijk zover gevorderd, dat hij de hoop voedde, dat ook Da Costa, met wie hij in dat jaar kennis maakte, nog eens Christen zou worden. Deze hoop werd vervuld en van dien tijd af werd de band tussen beiden hechter en sterker.

Dit wilde niet zeggen, dat De Clercq het in alles met Da Costa eens was. Vooral op politiek gebied waren zij elkaars antipoden. De Clercq, die nog steeds zijn liberale theorieën aanhing, gevoelde niets voor de grote macht van den vorst.

In die dagen was er in Europa heel wat deining wegens de opstanden in Zuid-Europa. In de Donauvorstendommen was Ipsilanti tegen de Turken opgestaan en De Clercq was enthousiast er over. In Felix Meritis hield hij zelfs een lezing, waarin hij dezen strijd typeerde als een tussen het Christendom en de Islam, wat hem „een traan van vreugde deed plengen."

Op den duur ging voor hem het idiële van deze opstand wel wat af, toen nauwkeurige berichten tot hem doordrongen. Hij gaf zich nu meer rekenschap van het gebeuren en leerde den strijd meer onbevooroordeeld zien. Wel bleef zijn sympathie aan de zijde van de opstandelingen, maar dit sproot voort uit historische en aesthetische motieven. Politiek

zag hij den opstand met geheel andere ogen. Hij had geleerd, dat de revolutie de vrucht was van de liberale theorieën, waarvan hij tot voor kort ook een aanhanger geweest was. Toch had hij geen gevestigde opinie. In dit opzicht leefde hij nog in „Sturm und Drang" periode. Steeds werd hij heen en weer geslingerd, wat niet te verwonderen was, daar er in die dagen van enige antirevolutionaire leiding niet gesproken kon worden. Vaste lijnen werden er niet getrokken, het was alles zwevend, ook bij De Clercq. Zo schreef hij in 1823 aan Da Costa, dat er onder de Republiek ook veel „brave mannen" hadden geleefd en dat God toen ons land zichtbaar had beschermd. Nu was Nederland een koninkrijk en zich hierbij neerleggende, wenste hij ook den koning te geven wat des konings was. Van een omverwerping van het gezag wilde hij niets weten, hoewel hij grote fouten zag in het regeringssysteem, waaronder hij leefde. Hij moest evenwel toestemmen, dat het liberalisme en republikeinisme van zijn dagen richtingen waren, die dikwijls oproer tegen God predikten. Maar, schreef hij: „ik kan 'n het staatkundige geen vorm erkennen, die alleen onfeilbaar is, ik kan in het recht van possessie geen onmiddellijke afschaduwing van Gods wil, noch in de troon een onwraakbaar recht zien. Hij, wiens koninkrijk niet van deze wereld is, lichte ons voor."

Deze onbeslistheid, dit gemis aan een vaste overtuiging kwam duidelijk uit in zijn bekentenis, dat hij bevreesd was in de dagelijkse gesprekken met hen, met wie hij in aanraking kwam, de grote kwesties van zijn tijd te bespreken. Zoveel mogelijk omzeilde hij dit, wanneer hij wist dat men van een ander gevoelen was dan hij.

In 1824 kwam er een wending in de levensloop van De Clercq. De Handelsmaatschappij werd opgericht, waarvan hij secretaris werd. Dit betekende, dat hij Amsterdam moest verlaten en naar Den Haag ging verhuizen. Maar dit betekende ook, dat hij losgerukt uit zijn vriendenkring, in zijn nieuwe omgeving op zich zelf kwam te staan, zich zelf staande moest houden, zich een eigen overtuiging moest verwerven. Dit werkte dan ook sterkend op zijn karakter, zodat hij van lieverlede vrijmoediger voor zijn mening durfde uitkomen.

Zo kreeg hij ook over de politiek een zelfstandig oordeel. Dit kwam uit, toen de regering moeilijkheden kreeg met België. Reeds in 1828 zag hij de diepere oorzaken daarvan en meer en meer raakte hij overtuigd van de gezondheid der antirevolutionaire beginselen. Hij zag de toekomst voor Nederland donker in en geloofde niet, dat de onderwijspolitiek van Willem I tegenover de Belgen tot een goed einde zou leiden. De Nederlandsche Gedachten van Groen van Prinsterer las hij dan ook aanvankelijk met instemming. Toen deze bij het uitbreken van de revolutie het kanon wilde doen spreken, kon een gevoelige natuur als die van De Clercq hier niet mee instemmen. De strijd tegen de liberale beginselen stelde hij op den voorgrond. Dit was voor hem het voornaamste, dit vond hij belangrijker dan de drastische maatregelen, waarom men in het Noorden riep, wat hij meer zag als een uiting van wraakzucht.

De Clercq was niet een vurig strijder als Bilderdijk

JONGEREN *contactraad*

E. VAN RULLER

Het is naar mijn mening noodzakelijk dat nog eens wordt teruggekomen op den Politieken Jongeren Contactraad. Rondom deze zaak ontstaan langzamerhand allerlei fabels, die het voorstel van het bestuur, dat op de algemene vergadering na de discussie van de agenda werd afgevoerd, in een verkeerd daglicht plaatsen en die de sfeer dreigen te vertroebelen.

Dit is zeer te betreuren. Er wordt geschreven dat het bestuur de anti-these wil gaan verdoezelen (zelfs werd ergens gezegd dat de anti-these werd geloofend); dat de lijn van Groen-Kuyper, die alleen zijn gaan staan, wordt losgelaten; dat „vooraanstaande A.R.“, dat zijn o.a. onze bestuursleden, de jeugd oproepen om contact te zoeken met de humanisten teneinde elkanders standpunt te leren kennen. Dit alles is ten ene male met de feiten in strijd.

Dit is vooral hierom te betreuren, omdat, als men de sfeer, waarin het voorstel behandeld werd en nog behandeld worden moet, gaat vertroebelen door deze en dergelijke onjuiste beweringen, er een toestand ontstaat waarbij het hard tegen hard zal gaan. Een juiste beslissing is dan niet te verkrijgen.

Het heeft mij daarom erg gespeten, dat de afgevaardigde van de club te Kampen op de algemene vergadering de zaak zo stelde, dat als dit voorstel werd aangenomen de club consequenties trekken zou. Ik laat nog daar dat men in de discussie zo iets zegt. Dat kan nodig zijn, als men wil laten gevoelen hoe hoog men de dingen neemt. Wat ik jammer vond, dat was dat de afgevaardigde daaraan verbond de uitspraak, dat de club het zo zou zien, dat de Arjos in Kampen werd afgestoten en de P. v. d. A. werd aangetrokken.

Toen het zo werd gesteld, was de sfeer waarin een onbevange beslissing kon vallen, bedorven. Hoe n.l. de beslissing ook vallen zou, dit

was en dit wordt de bedoeling nooit. De uitlating werd dan ook de oorzaak dat het voorstel werd afgevoerd.

* * *

De vraag wat nu moet geschieden is nog niet in het bestuur behandeld. Het vergadert eerst in de maand Jan. en Maart zal er over worden beraadslaagd. Een beslissing voor heel de Arjos kan eerst vallen op de e.k. algemene vergadering en die zal zeer vermoedelijk niet voor October worden gehouden. Haast is er dus niet.

Indien men echter in boven weergegeven zin over het bestuursvoorstel schrijven wil, dan leze men vooraf goed wat het voorstel inhoudt en hoe het tot stand kwam. Daaruit blijkt heel duidelijk, dat het bestuur elke gemeenschappelijken grondslag met humanistische partijen en haar jongeren-organisaties resoluut heeft afgewezen. De anti-these werd gesteld en van een verdoezeling was geen sprake. Daaruit vloeide voor ons voort de onmogelijkheid van het ondernemen van een gezamenlijke actie. Het doel van een actie wordt naar onze mening door het uitgangspunt bepaald. Aangezien er geen gezamenlijk uitgangspunt was had een actie geen zin.

De lijn Groen-Kuyper werd ook niet verlaten, want de Arjos ging, tegen alle andere betrokken organisaties in, gan's alleen staan. Dat wij de A.R. jeugd zouden oproepen om contact te zoeken, is eenvoudig een onwaarheid, die we niet nader zullen bespreken.

* * *

Naar aanleiding van een artikel in het „Geref. Gezinsblad” van 19 Januari is het nodig nog iets meer te schrijven. Daarin wordt n.l. een voorstelling van zaken gegeven alsof wij in strijd handelden met 2 Corinthhe 6 : 14-18, waarin Paulus de Gemeente van Christus vermaant geen ongelijk span te vormen met den ongelovige, geen licht en duisternis te verbinden, omdat Christus geen overeenstemming heeft met Belial en de tempel Gods geen gemeenschappelijken grondslag heeft met de afgoden.

Met de stukken en de feiten voor ogen moeten we deze voorstelling als in strijd met de waarheid afwijzen. Uit die stukken is n.l. te lezen

en Da Costa, met wier contrarevolutionaire opvattingen hij zich niet kon verenigen. Ook trok hij met Da Costa op den duur niet meer één lijn in de kerkelijke kwestie. Maar wat zijn politieke beginselen betrof was hij eveneens een voorloper van de anti-revolutionaire partij. Met Groen van Prinsterer kon hij zich geheel verenigen, die tegenover revolutie het Evangelie wilde stellen.

dat wij de vorming van een ongelijk span hebben afgewezen, omdat de gemeenschappelijke grondslag ontbrak. Wij handelden geheel in overeenstemming met dit Schriftgedeelte.

Daarnaast heeft het bestuur zich gerealiseerd dat de Schrift ons nog meer zegt, behalve het stellen van de anti-these en de plaatsing in het isolement om Christus' wil. In het hogepriesterlijk gebed in Johannes 17 : 15 heeft Christus zeer nadrukkelijk vastgesteld dat deze zelfde gemeente Gods in de wereld is geplaatst. Ze zal uit die wereld niet worden weggenomen, opdat, dit is de consequentie, zij daar haar roeping vervulle, opdat de Wereld gelove dat Gij mij gezonden hebt (vers 22).

Ik wil hierbij onze leden waarschuwen voor het baanbreken van een isolementsbegrip, dat er op neerkomt de wereld de wereld te laten, om dan als gelovigen in een hoek te kruipen, waar de mogelijkheid van een weerwoord alleen over blijft om elkander onderling af te tuigen. Zulk een begrip groeit er inderdaad.

Het isolement is iets anders, veel mooiers. Zie het isolement liever als een bastion, waarin men zich sterk maakt, doch van waaruit men den aanval op de wereld doet. In de wereld staan en toch niet van de wereld zijn. Dan is het isolement de uitvalspoort naar de wereld toe.

* * *

In dit licht komt de contactraad voor ons geheel anders te liggen.

Men nodigt ons uit tot een gesprek van de overzijde. Het is gebleken dat onze statuten zich daartegen niet verzetten.

Zelfs indien men zou zeggen dat de middelen van art. 4 onzer statuten dit contact niet aangeven, dan blijft art. 4 sub. 5 altijd nog open om het geboden contact te accepteren. De Arjos kan dus het gesprek voeren. Welnu dan is hier een uitgezochte gelegenheid aanwezig om de consequentie van het isolement te beleven. Met een dik woord zouden we kunnen zeggen: het moment voor den uitval vanuit het bastion is gekomen. Dat moment zullen we benutten.

Men leide uit deze regels niet af dat het bestuur van dit gesprek grote verwachtingen koestert. Wij verwachten inderdaad nauwelijks meer dan een „contact”. Wij zullen van deze zaak heus geen „schibboleth” maken. Het is echter wel zaak een principiëel zuiver standpunt te vinden en dat ook te willen en te durven innemen. De practijk bewijst steeds dat dergelijke gesprekken op niets uitloopen. De jaren, waarin wij geplaatst zijn, zijn echter de jaren waarin men telkens weer op het

gesprek aandringt. Daarbij wil men ook graag ons horen. Daarbij is het niet de vraag of we te voren overtuigd zijn dat men het doet om het klare Woord Gods te horen, doch daarbij is slechts opportuun de vraag of we de gelegenheid hebben ons geluid naar het Woord Gods te doen weerklinken. Kan dat, dan mag ons woord niet achterwege blijven.

Wij zijn ons ten volle bewust dat er tegen deze redenering bezwaren kunnen worden ingebracht. Daarnaast zullen we luisteren en we zullen het zelfs op prijs stellen als clubs en leden ze bij het bestuur kenbaar maken. Wij verzoeken echter allen bij de overweging van hun standpunt en de eventuele formulering van bezwaren **zakelijk** te blijven.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Samenwerking met Rome.

M. de M. te D. (Z.H.) vraagt:

Er bestaat de bekende uitdrukking „het stoelen op eenzelfde wortel des geloofs”. Is deze uitdrukking, zijnde bedoeld, om de vroegere coalitie een schijn van waarheid te geven, niet juist in strijd met deze waarheid, kan zij wel zegen afwerpen en doet zij geen afbreuk aan het protestants volkskarakter?

Over de Christelijke coalitie, in het bijzonder de samenwerking met de Rooms-Katholieke Staatspartij, is veel misverstand ontstaan. Men heeft het voorgesteld of de A.R. partij daardoor haar zelfstandigheid had prijsgegeven en haar beginselprogramma zou hebben verloochend. Niets is minder waar. De volksinvloed wordt in ons grondwettelijk geregeerd land uitgeoefend door middel van de volksvertegenwoordiging. Die invloed komt het meest tot zijn recht door een regelmatig overleg tussen Regering en volksvertegenwoordiging. Dat overleg blijkt niet door een opsomming van de bevoegdheden der Staten-Generaal, doch komt tot uiting in de eenheid van bestuursvoering, dat steun vindt bij een meerderheid in de Volksvertegenwoordiging. Een optredend kabinet moet ten aanzien van de hoofdpunten van zijn program van een meerderheid verzekerd zijn.

Waren er in ons land nu twee partijen, dan leverde dit geen moeilijkheid op. De grootste partij bepaalde dan uitsluitend of er in de hoofdzaken overeenstemming was tussen Kabinet en Volksvertegenwoordiging.

Nu ons land een veelheid van partijen heeft moet er steeds een coalitie, een meerderheid van tijdelijk samenwerkende staatspartijen zijn.

Die samenwerking tussen een te vormen kabinet en de coalitie wordt verkregen op een regeringsprogram, dat berust op overeenstemming van inzichten en op een voorzichtig beleid.

Samenwerking van staatkundige formaties, betekent niet het prijsgeven van eigen inzichten, doch het samenwerken ter verwezenlijking van gemeenschappelijke verlangens.

Duidelijk is, dat de samenwerkende fracties niet ieder „het volle pond” kunnen krijgen. Wie in ons land niet tot samenwerking bereid is, zet voortdurend het regeringsbeleid op losse schroeven.

De A.R. partij heeft zich reeds in het eerst opgestelde beginselprogram van 1878 voor die samenwerking uitgesproken. Artikel 21 luidde toen: „En, tenslotte, dat zij, om deze beginselen ingang te doen vinden, de zelfstandigheid van hare partij handhaaft; zich bij geen andere partij laat indelen; en dan slechts samenwerking met andere partijen aanvaardt, indien die door een vooraf wel omschreven program, met ongekrenkt behoud van hare onafhankelijkheid, kan worden verkregen. Reden waarom zij bij eerste stemming gemeenlijk met een eigen candidatuur aan de staatkundige verkiezingen deelneemt, en, bij herstemming, zich voorbehoudt te handelen naar omstandigheden”.

In 1916 en 1934 heeft de laatste zin tengevolge van de verandering van het kiesstelsel wijziging ondergaan, doch de hoofdgedachte staat nog in ons huidig artikel 22.

Voorwaarde van samenwerking was dus niet eenheid van uitgangspunt, doch verwezenlijking van een gemeenschappelijk doel. Daarom achtte Dr. Kuyper in 1879 in bepaalde gevallen samenwerking mogelijk met conservatieven vanwege hun liefde voor het historisch gegroeide en voor den roem van ons nationaal verleden; met de liberalen omdat zij eren de grondwettelijke vrijheden, met de radicalen, omdat zij opkomen voor de organische rechten der maatschappij, met de Roomsden vanwege hun kloek verzet tegen de begrippen der Franse revolutie.

Inderdaad was Kuyper van oordeel, dat A.R. en Roomsden stoelen op „eenzelfde wortel des geloofs”. Daarmede was hij in goed gezelschap. Groen schreef: „In beginsel is elk Christen anti-revolutionair” en later: „Twee partijen slechts zijn er: de liberale of radicale en de anti-revolutionaire: met tweeërlei wortel: de Volkssouvereiniteit en de Souvereiniteit Gods. En Prof. Fabius schreef: „Er zijn naast Calvinistische ook Roomse anti-revolutionairen”. Jhr. mr. A. F. de Savornin Lohman, de leider der Chr. Historischen, bepleitte de samenwerking met Rooms-Katholieken aldus: Reeds in 1831 was de gedachte van Guirot de zijne, (n.l. van Groen) dat alle Christenen onverschillig van welk kerkgenootschap, zich behoren te verenigen in het bestrijden van regering-loosheid. In beginsel omdat de a.r. staatsleer ook de Rooms-Katholieke is”.

Samenwerken op een vastgesteld program met behoud van onafhankelijkheid is dus van meetaf het a.r. standpunt geweest.

De inhoud van een program wordt bepaald door wensen, welke bij de meerderheid van het volk leven. In de vorige eeuw werden gelovige Protestant en Rooms-Katholieken gedwongen om hun krachten te verenigen teneinde het aan alle Christenen gemeenschappelijk goed te verdedigen, we noemen slechts het recht der ouders, het huwelijk, schuld en straf. Het oppermachtig Liberalisme heeft de Christenen, vooral door zijn houding inzake den schoolstrijd, bijeengedreven.

Was het wonder, nadat de wet van Van der Bruggen in 1857, meer nog na de schoolwet-Kappeyne 1878,

dat de A.R. en de Roomsden op elkander aangewezen werden om erkenning van het recht der ouders.

De samenwerking van A.R. en Roomsden was in de vorige eeuw eis van het beginsel en een gebiedende noodzaak. Het samenkomen was het resultaat van de omstandigheden.

En God heeft daarop rijk Zijn zegen geschonken. De stand van zaken op politiek terrein had onder het districtenstelsel nog een ander gevolg. Het land was verknipt in 100 districten. Elk district zond één afgevaardigde naar de Kamer. Men stond vaak voor de keus zijn stem verloren te doen gaan of politieke afspraken te maken, waardoor geestverwanten in ruimere zin in het ene district geholpen werden en in het andere steun verleenden.

Daarop doelt de laatste zin van ons program 1878, wanneer deze zegt dat gemeenlijk bij eerste stemming de A.R. een eigen candidaat stelde. Bleek deze geen kans te hebben, dan liet men die stemmen niet verloren gaan, doch „leende” deze aan R.K. of C.H. Iets wat in dezen tijd nog gebeurt bij de verkiezing van leden der Eerste Kamer door de Provinciale Staten, waardoor b.v. nog het vorig jaar een communist kon worden geweerd.

De evenredige vertegenwoordiging, waarbij door verbinding van de lijsten alle stemmen als regel waarde hebben, heeft voor de Tweede Kamerverkiezing dit „uitlenen” overbodig gemaakt.

Naar ik hoop zal uit het vorenstaande zijn gebleken, dat Kuyper nimmer een uitdrukking nodig had om de coalitie een schijn van waarheid te geven, dat met behoud van eigen zelfstandigheid de samenwerking door God is gezegend en dit nimmer geleid heeft tot verloochening van ons protestants volkskarakter.

Er is de laatste twintig jaren veel veranderd.

Roomsden en Protestant en zijn uit elkander gegroeid, hoewel bekend is dat onder de Roomsden velen hunkeren naar een samenwerking van Christenen.

We kunnen en we mogen niet zeggen dat de samenwerking voor goed is verbroken.

Wanneer de samenwerking tussen Roomsden en Socialisten wordt beëindigd moet een nieuwe meerderheid gevormd worden, waarvan de Roomsden, zijnde 1/3 der bevolking, zeker deel zullen uitmaken. Ook dan zullen de A.R. met behoud van eigen onafhankelijkheid moeten uitmaken of een welomschreven program voor hen aanvaardbaar is.

Doorslag zal moeten geven de innige begeerte Gods ordinantiën in ons volksleven tot gelding te brengen.

Lectuur:

Dr. A. Kuyper: Ons program, art. 21. Partijbeleid. H. de Wilde: De A.R. partij en haar program van beginselen, art. 21. Partijbeleid.

Dr. H. Colijn: Saevis tranquillibus in Undis, art. 23. Organisatorische eisen.

Paul Verschave: De politieke partijen in Nederland en de Christelijke coalitie.

A.R. Staatskunde, 1e jrg. 1924-25. Artikel Mr. V. H. Rutgers, Coalitie, pag. 137-152.

Jrg. 1924-25. Artikel Mr. V. H. Rutgers: Coalitie, pag. 137-152.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middeharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De Gebarsten Vaas

Dr A. VEERMAN

Rondom een motie.

Wat was het onbevredigende in veel van de debatten over de Indonesische politiek, die wij in de jaren na den oorlog hebben meegemaakt? Dit, dat die debatten slechts spiegelgevechten waren. In de voorafgaande dagen en weken hadden de regeringspartners een echt gevecht geleverd, in de binnenkamer, achter de schermen. Nu eens had de een van de beide kemphanen — Romme en Van der Goes van Naters — een veer moeten laten, dan de ander. En als vervolgens de zaak in de openbaarheid kwam, dan zaten alle veren nog wel niet glad; dan zag men nog wel dat er wat te doen geweest was. Maar dan was er een compromis. Samen stonden de K.V.P. en de P.v.d.A. achter de regering en men liet de oppositie praten.

Wat is het nog meer onbevredigende in de jongste debatten over Indonesië? Dit, dat ook nu achter de schermen vergaderd en gevochten is, zó, dat stof en veren in het rond vlogen. Maar zonder dat men tot een gemeenschappelijk aanvaarde gedragslijn gekomen is. Men moddert voort, zonder stuur en met als enig doel voorshands, te zorgen dat het regeringsbootje niet omslaat. Minister Sassen heeft men daartoe al overboord moeten zetten.

* * *

Wij hadden vroeger een aardig speelgoed. Een rond doosje, van boven glas, met vier knikkertjes er in, die men in een vakje moest laten rollen. Maar als de een er in rolde, rolde bijna altijd een ander er weer uit. De regering speelt dit spelletje, met als knikkers vier compromissen. Een compromis met het binnenlandse front, een compromis met de federalen, een compromis met de republiek en een compromis met de Veiligheidsraad.

Vroeger had men, wanneer men aan een kamerdebat toe was, het steeds wel zover, dat een paar balletjes op hun plaats lagen. Voorbarige lieden hebben meer dan eens gejuicht dat ze alle op hun plaats lagen, maar dat is nooit meer dan een illusie geweest.

Nu is men zover, dat alle balletjes weer heen en weer rollen. Geen enkel compromis is bereikt. Het is duidelijk, dat de vaste hand ontbreekt. En weifelend blijft men schudden. En de balletjes rollen. Waar is het eind?

* * *

Op Dinsdag 8 Februari begon de Tweede Kamer met de behandeling van hoofdstuk dertien van de rijksbegroting: Overzeese gebiedsdelen.

Daarvóór had men al getraineed. Het zou niet moeilijk gevallen zijn, enkele dagen eerder te beginnen, maar het kabinet delibereerde nog. Een resolutie van den Veiligheidsraad, op 21 Januari voorgesteld, en, nadat een aantal wijzigingen was aangebracht, op de 28e aangenomen, had de poppen aan het dansen gebracht.

Nadat de kamer twee dagen lang had gesproken, werd de vergadering uitgesteld, omdat de regering nog verder moest delibereren. Op 16 Februari kwam het antwoord van de ministers Drees, Götzen en Van Maarsseveen — de heer Sassen was inmiddels op 11 Februari afgetreden — maar nog kon men niet voort. Dr Beel was overgekomen en . . . er diende nog weer gedelibereerd te worden. Zo kwam pas op 18 Februari het slot, neen, niet van het delibereeren, maar alleen van de kamerdebatten.

* * *

Die resolutie van den Veiligheidsraad was dus de steen des aanstoets. Op twee punten kwam het

vooral aan. De Veiligheidsraad verlangde in principe het herstel van de republiek. In principe, want de Veiligheidsraad vroeg — voorlopig — niet meer dan herstel van de republikeinse regering in de streek Djokja en onmiddellijke omgeving. In de tweede plaats verleende de Veiligheidsraad aan de voormalige commissie van goede diensten eigen bevoegdheden. Men weet, hoe deze commissie tot stand gekomen is. Nederland en de republiek wezen elk een vertegenwoordiger aan, resp. België en Australië, en deze beiden kozen een derde lid, Amerika. Die commissie zou, op verzoek van partijen mogen bemiddelen.

Nu wenste de Veiligheidsraad, dat deze commissie — niet langer een commissie voor goede diensten, maar een commissie van de Verenigde Naties voor (heel) Indonesië — zich op eigen gezag zou gaan bezig houden met de vorming van een federale interim-regering, met het houden van verkiezingen en met het overdragen van de soevereiniteit. De commissie (nu U.N.C.I. geheten) zou ook aanbevelingen mogen doen betreffende het wederom terugbrengen van bepaalde gebieden onder de republikeinse regering en betreffende het terugtrekken van Nederlandse troepen.

Twee angels dus: herstel van de republiek, voortgaan met de republikeinse leiders, die drie jaar lang de vorming van een nieuwe rechtsorde in Indonesië hebben verhinderd. En voorgedij van de Verenigde Naties, in wezen prijs geven van onze soevereiniteit, „Onaanvaardbaar”, zei de regering. Bijna de gehele kamer stemde daarmee in. Alleen de heer Van der Goes van Naters en de zijnen vonden dit roekeloos. „Wij mogen de bevelen van den Veiligheidsraad niet zonder meer naast ons neerleggen . . .”

Had een resolutie, door het congres van de P.v.d.A. op 17 Januari aangenomen, al niet verlangd: herstel van de republiek als autonome eenheid, hernieuwd overleg met de republikeinse leiders. Zo spoedig mogelijk verkiezingen — zo nodig onder internationale controle —, geregeld, bewust gezocht, overleg met de C. v. G. D. enz.? De fractie had stevig de pin op de neus gekregen!

* * *

De heer Schouten formuleerde op den 9en Februari zijn standpunt op een duidelijke en kernachtige wijze.

„Ik heb begrip voor de vele en grote moeilijkheden, welke de Regering op haar weg ontmoet, al zijn die moeilijkheden zeker ten dele voortgevloeid uit het Regeringsbeleid in den achter ons liggenden tijd. Het ontbreekt mij ook niet aan begrip voor het uitzonderlijk grote en belangrijke van de zaken, waarom het hier gaat.

Voorwaarde is echter, dat het beleid van de Regering in grote lijnen duidelijk en klaar voor ogen staat, aan haar, aan ons, aan Indonesië en aan de wereld; dat dit beleid in geen enkel opzicht, wat de belangrijke punten betreft, twijfelachtig is en dat het met beslistheid en volharding wordt gevolgd.

Dat alles vraagt een nauwkeurige, weloverwogen en duidelijke positiebepaling naar alle kanten. Naar de internationale kant, naar de Indonesische kant en naar de binnenlandse kant.

Concreet en kort gezegd betekent dit:

ten eerste: wij leveren ons gezag niet over aan den

Veiligheidsraad of aan een commissie van de Verenigde Naties;

ten tweede: wij leveren ons gezag niet over aan personen in Indonesië, die in geen enkel opzicht waarborgen bieden voor de handhaving van het gezag en van de vrijheid — grondslagen voor statenbouw in het algemeen, grondslagen voor den bouw van de deelstaten en voor den bouw van de federatie van Indonesië;

ten derde: wij abandonneren de belangen van Indonesië en Nederland niet, omdat het eenvoudig onze plicht is, daarvoor te waken en daarvoor te zorgen, zolang het slechts even kan, d.w.z. zolang overmacht ons dit niet feitelijk onmogelijk maakt;

ten vierde: wij zijn niet bereid in een oplossing te treden, welke wegen opent voor de bestendigheid of het ontstaan van anarchie of een dictatuur van het communisme.”

Naast deze negatieve formulering stelde de heer Schouten een positieve. Wij zijn ten volle bereid, zo verklaarde hij, te doen wat de Regering op 6 December 1947 in uitzicht heeft gesteld en nadien vele malen heeft herhaald.

Wij zijn ten volle bereid in overleg met hen, die daarvoor in aanmerking komen, deelstaten te vormen in de gebieden van de voormalige republiek.

Wij zijn ten volle bereid mede te werken aan de vorming van een federale interim-regering voor Indonesië, welke alle bevoegdheden ontvangt, die daarvoor in aanmerking kunnen komen. Wij zijn ten volle bereid een nieuwe staatrechtelijke en staatkundige ordening tot stand te brengen, welke het verband handhaaft tussen Indonesië en Nederland in beider belang . . .

Minister Sassen beloofde den volgenden dag een „klaar en waar” antwoord hierop. Men kon op voorhand al aannemen, dat de regering in klaarheid en waarheid moeilijk den heer Schouten zou kunnen overtreffen.

* * *

Na een week kwam dan dit antwoord, niet van minister Sassen, maar bij monde van minister Van Maarsseveen.

Het bleef: onaanvaardbaar. Herstel van de republiek? Onaanvaardbaar! Dus geen republiek meer? Neen, dat ook niet. „De republiek is dood, leve de republiek”.

De republiek heeft rechteens nooit bestaan, zei de minister, en sinds eind December bestaat zij ook feitelijk niet meer. Rest nul! Neen, de republiek bestaat nog als „partij in een geschil, dat aanhangig is bij den Veiligheidsraad”. En de republikeinse leiders worden erkend als „regeringspersonen van een republiek, welker status nog niet is vastgesteld”. Zo herrijst Phoenix uit zijn as.

En dan die U.N.C.I. Daarmee is het nog wonderlijker gesteld. De commissie van goede diensten bestaat niet meer. Die is weg. Alleen de personen, die er deel van uitmaakten, zijn er nog, maar in een nieuwe kwaliteit. Zij vormen nu de commissie van de Verenigde Naties van Indonesië (Unci).

Onaanvaardbaar, zegt de regering. Die bevoegdheden erkennen wij niet. Wij kennen alleen een C. v. G. D.

Dat zal wat worden. Telkens als deze commissie zich aankondigt als Unci, laat de Nederlandse rege-

De in beide vorige artikelen verschaft overzichten geven, naar het wil voorkomen, voldoende inzicht in de jongste geschiedenis van de verhouding tussen de C.H.U. en de A.R.-Partij. Het resultaat van deze geschiedenis is in enkele conclusiën samen te vatten.

- 1e. De fusie van de beide partijen kon niet gemeenschappelijk in principiële overweging worden genomen, omdat daaraan van C.H.-zijde nog te veel in den weg stond;
- 2e. Tegen de federatieve samenwerking van de beide partijen rezen in C.H.-kringen zodanige bezwaren, dat zij van de baan is geraakt. Dientengevolge is men ook niet gekomen tot een concrete uitwerking van die samenwerking. Ware men daartoe wel overgegaan, dan zou zijn gebleken, dat het nog niet zo eenvoudig is een goede wijze van federatieve samenwerking tot stand te brengen, wanneer men althans, en dit behoort het geval te zijn, daarin alle organen van beide partijen wil betrekken;

3e. Aan het „nauw contact”, waartoe de C.H.U. besloot, is tot heden geen positieve betekenis toe te kennen.

Zoals wij in de inleiding van ons eerste artikel reeds opmerkten, zijn er velen in onzen kring, die zich bij dezen loop van zaken moeilijk konden en kunnen neerleggen. Ook bij C.H. treft men hier en daar dit verschijnsel aan. Onder hen, van wie dit geldt, zijn er, die menen, dat de geschetste wijze van handelen een verkeerde is geweest. Er was, zo wordt gezegd, onmiddellijk na de bevrijding van ons land, bij zeer velen een hartelijk begeren, een oprecht willen, om tot eenheid in partijverband van C.H. en A.R. te komen. Van die geestesgesteldheid had een goed gebruik moeten worden gemaakt. Men had aanstonds een nieuwe partij, een Christelijk-Nationale of Christelijke Volkspartij behoren op te richten, met een beknopt, eenvoudig en sprekend program van beginselen, en van het herstel van de C.H.U. en de A.R.-Partij dienen af te zien. Zulk een daad zou, indien men zich daar geheel achter had gezet, grote uitwerking hebben gehad, en als het ware

ring haar hartelijk binnen, maar alleen voorzover de vroegere C. v. G. D. nog in haar te onderkennen valt.

Het lijkt een schimmenspel. Een feding, waarin de ene partij, de republiek, niet meer bestaat, dood is. Waarin als arbiter wordt erkend een commissie, die niet meer bestaat. Wat is er dan eigenlijk nog over van de tweede partij, het koninkrijk der Nederlanden? Een schim?

De realiteit zal niet twijfelachtig zijn. In een voortdurend geharrewar zal die commissie, die haar bevoegdheden zal uitoefenen, telkens aan het langste eind trekken. En die republikeinen wachten hun tijd af om straks in triomf naar Djokja terug te keren. Omdat het neen van de regering niet ondubbelzinnig is. Omdat die regering niet ziet, wat een goede couragie vermag.

* * *

Tegen dezen achtergrond moet men de motie-Schouten zien.

Op 20 December 1948 had deze zich van harte achter de Regering geplaatst en de hoop uitgesproken, dat het van zijn zijde niet meer nodig zou zijn in de naaste toekomst of later oppositie te voeren met betrekking tot het Indonesische beleid.

Die hoop is nu vervlogen. De lijn van December is verlaten. „Wij zijn teruggekeerd tot het beleid, dat ons drie jaar lang ramp op ramp heeft gebracht”, zei prof. Gerbrandy.

Die overtuiging vond haar weerleg in een motie, waarin werd uitgesproken, dat de kamer — van oordeel, dat het beleid van het kabinet tegenover de resolutie van den Veiligheidsraad, tegenover de in feite verdwenen republiek Indonesië en tegenover de leiders van deze voormalige republiek in strijd is met de belangen van de volken van Indonesië en met de belangen van Nederland — in het beleid van het kabinet geen vertrouwen stelt.

Alleen de a.r., de s.g.p. en de heer Welter steunden deze motie. De vier regeringspartners bleven — ondanks hun critiek — hun kabinet trouw.

De heren Romme en Tilanus spreken wel van een barst in hun vertrouwen en noemden het kabinet „een gebarsten vaas”. Maar geschonden vertrouwen is blijkbaar toch nog een vorm van vertrouwen. Zij laten deze gebarsten kruik verder drijven in het politiek water, net zolang tot ze breekt.

De heer Van der Goes spoorde het kabinet aan, de Unci toch maar te aanvaarden en de heer Schermerhorn verklaarde, dat de Regering den middenweg, dien zij zocht, niet zal kunnen vinden. Zij hadden vertrouwen in het kabinet, omdat zij vertrouwen dat de stroom deze kruik in hun richting zal drijven.

De heer Oud tenslotte was in zijn vertrouwen ongeschokt. Zolang Stikker erbij is, breekt de kruik niet. Zo drijft de gebarsten vaas verder, met de wind en de stroom mee.

met één slag de fusie een feit hebben doen worden. De geesten waren er rijp voor. In plaats van dit te doen, heeft men een geheel anderen weg ingeslagen. Men is de beide partijen in organisatorischen zin gaan herstellen, en in de hogere regionen aan het samenspreken en overleggen begonnen. Daardoor heeft men het juiste moment laten passeren, en zich verloren in overwegingen, welke, hoeveel waarde zij overigens mogen hebben, tot een resultaat moesten leiden, dat geheel tegengesteld is aan hetgeen de grote meerderheid der gelovige protestanten begeerde.

Deze beschouwing schijnt op het eerste gezicht alleszins aannemelijk. Er kan een warmte en spontaneïteit uit spreken, welke weldadig aandoen te midden van een dikwijls nuchtere en koude samenleving. Toch blijkt zij bij nadere overweging niet juist. Voor een hechte samenwerking in één partijverband kan niet worden volstaan met de begeerte naar eenheid en de wil tot eensgezind optreden, hoe onontbeerlijk deze ook zijn. Daarvoor is noodzakelijk, behalve een gezamenlijk *con amore* aanvaarde grondovertuiging, een op de basis daarvan verkregen genoegzaam gemeenschappelijk inzicht met betrekking tot de algemene richtlijnen voor het staatkundig beleid. Zijn deze voorwaarden aanwezig, dan nog behoren, ingeval van plannen tot fusie, de daarbij betrokken partijen zich op ordelijke en wettige wijze hierover uit te spreken. Komen zij tot de conclusie, dat aan de fusie op principiële gronden dient te worden medegewerkt, en deze ook op praktische gronden aanbevelenswaardig is, dan eerst kan er van een reële vereniging sprake zijn en kan de fusie haar beslag krijgen. Ook te dezen aanzien geldt: grijpt als het rijpt. Men mag, ja *moet*, als het een goede zaak is, met alle geoorloofde middelen het rijpingsproces bevorderen, maar het is verkeerd ontijdig of vóórtijdig te „grijpen”. Een fusie bij verrassing of overrompeling is fout. Een fusie, louter gebouwd op het sentiment van het moment, is ongezond en niet duurzaam. De ervaring van de laatste jaren heeft dit opnieuw duidelijk geleerd. Men denke aan de fusie van de S.D.A.P. en de V.D.P., en aan de vereniging, als het ware bij wijze van federatie, van de voorstanders van verschillende principiële grondovertuigingen in de P.v.d.A. Voorts moet in het oog worden gehouden, dat één der doeleinden van fusie is: vermindering van het aantal politieke partijen, beperking van de verdeeldheid op politiek gebied. Stel nu, dat men er in 1945 onder den invloed van de toenmalige omstandighe-

den en verhoudingen — welke allerminst stabiel kon worden genoemd —, toe was overgegaan, zonder de medewerking van de C.H.U. en de A.R.-Partij, een Christelijk-Nationale Partij in het leven te roepen, zou dan het zo even genoemde doel zijn bereikt? Wij wagen het, dit zeer ernstig te betwijfelen. Het is bijna zeker, dat dan een deel van een der genoemde partijen, of van beide, trouw zou zijn gebleven aan de eigen partij, met het gevolg, dat men niet zou hebben bereikt vermindering van het aantal partijen, maar waarschijnlijk toeneming daarvan, en grotere verwarring en verdeeldheid. Dit schijnt voldoende ten bewijze van de onjuistheid der boven weergegeven beschouwing. Fusie mag niet worden geforceerd. Zij is alleen van blijvende waarde, wanneer zij tot stand komt met hartelijke medewerking van de daarbij betrokken partijen, en in den ordelijken weg.

* * *

Moet dan voor goed van de vereniging van C.H. en A.R. worden afgezien? Niet gaarne zouden wij deze vraag bevestigend beantwoorden. Het is roeping, ook ten aanzien van de staatkunde, al zijn de reële uitzichten niet gunstig, te bidden en te werken voor de eenheid van allen, die geloven in de souvereiniteit Gods, in het koningschap van Jezus Christus, en in de autoriteit van de Heilige Schrift. Het is onze taak de samenwerking en de eenheid te bevorderen, waar dit werkelijk mogelijk is. Met hetgeen omtrent de verhouding tussen C.H. en A.R. door wijlen Jhr. Mr A. F. de Savornin Lohman, Dr A. Kuyper en Dr H. Colijn is gezegd en geschreven stemmen wij van harte in. Zij het ons allen een spoorslag in dezen geest werkzaam te zijn. Geeft de huidige verhouding tussen C.H. en A.R. reden voor een optimistische verwachting ter zake van fusie? Op deze vraag moeten wij, openhartig gezegd, het antwoord schuldig blijven.

In enige opzichten is de verhouding gunstiger voor het naar elkander toegroeien dan vroeger. Voorheen was er groot verschil in waardering voor de politieke organisatie en haar werkzaamheid, thans is dit er niet meer, althans in veel geringere mate. De C.H. doen tegenwoordig dikwijls voor de partij en haar propaganda evenveel als de A.R. Voorheen was er een belangrijk verschil van inzicht ten opzichte van programs van actie en stembusprograms. Thans is dit zo goed als verdwenen. Ook de C.H.U. kent aan een program van actie of urgentie en aan een stembusprogram een waarde toe, welke in het wezen van de zaak niet verschilt van die, welke

daaraan in onzen kring wordt gehecht. Voorheen werd niet zelden met een beroep op art. 7 van het program van beginselen der C.H.U. — het is niet zozeer te doen om de majoriteit (de meerderheid der kiesgerechtigden) als wel om autoriteit (gezag van het Woord Gods) niet om het succes van de partij, maar om de macht van het beginsel — betoogd, dat er een wezenlijk verschil was in optreden en bedoelen tussen C.H. en A.R. Hoezeer dit o.i. ten onrechte geschiedde, thans is er in ieder geval een zodanige overeenstemming in methode en doelstellingen met betrekking tot de verkiezingen en de propaganda, dat er voor zulk een beroep en betoog geen redelijke grond meer is.

In andere opzichten is de verhouding, vergeleken met vroeger, niet of weinig veranderd. Er is verschil in klimaat, sentiment, traditie enz. Meestal is daarvan moeilijk een algemeen geldende, klare omschrijving te geven. Men kan het beter voelen dan uitdrukken. Toch werkt het dikwijls sterk op de verhoudingen in, en geeft het aan contact en samenwerking iets stroefs, iets gereserveerds. Soms veroorzaakt het kortsluiting. Dit verschil vindt men, het wordt ter vermijding van misverstand wellicht ten overvloede gezegd, aan beide zijden. Ressentimenten, pijnlijke herinneringen, nawerkingen van hevigen strijd in het verleden, het gevoel, veroorzaakt door vermeende of werkelijk verkeerde bejegening en beoordeling, miskenning en terugzetting, spelen in de menselijke verhoudingen een grote rol. Zo ook in de politieke verhoudingen. Zij werken in den regel dieper in naarmate men dichter bij elkander staat. Dergelijke verschillen doen zich in zeer onderscheiden zin voor, samenhangend met de geschiedenis en de gesteldheid van plaats, streek en provincie. Zij staan,

practisch genomen, aan het naar elkander toegroeien van C.H. en A.R. ernstig in den weg. Toch mogen daaraan evenmin als elders redenen worden ontleend, om de tweehoud in partij en politieke werkzaamheid te bestendigen. Het zijn vossen, die den wijngaard bederven. Zij moeten als zodanig worden gezien en bekampt, in eigen leven en in de onderlinge verhoudingen.

In enkele opzichten is de verhouding, als wij het goed zien, niet gunstiger geworden. De sterk veranderde wijsgerig-theologische constellatie; de vele en heftige aanvallen op de Gereformeerde gezindte — deze woorden verstaan in den zin, welke daaraan door Groen van Prinsterer is toegekend —; de krachtige opleving in de Nederlands Hervormde Kerk van wat men noemt de hoogkerkelijke richting, en het daarmee gepaard gaande streven om allerlei arbeid onder de leiding van de Synode dezer Kerk te brengen; de zeer toegenomen belangstelling voor de denkbeelden van Hoedemaker inzake de verhouding tussen Kerk en Staat, het karakter van de publieke instellingen, Christendom en werkzaamheid door middel van organisatie en partij etc.; de doorbraken of pogingen daartoe op theologisch, cultureel, sociaal en politiek gebied; dat alles doet zijn invloed gelden naar alle zijden. Het heeft mitsdien ook gevolgen voor de verhouding, zoal niet tussen de C.H. en de A.R., dan toch wel tussen een deel van de C.H. en de A.R., en het verbetert voorshands de uitzichten op groei in de richting van eenheid niet.

Ten slotte is er de recente gang van zaken op het gebied van de staatkunde, welke de verhouding tussen C.H. en A.R. niet onberoerd heeft gelaten. Daarover echter in het volgende nummer.

Een der tekenen van verval

Mr J. A. DE WILDE

In deze twintigste eeuw vertoont West-Europa vele tekenen der decadentie, die aan een rampzaligen val voorafgaan.

Het zijn vooral de „moderne” professoren in de theologie aan onze Staatsuniversiteiten, mannen als Hofstede de Groot en Scholten geweest, die land en Kerk hebben prijsgegeven aan „moderne” predikanten. En deze zijn er in geslaagd de mensen van de Kerk op den duur van alle godsdienst te vervreemden. De goddelijke autoriteit der Heilige Schrift werd met alle middelen, die rede en wetenschap aan de hand deden, eerst in twijfel getrokken

en daarna door een stelselmatige Schriftcritiek volkomen ondermijnd. Aanvankelijk bezochten velen, meer uit traditie dan uit behoefte, nog zo nu en dan een kerkdienst, maar hun kinderen moesten er niets meer van hebben. Christelijke scholen werden zo veel mogelijk vermeden. Steeds talrijker werden de gezinnen, waarin zelfs geen bijbel meer aanwezig was en al was er ergens in een hoek van een kast nog een onder 't stof bedolven exemplaar, men dacht er niet aan om er aan tafel uit te lezen. Voor en na het eten werd niet meer gebeden of gedankt. De Zondag

werd de uitgaans-dag, de sport-dag, de reis-dag, de plezier-dag, werd alles. . . . behalve de aan Gods dienst bij uitstek gewijde dag. Heel het leven werd gesecculariseerd. Het is aan schrijver dezes eens overkomen, dat een zeer ontwikkeld man hem bekende, dat hij nog nooit de naam „Lot” had gehoord en aanvankelijk dacht, dat het een meisjesnaam was.

Dit „modernisme”, dit voortdurend wrikken aan de Waarheid van Gods Woord, heeft zijn uitwerking op het gebied van Staat en Maatschappij niet gemist. Toen het eenmaal door-drong onder de bredere volksmassa, ontnam het aan die duizenden de enige geestelijke en zedelijke vastheid die zij hadden. Het maakte de mensen rijp voor de leer van den klasse-strijd; voor het accepteren van de revolutionaire leuze: Vrijheid, gelijkheid en broederschap; voor de verachting van het wettig gezag; voor de miskenning van het historisch gegroeide; voor de afkeer van het erfelijk koningschap. Het maakte de grote massa ook meer vatbaar om slachtoffer te worden van demagogie, ook van een dictatuur; ook van een totalitair stelsel. Een volk, dat in zijn leven geen met goddelijk gezag omkleed gebod en verbod meer kent, staat aan de grofste verleiding bloot en is er zo goed als weerloos tegen.

Het „modernisme” in zijn negentiende eeuwen vorm, heeft echter zijn tijd gehad. Het is nu niet modern meer. Maar het werkt, zij het in een enigszins andere gedaante, nog altijd door.

Zo spelen moderne dominees, versterkt door een paar „orthodoxe” collega's, ook nu weer hun rol. Op het gebied van het gezag, de gezagsplicht en de gezagsmacht streed prof. Heering reeds enige tientallen jaren geleden zijn strijd in „*Kerk en Vrede*”. Geen wapengeweld. Onder geen beding. Geen militaire macht. Ook de wereldlijke overheid strijde alleen met geestelijke middelen. Tegen dienstplicht stelle men zijn gewetensbezwaar. „*Kerk en Vrede*” geeft een orgaan uit: *Militia Christi*.

Het klinkt zo schoon. Maar vergeet geen ogenblik, dat prof. Heering de essentiële feiten der Godsopenbaring niet aanvaardt. De menswording van Christus, de geboorte uit de Maagd Maria, het borgtochtelijk lijden en sterven van Jezus, Zijn opstanding uit de doden, al deze heilsfeiten verwerpt deze geleerde. De Heilige Schrift van Genesis tot Openbaring toe, mist voor hem het goddelijk gezag.

Niettemin leert hij, dat het een der voor-naamste stukken der Christelijke zedeleer

is, dat de Overheid geen wapengeweld mag gebruiken, ook niet tegen aanvallers, ook niet tot bescherming van recht en gerechtigheid. De oorlog moet uit christelijk oogpunt volstrekt veroordeeld worden. Alleen de ontfermende en verzoenende liefde Gods, in Jezus Christus geopenbaard, is de enige redding en genezing in de zondige en zieke mensenwereld. Versta het wel: dit wordt gezegd door iemand, die de godheid van Christus loochent, die het verzoenend karakter van z'n Kruisdood ontkent, die de openbaring Gods in het Oude Testament (waarop Christus zich herhaaldelijk beriep) terzijde stelt.

Wat Kerk en Vrede wil is niet nieuw. De dopersen leerden op dit punt hetzelfde. En deze hielden in hun tijd nog aan de Schrift vast. Maar heel die Schrift is er vol van, dat naar recht en gerechtigheid gestreefd moet worden en dat de Overheid in dienst van recht en gerechtigheid het zwaard draagt. Ieder anti-revolutionair, die zijn bijbel kent, weet dit. Wat is echter het hoogst bedenkelijke van deze onbijbelse leer?

Dat is duidelijk.

Van 1933 af tot 1939 toe had Hitler aan niets zo zeer behoefte dan aan mensen zoals prof. Heering. En zulken waren er destijds veel meer dan nu, en ze oefenden nog meer invloed uit. Ook in Engeland en Amerika. Vandaar, dat deze landen meer aan ontwapening dan aan bewapening gedaan hadden. Wij beleefden hier in 1933 het schandaal van de „Zeven Provinciën” en hoorden een zeer vooraanstaand sociaal-democraat spreken van: dappere ongehoorzaamheid.

Omdat Hitler in 1938 en 1939 de militaire zwakte van Frankrijk, Engeland en Amerika kende, durfde hij zijn Anschluss (Oostenrijk), zijn annexatie van Tsjecho-Slowakije, zijn blitsoorlog met Polen aan. En door de militaire onmacht van West-Europa slaagde hij er in het ene land na het andere te bezetten met al de verschrikkelijke gevolgen daarvan.

Door het destijds ondervondene heeft men de wreedheid, de gevaarlijkheid, de ontoelaatbaarheid, de leugen van wat „*Kerk en Vrede*” voorstond leren kennen. Deze leer baant het pad voor de tyrannen en wreedaards.

Maar nu zijn er weer een paar jaar verlopen. De mensen vergeten snel. En nu begint het weer.

Hitler is, ten koste van ongelofelijke offers aan bloed en tranen, aan moreel en materieel welzijn, eindelijk verslagen en van het wereldtoneel verdwenen.

Nu is er een andere dictator, die geweldig behoefte heeft aan mannen als prof. Heering, en dat is Stalin. Het enige, wat deze man, met

Uit de Partij

1. Ledenwerfactie.

Dezer dagen is aan de secretarissen en aan de voorzitters der kiesverenigingen een circulaire verzonden uitgaande van de Propaganda-Centrale, welke betrekking heeft op de ledenwerfactie. In het volgende nummer van ons blad zullen wij deze circulaire volledig opnemen. Voorts werd bijgesloten een model van een propaganda-folder, welke thans bij het Bureau van het Centraal Comité verkrijgbaar is tegen den prijs van f 3.— per 100 stuks en f 27.50 per 1000 stuks. Men bestelle op de gewone manier, n.l. per giro-biljet. Dat is de eenvoudigste methode. De besturen worden nu opgewekt aan deze zaak aandacht te geven. De Propaganda-Centrale adviseert om de ledenwerfactie te combineren met de actie voor de gemeenteraadsverkiezingen, wanneer immers toch al onze geestverwanten worden bezocht. Het een kan zeer goed met het ander samen gaan.

2. In Overijssel.

In Overijssel werden een tweetal vergaderingen gehouden, een te Zwolle en een te Almelo, uitgaande van het Regionaal-Propaganda-Comité, waar allerlei kwesties samenhangend met de organisatie van onze partij, uitvoerig worden gesproken. De secretaris van de Propaganda-Centrale leidde het onderwerp in.

Het is goed dat vergaderingen van dit soort met de werkers worden gehouden. Daardoor worden de ogen geopend voor de organisatorische vraagstukken. Tot nog toe werd daaraan te weinig aandacht gegeven. De Antirevolutionaire Partij heeft een grote taak. Tegen die taak is zij welhaast niet opgewassen. Daarom moet op verbetering worden aangestuurd. Langzamerhand gaat dit nu door—

zijn vijfde colonnes in alle landen, tegen kan houden is een zwaar gewapend Westen. Christelijke naastenliefde is een begrip, dat in zijn Ethiek niet voor komt. Gelukkig zien de toonaangevende mannen in Amerika en zelfs de meeste Labourmannen in Engeland dat in. En dat houdt Stalin op een afstand.

Maar... de propaganda van Kerk en Vrede is weer bezig. En hoe verder we van 1945 afraken, hoe meer de mensen, die religieus losgeslagen zijn, weer vatbaar worden voor de leer van de z.g. „Militia Christi”.

De eenvoudige waarheid, dat een volk zijn vrijheid, desnoods met de wapenen, verdedigen moet, dat de Overheid, desnoods met wapengeweld, haar door God verleend gezag behoort te handhaven, die eenvoudige waarheid zet men opzij en bereidt daardoor voor ons de weg, die Polen, Hongarije, Tsjechoslowakije en Roemenië al gegaan zijn.

Een van de meerdere tekenen van decadentie, die aan een rampzaligen val voorafgaan.

werken ook bij de kiesverenigingen op het platteland. Deze beide vergaderingen kunnen er toe medewerken, dat nu met meer kracht de verschillende onderdelen onzer actie worden aangevat. Het was dan ook een gelukkig initiatief in Overijssel om daartoe over te gaan.

3. Propagandanummer Antirevolutionaire Stem.

Het ligt in de bedoeling om in het April- en Mei-nummer van de Antirevolutionaire Stem speciaal aandacht te geven aan de Raadsverkiezingen. Er kan uit de aard der zaak niet rekening gehouden worden met de plaatselijke omstandigheden. Het is ook niet mogelijk om kandidatenlijsten daarin op te nemen, tenzij voor grote steden, die meer dan 20.000 exemplaren bestellen. Deze kunnen gebruik maken van de mogelijkheid van een wisselpagina.

Maar wel zal worden getracht de beide nummers zo samen te stellen, dat zij in den algemenen zin dienstbaar zijn voor de massaverspreiding bij de Raadsverkiezingen.

De prijzen zijn aan de kiesverenigingen bekend. Men bedenke echter dat óók de **verzendkosten** in rekening worden gebracht. De basisprijs is f 12.50 per 1000 stuks. Bestellingen voor het April-nummer moeten per 1 April zijn ingekomen, die voor het Mei-nummer per 1 Mei. Zulks is nodig in verband met het bepalen der oplage. Dus vóór 1 April en vóór 1 Mei bestellen en dan nauwkeurig opgeven hoeveel exemplaren men verlangt en aan welk adres zij moeten worden verzonden.

4. Nederlandsche Gedachten.

Verschillende kiesverenigingen vragen nu bij de administratie opgave van de namen der lezers in hun plaatsen. Dat wijst er op dat men daaraan aandacht gaat geven. Dat moet ook, want het aantal lezers blijft beneden de norm. Er moeten er enkele duizenden bij komen. Heeft uw kiesvereniging die opgave reeds aangevraagd? Draagt er dan zorg voor. Help een handje mee!

Voorts blijft de oude regeling van kracht, dat men voor de opgave van een nieuw abonnement het recht heeft een aantal brochures aan te vragen tot een bedrag van f 1.—. Het vorig jaar is daar vrij veel gebruik van gemaakt. Daaruit blijkt, dat men dit op prijs stelt. Derhalve blijft deze regeling van kracht. Geeft men dus een nieuw abonnement op, dan kan men tevens opgeven welke brochures als premie worden verlangd tot een bedrag van één gulden.

5. Contributies.

Mogen wij er nogmaals op aandringen, dat de contributies aan het Centraal Comité over het jaar 1949 door de penningmeesters worden voldaan. Wanneer de financiën der kiesverenigingen in orde zijn, dan ontmoet dat geen bezwaar. Men deelt het aantal leden door twee, men weet het bedrag der contributie. Laat het nu niet aankomen op het laatst van het jaar. Doe het nu reeds. Ook dit moet met orde geschieden. En het voorkomt zo veel administratie.

H. DIEMER 70 jaar

Dit feit verdient opmerksaamheid.

Reeds meerdere malen hebben wij in de laatste maanden aan jubilea aandacht gegeven.

Blijkbaar hebben de jaren rondom 80 van de vorige eeuw aan onze partij een aantal mannen van formaat geleverd, mannen die ook thans nog invloed uitoefenen omdat zij persoonlijkheden waren en dit nog zijn. Tot hen behoort o.a. ook oud-minister De Vries, die enkele weken geleden eveneens zijn zeventigsten verjaardag vierde. Daarop volgde de heer Diemer.

Neen, geen strakke stijle figuur.

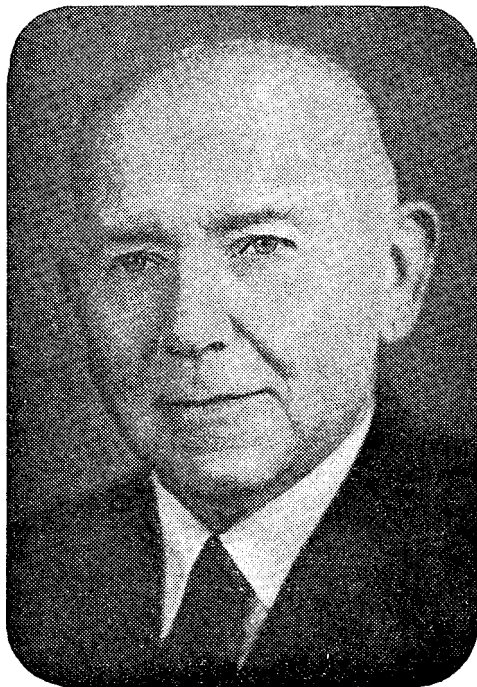
Niet een zo markante gegroefde kop.

Een goedmoedig mens, een verwarmende persoonlijkheid.

Maar vergist U zich in de gelaatsstudie niet. De gemoedelijke inslag heeft van den heer Diemer geen Jan Salie gemaakt. Waar hij staat daar staat hij en wat hij wil, dat wil hij. Dat hebben meerderen in hun leven ervaren. Wat vasthouden en volhouden is, dat weet hij maar al te goed. En desondanks vertolkt hij een irenische stroming, die op synthese aanstuurt, maar zij is geboren uit nuchtere overweging, zoals dat den zakenman betaamt. Waarom hij de aandacht verdient op zijn zeventigsten verjaardag?

Ja, dat is eigenlijk een moeilijk geval.

Zeker, hij was jarenlang lid van den Rotterdamsen Raad. Hij was lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland. In het maatschappelijk leven speelde hij een belangrijke rol. Zo was hij de eerste voorzitter van het Christelijk Nationaal Vakverbond en werd hij later voorzitter van de Christelijke Werkgevers, hetgeen reeds op een merkwaardigen levens-

gang wijst. Inmiddels bouwde hij een dagblad van betekenis op en in de drukkerswereld neemt hij nog steeds een belangrijke plaats in. Voorts schreef hij verschillende boeken en brochures, die voor de Antirevolutionaire Partij van betekenis zijn.

En toch al die feiten - hoezeer ook op zichzelf reeds voldoende rechtvaardiging - zijn het niet die hem nu voor het voetlicht plaatsen. Een veelzijdige werkkring — een arbeidszaam leven — ruime belangstelling — een warm geloof dat niet schuil gaat in den nuchteren practischen zakenman — het is alles van betekenis maar niet doorslaggevend.

Het is die eigenaardige, eigenlijk niet goed

6. Het formulier.

Begin Januari werd aan de secretarissen toegezonden een formulier, waarop moet worden ingevuld de namen en adressen der bestuursleden en het ledenaantal per 1 Januari 1949. Tal van secretarissen bleven nog in gebreke dat formulier ingevuld terug te zenden. Heeft U het reeds gedaan? Nog niet? Stel het dan niet langer uit! Het is maar een kleine moeite.

7. De Gemeenteraadsverkiezingen.

De Gemeenteraadsverkiezingen komen dichterbij. Vrijwel overal worden de besprekingen gevoerd over de candidaatstelling. Dat is uitermate belangrijk. Nooit zijn de vergaderingen van de kiesverenigingen beter bezocht dan wanneer de candidaatstelling voor den gemeenteraad aan de orde is. De liefhebberij om lid van den raad te worden,

is dikwijls erg groot en dat brengt vaak moeilijkheden met zich. Maar de propaganda voor onze beginselen mag daar niet onder lijden. Laten wij daar toch goed aan denken. Het is de plicht van een kiesvereniging om bekwame en vroede mannen te candideren. Daaraan moet grote aandacht worden besteed. Dat is de beste propaganda die voor het Antirevolutionaire beginsel kan worden gemaakt. Mits dan ook allerwege de eenheid blijve gehandhaafd.

Mits voorop aan de organisatie der propaganda ook zorg wordt besteed. Het een mag niet gaan ten koste van het ander. Begin dus tijdig met de organisatorische voorbereiding. Laat het niet op de laatste dagen aankomen. Hebben alle bestuursleden het handboekje voor de propaganda in hun bezit? Dat is toch wel nodig, willen zij de zaak goed kunnen aanpakken. De prijs is f 0.35 per stuk.

te omschrijven positie, welke de heer Diemer in onzen kring inneemt. Hij heeft geen functie in de partij. Hij treedt niet in de organisatie, noch in de vertegenwoordigende colleges op den voorgrond. En toch — hij is er. En dat hij er is heeft een bepaalde, zij het ondefinieerbare, betekenis. Men houdt rekening met hem. Hij vertegenwoordigt iets. Een gedachte — een opvatting — een stroming? Niet georganiseerd en toch concreet aanwezig. Niet strijdhaftig en critiserend en toch zeer bepaald corrigerend en waarschuwend. Men kan hem niet negeren. Men moet er op letten en er aandacht aan geven. Dat is het merkwaardige van den heer Diemer.

Een man die met warme liefde en trouw de Antirevolutionaire Partij droeg en haar draagt, die gestaan heeft midden in de botsing der meningen en op zijn wijze de Antirevolutionaire gedachte deed rijpen en groeien vooral op het terrein der sociaal-economische vraagstukken.

Inderdaad een merkwaardig man, met grote verdiensten.

Vandaar ons hartelijk medeleven met zijn zeventigsten verjaardag.

PARLEMENT

Uit het

Dr A. VEERMAN

Vier ministers op het „rapport”

Vier nieuwe ministers hebben in de afgelopen weken de Kamer te woord gestaan: Spitzzen, Schokking en Stikker bij de behandeling van hun begroting, Joekes voor de verdediging van het wetsontwerp inzake de bedrijfspensioenfondsen. Op één minister wordt, terwijl wij dit schrijven, gewacht en men fluistert, dat de Kamer misschien wel lang zal moeten wachten, aangezien 's mans ministeriële leven aan een zijden draad hangt. Dat is Mr Sassen. Over hem zullen we het niet hebben. Het gaat hier over wat er gebeurd is en niet over wat misschien gebeuren gaat. 1)

We zetten dus het viertal op een rijtje. Minister Joekes, de oudste, kan bogen op een langdurige parlementaire ervaring. Dank zij deze grote routine was hij in de jeugdige fractie van de P.v.d.A. een gezaghebbend man. Als het even spande in de Kamer, zag men hem al spoedig bijspringen om een jongeren collega-partijgenoot met raad en daad te helpen. Zelf sprak hij niet veel.

Als minister had hij de moeilijke taak, minister Drees op te volgen. Die heeft immers een groot deel van zijn leven met de sociale politiek te maken gehad. Het was dan ook duidelijk, dat hij zijn zaakjes kende. Die indruk krijgt men bij Mr Joekes veel minder. Veel lauweren heeft hij dan ook nog niet geoogst.

1) Intussen is het „gebeurd”. De draad is afgeknapt.

Dan Minister Spitzzen, uit de ambtenaarswereld in de politiek verzeild geraakt, of eigenlijk niet eens. Want Mr Spitzzen geldt in dit Kabinet als een niet-politiek minister en dat is hij ook. Bij hem vindt men geen extreem standpunt, maar een pogen iets tot stand te brengen, wat verantwoord en bruikbaar is. Hij heeft het daarbij niet gemakkelijker gekregen. Vroeger had hij met één baas te maken, nu met (rond) honderd en vijftig.

Minister Schokking heeft de Kamer vermaakt met zijn humor. Veel meer dan in vorige jaren brengt deze begroting ons urenlange redevoeringen, die niet altijd tot het einde toe even interessant blijven. Maar de heer Schokking wist niet alleen zijn echtgenote in de loge, maar heel de Kamer al dien tijd te boeien. Bovendien heeft deze burger-minister van defensie zich al stevig ingewerkt.

Nummer vier: Minister Stikker heeft in de pers al zoveel lof geoogst — vooral in die van de P.v.d.A., „maar daar heeft men ook iets goed te maken” zei Prof. Romme — dat wij geen behoefte hebben er nog meer aan toe te voegen.

De oude garde

Het Nederlandse parlement dreigt te verdrinken in het specialisme. Dat is misschien voor een deel onvermijdelijk. Het leven is ingewikkelder geworden en de staatsbemoeiing is steeds meer uitgebreid. Wie zal nog alle terreinen waarop de staat werkzaam is beheersen?

Toch is er wel reden tot klagen. Dat men het werk verdeelt en dat elk zijn terrein krijgt toegewezen is begrijpelijk. Maar dat behoeft niet in te sluiten dat men, specialist op een bepaald gebied, zich niet voor de rest zou interesseren. En bovendien zijn er politici die blijik geven, wel degelijk over zeer uiteenlopende onderwerpen een woordje mee te kunnen spreken, en dan nog wel zo, dat het de moeite waard is naar hen te luisteren.

Dat is de oude garde; bijna zou men zeggen: dat is het uitstervend geslacht der echte parlementariërs. Men zie maar eens, hoe de heer Welter bij de meest uiteenlopende aangelegenheden heeft gesproken en waarlijk op een geheel aparte wijze, waaraan veel specialisten, die zich verloren in details zich zouden hebben kunnen spiegelen. En men zie eens hoe de heer Schouten op de meest onverwachte ogenblikken door een rake interruptie blijik geeft de problemen te doorzien. Soms — terwijl hij op zijn plaats zit te schrijven en schijnbaar niet eens luistert, ziet men hem ineens het hoofd opheffen en of vanuit zijn bank, de achterste van de rij een opmerking maken, of naar voren lopen om zich daar in het strijdgewoel te mengen.

Het zijn nog altijd de oude rotten, die (veroorloof ons deze vreemde combinatie) geur en smaak aan het parlementaire debat brengen.

Vaderlijk vermaan

Laten wij eens met den heer Schouten meegaan tussen de rijen door, langs het hekje om de stenografen heen. Hij wandelt, de handen op den rug, achter den ministerstafel langs of blijft een poosje staan onder het spreekgestoelte, met zijn hoofd daartegen leunend.

Het was tijdens de oorlogsbegroting, dat hij naar de

banken van de communisten wandelde, waar de heer Haken moederziel alleen zat. De heer Schouten bukte zich en keek onder de banken. Een vragende blik van den heer Haken. O, was het antwoord, ik kijk alleen maar of jullie soms onder de banken zitten. Diezelfde heer Haken voerde het woord bij deze begroting. Hij vroeg met veel lawaai wat dat wel voor spanning in de wereld was, die ons noopte tot waakzaamheid, tot bewapening. Hij merkte daar niets van. Na hem kwam de heer Vermeer, jong en vrijmoedig afgevaardigde van de P.v.d.A., die op den heer Haken bleek te werken als een rode lap op een stier.

De interrupties of liever het geschreeuw was niet van de lucht. Waarop de heer Schouten: Stil nu, bij jullie is immers geen spanning. En hij wandelde weer naar den heer Haken en ging, breed voor hem staande, een praatje maken. Dat hielp meer dan de hamer van den voorzitter zou kunnen uitrichten. Zo voeden de ouderen de jonge leden op. Zo tracht men van communisten degelijke parlementariërs te maken.

„Een kwestie van orde”

Nog iets over de orde, maar nu in anderen zin: de wijze van behandeling der zaken. Wanneer iemand het woord vraagt, voor een kwestie van orde, gaat hij voor bij de anderen. Zulke orde-debatjes zijn meestal interessant; ze zijn geïmproviseerd en ze vormen vaak een voorposten-gevecht, waarin men de hoofdzaak toch ziet doorschemeren.

Zo'n ordedebat was er bij de motie-Droesen. Minister Joekes en de heer Droesen (met de hele rechterzijde) stonden vierkant tegenover elkaar. De heer Droesen zei, dat de Regering in 1947 duidelijk had toegezegd, dat zij gelden zou reserveren voor een oudendagsvoorziening, ook voor zelfstandige boeren. De Minister erkende dat daaraan gedacht was, maar hij betwistte dat er sprake was van een bindende toezegging. En daar er geen toezegging was, zag de bewindsman in de gewijzigde omstandigheden alle aanleiding om nog eens grondig te overwegen, of die gelden wel door de Regering aan het op te richten landbouwpensioenfondsen verschuldigd waren. Het ging om vele tientallen millioenen en dat is nog altijd de moeite van het overwegen waard.

En wat deed nu Ir Droesen? Die schrapte uit een overmaat van welwillendheid alles wat naar een toezegging zweemde uit zijn motie, zodat er weinig meer overbleef dan een vriendelijke vraag aan de Regering, een bedrag voor die zelfstandigen beschikbaar te stellen.

Toen greep de heer Schouten in. Laten we, zo zei hij, de zaak nu niet afmaken, maar de zaak weder bekijken. Dan kan de Minister desgewenst de stukken overleggen, waaruit de juistheid van zijn standpunt blijkt. Hij zei er niet bij — maar dat sprak wel vanzelf: Dan kunnen ook de anderen hun bewijzen aanbrengen. Want — als er een recht is voor de boeren, dan behoeven we niet om een gunst te vragen. Dan moeten we de motie in onverzwakten vorm handhaven.

Minister Joekes zal met dezen gang van zaken wel niet zo ingenomen geweest zijn. Want nu moeten de stukken op tafel komen.

De heer Schouten wees er op, dat al eerder in discussie was, of de regering een bindende toezegging

had gedaan b.v. toen het ging om de onderwijzers-salarissen. Daar wilde de Regering de notulen van de gevoerde besprekingen niet overleggen en zij had daar wel argumenten voor. Maar de zaak is, dat de Regering niet een toezegging die gedaan is, moet ontkennen. Zij kan veel beter, erkennend, dat een toezegging gedaan is, uiteenzetten, op welke gronden het haar niet mogelijk is, deze te honoreren. Dan staat men eerlijk tegenover elkaar.

Dr Schorsenhorst

Voorzitter Kortenhorst is anders dan zijn voorganger, lossier. Dat blijkt al uit de vijf minuten voor een sigaretje, die sinds zijn optreden tot vasten regel geworden zijn.

Toch is het niet in de eerste plaats hierom, dat men wel van voorzitter Schorsenhorst spreekt. Dat kwam veeleer door den gang van zaken bij het wetsontwerp tot verplichte deelneming in een bedrijfspensioenfondsen. Op dit wetsontwerp werden tal van amendementen voorgesteld, die op hun beurt aanleiding gaven tot subamendementen en vervolgens weer door de voorstellers gewijzigd werden. Tenslotte kon niemand er meer een touw aan vastknopen. Er zat niets anders op dan eerst de kluwen te ontwarren en de voorzitter besloot dan ook de beraadslaging te schorsen. Den volgenden dag gebeurde dat nog eens, omdat de Minister een wijziging wilde aanbrengen.

De zaak, waarover het ging is belangrijk genoeg om even te vermelden. Men mag wel zeggen, dat het wetsontwerp, waarover het hier gaat, iets geheel nieuws brengt. Tot nog toe bevatten onze sociale wetten uitsluitend verplichte verzekeringen voor werknemers. De patroons konden in veel gevallen ook wel toetreden, maar dat ging dan vrijwillig. Deze wet op de bedrijfspensioenfondsen kent echter ook de mogelijkheid, dat zelfstandigen verplicht worden zich bij een oudendagsvoorziening, een pensioenfondsen, aan te sluiten.

Dat principe werd door de meesten wel aanvaard. Van de A.R. was alleen de heer Van den Heuvel een tegenstander ervan. Maar wel wenste men algemeen beperkende bepalingen voor het geval iemand zelf reeds voor zijn ouden dag gezorgd had door middel van een levensverzekering. Minister Joekes wilde die vrijstelling maar aan zich houden, doch de Kamer gaf er de voorkeur aan, de hoofdzaak in de wet zelf op te nemen. Terecht. De Staten-Generaal moesten tegenwoordig al genoeg aan den Minister overlaten.

Ieder het zijne

Het zijn weer driehonderd dichtbedrukte folio-vellen, die U hier in enkele kolommetjes „afgeroomd” vindt. In de ondermelk, die wij onze lezers niet durven voorzetten, zit echter nog heel wat. De hele begroting voor Verkeer en Waterstaat bijvoorbeeld.

Er is n.l. bijna geen beginnen aan, alle wegen en bruggen, kanalen en tollens te vermelden, die daarbij ter sprake komen. Maar U kunt gerust zijn. Breskens vond zijn verdedigers, zo goed als het Fries-Groningse kanalenplan, de Gelderse IJssel evenzeer als het Amsterdam-Rijnkanaal. U ziet het, vrije Friezen, ronde Zeeuwen, Gelders helden, Hollands leeuwen, ieder, wien Neêrlands bloed door d'adren vloeit,

kreeg het zijne. En niet enghartig! De heer Algera moge een Fries zijn, en een echte, hij keek verder dan de grenzen van it heitelân, hij voerde ons ook door andere provincies, tot Zeeland toe. Natuurlijk reisde hij per auto. De heer Algera is immers de man van het wegverkeer. Dat hij al rijdend ook nog in botsing kwam met de W.A.P. en de W.A.G. (de wet autovervoer personen en de wet autovervoer goederen) — wij zullen de laatsten zijn, die hem daarvoor een bekeuring geven.

Dan was er Ds Van der Zaal. Die ging per schip. In de roef heeft hij ons alle geheimenissen onthuld van de organisatie der binnenvaart. En tenslotte de heer Verkerk. Die zocht het hogerop en had het over de K.L.M.

Federatie in de ne macht

We leven in den tijd van het federalisme. Dat is in de mode. Wie kan zich daaraan onttrekken? Nederland kennelijk niet. Dr Bruins Slot gaf een kort resumé van wat wij op dat gebied al gebrouwen hebben of aan het brouwen zijn.

Binnen het oude rijksgedebied denkt men zich: Nederland verbonden met Suriname en de Nederlandse Antillen (federatie no. 1; koninkrijk nieuwe stijl noemt men dat) en dit geheel met de Verenigde Staten van Indonesië verenigd in een Nederlands-Indonesische Unie (federatie no. 2).

Buiten ons oude staatsverband tredend vormt ons land allereerst met België en Luxemburg de Benelux (fed. no. 3). Deze heeft zich bij het verdrag van Brussel met Frankrijk en Engeland aaneengesloten tot de Westerse Unie (fed. no. 4). Dan doen we mee aan de Marshall-samenwerking (fed. no. 5) en aan de nieuwe federale Europese structuur (fed. no. 6).

Voor wie de tel nog niet kwijtgeraakt was, kon de heer Bruins Slot nog even verder gaan. En dan zwijg ik nog maar, zei hij, van wat de Verenigde Naties nog boven dit alles zijn, of wat Fryslân fry of Brabantia Nostra daar helemaal beneden nog eens van ons zullen maken. Het wordt naar mijn gevoelen zo een wel wat grote eierstruif.....

Deze scherts nam niet weg, dat Dr Bruins Slot zijn instemming uitsprak met de gedachte van het federalisme. Die heeft, zo zei hij, in antirevolutionairen kring een goeden klank. De vorming van een Indonesische federatie ligt geheel in de lijn van wat Dr Colijn na den vorigen oorlog voorstond. Dat heette toen reactionair, nu is het progressief. En een federatieve samenwerking met België vindt men al geprojecteerd door Groen van Prinsterer.

Maar het federalisme moet geen leuze, geen hobby worden. Wat er aan federale organen tot stand gebracht wordt, moet zakelijk verantwoord en levensvatbaar zijn. Geen instellingen voor de beoefening van internationale welsprekendheid, zei Minister Stikker.

Een jaar geleden, toen het pact van Brussel gesloten was, sprak de Kamer zich uit voor het instellen van boven-nationale organen met een bepaald, concreet doel. Geen gepraat in de ruimte, maar overduidelijk omschreven punten. Intussen is de ontwikkeling weer voortgegaan. Nu verklaarde de Kamer zich ook voorstander van een assemblee, een boven-nationale „volksvertegenwoordiging”.

De merrie en het veulentje

Twee wetsontwerpen gingen na elkaar den weg van alle wetsontwerpen. Voorop liep de „merrie”. Die liep met rustige, bedachtzame tred. Stalknecht Lief-tinck hield haar trouwens stevig aan den halster. Dat was het wetsontwerp tot afwikkeling van de geldzuivering.

Toen dit goede beest al bij de staldeur was, kwam het veulentje er met vreemde sprongen achteraan huppelen. Dat was het ontwerp tot wijziging van de wet afwikkeling geldzuivering.

Wat was er namelijk gebeurd? In de Tweede Kamer had men lang gezwoegd op een amendement van den heer Lucas (k.v.p.). Deze had voorgesteld, dat zij, die crediet hadden moeten opnemen bij een bank, waarbij zij nota bene nog een te goed hadden, maar geblokkeerd, die bedragen tegen elkaar zouden mogen wegschrappen. De vraag was toen: welk crediet? De heer Lucas had voorgesteld: het bedrag op 1 Augustus 1948. Dat vond de Minister te willekeurig. Hij wilde het bedrag nemen, dat iemand in een bepaald jaar voortdurend als crediet had gehad, wat practisch neerkwam op het laagste bedrag van dat jaar. Dat nam de Kamer weer niet. Men vond elkaar door het bedrag, dat vrijgegeven zou worden, te bepalen op het gemiddeld crediet van een jaar.

Al voor het wetsontwerp in het Staatsblad stond, waren de deskundigen tot de slotsom gekomen, dat dit gemiddelde zeer moeilijk te berekenen was. Het was — om een woord van Prof. Lief-tinck te gebruiken — moeilijk kwantificeerbaar. Vandaar dat terstond een nieuw ontwerpje het levenslicht aanschouwde, waarin het amendement-Lucas in zijn oorspronkelijken vorm was opgenomen. Alleen was de datum veranderd in 31 Augustus 1948.

Met één groten sprong was het ontwerp door de Tweede Kamer heen. In één middag alle stadia door: afdelingen, verslag, openbare behandeling. Maar het Nederlandse parlement is onberekenbaar. De Eerste Kamer kwam er niet zo gemakkelijk mee klaar. Na een stevige discussie moest er gestemd worden: zeven k.v.p. en twee c.h. stemden tegen.

Wat daarvan de oorzaak was? Men proefde er blijkbaar in, dat de deskundigen aan het rekenen gegaan waren en bemerkte hadden, dat de totale credieten op 31 Augustus 1948 heel wat lager waren dan het gemiddelde over een heel jaar. Dat derhalve heel wat minder geld vrijgegeven zou behoeven te worden als men den willekeur van een vaste datum accepteerde.

Zuivering

We noemden hierboven het woord: „onkwantificeerbaar”. Vooral de heer De Wilde viel daarover. Deze is trouwens niet alleen jurist, maar ook candidaat in de letteren. Vandaar, dat hij niet alleen aandacht heeft voor geldzuivering, maar ook voor taalzuivering. De heren technici kunnen het mij wel eens al te bont maken, zo verklaarde hij.

Daar heb je het foellelijke woord „ontsparingen”. Een jaar geleden kon men geen redevoorring horen van een professor in de economie, of het woord „bottleneck” kwam er in voor. En nu hebben we het woord kwantificeren. Nu staat het in de officiële staatsstukken. Straks komen we het tegen in de vakliteratuur. En het einde? Ik ben bang, aldus Mr De Wilde, dat het tenslotte zover komt, dat zo tegen

Niet in de DOOFPOT

H. ALGRA

Reeds een maand geleden hebben wij er in het Friesch Dagblad duidelijk op gezinspeeld, dat te Djokja documenten waren gevonden, die wezen op samenspel tussen de P.v.d.A., althans van sommigen harer prominenten, met de heren van Djokja. De heer Tilanus heeft naar zekere brieven gevraagd. Zodra die vraag werd gesteld, hebben wij erop gelet, of de Regering den moed zou hebben, in antwoord op die vragen, te vertellen, wat er in dit opzicht was gevonden. De Regering vertelde wel, dat gebleken was, hoe verschillende bevelen tot extremistische actie waren uitgegaan van Hatta. Geen plezierig antwoord voor de P.v.d.A., want het is bekend, dat Jhr van der Goes van Naters er telkens voor vecht, dat er toch vooral met Hatta zal worden gepraat.

Maar dit heel erge geval, dat de heer Goedhart, lid van het Nederlandse parlement, prominente figuur in de P.v.d.A., een van de mannen, die de brochure heeft geschreven samen met een aantal andere socialistische Kamerleden, waarin bij voorbaat werd geageerd tegen een tweede politionele actie, hoe onhoudbaar Hatta's benden op diens bevel den toestand ook zouden maken, de heer Goedhart, die door de P.v.d.A. eens met een speciale zending naar Djokja werd gestuurd, om namens die partij met Soekarno te gaan praten, dat die man naar Parijs is getrokken, om de Repoebliek in te lichten, hoe het er in Nederland voor stond, om de Repoebliek te vertellen, wat hij in zijn kwaliteit als Kamerlid wist, dat wist de Regering, maar heeft het niet gepubliceerd.

Zij wilde het in de doofpot stoppen.

Onmiddellijk nadat het compromitterende stuk was gevonden, is Den Haag door Batavia ingelicht. Het kabinet wist er van.

Maar deze rotte plek moest blijikbaar maar verder doorzielen, omdat het heel onplezierig zou worden voor de P.v.d.A., wanneer het aan het volk van Nederland duidelijk werd, welke rol de afgezant van de P.v.d.A. bij Soekarno nu had gespeeld.

Toen moest, in het nationaal belang, worden overgegaan tot het uiterste middel, en heeft de heer

Schouten, met een fotocopy van het rapport van Palar voor zich, de zaak onthuld.

Het Nederlandse volk weet het nu, voorzover het tenminste bladen leest die objectief genoeg zijn om het de stukken voor te leggen. Wij zullen deze week onze lezers wel nader inlichten, welke bladen nu doen, alsof hun neus bloedt of met praatjes komen, om het schandaal van Goedhart te bedekken.

Maar deze zaak moet niet in de doofpot!

Laat Dr Drees nu eerst maar eens publiceren, wat de heer Goedhart aan hem heeft gerapporteerd. En laat de Nederlandse Regering duidelijk uitspreken, hoe zij de handelwijze van den heer Goedhart vindt! Ook al is dit zeer onaangenaam voor de P.v.d.A., die den heer Goedhart als haar speciale woordvoerder bij Soekarno c.s. gebruikte.

De Repoebliek is onhandelbaar. Zij trekt zich van Nederland niets aan. Zij trekt zich ook niets aan van wat zij zelf heeft ondertekend. Want zij rekent op Amerika. En zij rekent op die kringen van de P.v.d.A., die haar aan de nodige inlichtingen helpen, om te kunnen bepalen, hoe zij de Nederlandse Regering tot verdere concessies kan dwingen.

Nu het zonneklaar geworden is, dat de Repoebliek onder één hoedje speelt, niet alleen met Cochran c.s., maar ook met vertrouwensmannen van de P.v.d.A., nu is het de vraag, of in zulk een situatie nog wel één eerlijke Nederlander iets goeds kan verwachten van verdere besprekingen. Nu is het de vraag, of in deze situatie niet ieder verder offer bij voorbaat als nutteloos moet worden beschouwd. Juist daarom heeft de Regering de zedelijke plicht, over dit geval duidelijke taal te spreken.

Zij mag niet volstaan met te zeggen, dat zij alleen verantwoordelijk is voor haar aandeel in de besprekingen. De heer Goedhart heeft zelf verklaard, dat hij van zijn besprekingen met Palar rapport heeft uitgebracht aan den Minister-President. En reeds vier weken geleden was het rapport van Palar in Den Haag bekend. Zo bekend, dat wij toen reeds in het Friesch Dagblad hebben aangedrongen op publicatie.

de maand Juni een vader aan zijn zoon vraagt: hoe groot zijn je kansen om over te gaan? en dat de zoon antwoordt: Vader, ik kan het nog niet kwantificeren.

Een wens en een „cri de coeur”

Mijnheer de Voorzitter, ik heb een wens. Dat is, dat politici en staatslieden niet verknoeien zullen hetgeen onze mannen hebben bereikt: de rust en orde in onze overzeese gebiedsdelen. Een woord van hulde en diepe bewondering voor de pracht prestatie's, welke zij daar hebben verricht

Het was op 25 Januari, dat de heer Roosjen deze woorden sprak. Bij de oorlogsbegroting.

Bij de begroting van Buitenlandse Zaken kon men natuurlijk evenmin over Indonesië zwijgen. Wel was daar afgesproken, dat men er slechts terloops over

zou spreken, en dat bij de begroting van Overzeese gebiedsdelen ook het buitenlandse aspect van het Indonesische beleid behandeld zou worden. Maar toen Prof. Gerbrandy over de Verenigde Naties en over de Veiligheidsraad kwam te spreken, kon hij natuurlijk over Indonesië niet zwijgen.

De voorzitter tikte met de hamer en herinnerde Prof. Gerbrandy aan de gemaakte afspraak: alleen terloops! Ja zeker, mijnheer de voorzitter, riep de heer Gerbrandy uit, maar dit is terloops. Als ik er uitvoerig over sprak, zou U nog wel wat anders horen. Toen was het inmiddels 3 Februari geworden. En hadden „politici en staatslieden” al weer ettelijke dagen gedelibereerd.

„Terwijl de senaat delibereerde, ging Saguntum verloren”

10-2-1949.

Dit is de vraag, die nu beantwoord moet worden : keurt de Regering het goed, dat een vooraanstaande figuur uit de P.v.d.A., na overleg met andere leidendes figuren uit die partij, naar Parijs gaat, om Soekarno via den heer Palar te laten inlichten over de mislukking van de reis van Mr Stikker naar Washington, over de eisen van Bevin en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden voor de Repoebliek, om verder chantage en sabotage te plegen ?

Wenst de Nederlandse Regering daarover géén duidelijk antwoord te geven, dan is het onze taak, ons volk in te lichten over de gevolgen, die hieruit voortvloeien. Dan is het ook onze taak, onze jongens in Indië eerlijk te vertellen, dat zij vechten voor een verloren zaak, omdat, wat zij ook doen, de heer Goedhart van de P.v.d.A. wel zorgt, dat de Repoebliek den weg wordt gewezen, om het werk van deze dapperen tot onvruchtbaarheid te doemen.

Wij vrezen, dat de P.v.d.A. niet den moed zal hebben, om dit bedrijf van den heer Goedhart te wraken. Zij had immers al eerder juist hem uitgekozen, om buiten de Regering om, namens de partij, met Soekarno te gaan praten.

Wanneer zij dien moed wel heeft, wij zullen er haar om eren.

Weigert zij den man uit te stoten, die deze politiek drijft, dan is zij zedelijk mee verantwoordelijk voor wat hier is gebeurd. Maar dat raakt ten slotte alleen een partij.

De Regering mág niet zwijgen.

Zij moet aan ons volk en in het bijzonder aan onze jongens duidelijk maken, of zij bereid en in staat is, gekonkel te veroordelen en te beletten, of dat zij reeds zo is weggezonden in een moeras van slapheid en partijpolitieke kansberekeningen, dat zij ook dit geval maar weer laat passeren.

Dan blijft er maar één conclusie over : laten we er een punt achter zetten. Laten we aan Amerika vragen, het geval maar over te nemen. Laten we de laatste Nederlandse vlag in Batavia maar neerhalen.

Want als we wel gaan besluiten, om nog iets te doen voor de toekomst van de Indonesische volken, dan spoedt de heer Goedhart zich vermoedelijk toch weer naar Parijs of naar een ander adres, om Palar in te lichten, wat hij voor suggesties naar Soekarno kan zenden, om verdere concessies van Nederland af te dwingen.

De Gemeenteraad

J. C. HASPELS

De gewone tijd der candidaatsstelling voor de verkiezing van de leden van den raad is de tweede Dinsdag der maand Mei, aldus lezen we in artikel 7 der Gemeentewet. Aangezien 1949 een verkiezingsjaar voor de gemeenteraden is, zal dus de arbeid in de kiesverenigingen moeten zijn gericht op de indiening van de candidatenlijst op 10 Mei 1949.

We zien hier en daar de kiesverenigingen al bezig om groslijsten samen te stellen. De besturen overwegen hoe in de samenstelling der candidatenlijst tot uitdrukking moet worden gebracht het interkerkelijk karakter der A.R.-partij en de zeer gevarieerde sociale omstandigheden harer leden. Het is niet onze bedoeling op deze bij de candidaatsstelling in het geding komende factoren thans in te gaan.

Het komt ons niet ongewenst voor, ditmaal stil te staan bij andere aan de candidaten te stellen eisen.

Wij lezen in de Grondwet: Aan het hoofd der gemeente staat een Raad. De gemeenteraad is dus het bestuursorgaan, dat „hoofd der gemeente” heet. Het verschijnsel, dat men den burgemeester ten onrechte het hoofd der gemeente noemt, doet zich vaak voor. De wet noemt hem zo niet. Wel is hij blijkens de wet, „hoofd van het gemeentebestuur”. Naast het bestuursorgaan „de raad” kennen we als bestuursorganen „burgemeester en wethou-

ders” en „de burgemeester”. Deze drie gemeentelijke bestuursorganen vinden hun taak en hun bevoegdheden omschreven in de *wet*. Zij, die van deze organen deel uitmaken, zweren trouw aan de Grondwet en aan de wetten des Rijks en dat zij de belangen der gemeente. . . . zullen voorstaan en bevorderen. Met dien eed aanvaardden zij hun taak. Elk hunner draagt bij de vervulling van die taak zijn eigen verantwoordelijkheid. Daarbij kan men zich noch op circulaire van hoger gezag, noch op adviezen van gemeenteamttenaren beroepen.

Het ligt voor de hand, dat de belangrijkste besluiten, die het *beleid* van het gemeentebestuur bepalen, worden genomen door het hoofd der gemeente, dus door den *Raad*.

De leden van den raad behoren in staat te zijn aan dien arbeid mede te werken en dus is het zeer wenselijk, dat zij — zonder dat wij den eis willen stellen dat zij een „vakdiploma” voor raadsleden bezitten — in staat zijn, om aan de verrichting van bestuursdaden deel te nemen en daartoe over het vereiste algemene inzicht in bestuurszaken beschikken.

Een gemeenteraad — en dat geldt ook voor de provinciale staten — onderscheidt zich wezenlijk van een volksvertegenwoordiging, dus van de Tweede en van de Eerste Kamer. Zoals we reeds opmerkten is de gemeenteraad het belangrijkste bestuursorgaan. Hij be-

paalt welk *beleid* zal worden gevoerd en daardoor bepaalt hij ook de wijze waarop burgemeester en wethouders het hun toevertrouwde gedeelte van het dagelijks bestuur der gemeente zullen hebben te voeren. De raad geeft daarvoor de richting aan. Zo staat het met de Kamers niet. Zij zijn geen bestuursorganen doch slechts deelnemers aan de wetgeving. De rijkswetgever = de Kroon plus de Staten-Generaal (beide Kamers).

De gemeentelijke wetgever = de gemeenteraad. Daden van bestuur worden in den Staat verricht door den constitutionelen koning, dus onder verantwoordelijkheid van den Minister of van meer dan één of van alle Ministers. De Kamers besturen niet.

Daden van bestuur in de gemeente verricht de raad, desnoods tegen de mening van burgemeester en wethouders of van den burgemeester in.

Een raadslid is dan ook niet in de eerste plaats pleiter voor de belangen des volks bij B. en W., of den burgemeester. Hij is lid van een orgaan dat bestuurt en de eindbeslissingen neemt in alle zaken waarin de raad op grond van de wet bevoegd is. Van deze positie geve elk raadslid zich goed rekenschap, want dit betekent dat hij niet pleit en vraagt, doch zo nodig zelf voorstelt en mede *bepaalt*, door het uitbrengen van zijn stem. Op deze taak van den raad komen we in een vervolgartikel nog terug.

Eerst vatten we de draad op van de andere aan candidaten te stellen eisen, zoals we ze hierboven noemden. Het is vanzelfsprekend dat de candidaten voortkomen uit de leden van onze kiesverenigingen.

Van zeer veel belang is, dat zij reeds geruimen tijd studie hebben gemaakt van onze Antirevolutionaire beginselen, opdat zij in staat zijn „in de poort” met politiek andersdenkenden „te spreken” en het licht van ons beginsel kunnen laten schijnen in de gevallen waarin het aan de orde zijnde onderwerp daartoe leidt. Daarmede hebben wij het dus al tegelijk over hen die we noemen de *medelevende* leden van onze partij. Mensen die medeleven, willen weten wat er in de politieke wereld te koop is. Om aan deze begeerte naar het weten te voldoen moet dus worden onderzocht en gelezen. Een goed Antirevolutionair leest trouw zijn lijfblad. En welk bestuurslid van een A.R.-kiesvereniging leest niet van het begin tot het einde Nederlandsche Gedachten? Dat geldt intussen niet alleen voor bestuursleden maar voor elk gewoon lid dat medeleeft.

Van een raadslid wordt echter nog meer gevraagd. Indien hij zijn raadszetel wil bezet-

ten op een wijze die de Kiesvereniging van hem mag verwachten, dan behoort hij ook mede te leven in de provinciale organisatie van A.R.-provincie- en gemeentebestuurders. Dat lidmaatschap biedt hem het voordeel, dat hij tevens abonné is van „De Magistratuur”, het blad van het Verband van A.R. gemeenten provinciebestuurders, in welk blad getracht wordt de leden van voorlichting te dienen bij de vervulling van hun taak, in de eerste plaats door het plaatsen van artikelen en ten tweede door het beantwoorden van vragen die de leden hebben gesteld. Deze laatste gelegenheid wordt ook geboden aan de abonnés van A.R. Staatskunde, een blad dat zo het al niet door elk A.R.-raadslid gelezen wordt, zeker in elke A.R.-raadsfractie zou moeten circuleren. Naast het nauwgezet volgen van deze lectuur is het bezoeken van de vergaderingen van de bovengenoemde provinciale verenigingen van groot belang, niet alleen met het oog op de daar behandelde onderwerpen doch ook voor het contact met collegae uit andere gemeenten. Regelmatige cursusvergaderingen, zoals in enige provinciën gebruikelijk — helaas nog niet in alle — verdienen algemeen te worden ingevoerd en trouw te worden bezocht.

Ik hoor sommige lezers al zeggen: dat is te erg, dat kan allemaal niet, want deze dingen hebben ook nog een financiële kant en bovendien daarvoor is tijd nodig. Het laatste bezwaar is eenvoudig op te lossen. Iemand die geen tijd heeft om raadslid te zijn en dat ook actief te zijn, mag zich geen candidatuur laten welgevalven. *Indien men deze taak aanvaardt, dan moet tijd worden gemaakt.*

En de financiële kant? Kan iemand die de kosten, uit dit alles voortvloeiende niet voor zijn rekening kan nemen, dan geen raadslid zijn? Natuurlijk wel!

Broeders, laten de kiesverenigingen deze zaken nu eens grondig oplossen.

Indien in een raadsfractie het ene lid gemakkelijk alles zelf kan betalen en het andere niet, dan scheidt ge voor dit laatste raadslid een pijnlijke situatie als ge niets regelt. Daarentegen lost ge alle moeilijkheden radicaal op, als ge aan de raadsfractie de gelegenheid biedt om zonder zorgen mede te leven, door eenvoudig de kosten daarvan voor rekening van de kiesvereniging te nemen, zonder onderscheid te maken tussen raadsleden met meer of minder of geen draagkracht in betrekking tot de bedoelde uitgaven. De ervaring heeft geleerd dat een goede oplossing van deze delicate zaak zeer belangrijk is. Het is mijn vaste overtuiging — ge vindt het misschien een wat stoute bewering, maar ik

ben van mening dat het volledig verantwoord is dit te zeggen — dat onze raadsleden zich veel beter moeten gaan inwerken in de vraagstukken waarvoor zij gesteld worden, dan tot nu toe in zeer vele gemeenten gebruikelijk was. Daarmede bedoel ik niet alleen de principiële maar vooral ook de andere zaken. Op beide terreinen is activiteit nodig. De burgerij in stad en dorp zal dat zeker waarderen, met name wanneer zij bemerkt dat onze raadsfracties zich beijveren de belangen der gemeente met kennis van zaken te behartigen.

Heb ik het, bij de formulering der eisen, aan een raadslid te stellen, te erg gemaakt? Ik wens te wel, dat ik er U allen van overtuigen kon, dat zulks *niet* het geval is. Met minder kunnen wij in dezen tijd van moeilijke bestuursvraagstukken en met een paar politieke partijen die aan de voorlichting — vindt ge het niet te boud dan zeg ik nog liever aan de opleiding — van haar raadsleden alle zorg besteden, niet toe.

Moeten dan alleen kandidaat voor het raadslidmaatschap worden zij, die in al deze zaken volleerd zijn?

Dat zouden wij niet graag beweren. Doch wij menen wel, dat de eis mag worden gesteld, dat de candidaat bereid is om zich terdege in te werken en de middelen daartoe te gebruiken zoals we hierboven hebben geschetst. Het zou ons oprecht verheugen indien onze kiesverenigingen deze dingen ernstig zouden willen overwegen. Het gaat toch niet om personen, doch het gaat om de doorwerking van de Anti-revolutionaire beginselen bij het besturen der gemeenten.

Daarvoor mogen we inspanning, zelfs opoffering over hebben.

Het is nu de tijd om dit alles ernstig onder de ogen te zien.

De op 6 September 1949 optredende raden worden voor het eerst na de bevrijding weer voor vier jaren gekozen.

Het is van het grootste belang, dat de samenstelling van onze raadsfracties met ernst en in trouw aan onze beginselen — en daardoor in trouw aan onzen God — wordt voorbereid. D.V. hopen we in een volgend artikel nader op de taak van den gemeenteraad in te gaan en daarbij gelegenheid te hebben de practijk van het raadslidmaatschap nader te belichten.

Ongegrond Verwijt

Mr K. GROEN

Het is in sommige R.K. kringen nog steeds een geliefkoosde sport bij voorkomende gelegenheden een trap naar Colijn te geven. Erg verheven kan ik die lichaamsoefening niet vinden. Bovendien is zij toch deels een aanval op eigen schenen, want voor het Colijnse bewind zijn toch zeker ook de toenmalige Roomse ministers, onder wie de heer Romme, mede-verantwoordelijk.

Tot zelfs in uitgaven der K.V.P. zelf kan men intussen zulke aanvallen op Dr Colijn vinden. In het no van 15 December 1948 van het Katholiek Staatkundig Maandschrift schrijft het R.K. Tweede Kamerlid Dr W. L. P. M. de Kort over de door Dr Drees gelaakte (on)hebbelijkheid van de Kamer zowel sluitende begrotingen als lagere belastingen en hogere uitgaven van de Regering te willen.

De heer De Kort betoogt, dat er voor die kritiek reden is, wanneer het betreft individuele — en daarom overigens ongevaarlijke, zij het vervelende — stokpaardjes van individuele Kamerleden, maar dat het anders staat, wanneer een lid namens zijn fractie desiderata naar voren brengt. In het bijzon-

der komt Dr De Kort dan op voor de R.K. verlangens op het gebied der gezinspolitiek. Ik kan daarbij de opmerking niet weerhouden, dat ik de wijze, waarop de R.K. tegenwoordig naar de kiezersgunst hengelen door hun tamtam voor hun dusgeheten „progressieve gezinspolitiek”, niet altijd even smaakvol meer kan vinden. Maar dit ter zijde.

De heer De Kort gaat dan verder met te betogen, dat er in zijn algemeenheid geen tegenstrijdigheid schuilt in het verlangen der Kamers belastingen te verlagen en desniettemin uitgaven te verhogen. „Het is”, vervolgt hij, „een Colijnse dwaling te menen, dat bezuinigingen alleen het mes vormen (bedoeld wordt — de stijl van Dr De Kort is ook overigens weinig fraai —: dat alleen bezuinigingen het mes vormen) waarmee men de begrotingen sluitend snijdt. Wie dit meent voert het land naar den uitverkoop en Dr Drees meent (? K.G.) dit bepaaldelijk niet.”

Men ziet: Colijn een Roomse trap en Drees een Roomse aai!

Dr De Kort's mes, dat de begrotingen sluitend snijdt, is twee-snijdend. Het ene snijvlak heet

niet „bezuiniging” (lelijk woord ook!), maar: efficiency en rationalisatie. Het tweede snijvlak interesseert Dr De Kort meer, het heet: opvoering der arbeidsproductiviteit. Harder en langer werken. Daarnaast betere bedrijfsuitrusting.

Maar dan stelt hij nog een vraag tot slot: „lijkt het niet ietwat op een illusie (droombeeld) een betere bedrijfsoutillage (bedrijfsuitrusting) en productie-kapitalisatie (?) te verwachten bij een steeds verdergaande reductie (terugbrenging, verlaging, aantasting) van het ondernemersinkomen en is het wel reëel (redelijk) van de werknemers te verwachten langer en intenser (meer ingespannen) arbeid, indien men hem tevens wel uitgerekend en wettelijk geregeld zijn wekelijks maximum inkomen voorschrijft?” (Wij hebben de vreemde woorden voor het gemak van den lezer maar vertaald.) Met deze vraag eindigt het artikel, hoewel de vragen nu pas goed beginnen! Want die opheffing van den druk op de inkomens van ondernemers en arbeiders zal toch wel geen prijsverhoging ten gevolge mogen hebben, want dat ware het tegendeel van progressieve gezinspolitiek!

Wij kennen nu Dr De Kort's verlangens en aanbevelingen: hogere uitgaven voor gezinspolitiek, liefst lagere belastingen, rationalisatie en efficiëntie in den overheidsdienst (ouderwets genaamd: bezuiniging), opvoering der arbeidsproductiviteit (harder en langer werken), niet langer knabbelen aan het inkomen van den ondernemer, afschaffing(?) van het loon-plafond.

Het schaaap heeft liefst zes poten! Een lang leven is aan zulke spelingen der natuur doorgaans niet beschoren!

Maar enkele zaken zijn toch wel duidelijk:

1. De begroting zal moeten sluiten;
2. Bezuinigd mag er worden, zij het onder een nieuwen naam.
3. De lasten moeten lager. Dan zal er aan het lenen dus ook een grens moeten zijn.
4. Maar het grote stootkussen moet de verhoging der arbeidsproductiviteit zijn, want:
 - a) er moeten, voor de gezinspolitiek, hogere uitgaven worden gedekt,
 - b) de lasten moeten omlaag,
 - c) de druk op de inkomsten van ondernemers en arbeiders moet worden verlaagd, uiteraard zonder dat prijsverhoging het gevolg is — en dat kan alleen bij groteren omzet.

Aangenomen, dat Dr Colijn's hoogste en enigste wijsheid om „begrotingen sluitende te maken” inderdaad zou zijn geweest: bezuinigen, dan rijst nu de vraag: zou hij profijt

gehad kunnen hebben van Dr De Kort's wijze les, het (ook) in verhoging der arbeidsproductiviteit te zoeken?

Van 1929 tot 1939 steeg de gemiddelde arbeidsproductiviteit in de Nederlandse industrie volgens een „Onderzoek naar het verloop der arbeidsproductiviteit”, gepubliceerd in 1939 zowel afzonderlijk door het Centraal Bureau voor de Statistiek als door den Hoogen Raad van Arbeid in het rapport „Onderzoek naar de „blijvende werkloosheid” en haar bestrijding”, *jaarlijks* met gemiddeld 3%. Dat wil zeggen, dat in 1939 77 arbeiders het werk verrichtten, dat in 1929 door 100 arbeiders werd verricht.

Op basis 1938 = 100 bedroeg de arbeidsproductiviteit in de industrie (zonder de bouw-industrie) in het

vierde	kwartaal	1945	68
eerste	„	1946	65
tweede	„	1946	65
derde	„	1946	72
vierde	„	1946	79
eerste	„	1947	72
tweede	„	1947	75
derde	„	1947	76
vierde	„	1947	84
eerste	„	1948	78
tweede	„	1948	81

Dat betekent dat half 1948 ruim 123 man nodig waren om hetzelfde te presteren als wat in 1938 100 man konden verrichten.

Omgerekend op basis 1929 = 100, verrichtten zomer 1948 97 arbeiders hetzelfde als waar in 1938 slechts 77 man voor nodig waren. Zonder oorlog zouden daarvoor in 1948 op basis 1929 = 100 nog geen 64 man nodig zijn geweest.

Daarom kan men *thans* wel met redelijken zin opwekken tot opvoering der arbeidsproductiviteit als belangrijk nationaal geneesmiddel. Maar in Dr Colijn's tijd had dat niet den minsten zin! (Ik laat dan nog maar daar, dat de stijging der arbeidsproductiviteit in de jaren dertig voor een niet gering gedeelte *technologische* oorzaken had. Waren de arbeiders toen ook nog extra veel harder gaan werken, dan was, gelet op de moeilijkheden, die de uitvoer toch reeds ondervond, de werkloosheid een nog moeilijker te bedwingen kwaad geworden dan ze in die jaren toch al was.)

Als Dr Colijn een sluitende begroting wilde bereiken — en dat was nodig — dan waren zijn enige middelen inderdaad: verhoging der inkomsten en verlaging der uitgaven.

Dr De Kort's trap in de richting van Colijn werd een trap in de lucht. Zij raakte niet en Dr De Kort mag wel oppassen, dat hij er niet het evenwicht bij verliest.

HET COMMUNISME

A. STAPELKAMP

in de Socialistische Vakbeweging

Vóór den oorlog vond de socialistische vakbeweging haar verzamelpunt in het Internationaal Vakverbond. De communisten werden hier zorgvuldig uit geweerd. De pogingen, b.v. van de Russen, om tot deze internationale toe te treden werden steeds afgewezen o.m. op grond van het feit dat het hier niet een vrije vakbeweging betrof, maar een staatscreatuur.

Na den oorlog is dit veranderd. De socialisten zochten toenadering tot de communisten. Dit werd mede bevorderd door het feit dat in tal van aangesloten organisaties de invloed van de communisten belangrijk sterker was geworden. Zo werd het Wereldvakverbond geboren. Het oude Internationale Vakverbond, waaraan de Russen zulke onaangename herinneringen hadden, moest verdwijnen en op de puinhopen er van werd de „eenheidsorganisatie” gesticht. Voortaan zouden socialisten en communisten, althans internationaal, broederlijk samenwerken.

Dit gaf vaak tot heel vreemde situaties aanleiding. B.v. deze dat het N.V.V. en de E.V.C., na de mislukte vrijage elkanders bitterste vijanden, op een internationaal congres elkander ontmoetten, zij het de laatste dan alleen als „toehoorder”.

Maar ook in ander opzicht bleek den socialisten al gauw dat men met de communisten het paard van Troje had binnen gehaald. De communisten hebben onder leiding van Moskou, functies en posten binnen het Wereldvakverbond uitstekend gebruikt om hun invloed in de verschillende landen te vergroten.

In Italië en Frankrijk kregen ze al spoedig de leiding in handen. Om de socialistischen invloed nog zoveel mogelijk te redden moest men in beide landen tot de oprichting van een afzonderlijk Vakverbond overgaan. Zelfs in Engeland, het vaderland der trade-unions, langen tijd volkomen immuun geacht voor het communisme wist dit laatste allerlei sleutelposities in de vakbeweging te veroveren. Zo kregen de communisten de leiding in het Wereldvakverbond. Dat betekent: Moskou. Dat ging Engeland toch al te ver. Eveneens Amerika en Nederland.

Om een breuk, althans voorlopig, nog te vermijden en in de hoop dat de toekomst raad zou brengen, deed het Engelse Vakverbond in den loop van de vorige herfst het voorstel

de werkzaamheden van het Wereldvakverbond voorlopig stop te zetten. Maar de Russen hadden het spel door, en eveneens hun satellieten uit de andere landen. Dus werd het voorstel verworpen.

Daarop verlieten de Engelse, Amerikaanse en Nederlandse vertegenwoordigers het bestuur. Daarmede was er de breuk.

Maar het verdient meer dan gewone belangstelling op te merken, dat deze stap der hierbovengenoemde drie, tot dusver door andere landen niet is gevolgd. Met name geldt dit België, onze partner in Beneluxverband.

Wat kan hiervan de oorzaak zijn?

Insiders beweren dat de invloed van de communisten in de Belgische socialistische vakbeweging veel groter is dan men naar buiten wel wil bekennen. Afscheiding van het Wereldvakverbond zou intern tot een breuk leiden. En dan zou het wel eens kunnen zijn dat de communisten sterker bleken dan de socialisten. Zo schijnt het ook in andere landen te zijn.

In ieder geval is tot heden door de uitgetreden Vakcentralen nog geen nieuwe socialistische internationale gesticht.

Is de aanhang op het vaste land van Europa te gering geworden?

Italië en Frankrijk vielen in grote meerderheid in communistische handen. Op Duitsland valt voorlopig niet te rekenen. Evenmin op Oostenrijk. Zo blijft er niet veel over buiten Engeland en Amerika. En een socialistische internationale vakbeweging, wil ze tot de verbeelding van haar volgelingen spreken, moet met grote getallen kunnen werken. Deze ontwikkelingsgang van de eertijds zo machtige internationale moet wel tot diepen ernst stemmen.

De afbraak van het Wereldvakverbond is een symptoom van den groeienden invloed van Moskou.

Tevens het bewijs dat een socialistische vakbeweging, naar haren aard, zwak staat tegenover het communisme.

Daartegen is maar een afdoend remedie: de arbeiders onder brengen in principieel gefundeerde christelijke vakorganisaties.

Helaas dat die, behoudens in Nederland en België, overal zeer zwak is.

Haar te versterken eist Gods ordening en dezer tijden nood.

Moge dit alom in de wereld steeds meer worden verstaan!!

Socialistische GROOTSPRAAK

„Het Vrije Volk” van Maandag 7 Februari geeft in een hoofdartikel een nabetrachting op de behandeling van het wetje op de bedrijfspensioenfondsen in de Tweede Kamer.

De aanneming er van is voor de Redactie gerede aanleiding een hooggestemden lofzang aan te heffen op de voortreffelijkheid van geestverwante ministers, speciaal de heren Drees en Joekes.

Zonder blikken of blozen schrijft het blad: „Nooit was er in de geschiedenis van Nederland een periode, waarin zo vele en veelsoortige sociale wetten zijn aanvaard als de jaren na den tweeden wereldoorlog. In de slechtst denkbare omstandigheden is het minister Drees geweest, die aan de Volksvertegenwoordiging een reeks wetten heeft voorgesteld, die tezamen een omwenteling hebben betekend in de positie van de arbeiders.”

Dat is dus niet mis. Een reeks wetten die te samen een omwenteling betekend hebben in de positie van de arbeiders.

Het ligt natuurlijk aan ons, maar wij weten van die reeks wetten niets af. We kennen ze niet, en hebben dus evenmin iets gemerkt van de omwenteling die daardoor in de positie der arbeiders gekomen is. Wat we wel weten is, dat de positie der arbeiders en van allen die van een vast inkomen moeten leven veel slechter is dan voor den oorlog. Wij geven daarvan de socialistische ministers niet de schuld, zoals voorheen de socialisten de oorzaak van alle misère graag afwentelden op hun politieke tegenstanders. De tweede wereldoorlog is hier de schuldige.

Voorts weten we, dat er enkele noodmaatregelen zijn genomen om de ergste gevolgen van de ingetreden verarming te ondervangen. Als zodanig hebben we gekregen de noodwet-Drees, die beoogt de ouden van dagen te helpen. We hebben ook gekregen een herziening van de kinderbijslagwet met een tijdelijke verhoging der uitkeringen. Deze laatste maatregel bedoelde een derde loonronde te voorkomen. Door althans de gezinnen met kinderen iets te geven hoopt de regering aan den eis van verhoging der te lage lonen tijdelijk te kunnen ontkomen. Dat is gelukt. Voorts hebben we nog de voorschotregeling gehad met gehele of gedeeltelijke terugbetaling, consumentencrediet genaamd. Dat is alles wat minister Drees in het Staatsblad

bracht. Wij hebben geen enkele behoefte om de betekenis van deze maatregelen te verkleinen. Maar wanneer „Het Vrije Volk” nu in een hoogdravend taaltje gaat spreken van een periode zoals er nog nooit een was in de geschiedenis van Nederland, wat betreft de aanvaarding van sociale wetten die een omwenteling hebben betekend in de positie der arbeiders, dan krijgen we toch een ietwat raren smaak in den mond. Alle overdrijving schaaft. En hier is dan toch wel overdrijving in het kwadraat. Ons dunkt dat rustige lezers van „Het Vrije Volk” die tegelijk wat historische kennis hebben, eens zullen gaan vergelijken met 1908—1913, de periode van Ds Talma, of de periode van Aalberse. Toen werden er heuse sociale wetten gemaakt. Niet slechts noodwetjes. Objectieve vergelijking zal stellig stellig niet ten voordele van de periode 1945—1949 uitvallen.

Zodat we maar zeggen willen dat de omwenteling waarvan „Het Vrije Volk” spreekt, wel een heel tamme en beperkte omwenteling is geweest. Wij vermoeden zo dat de arbeiders zelf er maar weinig van hebben gemerkt.

Wat het wetje op de bedrijfspensioenfondsen betreft, ook daarvan heeft „Het Vrije Volk”, naar we menen te hebben opgemerkt, een minder juiste voorstelling. Dit wetje opent de mogelijkheid dat bedrijfspensioenfondsen verplicht kunnen worden opgelegd aan niet-werknemers. B.v. aan zelfstandigen. Deze fondsen zullen dan aan bepaalde eisen moeten voldoen. Meer niet. De positie der bedrijfspensioenfondsen, die zulk een verplichting aan zelfstandigen niet opleggen of willen opleggen blijven buiten de wet. Hun positie blijft volkomen ongeregeld. Een wettelijke regeling van deze positie zou voor de arbeiders en voor de positie der ondernemings- en bedrijfspensioenfondsen van veel groter betekenis zijn geweest. Want dat is het leeuwendeel dezer fondsen. Daarom is reeds vóór 1940 gevraagd. Het moet wel zeer betreurd worden dat minister Drees en ook minister Joekes daartoe niet het initiatief hebben genomen. Ook dan zouden we, om met „Het Vrije Volk” te spreken, van de woestijn nog wel geen paradijs hebben gemaakt, maar een stukje sociaal recht zou toch weer tot stand zijn gekomen en de uitbouw van bedrijfspensioenfondsen bevorderd.

De jongeren Studieclubs

De activering der Clubs

H. D. W. ROVEN

Het is met de clubs in onze organisatie als met de kinderen in een klas. Zij moeten voortdurend geprikkeld worden om tot grotere activiteit en tot betere prestaties te komen.

Daarmede is niets ten nadele speciaal van onze organisatie gezegd, want zo is het in alle organisaties. Het is nu eenmaal een algemene wet dat na een ingespannen actie een zekere terugslag merkbaar is. Te verwonderen is het dus geenszins dat nu eens hier dan weer daar in onze organisatie een zekere verslapping optreedt. Verontrustend is dat evenmin. Dat wordt het pas wanneer de organisatie als geheel een ineengezonken leven gaat lijden. En gelukkig kunen we dat van de onze nog niet zeggen.

Prikkeling, stimulering tot actie is dus bittere noodzaak. Van wie of van welk orgaan (welke organen) moet die stimulering uitgaan?

In de eerste plaats natuurlijk van het bestuur der Nationale Organisatie.

Want deze opwekking tot een gezonde activiteit is een onmisbaar bestanddeel van de leiding, die van dit landelijk bestuur dient uit te gaan. Het kan daartoe verschillende middelen toepassen.

Het meest toegepaste middel is wel het organiseren van een nationale toogdag. Zo'n toogdag kan, mits goed opgezet, een krachtige jaarlijks terugkerende hartslag betekenen, als gevolg waarvan het bloed onzer organisatie met verhoogde snelheid en met frisse krachten geladen door de diverse organen zal gaan stromen.

Wij menen, dat de toogdagen, die onze organisatie tot op dit ogenblik heeft gehouden, in dit opzicht volkomen aan het doel hebben beantwoord. Daar was in Utrecht — en in Amsterdam steeds groot enthousiasme en op het secretariaat was het na den groten dag telkens merkbaar, dat alom in den lande met verhoogde activiteit werd gearbeid.

Voorts is daar de jaarvergadering. Al lijkt op het eerste gezicht dat middel lang niet zo geschikt voor bereiking van het gestelde doel als de toogdag, toch menen wij in dit verband te moeten waarschuwen tegen onderschatting van de betekenis van de jaarvergadering. Immers er zullen ongetwijfeld ook velen in onze organisatie zijn, die als gevolg van hun psychische inslag niet zoveel voelen voor het beluisteren van een aantal redevoeringen, die er vooral op gericht zijn op de gevoelens der jongeren te werken. Zij houden meer van rustige bezinning op organisatorische en principiële kwesties. Ongetwijfeld zullen vooral deze jongeren veel hebben aan de jaarlijks weerkeren-

de algemene vergadering. Hiermede is dan tevens in grote lijnen bepaald, hoe naar onze mening het programma voor een jaarvergadering moet zijn samengesteld. Het heeft misschien zin om in een afzonderlijk artikel eens te wijzen op het verband tussen de schakeringen onzer leden in psychisch opzicht en de samenstelling van de programma's der diverse vergaderingen. Wij kunnen daar nu niet verder op in gaan.

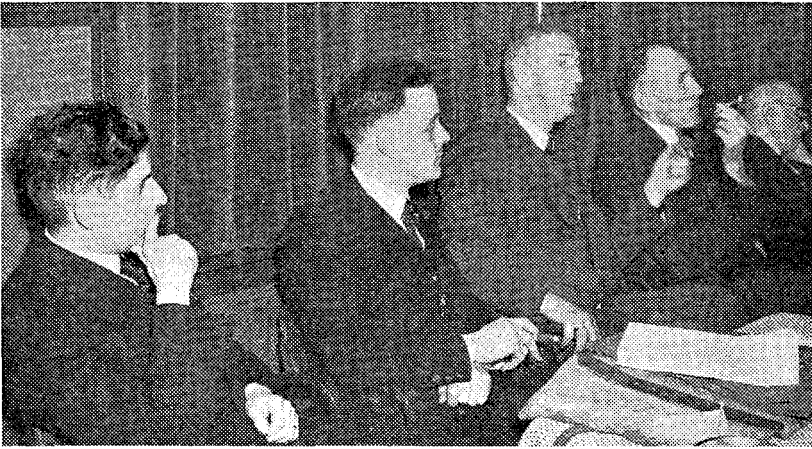
Via de jaarvergadering, welke als voordeel heeft de rustige bezinning op een bepaald probleem, komen we als vanzelf terecht bij de studieconferentie. Naar onze mening is met name de studieconferentie een geschikt middel om de clubs te brengen tot intensievere studie en daarmee dus tot verhoogde activiteit en tot het verkrijgen van meer en rijker vrucht op hun arbeid. Mits natuurlijk goed opgezet.

En nu gaan wij voorbij aan de speciale eisen, die aan onderwerp, referent en aan de interne organisatie der conferentie moeten worden gesteld. Thans willen wij dit in het licht stellen, dat het beslist noodzakelijk is, dat, de conferentiegangers de ter conferentie vergaarde kennis doorgeven aan de clubs. Anders hebben wel enkele individuele leden voordeel van de conferentie, maar heeft de organisatie als geheel er maar een zeer beperkt profijt van.

Hoe men het ook bekijkt, dit verplichte bezoek is aan alle kanten gunstig voor de organisatie en haar doelstelling. Het is van belang voor de sprekers zelf en voor de clubs. De Nationale Organisatie plukt er de vruchten van, maar eveneens de Antirevolutionaire Partij, welke partij immers aldus door het werk onzer organisatie straks de beschikking krijgt over een aantal jonge krachten, die een behoorlijke scholing in het spreken achter den rug hebben. Maar het belangrijkste in dit verband is natuurlijk wel dat de clubs zo gedwongen worden kennis te nemen van de landelijke en provinciale actie, dat ze gedwongen worden een vergadering te beleggen en dat ongetwijfeld voor de in het kader dezer actie belegde vergaderingen wat meer dan gewone belangstelling zal bestaan. Het clubbezoek achten wij dan ook het middel bij uitnemendheid om het mechanisme onzer organisatie gesmeerd en op hoog toerental te doen draaien.

Maar, al kan het daar natuurlijk wel wat aan doen, het hoofdbestuur is niet het eerstaangewezen en nog minder het belangrijkste orgaan om de organisatie van en het clubbezoek zelfe ter hand te nemen. Dat is de taak van de besturen der gewestelijke verbanden, provinciale en/of streekverbanden. Vandaar dat in het eerste jaarverslag van onze organisatie het volgende werd opgeno-

Op de conferentie te Breda op 14 Jan. 1949 werd aandachtig geluisterd.

men: „De taak der provinciale verbanden is in onze organisatie een zeer belangrijke. Zij vormen het onmisbaar intermediair tussen het landelijk bestuur en de plaatselijke clubs en kunnen door het ontplooiën van een krachtige activiteit een enorm stimulerenden invloed op de studie van de clubs binnen hun ressort uitoefenen. Vooral dienen zij daarbij het bezoeken der clubs niet te vergeten of te verwaarlozen.”

Geheel in de lijn van dezen gedachtengang heeft het bestuur der Nationale Organisatie den besturen der provinciale verbanden verzocht de organisatie ter hand te nemen van het clubbezoek als nazorg van de studieconferentie te Putten.

Maar de taak dezer besturen met betrekking tot het clubbezoek gaat ver uit boven deze ene zorg. Deze besturen moeten altijd met het clubbezoek bezig zijn, het gehele seizoen door. Zij zijn het onmisbaar intermediair tussen hoofdbestuur en clubs, tussen clubs en hoofdbestuur. Zij moeten zich op de hoogte stellen van de werkzaamheid der clubs binnen hun ressort, zij moeten er achter komen wat er leeft en woelt en werkt in onze Antirevolutionaire jongerenwereld, zij moeten voorkomen dat clubs tragelijk te gronde gaan, zij moeten speuren naar plaatsen, die nog geen club hebben, maar waar wel degelijk bestaansreden voor een club is, en dan moeten deze besturen het initiatief nemen tot oprichting ener club in die plaatsen.

Het was o.i. nodig eens met nadruk te wijzen op deze taak van de provinciale besturen. Want wij hebben niet de indruk dat alle besturen in dezen voldoende actief zijn. Slechts uit één provincie ontvangen wij **geregelde** opgaven van de oprichting van een aantal clubs, welke oprichting dan in den regel het gevolg is van het persoonlijk bezoek ter plaatse van één of meer leden van het provinciaal bestuur. Die provincie is Friesland. Wij hopen nog eens wat uitvoeriger te kunnen terugkomen op de activiteit van het gewestelijk bestuur aldaar en op de organisatie in kringen, die dit bestuur heeft opgebouwd.

Ook Utrecht is in dezen actief en kan derhalve met ere worden vermeld.

Sommige provincies lenen er zich natuurlijk slecht toe om in hun geheel door het provinciaal bestuur te worden bewerkt. Wij denken nu b.v. aan Gelderland, waar o.i. splitsing in een drietal streekverbanden (Vefuwe, Achterhoek, Betuwe enz.) voor de hand ligt. De besturen dezer streekverbanden dienen dan onder supervisie van het gewestelijk bestuur de bovenomschreven taak ten uitvoer te leggen.

Geheel eigensoortige moeilijkheden leveren streken als het Gooi op. Staatkundig behoort deze mooie streek tot Noord-Holland en de clubs in dit gebied ressorteren dan ook onder het provinciaal verband in die provincie. Maar bezien uit het oogpunt van ligging zou 't Gooi veel gemakkelijker bewerkt kunnen worden vanuit Utrecht.

Wij menen dat het zeker zin heeft dat de provinciale besturen zich eens op deze en dergelijke vraagstukken gaan bezinnen, opdat onze organisatie, die nu zo ongeveer geconsolideerd is, straks hier en daar verbeterd kan worden in het belang van ons werk.

Maar allereerst dienen de gewestelijke besturen er zorg voor te dragen, dat de hun opgedragen taak in onze organisatie naar behoren wordt vervuld. Moge dit artikel mede hen hiertoe aansporen.

Samenstelling bestuur Provinciaal Verband Gelderland

Voorzitter: A. Wildeman te Winterswijk.

Secretaris: Mr M. W. Dirksen, Ubbergseveldweg 48, Nijmegen.

Penningmeesteresse: Mej. G. M. Korffker, Nieuwstraat 18, Barneveld.

Tweede voorzitter: P. M. Oostlander, Apeldoorn.

Voorts heeft namens het Provinciaal Comité Gelderland de heer J. Kleyntjan te Velp zitting in het bestuur.

Het is een verblijvend verschijnsel, dat er in de kiesverenigingen en de Arjosvergaderingen onderwerpen worden behandeld die betrekking hebben op de actuele politiek, op de beginselen van de A.R. partij of van andere partijen en op toestanden en gebeurtenissen uit het verleden. Telkens weer komen bij de bibliotheek der Dr. Abraham Kuypersstichting aanvragen in om boeken, die men daarvoor nodig heeft. Niet altijd is het even gemakkelijk de aanvragers te voldoen, inzonderheid wanneer men lectuur wenst over wat er thans geschiedt in binnen- en buitenland. Gemakkelijker gaat het, wanneer er een inleiding geleverd moet worden over politieke beginselen of over de historie van de A.R. partij. Aanvragen over dit laatste zijn evenwel niet talrijk, wat wel te begrijpen is. Toch zijn deze onderwerpen wel van belang, daar we het heden leren kennen uit het verleden. Wie meent, dat hetgeen thans in ons land gebeurt, wat de verschillende politieke partijen leren, iets geheel nieuws is, vergist zich zeer. Veel er van is te herleiden tot de verhouding: Christendom—humanisme. In het verleden kwamen beide misschien in anderen vorm voor, openbaarden ze zich anders dan tegenwoordig, maar het grondmotief is toch hetzelfde gebleven. Over dit alles voorlichting te geven in kiesvereniging of Arjosvergadering is dus zeer nuttig. Nu is het maken van een inleiding niet ieders werk. Wie iets wil geven, waar hijzelf en zijn hoorders wat aan zal hebben, moet over het te behandelen onderwerp **studeren**. En dat kost enigen tijd. Daarom verwondert het mij telkens weer, dat vaak over lang geen gemakkelijke onderwerpen lectuur-aanvragen inkomen enkele dagen voordat de inleiding geleverd moet worden. Dan rijst onwillekeurig de vraag: Wat zal daarvan terecht komen?

Dit geldt natuurlijk niet voor iemand, die de stof beheerst, de literatuur, daarvoor nodig, kent en zich dus gemakkelijk kan oriënteren. Voor hem is dit artikel dan ook niet geschreven, wel voor de jonge mensen, die lid zijn van de Arjos en zich geplaatst zien voor de moeilijkheid een onderwerp in te leiden.

Allereerst is het van belang, dat de inleider de tijd er voor heeft. Hij mag wel een maand van te voren weten, waarover hij zal moeten handelen. Dan heeft hij gelegenheid over het onderwerp rustig te lezen, de stof te laten bezinken, een indeling te maken en dan te gaan schrijven. Hij kent dan de kwesties, waar het om gaat en geeft zich rekenschap van de begrippen, die nadere toelichting verdienen.

Nu levert dit toch nog zijn moeilijkheden op voor velen, die niet gewoon zijn aan zulk een arbeid. Daarom heeft het bestuur der Nationale Organisatie schetsen laten maken, die als leidraad kunnen dienen bij de behandeling van een onderwerp. Zulk een schets vindt men hiernaast en naar aanleiding daarvan wil ik het een en ander zeggen.

Ik heb een niet te moeilijk politiek-historisch on-

derwerp gekozen, hoewel hierin ook nog wel voetangels en klemmen liggen. En juist **dit** onderwerp koos ik, omdat het dit jaar 60 jaar geleden is, dat de vrije school voor het eerst subsidie kreeg, waarmede de regering de noodzakelijkheid van het bijzonder onderwijs voor ons volk erkende. Het jaar 1889 is het eerste van een tijdvak, dat eindigde met de financiële gelijkstelling van het openbaar en bijzonder onderwijs in 1920, toen de wet-De Visser aangenomen werd.

Wij willen zien, hoe wij dit onderwerp kunnen bestuderen. De toekomstige inleider voorziet zich van de boeken, die in de Schets worden aangegeven. Een aanvraag bij de Dr. A. Kuypersstichting zal in vele gevallen goed resultaat opleveren. Deze boeken zijn: P. A. Diepenhorst, Onze strijd in de Staten-Generaal I, D. Langedijk, De Schoolstrijd, Gedenkboek van het Volkspetitionnement, A. F. De Savornin Lohman, De Pacificatie.

In deze werken leest hij eerst, wat er over het onderwerp is geschreven. (Diepenhorst, blz. 397—455, Langedijk, blz. 163—173). Hij krijgt dan een indruk van den tijd, waarin en de omstandigheden, waaronder deze wet tot stand kwam.

Nu komt de Schets aan de beurt. Hierin wordt de stof verdeeld in 2 delen: I. De voorgeschiedenis, II. De onderwijswet-Mackay.

De voorgeschiedenis omvat de grondwetsherziening van 1887.

De grote partijen waren in dien tijd: de Liberalen, de Rooms en de Antirevolutionairen, die natuurlijk alle hun wensen hadden t.o.v. een eventuele herziening. In verband met het eigenlijke onderwerp behoeft hierop niet verder te worden ingegaan.

De vraag is nu: Hoe verliep de grondwetsherziening ten opzichte van het onderwijsartikel?

Bij de algemene beraadslagingen kwam reeds uit, hoe de partijen stonden tegenover een wijziging van art. 194, zodat het bijzonder onderwijs steun uit de overheidskas zou kunnen verkrijgen. Hierover licht Diepenhorst ons in, blz. 414, v.v.

Wanneer men toe is gekomen aan de debatten over de artikelen, begint de eigenlijke strijd, die zelfs zo hoog loopt, dat het ministerie zijn ontslag indient. Dit is het scheidingspunt tussen de 1e en 2e fase. Over de 1e fase wordt de inleider ingelicht bij Diepenhorst, blz. 417 v.v.

Bij de behandeling van de 2e fase valt de nadruk 1e. op het amendement-Schaepman, 2e. op de houding van de 7 liberalen (Diepenhorst, blz. 427 en 428), 3e. op de veranderde houding van de Antirevolutionairen, die nu wel willen meewerken. Einde van de non-possumus-politiek (wij kunnen niet).

De inleider komt nu op het resultaat van de grondwetsherziening en laat zien, hoe dit bestaat in een geheel veranderde verhouding van rechts en links (de Kamer gaat om) en in de mogelijkheid tot subsidiëring van het bijzonder onderwijs. De onderwijswet-Mackay komt nu aan de beurt. De referent wijst er op, hoe er tevoren reeds gedacht was over eventuele steun uit 's rijks kas voor de vrije school en gaat na welke mogelijkheden men zich gedacht had. Hierover raadplege hij Langedijk De Schoolstrijd, blz. 145, 146, maar

De Onderwijswet-Mackay

Schets door Dr. D. LANGEDIJK

en haar voorgeschiedenis

I. **Voorgeschiedenis:** De grondwetsherziening van 1887.

a. Wensen der Antirevolutionairen: 1. Wijziging van het onderwijsartikel (194).

2. Uitbreiding van kiesrecht.

Wensen der R.-Katholieken: idem.

Wensen der Liberalen: Kiesrechtuitbreiding.

b. Indiening van het ontwerp door minister Heemskerk (conserv.) 18 Mrt 1885.

Redactie art. 194 bleef gelijk. — Hierom ontevredenheid bij A.R. en R.K.

Begin der algemene beraadslagingen 17 Mrt 1886.

Houding der A.R.: Non-possumus politiek der A.R. (Wij kunnen niet).

A.R. wilden het artikel over het onderwijs zo kort mogelijk. Waarom?

Heemskerk: Het mooie is van de beweging af. (Zie: Diepenhorst, Strijd in de St. Gen. I, pag. 414 v.v.).

Houding der Liberalen: Sommigen wilden het onderwijsartikel zo kort mogelijk, anderen niet.

Sommigen voor subsidie aan het bijzonder onderwijs, anderen tegen.

Begin der debatten over de artikelen. 2 April 1886.

Ie phase: Amendementen van rechts en van links. (Diepenhorst, St. Gen. I, p. 417 v.v.).

Amendementen verworpen. Gevolg: Ontslag v. h. ministerie. — Heemskerk komt terug.

2e phase: Nieuw voorstel v. h. onderwijsartikel, in behandeling Febr. 1887.

Amendement-Schaepman om te bemiddelen tussen rechts en links. Gewijzigd door Vos de Wael. De betekenis van deze wijziging: Terugkeer tot het standpunt v. Thorbecke in 1848. (Diepenhorst, St. Gen. I, pag. 427—428).

Houding van 7 Liberalen. Hiertegen: Prof. Buys in De Gids (III 1887) e.a. Verdeeldheid onder de Liberalen t.o.v. de houding der zeven.

De Eerste Kamer verwierp het voorstel. Veranderde houding van sommige Liberalen t.o.v. subsidiëring en art. 194 (192). Gevolg: A.R. laten hun non-possumus politiek varen. Grondwetsartikel aangenomen.

Resultaat v. d. grondwetsherziening: 1. Uitbreiding van het kiezerscorps; 2. Mogelijkheid van subsidiëring van het bijzonder onderwijs, hoewel art. 192 ongewijzigd bleef.

Gevolg van 1: Winst voor de A.-Revolutionairen. Verhoogde actie van Dr. Kuyper tegen de Liberalen. Gevolg: De Kamer ging om. Er kwam een rechts (coalitie) ministerie-Mackay.

II. **Onderwijswet-Mackay** (zie Diepenhorst, St. Gen. I, p. 439 v.v. en Langedijk, De Schoolstrijd p. 170 v.v.).

Ontwerp ingediend: 13 April 1889.

Welke mogelijkheden bestonden er voor financiëlen steun aan het bijzonder onderwijs:

1. Restitutiëstelsel (zie Langedijk, De Schoolstrijd, pag. 145 en Gedenkboek Volkspetitionnement p. 101).

2. Subventiëstelsel (zie: id. pag. 146 en id. p. 102).

3. Subsidiëstelsel (zie Gedenkboek Volkspet. p. 100).

Welke mogelijkheden bestonden er ten opzichte van het karakter der openbare school:

1. Facultatieve splitsing der openbare school (zie Gedenkboek Volkspet. p. 98).

2. De neutrale (godsdienstloze) openbare school.

vooral het Gedenkboek v. h. Volkspetitionnement, blz. 100—102.

Terloops kan hij ook iets zeggen, op welke wijze men zich het karakter van de openbare school gedacht had, maar dit houdt maar zijdelings verband met het onderwerp, zodat hij dit ook kan weg laten.

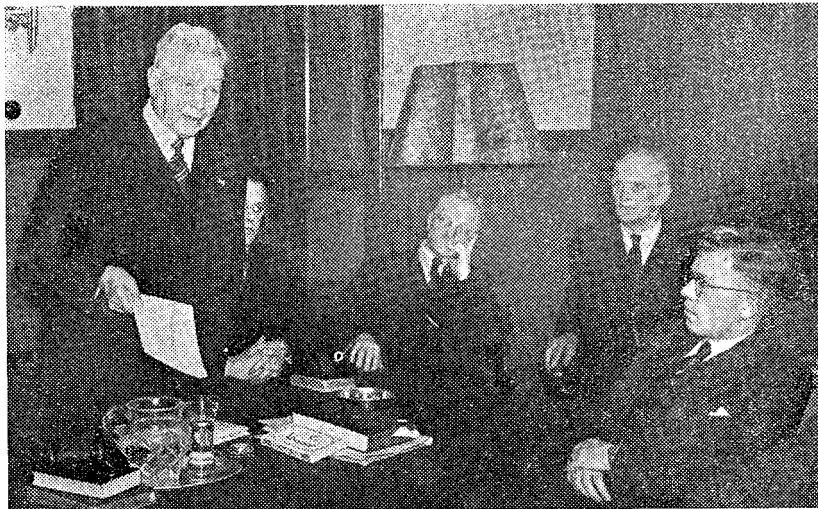
Mackay koos het subsidiëstelsel. (Diepenhorst, blz. 452). De volle nadruk moet gelegd worden, niet op de grootte van het subsidie, maar op het feit, dat subsidie gegeven werd. Dit was het **nieuwe beginsel** in de wet.

Eveneens moet worden beklemtoond, dat het **onrecht** bleef. Dat de Liberalen ontevreden waren,

was niet te verwonderen. Over het algemeen moesten zij van steun van het rijk aan het bijzonder onderwijs niets weten. Zij doen dan ook hun best om de Eerste Kamer zodanig te beïnvloeden, dat deze de wet niet zou aannemen. Deze nam haar toch aan.

Over de ontvangst van de wet in het land kan de inleider kort zijn. Alleen moet gewezen worden op de opvattingen van Dr. A. Kuyper en van Jhr. Mr. A. F. de Savornin Lohman en de houding van de Chr. kiezersbond „Marnix”, die tegen alle steun uit de publieke kas was, omdat men bevreesd was daardoor de vrijheid van onderwijs te verliezen.

De Heer Mr J. A. De Wilde
aan het woord op de partij-
conferentie te Breda 14 Jan.
1949.

Mackay koos het subsidiestelsel (zie: Diepenhorst, St. Gen. I, p. 452).

Nieuw beginsel in de wet:

- a. rechtsgelijkheid tussen openbaar en bijzonder onderwijs;
- b. De school aan de ouders met hulp van de staat.

Er bleef onrecht: Openbare school kon putten uit de gemeentekas, de bijzondere school moest $\frac{2}{3}$ zelf bekostigen.

Verzet van de Liberalen: 1. door verplichte schoolgeldheffing (wat echter een wassen neus was. Waarom?)

2. Zij waren tegen rechtsgelijkheid van bijzonder en openbaar onderwijs (sommigen erkenden de billijkheid).
3. Er was geen leerplicht in de wet opgenomen.

Aanneming van de wet door de Tweede Kamer, 26 Sept. 1889. (16 Liberalen vóór). Wat zal de Eerste Kamer doen? (deze was links).

Actie in het land om de Eerste Kamer te beïnvloeden.

1. Adres van het Nut van 't Algemeen.
2. Optreden van verschillende sprekers.
3. Verscheidene brochures verschenen.

Prof. Fruin en prof. Buys schreven in verzoenende geest.
6 Dec. 1889 nam de Eerste Kamer de wet aan.

Ontvangst van de wet in het land:

1. Dr. Kuyper had liever het subvantiestelsel gehad (vgl. Diepenhorst, St. Gen. I, p. 452).
2. Hoofdbestuur der Ver. v. Chr. onderwijzers zond dankbetuiging aan de minister.

3. De Savornin Lohman was ingenomen met de wet (vgl. zijn brochure: De Pacificatie).
4. De Hoofdcommissie voor Chr. Nat. Schoolond. zond een hartelijk schrijven aan de minister.
5. De Liberalen hebben de wet „berustend aanvaard”.
6. Onder de Antirevolutionairen waren er, die bevreemd waren door subsidie de vrijheid te verliezen, b.v. de Chr. kiezersbond „Marnix” (zie Chr. Encyclop. VI p. 289).

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

De Staatkundig Gereformeerde Partij.

J. R. te B. (N.H.) vraagt: Wat is het doel en het streven van de Staatkundig Gereformeerde Partij? Hoe staat de Anti-Revolutionaire Partij hier tegenover?

Doel en streven van een politieke partij blijkt in de allereerste plaats uit haar program van beginselen en de daarop gegeven toelichting.

De S.G.P. heeft een beginselprogram, bestaande uit 19 artikelen. Een toelichting daarop is niet verschenen, zodat de doelstellingen moeten worden afgeleid uit het program van beginselen en redevoeringen door den overleden oprichter der partij, Ds. G. H. Kersten, in en buiten de Tweede Kamer gehouden.

In artikel 1 spreekt zij uit: „De Staatkundig Gereformeerde Partij staat voor de regeering van het land geheel op den grondslag van de in de Heilige Schrift geopenbaarde ordening Gods.”

Het doel vinden we in artikel 2: Zij (de S.G.P.) stelt zich ten doel de beginselen van Gods Woord op staatkundig terrein tot meerdere erkenning te brengen in den lande.

Een nadere uitwerking daarvan vinden we in volgende artikelen.

De Overheid, die bij de gratie Gods regeert, zal

ook in haar ambt naar Gods Wet geoordeeld worden en heeft dus voor naleving van deze wet zorg te dragen. Daarom is zij geroepen de ont-heiliging van Gods naam en dag strafbaar te stellen; den eed te eisen, tegen te gaan het misbruik van sterken drank; te waken voor de openbare zedelijkheid op wegen en in publieke gebouwen; de Staatsloterij zonder enigen overgang af te schaffen: in alle samenkomsten te verbieden het verbreiden van beginselen, die de ere Gods en het gezag der overheid aanranden, lijkverbranding te beletten (art. 3 en 4). Uit wetgeving en bestuur verwijdere de Overheid alles wat de prediking van het Evangelie belemmert of krenkt; zij beschermde de Kerke Christi en behandelde haar naar haar eigen rechten, waarin de kerk wel is onderscheiden van alle vereniging (art. 5). Armenzorg behoort niet tot het werk der Overheid. Wederinvoering van de doodstraf wordt geëist. Zij is tegen vaccinedwang. Onwettige dwang der consciëntie wordt uitgeoefend door de sociale wetten, wier uitvoering God verhoede, zowel als hare uitbreiding (art. 9). De S.G.P. protesteert tegen verplichte verzekering. De S.G.P. die een organisch kiesrecht voorstaat, acht dat vrouwenkiesrecht met de belangen der vrouw strijdt en stemdwang met de vrijheid der burgers (art. 12 en 13).

Het program van beginselen van de S.G.P. is in een op 24 April 1918 te Middelburg gehouden partijvergadering vastgesteld.

Wie het vergelijkt met dat van de Christelijk Historische Unie en van onze partij treft zelfs in de formulering een grote overeenstemming aan. Men zie voor den grondslag ons artikel 3; vrijheid van het Evangelie en consciëntievrijheid art. 4; Zondagsrust en eed art. 5; vrouwenkiesrecht en stemdwang art. 9; doodstraf art. 14; drankmisbruik en openbare zedelijkheid art. 15; lijkverbranding en consciëntievrijheid art. 16; armenzorg art. 17.

De verschillen tussen A.R. en S.G.P. bestaan o.a. ten opzichte van het ambt der Overheid (artikel 36 der Ned. Geloofsbelijdenis) de z.g. samenwerking met Rome, het vrouwenkiesrecht en de sociale verzekeringswetgeving.

De verschillen blijken echter minder uit het beginselprogram dan uit het optreden der S.G.P. Ten aanzien van het ambt der Overheid staat zij op het standpunt van het „onverkorte” artikel 36. Zij is van oordeel dat de Overheid heeft „te weren en uit te roeien alle afgoderij en valsens godsdienst en het rijk des Anti-Christes te gronde te werpen.”

Zij heeft echter nog steeds verzuimd aan te geven hoe dit in de practijk moet worden uitgevoerd. Ons standpunt is omschreven in de artikelen 4 en 5 van ons program.

De S.G.P. staat op het standpunt van Datheen, die alleen maar vrijheid voor de Gereformeerden begeerde en door zijn tegenstand de plannen van Willem van Oranje, de uitbreiding der reformatie in de zuidelijke Nederlanden, heeft verhinderd.

Wij delen, zoals we in artikel 1 belijden, de opvatting van Willem van Oranje, den overtuigden voorstander van de godsdienstvrijheid voor room-

sen en protestanten. In Willem van Oranje zien we den drager van het staatkundig calvinistisch grondprincipe.

Ten aanzien van de samenwerking met Rome heeft de S.G.P. ons steeds fel bestreden.

Over de samenwerking met Rome zelf schreef ik in het nummer van 9 Februari 1949.

In art. 12 van haar program spreekt de S.G.P. zich uit, dat de Overheid haar gezag uitoefent „onder medewerking van het volk”, daaruit mag worden geconcludeerd dat zij om het met ons program te zeggen voorstaat „een rechtmatigen volksinvloed op het staatsgezag”.

Welnu, dan moet men ook aangeven hoe men de Roomsens, zijnde $\frac{1}{3}$ der bevolking kan negeren. Dan blijft slechts een oplossing, samenwerking met liberalen en socialisten.

Het verwijt aan de A.R. dat zij „vlees tot haar arm” stelde is zeer onbillijk.

De S.G.P. heeft nimmer aangegeven, hoe zij, wanneer ze door haar getalssterkte, regeringspartij zou zijn aan het landsbestuur zou willen deelnemen. Wanneer men 13 zetels bezet, is men op samenwerking aangewezen met andere partijen. Het komt er echter op aan eigen beginselen niet te verloochenen.

Ten aanzien van het vrouwenkiesrecht heeft de S.G.P. aanvankelijk gemeend, dat de vrouwen niet aan de stemming mochten deelnemen. Het is bekend, dat de practijk anders is. Ook de A.R. zijn voorstanders van organisch kiesrecht, maar zijn van oordeel dat het individueel kiesrecht even onjuist is als het vrouwenkiesrecht.

Wanneer de Christenvrouwen van hun stembiljet geen gebruik zouden maken, zouden ze welbewust weigeren een dam op te werpen tegen ongelof en revolutie op staatkundig erf.

Tenslotte acht de S.G.P. verzekering in strijd met het geloof in de voorzienigheid Gods en betwist daarom den Staat tot verzekering te dwingen.

De A.R. partij acht verzekering in overeenstemming met de Heilige Schrift.

Dr. Kuyper schreef daarover breedvoerig in „De Gemene Gratie”.

Over de verzekeringsdwang spreekt ons program zich niet uit. Het is bekend, dat Kuyper en Talma een ander standpunt innamen dan Fabius.

De S.G.P. heeft in het verleden het felst onze partij bestreden en in feite van die critiek geleefd, zonder zelf positieve oplossingen aan te geven.

Na de bevrijding is daarin kentering gekomen. Op meerdere plaatsen is er toenadering gekomen.

Het is juist zoals Prof. Gerbrandy het onlangs in de Tweede Kamer zeide, dat het te betreuren is dat er drie partijen zijn, die het Koningschap van Jezus Christus erkennen.

Die behoren in dezen tijd één te zijn.

Lectuur:

Dr. H. Colijn: Saevis Tranquillus in Undis, Overheidsambt, pag. 30—36; 88—144. Verzekering pag. 420—430.

Dr. A. Kuyper: De Gemene Gratie: Verzekeringswezen, deel II 549—600.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den Heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

C.H. en A.R. IV (slot)

J. SCHOUTEN

Ons vorig artikel eindigden wij met de mededeling, dat thans zou worden gehandeld over het feit, dat de recente gang van zaken op staatkundig gebied de verhouding tussen C.H. en A.R. niet onberoerd heeft gelaten.

Het is niet voor betwisting vatbaar, dat in de laatste jaren de allerbelangrijkste politieke aangelegenheid voor ons Koninkrijk was, en nu nog is, het Indonesische¹⁾ vraagstuk, en juist te dezer zake heeft zich het verschijnsel voorgedaan, dat C.H. en A.R. een verschillende gedragslijn zijn gaan volgen.

Van den aanvang af is dit niet zo geweest. Tot einde 1947, begin 1948, trokken te dezen aanzien, wat de hoofdzaken betreft, C.H. en A.R. één lijn. Daarna is dit, o.i. tot grote schade van de zaak, niet meer het geval geweest.

Het verschil is aan den dag getreden bij de behandeling van de Grondwetsherziening. Zoals onze lezers zich zullen herinneren is deze aan de orde gesteld ten behoeve van de oplossing van het Indonesische probleem. Toen het rapport van de Staatscommissie, welke de Regering van advies had te dienen over deze Grondwetsherziening, verscheen, bleek dat niet van C.H. maar wel van A.R. zijde tegen het advies dezer Commissie overwegende bezwaren bestonden. De behandeling in eerste lezing van het wetsontwerp der Regering — deze had het advies der Staatscommissie gevolgd — in de Tweede Kamer had tot resultaat, dat de C.H. leden voor dit ontwerp stemden, nadat een van hun kant ingediend amendement was aanvaard. Bij de behandeling in

eerste lezing van het wetsontwerp in de Eerste Kamer gingen de C.H. leden daarmede eveneens accoord, met uitzondering van den heer Reyers. In beide Kamers stemden de A.R. tegen.

Het is met het zo even genoemde amendement een eigenaardige geschiedenis geweest. Van C.H. kant werd het van wezenlijke, principiële betekenis geacht. Men meende, dat de door de Regering voorgestelde redactie de ontbinding van het Koninkrijk niet afsneed, en dat die van het amendement dit wel deed. Van onze zijde werd uit redactionele overwegingen de voorkeur gegeven aan het amendement, maar kon men de daaraan toegekende principiële betekenis er niet in ontdekken. De Regering zag geen wezenlijk verschil tussen haar redactie en die van het amendement; haar bedoeling was, zo stelde zij, gelijk aan die van de voorstellers daarvan. Daarom kon zij dit amendement ook aanvaarden.

De C. H. gingen dus met de Grondwetsherziening op het stuk van Indonesië mede. Zij hadden zeer ernstige critiek op het Regeringsbeleid inzake Indonesië gecefend, zij kwamen daarop ook in geen enkel opzicht terug, maar meenden, dat uit de feitelijke ontwikkeling, welke inmiddels had plaats gehad, aanvaarding van de Grondwetsherziening voortvloeide, en achtten de wijziging van het ontwerp conform hun amendement een zo belangrijke verbetering van de voorgestelde regeling, dat daardoor, op het hoofdpunt in geding, de best mogelijke waarborg werd verkregen

tegen het inslaan van een verkeerden weg ²⁾). De A.R. zagen echter dien waarborg in het gewijzigde wetsontwerp niet. Zij bleven voorts van oordeel, dat langs den weg van overleg de nieuwe staatsrechtelijke en staatkundige verhouding tussen Indonesië en Nederland moest worden in kaart gebracht, en daarna eerst van een eigenlijke Grondwetsherziening sprake kon zijn. Zij maakten verder tegen het volgen van een andere methode geen overwegend bezwaar, mits de Grondwetsherziening een zodanig duidelijke regeling bracht, dat men althans op de hoofdpunten wist waaraan men toe was. Aangezien dit getuigenis van het wetsontwerp, ook na de wijziging, niet kon worden gegeven, achtten zij dit onaanvaardbaar. Amendering in den door hen noodzakelijk geoordeelden zin was niet mogelijk, omdat daaraan zowel de opzet en het karakter van het wetsontwerp als het Regeringsbeleid in den weg stonden.

* * *

Dit belangrijke in het vorig jaar te voorschijn getreden verschil tussen C.H. en A.R. op een zo hoogst gewichtig punt voor Indonesië, Nederland en het Koninkrijk, moest van invloed zijn op de onderlinge verhoudingen. Het kon niet worden verzwegen of gebagatelliseerd. Het kwam herhaaldelijk ter sprake in het land. Daaraan viel niet te ontkomen, mede omdat de Grondwetsherziening de ontbinding van de Staten-Generaal met zich bracht, en verkiezingen moesten worden gehouden. Door mij is de houding der C.H. gekenschetst als een zwenking. Het kon o.i. moeilijk meer objectief en milder worden uitgedrukt. Gewezen moest worden op de daaruit voortvloeiende gevolgen voor het beleid met betrekking tot Indonesië. Een en ander is ons van C.H. zijde zeer euvel gedeut. Wij begrijpen dit niet. Ontkend kan toch niet worden, dat de gedragslijn der C.H. in de Kamer een ingrijpende wijziging heeft ondergaan. Zo is het ook vrij algemeen verstaan. De oppositie tegen het, mede naar C.H. oordeel, verkeerde Regeringsbeleid is er, helaas, in ernstige mate door verzwakt. Ook dit kan, in het licht der feitelijke ontwikkeling, niet worden tegengesproken op houdbare gronden. Vele C.H. hebben de houding der A.R. aan scherpe critiek onderworpen. Dat is hun goed recht, en daaraan willen wij niet tornen. Of het gebruik van dit recht er toe moest nopen ons optreden te kwalificeren als „negativistisch”, „steriel”, enz., ligt zeker niet voor de hand. Onze houding ten opzichte van het Indonesische probleem moet — ook door den tegenstander daarvan, wanneer hij zo objectief mogelijk te werk wil gaan — als

een eenheid worden gezien, al wordt hiermede uiteraard niet ontkend, dat elk moment van die houding in verband met de concrete situatie voor toetsing en, indien men dit nodig of wenselijk acht, voor veroordeling in aanmerking komt. De kwalificaties „negativistisch” en „steriel” laten, gelet op ons herhaaldelijk uiteengezet principieel en positief standpunt, waarvan onze doorlopende houding een gevolg was, in ieder geval aan dat standpunt en die houding geen recht wedervaren. Wij geven intussen gaarne toe, dat de positie der C.H. te dezer zake een zeer moeilijke was geworden, omdat zij langer dan twee jaren dezelfde gedragslijn als de A.R. hadden aangenomen, en in hun eigen kring verbazing, twijfel en afkeuring met betrekking tot hun verandering van houding openbaar werden.

Ook in ander opzicht kwam de moeilijkheid van de C.H. positie tot uiting. Gezegd werd: stemmen vóór de Grondwetsherziening in eerste lezing betekent niet: aanvaarding van deze herziening bij de tweede lezing. Daarover zal het verdere Regeringsbeleid beslissen. Wordt dit beleid bepaald binnen de in het voorgestelde nieuwe hoofdstuk der Grondwet (zoals dit na behandeling in eerste lezing luidt) getrokken grenzen, dan gaan wij mede. De daden van de Regering in de eerstvolgende maanden, de samenstelling van het Kabinet, dat na de verkiezingen zal worden gevormd, en zijn program ten aanzien van Indonesië zullen bepalend zijn voor het standpunt, dat wij bij de behandeling van de Grondwetsherziening in tweede lezing innemen. Het in noot ²⁾ geciteerde biljet der C.H. Unie omschrijft een en ander als volgt:

„Wanneer deze Regering ³⁾ het Chr. Hist. amendement meent te kunnen saboteren, dan kunnen de Chr. Hist. Kamerleden straks niet andermaal hun stem aan het ontwerp geven. Immers dat amendement betekent, dat de Kroon (de Koning met de door hem benoemde en ontslagen ⁴⁾ Ministers) aan het hoofd van het hervormde Koninkrijk, de Unie, wordt gehandhaafd ⁵⁾. Deze hervormde Staat zal een van de lidstaten in Indië onafhankelijke regering hebben. Worden ná de verkiezingen de Chr. Historischen door toedoen der Regering verplicht, om tegen te stemmen, dan zal de grondwetswijziging niet tot stand komen ⁶⁾.”

Wij maken hiervan melding, om tot uitdrukking te brengen in welke moeilijke situatie de C.H. waren gekomen, niet om daarvan thans veel te zeggen. De geschetste houding heeft scherpe critiek ontmoet. Of zij constitutioneel te verantwoorden was, blijve nu

buiten beschouwing. Naar onze mening zouden de C.H., gegeven hun gewijzigde gedragslijn, veel sterker hebben gestaan en de zaak beter hebben gediend, wanneer zij hadden verklaard: in verband met de grote onzekerheid, dat de Regering een beleid zal voeren in overeenstemming met hetgeen wij noodzakelijk achten, kunnen wij onze stem aan de Grondwetsherziening in eerste lezing niet geven; het zal van het Regeringsbeleid in de volgende maanden afhangen, of wij bij de tweede lezing onze medewerking aan de totstandkoming dezer herziening wel kunnen verlenen.

Het eigenaardige karakter van de houding der C.H. bleek voorts uit het volgende. Minister Drees schijnt het vorig jaar op een verkiezingsmeeting van de P. v. d. A. in Amsterdam gezegd te hebben: „De houding van de Chr. Historischen is politieke chantage”. „Wanneer de Chr. Historischen maar in het Kabinet worden opgenomen, zullen zij wel vóór stemmen.” Indien de heer Drees dit werkelijk heeft gezegd, zouden wij het hem niet gaarne hebben nagezegd of nazeggen. De reactie daarop van de zijde der C.H. Unie heeft ons echter zeer bevreemd. In het reeds genoemde biljet van de Unie komt in antwoord op deze den heer Drees toegeschreven uitlatingen dit voor:

„Wij Chr. Hist. wensen niet in een Kabinet te treden, wanneer b.v. de Anti-rev. partij zou worden uitgesloten. Immers dan is het geen „Nationaal Kabinet”, waarvoor wij het pleit voeren.”

Tegen dit antwoord zou, op grond van constitutionele overwegingen, nog al een en ander zijn in te brengen. Doch afgezien daarvan mag worden gevraagd, wat er van de vermelde voornemens, plannen en stellige uitspraken na de verkiezingen is terecht gekomen. Dat is zeker niet veel. De geschiedenis van de Kabinetsformatie, en die van de behandeling van de Grondwetsherziening in tweede lezing leren dit, om van het Regeringsbeleid ten aanzien van Indonesië, dat daarna is gevolgd, maar niet te spreken.

Deze loop van zaken heeft in verschillende kringen, en met name voor vele A.R. ernstige teleurstelling met zich gebracht. Hij heeft een ongunstigen invloed gehad op de verhouding tussen C.H. en A.R., en tot wederzijdse bestrijding geleid. Het behoeft geen betoog, dat daarvan de samenwerking en het contact schade hebben ondervonden.

* * *

Toch mag dit ons laatste woord over de verhouding tussen C.H. en A.R. niet zijn. Wij

hebben ter zake de geschiedenis van de laatste jaren laten spreken, iets van de reëel actieve krachten, gedachten en stromingen laten zien, aangegeven dat de recente ontwikkeling op politiek gebied ten opzichte van het Regeringsbeleid inzake Indonesië een schadelijken invloed heeft uitgeoefend op de onderlinge verhouding tussen C.H. en A.R., maar wij voegen daaraan toe, dat het grote doel in 't oog gevat moet blijven, en dat wij er ons op moeten richten, in getrouwheid aan de reformatorische, aan de Schrift ontleende grondgedachten voor de staatkunde, de samenwerking te dienen, de eendracht te stimuleren en de eenheid te bevorderen. Dit vraagt zelfverloochening, voorzichtigheid en wijsheid. Dit vraagt standvastigheid waar zij geboden, soepelheid waar zij geoorloofd is, maar niet minder volharding. Dit vraagt hovenal geloof. Geloof in onze roeping en taak. God roept ons, Hij draagt ons een taak op. Ook voor het politieke leven wil dit zeggen, dat wij ons in Zijn dienst hebben te begeven, gehoorzaam aan Zijn Woord, en op dien grondslag hebben na te streven de eenheid van allen, die Zijn Naam belijden en de Heilige Schrift aanvaarden als richtsnoer voor hun denken en handelen. Voorts geve men acht op dezen tijd, op zijn noden en op zijn gevaren.

De eendracht en de eenheid kunnen van één zijde niet tot stand worden gebracht. Wij hebben er echter voor te zorgen, dat daar waar zij naar de Schrift mogelijk zijn, wij er niet aan in den weg staan, en helpen haar te verwezenlijken.

- 1) Bij de Grondwetsherziening van het vorige jaar is het woord: Nederlandsch-Indië vervangen door: Indonesië. Wij gebruiken nu de grondwettelijke terminologie.
- 2) In een biljet van de C.H. Unie, verspreid in verband met de verkiezingen van het vorige jaar, staat: „Toen eenmaal het Chr. Hist. amendement was aanvaard, waren al onze bezwaren tegen het ontwerp-grondwetsherziening NIET weggenomen, maar wij hebben geoordeeld: „Nu over de Unie in Indië voor alles de Kroon is bevestigd, willen wij tegenover die volkeren van Indië, die bewezen hebben gaarne met Nederland te willen samenwerken, wederkerig het bewijs leveren, dat wij hun nationale gevoelens verstaan en daarom hebben de Chr. Historische Eerste en Tweede Kamerleden vóór gestemd”. Op de sterke overschatting van het amendement der C.H., welke ook hieruit spreekt, wezen wij reeds.
- 3) Bedoeld zal zijn: de Regering.
- 4) De „ontslagen” Ministers komen in dit verband niet in aanmerking.
- 5) De hier geschetste betekenis heeft het amendement o.i. niet.
- 6) Bedoeld zal zijn: niet met onze medewerking tot stand komen.

Telkens worden schriftelijk en mondeling vragen gesteld over „S.W.G.”, waarvan de strekking is: welke moet onze houding zijn ten aanzien van dit instituut. Uit hetgeen verder wordt medegedeeld blijkt, dat men er zeer gereserveerd tegenover staat, omdat men de B.V.L. terugverlangt en ernstige bezwaren heeft tegen het Regeringsbeleid inzake Indonesië.

Nu dit wenselijk is geworden, geef ik gaarne mijn mening over deze zaak in „Nederlandse Gedachten”.

Ook door mij is het in hoge mate betreurd, dat de Regering niet bereid was de herleving van de B.V.L. te bevorderen. Dit instituut is tussen de beide wereldoorlogen van grote betekenis geweest; het was in zeer brede kringen ingeburgerd en populair, en zo georganiseerd en samengesteld, dat het de gelegenheid bood voor een brede samenwerking ten behoeve van de nationale zaak, en deze samenwerking ook in feite tot stand bracht. De heer Duymaer van Twist, wiens naam zeer nauw met de B.V.L. is verbonden, heeft al die jaren een buitengewoon verdienstelijken arbeid voor dit instituut, en door middel daarvan voor ons land verricht. De Regering had het op prijs moeten stellen, dat dit instituut weer terugkeerde, al zou zij daaraan, uiteraard, als voorwaarde hebben moeten verbinden: wijziging in de samenstellingen van den arbeid in overeenstemming met de verhoudingen en de behoeften van dezen tijd. Zijn wij goed ingelicht, dan bestond tegen die voorwaarde in de kringen van de voormalige B.V.L. geen enkel bezwaar.

De Regering heeft, helaas, dit standpunt niet tot het hare gemaakt, en een nieuw instituut, n.l. „S.W.G.”, in het leven geroepen. Nu de

zaak eenmaal zo staat, mag o.i. de voorkeur voor de herleving van de B.V.L., zij het in gewijzigde gestalte, er niet toe leiden, dat men zich afzijdig houdt van het nieuwe instituut. De toestand, nationaal en ook in breder verband beschouwd, vordert een instituut, waarop de Regering, als de omstandigheden dit vereisen, een beroep kan doen voor de handhaving van het wettig gezag. Als staatsburgers hebben wij haar den ons mogelijken steun te bieden, opdat zij haar gezag kan doen gelden.

Hoezeer wij hoogst ernstige bezwaren hebben tegen het Regeringsbeleid ten opzichte van Indonesië — dat en waarom dit zo is behoeven wij hier niet nader aan te geven —, dit ontslaat ons niet van den plicht de wettige Regering te steunen, en aan haar oproep gevolg te geven, indien wij daartoe in staat zijn.

Ziedaar ons beknopte, maar naar wij hopen duidelijke antwoord op de vragen.

Wij voegen hieraan nog twee opmerkingen toe.

1e. Ieder die, al of niet daartoe aangezocht, overweegt zich te verbinden aan „S.W.G.”, heeft serieus na te gaan, welke verplichtingen hij, bij verbinding, op zich neemt, en of hij deze verplichtingen op redelijke wijze kan nakomen. Dit is een zaak, waarin ieder op den grondslag van zijn verantwoordelijkheid zelf heeft te beslissen;

2e. Zij, die, plaatselijk, gewestelijk of nationaal, leiding hebben te geven aan het instituut „S.W.G.”, dienen er zich van te vergewissen, dat de organisatie en de verdere regelen de betrouwbaarheid van het instituut waarborgen, aangezien deze zowel voor de Regering als voor het volk van de grootste betekenis is.

In Sneltrainvaart

Dr A. VEERMAN

Wie niet sterk is, speelt het met slimheid ook niet klaar

Alweer over Indonesië. Om een gevleugeld woord van een zekeren mijnheer Stikker te gebruiken: Hebt U er ook zo genoeg van?

Ja, we zijn het beu, meer dan beu, dit gesjacher, dat men met het veel te fraaie woord Indonesisch beleid aanduidt. Maar we zullen er nu toch onze aandacht aan moeten blijven schenken. Want het drama nadert zijn einde.

Eén ding moet men toegeven; er zit lijn in deze tragedie. Een lijn, die al zigzaggend loopt van het

eerste „onwaardig en onvruchtbaar” naar het laatste „onaanvaardbaar”. Er is een natuurlijke ontwikkeling. Want er is wind gezaaid en dus wordt er storm geogst. En Stikker en Schokking mogen helpen bij het binnenhalen van deze oogst.

* * *

Zal de Regering er toe over gaan Indonesië aan zijn lot over te laten? Neen, zei minister van Maarseveen, wij zullen Indonesië niet abandonneren. Prof. Gerbrandy antwoordde daar in de vorige maand in de Tweede Kamer op: Ik ben er van overtuigd, dat de minister dit van harte meent. Hij bedoelt hier-

mee te zeggen, dat de Regering niet op zekeren dag een proclamatie zal uitvaardigen, dat wij ons leger terug trekken en de volken daarginds aan zichzelf overlaten.

Daarop was het antwoord van prof. Gerbrandy: Maar gij zijt al bezig Indië te abandonneren, al drie jaar lang. Het is alsof ik hoor de woorden, die gij vindt in dat prachtige, wereldberoemde boek van Selma Lagerlöf, Gösta Berling. De majoorse van Ekeby spreekt tegen Gösta Berling, die zich wil doden in de eeuwige bossen: „Gösta Berling, je wou sterven, maar man, je bent allang dood. Ik hoor je ribben rammelen; dat wat er nog in je is, is niets meer.”

Minister van Maarseveen, gij wilt niet abandonneren, maar gij hebt het allang gedaan, drie jaar lang zijt gij bezig geweest met abandonneren, het gaat nog slechts om het bereiken van het laatste station.....

* * *

Voor dit laatste traject heeft de Regering na drie jaar boemelen de sneltrein genomen. Een sneltrein die door alle signalen heen zal moeten razen naar het einde. Op 26 Februari publiceerde de Regering haar reisplan. 12 Maart zou een ronde-tafel-conferentie beginnen te den Haag. Deze zou ongeveer zes weken duren. Daar zou men het eens moeten worden over een snelle overdracht van de soevereiniteit aan de „Republiek der Verenigde Staten van Indonesië”. Na de conferentie nog zes weken voor de uitwerking en dan, op 1 Juni, zou de soevereiniteitsoverdracht plaats hebben.

Men kan er lang over mijmeren, wat de regering tot deze stap heeft bewogen. Tenslotte komt men altijd weer op dit punt terecht, dat er een innerlijk verdeeld kabinet is, zonder doelbewuste politiek en zonder kracht. En dat kabinet ziet tegenover zich mensen, die precies weten wat ze willen; mensen ook, die dit spel goed spelen, juist omdat er lijn in hun spel zit.

En nu ziet men dit kabinet zich kronkelen, om z'n tegenstander te verschalken; nu moet slimheid goed maken, wat er aan kracht ontbreekt.

De republiek was door de succesvolle militaire actie weggevaagd. Het moest, het kon zo niet langer, zo verklaarde zelfs minister Drees. Maar de Veiligheidsraad, waar die republiek goede papieren heeft weten te verwerven, wilde daar niet aan. Toen had de Regering sterk moeten zijn. Maar zij probeerde het met slimheid. De republiek was er niet meer, rechtens noch feitelijk, maar zij was toch „partij in een geschil”. En de heren Soekarno c.s. waren „regeringspersonen van een republiek, welker status nog bepaald diende te worden.” En nog slimmer was het die naam republiek in te pikken voor de federatie. Het zou worden „de republiek van de Verenigde Staten van Indonesië”.

Heilige onnozelheid! Kon het resultaat iets anders zijn dan dit: De republiek groeit weer, de republiek bloeit weer, en haar naam is weer hersteld.....

De Veiligheidsraad bepaalde, dat de Commissie van Goede Diensten een uitgebreider taak en groter bevoegdheid zou krijgen. Zij zou niet passief zijn, maar actief optreden om de nieuwe orde in Indonesië te vestigen. Daar wilde de Regering — terecht — ook niet aan. Want door dit te aanvaarden zouden wij

onze soevereiniteit gedurende den overgangstijd prijsgeven.

Onaanvaardbaar, zei de Regering. Maar waar zij sterk had moeten zijn, probeerde zij het weer met slimheid. Schrap die hele interimperiode, adviseerde Dr Beel. Draag de soevereiniteit op staanden voet over — en de hele Unci staat buiten spel.

Heilige onnozelheid!

Wat is het resultaat? Dat wij aan die vervroegde soevereiniteitsoverdracht — al te vroeg en volkomen praematuur — vast zitten; dat geeft men nooit meer prijs. Maar dat wij overigens toch niet van de Unci en van de rest van de resolutie van de Veiligheidsraad afkomen.

Blijft nog het herstel van de republikeinse leiders, wier functie al weer is erkend, in hun feitelijke macht te Djokja. Dat heeft de Veiligheidsraad geëist, maar dat is door de Regering onaanvaardbaar genoemd. Op dit punt lijkt het het moeilijkst ja en nee samen te laten gaan, gelijk de voornaamste politieke wijsheid van dit kabinet is. Dat lijkt maar zo. Allerlei variaties zijn mogelijk. Men kan de republiek op een andere plaats dan Djokja herstellen. Herstel in Djokja? — Onaanvaardbaar! — Herstel ergens anders? — Daar valt over te praten.

Men kan het ook in een andere richting zoeken. Geen herstel van de republiek te Djokja, maar het republikeinse kabinet zou wel een uitstapje naar Djokja kunnen maken, het zou toestemming kunnen krijgen er een kabinetszitting te houden; men hoort al suggereren, dat zij zekere civiele bevoegdheden zouden kunnen krijgen. Op een kwade dag zitten ze er — en dan praten we nergens meer over. Dan hebben het neen en het ja elkaar weer gevonden.

* * *

Zo lag daar de uitnodiging voor de Ronde Tafel Conferentie, waar in luttele weken de federatie en de Unie in elkaar geflanst zouden worden. Dr Beel had zich sterk gemaakt dat alle partijen daarvoor te vinden zouden zijn.

Het werd een blamage.

De Republikeinse leiders hielden vol: eerst naar Djokja en dan zullen we nog wel eens weer zien.

De federalen — eerst enthousiast; alleen moest men op de R.T.C. maar niet te veel over de Unie praten, dat was van later zorg — de federalen krabbelden ook terug, toen de republikeinen weigerden.

De U.N.C.I. — niet erkend maar toch uitgenodigd — liet de beslissing over aan de Veiligheidsraad.

De West volstond met het zenden van waarnemers. De Nederlandse regering evenwel zou met alle leden van het kabinet aan de Conferentie deelnemen. In der haast had zij vergeten, dat ze olim „Negen mannen”, Kamerleden uit diverse fracties, had belast met de voorbereiding van een R.T.C. Deze heren werden gedegradeerd tot adviseurs. Toen ze daarmee geen genoegen namen werden zij lid zonder stemrecht. Het niveau en het aantal leden van onze delegatie waren waarlijk hoog genoeg, om eerbied in te boezemen.

Kort na de uitnodiging, toen de eerste berichten binnenkwamen over een afwijzende houding van Soekarno c.s., verklaarde Dr Beel, dat de R.T.C. in elk geval door zou gaan, ook zonder de Republikeinen. Maar toen niemand aanstalte maakte om naar Den Haag te vliegen, werd de conferentie „uitgesteld”.

Op 1 en 2 Maart besprak de Eerste Kamer, bij de algemene beschouwingen over de rijksbegroting, ook het Indische vraagstuk. Men kon toen al vermoeden, wat het lot van de R.T.C. zou zijn.

Prof. Anema zocht de fout van het kabinet vooral daarin, dat het niet — toen eenstemmig de onvermijdelijkheid van een nieuwe politionele actie werd erkend en het besluit tot zulk een actie genomen — terstond ook een vaste gedragslijn heeft ontworpen voor de hoofdpunten van het verder te voeren beleid; een gedragslijn, die eveneens voor alle leden van het kabinet onaanvaardbaar zou zijn. Men kon natuurlijk niet vooraf alle mogelijkheden overzien, maar dat behoefde ook niet. De hoofdzaken waren bekend. Men wist, dat men den Veiligheidsraad in meerdere of mindere mate tegen zich zou krijgen; men wist ook, dat men de kwestie van de republiek als een hindernis op zijn weg zou vinden.

Men kende ook de gespletenheid tussen de K.V.P. en de P. v. d. A. op die beide en op nog meer andere hoofdpunten, die na 1945 het voeren van een kloek en krachtig beleid inzake Indonesië steeds weer in den weg heeft gestaan en verwijld.

Dit alles wetend, had men een vasten weg moeten traceren, dien alle leden van het kabinet samen konden bewandelen in eenstemmigheid over de hoofdzaken. Dat is niet geschied. Vandaar, dat onmiddellijk na het voorlopige welslagen der politionele actie opnieuw

het knarsen en wringen der oude tegenstelling herleefde . . .

* * *

Het begon bij de linkervleugel van de P. v. d. A., bij de heren die na de eerste politionele actie — door hun drijven ontijdig gestaakt — uitriepen: Dit nooit meer. Een van hen, de heer de Kadt, kon er op 20 December zelfs niet toe komen tegen een communistische motie te stemmen, waarin het terugtrekken van onze troepen geëist werd.

Het was die linkergroep, die op 17 Januari een resolutie indiende en deed aannemen op het congres van de Partij van den Arbeid, waarin geëist werd het herstel van de republiek als autonome eenheid en hernieuwd overleg met de republikeinse leiders. Deze groep dicteerde het beleid van de P. v. d. A.

Bij de debatten in de Tweede Kamer was er nog de tegenstelling tussen de K.V.P. en P. v. d. A. Maar intussen is de infectie weer verder doorgedrongen. Het R.K. dagblad De Tijd en het R.K. weekblad De Linie stemmen al mee in met den eis van een consequent (linkse) politiek en vooral het laatste blad heeft de leiding van de K.V.P. overstelpt met verwijten.

Zo neemt ieder zijn plaats in, in den trein die voortjaagt — naar het laatste station. Schermerhorn, De Kadt, met heel de P. v. d. A., de Linie en De Tijd. In 't laatste rijtuig zitten nog Stikker en Schokking. Op de locomotief wapperen de Stars en Stripes.

Uit de Partij

1. Ledenwerving.

De circulaire over de ledenwerving, waarover in ons vorig nummer reeds werd geschreven, is nu inderdaad aan de kiesverenigingen toegezonden. Ditmaal niet alleen aan de secretarissen, maar eveneens aan de voorzitters. Op voorstel van de Propagandacentrale heeft het Moderamen besloten om voortaan alle circulaire's zowel aan den secretaris als aan den voorzitter te zenden, teneinde te bevorderen, dat aan deze stukken inderdaad de aandacht gegeven wordt. Voor de voorzitters is het gemakkelijk uit de eerste hand te weten, welke organisatorische vraagstukken er aan de orde zijn. Bijgevoegd is een model van een propaganda-folder, welke bij het bureau van het Centraal-Comité kan worden besteld — 100 stuks f 3.—, 1000 stuks f 27.50. Liefst bestelling per giro. Elders in dit nummer is deze circulaire in extenso opgenomen, zodat ons gehele kader daarvan kennis nemen kan. Met name vestigen wij de aandacht op de passage, waarin wordt aangedrongen op de combinatie van de ledenwerfactie met de propaganda voor de raadsverkiezingen. Deze actie moet niet worden uitgesteld, maar nu direct met enthousiasme worden aangevat. Met belangstelling wachten wij den stroom van kaarten af. Tenslotte moet er de aandacht op worden gevestigd dat het boekwerk de „Verzamelde Deputaten redevoeringen” eerst na verschijning kan worden geleverd. Het komt in den loop van dit jaar van de pers.

2. Millioenplan

Het verzenden van de circulaire der Iedenwerfactie moest even wachten, omdat er nog een tweede circulaire op stapel stond. Die circulaire heeft betrekking op het Millioenplan. Uit de verantwoording in dit nummer opgenomen, blijkt, dat de afdracht van het Millioenplan gedurende de laatste maanden niet zo bijster vlot plaats vindt. Anderzijds staat het vast dat hier en daar nog vrij grote bedragen in kas worden gehouden, teneinde eerst het eindresultaat te kunnen vaststellen. Het is nu nodig, dat ook deze bedragen worden overgemaakt. Maar tevens wordt van deze gelegenheid gebruik gemaakt enkele nadere gegevens te vragen omtrent de grootte van den aanslag, het bijeenverzamelde bedrag, etc., teneinde een algemeen overzicht te kunnen vaststellen. Ook daartoe wordt de medewerking der secretarissen ingeroepen. Willen zij er voor zorg dragen dat de gevraagde gegevens per kerende post worden verstrekt?

En tenslotte, wanneer zij dit nog niet hebben gedaan, zouden zij dan tegelijkertijd willen opzenden het formulier betreffende de samenstelling van het bestuur en het ledental per 1 Januari 1949? Dan is ook dat in orde!

3. „Nederlandsche Gedachten”

Schiedam nam een abonnement van 100 exemplaren op „Nederlandsche Gedachten”, om dit te zenden aan de Schiedamse jongens die in Indië den militairen dienst vervullen. Het blad wordt den lezers geleverd ongeveer tegen den kostprijs. Daardoor is het eigenlijk onmogelijk om zelfs voor

De ledenwerfactie

(De circulaire)

De reden

Het ledental van onze partij moet worden vermeerderd. Dat is in de eerste plaats een eis van beginsel.

Op politiek terrein heeft ieder Christen een taak. Dat geldt vooral in dezen ernstigen tijd. Ook op het staatkundig terrein moet de roep van het Evangelie weerklinken. Ook het politieke leven ligt onder beslag van Gods Woord. En dit geldt niet slechts hen die belangstelling hebben voor de politiek. Het is roeping en plicht van ieder gelovig Christen.

Dat is punt één!

In de tweede plaats is de ledenwerving nodig om den werkelijken volksinvloed zo effectief mogelijk te maken. Door een ledenwerfactie worden allerlei gezinnen bezocht, die tot nog toe afzijdig stonden. Voor een democratische partij is het daarom steeds noodzakelijk, dat zij haar geestverwanten bij de actie betreft. Alle geestverwanten ter plaatse moeten wor-

dit doel een belangrijke korting toe te staan. Toch hebben wij deze 100 nummers beschikbaar gesteld voor f 2.50 per jaar, maar Schiedam draagt zelf zorg voor de verzending. Dit is een goede gedachte. Ziet er ook iets in voor andere Kiesverenigingen?

Overigens gaat het nog altijd niet bijster best. Het aantal abonnementen nam gedurende de eerste maanden weer iets toe. Maar het is nog steeds niet voldoende. Het moet beter en het kan — als er maar actie gevoerd wordt.

4. Een zwaluw.....!

Baambrugge — (gem. Abcoude). De Kiesvereniging aldaar deelde mede, dat tot secretaresse werd benoemd Mej. W. F. Grevenstuk.

Geen nader commentaar! Ja toch, Abcoude-Baambrugge draagt er zorg voor, dat formulieren etc. direct worden ingevuld en teruggezonden. Daar kunt u verzekerd van zijn!

5. Verkiezingsnummer „Antirevolutionaire Stem”

Wij herinneren er aan, dat de opgaven voor de massa-verspreiding van de „Antirevolutionaire Stem” moeten ingezonden zijn vóór 1 April en vóór 1 Mei a.s. Bestellingen, die daarna binnen komen, kunnen niet meer in behandeling genomen worden, want dan is eenmaal de oplage bepaald. Laat men daar nu rekening mee houden. De prijs is f 12.50 per 1000 stuks, vermeerderd met de verzendkosten. Denkt U er om?

den opgewekt om actief deel te nemen aan het leven der kiesvereniging.

Dat is punt twee!

Maar in de derde plaats moet de financiële kracht der kiesverenigingen worden versterkt. Want het is niet alleen de taak om onze geestverwanten te organiseren in politiek verband, maar het doel is tevens bewerking van den volksgeest.

Het profetisch getuigenis moet weerklinken in alle lagen van ons volk. De brede volksmassa moet worden bewerkt. Daartoe moeten tevens de financiën worden geleverd. Dit is een zeer nuchter en zakelijk argument. Maar in dit opzicht is er een grote achterstand.

Want propaganda kost geld. Dat geld moet er komen. De eerste stap daartoe is vermeerdering van het ledental.

Dat is punt drie!

Het doel

Om deze redenen is het Centraal Comité van oordeel, dat een krachtige ledenwerfactie moet worden ingezet, welke het ledental der partij brengt van 100.000 op 125.000. Dit aantal is met enige inspanning inderdaad te bereiken. Het Centraal Comité wil daarmee verkrijgen, dat een gedeelte van de afdracht der kiesverenigingen ieder jaar wordt gereserveerd voor het propagandafonds, teneinde niet bij iedere Kamerverkiezing genoodzaakt te zijn een algemene geldinzameling te organiseren.

Deze actie is daarom wel degelijk in het belang der kiesverenigingen zelf. In de eerste plaats versterken zij daardoor hun eigen financiële kracht. In de tweede plaats kunnen zij daardoor voorkomen, dat hen straks opnieuw een aanslag wordt opgelegd voor de verkiezingskas van het Centraal Comité.

Het tijdstip

De ledenwerfactie kan uitstekend samengaan met de propaganda voor de gemeenteraadsverkiezingen. Voor de raadsstembus is het goed alle geestverwanten te doen bezoeken en met hen te spreken. Deze gelegenheid kan dan tevens worden benut om nieuwe leden te werven. Deze actie behoeft dus niet te worden uitgesteld. Zij kan aanstonds en met kracht worden aangevat, zodat zij eind Mei over het gehele land is beëindigd.

De werkwijze

Het verdient aanbeveling eerst alle adressen van die geestverwanten uit te zoeken, die voor

het lidmaatschap in aanmerking komen. Men houde daarbij het interkerkelijk karakter der partij in het oog en richte zijn aandacht niet uitsluitend op de leden der Gereformeerde Kerken. De gehele Gereformeerde gezindte behoort in onze partij te zijn georganiseerd, ook de vrouwen.

Inmiddels mobilisere men de propagandisten en vervolgens verdele men de adressen wijksgewijze.

Daarna bepaalt men een periode van 10 dagen of van maximaal twee weken, waarin al deze adressen worden bezocht en bewerkt.

Dus een tiendaagse veldtocht. Een veldtocht, waaraan zo mogelijk alle leden der kiesvereniging deelnemen.

Nu niet aarzelen, mijne heren, maar aanpakken. Nu niet lang nadenken over de vraag of gij wel zult meedoen. Nu niet opzien tegen de moeilijkheden daaraan verbonden. De Anti-revolutionaire Partij is een levende partij. Zij is der traditie getrouw vol actie en levensdrang. Zij hoort in al haar geledingen de klopp van dezen tijd en zij verstaat de noodzaak om de lauwen te activeren en om de geestverwanten-niet leden tot leden te maken.

Het model van een propagandafolder wordt U hierbij toegezonden. Deze folder kan bij het bureau Centraal Comité worden besteld. De prijs bedraagt f 3.— per 100 stuks en f 27.50 per 1000 stuks.

De folder bezorge men vooraf, zodat de propagandisten bij hun bezoek een introductie en een aanleiding tot gesprek hebben. Mits het dan ook steeds een gesprek wordt. Want onze propagandisten mogen zich niet zo gemakkelijk met een weigering laten afschepen. Straks, als de actie voltooid is, zal blijken, dat sommigen zich met volle overgegevenheid des harten aan deze actie hebben gegeven.

Dat was roeping en plicht!

De attractie

Maar er kan dan voor het bestuur van Uw

kiesvereniging aanleiding zijn om een of meer propagandisten, die zich voor deze zaak bij zonder hebben beijverd, een aandenken te geven. Er wordt onder ons wel eens te weinig aan gedacht, dat zo'n herinnering erg op prijs gesteld wordt.

De Propaganda-Centrale heeft overwogen om een 400-tal luxe exemplaren te doen vervaardigen van het gedenkboek, hetwelk dit jaar ter gelegenheid van het 70-jarig bestaan der partij wordt uitgegeven en waarin alle Deputatenredevoeringen zullen zijn opgenomen. In deze 400 exemplaren zal een persoonlijke opdracht van den heer Schouten worden opgenomen.

Het bestuur van Uw kiesvereniging kan nu op grond van het resultaat der ledenwerfactie besluiten één of meer van deze exemplaren tegen den kostenden prijs bij het bureau Centraal Comité te bestellen, teneinde daarmee de harde werker(s) van zijn waardering te doen blijken. Daarbij moet echter één voorbehoud worden gemaakt. Het totaal aantal aanvragen mag de 400 niet overschrijden en indien dit toch het geval is, zal overleg nodig zijn.

De prijs van dit boekwerk is nog niet bekend, maar er wordt naar gestreefd dat het bedrag van f 8.— niet wordt overschreden.

En nu, mijne heren, met élan en kracht aan het werk.

Laten wij vriend en vijand tonen, dat de Anti-revolutionaire Partij springlevend is; dat zij werfkracht heeft onder haar geestverwanten en dat zij straks ook bij de propaganda onder de brede massa van het volk van zich zal doen spreken.

Want ondanks alle benauwenis van dit ogenblik, ondanks al ons tekort en onze zonden, in ons leeft de begeerte om in den naam des Heeren aan ons volk het Evangelie te brengen ook in de politiek en met echt Calvinistische doorzettingskracht zullen wij niet rusten voordat dit doel is bereikt.

STAND MILLIOENPLAN

op 12 Maart 1949

Ingekomen na vorige opgave:	Totaal afgedragen:	Kieskring Dordrecht	f 64.470.57
Kieskring Amsterdam	f 27.714.—	Schiedam	f 541.—; Puttershoek
Particuliere giften	f 8.—; Centrale		f 75.—
	f 4000.—	Kieskring 's-Gravenhage	f 25.807.50
Kieskringen Arnhem/Nijmegen	f 54.654.20	Kieskring Groningen	f 65.221.39
Wezep	f 98.—; Apeldoorn	Veendam	f 374.—; Roodeschool
Aalten	f 63.50; Gorsse		f 215.—; Oostwold (Old.)
Zaltbommel	f 360.—; Varsseveld		f 100.—;
Zutphen	f 129.50; Voort-	Urum	f 207.90; Hoogkerk
huizen	f 428.50; Harderwijk		f 550.—
	f 169.75.	Kieskring Haarlem	f 35.060.87
Kieskring Assen	f 41.000.—	Haarlem	f 547.—
Aanslag voldaan.		Kieskring Den Helder	f 30.000.—
		Kieskring 's-Hertogenbosch	f 10.373.85

Wijk en Aalburg	f 444.50; Sprang		Rhenen	f 60.28; Maartensdijk	
	f 140.—; Sleeuwijk		f 36.40; Driebergen	f 16.24; Bilt-	
	f 400.—; Nieu-		hoven	f 851.75; part. gift	
	wendijk	f 1000.—; 's-Hertogenbosch		f 10.—.	
	f 122.50.		Rectificatie:		
Kieskring Leeuwarden f	74.527.85	Bij de vorige opgave werd opgeno-		
Kieskring Leiden f	52.936.60	men als ontvangen van de kiesver-		
Voorburg	f 280.—; Katwijk a.d. Rijn		eniging te Bunschoten/Spakenburg		
	f 23.50.		een bedrag van f 467.27. Dit moet		
Kieskring Maastricht f	2.630.79	zijn f 96.17.		
Kieskring Middelburg f	27.333.29	Kieskring Zwolle f	36.885.31
Vlissingen	f 900.—; Rilland Bath		Witharen gem. Ommen	f 106.—;	
f 23.—; Souburg	f 108.—; Koude-		Zwollerkerspel-Streukel	f 58.50;	
kerke	f 16.50; Meliskerke	f 90.—.	Zwartsluis	f 21.—.	
Kieskring Rotterdam f	66.500.—	Diversen f	10.—
Centrale	f 6360.—.				
Kieskring Tilburg f	7.387.—			
Kieskring Utrecht f	31.439.40			
De Bilt	f 412.70; Utrecht	f 435.—;			
					f 653.952.62

Uit het **PARLEMENT**

Dr A. VEERMAN

Tal en wicht

Jan Politiek heeft nu voor enkele maanden zijn intrek genomen aan de overzijde van het Binnenhof. Gedurende de wintermaanden houdt hij het wel uit in de Tweede Kamer, met haar ingebouwde vergaderzaal, die geen ander uitzicht te bieden heeft dan een morsig binnenplaatsje met witgekalkte muren. Maar als het voorjaar wordt, dan wordt het tijd om de zon in de Hofvijver te zien schijnen. En wanneer Maart nog eens zijn staart roert, wel, de boden poken de machtige vulkachels ter weerszijden van de zaal op en de Raad der Ouden kan zijn jas-panden komen warmen.....

Laten we, alvorens te gaan luisteren naar deze vroede heren, eerst nog even terugblikken naar de Tweede Kamer. We leven in de eeuw der statistiek. Een rekenmeester heeft becijferd, dat de behandeling van de begroting in de Tweede Kamer 324 redevoeringen heeft opgeleverd, waarbij niet meegeteld zijn de replieken. Verder vertelt deze uitnemende leerling van Bartjens ons, dat 88 van de honderd kamerleden aan die redevoeringen debet zijn. Twaalf hebben er dus gezwegen. Het ligt voor de hand, dat deze twaalf vooral te vinden zijn in de beide grote fracties, de K.V.P. en de P.v.d.A. Voor de middelgrote fracties is het „alle hens aan dek”. Van de A.R. zweeg alleen ds Fokkema, maar die was vrijwel gedurende deze gehele periode door ziekte verhinderd aanwezig te zijn. De overigen kwamen 49 keer aan bod. De heer Stapelkamp heeft het record met 9 redevoeringen, op die hielen gevolgd door mr Terpstra met 8. De heren mr Roosjen en dr Verkerk delen de derde en vierde plaats met elk 7, waarna ds v. d. Zaal met 5 speeches de stuiver vol maakt. Over de lengte van al deze redevoeringen licht onze cijferaar ons niet in en over de kwaliteit ervan evenmin. En aangezien woorden niet per stuk of per el verkocht worden, maar gewoon behoren te worden, zeggen deze cijfers ons eigenlijk niets. Maar daar zijn ze niet minder aardig om.

De rijpe kennis hoort.....

Maar goed, nu blijven we verder in de kamer der

bezonken levenswijsheid. Want wat kunnen we hier anders verwachten, waar een royale gequalificeerde meerderheid in het genot van „vijf kruisjes”? Vier onzer senatoren behoren al tot de „sterken”, vijftien zijn de zestig gepasseerd en zeventien zijn er tussen de vijftig en zestig. Naast al deze „patres” zijn er dan nog elf kleuters van in de veertig en drie baby's, die Abraham nog niet eens gezien hebben.

Op het bestaan van de Eerste Kamer zijn al verschillende aanslagen gepleegd en nog steeds zijn er mensen die geen goed woord voor haar over hebben. Het lijkt wel of de leden het met elkaar afgesproken hebben, deze critici grondig de mond te snoeren. Want nog meer dan in de vorige jaren legt men zich thans grote beperkingen op. De wetsontwerpen, die men van de Tweede Kamer doorgezonden krijgt, worden steeds vlot en zonder onnodig gepraat afgewerkt, zodat men telkens weer „schoon schip” heeft. En bij de begrotingsdebatten durft men het aan, geen rantsoenering van den spreektijd op te leggen. Desondanks heeft men in de eerste twee weken al vier begrotingen afgehandeld plus de algemene politieke en financiële beschouwingen.

Dat alles onder het motto, zoals een der leden het uitsprak, dat het Reglement van Orde niet de verplichting oplegt, alles te zeggen, wat in eens mensen brein kan opkomen.

Twee Nestoren

Deze weken kwamen aan het woord twee van de Nestores in de Eerste Kamer: prof. Anema en mr de Wilde. Beide de zeventig gepasseerd, maar beide nog vitaal en zeker van een aandachtig auditorium. Mr de Wilde kwam in 1918 in de Tweede Kamer en prof. Anema in 1921 in de Eerste. Maar de politieke bagage, die ze meedragen dateert van beiden van heel wat jaren daarvoor. Prof. Anema is niet alleen de oudste in leeftijd — en als zodanig de eerste plaatsvervanger van den voorzitter — hij is ook verreweg het langste lid van deze Kamer geweest. Slechts negen senatoren waren ook al vóór '45 lid van deze Kamer.

Prof. Anema nam de algemene politieke beschouwingen voor zijn rekening. Daar vindt U elders iets

van vermeld. Mr de Wilde sprak over het financiële beleid en later over het binnenlands bestuur. Daaruit hier een enkel snap-shot.

Onder het hoofdkussen

Minister Lief tinck heeft bij deze begroting een nieuwtje gelanceerd: de staatsbalans. Daarop prijzen dus aan de ene kant alle bezittingen en vorderingen van den Staat der Nederlanden, aan den anderen kant alle schulden. Maakt U geen illusies — die balans vertoont een astronomisch tekort. Mr de Wilde vergaapte zich niet aan dit nieuwtje. Natuurlijk, zo verklaarde hij, interessant is het. Wat is eigenlijk niet interessant? Maar die cijfers er op zijn toch waarlijk niet iets bijzonders. De schulden op korte en op lange termijn, de verplichtingen zus en de verplichtingen zo, minister Lief tinck moet ze kunnen dromen, — gesteld dat hij er nog van slapen kan. De kas-, bank- en girosaldi, de creditruimte en de vorderingen, de minister moet er van dag tot dag mee op de hoogte zijn. Al deze cijfers behoren overdag op 's ministers werktafel en 's nachts onder zijn hoofdkussen.

Dure cadeautjes

Maar die Staatbalans is niet alleen overbodig, er zit ook een groot gevaar in. Tegenover die heel vele schulden heeft de minister een aantal bezittingen opgevoerd, die er wel zijn, maar waarvan de waarde nooit te realiseren is: schilderijen en musea, bossen en parken en meer van zulke dingen. Hoort dat nu op de balans? Het kost alleen maar geld en brengt niets op. En het heeft geen handelswaarde. Het zijn zaken „buiten den handel”. Ik was als wethouder en als minister van financiën altijd bang, wanneer we iets cadeau kregen, vertelde mr de Wilde. Want ik wist van te voren altijd al, dat die cadeaux geld zouden kosten. Maar minister Lief tinck boekte al die (uit financieel oogpunt) schadeposten voor den staat als activa op de balans.

Iedere ketter heeft z'n letter

Al met al komt de Minister dan tot een tekort van 15 miljard. Dat is niet mis, zegt U? Och, 't valt nogal mee. Er is n.l. iemand geweest, die betoogd heeft, dat er in normale tijden geen vuilte aan de lucht is, zolang dit tekort maar niet meer bedraagt dan het nationale inkomen van één jaar. Dat nationale inkomen wordt geschat op 12 milliard. 't Gaat dus nogal. Helaas, er zijn ook lieden, die het met deze stelling niet eens zijn. Stel eens voor, dat die nu gelijk hebben. Dan is de toestand ontstellend, al zou minister Lief tinck zich verontschuldigen, dat men toch heus beweerd en bewezen had dat het zo'n vaart niet liep. Ik heb als student een groentje de stelling horen verdedigen, vertelde de heer de Wilde, dat er in Groningen geen mensen wonen. Hij deed het zo fijn, dat men het haast zou geloofd hebben..... Zo kan men alles „bewijzen”. De werkelijkheid is, dat wij met een ontstellend tekort op de staatsbalans zitten. De werkelijkheid is, dat wij bovendien nog lang niet in staat zijn onze invoer zelf te bekostigen met onze uitvoer, dat wij dus ver boven onzen stand leven.

Ons volk heeft niet nodig de mededeling, dat het nog wel gaat. Die is onjuist en gevaarlijk. Ons volk moet weten, waar het op staat. In klare en duidelijke taal.

Geen primeurs

Het was op deze buiige Maartse dagen, waarop de meeuwen stonden te kleumen op het ijs in de hofvijver, nog te vroeg, om met primeurs aan de markt te komen bij de Landbouwbegroting. Er was alleen handel in goed van het vorig jaar, dat de concurrent aan den overkant ook al in de étalage had. De aard-appels en de melk hadden ook nu weer de meeste belangstelling, maar overeenkomstig de stijl van de Eerste Kamer sprak men ook daar op een andere wijze over, niet zo regelrecht uit de practijk maar meer academisch.

Wij laten dat nu allemaal maar voor wat het is. Slechts een punt vermelden wij nog, dat aangeroerd werd door mr Rip, die — nu de heer Biewenga naar de Tweede Kamer „verpoot” is — weer onze enige landbouwdeskundige in de senaat is. Het betreft het landbouwonderwijs.

Het gaat met het subsidiëren van de landbouwscholen een beetje vreemd. Dat is niet aan vaste regels gebonden zoals bij het gewone lager onderwijs, maar het hangt voor een groot deel af van het beleid van den minister. En bovendien gaan die scholen niet uit van zelfstandige, plaatselijke ouderverenigingen, maar van afdelingen van de landbouworganisaties.

Nu was er voor den oorlog een vaste regel opgesteld, dat van elke tien scholen, die subsidie kregen, er vier zouden worden toegewezen aan den R.K. bond, drie aan den Christelijken bond en drie aan het Koninklijk Landbouwcomité.

Minister Mansholt heeft daar verandering in gebracht. Hij handhaaft wel de verhouding: vier roomse, drie christelijke en drie neutrale scholen. Maar behalve die neutrale scholen wijst hij ook een deel van de christelijke scholen toe aan den „neutralen” bond.

Er is natuurlijk geen bezwaar tegen, dat het Koninklijk Landbouwcomité ook christelijke scholen inricht. Maar wel is het onjuist het aandeel van den C.B.T.B. daardoor te beperken.

Om een vergelijking uit de sfeer van het L.O. te gebruiken: niets verhindert „Het Nut” of Volksonderwijs, christelijke scholen op te richten — indien zij aan de wettelijke normen voldoen —, maar dat zal toch nooit een argument mogen zijn, om aan een christelijke schoolvereniging haar bestaansrecht te onzeggen en haar recht te onthouden. De dwaasheid overigens van bovengenoemde veronderstelling ten aanzien van Het Nut en Volksonderwijs doet al zien, hoe ongerijmd het is, het neutrale Koninklijke Landbouwcomité te belasten met de voorgedij over christelijke scholen.

Het is hoog tijd, dat deze zaak behoorlijk wettelijk geregeld wordt, waarbij de rechten van het vrije, christelijke onderwijs worden gewaarborgd.

Over een kafferkraal en apartheidspolitiek

Apartheidspolitiek is iets van onze Zuid-Afrikaanse na-neven. Die zitten met een klein groepje blanken tussen een onmetelijke schare inboorlingen, „na-

turelien'. Van oudsher bestaat er tussen beide een scherpe scheiding, gevolg van het grote verschil in cultuur en aanleg. De Zuid-Afrikaander ziet de naturellen als een dreigend gevaar en een der middelen om daartegen een dam op te werpen is het handhaven van de scheiding overal en op elk levensterrein. Dat is de apartheidspolitiek.

Mr de Wilde, die niet alleen over een schat van ervaring beschikt, maar daarover ook op sappige wijze vertellen kan, heeft ons geleerd, dat ook in ons land dergelijke neigingen wel voorkomen.

Het ging over samenvoeging van gemeenten. In den tijd, dat mr de Wilde op het Torontje troonde, was er ook zo'n geval aan de gang met een paar dorpjes aan een van onze grote rivieren, X en Y. Een machtig heer in een van deze gemeenten was echter hevige gekant tegen de samenvoeging en de heer de Wilde nam er een dag voor, om zelf eens poolshoogte te gaan nemen.

Zijn conclusie klopte met de rapporten. Niets was er tegen om deze dorpen samen te voegen. Maar tenslotte kwam Zijne excellentie ook in het hol van den leeuw, om te trachten dezen notabel te overtuigen. Hij wees er op, hoe de bevolking volkomen bij elkaar paste. Toen stooft zijn gastheer op: „Wat? Een kaffer en een Europeaan kunnen niet meer van elkaar verschillen dan iemand uit X en iemand uit Y.' Hoe dan ook, de „apartheidspolitiek" verloor; de kafferkraal en het Europese dorp werden samengevoegd. En het ging voortreffelijk.

Terecht wilde mr de Wilde in deze kwesties geen doctrinair standpunt innemen. Natuurlijk moet men rekening houden met wat historisch gegroeid is. Maar men moet onder de historie geen streep zetten; de ontwikkeling gaat door. De zelfstandigheid van de gemeenten is slechts zinvol en kan slechts voortbestaan, wanneer de gemeenten ook in sociologisch opzicht een eenheid vormen. Anders worden de gemeenten louter administratieve grootheden. Voor die sociologische gesteldheid spreekt de historie een belangrijk woord mee, maar niet het enige.

Rhetorica versus ethica

Minister van Maarseveen is een eerste klas debater. Maar zijn rhetoriek doet maar al te veel denken aan de bakermat van de Westerse rhetorica: de sophistiek. Zijn antwoorden aan de Kamer zijn vol kluitjes in het riet en mededelingen, waar de bank geen geld op geeft. Maar hij doet het zo, dat de

Kamer lachend zich gewonnen geeft. Dat wisten de sofisten ook al: het gaat er maar om de mensen op je hand te krijgen.

Intussen moet erkend worden, dat men een genoeglijk uurtje beleeft, als deze minister aan het woord is. Maar of alle betrokkenen er tegen kunnen? Prof. Beaufort zeker niet.

Het ging over den arbeid der gehuwde vrouw en pater Beaufort, zich te binnen brengend dat hij ook al eens lector in de ethiek geweest was, zag een goed moment om zijn maidenspeech te houden; een openbare les in de ethiek! Maar o, wat kwam hij van een koude kermis thuis. Minister van Maarseveen, meer gewiekt dan ad rem, voerde de schone rede-nering van den pater ad absurdum, en had toen nog maar enkele zinnen nodig om deze dwaasheid veromfaaid en wel in den hoek te smijten.

Prof. Beaufort, die nog maar heel kort geleden, in het verband der Verenigde Naties, vele fraaie vertogen over de rechten van den mens en daarbij ook over de positie van de vrouw heeft meegemaakt — hij was leider van onze delegatie op die conferentie — ontplofte bijna, toen hij deze mishandeling van zijn geesteskind zag gebeuren. Maar zijn mede-Kamerleden kalmeerden hem wat en voorkwamen een uitbarsting.

Van de collegezaal naar de soos

Van het belangwekkend college van Prof. Beaufort — die mr van Maarseveen zou laten zakken als een baksteen als deze examen kwam doen — gaan we naar de soos. Daar spreekt mr Wendelaar (V.V.D.) over de openbare zedelijkheid. Oppervlakkig, maar zeer libertijns. In den trant van: de reine is alles rein. De zonde krijg je de wereld niet uit, zei hij. Maatregelen en verboden voeren maar tot stiekeme zonden — de kat in 't donker knippen. Daarom vrijheid, sport, liefde tot de natuur. Zo komen we er wel. Mr de Wilde kwam daar tegen op, al betwistte hij niet, dat de overheid hier slechts een zeer bescheiden taak heeft. Het gezin, de kerk, de school, de vereniging zullen en moeten veel meer doen.

Laten we daar de ramen maar opengooien. Laat er een frisse wind waaien. Als de geest maar goed is. Een christelijke opvoeding — niet star en vormelijk, maar overtuigd en levend, niet benepen maar blijmoedig — daar kunnen we onze jongens en meisjes het leven mee insturen.

Noodwet

* Werkloosheidsbestrijding

Voor den oorlog was de werkloosheid een bang en benauwend probleem. Groot was het aantal valide arbeiders, die niet op normale wijze te werk konden worden gesteld. In het bedrijfsleven was voor hen geen plaats. Zij waren bereid tegen het geldende loon te arbeiden, maar zij konden niet worden ingeschakeld in het productieproces. Talrijke maatregelen werden genomen om de werk-

gelegenheid te verruimen. Nog meer maatregelen werden getroffen om in den grootsten nood te voorzien. Maar het werkloosheidsprobleem werd niet opgelost. Het gaat hier niet over de schuldvraag. Het feit als zodanig wordt geconstateerd.

Maar de vrees voor de werkloosheid leeft ook vandaag in het hart van vele arbeiders. In België is het aantal werklozen reeds vrij

hoog. In Nederland neemt het aantal eveneens toe. Het beweegt zich thans tussen de 80.000 en 90.000. Is dit een seizoenverschijnsel? Zal het in het voorjaar beter worden? Die vraag kan niet afdoende worden beantwoord, al luidden de laatste berichten niet ongunstig. Maar er leeft ongerustheid in arbeiderskringen.

Er is ook ongerustheid bij de Regering. Onlangs werd immers een „Interdepartementale commissie voor de werkgelegenheid” in het leven geroepen. In deze commissie zijn vertegenwoordigd de departementen, die invloed op de werkgelegenheid kunnen uitoefenen — de Stichting van den Arbeid neemt met zeven man aan deze commissie deel — t.w. drie voor de werknemers — drie voor de werkgevers en één gedelegeerde. De Minister van Sociale Zaken, de heer Joekes, noemde deze commissie een sterke ploeg van deskundigen, wier taak het is geregeld voeling te houden met het bedrijfsleven en voorts de Regering moeten adviseren.

Tot haar voorzitter werd benoemd Dr A. A. van Rhijn.

De voorzitter heeft in zijn antwoord aan den minister direct duidelijk gemaakt wat de commissie zal gaan doen, want als eerste onderwerp werd door hem aan de orde gesteld een „ontwerp noodwet werkloosheidsbestrijding” om de regering volmacht te geven maatregelen te nemen en uit te voeren, die in een tijd van massa-werkloosheid nodig zijn. Regeren is vooruitzien.

De toegenomen werkloosheid van dit ogenblik noopt tot het treffen van voorzorgsmaatregelen. De Overheid en het georganiseerde bedrijfsleven hebben nu een commissie gevormd, welke nu geregeld voorstellen van wettelijken en van anderen aard kan doen. Inmiddels heeft de economische wetenschap sedert de naoorlogse jaren vorderingen gemaakt. De les der laatste dertig jaar kan zijn geleerd. Fouten in het verleden gemaakt kunnen nu worden voorkomen. Het tijdig in het leven roepen van een dergelijke commissie verdient toejuiching, want het euvel der werkloosheid is een sociaal-economisch, maar vooral een moreel kwaad. Een kwaad dat met inspanning van alle krachten dient te worden bestreden. Wij hebben nu — als gevolg van de wel zeer bijzondere internationale en nationale omstandigheden een periode van „full employment” gehad — een periode waarin practisch geen werkloosheid voorkwam.

Maar thans dient het oude probleem zich weer aan. En voorzover dit probleem door de regering in een klein land zelfstandig

kan worden opgelost, behoort zulks te geschieden.

In verschillende opzichten staan wij er nu beter voor dan in 1930 en volgende jaren. Toen kwam de grote werkloosheid als het ware onverwachts. Men was er niet op voorbereid. De maatregelen, die werden getroffen, waren steeds crisismaatregelen, geboren uit den nood van het ogenblik.

Nu is dat anders! Dat er opnieuw werkloosheid zou komen werd verwacht. Dat een terugslag zou plaats vinden op de bedrijvigheid komt niet als een verrassing. Ons betrekkelijk lage prijspeil is een gunstige omstandigheid, door den heer Van Rhijn terecht als zodanig aangemerkt, waardoor een pijnlijk deflatieproces kan worden vermeden, ten einde de concurrentie met het buitenland te kunnen volhouden.

Het is wel een vreemde wereld, waarin wij leven. Met koortsachtige haast werd gedurende de naoorlogse jaren alles in het werk gesteld om het productie-apparaat weer op volle toeren te doen draaien en de arbeidsproductiviteit te verhogen.

Nog is de honger naar goederen niet gestild. De vraag overtreft het aanbod nog steeds en toch doemt het spook der werkloosheid reeds op, zodat de instelling van een commissie nodig geoordeeld wordt om op alle gebeurlijkheden voorbereid te zijn. Een commissie, die niet adviseren zal over de vraag, hoe de werkloosheid moet worden voorkomen — maar die adviseren zal over de vraag, welke maatregelen nodig zijn in een tijd van massawerkloosheid — aldus luidt het courantenbericht — als dus de massawerkloosheid er is. Dit betekent dat de Regering dus zelf reeds rekening houdt met de mogelijkheid dat ook haar economische politiek niet in staat zijn zal de normale werkgelegenheid te handhaven. Dat vraagstuk is ook wel buitengewoon moeilijk. In de Verenigde Staten overschrijdt het aantal werklozen reeds de 3.000.000. In Duitsland zijn er reeds ongeveer 1.000.000. Is dan alleen oorlog en oorlogsvoorbereiding en na-oorlogse chaos in staat om werkgelegenheid te scheppen.

Doet mee

Werft een abonné

2

Als het kan

en de Kerkelijke bijdragen en dergelijke

In artikel 51 van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941 wordt aan een belastingplichtige recht toegekend op vermindering van het belastingbedrag wegens buitengewone lasten (levensonderhoud bloedverwanten, uitgaven terzake van ziekte enz.) die in het belastingjaar op hem hebben gedrukt. Het moeten abnormale gevallen zijn waarop een beroep wordt gedaan en de last moet een aanmerkelijken invloed op de draagkracht hebben gehad. Over deze vermindering wegens buitengewone lasten is uiteraard de nodige polemiek gevoerd, men zal zich nog wel herinneren de befaamde opvattingen van den Haagse Hoofdinspecteur van Belastingen, Dr H. H. Schippers, die van oordeel was dat de Hoge Raad dit recht van den belastingplichtige veel te weinig uitlegde in den Duits-Nationaal-socialistischen geest en dan ook de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht daarvoor maar zou willen afschaffen.

Ruim 20 jaar geleden brak wijlen Prof. Dr T. Hoekstra een lans voor belastingaftrek wegens andere uitgaven, die in een Christennatie niet tot de *buitengewone* lasten maar tot de gewone uitgaven moeten behoren, n.l. tot de bijdragen aan de Kerk, armen enz. Ik heb het desbetreffend Bazuinartikel tot mijn spijt niet ter beschikking, maar meen goed te doen op deze zaak voort te borduren, nu sinds de bevrijding in onze belasting-politiek principes zijn binnengevoerd of van den bezetter zijn overgenomen tot het bereiken van bepaalde politieke doeleinden, n.l. om tot een zo ver mogelijk gaande egalisatie van inkomens te geraken. Progressie bij belastingheffing is op zichzelf billijk en gewenst, maar Dr Colijn wees altijd op het noodzakelijke van particuliere kapitaalvorming, en wegens de jaarlijkse toeneming der bevolking en om verhoging van het levenspeil der bevolking mogelijk te maken.

Tegenwoordig schijnt men aan het Departement van Financiën de particuliere kapitaalvorming minder belangrijk te achten, de Staat zal dit wel doen en, voorzover een particulier nog iets zou kunnen sparen, wordt dit te zijner tijd door de sterk verhoogde Succesiebelasting wel weer gecorrigeerd.

Niet alleen in ons land genieten we van deze doctrinaire fiscale politiek, ook in andere landen weet men er van mee te praten. Men zal zich het verhaal herinneren dat enigen tijd

geleden in de kranten circuleerde over een beroemd chirurg in Londen die een groot-industrieel geopereerd had en hem daarvoor een nota stuurde van laat ons zeggen £ 200. De industrieel ging aan het rekenen en kwam tot de conclusie dat hij, om die £ 200 te kunnen betalen, eerst ongeveer £ 1.000 zou moeten verdienen. Toen belde hij de chirurg op en, na hem verzekerd te hebben dat hij overtuigd was dat die £ 200 de chirurg ten volle toekwamen, vroeg hij hoeveel deze van die £ 200 zou overhouden. Ook deze ging aan het rekenen en zou ongeveer £ 40 in zijn zak kunnen steken. De heren kwamen toen overeen dat onze industrieel aan zijn snijmeester, om de zaak te vereffenen, maar een paar kisten oude whiskey zou sturen, waarvan de fabrikant blijkbaar een ongelimiteerde keldervoorraad had of die hij, indien hij misschien whiskey-fabrikant was, op de onkosten van zijn zaak kon schrijven.

Dit voorbeeld is natuurlijk gechargeerd, maar toch dreigt in de geschetste situatie voor de ontplooiing van onze Kerken, Hogescholen, Zending en zoveel andere instrumenten voor de uitbreiding van Gods Koninkrijk een groot gevaar. Immers door de zeer sterke belasting-progressie moet, om een kerkelijke bijdrage enz. te kunnen betalen, een veel hoger bedrag dan die bijdrage worden verdiend en dit zal ongetwijfeld remmend werken op hetgeen voor die doeleinden kan worden afgezonderd. En juist in dezen tijd zijn de behoeften op dit gebied zo geweldig gestegen. Het is mij dan ook bekend, dat zowel in de Hervormde als in de Gereformeerde Kerken vaak een meningsverschil aan den dag treedt tussen Kerkvoogden, leden van Commissies van Beheer e.d. enerzijds en de predikanten en deputaten anderzijds, de laatsten wijzen op het steeds groeien van de taak die moet worden verricht, terwijl de eersten er maar op hameren dat de boel op die manier spaak loopt, men moet bepaalde taken laten liggen. Een van de voornaamste redenen hiervoor is dat van elke bijdrage die voor deze geestelijke doeleinden wordt afgezonderd, de fiscus zulk een onbescheiden tol heeft geheven.

Zo komen we weer terug op de gedachte van Prof. Hoekstra, die van oordeel was, dat de Staat van die bedragen af moet blijven. Geheel te bereiken is dat natuurlijk niet (de grote bedragen die in de Kerken worden gecol-

lecteerd hebben alle de zeef van de fiscus reeds gepasseerd), maar er is op dat gebied door wetswijziging zeker iets te bereiken. In andere landen bestaan trouwens analoge vrijstellingen, b.v. in de Verenigde Staten van Noord-Amerika. Men moet daar altijd een dubbele belastingonderscheiding maken, die van het Federal Government, dat zijn alle Staten tezamen, en die van de afzonderlijke Staten.

„Namens het Federal Government wordt geheven de Federal Income Tax, waar in section 23 van de Internal Revenue Code met betrekking tot liefdadigheids- en andere bijdragen o.m. het volgende wordt bepaald. (Voor de volledige Engelse tekst, zie hieronder): In totaal tot een maximum van 15% van het zuivere bruto inkomen, kunnen bij de vaststelling van het bedrag der verschuldigde belasting, de volgende bijdragen en giften als korting in rekening worden gebracht.

Bijdragen of giften aan of ten behoeve van den Staat of een onderdeel of bezitting daarvan, wanneer deze bijdragen of giften uitsluitend bestemd zijn voor publieke doeleinden; bijdragen of giften aan corporaties, stichtingen e.d. in de Verenigde Staten, wanneer deze organisaties uitsluitend religieuze, liefdadige, wetenschappelijke, literaire of opvoedkundige doeleinden nastreven of waken tegen een wrede behandeling van kinderen of dieren;

deze organisaties mogen voorts op geen enkele wijze de wetgeving des lands beïnvloeden, terwijl de inkomsten van deze organisaties beslist niet aan een particulier persoon ten goede mogen komen;

bijdragen of giften aan broederschappen o.a.; maar slechts dan, wanneer deze bijdragen gebruikt worden voor religieuze, liefdadige, wetenschappelijke, literaire of opvoedkundige doeleinden of om te voorkomen, dat kinderen of dieren wreed worden behandeld”.

Het vraagstuk dat ons bezighoudt wordt derhalve aangesneden sub 2 en 5, (Zie de hieronder opgenomen Engelse tekst), terwijl ook in de andere paragrafen aantrekkelijke gedachten verscholen liggen. Er is bij ons m.i. alle reden om onze fiscale wetgeving op dit gebied aan te vullen b.v. door artikel 51 van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941 te laten voorafgaan door een artikel 50 a, krachtens hetwelk het belastingbedrag wordt verminderd met de helft van de bedragen van welke wordt aangetoond, dat zij in het desbetreffend belastingjaar zijn geschonken aan Kerken, Scholen, liefdadige doeleinden e.d., voorzover deze helft 15% van het zuiver inkomen niet te boven gaat. Voor de Staat zijn deze uitgaven van groot belang geweest,

omdat zonder deze er in velerlei opzichten aanmerkelijk hogere eisen aan de Schatkist zouden worden gesteld, b.v. voor Armenzorg, Jeugdorganisaties enz. Vindt men een vrijstelling als hier verdedigd te hoog, dan zou in ieder geval begonnen kunnen worden het belastbaar inkomen te verminderen met bovenbedoelde uitgaven.

Het wil mij voorkomen dat èn de grotere financiële behoeften van de Kerken enz. èn de onmatige progressie van de tegenwoordige belastingen (welke progressie nog zal stijgen indien Minister Lief tinck gevolg geeft aan zijn voornemen, het belastingvrije minimum te verhogen) een wijziging in den geest als hier voorgesteld, noodzakelijk maken. Andere landen gaan ons in dat opzicht voor, niet alleen het Federal Government van de Verenigde Staten, maar ook meerdere afzonderlijke Staten als Connecticut, Illinois, Massachusetts, New Jersey, Pennsylvanië en Rhode Island.

Waar, naar het schijnt een wijziging onzer belasting-wetgeving in een vergevorderd stadium van voorbereiding verkeert, is er alle aanleiding ook dit punt aan de orde te stellen.

*) „Charitable and Other Contributions. — In the case of an individual, contributions or gifts payment of which is made within the taxable year to or for the use of:

- (1) the United States, any State, Territory, or any political subdivision thereof or the district of Columbia, or any possession of the United States, for exclusively public purposes;
- (2) a corporation, trust or community chest, fund, or foundation, created or organized in the United States or in any possession thereof or under the law of the United States or of any State or Territory or of any possession of the United States, organized and operated exclusively for religious, charitable, scientific, literary, or educational purposes, or for the prevention of cruelty to children or animals, no part of the net earnings of which inures to the benefit of any private shareholder or individual, and no substantial part of the activities of which is carrying on propaganda, or otherwise attempting, to influence legislation;
- (3) the special fund for vocational rehabilitation authorized by section 12 of the World War Veterans' Act, 1924, 43 Stat. 611 (U.S.C., Title 38, Par. 440);
- (4) posts or organizations of war veterans, or auxiliary units or societies of any such posts or organizations if such posts, organizations, units, or societies are organized in the United States or any of its possessions, and if no part of their net earnings inures to the benefit of any private shareholder or individual;
- (5) a domestic fraternal society, order, or association, operating under the lodge system, but only if such contributions or gifts are to be used exclusively for religious, charitable, scientific, literary, or educational

DE PROVINCIEËN

In ons nummer van 28 Maart 1947 werd op pagina 99 gehandeld over „Eerherstel der provinciën”. We schonken daarbij aandacht aan de beschouwingen van ons A.R.-Tweede Kamerlid Mr J. Algera gehouden in de Kamersitting van 21 November 1946.

De heer Algera blijkt een strijder voor het recht der provinciën te zijn die niet bij de eerste teleurstelling uit het veld is geslagen. In de Tweede-Kamervergadering van 19 November 1947 werd dit onderwerp opnieuw door den heer Algera besproken. Het door hem verdedigde standpunt is als volgt te omschrijven.

De provinciën moeten zelfstandiger worden. Daarvoor is nodig wijziging der Provinciale wet, doch daartoe is ook herziening der Grondwet op dit punt nodig. Het laatste moet aan de te verwachten commissie voor de Grondwetsherziening worden overgelaten, doch met een herziening der Provinciale wet behoeft men daarop niet te wachten. Daarbij bleek de heer Algera voorlopig zelfs genoeg te willen nemen met een partiële herziening, dus een herziening op onderdelen, zelfs op niet te gewichtige punten, een en ander in afwachting van een Grondwetsherziening. Op 18 November 1948, dus een jaar later, benutte de heer Algera de behandeling der begroting van Binnenlandse Zaken 1949 om opnieuw aan dit onderwerp aandacht te schenken. Dat is begrijpelijk, want er was op dit punt in het afgelopen jaar nog niets gebeurd. Nu de Staatscourant van 21 December 1948 voor ons ligt moeten we onwillekeurig denken aan het spreekwoord: „De aanhouder wint”.

In die Staatscourant vinden we een beschikking van den Minister van Binnenlandse Za-

ken van 17 December 1948 waarbij is ingesteld een commissie, ten einde hem van advies te dienen met betrekking tot de vraag, welke wijzigingen binnen het kader der bestaande staatsrechtelijke verhoudingen aangebracht dienen te worden in de provinciale wet, met de uitnodiging aan de Commissie om haar voorstellen neer te leggen in een wetsontwerp met Memorie van Toelichting. Men lette hier op de belangrijke beperking, die voor de taak der Commissie voortvloeit uit de woorden „binnen het kader der bestaande staatsrechtelijke verhoudingen”, dat is o.m. met inachtneming van de bepalingen der Grondwet zoals die thans luidt.

Daarmede zijn dus b.v. niet aan de orde gesteld de vragen van staatsrechtelijken aard welke worden opgeworpen in het boekje „Decentralisatie, een recht en een noodzakelijk-uit de woorden „binnen het kader der bezoeek van de „Ried fan de Fryske beweging”; voor zover daarbij de bepalingen van de Grondwet aan een nader oordeel zouden moeten worden onderworpen.

Bij deze herziening der provinciale wet is echter wel mogelijk de consequentie te aanvaarden van het feit, dat provinciale en gemeentelijke bestuursorganen in hun soort gelijk moeten kunnen worden behandeld en moeten kunnen handelen. Verschillen die op dit gebied thans nog bestaan, b.v. de vrijheid der gemeenteraden om te vergaderen zo vaak dit nodig is, naast de onvrijheid op dit gebied voor de Provinciale Staten dienen zo spoedig mogelijk te verdwijnen.

De Commissie wordt gepresideerd door den Secretaris-Generaal van het Departement van Binnenlandse Zaken en bestaat voorts uit de chef van de afdeling Binnenlands bestuur van dat Departement, 3 provinciale ambtenaren en 2 hoogleraren.

Het zou ons niet bevreemden indien uit de Volksvertegenwoordiging de wens naar voren kwam, de Commissie met enige volksvertegenwoordigers aan te vullen ten einde de Commissie minder sterk ambtelijk te doen zijn. Het zou wellicht aanbeveling verdienen daarbij te denken aan hen die tevens lid van een college van Gedeputeerde Staten of van een gemeentebestuur zijn en die dus in andere hoedanigheid dan als lid der Kamer practisch werkzaam zijn bij het bestuur van een provincie of een gemeente.

Bij de behandeling van de vraagstukken die verband houden met het provincierecht zullen

purposes, or for the prevention of cruelty to children or animals; or

(6) the United Nations, but only if such contributions or gifts

A. are to be used exclusively for the acquisition of a site in the city of New York for its headquarters, and

B. are made after December 1, 1946, and before December 2, 1947;

to an amount which in all the above cases combined does not exceed 15 per centum of the taxpayer's adjusted gross income. Such contributions or gifts shall be allowable as deductions only if verified under rules and regulations prescribed by the Commissioner, with the approval of the Secretary.

For unlimited deductions of contributions and gifts exceed 90 per centum of the net income, see section 120”.

de stem en de mening van den ervaren provinciebestuurder en ook van die van den gemeentebestuurder van grote waarde kunnen zijn.

In ons program van beginselen doet onze partij een uitspraak ten gunste van het gedecentraliseerde bestuur.

Decentralisatie van bestuur kan in de praktijk betekenen vergroting van de taak der provinciebesturen door verschuiving of wel overdracht van taken der rijksorganen naar die der provincie.

Uitbreiding van de taak der provincie door het samenbrengen van huidige gemeentelijke taken zou centralisatie inhouden en kan in

het algemeen zeker niet in onze bedoeling liggen: Daarvoor behoeft ook geen grote vrees te bestaan, al mag waakzaamheid in dit opzicht bij de gemeentebesturen ten aanzien van enige bestuurlijke problemen niet geheel ontbreken. Al deze omstandigheden pleiten er naar onze mening voor, de samenstelling der commissie in de door ons aangegeven zin te verbreden.

Leide de arbeid der commissie er toe, dat ons provincierecht meer gebracht wordt op het peil van dezen tijd en worde dat recht verlost van elementen, die al te sterk herinneren aan de nawerking van hetgeen thans niet meer tot de mogelijkheden is te rekenen.

Vrouwenkiesrecht

Gelijk bekend, behoort de A.R. Partij tot dusverre tot de weinige partijen in Nederland, die geen gebruik maken van haar recht om vrouwen candidaat te stellen voor Kamers, Staten en Raden.

Deze niet-uitoefening van het passief-vrouwenkiesrecht vindt haar oorsprong in een resolutie van de Deputatenvergadering van 1921.

In die resolutie werd uitgesproken, dat door de kiesverenigingen geen vrouwen behoren te worden candidaat gesteld, zolang de A.R. Partij niet in haar wettige vergadering van een tegenovergesteld gevoelen blijk geeft.

Deze resolutie bevat gelijk men ziet, geen overwegingen. Zij geeft enkel een conclusie en stelt zelf uitdrukkelijk de mogelijkheid, dat de A.R. Partij in dezen van standpunt zou kunnen veranderen.

Op bedoelde Deputatenvergadering bleek tevens, dat deze beslissing niet inhield, dat men binnen de partij nu niet meer van afwijkend standpunt mocht gewagen. Dit bleek, naar aanleiding van een door den heer J. Schouten gestelde vraag.

Door de partij was in 1920 een commissie ingesteld, teneinde rapport uit te brengen over het passief vrouwenkiesrecht. De conclusie van dat rapport was, dat de commissie, wat de hoofdzaak betreft, oordeelde „dat God de vrouw in 't algemeen een andere taak heeft aangewezen dan haar door toepassing van het politieke passieve kiesrecht zou worden toegedacht; dat derhalve de A.R. Partij zich heeft onthouden van het candidaat stellen van vrouwen, dat op deze regel alleen uitzondering toelaatbaar is, als onder de leiding des Heren het voor de A.R. Partij duidelijk is geworden, dat dit door God is gewild; dat dit thans niet het geval is”.

Van het begin af, heeft dit rapport in de A.R. Partij sterke bestrijding gevonden, zowel wat de conclusie als wat de motivering betreft. De Deputatenvergadering van 1921 heeft dan ook wijselijk alle motivering weggelaten in haar resolutie. En de discussie in de A.R. Partij is aan den gang gebleven. Na den jongsten wereldoorlog is het vraagstuk van het passief vrouwenkiesrecht opnieuw actueel geworden. Velen in de A.R. Partij kunnen geen ge-

noegen meer nemen met de resolutie van 1921.

Dit is aanleiding geworden, dat door de partij opnieuw een commissie is ingesteld om te rapporteren over de vraag, of de A.R. Partij haar officiële standpunt t.a.v. het vrouwenkiesrecht moet herzien. Dezer dagen is van de hand van Mevr. Dr F. T. Diemer-Lindeboom een boekje verschenen onder den titel: „Man en vrouw in het volle leven”*, dat over deze zaak handelt en dat ten volle de aandacht verdient. In het bijzonder van de anti-revolutionairen.

Mevrouw Diemer geeft in dit boekje een situatie-tekening van de vrouw in de huidige A.R. Partij. Zij beschrijft de ontwikkeling van de vrouwenbeweging en behandelt vervolgens aan de hand van de officiële documenten en publieke geschriften de historie van het vraagstuk van het passief vrouwenkiesrecht in de A.R. Partij. Het boekje bevat voorts een principiële beschouwing over de zaak.

Iemand zal niet licht honderd bladzijden schrijven, waarvan iedere geestverwant zegt: Daar ben ik het nu letterlijk geheel en al mee eens. Zo is het natuurlijk ook hier. Maar wij moeten toch wel zeggen, dat wij het met de strekking van dit boekje, die er op gericht is, dat de resolutie van 1921 zal verdwijnen, geheel eens zijn. En wij voegen daaraan toe, dat het ons voorkomt, dat mevrouw Diemer er in geslaagd is een hoeveelheid wetenschappelijk, historisch en principiële materiaal aan te dragen, dat aan haar betoog bijzondere klem geeft.

In het bijzonder geldt dat voor haar beschrijving van den gang van zaken en van de overwegingen, die er toe geleid hebben, dat de A.R. Partij het passief vrouwenkiesrecht niet heeft toegepast.

Het is een aaneenschakeling geweest van in- en uitpraterij, van innerlijke tegenstrijdigheden, van gegoochel met „beginselen”, die het ene ogenblik beginselen waren en het andere ogenblik weer niet. Er blijkt uit, dat voor de officiële A.R. praktijk ter zake een logisch sterke en principiële zuivere basis niet heeft bestaan.

De A.R. Partij doet er goed aan deze zaak opnieuw onder de ogen te zien. Niet alleen om in de zaak

Een Krantenbericht

Drs J. W. DE POUS

In ons artikel in dit blad van 30 December j.l. werd gewezen op de noodzakelijkheid, dat de overheid zich reeds nu dient te beraden op maatregelen, welke in heden of toekomst genomen moeten worden om het optreden van werkloosheid te voorkomen of te bestrijden. In dagblad „Trouw” van 22 Januari j.l. lezen wij: „Met het oog op de mogelijkheid dat ons land door de wisseling in de conjunctuur nog weer eens zal worden bedreigd door massa-werkloosheid, heeft de regering besloten reeds thans te dien aanzien maatregelen voor te bereiden, die in werking kunnen worden gesteld, indien onverhoopt opnieuw tekenen van conjunctuuromslag voelbaar zouden worden. In verband daarmee is overgegaan tot instelling van een interdepartementale commissie voor de werkgelegenheid, waarin alle ministeries zijn vertegenwoordigd, die op het voorkomen van werkloosheid invloed kunnen uitoefenen. Deze commissie zal omtrent voorgenomen maatregelen regelmatig overleg plegen met de Stichting van den Arbeid. Als voorzitter is aangewezen Mr Dr A. A. van Rhijn, secretaris-generaal van het ministerie van Sociale Zaken”.

Wij waren verheugd, dat Ned. Gedachten blijkbaar zulk een invloed op het regeringsbeleid uitoefent, dat een daarin vervat advies zonder meer wordt opgevolgd. „Illegale Trouw”-vrienden, overigens niet onverwacht, verschilden van mening en bewezen de onjuistheid van bovenstaande conclusie met vele overtuigende argumenten (niet alle ministers b.v. zouden, overigens tot eigen schade, op dit orgaan geabonneerd zijn).

Moge de uit dit bericht sprekende waakzaamheid van de overheid tot verheugenis stemmen, geheel gerustgesteld kunnen we ons allerminst voelen. En wel in verband met het feit, dat de werkloosheid door zeer uiteenlopende maatregelen en middelen

kan worden bestreden. Waarbij het gekozen middel wel eens erger dan de kwaal zou kunnen zijn.

Wat is n.l. het geval? De analyse van het vraagstuk van de werkgelegenheid door Keynes wordt door een zeer groot aantal economen als juist erkend, zij het ook, dat Keynes op verschillende detailpunten zijn standpunt heeft moeten herzien. Uitgaande van de theorie van Keynes, zoals deze in het voorafgaande nummer op enigszins gecompliceerde en in het volgende nummer op eenvoudiger wijze zal worden uiteengezet, staan nu talrijke middelen ter beschikking om de werkloosheid te bestrijden. Het wekt daarom ook geen verwondering, dat onder de aanhangers van de Keynesiaanse theorie vogels van zeer verschillende pluimage te vinden zijn. Zij stemmen overeen, wat de economische theorie betreft, doch lopen zeer uiteen wat de op deze theorie gebaseerde maatregelen van economische politiek betreft. Zo wenst Polanyi onder geen beding de z.g. kapitalistische economische orde los te laten, terwijl de door Beveridge aanbevolen routes ons wel zeer aan socialisme doen denken.

Prof. Dr H. J. Witteveen komt in zijn intrede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar in de economie aan de Nederlandse Economische Hogeschool op 7 October 1948 te Rotterdam in dit verband tot de navolgende conclusies. „Het komt mij voor, dat bij dit programma (van Polanyi) inderdaad de voordelen van de kapitalistische maatschappij kunnen worden behouden, terwijl de belangrijkste nadelen (o.a. de massa-werkloosheid) kunnen worden vermeden”. Maar ten aanzien van Beveridge moet Prof. Witteveen concluderen dat „de full-employment-politiek”, zoals Beveridge die voorstaat, op den duur met de werking van het vrije initiatief in botsing moet komen en ons dus wel „full employment” kan brengen,

van het passief vrouwenkiesrecht een nieuw en beter, een principiëel zuiver standpunt in te nemen. Dat ook.

Maar mede hierom: De anti-revolutionairen worden er, ook nu nog voortdurend van beschuldigd, dat zij zo „goochelen met eeuwige beginselen”. Wij geloven, dat die beschuldiging voor het A.R.-beleid, zoals wij dat in onzen tijd meemaken, niet waar is. De anti-revolutionairen zoeken gaarne naar een duidelijke en logische gedragslijn. Daaraan leggen zij een betrekkelijk klein aantal principiëel-staatkundige opvattingen ten grondslag, die tot dusverre eigenlijk weinig of geen steekhoudende bestrijding hebben ondervonden.

Maar het is er verre vandaan, dat de huidige anti-revolutionairen menen, dat alle mogelijke conclusies, die zij trekken door hun grondopvattingen toe te passen op de praktijk van den dag door hen voor „beginsel”, voor principiëel onaantastbaar moeten worden gehouden. Integendeel, die conclusies zijn

ook in de praktijk vatbaar voor elke critiek, die daartegen op zakelijke en logische gronden wordt ingebracht.

En ook wat de grondgedachten zelf betreft, wordt de discussie over de waarheid daarvan, toetsing aan de Schrift, niet geschuwd, gelijk ook blijkt uit de jongste praktijk.

Maar wij moeten wel zeggen, dat de kennismaking van den z.g. achtergrond van de officiële A.R.-praktijk inzake het passief vrouwenkiesrecht een mens doet schrikken. Hier vindt de critiek, die van goochelen met beginselen spreekt, gereed voedsel. Ook daarom zal de A.R. partij er goed aan doen dit „gereed voedsel” zelf maar zo spoedig mogelijk in te slikken.

Mevrouw Diemer heeft, bij uitstek vrouwelijke bezigheid! — dit voedsel voor de A.R. Partij zo goed mogelijk opgewarmd!

„Trouw”.

*) Uitgave Libertas N.V., Utrecht.

maar niet „in a free society”, niet in een maatschappij, waar de economische vrijheid gehandhaafd blijft. We laten Prof. Witteveen nog even aan het woord om hem in de gelegenheid te stellen zijn eigen oordeel over een full-employment-politiek in een volledig gesloten stelsel uit te spreken: „door deze politiek zou inderdaad een omgeving geschapen kunnen worden, waarin het vrije spel der economische krachten volledig en zelfs beter dan ooit tevoren tot zijn recht zou kunnen komen. Door deze politiek zou het dus mogelijk zijn het kapitalisme een geheel nieuwe kans te geven om het proces der economische vooruitgang ook in de voor ons liggende periode te doen voortgaan”. Tot zover de zeer lezenswaardige rede van Prof. Witteveen, afgedrukt in De Economist van November 1948, tevens afzonderlijk verkrijgbaar.

Welke politiek heeft Keynes zelf naar aanleiding van zijn theorie opgesteld? Een zo uitstekend kenner van de „nieuwe” economie als S. E. Harris, prof. te Harvard University, U.S.A., geeft hierover op blz. 5 en 6 van het onder zijn redactie verschenen werk „The new economics” de navolgende conclusie. „Het kan van belang zijn er uitdrukkelijk op te wijzen, dat Keyes in wezen een verdediger van het kapitalisme was . . . Keynes wilde, dat de overheid zich verantwoordelijk stelde voor de vraag, (d.w.z. voor de totale koopkrachtige vraag, die in een bepaalde periode op de markt komt), omdat anders het systeem niet in stand zou kunnen blijven. Het is mogelijk om zowel meer activiteit van de zijde van de overheid als van de zijde van particulieren te hebben, als men slechts de werkloosheid zou kunnen uitschakelen. En bovenal wilde Keynes niet de grondslagen van het kapitalisme verwijderen: vrije keuze, de drijvende kracht van het streven naar winst, de bestemming van productieve krachten overeenkomstig het prijsmechanisme. Zijn laatste boek „How to Pay for the War” bevestigt het geloof, dat Keynes tijdens zijn gehele leven in deze bestanddelen van het kapitalisme heeft gehad”.

We mogen even vooruitlopen op datgene, wat wij in volgende artikelen hopen te behandelen. We kunnen noch de „socialistische” oplossing van Beveridge, noch de „kapitalistische” oplossing van Polanyi van het werkloosheidsvraagstuk aanvaarden. Bij dit negativistische standpunt mogen wij niet blijven staan, want de naastenliefde gebiedt ons positief mede te werken aan de bestrijding van de werkloosheid, welke reeds te lang zulk een onbeschrijflijke ellende in honderdduizenden gezinnen heeft gebracht. Al moge onze sympathie in eerste instantie uitgaan naar de oplossing van Polanyi, het is als Christen onmogelijk het kapitalisme in al zijn consequenties te aanvaarden. Ook hier kunnen, mogen en moeten we een eigen principiëel geluid laten horen.

Na deze uiteenzetting zal het duidelijk geworden zijn, waarom we onze ongerustheid over bovengenoemd krantenartikel uitspraken. Er is niet zoveel verbeelding voor nodig om te voorspellen, dat althans het socialistische blok in onze regering deze gelegenheid zal aangrijpen voorstellen te doen tot verdere socialisatie en uitbreiding van het stelsel van geleide economie. Dit alles ter bestrijding

van de werkloosheid, welke in alle opzichten geboden is. Alsof er geen andere en betere middelen bestaan.

Wij achten Mr Dr Van Rhijn een uiterst kundig man, maar zijn hoofdartikel in een der laatste nummers van „Vrij Nederland”, waarin hij op overigens weinig overtuigende wijze de onontkoombaarheid van de uitbreiding van het stelsel van geleide economie trachtte aan te tonen, heeft onze ongerustheid slechts doen toenemen.

Bij het ontwerp bedrijfsorganisatie werd van socialistische zijde een aanval op de economische vrijheid gedaan, toen men van die zijde in een oppermachtige regeringscommissaris een geschikt instrument zag een belangrijke schrede te zetten op den weg naar voortgaande socialisatie. Een zelfde aanval op de economische vrijheid kan verwacht worden bij de indiening van een wetsontwerp werkloosheidsbestrijding. Aan ons de taak om, gewaarschuwd zijnde, met een positief plan naar voren te komen.

J. I. Keyser Jz.

Beschuldiging Dr Colijn

Mag ik, naar aanleiding van het „Onderling Gesprek” in Nederlandsche Gedachten van 20 Januari, het volgende in herinnering brengen:

I. Toen Dr Colijn, geleid door het geloof en de overtuiging, dat deze taak hem van Hogerhand was opgelegd en hij zich daaraan niet mocht onttrekken, het besluit nam, zijn particuliere functies in de maatschappij neer te leggen teneinde, door geen particuliere belangenrelaties gebonden, zich onafhankelijk over te geven en te wijden aan het bestuur van zijn land en van de A.R.-Partij, bracht hij bewust en voorgoed het waarschijnlijk grootste geldelijke offer, dat ooit door een Nederlands staatsman in dienst van zijn land is gebracht. Niet enkel zijn directeurschap van een der grootste wereldorganisaties en, daaraan verbonden, een der allerhoogste bezoldigingen die in de maatschappij voorkomen, maar ook enige commissariaten van een paar der grootste lichamen in ons land, met daaraan in dien tijd nog verbonden aanzienlijke emolumenten, gaf hij vrijwillig en voorgoed prijs, om geheel vrij en onafhankelijk te staan in den dienst van Koningin, Vaderland en Partij.

II. Toen desondanks kort daarna in de 2de Kamer het kamerlid J. Duys insinuerend zinspeelde op 's ministers belangenrelaties in de maatschappij, gaf Dr Colijn hem rustig en waardig ten antwoord „dat men wel ver in „de parlementaire geschiedenis van ons land „moet teruggaan om een ministerschap aan „te wijzen, waaraan zo grote particuliere of „fers zijn gebracht als aan dat van den tegenwoordigen minister”.

III. Toen Dr Colijn zijn buiten „De Hoog-

TENTOONSTELLINGEN

Het schijnt helaas gewoonte te worden, dat aan vrijwel elke tentoonstelling in Nederland een andere tentoonstelling voorafgaat, een tentoonstelling namelijk van begripsverenging, in elk geval een tentoonstelling van geen begrip willen tonen voor eens anders diepste overtuiging.

Dit is ook weer het geval bij de tentoonstelling „Jeugd van Nederland”, die dezen zomer in Den Haag wordt gehouden en waarvan de voorbereiding aan den gang is. Verscheidene Christelijke organisaties hadden volgaarne aan deze tentoonstelling steun toegezegd, maar zij hebben hieraan een „mits” verbonden, en wel de „mits”, dat de tentoonstelling op Zondag gesloten zou zijn. Toen aan deze „mits” slechts gedeeltelijk gehoor werd gegeven, hebben verschillende organisaties zich teruggetrokken.

Zoals te vreezen was heeft dit gebeurde bij wie hierover anders denken weer aanleiding gegeven tot de bekende exclamaties over onverdraagzaamheid en dergelijke. De lezer kent de redenering. Gezegd wordt dan, dat wie aan een ander de mogelijkheid wil onthouden, op Zondagen tentoonstellingen te bezoeken, onverdraagzaam is.

Nu ligt hier de zaak toch wel enigszins anders. Niemand wil een ander dwingen, de tentoonstelling „Jeugd van Nederland” op Zondag niet te bezoeken. De door ons bedoelde verenigingen echter wensen aan het houden van en de verantwoordelijkheid voor zulk een tentoonstelling niet mee te doen. Dat is haar recht en haar vrijheid. Daarmede is aan de vrijheid om de tentoonstelling te houden niet geraakt. De discussie over vrijheid en verdraagzaamheid is juist in een land als het onze met zijn gevarieerde bevolking al zeer oud. Het pijnlijke blijft, dat men altijd weer gevaar loopt in het oog van den ander onverdraagzaam te worden zodra men in vrijheid voor een bepaalde overtuiging heeft gekozen. Wat

straat”, waarvan hij eigenlijk nooit genoten heeft omdat al zijn tijd en werkkraft voortdurend in beslag genomen werden in dienst van 't land, had van de hand gedaan, werd in de 2e Kamer door een kamerlid, ik meen de heer Vliegen, insinuerend erop gezinspeeld hoe voordelig Dr Colijn daarmee zich juist aan de nieuwe, hogere belasting had onttrokken. Waarop Dr Colijn erop wees, dat het land er geen belasting bij tekort kwam maar integendeel er een belastingvoordeel van genoot.

De jongere generatie van nu kan deze dingen niet uit herinnering weten. Wie er 't fijne van wil naslaan kan de „Handelingen” van dien tijd raadplegen.

Dat ondanks alles een figuur als Dr Colijn ook na zijn dood nog wordt belasterd, is niets ongewoons. Er is nooit een tekort geweest aan kleine, nietige mannetjes die zich van een waarlijk grote, intègre, historische figuur te enenmale geen voorstelling kunnen maken.

heeft men aan een vrijheid, waarvan dit het resultaat is?

De situatie wordt nog ingewikkelder, wanneer men van de vrijheid gebruik heeft gemaakt om te kiezen voor bepaalde diepere beginselen. Want vergeten we toch niet: de vrijheid zelf is niet meer dan een negatief begrip. Men is vrij, ja maar om iets te doen of te laten. Zo nu hebben in Nederland de mensen de vrijheid, de politieke vrijheid, om zich op den Zondag naar eigen overtuiging te gedragen.

Men zal ons voor de voeten werpen, dat dit laatste toch slechts betrekkelijk het geval is. Verbiedt zelfs de burgerlijke wet niet, op Zondag bepaalde dingen te doen, die men op andere dagen wel mag doen? Dus toch geen vrijheid? Inderdaad een betrekkelijke onvrijheid, waarover nochtans zelfs in Nederland geen discussie is. Men aanvaardt dit, ja heeft er wellicht zelf aan meegewerkt!

Het motief voor die medewerking is bij den een anders dan bij den ander. Voor den Christen blijft de Zondag een dag van geheel eigen karakter, staande onder een bijzonder Goddelijk gebod. Daarom zal de Christen de in Nederland gevonden politieke vrijheid willen gebruiken om naar gehoorzaamheid aan dat gebod te streven. Wordt hij daardoor onverdraagzaam? Maar wat heeft hij dan aan zijn vrijheid?

Van onverdraagzaamheid zou men misschien kunnen spreken, wanneer hier dwang werd uitgeoefend. Zeker zou van onverdraagzaamheid sprake zijn, wanneer de Zondag ook voor den Christen in den grond der zaak een onverschillig ding was en hij zich bijvoorbeeld alleen liet leiden door de dwaze gedachte zijn medemens zoveel mogelijk te hinderen. Dat zou onverdraagzaam zijn en zeer te laken.

Het enige doorslaggevende, ook voor niet-Christenen, is, dat de Christen zich gebonden gevoelt aan een gebod van hoger dan menselijke orde. Hij zal het waarden, indien de ander (voor wie het gebod evenzeer geldt, maar die dit niet erkent) voor zijn overtuiging althans begrip heeft en van zijn vrijheid gebruik maakt om hiermede rekening te houden. Zo zien we het nu ook met die tentoonstellingen. Wil men na het bovenstaande nog van onverdraagzaamheid spreken, men ga zijn gang. Maar men wete, dat ieder, voor wien de Zondag een onverschillig ding is, onverdraagzaam wordt op 't zelfde oogenblik waarop hij geen rekening houdt met het standpunt van den Christen. Want de Christen kan er naar diens overtuiging niet „onderuit”, hij zelf kan het (naar zijn eigen overtuiging) wèl.

Kan men nochtans dit begrip niet opbrengen, laat men dan tenminste uit algemene sociale overwegingen de tentoonstellingen op Zondag dicht houden. Wij menen te weten, dat de organisatoren van de vermaarde en druk bezochte tentoonstelling „De Vrouw”, gehouden bij het gouden jubileum van H.M. Koningin Wilhelmina, achteraf met de Zondagsrust zeer in hun (haar) schik waren.

Wie hier al te spoedig van onverdraagzaamheid spreken, moeten oppassen zelf niet een indruk van doordraverij en onverdraagzaamheid te geven, vooral niet aan..... de jeugd van Nederland.

HET CREMATIE

vraagstuk

L. SCHUMAN

De Minister van Binnenlandse Zaken, Minister Van Maarsseveen, is een moedig en doortastend regeerder.

Dit bleek opnieuw bij de behandeling van de Rijksbegroting-1949, bij het Hoofdstuk (V) van Binnenlandse Zaken.

Immers, de minister schroomde niet om positieve toezeggingen te doen met betrekking tot een nieuwe Zondagswet en ten aanzien van het crematievraagstuk merkte de bewindsman op, dat hij binnen niet te langen tijd een wetsontwerp tot wijziging en aanvulling der Begraafwet hoopte in te dienen, in welk ontwerp dan de materie der lijkverbranding zou worden geregeld.

Het wordt ook wel tijd.

Reeds sinds jaar en dag wordt in ons Vaderland lijkverbranding toegepast, hoewel de Begraafwet — wet van 10 April 1869 — dit verbiedt.

Op het algemene beginsel der Begraafwet, t.w. dat „elk overleden persoon en doodgeboren kind in een gesloten kist begraven wordt op een begraafplaats” kent deze wet slechts in zoverre een uitzondering, dat ontleding en bewaring in bepaalde gevallen toelaatbaar geacht wordt. Nu is door voorstanders van lijkverbranding wel beweerd, dat juist daardoor lijkverbranding wettig toelaatbaar zou zijn, omdat lijkverbranding als een vorm van ontleding of van bewaring kan beschouwd worden.

Slechts een gefantaseerde en vernuftige woordconstructie kan „ontleden”, c.q. „bewaren” vereenzelvigen met „verbranden”. Het is duidelijk, dat op die wijze de taal der wet wordt verwrongen.

Ook het begraven der as, in een gesloten kist, voldoet niet aan de positieve eis der wet.

Is het dus zo, dat enerzijds lijkverbranding in strijd is met de wet, anderzijds is zij niet strafbaar omdat de wet de strafbare daad niet aanwijst.

De wetgever heeft verzuimd de personen aan te wijzen, op wie de wettelijke plicht rust voor de begrafenis te zorgen, zodat niemand wegens het niet-nakomen van de genoemde wettelijke bepaling strafrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld.

In dien zin heeft de Hoge Raad, ons hoogste

rechtscollege, zich enkele malen duidelijk uitgesproken.

Ook verschillende rechtsgeleerden van naam, die principieel geen bezwaar hebben tegen lijkverbranding, doch integendeel daarvan voorstander zijn, hebben in hun geschriften betoogd dat de wet in haar huidige omschrijving slechts begraving gebiedt en iets anders niet toelaat.

Merkwaardig is het, dat o.m. een man als Prof. Dr Van den Bergh weliswaar erkent, dat de Begraafwet crematie niet toelaat, doch daarbij meent, dat de geschreven rechtsnorm heeft opgehouden te gelden, daar een andere rechtsovertuiging de crematie geoorloofd doet zijn. Hier dus een uitbalanceren van een wettelijke norm ten gerieve van een gewijzigde rechtsovertuiging. Aldus doorgaande, kunnen, op een gegeven moment, diverse geschreven wettelijke bepalingen krachteloos worden verklaard omdat „men” er nu eenmaal anders over is gaan denken. De verhouding tussen wet en recht wordt op die manier wel volkomen zinledig en de soevereiniteit van het (geschreven) recht wordt ondergeschikt gemaakt aan het sentiment van den dag!

Waarom toornst deze zelfde hoogleraar in vrij felle bewoordingen tegen het dezer dagen ingediende wetsontwerp op het bibliotheekwezen, met een beroep op de onschendbaarheid en hoge waarde van artikel 7 der Grondwet? Moet hier dan ook niet aan de gewijzigde rechtsovertuiging prioriteit worden toegekend en dat te meer, waar de Regering een en ander in een wet wenst te regelen?

Hoe dit overigens moge zijn, weinigen in ons land zullen van mening zijn, dat de huidige situatie bevredigend is te noemen.

Terechts is van onze zijde door den heer Verkerk in de Tweede Kamer opgemerkt, dat het niet-aansnijden van het lijkverbrandingsvraagstuk niet alleen het bemoeilijken ener oplossing betekent, doch ook beïnvloeding ener oplossing. Door hem werd in dit verband aan den Minister gevraagd in dezen het georganiseerde overleg met de kerken te raadplegen, evenals bij de kwestie der Zondagswet. Nadrukkelijk merkte ons Kamerlid op, dat hij en zijn politieke vrienden lijkver-

branding in strijd met de Christelijke zedeleer achten.

Wat is nu het standpunt van den Minister te dezer zake?

Vooropstellende, dat hij krachtens zijn persoonlijke godsdienstige overtuiging, ook stellig niet zal behoren tot de voorstanders van crematie, kan worden opgemerkt, dat de Minister van Binnenlandse Zaken voornemens is een commissie in te stellen tot het voorbereiden van een herziening der Begraafwet en in die commissie de belangrijkste kerkgenootschappen te doen vertegenwoordigen. Daarnaast evenwel ook iemand van de humanistische richting, die enigszins representatief kan worden geacht voor degenen, die tegen lijkverbranding geen principieel bezwaar hebben en voorts een vertegenwoordiger van het Departement van Justitie, om te letten op de juridische belangen, die bij de lijkverbranding in het geding zijn.

Bij Koninklijke Boodschap van 1 Maart 1940 werd reeds een ontwerp tot wijziging der Begraafwet ingediend (ondertekend door wijlen Minister Van Boeijen en oud-Minister Gerbrandy), in welk ontwerp lijkverbranding onder bepaalde beperkingen en voorwaarden mogelijk werd gemaakt.

Naar dat — intussen ingetrokken — wetsontwerp is bij de jongste behandeling van het Hoofdstuk Binnenlandse Zaken enkele malen verwezen en naar het oordeel van den tegenwoordigen Minister liggen daarin zeer verdienstelijke gedachten.

Met belangstelling wachten wij het nieuwe wetsontwerp af, waarin — dit zal geen gewaagde profetie zijn — de mogelijkheid wel zal worden geopend crematie te wettigen, zij het omringd van de nodige reserves en waarborgen.

In een land, waar het Christendom zijn stempel heeft gezet op het volksleven is crematie ontoelaatbaar.

Niet, zoals Kuyper destijds reeds opmerkte, alsof begraven iets specifiek christelijks ware, maar wel omdat lijkverbranding iets specifiek niet-christelijk is.

De historie heeft uitgewezen, dat lijkverbranding werd afgeschaft, daar waar het Christendom zijn intrede deed en daardoor is begraving wél en verbranding niet in overeenstemming met de christelijke traditie.

Nu rijzen er, bij de beoordeling van dit vraagstuk, twee vragen.

Ten eerste, moet de Overheid zich aansluiten bij hetgeen — tegen de wet in — in ons land als groeiend verschijnsel te dezer zake is te constateren. En daarom dus b.v. het crematorium Westerveld een wettelijke grondslag geven?

Ten tweede, indien die vraag bevestigend zou moeten worden beantwoord, is er dan reden om van Overheidswege toch den aanleg van columbaria en urnenbewaarplaatsen, rechtstreeks of zijdelings, te verhinderen?

Onzes inziens staat de zaak zo, dat indien lijkverbranding, zij het onder beperkingen, wordt toegestaan (waardoor het crematorium te Westerveld wordt gesanctionneerd) er geen enkele reden is om dan anderzijds b.v. asbijzetting op openbare begraafplaatsen te verhinderen.

Men dient in dit opzicht ja of neen te zeggen en niet, hetgeen helaas te veel voorkomt, een politiek van „half om half” te voeren. Dit kan gemotiveerd en toelaatbaar, ja somtijds eis, zijn in niet-principiële zaken; in een aangelegenheid als de onderhavige dient met beslistheid positie te worden genomen.

Dat onze opvatting overeenstemt met die, welke in onze politieke kringen algemeen gangbaar is, behoeft geen speciale vermelding.

De diverse argumenten „pro lijkverbranding ten spijt” menen wij, dat crematie heidens en niet christelijk is.

De jongeren Studieclubs

STUDIESCHETS

De Calvinistische Reformatie en onze principiële politiek

door M. DIJKSTRA te Dokkum

1. Het Calvinisme is niet een star stelsel, doch zeer bewegelijk. Het heeft in elk land, in alle tijden, een boodschap.
2. Ook in onze dagen, nu het leven schijnt te draaien tussen twee polen: Socialisme en Rooms-Katholicisme, kan het Calvinisme een bezielende kracht zijn.
3. Het Calvinisme staat in volstreekte tegenstelling tegenover de Revolutie. Het Calvinisme wil erkenning van Christus' koningschap.
4. Christus heeft in zijn verzoenend werk de kiem gelegd voor een christelijke staatsbeschouwing. De Christenen echter, hebben langen tijd volstaan met onderwerping om des gewetens wil aan de overheid.
5. Het is de Kerkvader Augustinus, die voor het eerst aan Christelijke staatkunde doet. Hij ziet een onverzoenlijken strijd tussen het rijk van God en het rijk van den Satan. Wee den staat, die zich in dienst stelt van Satan. Hier beluisteren we reeds den roep om den Christelijke staat.
6. In de middeleeuwen zag men den staat als van lager orde. Alleen de kerk kon waarde geven aan het leven van den staat.
7. De Wederdopers verwierpen de mogelijkheid tot kerstening van den staat. Ze wilden òf uit het politieke leven vluchten (doperse mijding) of den aardsen staat met geweld beheersen.
8. Luther wijst op de waarde van het staatsleven op zichzelf. Hij toont aan dat de staat is: een ordinantie Gods.
9. Calvijn doet dit nog breder. Hij wijst op de goddelijke instelling van het overheidsambt. Hij verbindt daaraan twee consequenties:
 - 1e. Onderdanen moeten gehoorzamen.
 - 2e. Overheidsmacht is nooit absoluut maar altijd gebonden aan Gods normen.
10. Als gevolg van de beperktheid van het overheidsgezag komt al spoedig bij de Calvinistische schrijvers aan de orde: Het recht van verzet.
11. De oude Calvinisten hebben niet altijd roeping en taak der overheid duidelijk gezien. Ze redeneerden rechtlijnig vanuit het Oude Testament, en vergaten dat Israel een bijzonder volk was, rechtstreeks onder Gods bestuur. Daar in Israel moet de overheid afgoderij uitroeien, dus moest ook in ieder ander land de overheid valse godsdienst weren. Met name de Franse Hugonoten en de Engelse Puriteinen zagen dat zo. Ook in ons land waren er enkelen (Dathenus, Voetius). Deze lijn loopt vandaag nog door in de Staatkundig Geref. Partij.
12. De overgrote meerderheid van de Calvinisten moest van deze theocratische opvattingen niets hebben, maar wenste godsdienstvrijheid voor iedereen.
13. Nu kan men het pleidooi voor Godsdienstvrijheid op verschillende manieren voeren. Men kan ten eerste zeggen: „Och, die verschillende opvattingen doen er niet toe. Men wil tenslotte allemaal God dienen”. Dan onderschat men de waarde van de kerkelijke belijdenis. Men kan ten tweede zeggen: „De kerk is een Vereniging en valt dus onder het Grondwettelijk recht van de vrijheid van vereniging”. Dan verlaagt men de kerk. Men kan ten derde zeggen: „De staat is niet anders dan een zakelijke aangelegenheid. Het gaat in de staat om: geld, huizen, lonen, een bepaalde maatschappijvorm”. Dan ontluistert men den staat. (Ds Buskes doet dat b.v. zeer uitdrukkelijk in zijn debat met den A.-R. prof. Okma).
14. Het spreekt vanzelf dat het Calvinisme zijn pleidooi voor Godsdienstvrijheid anders fundeert. Het wil de kerk en haar belijdenis niet verlagen. Het wil ook den staat niet ontluisteren.
15. Calvijn stelt zeer duidelijk de zelfstandigheid van het *Overheidsambt*, naast de zelfstandigheid van het *Kerkelijk ambt*. Beide ambten zijn ieder op eigen terrein rechtstreeks uit God af te leiden. Wat nu de overheid betreft: zij is geroepen om

Gods naam te verheerlijken. Het Calvinisme verwerpt den neutralen staat. Het wil den Christelijke Staat. Het verwerpt evenzeer den absoluten staat. Duidelijk geeft Calvijn drieërlei begrenzing van het overheidsambt:

- 1e. De Overheidspersonen zijn ook maar schepselen.
 - 2e. Het overheidsambt is alleen maar ingesteld om het recht te bestellen. Mag zich niet leidend bemoeien met het geestelijk leven van den onderdaan.
 - 3e. De overheid moet het recht van de lagere overheden erkennen. Bij eventueel machtsmisbruik van de centrale overheid moet de lagere overheid op de bres staan voor de vrijheden des volks.
16. Heeft Calvijn principieel gewezen op de begrenzing van de bevoegdheden der overheid, latere Calvinistische schrijvers hebben dit betoog onderstreept en verder nog gewezen op de vrijheden des volks.
17. Groen van Prinsterer zegt o.a. in zijn prachtwerk „Ongeloof en Revolutie”: „De rechten van de overheid zijn niet heiliger dan de vrijheden des volks”.
18. Kuyper heeft zijn levenskrachten verteerd in den strijd voor *volksvrijheden*. En hij heft waarschuwend den vinger op wanneer de staat haar boekje te buiten gaat.

Daarenboven wijst hij op de plichten des volks om zelf in alle levensverbanden actief te zijn, en zo een alles-aan-zich-trekkenden staat den wind uit de zeilen te nemen.

19. De huidige A.-R. partij wil ook niet anders dan een Calvinistische stem laten horen, en dan springlevend voor onzen tijd. In haar politiek staan twee punten centraal:
- 1e. De A.-R. partij wil den Christelijken staat.
 - 2e. De A.-R. partij wil de bevoegdheden van dien staat beperken. Ze wil dus handhaving van de volksvrijheden. Ze wil slechts overheidsbemoeiing met andere levenverbanden toelaten, wanneer de overheid dat moet doen krachtens haar roeping om het recht te bestellen.
20. In verband met de gewichtige boodschap, die het Calvinisme aan de wegzinkende wereld heeft te brengen, is het nodig dat er weer komt een internationale organisatie van het Calvinisme. Daartoe geldt voor ons allereerst: „Maak de A.-R. partij sterk!”.
21. Wie over deze dingen meer uitgebreid wil lezen, die bestelle de brochure van H. Algra. „De Calvinistische Reformatie en onze principiële politiek”.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Dr Kuyper en de Zuid-Afrikaanse oorlog.

D. v. d. M. te A. (Z.) hoorde van een Doopsgezind predikant, dat Dr Kuyper allesbehalve gesticht was over het feit dat H.M. Koningin Wilhelmina in 1900 de „Gelderland” zond om Paul Kruger te halen. Dr Kuyper, die toen Minister-President was, zou zelf naar Engeland gegaan zijn of althans iemand naar Engeland gezonden hebben om daar de verontwaardiging te bezweren. De vrager zou gaarne de ware toedracht vernemen.

Met beslistheid kan deze bewering worden ontkend. Men zie de Handelingen der Tweede Kamer, zittingsjaar 1900—1901, pag. 510—511. Dr Kuyper deed toen duidelijk uitkomen, dat het hem goed had gedaan, dat de regering een oorlogsschip beschikbaar had gesteld voor de reis van President Kruger van Lorenzo Marquez naar Marseille. Nog meer dan het zenden van de Gelderland had hem verblijd, het telegram, dat Hare Majesteit — Zij was alleen onder alle vorsten en hoofden in Europa — den President bij zijn aankomst te Marseille toezond: daarbij met kennelijke ingenomenheid

voegende, „dat een Fransch dichter gezongen had, dat Zij als Koningin der Nederlanden daardoor de Koningin der wereld was geworden”. „Dien eretitel heeft zij in zedelijken zin, ten volle verdiend, want het is een uiting geweest waarin het oud-Hollandsch hart zich zelf herkende”, aldus besloot Dr Kuyper zijn rede over dit onderwerp.

Men zie: Parlementaire redevoeringen van Dr A. Kuyper, deel II, pag. 34—39.

Leven en arbeid van Dr A. Kuyper door Ds W. F. A. Winckel, pag 132.

Reeds in 1884 had Dr Kuyper door zijn Plancius-rede en in 1900 in een artikel in de „Revue des deux Mondes” onder de titel „La crise Sud-Africaine”, zijn warme sympathie voor onze stamgenoten in Zuid-Afrika betuigd.

Dit sloot in, dat de regering z.i. de stamverwantschap niet uit het oog mocht verliezen en er daarom steeds voor diende te waken, dat er geen gelegenheid voorbij ging mede te werken aan het hooghouden van het volkenrecht en het herstellen van den vrede binnen het perk van haar vermogen. Men heeft Kuyper misverstaan. Hij was o.a. geen voorstander van Nederlandse interventie (tussenkost) omdat de invloed van die stem op het Engelse publiek het omgekeerde zou uitwerken als men ervan verwachtte.

Zo was er meer. Het ging echter steeds om beleidsvragen.

De zending van de „Gelderland” is door hem echter met warmte toegejuicht.

Voor-oorlogse A.R.-visie op Indië-beleid.

K. A. K. te N. (N.B.) vraagt, hoe de A.R. partij zich de staatkundige ontwikkeling tussen het Koninkrijk in Europa en overzee had gedacht, wanneer er geen oorlog was geweest.

Wanneer deze en andere vragen beantwoord moeten worden, dient allereerst het Program van beginselen te worden geraadpleegd. Wanneer onze politieke tegenstanders dit ook ten aanzien van dit punt deden, zouden zij de laatste jaren heel wat valse beschuldigingen aan ons adres ingehouden hebben. Reeds in 1878 werd in artikel XVIII van ons program de taak ten opzichte der koloniën als volgt omschreven: voor zoveel het koloniale vraagstuk aanbelangt, belijdt zij, dat de baatzuchtige neiging van onze staatkunde, om de koloniën voor de kas van den Staat of van den particulier te exploiteren, dient plaats te maken voor een staatkunde van zedelijke verplichting, en zo de politieke als sociale en economische verhouding in overeenstemming te brengen met den eis der Christelijke Historische beginselen.

Van 1900 tot 1940 is doelbewust en systematisch de verhouding van Nederland tot Ned.-Indië gewijzigd, waarbij ontvoogding en opvoeding tot zelfstandigheid leidende beginselen waren.

In 1903 kwam de Decentralisatiewet tot stand, waarbij lokaal zelfbestuur met gekozen vertegenwoordigers werd ingevoerd, in dat zelfde jaar werd op voorstel van Idenburg de Comptabiliteitswet gewijzigd, waardoor Indische batige sloten niet meer aan Nederland ten goede zouden komen; in 1911 werd Indië's rechtspersoonlijkheid vastgesteld, waardoor Indië zelfstandig kon lenen; in 1918 werd de gedeeltelijk gekozen adviserende Volksraad ingesteld, waardoor de stem des volks tegenover de Regering zich uitte kon, terwijl in 1927 de Volksraad medewetgever werd, waardoor in beginsel de koloniale verhouding doorbroken werd en het aantal Indische Volksraadsleden op de helft van het aantal leden bepaald werd, waardoor het Nederlandse overwicht in den Volksraad weggenomen werd. Dit streven was in overeenstemming met ons program.

In 1916 werd artikel XVIII belangrijk herzien en uitgebreid, met behoud van de principiële gedachte, terwijl in 1934 de Deputatenvergadering opnieuw wijzigingen aanbracht teneinde uit te spreken, dat Indië geleidelijk tot meerdere zelfstandigheid moest komen. Artikel XVIII werd toen artikel XXI.

In zijn toelichting op ons program wees een Indiëkenner als Dr Colijn reeds op het opkomend nationalisme, op de tegenstelling tussen het Oosten en het Westen. Dit nationalisme is geen organische volkseenheid, want in Ned.-Indië woont een verscheidenheid van volken en volksgroepen met taalverschillen en vergaande afwijkingen in maatschappelijke instelling, b.v. dessaverband etc. Dit nationalistisch streven openbaart zich in anti-

westerse, anti-Europese en anti-Nederlandse uitingen. Er is verschil in tempo tussen gematigden en extremisten, einddoel is de vrijmaking van Indië, waarvan een deel als gelijkberechtigden met Nederland wil samenwerken.

Voorop stellende het beginsel van zedelijke roeping sprak onze partij zich in 1934 reeds uit voor:

- a. verzorging van stoffelijke welvaart;
- b. verbetering van sociale verhoudingen;
- c. steun bij de ontplooiing van eigen cultuur;
- d. autonomsche ontwikkeling van de inlandse bevolking en
- e. krachtige decentralisatie van het bestuur in heel den archipel.

Wanneer men een volk zelfstandigheid wil leren, dan is daarvoor een onmisbare voorwaarde, dat de stoffelijke welvaart voldoende is om aan zijn materiële verplichtingen te voldoen.

Daarbij moet gestreefd worden met inachtneming van het verschil tussen oosterse en westerse volken, naar goede sociale verhoudingen. Blank en bruin zijn schepselen Gods, naar Zijn beeld geschapen. Nederland zal nooit klakkeloos westerse gewoonten in Azië moeten invoeren. Aanpassing zal gezocht moeten worden bij het bestaande en dan zuiveren, uitbannen wat naar Gods Wet ontoelaatbaar is.

De A.R.-partij koos zeer duidelijk voor de ontvoogding van den Inlander. In de bestuursvorm waren twee richtingen, tw. medewerking der ingezetenen aan het centrale bestuur of toekenning van bestuursbevoegdheden aan lagere organen, dus decentralisatie. Ons program koos beslist voor de tweede gedachte. Het ging er niet om of enkele intellectuele inlanders bij het centrale bestuur betrokken werden, doch of de inheemse bevolking in haar geheel tot medebeslissen werd opgevoed. Daarom voldeed de Volksraad niet aan onze wensen. Ingesteld dienden te worden ambtelijke ressorten, die later konden uitbreiden tot provincies.

Hoezeer we dus voorstonden de politieke opvoeding der inlanders, anderzijds waren we tegenstanders van de los-van-Nederland-wensen. Gods leiding en de historie bracht Nederland en Indië samen; daarom was het streven gericht op behoud van de eenheid van het rijk.

Wie onbevangen kennis neemt van de A.R.-litteratuur over onze opvattingen inzake de geleidelijke ontwikkeling van Ned.Indië, moet toegeven dat elk koloniaal streven door ons is tegengestaan. Hoe zou het ook anders kunnen? Heeft juist het christendom niet naar het bevel van Christus veel mensen en geld afgestaan, om door zending het Indonesische volk vrij te maken van allerlei slavernij?

Lectuur:

Dr H. Colijn: „Saevis tranquillius in Undis”, pag. 498—549.

Dr H. Colijn: Koloniale vraagstukken van heden en morgen.

A. W. F. Idenburg: Ons beginsel voor koloniale politiek, art. in Schrift en historie, pag. 203—222.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935 — Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122. Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De eerste Deputatenvergadering

EN DE STATUTEN

R. GOSKER

Op Donderdag, den 3den April van het jaar 1879, werd in de zogenaamde „Schilderijzaal” van het Gebouw van Kunsten en Wetenschappen te Utrecht voor de eerste maal een vergadering gehouden van het „Voorlopig Centraal-Comité van Antirevolutionaire Kiesverenigingen” met afgevaardigden dier kiesverenigingen, het waren er 28, en Redacteuren van Antirevolutionaire bladen.

Het was dus in deze maand 70 jaar geleden, dat onze eerste Deputatenvergadering bijeenkwam. Dit is de bewuste constituerende vergadering, waar van artikel 1 der huidige statuten spreekt, waarop het onderling verband vastgelegd werd in een Centraal College, dat den naam verkreeg van 't „Centraal-Comité van Antirevolutionaire Kiesverenigingen”. Die organisatorische opzet van de Antirevolutionaire Partij is door de jaren gehandhaafd gebleven. Zij is geen gewone vereniging met een hoofdbestuur. Er bestaat een Centraal-Comité, waarbij plaatselijke kiesverenigingen zich aansluiten en als zodanig is dit voor een politieke partij een merkwaardige organisatievorm. Er gaan hier en daar wel stemmen op om daarin verandering te brengen. Het is alles te traditioneel en te ouderwets oordelen sommigen. Maar vergis ik mij niet dan zou een wijziging in dezen zin in de partij op groot verzet stuiten. Er staan nu eenmaal in onze statuten enkele artikelen waaraan men onder geen beding moet raken.

Een van die artikelen is b.v. artikel 5. Dit luidt: Het Centraal-Comité heeft geen bestu-

rende, maar uitsluitend een leidende bevoegdheid en zulks alleen krachtens overeenkomst. Het gezag berust niet bij het Centraal-Comité, maar uitsluitend bij de Deputatenvergadering”.

Dit artikel levert nu echt een kluif aan onze juristen. De statuten der partij worden nu niet zo vaak gebruikt, dat zich rondom ieder artikel een bepaalde jurisprudentie heeft ontwikkeld. Zou dit het geval zijn dan zou ongetwijfeld de jurisprudentie van dit artikel interessante beschouwingen opleveren. Men zou aanstonds komen te staan voor de vraag wat of het verschil is tussen besturen en leiders. Het woordenboek zou daarover geen uitsluitsel geven want besturen en leiden zijn daarin practisch synoniem. En toch hebben de mannen van toen daarmede iets willen zeggen. Zij hebben als het ware duidelijk te kennen willen geven — gij Centraal-Comité — verbeeld U nu maar niets — over ons — autonome kiesverenigingen hebt gij niets te zeggen; wij doppen onze eigen boontjes. Wij klaren het zelf en zullen onzen eigen weg wel vinden. Uw leiding willen wij aanvaarden al zullen wij die leiding altijd toetsen aan eigen overtuiging, maar gij zijt het niet, die den dienst voor ons uitmaakt.

Het merkwaardige nu is overigens, dat in geen partij in ons vaderland de persoonlijke leiding van den voorzitter van het Centraal-Comité — van den partijleider — een zo grote rol heeft gespeeld als juist in de Antirevolutionaire Partij. Dat is begonnen met Groen

van Prinsterer, dat bleef gehandhaafd, ja wij mogen wel zeggen, dat werd versterkt onder Dr A. Kuyper, en die traditie werd later gedeels voortgezet door Dr H. Colijn.

Maar ook het slot van den eersten zin is zeer merkwaardig. Want het Centraal-Comité heeft die leidende bevoegdheid alleen „krachtens overeenkomst”. Wij zouden zo zeggen, dat riekt een beetje naar Jean Jacques Rousseau. Hier komt de leer van het contract-social, van de volkssouvereiniteit, om den hoek gluren. Maar de historicus zou ook hier moeite hebben om dat „contract”, die overeenkomst te vinden, tenzij men van oordeel zou zijn, dat zij in de statuten zelve aanwezig is. Deze toevoeging is toch eigenlijk geheel overbodig, want het staat toch niet zo, dat een kiesvereniging, die zich bij het Centraal-Comité aansluit als het ware een overeenkomst aangaat, waarbij zij de leiding van het Centraal-Comité aanvaardt. En indien zo, dan is het wel een zeer eenzijdige overeenkomst, want het Centraal-Comité verplicht zich tegenover die kiesvereniging tot niets, maar omgekeerd verplicht die kiesvereniging zich wel tot een en ander. Lees er de statuten maar op na. (art. 13).

Er staat nog zo'n befaamd artikel in de statuten waaraan naar men zegt geen bedding mag worden getornd. Dat is artikel 12. Dit luidt: „De aansluiting bij het Centraal-Comité laat het beginsel der autonomie van de plaatselijke kiesvereniging onaangetast”. In dit geval beschikken wij echter wel over jurisprudentie want mr K. Groen heeft in zijn bijdrage van de „Bundel opstellen op het gebied van recht, staat en maatschappij”, dit artikel als voorbeeld aangehaald voor het verkeerde gebruik van het woord „autonomie” en daarover enige opmerkingen gemaakt die zeer behartenswaardig zijn. De tegenwoordige formulering van dit artikel grijpt terug op de redactie van artikel 10 der Statuten van 1879. Dat artikel luidde: Door hare aansluiting aan het Centraal Comité mogen de kiesverenigingen nooit geacht worden, eenig stuk of deel van hare autonomie te hebben prijs gegeven. Het Centraal-Comité noch ook de Deputatenvergadering, bezit ten opzichte der kiesverenigingen eenige andere, dan louter raadgevende of contractuële bevoegdheid”.

Men ziet, de mannen broeders zaten toen wel hoog te paard. Hoe zeer trachtte men te beklemtonen, dat de partij niet anders moest zijn dan een volstrekt federaal gedachte organisatie. Maar het woord autonomie werd in dit verband verkeerd gebruikt, want van autonomie is alleen sprake wanneer een onderdeel onlosmakelijk is verbonden aan het

geheel. Een burgerlijke gemeente heeft autonomie. Zij is opgenomen in het rijksverband. Zij kan zich daaruit niet losmaken. Wanneer een gemeentebestuur het niet eens is met Den Haag, dan kan dat gemeentebestuur niet zeggen: wij maken ons los van Den Haag en wij gaan op ons zelf staan. Met een kiesvereniging is dat anders. Een kiesvereniging die tegenover het Centraal-Comité komt te staan, die het met den gang van zaken niet eens is, kan zich van het verband losmaken. Dat is ook statutair geregeld. Maar wanneer deze mogelijkheid van uittreden aanwezig is kan men volgens 't betoog van den heer Mr K. Groen, niet meer spreken van autonomie.

Dit betoog is echter van 1949. In 1916 deed de Calvinistische Wijsbegeerte haar invloed nog niet gelden. Het kan dus niet aan deze Wijsbegeerte verweten worden, dat bedoelde passage in dat jaar uit de statuten verdween. Waarom het toen geschrapt werd is niet duidelijk. Maar in 1931 deed artikel 12 opnieuw zijn intrede en diensvolgens moet opnieuw het beginsel der autonomie van de plaatselijke kiesvereniging onaangetast blijven.

En desondanks zijn de artikelen 5 en 12 de twee scharnieren, waar de organisatie der Antirevolutionaire Partij om draait. Men mag aan de redactie dezer artikelen vijlen en poetsen, maar de gedachten die daaraan ten grondslag liggen dient men te bewaren. Door storm en ontij heen werden zij gehandhaafd. Zij geven aan de Antirevolutionaire Partij een geheel eigen cachet, wel onderscheiden van de andere politieke partijen. En die distinctie wil de partij bewaren. Zij kan door anderen eenvoudig niet worden nagebootst. Dat zou na-aperij worden zonder meer. Maar voor de Antirevolutionaire Partij is zij iets aparts, iets eigens. Dat eigene dankt zij in hoofdzaak aan Dr A. Kuyper die ook in de namen der organen aan onze partij-organisatie een eigen stijl schonk. Wij spreken van Centralen Convent en van Deputatenvergadering, van Centraal-Comité en college van gemachtigden. In andere partijen van ons vaderland kent men deze terminologie in 't geheel niet.

En nu moeten ongetwijfeld de statuten worden gewijzigd. Zij voldoen niet meer aan de eisen van den modernen tijd. Hier en daar stuit men op bepalingen, die eenvoudig niet uit te voeren zijn en voorts staat er heel veel niet in wat er nodig in zou moeten worden opgenomen. Vrijwel ieder logisch verband is in onze statuten zoek en veel artikelen zijn alleen na lange studie begrijpelijk. Men bestudere maar eens artikel 8, dat wangedrocht. Maar wat er ook aan moge ontbreken het typisch eigen karakter der Antirevolutionaire Partij komt er op sprekende wijze in tot

De Rooms-Rode Coalitie heeft de positie, die ons land gedurende langen tijd heeft ingenomen, niet versterkt maar aanmerkelijk verzwakt.

Als men kennis neemt van wat men in den Veiligheidsraad en in het Congres van de Verenigde Staten van ons durft zeggen, dan schaamt men zich bijna Nederlander te zijn. Op het zelfde moment, dat onze Minister van Buitenlandse Zaken zich in Amerika bevindt om zijn handtekening onder het Atlantische pact te zetten, worden er in het hoogste college van deze „bevriende Mogendheid” de leelijkste dingen van ons verteld.

In de meeste andere landen is het niet veel beter gesteld.

Toen schrijver dezes verleden jaar in een particulier gesprek aan een der Ministers de opmerking maakte, dat onze onzekere slappe houding in Indonesië de goedgezinde Indonesiërs van ons wel *moest* vervreemden, antwoordde hij, dat wij door die houding „zo'n goodwill” in de wereld kregen.

Volkomen verkeerd en onpsychologisch gedacht. Wie ter wereld kan, na de zigzag-politiek, die wij sinds 1945 gevoerd hebben, nog enig respect voor ons hebben! Wat zien die buitenlanders anders van ons dan weifeling, dan onbeslistheid, dan gemis van krachtige verdediging van onze historische rechten? Nu eens liefkozen wij de revolutionaire republikeinen, dan weer ballen we onze vuist en zetten een politionele actie in. Vandaag uit onze vertegenwoordiger in den Veiligheidsraad zich in de krachtigste termen tegen de leiders van de Republiek en morgen mag van die zelfde heren geen kwaad woord gezegd worden.

Het is om er wee van te worden.

Steeds verder zakken we de diepte in. Zelfs

uitdrukking en dit moeten wij bewaren als een kostelijk goed.

Ik geef toe, dit artikel, opgezet ter herdenking van de eerste Deputatenvergadering in het jaar 1879 strookt niet geheel met de oorspronkelijke bedoeling. U vindt het wellicht een wat vreemde manier om zo de gedachten terug te leiden naar die kleine vergadering van nauwelijks 60 personen in de Schilderijzaal van Kunsten en Wetenschappen te Utrecht, die het praeludium werd van de latere massale deputatenvergaderingen in het veel grotere Tivoli en toch in die vergadering werden ook deze statuten aanvaard en dat was mede het doel, waarom die weinige mannen bijeenkwamen.

onze beste Indonesische vrienden nemen we door onze tweeslachtige houding tegen ons in. Heel de atmosfeer in Indië wordt bedorven, ja, ze is al hopeloos bedorven. Het lijkt er soms op of men opzettelijk al onzen invloed wil verspelen.

En zo halen wij een ramp over Indonesië en Nederland beide.

Nu bijna 4 jaar achtereen is de slechtst denkbare politiek gevoerd. Hoe diep zijn we al beneden het peil van Linggadjati gezonken! Hoe anders zou het gegaan zijn als wij in den aanvang wel omljnd een standpunt hadden ingenomen door enerzijds met beslistheid te weigeren ons in te laten met revolutionaire volksmenners en anderszijds met doortastende hand de autonomie der Indische bevolking te bevorderen.

Dat aan dit afbraakwerk de Partij van den Arbeid, voor het grootste deel gevormd door voormalige sociaal-democraten, haar deel met ijver heeft bijgedragen, kan niemand verwonderen, die het revolutionaire standpunt kent, dat de S.D.A.P. tot 1940 toe heeft ingenomen. Maar dat de leiders der Kath. V. P. daaraan onder aanvoering van Mr Romme tot vandaag toe hebben meegewerkt, dat is haast onverklaarbaar.

We menen te mogen zeggen, dat de rechtse coalitie meer in het waarachtig belang van het vaderland heeft gepresteerd dan de Rooms-ode coalitie. Kuyper, Talma, Aalberse en Slotemaker de Bruïne, Heemskerk, Lohman, Colijn en Nolens hebben gebouwd, Schermerhorn, Logemann en Romme hebben afgebroken en in deze allergezigtigste aanleggenheid een volslagen gebrek aan staatsmanswijsheid ten toon gespreid.

In het oog der wereld, in het oog onzer „bondgenoten” zijn we hopeloos gedegradeerd.

Die statuten werden later veranderd en aangepast aan de nieuwe verhoudingen. Zij moesten opnieuw worden herzien, want deze tijd stelt weer andere eisen aan de politieke partij. Maar wat er ook verandere — of ik zou mij al zeer sterk moeten vergissen — de Anti-revolutionaire Partij blijft de partij, waarvan de kiesverenigingen zich aansluiten bij een Centraal-Comité, waaraan krachtens het organisatorisch beginsel der autonomie van de kiesverenigingen „geen heersend maar een dienend karakter” werd gegeven, een Centraal-Comité, waarvan zij wel de leiding aanvaardden maar dat zij niet willen veranderen in gezaghebbend besturend college.

In de practijk valt dat overigens wel mee.

Schijn en Wezen

Mr J. A. DE WILDE

Professor Lieftinck is een kundig man.

Hij kent zijn zaakjes.

Als hij in de Kamer of in de Staatsstukken vragen beantwoorden moet, draait hij er niet om heen. Hij antwoordt. Hij geeft bescheid.

Zijn departement is in normale tijden al een heel lastig departement. Maar in deze na-oorlogse periode eist het van den betrokken Minister bijna iets bovenmenselijks. Ingewikkelde belastingwetten, nog ingewikkelder schaderegelingen, schier onoplosbare deviezen-problemen, erbarmelijke handels- en betalingsbalansen, voortdurende aanwezigheid in de Eerste en Tweede Kamer, ellenlange rapporten over de meest uiteenlopende onderwerpen, uiterst moeilijke controle op de financiële gestie der onderscheidene collega's enz. enz. enz. Het is nog maar een stukje van wat een Minister van Financiën heden ten dage aan zijn hoofd heeft.

Voor de ten toon gespreide werkkraft, voor de volharding en het doorzettingsvermogen van dezen Minister moet ieder respect hebben.

Maar dat wil daarom nog niet zeggen, dat hij 't zo goed doet.

Het resultaat van zijn arbeid zal eerst later openbaar worden.

Hij heeft bij al zijn moeilijkheden ook zijn meevallers. Zijn ministerieel pad is wel doornig en het ligt vol scherpe stenen. Maar... de strelende zefyr ontbreekt niet geheel. Zo heeft deze Minister in een tijd, waarin ons volk ongeveer tot den bedelstaf is gebracht, de beschikking over honderden millioenen ten gevolge van het binnenkomen van achterstallige belastingen, tengevolge van de geldsanering en ten gevolge van een hoogconjunctuur in de opbrengst van de middelen. Tot nu toe heeft hij over geldgebrek niet te klagen gehad. En dat is voor een Minister van Financiën heel wat waard.

Voorts heeft hij tot heden toe niet te kampen met een aanzienlijke werkloosheid. Dat is niet zijn verdienste. Dat is heel natuurlijk in een tijd van schaarste aan zo wat alles, wat de mensen nodig hebben. Zo lang er nog enig crediet is en de Minister van Financiën over de nodige middelen beschikt, is er werk te over. Hoe lang dat nog duren zal, weet niemand. Die gunstige toestand kan in weinige weken geheel om slaan. Dat hangt voornamelijk af van internationaal werkende factoren. En in de derde plaats profiteert hij, met heel

ons volk, van de z.g. Marshall-hulp, van de honderden millioenen, die Amerika ons deels geeft en deels leent. Hij steekt het dan ook niet onder stoelen of banken, dat wij zonder die Marshallhulp volkomen vastgelopen zouden zijn. Dit profijt is geen vrucht van het buitenlands beleid der Nederlandse regering, maar het is te danken aan het inzicht van de Amerikaanse regering, dat heel West-Europa krachtig geholpen moet worden, om economisch weer op de been te komen en niet ten prooi te vallen aan het communisme. Maar ieder, die even nadenkt, voelt wel, hoe verraderlijk zwak dit allemaal is. Het lijkt van buiten wel mooi. Maar het is volkomen onzeker. Het mist de nodige soliditeit. Het maakt ons land afhankelijk van zeer belangrijke factoren, waarop wij hoegenaamd geen invloed hebben.

De Minister-president de heer Drees, heeft onlangs in de Eerste Kamer gezegd, dat een groot deel van ons volk het precaire van onze positie niet beseft. Dat is waar. Maar dat dit zo is, ligt voor een deel aan den Minister van Financiën en aan de pers, die hem bewierookt. Hij mag gaarne zo nu en dan de vlag eens uithangen en er op wijzen dat onze financiële toestand steeds beter wordt, dat we nu al een begroting van den gewonen dienst hebben, die niet zó maar net precies sluit, maar die een overschot in het vooruitzicht stelt van niet minder dan 700-millioen gulden. Hoera! roepen de burgers. Wat fijn! Al dat gekerm over slechte toestanden schijnt toch geen grond te hebben! Zeven honderd millioen overschot! 't Is geen kleinigheid.

Ge zijt bang voor inflatie! Ten onrechte. Het inflatiegevaar — zegt prof. Lieftinck — is overwonnen. Kan het mooier?

En als dan toch de een of ander nog bleek wordt van schrik als hij hoort, dat onze Staatsbalans een deficit vertoont van niet minder dan f 15 milliard, dan komt dokter Lieftinck hem aanstonds gerust stellen met de verzekering dat dit enorme deficit helemaal niet verontrustend is, want er zijn geleerde economen, die wetenschappelijk hebben aangetoond, dat een deficit op de Staatsbalans, dat ongeveer overeenkomt met het jaarlijkse nationale inkomen (13 milliard) geen reden tot bezorgdheid behoeft te geven.

Zie zo, de burger is gerust gesteld. 't Is toch zo erg niet, zegt hij 's avonds tegen zijn buurman, het valt mee, de Staat kan best nog wat

meer presteren. En als dan die buurman beweert in de courant gelezen te hebben, dat Minister Drees er juist over geklaagd heeft, dat ons volk het moeilijke van den toestand niet in ziet, en dat dus volgens dezen Minister de toestand ernstig is, dan antwoordt de burger: „Man, laat je niet van je stuk brengen. Lief tinck, de man van de financiën, zal het toch wel beter weten dan Drees! Hij houdt van 't jaar maar liefst f 700 miljoen over. En inflatie krijgen we niet meer, dat heeft ie zelf gezegd.

En de buurman, die precies als de meeste mensen, liever een blijde boodschap dan een Cassandra-voorspelling hoort, gaat getroost naar huis.

Professor Lief tinck is een kundig man.

Hij kent zijn zaakjes.

Hij werkt met niet genoeg te waarden toe- wijding aan zijn zware taak.

Maar de kunst om het volk te doordringen van de waarheid, waarop zijn ambtgenoot Drees zinspeelde, die kunst verstaat hij niet. Hij is niet ijdel, hij is niet trots, alle opgeblazenheid is hem vreemd, maar..... dat vlag- getje van het batig saldo op zijn budget en van zijn overwinning op de dreigende inflatie moet toch telkens even wapperen.

We zouden hem dat plezier zo van harte gun- nen, als het er niet toe mee werkte om ons volk den schijn te doen aanzien voor het heel wat bedenkelijker wezen.

Uit de Partij

1. Verslagen van Kamer kieskringen

Het is nog geen gewoonte van alle Kamer kies- kringen om hun jaarverslagen op te zenden naar het Centraal-Comité. Maar de secretarissen moesten eens weten, met hoeveel belangstelling daar kennis van genomen wordt. Het vorig jaar deelden wij het een en ander mede over het jaarverslag van Drente. Ook ditmaal ontvingen wij een uitvoerig verslag, dat allerlei bijzonderheden bevat over de organisatie in die provincie. Het is merkwaardig hoeveel op tien folio vellen kan worden medege- deeld. Het is interessant om te lezen. Het spreekt van vooruitgang of van neergang. Daarom is het ook zo te betreuren, dat niet alle Kamer kieskringen dit doen. Wanneer het Centraal-Comité van iederen Kamer kieskring jaarlijks een verslag ontving, dan zou het mee daardoor veel beter op de hoogte zijn met de werkelijke situatie van de partij. Nu komt het er vooral op aan, uit mededelingen van hier en daar verkregen, zich een beeld te vormen over den toestand. Zo wordt het meer een kwestie van „feeling”. Dat zou veel beter kunnen, als n.l. alle secretarissen der Kamer kieskringen zo actief waren om een exemplaar van het jaarverslag op te zenden naar het Centraal-Comité. Nu hullen zij zich vaak in een sfeer van geheimzinnigheid.

2. Het verslag van Drente

De organisatie in Drente is goed. Uit het verslag blijkt dat nog eens nadrukkelijk. Het moderamen is actief. Het bestuur is actief. Er zit vaart achter. Er is een sprekersorganisatie, waarvan een goed gebruik wordt gemaakt. Het Regionaal Propaganda Comité was bij de verkiezingen mobiel en verzette bergen werk. Het ledental klom, ook nog in 1948 van 5804 tot 6131, dus met 327 of met ongeveer 6 procent. Dat betekent, dat 25.4 procent van het aantal Antirevolutionaire stemmers is ge- organiseerd. Dat is het percentage voor de gehele provincie. Waarmee ik maar zeggen wil, dat het

percentage van 20 procent als gemiddelde volko- men verantwoord is. Maar Drente is voor het mil- lionenplan dan ook geheel klaar. En dan te weten, dat de aanslag voor Drente nog extra was ver- zwaard om de door oorlogshandelingen getroffen gebieden te ontlasten. Nu gaat het ook provinciaal aandacht geven aan de propaganda voor „Neder- landsche Gedachten” en U zult zien, ook dat zal succes hebben. Maar daarvoor moet dan ook worden gewerkt en georganiseerd. En wat leert Drente ons nu? Dat een klein aantal mannen ontzaglijk veel kan bereiken.

De Drent is geen beter mens dan de Hollander. Daar zit het niet in. Maar Drente heeft een Kamer- kieskringbestuur dat van aanpakken weet.

3. Het verslag van Friesland

Wij kregen nog een verslag. Friesland zorgde daar- voor. Een verslag, waarvan men direct uit de details proeft, dat daaraan met liefde is gewerkt. Het bij- zondere van de Friese organisatie is, dat zij niet alleen een Regionaal Propaganda Comité heeft, dat in 1948 niet minder dan twaalf maal verga- derde, maar ook een „Commissie ter bestudering van de Friese cultuurvraagstukken”. Het ledental ging in 1948 echter niet vooruit. Het daalde van 13878 tot 13762 — dat is dus met 1,16. Verontrus- tend is deze daling niet, en wij verwachten, dat de ledenwerfactie van dit jaar dezen achteruitgang weer ongedaan maakt. Het percentage is voor Fries- land trouwens 23,7 procent en dat is dus meer dan 't gemiddelde van het land. Drente gaat echter wel aan den kop met 25.4 procent. Er zijn in Fries- land 45 Arjos-clubs. Het aantal lezers op Neder- landsche Gedachten nam er iets toe, al kan dat nog wel verbeteren. De financiële toestand is gezond.

4. Kader ! Kader !

Op het kader komt het aan. Dat is voor de kies- vereniging wel het voornaamste. Op het papier organiseren is niet moeilijk. Op het papier klopt het altijd of je maakt het kloppend. Ik sprak on- langs voor een der kiesverenigingen in een grote provinciestad. Het antirevolutionair element in die

stad is groot. Maar de kiesvereniging is vergeleken daarmee klein. Slechts 8 procent der anti-revolutionaire kiezers is georganiseerd. Slechts 8 procent — dat is beneden het gemiddelde van Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. En wanneer de kiesvereniging vergadert komt 5 procent der leden ter vergadering. De contributie is f 2.— voor iedereen. „Nederlandsche Gedachten” wordt er vrijwel niet gelezen. Daar is alles de „dood in de pot”. De wind moet daar eens doorheen blazen. Men klaagt veel over de malaise in onze partij. Daar is reden tot klacht. Want het is nooit goed genoeg. Altijd moet er nog meer gedaan worden. Maar wanneer men dan zo eens gaat vergelijken tussen de ene kiesvereniging en de andere — dan zijn er niet alleen maar verschillen, dan zijn er grote tegenstellingen. Op veel plaatsen loopt het bevredigend — is het belangrijk beter dan voor den oorlog. Maar er zijn enkele plaatsen, waar het bar slecht is. Zo slecht, dat het bestuur niet weet hoe het de zaak moet aanpakken. Niet weet waar het moet beginnen. Daar is het voornaamste eerst een kleine kern van werkers te vormen, al is het maar een kern van tien man. En dan met die tien man aan het werk. Want al werkende en ploeterende krijgt men plezier in de zaak. Men moet over het dode punt heen. De motor moet even op gang worden gebracht. Maar wanneer die motor draait — zo zult U zien, dan wordt het prettig werken. En daarom — ook in Dordrecht — moeten de schouwers er onder. Om te beginnen de kiesvereniging splitsen — en het werk verdelen. De contributieregeling herzien. En het doel? — Vijf kiesverenigingen van 300 leden — 250 lezers op „Nederlandsche Gedachten” — een propagandacommissie, die werkt. Dordrecht, van ouds een antirevolutionaire vesting — moet weer de leiding nemen van den kamerkieskring. Het bestuur is van goeden wil. Dan komt het ook wel voor elkaar.

5. Nederlandsche Gedachten

In den loop der laatste paar jaren hebben een aantal lezers voor ons kaderblad bedankt. Aan al die voormalige lezers is nu een circulaire verzonden met een pakkende folder, waarin hun wordt gevraagd, op hun besluit terug te komen. Dit is niet genoeg! Op het bureau Centraal Comité gaan wij nu al die adressen op plaatsnaam sorteren en daarna worden deze gezonden aan de betreffende besturen der kiesverenigingen. Natuurlijk niet alleen maar met de bedoeling, dat die besturen daar kennis van zullen nemen. Want daar is het niet om begonnen. De bedoeling is, dat die adressen zullen worden bezocht en bewerkt. Want dat is tenslotte het enige, wat doeltreffend resultaat opleveren kan.

Echter er moet nog meer gebeuren.

Binnen niet al te langen tijd zullen n.l. aan de kiesverenigingen worden gezonden de namen en adressen van alle abonné's op ons blad. En ook dit is niet bedoeld om er alleen maar kennis van te nemen. Want men moet trachten nieuwe abonné's te winnen. Er helpt verder niets aan, mijne heren, wij moeten 20.000 abonné's hebben, anders kan ons blad niet tegen den prijs van f 3.— per jaar wor-

den geleverd. Het betekent dat 20 procent van Uw leden geabonneerd moet zijn. Doet U er nu eens iets aan. Maakt Uw propagandaclub mobiel. Want zo gaat het niet goed!

6. De commissie voor het passieve vrouwenkiesrecht

De commissie, welke het vraagstuk van het passieve vrouwenkiesrecht in overweging neemt en daaromtrent aan het Centraal Comité advies zal geven, is samengesteld als volgt:

Voorzitter: Mr Dr J. Donner. Leden: Mevr. Prof. Dr G. H. J. van der Molen; Mevr. Dr E. Diemer-Lindeboom; Dr N. H. Ridderbos te Amersfoort; Ds Mr A. Luteyn te Loenen a. d. Vecht; Prof. Mr N. Okma, terwijl de Heer Mr K. Groen als secretaris optreedt.

Van verschillende zijden is ons gevraagd de samenstelling dezer commissie bekend te maken. Aan dit verzoek wordt hierbij voldaan.

7. Ledenwerfactie

De eerste resultaten der ledenwerfactie komen reeds binnen. Hier volgt een opgave:

Almelo	250—316	+ 66
Breda	82—128	+ 46
Ede	250—355	+ 105
Franeker	208—266	+ 58
Zutphen	140—176	+ 36
Mijdrecht	60— 67	+ 7
Renkum	40— 62	+ 22
Serooskerke	137—170	+ 33
Oost- en West Souburg	116—145	+ 29
Visvliet	64— 79	+ 15
Wildervank	150—160	+ 10
	1497—1924	427

Dat is dus een vooruitgang van 427 of bijna 30 procent. En nu is de actie nog maar pas begonnen. Heeft Uw kiesvereniging reeds propagandaformulieren aangevraagd? De mogelijkheden liggen op veel plaatsen voor het grijpen. Als er maar een paar mensen zijn, die de zaak willen aanpakken.

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

**En wint de krijgsman niet dan tijd,
Dan wint de krijgsman veel!**

Er zijn heel wat manieren, waarop een minister lastige kamerleden de mond kan snoeren. O ja, dat kan natuurlijk ook met doorslaande argumenten, maar die heb je zelfs als minister niet altijd bij de hand. Dan zijn er gelukkig tal van „uitwijk-mogelijkheden”. Men kan toezeggen, iets te zullen overwegen; er zijn ministers, die bepaald permanent hoofdpijn moeten hebben vanwege al het overwegen, dat ze beloofd hebben. Minder hoofdpijn verwekkend is het om het antwoord uit te stellen. „Wellicht is het verstandiger”, zegt een minister dan — hij bedoelt natuurlijk : gemakkelijker — „thans op deze zaak niet nader in te gaan, doch de bespreking ervan uit te stellen tot dan en dan. Dan zal er gelegenheid zijn het probleem in zijn volle omvang te behandelen.....”

Minister van Maarseveen kent de parlementaire tactiek op zijn duim; ook de uitsteltactiek. In September van het vorig jaar verdedigde hij een voorstel om de (oude) pensioenen te verhogen met een toeslag. Het gros van deze pensioenen zou met 25 procent verhoogd worden. Te weinig, vond de Tweede Kamer. De salarissen zijn over het algemeen met meer dan 25 procent gestegen; de pensioenen mogen daarbij niet achter blijven. Zij moeten 35 procent omhoog! De heer van Sleen (Arb.) had in zijn binnenzak dan ook al de amendementen klaar.

De minister wist hem echter te bezweren. Neem nu maar genoegen met dit ontwerp, zei hij; op afbetaling. Dan kunnen Uw wens straks bij de begroting nader besproken worden. Nu, de pensioenwet is een ingewikkeld geval en een amendement daarop derhalve een griezelige onderneming. Dus de heer van Sleen nam zijn papiertje mee naar huis. Bij de begroting kwam de zaak natuurlijk weer aan de orde. Zie, zei minister van Maarseveen, er is al een wetsontwerp in voorbereiding, om aan alle wens van de Kamer tegemoet te komen. Laten we het debat maar uitstellen, totdat dat voorstel in behandeling komt. Zo kreeg Zijne Excellentie weer een paar maanden respijt. Maar ditmaal gaf de Kamer hem in den vorm van een motie toch een vriendelijke, maar duidelijke herinnering mee.

Enkele weken geleden lag dat ontwerp dan op tafel. Maar terwijl de Kamer een vette kluif besteld had, leverde de minister wat soepbeentjes, waar met de beste wil van de wereld geen vet van te trekken was.

De horzel

De Kamer was over dit ontwerpje van minister van Maarseveen niet erg te spreken. Dat was ook geen wonder. De heer Stapelkamp (A.R.) noemde het ontwerpje een technische verbetering, het gladstrijken van een rimpel. Daartoe had de minister toch moeten komen, motie of geen motie. Maar een vervulling van de wens van de Kamer was dit zeker niet.

Het meest teleurgesteld en ontstemd was de heer van Sleen. En dat was ook al weer geen wonder. Er is een oud verhaal over een dame, die tot haar straf in een koe veranderd werd. Dat was al niet zo plezierig. Maar bovendien werd er een horzel op haar afgestuurd, die haar nooit met rust liet. Het is verre van ons bepaalde politieke partijen te treffen met een beest-achtige vergelijking. De P. v. d. A. is geen koe en de C.P.N. geen horzel. Maar wel bestaat er tussen deze beide een horzel—koe verhouding. De communisten hebben er altijd plezier in de socialisten te tarten. En de P. v. d. A. vindt dat dikwijls kennelijk hinderlijk.

In September, toen het pensioen-ontwerp behandeld werd, zeiden de communisten : De heer van Sleen schettert wel hard, maar straks doet hij toch precies, wat de minister wil. In November sarden zij : Die motie van mijnheer van Sleen is niets dan een nevelscherf om zijn terugtocht te dekken. En nu, in Maart, nu waren deze kwelgeesten er weer. Zij daagden den heer van Sleen uit : Dat is nu het resultaat van Uw motie. Wel, mijnheer van Sleen, waar blijft U nu ?

De heer van Sleen hoorde het gegons van de horzel en het maakte hem een tikje opgewonden. Zo kwam hij met een serie amendementen, waar de Kamer van duizelde en waarvan hijzelf de consequenties onmogelijk kon overzien. De minister noemde ze onaannemelijk, maar de heer van Sleen kon, zo meende hij, niet terug. Want achter hem was die horzel.

Gelukkig zijn er in de Kamer ook mensen, die zich niet zo door die rode horzel laten voortjagen. De heer Stapelkamp voelde er niets voor, de gepensioneerden het slachtoffer te laten worden van deze rode ruzie. Hij stelde voor, dat amendement (dat voor bepaalde categorieën een extra verhoging bracht) eens rustig in de afdelingen te gaan bekijken. Ondertussen zou men ook met den minister overleg kunnen plegen. Zo zou men het belang van de zaak het best kunnen dienen.

Met dit wijze voorstel ging de Kamer graag accoord. Het ontwerp werd voorlopig van de agenda afgevoerd.

De zeepbel

Tegelijk met de Tweede Kamer hield ook de Eerste Kamer zich met pensioenen bezig. Daar waren het echter geen overheids- maar bedrijfspensioenen : het wetsontwerp tot verplichte deelneming aan een bedrijfspensioenfonds.

U herinnert zich misschien de historie van dit ontwerp. De landarbeiderslonen, na den oorlog belangrijk gestegen, bleven nog altijd iets achter bij de andere lonen. De landarbeidersbonden ijverden ervoor, ook dit laatste verschil nog weg te nemen, maar het loonstop-licht van de regering stond en bleef staan op rood.

Toen gingen de vakbonden een straatje om. Er zijn tenslotte meer wegen, die naar Rome leiden. Geen loonsverhoging, maar van dat geld een pensioenfonds gesticht ! Langs dien omweg wist men zowaar het doel toch nog te bereiken.

Maar toen kwamen de financiers met hun „ijzeren geldwetten” en zetten een redenering op touw, waar

geen houweel iets aan verwrikken kon. De premie voor die verzekering, zeiden ze, die wordt doorberekend in de prijzen. Dat was zo. De landbouwers krijgen dus een meerdere opbrengst, zeiden ze, niet alleen om daaruit die premie te betalen voor hun arbeiders, maar ook voor de goederen, die ze met eigen hand hebben geproduceerd. Dat was ook zo. Maar, zeiden ze, dat meerdere geld krijgen die landbouwers zo maar in hun vingers. O, o, o, daar komt inflatie van. En er is maar een middel om dat te voorkomen: de landbouwers ook voor zichzelf een premie laten betalen voor dat pensioenfonds.

Zo kwam dit wetsontwerp ter wereld. Want zelfstandigen verplichten in een sociale verzekering deel te nemen, dat kende onze wetgeving niet. Zo stond het dus in dit ontwerp: arbeiders en ondernemers kunnen verplicht worden zich aan te sluiten bij een pensioenfonds.

Twee jaar heeft het geduurd voor dit ontwerp in behandeling kwam. Op het departement had men er een mooie zeepbel van geblazen. Intussen was de tijd, dat de prijzen van de landbouwproducten van boven af werden vastgesteld voorbij. Er moest weer concurrentie komen. Daarmee was ook de ratio van het ontwerp vervallen. Want bij vrije concurrentie is er van „doorberekenen” geen sprake meer. In de Tweede Kamer maakte men er dan ook van, dat een verplichting alleen zou kunnen worden opgelegd, wanneer men — practisch was dat: wanneer de landbouwers — het zelf zou vragen. Daarmee was de zeepbel van de pijp losgestoten. En op den dag dat de Eerste Kamer het ontwerp aannam werd bekend, dat de Stichting voor den Landbouw besloten had, dat de zelfstandigen buiten de verzekering zouden blijven. Zo was de zeepbel gearbarsten.

Familie-roman

Al nam de Eerste Kamer het ontwerp inzake de bedrijfspensioenfonds z.h.s. aan, toch was men er weinig enthousiast over. Daar was de critiek van den heer Schipper (A.R.). Die drong er ook nu weer bij den minister op aan, eens voor den dag te komen met zijn plannen inzake de verzorging van den ouden dag. Bij den huidigen toestand is alles onzeker. Pas als men weet, hoe de ouderdomsverzekering wordt, kan men verder plannen gaan maken voor bedrijfs- of ondernemingspensioenfonds, enz.

Anderen hadden bezwaar tegen het opnemen van zelfstandigen, van ondernemers in de sociale verzekering. Het duidelijkst was in dit opzicht de heer Regout (K.V.P.), directeur van de aardewerkfabriek De Sphinx, die de Kamer even met een sphinxachtig verhaaltje bezig hield. Hij sprak van vroegere kamerleden, die in de vorige eeuw zus en zo gesproken hadden. Pas langzaam werd duidelijk, dat hij ter gelegenheid van zijn maidenspeech heel zijn „Ahnengallerie” ten tonele wenste te voeren, tot in het derde en vierde geslacht. Allemaal ehrenfeste lieden die in hun tijd ook senator geweest waren. De heer Ruys de Beerenbroek, die tot dusver met twee politieke voorvaderen de leiding had, is dus onttroond. Waarvan akte.

De ministers hebben het deze weken in de Eerste Kamer niet zwaar gehad. Het meeste, wat ter tafel kwam, was ook aan den overkant al behandeld en voor de ministers was deze tweede ronde niet veel meer dan een herhalingsoefening.

Dat is natuurlijk niet juist. De Eerste Kamer kan punten ter sprake brengen, die in de Tweede niet of niet voldoende besproken zijn. Is over een aan gelegenheid door de honderd heren (of liever 95 plus 5 dames) al gesproken, dan zal men dus de discussie kunnen voortzetten op basis van wat al gezegd is. Maar het komt voor, dat een minister ermee kan volstaan, een geachte afgevaardigde te verwijzen naar..... de Handelingen van de Tweede Kamer. Dan is het dus niet anders dan herkauwen. Maar naast critiek ook lof. De Eerste Kamer is geen praatcollege. Men werkt er de wetsontwerpen, ook de begrotingen, in een snel tempo af, vlugger zelfs dan in vorige jaren. En bovendien schittert er hier en daar heus nog wel een diamant tussen de stenen. Er wordt op meer dan een i een punt gezet.

Zo passeerden in de afgelopen weken Economische Zaken. Sociale Zaken, Verkeer en Waterstaat en Wederopbouw en Volkshuisvesting de hamer van voorzitter Kranenburg.

Een nieuw gezicht en een oud schilderij

Toch valt er ook in de Eerste Kamer nog genoeg te beleven. Er is altijd wel iets, dat de aandacht trekt; dat de moeite waard is.

Bij Economische Zaken was er b.v. het eerste optreden van „den” staatssecretaris van der Grinten, de eerste en tot dusver de enige staatssecretaris in onze parlementaire geschiedenis.

Vroeger heeft men ook wel eens zoiets geprobeerd, zij het op anderen leest: de koninklijke commissaris, die een bepaald — meest zeer technisch — wetsontwerp te verdedigen kreeg. Maar het ging niet, het sloeg niet aan. En nu zal moeten blijken, hoe het met het instituut van staatssecretaris gaan zal. Zijn positie is in elk geval prettiger. Hij draagt een zekere politieke verantwoordelijkheid, al zal ook daaraan door de practijk een nadere inhoud gegeven moeten worden.

Mr van der Grinten, uit zijn tent gelokt door enkele vragen van Mr Rip, heeft dus zijn eerste woorden gesproken. Rad van tong is hij zeker. Maar voor de rest zullen wij maar afwachten.

Behalve de sensatie van een nieuw gezicht zijn er nog heel wat genoeglijke belevenissen in de Kamer. Leest nu eens dit verhaaltje van den heer Vixseboxse (C.H.)..... Ik heb al eens gedacht: zou het niet wat zijn, als we de Handelingen van de Staten-Generaal illustreerden; niet bij iedere redevoering het portret van den spreker, maar illustraties, passend bij de onderwerpen, op de manier van Jo Spier. Mij dunkt, dat zou de leesbaarheid van de Handelingen aanmerkelijk vergroten en het zou best kunnen zijn, dat het publiek er nog harder naar greep dan b.v. naar „Elsevier”. Risico is er niet aan verbonden. We kunnen nog heel wat illustreren, voor we aan den beeldroman toe zijn. Maar als het dan tot illustratie mocht komen, dan

zou ik bij de behandeling van Economische Zaken een reproductie willen aanbevelen van de bekende schilderij van Jeroen Bosch „De hooiwagen”. Men ziet daarop een volgeladen hooiwagen, omringd door alle mogelijke mensen, die allen proberen een handvol eraf te trekken. Sommigen zitten er boven op, maar er zijn er ook, die onder de wielen zijn geraakt en vermorzeld worden. Die laatste categorie, zo meende de heer Vixseboxse, wordt vandaag gevormd door de kleine zelfstandigen.

Overzeese gebieden

Bij Verkeer kwam er — grote uitzondering in deze Kamer — zelfs een motie ter tafel, die met algemene stemmen werd aangenomen. Die motie was, naar men fluistert, geredigeerd door oud-minister Jonkman en zij ging dan ook over semi-overzeese gebiedsdelen: Zeeuws Vlaanderen. Het bloed kruipt toch, waar het niet gaan kan.

Het betrof de veren op de Wester Schelde. Ook de fiscus heeft nog wel eens mildere gevoelens en zo kon het gebeuren, dat na de bevrijding de veergelden op de Schelde werden afgeschaft. Maar o bitter, dat bleek enige tonnen per jaar te kosten en ijlings werd besloten de veergelden weer in te voeren.

In de Tweede Kamer rees daartegen al protest, maar de Eerste Kamer nam het gewoonweg niet. Die veergelden werden afgeschaft uit waardering voor wat Zeeland terwille van ons aller vrijheid moest doorstaan. Dat mogen we nu nog niet vergeten zijn. Minister Spitzen kwam er niet onder uit en hij beloofde, dat er bij de volgende begroting eerst nog eens over gepraat zal worden.

Voorlopig kunnen de Zeeuwen hun reticule dicht houden, als ze het wijde water oversteken.

Burenkwesties

We wandelen even terug naar den overkant. De Tweede Kamer hield zich bezig met enkele burenkwesties. Zowel onze Zuidelijke als onze Oostelijke naburen kwamen ter sprake.

Het is bij deze aangelegenheden van internationalen aard de steeds terugkerende klacht van de Staten-Generaal, dat zij te weinig in de zaken gekend worden. In feite is de zaak al in kannen en kruiken voor de Kamers er aan te pas komen en deze kunnen dan weinig anders dan hun goedkeuring hechten aan wat zonder hun medewerking tot stand gekomen is.

Maar is dat eigenlijk wel zo? De Tweede Kamer behandelde een paar weken geleden het verdrag met België en Luxemburg over de (gedeeltelijke) gelijkmaking van de accijnzen in de Beneluxlanden. Het was weer eens een spoed-behandeling. Dat behoort ook al bij deze politiek van faits-accomplis. De Regering onderhandelt weken en maanden lang. Is er een accoord bereikt, dan moeten de Kamers haast-je-rep-je er hun goedkeuring aan hechten.

In dit geval ging het vooral om een verlaging van den accijnzen op bier en een verhoging van den accijnzen op tabak. Daar bestonden geen overwegende

bezwaren tegen en het ontwerp ging er dus vlot door. Maar in België liep het anders. Daar betekende de gelijkmaking een verhoging van den accijnzen op bier. De Belgische Kamer gaf daar niet zo vlot haar zegen aan. Want in alle stammineekes werd er schande van gesproken, dat het bier duurder zou worden. En stammineekes zijn er veel in den Belgique.

Minister Liefstinck liet het ontwerp voorlopig maar van de agenda der Eerste Kamer afvoeren, om eerst eens te zien, wat de Belgen met hun biertje doen.

Het Belgische parlement is blijkbaar van oordeel, dat zijn goedkeuring voor internationale overeenkomsten geen vanzelfsprekendheid is. Dat kan een les inhouden voor onze Staten-Generaal. Deze, dat alle vertogen tot de Regering om rekening te houden met de rechten der volksvertegenwoordiging weinig baten en dat de Staten-Generaal zelf voor de handhaving en erkenning van haar rechten moeten zorgen.

Trommelvliezen en stembanden

Op het ogenblik is de Tweede Kamer bezig met het wetsontwerp, dat betrekking heeft op onze Oostelijke burenen: de grenscorrecties. Hier bewandeld de Regering wel helemaal den weg van den minsten weerstand. Het ontwerp bevat alleen een machtiging voor de Regering om de nodige voorzieningen te treffen.

Hetzelfde liedje dus. In België en Luxemburg maakte men er geen geheim van, dat op 23 April de correcties hun beslag zouden krijgen; in Den Haag wist men van niets. In België en Luxemburg maakte men er geen geheim van, om welke gebieden het ging; in Den Haag was de opperste wijsheid als steeds: zwijgen. De Staten-Generaal horen niets; zij krijgen hun kennis uit de pers en deze moet haar nieuws uit het buitenland importeren. Niets verraadt de armoe van dit kabinet meer dan de wijze waarop het steeds weer zich aan publiciteit poogt te onttrekken. Dat hebben we niet het minst gezien in de Indonesische politiek.

Intussen is er over de grenscorrectie al zoveel bekend geworden, dat het kamerdebat wel niet binnen de enge grenzen van het machtigingswetje zal blijven. De Regering zegt, dat van annexatie geen sprake is. Het gaat slechts om technische grensverbeteringen, terwille van douane-, verkeers- en waterstaatsbelangen. Behalve luttele vierkante kilometers grond krijgen we er een 10.000 Volksenossen bij. Dat is dus wel iets meer dan een uitsluitend technische correctie.

De vraag rijst, of deze verbeteringen waard zijn, dat wij een blijvende kwestie in de wereld brengen met onze Oosterburen. Daar staat tegenover, dat dit nuttige verbeteringen zijn, waarnaar wij ook voor den oorlog al gestreefd hebben. Maar toen klopten wij steeds aan dovemansoren. De trommelvliezen van den Pruis zijn blijkbaar niet zo goed ontwikkeld, maar zijn stembanden des te beter. Dat hebben we al eerder kunnen bemerken en dat horen we nu ook aan het misbaar, dat men maakt over deze correcties.

4. 4. 1949.

EEN PROFESSOR in de war

In het weekblad „De Hervormde Kerk” keert Prof. Van Niftrik zich tegen hen, die niet aan tentoonstellingen willen meedoen, die op Zondag geopend zijn. Hij opereert ook met de term neo-calvinisten. Wij willen voor alle duidelijkheid nog eens herhalen, hoe de zaak er voor staat.

Toen van de initiatief-nemers aan een aantal Christelijke jeugdorganisaties werd gevraagd, mee te doen aan een tentoonstelling: „Jeugd in Nederland”, was het antwoord: wij zijn gaarne bereid, maar kunnen onze medewerking slechts verlenen, als de tentoonstelling op Zondag gesloten blijft. Prof. Van Niftrik vindt dat wettisch. Hij gaat verder. Hij spreekt de verschrikkelijke beschuldiging uit, dat zij, die zondagsheiliging propageren in den zin van 's Zondags geen voetbal, geen tentoonstelling, enz., **tussen Christus en het Nederlandse volk in staan**. Zij, die ook op dit door ons ingenomen standpunt staan, krijgen te horen, dat hun trouw aan de wet wel eens ontrouw aan het Evangelie kan betekenen.

Verleden jaar werd in Groningen een landbouwten-
toonstelling gehouden. Op Zondag gesloten. Een jaar eerder in Leeuwarden evenzo. De Chr. organisaties hadden, naar wij menen, ook toen gezegd, dat zij geen tentoonstelling mee voor hun verantwoording wilden nemen, die op den dag des Heeren geopend zou zijn.

Dergelijke organisaties en hun bestuursleden worden door Prof. Van Niftrik op de felste wijze veroordeeld. Zij staan tussen Christus en het volk van Nederland in. Wij herhalen het, want het is heel kras. Het is om er stil van te worden.

Hij licht het aldus toe:

„Het is mij bij de begrafenissen van zéér vrome, maar wettische mensen in mijn diverse gemeenten altijd weer opgevallen, hoeveel goddeloze bloedverwanten, zonen en neven deze vrome lieden hadden. Ik heb er wel eens naar geïnformeerd, en het antwoord was altijd weer hetzelfde: opgevoed in de sfeer van: „Raak niet, en smaak niet, en roer niet aan!” en later..... nihilisme als reactie.

Wij willen volstaan met twee opmerkingen. Eerst een principiële opmerking.

Nimmer hebben wij verdedigd of hopen wij te verdedigen een opvatting, dat de Zondag een dag moet zijn van slapen of slenteren. Die dag moet vol zijn. Dat mag geen dag zijn van verveling, van lusteloosheid, van wat gapen en wat rondhangen. Het moet een dag zijn, waarop wij **met onze kinderen** genieten van den Sabbathsvrede. Ik weet niet of de professor dicht bij een voetbalveld woont. Maar als dat zo is, dan zal hij dat gehuil ook wel hebben gehoord, dat opklinkt als er een goal wordt gemaakt. Dan zal hij de stromen ook wel terug hebben zien komen, zo omstreeks den tijd, dat de avondkerk begint. Zou hij graag zien, dat dit ook de Zondagmiddag werd voor onze kinderen? Of zou hij het beter vinden, dat wij dien dag met onze kinderen een wandeling maken, thuis gaan musiceren, hen in de gelegenheid stellen, een mooi boek te lezen, hun vriendjes of vriendinnetjes te nodigen, enz., zodat de Zondag de dag is van de kerk en van het huisgezin?

Er is geen kwestie van, dat een Christenvader zijn plicht doet, als hij op Zondag maar het een en ander verbiedt.

Maar de professor ziet geen andere tegenstelling dan tussen raak niet en smaak niet enerzijds en voetbal en tentoonstelling op Zondag anderzijds. Er zijn andere en betere oplossingen. En daarbij moet ons wel altijd hééí duidelijk voor ogen staan, dat deze dag de dag des **Heren** is. Hij heeft over dien dag Zijn gebod gegeven. Wanneer vanouds de orthodoxe mensen in dit opzicht met grote schroomvalligheid zich wachtten voor het bezoeken van publieke vermakelijkheden, het doen van inkopen, enz. op Zondag, dan was dat geen Farizeïsme, dan was dat geen poging, om over anderen te heersen en hun een bepaalde wettische opvatting op te leggen, maar dan was dat wel degelijk een gewetenskwestie, dan was daar een eerbiedig beven voor het gebod Gods, dat men niet mag aanpassen aan eigen wens of practijk. Om te voorkomen, dat Prof. Van Niftrik weer warm loopt over neo-calvinisten, zeggen we er uitdrukkelijk bij, dat we hem niet willen beschuldigen, wèl een man te zijn, die dat aanpassen verdedigt.

Er is in de vorige eeuw een boek in Nederland verschenen onder den titel *Tractaat van den Sabbath*. Dat boek heeft velen de **heerlijkheid** van den Zondag weer leren zien. *Ds Sikkell* zei het nog beter: het heeft velen weer opnieuw iets doen zien van de heerlijkheid van Christus, die een Heere is ook van den Sabbath.

Het is misschien jammer, dat dit boek niet maar van een neo-calvinist is, maar zelfs van den vader van alle neo-calvinisten, nl. Dr. Kuyper. Wij vrezen, dat Prof. Van Niftrik het niet gelezen zal hebben, gezien zijn aanval op de neo-calvinisten. Maar anders — daar staan opmerkingen in over Zondagsrust en Zondagsheiliging, die ernstiger en ook **teerder** zijn dan de uitvallen van Prof. Van Niftrik.

En nu een praktische opmerking.

Waar haalt Prof. Van Niftrik het vandaan, dat wij „christelijke levensgewoonten dwingend willen opleggen aan anderen?”

Want nu komen wij tot de feiten betreffende de tentoonstelling.

Een aantal jeugdorganisaties (Herv. op Geref, grondslag en Geref.) hebben gezegd: wij willen geen medeverantwoordelijkheid dragen voor een tentoonstelling, die op Zondag geopend is. Andere organisaties hebben even stellig geschreven: Wij doen mee, **mits** de tentoonstelling op Zondag geopend is.

Toen besliste het bestuur: op Zondag geopend. Daarna zeide een aantal Herv. en Geref. organisaties: dan kunnen wij niet meedoen, gelijk als wij als antwoord op de voorlopige uitnodiging al hebben meegedeeld.

Aan wie wordt op die wijze enige dwang opgelegd? Sedert wanneer is iemand in Nederland gebonden, mee te doen aan een actie, waartegen hij principieel bezwaar heeft, op straffe van door Prof. Van Niftrik veroordeeld te worden als iemand, die zijn opvattingen dwingend aan anderen oplegt?

Wij zouden eerder denken, dat de professor zou zeg-

MEDEWERKEN

aan het Instituut Steun Wettig Gezag en aan de Nationale Reserve

Mr K. GROEN

Er wordt over geklaagd, dat er te weinig voorlichting is gegeven inzake de vraag of onzerzijds al dan niet moet worden medegewerkt aan het Instituut S.W.G. en aan de Nationale Reserve, de Reservegrensbewaking en de Reserve-politie 1).

Een zeker onbehagen in onzen kring ten aanzien van dit complex valt niet te ontkennen. Men kan het moeilijk verkroppen, dat de Regering den Bijzonderen Vrijwilligen Landstorm „de bons heeft gegeven”. En verder verder vraagt men zich af, of de revolutionnaire politiek van de na-oorlogse kabinetten in de Indische en andere aangelegenheden geen grond moeten zijn tot onthouding van steun aan het Instituut S.W.G. en aan de N.R. Sommigen gaan in hun afwijzende opvatting te dezen zelfs zo ver, dat zij tegen-propaganda gaan voeren.

In verband met de bestaande onzekerheid en met de vernomen klacht is het wellicht gewenst meerdere bekendheid te geven aan de navolgende beschouwingen ter zake.

* * *

De B.V.L. was het instituut, dat in het leven werd geroepen als „kanalisatie” van de spontane reactie van gezagsgetrouwe juist afgezwaaide militairen tegen de revolutiepoging van 1918. De B.V.L. was een vrijwillige organisatie van dienstplichtigen met groot verlof, die zich ter beschikking stelden van de wettige Regering, opdat deze in geval van nood betrouwbare troepen ter gezagshandhaving te harer beschikking zou hebben. De Regering aanvaardde deze ter -beschikking-stelling en verleende allerlei faciliteiten, ook om de geoefendheid dezer vrijwilligers op peil te houden.

gen: broeders, als gij dit niet met uw geweten kunt overeen brengen, als gij in uw hart u schuldig zoudt voelen jegens Hem, die Zijn gebod gaf voor Zijn dag, dan moet gij niet mee doen. Ook al is hij zelf vóór voetballerij op Zondag en vóór tentoonstellingen op dien dag, het was toch mogelijk, dat hij de gewetensbezwaren van anderen zo serieus nam, dat hij tot zulk een advies zou komen.

Maar nu hij hier het „neo-calvinisme” heeft geroken en zelfs meent, dat deze mensen zijn gaan staan tussen Christus en het Nederlandse volk, nu is alle matiging weg en komt hij tot een deraillement, dat wij ernstig moeten betreuren.

Het merkwaardigste is intussen, dat de wettische Zondagsopvatting, niet wandelen, geen spelletje op Zondag, enz., juist niet gevonden wordt bij de „neo-calvinisten”. Vermoedelijk weet Prof. Van Niftrik ook wel, dat hij dan moet zijn bij hen, die van het neo-calvinisme niets moeten hebben, maar nog leven bij de oude schrijvers.

Ook hier is de professor een weinig in de war.

De militaire leiding was geheel in handen der Regering: de Inspecteur van den Vrijwilligen Landstorm, de gewestelijke en de plaatselijke commandanten werd door haar aangewezen. Deze heren hadden ambtshalve zitting in de bovenvermelde commissies.

Na de bevrijding heeft de Regering den Legerorder, waarbij zij had verklaard de ter-beschikking-stelling van den B.V.L. te aanvaarden, ingetrokken. Zij benoemt de militaire commandanten niet meer en de faciliteiten worden niet meer verleend. Verdwijning als organisatie van den B.V.L. behoeft hiervan niet het gevolg te wezen, maar hij kan uiteraard zijn functie als toegelaten weercorps niet meer vervullen.

Na-oorlogse tegenzin tegen den B.V.L.

Dat de na-oorlogse kabinetten geen gebruik meer wensden te maken van de diensten van den B.V.L., is politiek gesproken kennelijk een gevolg van den tegenzin, die in socialistische kringen steeds tegen den B.V.L. heeft bestaan. Immers, hoewel deze openstond voor alle gezagsgetrouwe elementen — en dan ook leden telde zowel uit de politieke rechter- als uit de linkerzijde —, sloten de voor-oorlogse socialisten aanvankelijk door hun nationale onbetrouwbaarheid en later door hun nationale halfslachtigheid zich zelf als het ware van deelneming aan den B.V.L. uit. Nu de socialisten op het kussen zitten en tegen de communistische dreiging opnieuw de vorming van een vrijwilligers-reserve wenselijk wordt geacht, is het begrijpelijk, dat zij een herleving van den B.V.L. niet gunstig gezind zijn. Daarbij komt nog het bezwaar, dat uit militaire kringen, ook in het verleden, wel tegen den B.V.L. wordt ingebracht, n.l. dat deze onafhankelijk van de Regering was. Dat argument laat zich politiek uiteraard goed naar voren schuiven. Uit het bovenstaande blijkt intussen, dat het onjuist is. De Regering was de enige, die over den B.V.L. had te beschikken en het onder de wapenen roepen der vrijwilligers geschiedde alleen op háár last.

De Nationale Reserve

Toen de dreiging van het communisme toenam en de Regering toch den B.V.L. niet terug wilde, heeft zij een andere figuur uitgedacht.

In het leven zouden worden geroepen

- a. de Nationale Reserve,
- b. de Reserve-Grensbewaking,
- c. de Reserve-Rijkspolitie en de Reserve-gemeentepolitie.

De Nationale Reserve is een onderdeel der Koninklijke landmacht. Als vrijwilligers kunnen in de eerste plaats toetreden zij, die militairen dienst hebben gedaan, maar daarnaast óók anderen. De vrijwilligers verbinden zich tot het verrichten van werkelijke dienst binnen het Rijk in Europa ter handha-

ving of tot herstel van de openbare rust, alsmede tot opkomen gedurende 200 uren per jaar.

De Reserve-Grensbewaking is een onderdeel van het Wapen der Marechaussee.

De Reserve-politie dient tot aanvulling der politie. Het voornaamste verschil tussen B.V.L. en N.R. is wel, dat de eerste een burger-organisatie van vrijwilligers was, terwijl de laatste een geheel militaire organisatie is van personen, die een verbintenis hebben aangegaan. Of er ook verschil in gebruik is, gelijk wel wordt gesteld: terwijl de B.V.L. tot optreden tegen binnenlandse onlusten was bedoeld, zou de N.R. vooral zijn bestemd tegen een vijfde colonne in oorlogstijd, zal moeten worden afgewacht: de voorschriften zeggen het laatste niet uitdrukkelijk. De werving voor de N.R. was geen succes. Toen de Regering dat zag, heeft zij haar toevlucht genomen tot het in het leven roepen van een propagandainstituut, het Instituut Steun Wettig Gezag, waarin ook vertegenwoordigers van bestaande gezagsgetrouwe weerbaarheidsorganisaties, o.a. den B.V.L., zijn opgenomen. Dit instituut werkt op dezelfde wijze als de organisatie van den B.V.L.

Intussen wordt er in militaire kringen op gerekend, dat de N.R. een belangrijke taak zal kunnen vervullen bij de beveiliging tegen onverhoedse aanvallen, zulks door, naast het reeds aan belangrijke objecten verbonden burger-personeel, de permanente bewaking daarvan op zich te nemen en daarbij de meer specialistisch militaire taken te vervullen; de regionale recruterij heeft hierbij grote voordelen, zowel omdat zij de bekendheid met de plaatselijke gesteldheid van het terrein in de hand werkt, als omdat hierdoor het psychologisch waardevolle element van de verdediging van eigen bezit mede wordt ingeschakeld. Ook een deel der luchtverdediging, die tegenwoordig zo zeer is gemechaniseerd, dat bij het bedienen van het geschut maar bij enkele manschappen enige scholing is vereist, kan de N.R. op zich nemen. Voor de aan de N.R. toegedachte taken wordt 200 uren oefening per jaar door deze militaire kringen voldoende geacht.

Plaatselijk tracht men — dat is dikwijls: de burgemeester — daarin personen te betrekken, die kunnen worden beschouwd als representatief voor de onderscheidene politieke en geestelijke richtingen. Die personen zijn uiteraard geen officiële gevolmachtigden dier richtingen, partijen, enz. Dat behoren zij ook niet te zijn! Zij zitten daar slechts als personen, zij het dan als in hun kring invloedrijk geachte personen.

Medewerken of niet?

Of men aan het Instituut S.W.G. wil medewerken en of men wil toetreden tot de Nationale Reserve, de Reserve-Grensbewaking en de Reserve-politie dient men niet hiervan afhankelijk te maken, of het vorige en het huidige kabinet en hun optreden onze sympathie hebben. Het gaat om steun aan de wettige Overheid ter handhaving van het wettige gezag. Over wat wij jegens de Overheid verschuldigd zijn leze men in onzen kring toch vooral nog eens na wat Calvijn zegt in zijn Institutie, boek IV, hoofdstuk XX, §§ 22—32, waar hij niet alleen handelt over de verplichtingen der burgers jegens een goede Overheid, maar ook, en zelfs veel uitvoeriger, over het ontzag, dat de burgers verschuldigd zijn aan een

Overheid, die haar plicht op alle manieren verzaakt. Ik vrees, dat men in onzen kring tegenwoordig al te zeer geneigd is, het laatste te vergeten! Ik citeer enkele sprekende plaatsen:

Calvijn over onze houding jegens de Overheid

„Deze eerbiedige, ja vrome gezindheid zijn wij tot het uiterste verschuldigd aan al onze overheden, hoedanig die ook zijn. Dit herhaal ik daarom meermalen, opdat wij zouden leeren niet de menschen zelf te onderzoeken, maar het voldoende zouden achten, dat ze, door den wil des Heeren, zulk een positie bekleeden, welke Hij zelf een onschendbare majesteit heeft ingedrukt en ingegraveerd.”.....

„Maar indien ge daaruit opmaakt, dat men alle den rechtvaardigen overheden gehoorzaamheid behoeft te betoonen, dan redeneert ge dwaas.”.....

„Daarom, indien wij door een hardvochtigen vorst wreed gekweld worden, indien wij door een hebzuchtigen of weelderigen beroofd en geplunderd worden, indien wij door een zorgeloozen veronachtzaamd, en eindelijk door een goddeloozen en heilichschennenden gekweld worden ter wille van onze vroomheid, dan moet in de eerste plaats de herinnering in ons opkomen aan onze zonden, die zonder twijfel door zulke geeselen des Heeren gekastijd worden. Dan zal de ootmoedigheid onze onlijdzzaamheid beteugelen.....”

„.....Intussen moeten wij er ten zeerste voor oppassen, dat we niet dat gezag der overheden, dat vol is van eerbiedwaardige majesteit, en hetwelk God met zeer ernstige geboden bekrachtigd heeft, ook al berust het bij zeer onwaardige menschen, die het door hun slechtheid, zooveel ze vermogen, bevelken, dat we dat gezag, zeg ik, niet verachten of schenden.....”

Het optreden tegen dwingelandij is volgens Calvijn slechts de taak der volksmagistraten. In onzen tijd zou ik daaronder verstaan de Staten-Generaal, die óók bij schuldig tekortschieten der Regering moeten optreden. Maar die doen dat vandaag niet, omdat er overeenstemming bestaat tussen haar meerderheid en de Regering.

Hoe dit echter zij, dat schuldig tekortschieten der Overheid doet haar daarom niet minder wettige Overheid zijn, een Overheid bovendien, onder welke wij altijd nog een rustig leven kunnen leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid. Onder het communisme zullen we dat stellig niet kunnen.

Conclusie

En waar wij, om nogmaals met Calvijn te spreken, de plicht hebben onzen Overheden „met een bereidvaardig gemoed (onze) gehoorzaamheid (te) bewijzen: hetzij om hun besluiten te gehoorzamen, hetzij om belastingen te betalen, hetzij om publieke diensten en lasten op zich te nemen, die dienen tot de algemeene verdediging, hetzij om eenige andere bevelen te volbrengen”, daar meen ik, dat wij, nu de Overheid thans de gezagsgetrouwe burgers opwekt zich vrijwillig te harer beschikking te stellen, verplicht zijn aan dien oproep gevolg te geven, ook al hebben we nog zoveel rechtmatige bezwaren tegen het beleid dergenen, die thans onze magistraten zijn.

1) Men zie intussen de opwekking van den heer Schouten in Ned. Gedachten van 24 Maart 1949.

Te schrijven over de positie der vrouw in onze partij is eigenlijk een hachelijk gedoe, want het staat als een paal boven water, dat, welke opvatting men daarover ook huldigt, en welke mening men daarover poneert, er in ieder geval hoofden geschud zullen worden over zoveel verkeerd inzicht, resp. zulk een gebrek aan begrip. Ongetwijfeld vloeit dat voor een groot deel hieruit voort, dat deze kwestie nog nooit afdoend geregeld is, met alle gevolgen van dien. En nu de stroom van vrouwenenergie zich een bedding heeft gezocht en snel in kracht toeneemt, is het geen wonder dat ons partijbestuur, op de hoogte met de ontwikkeling der gebeurtenissen, er prijs op stelt, die voor te blijven en in partijverband regelingen te treffen.

Laten we dan beginnen erover te spreken en te reageren op wat erover geschreven wordt, om tot een gemeenschappelijke, verantwoorde houding te komen. Het gaat hierbij dus niet over de A.R. vrouw in functie, of ambten buiten de partij, waarmee het passief vrouwenkiesrecht gemoeid is, maar om haar plaats en taak binnen de partij.

Organisatorisch en reglementair is de bepaling daarvan niet moeilijk, n.l. precies gelijk aan die van den man. Maar het is wel duide-

lijk, dat gelijkheid als lid geen gelijkheid van taak kan betekenen zonder meer, althans niet voor de vrouw, die een gezin heeft, dat haar aanwezigheid vraagt. Het zou zeker ook voor de meelevende huisvrouw heel nuttig zijn, het partijleven actief mee te maken, maar zij zal dit in overleg met haar man zo moeten doen, dat het gezin niet alleen geen schade lijdt, maar zelfs nooit als concurrent beschouwd kan worden. Dat zal in de practijk er dus wel op neerkomen, dat als regel de man de kiesvereniging bezoekt en zijn vrouw op de hoogte houdt.

Heel veel zou er voor de voorlichting der vrouw al gewonnen zijn, als we nu eens zover kwamen, zoals het toch behoort te zijn, dat ieder lid der partij ook een partijorgaan ontving. Het moet de vrouw wel vreemd voorkomen, dat haar partij niet bij machte is te doen, wat in haar vrouwenvereniging als vanzelfsprekend gebeurt. Er zou per echtpaar natuurlijk maar een exemplaar nodig zijn en er zal wel moeilijk één uitgave te noemen zijn, die meer rendement voor de partijbloei zou opleveren. Het is misschien zelfs niet te veel gezegd, dat de onverschilligheid en mateid van veel jonge mensen op partij-politiek gebied voor een groot deel op te vangen zou zijn, als de moeders beter onderlegd waren.

„Als gij slaapt, werk ik!”

Mr. Dr. E. P. VERKERK

De man, die deze woorden op de aanplakzuilen in een onzer wereldsteden plaatste, werd schatrijk.

Hij was directeur van een advertentiereclamebureau.

Daar is er nog een die werkt als wij slapen, maar die adverteert er niet mee, die doet het en die wordt er ook rijker door.

Dat is onze tegenpartij!

Die zegt niet „ik werk voor u als gij slaapt”, maar die werkt door, als gij slaapt. Die kan ook alleen goed doorwerken als gij slaapt. Die komt het sterkst opzetten, als de slaap over u is gekomen.

Dit geldt de bezitters van den f 347.000.— welke blijkens de vorige verantwoording niet in het millioenfonds waren gestort, onverschillig of het slordige penningmeesters of nalatige gevers zijn.

Toch moet gij van dit woord niet zo hard schrikken, dat gij overmand zult worden dat

gij daarom alleen gaat geven en werken. Dan slaat de rook van het altaar omlaag. Niet de vrees, dat gij overmand zult worden en verlost van iets wat gij niet eens bezit, maar de vrees dat gij den ander niet hebt weerhouden van verkeerde dingen moet uw drijfveer zijn. Alleen als gij zo sterk zijt, moet en moogt gij geven hetgeen gij in uw slaap achterhield.

Dan schiet de vlam van het offer omhoog. Dat millioen is niet bestemd om te werken, opdat gij kunt slapen. Dat millioen is bestemd om aan te vullen gezamenlijk wat gij persoonlijk niet meer kunt, omdat uw krachten gebruikt zijn in den strijd.

Het millioen heft uwe verantwoordelijkheid niet op.

Het millioen werkt eerst als gij alles beproefd hebt en niet verder meer komt. Het millioen prikkelt uwe verantwoordelijkheid. Met geld is gebrek aan activiteit niet goed te maken, maar met geld is wel verantwoordelijk te werken. En gij moogt niet gaan slapen voordat gij weet dat het millioen gaat werken en hoe het gaat werken voor u en voor dien ander.

Vroeger lag alles veel eenvoudiger en was het standpunt bepalen minder gecompliceerd maar nu is wel terdege meer kennis nodig en degelijke voorlichting. Men moet het opneemingsvermogen van onze vrouwen niet onderschatten.

Haar opvoeding in gezin, kerk en vereniging heeft haar heel behoorlijk leren lezen en een goed geschreven, modern geredigeerd voorlichtingsblad dringt door tot in de verste woning en het stilste hart.

Maar de vrouw, die niet weerhouden wordt door andere taak, bezoeke de kiesvereniging trouw en in groten getale. De vaak belachelijk lage opkomst der leden kan zij door haar voorbeeld en stimulerende energie helpen verbeteren. Zij kan helpen een sfeer te scheppen, waarin gewerkt kan worden, niet door enkelen, altijd dezelfde, maar door het geheel.

Meer dan de man heeft zij gelegenheid voor propagandabezoeken, het wegnemen van struikelblokken, het geanimeerde gesprek met andere vrouwen, bovenal het heilige vuur der beginselliefde aan te blazen. Nu steeds meer kiesverenigingen vrouwen als bestuursleden benoemen, zal zij haar liefde tot de partij kunnen bewijzen door het werken ervoor. De tijd is benauwd en benauwend, maar dat mag onze ijver niet doen doven, integendeel: Er is zo weinig dynamiek in ons partijleven, zo bitter weinig vaart, misschien ook doordat de man, vooruitziend somber gestemd is en te zwaartillend. Het zal zo goed zijn, dat de vrouw, die graag ook geestelijk dicht bij huis leeft, hem door haar misschien minder brede, maar hier en daar wel scherpere kijk op vele dingen, bijstaat en aanvult.

In een van onze grote steden is een studieclub, die deze winter een programma van lezingen afwerkte op partijgebied, waarop de mannen haast naijverig zijn.

Zulk enthousiasme is zeer aanstekelijk en draagt veel vrucht.

Verder is in oprichting een dispuut van \pm 25 vrouwen, die ieder voor zich een onderwerp in studie nemen of genomen hebben, waarbij de voorlichting in de partij belang heeft.

Zij willen een cirkel maken die alles omvat, wat gevraagd wordt en komen beschikbaar ieder op haar terrein voor spreekbeurten, artikelen, commissiewerk enz. Hieraan is geen topzware, sloom werkende organisatie verbonden, maar een krachtig élan, een snelle aanpak en vlotte samenwerking leiden tot het doel.

Ook in het technische partijwerk kan de vrouw veel doen. Zou het millioenplan niet heel wat beter geslaagd zijn, als een goed aangevoerde vrouwenbent dit op zich genomen had?

Zoveel vrouwen, die wel een snipperuurtje hebben, hadden ervoor willen werken, als ze het maar zelf in handen hadden kunnen nemen en op haar eigen manier doen. Ledenwerfactie en vele andere praktische karweitjes zijn een kolfje naar de hand van onze vrouwen, die nu dikwijls verbaasd zich afvragen, waarom de mannen, die nooit tijd hebben, zich de hulp niet verzekeren van duizenden vrouwen, die, minder dan de man in maatschappelijke plichten gebonden, bereid en bekwaam zijn, te hulp te snellen.

Maar dat moet geregeld en gestimuleerd worden vanuit de partijleiding. Anders is het gevaar groot, dat er een vrouwenpartij ontstaat, die zich geen deel van het geheel voelt, maar eigen wegen gaat. Natuurlijk zouden we als partij ook die vorm van organisatie kunnen kiezen, maar het komt mij voor, dat samenwerking, maar dan ook *werkelijke samenwerking* de partij meer ten goede zal komen. Want evengoed als het vrouwelijk ageren den mannen nuttig zal zijn, zal de vrouw er niet op vooruitgaan in dit werk als zij den steun van de partijervaring zou missen en de inzichten van de leiding. Maar, als gezegd, dan zal het ook nodig zijn, dat in sneller tempo dan tot nu toe en op korte termijn zodanige regelingen getroffen worden, dat de vrouw zich niet belemmerd voelt in haar willen werken.

Binnenkort staan we voor de gemeenteraadsverkiezingen. Nog is het niet mogelijk, dat onze vrouwen haar zo meer dan broodnodige hulp kunnen geven als raadslid. Meer dan in enig ander college is zij daar nodig om mede te bewaren en te verdedigen, wat God haar samen met den man toevertrouwd. Maar laat de teleurstelling daarover ons niet verhinderen paraat te zijn om in deze maanden van district tot district een front te vormen.

Wij werken niet, om de vrouwen van links te overtroeven, maar laat niemand kunnen zeggen, dat we in de luwte achterbleven uit angst voor de scherpe wind daarbuiten.

Die luxe konden onze moeders zich nog permitteren, ons is dat niet meer gegeven. Wij hebben dit niet gezocht, maar Hij, die de liefde voor onze beginselen ons in 't hart legde en de brandende ijver om Zijn wil te volbrengen ook in ons politieke leven, vraagt onze daad naast ons gebed, ons beleven naast ons belijden.

Zo is de taak en plaats der vrouw in de A.-R. partij duidelijk te omschrijven en voor ieder te begrijpen. Laat de man dit zakelijk vastleggen, de vrouw wil graag haar deel doen onder het motto: door genade gevoed, tot dienst bereid.

Een Christelijke Sociale Partij

in Suriname

In Suriname is thans opgericht een Christelijk Sociale Partij. Het voorlopig bestuur bestaat uit de heren G. Halphide, voorzitter; H. Keusenhuis, secretaris; Reverend S. Helstone, E. Berchern en M. Delchot. Deze partij neemt aan de Statenverkiezingen van dit jaar deel. De lezers van ons blad zullen het op prijs stellen te weten met welk Program van Actie deze partij uitkomt. Bij de beoordeling daarvan dient uit den aard der zaak rekening te worden gehouden met de speciale verhoudingen en de bijzondere omstandigheden waarin Suriname zich bevindt.

ONZE ACTIE

Groot is in Suriname de stoffelijke nood, beangstigend de verwarring der geesten.

Elk lid der Christelijke Sociale Partij weet, — wat ook menig niet-lid beseft, — dat in de baaiert van deze tijd van staatkundige hervormingen alleen maar redding te verwachten is van de in het Christendom gewortelde grondslagen der Surinaamse samenleving en een nieuwe maatschappelijke orde. Maar weten is niet genoeg; er moet gehandeld worden. Elk lid der Christelijke Partij, allen, die doordrongen zijn van de dringende veranderingen waarnaar alles schreeuwt, iedereen, wie het wel en wee van dit land ter harte gaat, maar zich on- of afzijdig houdt en niet daadwerkelijk steun en stem verleent aan de strijd ter vernieuwing van de maatschappelijke orde, pleegt verraad aan eigen land.

Voor de praktijk van ons staatkundig leven betekent dit vóór alles: **De noodzaak van een sterke, vooruitstrevende Christelijke Volkspartij.** Het is thans zeker onafwijsbare noodzaak voor allen die zich bewust zijn van de politieke gevaren des tijds om, staande op de Christelijke bodem van ons maatschappelijk bestel zich eensgezind en vastbesloten, in 't belang van land en volk, krachtig aaneen te sluiten. De eerste algemene verkiezingen op 30 Mei a.s. zullen het bewijs leveren of Suriname en de Surinamers het kostelijk kleinood dat **VRIJHEID** heet waard zijn of niet. Of wat de tijd ons bracht pralen voor de zwijnen was, of niet.

Voor deze **PRINCIPIELE VERKIEZINGEN** is het nuttig nodig, in aansluiting aan onze Beginselverklaring en Program de navolgende hoofdpunten van onze Actie vast te stellen, bevattende de **CONCRETE MAATREGELLEN**, welke naar ons oordeel, in 't belang van land en volk dienen genomen te worden ter voorziening in de geestelijke en stoffelijke noden. De Candidaten voor de Staten van de Christelijke Sociale Partij zullen aan een soortgelijk program gebonden zijn.

OVERHEID, STAAT en MAATSCHAPPIJ

De plaats van Suriname in de architectuur van het Nederlandse Staatsgeheel is een onderwerp dat in nauw overleg met de daartoe bevoegde organen in Suriname bepaald moet worden, waarbij gestreefd moet worden naar tegelijkertijd zo hecht mogelijke

grondslag voor 't geheel en zo groot mogelijke vrijheid voor ons land.

Alle sporen van het kolonialisme moeten geliquideerd worden. Als hoofdkenmerken van dit systeem moeten o.a. beschouwd worden:

1. dat beslissingen over Surinaamse aangelegenheden, w.o. benoemingen voor het Surinaamse ambtelijke of semi-ambtelijke apparaat geheel of gedeeltelijk genomen worden buiten Suriname.
2. dat de Surinaamse economie gezien en behandeld wordt als onderdeel der Nederlandse.
3. het sterk centrale, autoritaire karakter van de regeringsvorm in Suriname.
4. de vigerende grondpolitiek.
5. alle sporen van kolonialisme in de wettelijke producten.

Overwinning van onze geestelijke en stoffelijke armoede door versterking van onze christelijke beschaving, door opvoering der productie, het ter hand nemen van de bezitsvorming onder de brede massa van onze bevolking.

Corruptie in ambtelijke kringen worde onmiddellijk en zonder aanzien des persoons streng gestraft.

Invoering van een anti-discriminatie wet, waarbij opzettelijke achteruitstelling uit hoofde van ras strafbaar wordt gesteld.

Decentralisatie van zowel de uitvoerende-, wetgevende- als rechterlijke macht.

Volledige autonomie der districten naar bestaande instellingen op dit gebied in Nederland en uitroeiing van de gedachte, dat Paramaribo Suriname is.

Een zelfstandig departement van bestuur moet de belangen van de Bosbewoners behartigen en deze mensen zo snel mogelijk doen deelnemen, en inschakelen in het maatschappelijk leven van dit land. Het lidmaatschap van de Volksvertegenwoordiging moet volledig bezoldigd worden, de inrichting en de werkwijze van het College zo dicht mogelijk die van het Nederlandse Parlement benaderen, met o.a. volledige wijding aan de taak. Hetzelfde geldt voor de in de districten in te stellen gelijksoortige organen. De Volksvertegenwoordiging in Paramaribo moet beter gehuisvest worden, het gebouw zo ingericht, dat een groot aantal zitplaatsen voor het volk beschikbaar is, vanwaaruit men met gemak de handelingen van het College in openbare zitting volgen kan. Volk en volksvertegenwoordiging behoren één te zijn en in de Volksvertegenwoordiging moet het volk het symbool en de bastion van zijn vrijheid zien.

ONDERWIJS EN EREDIENST

Stelselmatige doorvoering van het principe van de Gelijkstelling van het Bijzonder met het Openbaar Onderwijs en meerdere erkenning van de grote verdiensten van het pionierswerk van het Bijzonder Onderwijs. Uitbouw van het technisch en nijverheids- onderwijs, alsmede van Land- en Tuinbouw- onderwijs.

Het instellen van een goed ingerichte ambachtsschool. Het bevorderen van vakverenigingen, waarbij gestreefd moet worden naar de vorming van goede en degelijke vaklieden; het uitreiken van certificaten, ter bescherming van de vaklieden zèlf enerzijds en tegen het publiek anderszijds.

Het instellen van goede opvoedingsgestichten om de verwaarloosde jeugd op te voeden en te vormen tot goede burgers.

Bevordering onder de gehele bevolking van de nationale gedachte in engere zin naast het kweken van eerbied voor het wettig gezag.

Herziening van het Plan d'Haens voor het Onderwijs in Suriname door een Commissie, waarin de Hoofden van Scholen in meerderheid zitting hebben. Instelling van een Commissie ter beraming van mid-

delen en wegen met betrekking tot de financiële gevolgen van het veeljarig leerlingen-acces op de scholen, met name de coördinatie van een op hoog peil staand onderwijsstelsel en de financiële middelen ter bekostiging daarvan, gezien op langen termijn.

De beslissing over de jaarlijkse verstrekking van beurzen moet gesteld worden in handen van een Commissie, waarin de Hoofden van Scholen in meerderheid zitting hebben.

Bijzondere aandacht aan de opleiding van Surinaamse kunstenaars.

Krachtige bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling der jeugd, de massa-jeugdvorming met erkenning van de rechten der ouders.

Onderzoek naar en vaststelling van die cultuuruitingen van vreemde origine, welke bevordering ter hand genomen moet worden, naast de eigen en Nederlandse.

De subsidie aan de Kerken moet niet de indruk wekken, dat zij in dienst is van het Imperialisme, doch de Overheid moet zich onthouden van elke kerkelijke inmenging.

Opzet en uitvoering van een tien-jarig plan waarbinnen alle Surinaamse behoeften aan technisch en geschoold personeel voor alle beroepen en ambachten zonder uitzondering zoveel mogelijk door landgenoten kan worden voorzien.

BUITENLANDSE POLITIEK

Op het stuk van de verdediging van de gebiedsdelen moet er naar gestreefd worden, dat specifiek Surinaamse onderdelen in alle wapenen gevormd worden, te land, ter zee en in de lucht, zoveel mogelijk onder eigen officieren, ter bevordering van het besef van de plicht welke op allen rust. Evenals de Fries, of een Brabander, of een Zeeuw, zich binnen het Rijk in Europa een bijzondere eenheid voelt, zo ook moet Suriname zich binnen het Rijksverband een zelfstandige eenheid voelen en daarop trots zijn.

VOLKSHUISVESTING EN GEZONDHEIDSZORG

Nadere uitbreiding van de overheidsvoorschriften in de woningnood zowel in Paramaribo als in de Districten.

Erkenning dat het terrein der woningbouw aan het particulier initiatief moet worden overgelaten, zo nodig met ruime steun van den Lande.

Bevordering van het huizenbezit in Surinaamse handen.

Opruiming van de krotten in Paramaribo en verbod van de bouw van afzonderlijke badkamers en privaten op de erven en liquidering van de open riolering in Paramaribo en de districten.

Planmatige veraangenaming van het leven in de Districten door betere wegen, watervoorziening, licht, ontspanning en opheffing van het isolement door telefoon, goed geoutilleerde ziekenhuizen in de daarvoor in aanmerking komende Districtscentra met volledige en goedkope medische hulp.

Doelbewust tegengaan dat de bevolking zich meer en meer in Paramaribo ophooft.

In Paramaribo kome een modern uitgerust hospitaal met daarnaast verschillende eveneens goed geoutilleerde ziekenhuizen in de districten, geheel in overeenstemming met de decentralisatiegedachte op alle gebied.

Het stemmen bij volmacht

Voor allen, die hiermede te maken hebben moge hier een waarschuwing en opwekking volgen.

Artikel 56 van de Kieswet bepaalt, dat ieder, die vóór 1 Januari jl. reeds een verzoek heeft ingediend om bij volmacht te mogen stemmen, in persoon ter secretarie van een willekeurige gemeente mededeling moet gaan doen van den naam, de voornamen, geboortedatum van den persoon, die voor hem zal stemmen.

De mededeling kan geschieden, alweer volgens hetzelfde artikel van de Kieswet, „zodra het verzoekschrift is ingediend, doch niet later dan een week na den dag der candidaatstelling”.

De dag der candidaatstelling, dat is de dag waarop de kandidatenlijsten moeten worden ingeleverd, valt dit jaar op 10 Mei. Tot en met 17 Mei a.s. is er dus nog gelegenheid tot het aanwijzen van een gemachtigde. Wij dringen er belanghebbenden op aan om onverwijld tot deze aanwijzing over te gaan. Nog langer uitsstel vergroot de kans op afstel. En dat zou betekenen, dat ongemotiveerd anti-revolutionaire stemmen verloren gaan. Het grootste gedeelte van deze belanghebbenden zal wel bestaan uit schippers van onzen nijveren binnenvaart. Wij willen daarom in 't bijzonder de besturen onzer kiesverenigingen in schippersgemeenten opwekken in dezen diligent te zijn.

Wijst de schippers op bovengenoemden fatalen datum en wekt hen op voor dien tijd hun plicht te doen. Opdat straks in Uw gemeente geen enkele antirevolutionaire stem verloren ga!!

Aanleg van goed uitgeruste kinderspeelplaatsen in Paramaribo en de districten.

SOCIALE POLITIEK

Een krachtige gezinspolitiek door :

- a. kinderbijslag en kinderaftrek.
 - b. ruime steun aan de gezinsverzorging.
 - c. bijzondere aandacht voor de belangen van huweden en gehuwden.
 - d. tegengaan van lichtvaardige echtscheidingen.
- De invoering van medezeggenschap in de onderneming, waardoor de arbeid niet onder maar naast het kapitaal komt te staan.
- Verbetering van de positie van de ongehuwde vrouw.
- Bescherming van het particuliere bedrijfsleven en het doelmatig versterken van de gezondheid van de middenstandsbedrijven en ambachten, o.a. bakkerijen, schoenmakerijen, kleermakerijen, botenmakers, blikslagers, timmerlieden, meubelmakers, enz. door bijzondere zorg :
- in de organisatiepolitiek
 - in de voorlichtingspolitiek
 - in de prijs- en loonpolitiek
 - in de belastingpolitiek.

Herziening van de sociale verzekering en uitbreiding daarvan.

Regeling van de positie van ambtenaren en personen bij het Bijzonder Onderwijs en in semi-publieke diensten, alsook van de arbeiders in dienst van den Lande.

Streng naleving van de wettelijke strafbepaling op lediggang.

Verruiming van de bestaansmogelijkheden voor iedereen.

Steun aan de ziekenfondsen en verbetering van de wettelijke gezondheidszorg.

Streven naar een Surinaamse stand van vermogende individuen van Surinaamse origine, ongeacht ras, huidskleur of geloof.

ECONOMISCHE POLITIEK

Zo spoedig mogelijke terugkeer tot het stelsel van free enterprise.

Opvoering van de productie, de industrialisatie en de export door stimulering van het particulier initiatief. Indien nodig ruime steun aan industriëlen en producenten.

Grondige herziening van de grondpolitiek.

Het voortdurend verzekeren van het evenwicht in loon- en prijspeil, zo nodig met koppeling van het loon aan het prijspeil.

Invoering minimumlonen waarborgende een behoorlijke levensstandaard.

Wijde openbaarheid aan de economische, financiële en handelsbetrekkingen met Nederland.

Bevordering van de openlegging van het land door :

1. verbetering van bestaande wegen en aanleg van nieuwe, w.o. de weg Nickerie.
2. de bouw van bruggen over de daarvoor in aanmerking komende rivieren. Heffing van tol over die bruggen, zowel van voetgangers, fietsers en andere voertuigen.
3. afstand van grond aan allen die bewijzen, dat het hun ernst is met het openleggen en bebouwen van land, zo nodig met ruime steun en faciliteiten, doch tegengaan van het grootgrondbezit.

4. onderzoek naar en exploitatie van de bodemschatten door het particulier initiatief, zo nodig met ruime steun onder de nodige waarborgen. Grote faciliteiten in dit opzicht aan kinderen van het land.

5. Emigratie van Rijksgenoten uit Europa naar Suriname, meer speciaal boeren, tuinders, technici, handwerkerslieden en vaklieden.

6. Aandringen bij Nederlandse Regering op faciliteiten aan bemiddelde Rijksgenoten in Europa die naar Suriname kapitaal willen overmaken en zich hier blijvend vestigen.

Bevordering onder alle lagen der bevolking van de opvatting dat een zelfstandig bedrijf of beroep uitoefenen voor het individu zowel als het land van groot belang is.

Liquideren van de wantoestand, dat het Gouvernement de grootste werkgever is.

Vestiging van Kapitalistische bedrijven in Suriname moet met beding van de grootste voordelen voor de kinderen van het land worden toegestaan, waarbij het niet zozeer moet gaan om de onmiddellijke fiscale voordelen voor 's Lands kas als wel om de voordelen voor de burgerij, zodat het land via de omweg der directe en indirecte belastingen uiteindelijk toch aan hetzelfde profijt komt.

Het geld dat nodig is om Suriname op te bouwen moet in de eerste plaats gevonden worden door eigen arbeid en wel door vermeerdering van onze productie vooral van de bodemschatten en door overheids-garantie tegen verliezen bij investering van inheems kapitaal in bedrijven, werkende onder bijzondere regels, door de overheid te stellen.

Immigratie van arbeiders uit achterlijke koloniale landen moet worden tegengegaan als strijdig met ons streven naar vooruitgang en een betere levensstandaard.

FIANCIËLE POLITIEK

Het voeren van een financiële belastingpolitiek, die rekening houdt met :

1. de verschillen in draagkracht tussen de burgers.
2. de rechten van het grote gezin.
3. de rechten van jonge mensen om 'n gezin te vormen.
4. de draagkracht van de volksgemeenschap in zijn geheel.

Het zuinig beheren van en de strengste controle op de overheidsmiddelen en het vereenvoudigen van de belastingwetgeving.

Financiële onafhankelijkheid voor de Districten. Zelfstandige leningen in het buitenland en eventuele regeling van een zelfstandige positie van onze munt. Het Statistiek-bureau moet uitgebreid en zo snel mogelijk aan zijn zeer gewichtige taak beantwoorden.

Onze begrotingen moeten zonder subsidie van Nederland sluitend gehouden worden onder alle omstandigheden.

ALGEMEEN

Aan onderwerpen van publiek belang moet zo ruim mogelijk openbaarheid gegeven worden door middel van de pers, de radio, interviews, speeches door officiële personen bij feesten, diners van publieke of

De jongeren Studieclubs

Mededelingen

CONTRIBUTIE

Wij hebben geen rubriek „Eretribune en Schandpaal”. Maar als wij er een hadden, zouden wij de club te Schiedam op de eretribune zetten. En de vlaggen nog eens extra laten wapperen! Want op 1 Januari 1949 kwam van deze club de contributie voor 1949 binnen! Zo hoort het! Overschrijvingen worden ingewacht op gironummer 89673 t.n.v. het Centraal Comité!

Aan de schandpaal zouden wij niemand kunnen zetten. Wegens de materialenschaarste niet. Want wij zouden vele tientallen schandpalen nodig hebben voor die penningmeesters, die nog steeds de contributie voor 1948 niet hebben voldaan!! Overschrijvingen worden ingewacht, enz. Zie boven.

HET INVULFORMULIER

Thans zijn 156 ingevulde formulieren op het secretariaat ontvangen. Dat is een belangrijk beter resultaat dan het vorig jaar. Maar..... er blijken nog steeds in onze organisatie te veel inactieve secretarissen rond te lopen. Jongelui, talmt nu niet langer! Vult de kaart meteen nog even in en stuurt deze op naar ons secretariaat.

SCHETSEN

Door het Prov. Bestuur Friesland van de Arjosclubs zijn verschillende schetsen uitgegeven, welke afzonderlijk verkrijgbaar zijn.

Deze schetsen zijn de navolgende:

1. Personalisme en zelfcritiek, geschreven door G. Wapstra te Franeker.
2. Bedrijfsorganisatie, geschreven door K. J. de

Jong te Leeuwarden. Deze schets volgt de brochure van M. Ruppert: Bedrijfsorganisatie, zodat deze eenvoudig is gehouden.

3. Talma, geschreven door Mr B. D. van Raaij, te Leeuwarden, zulks aan de hand van het boek van Dr J. M. Vellenga, Talma's sociale arbeid.
4. Geen liquidatie op schoolgebied, geschreven door M. Dijkstra te Dokkum, naar aanleiding van het gelijkkluidend boekje van Dr A. D. R. Polman.

Al deze schetsen zijn in beperkte hoeveelheden te verkrijgen voor 5 cent per stuk bij den Penningmeester van voornoemd Prov. Bestuur: Mr B. D. van Raaij, Stationsweg 16 te Leeuwarden.

DE GROTE ZUIVERING

De aanbieding der kwitanties heeft een belangrijke zuivering in onze organisatie tengevolge gehad. Plotseling is toen n.l. aan het licht gekomen, dat enkele tientallen clubs of allang niet meer bestonden, of een zodanig minimum-bestaan leidden, dat dit eigenlijk met algehele opheffing gelijk stond. Het aantal clubs is hierdoor weer een eind beneden de 400 gedaald of, om in een beeld van het vorig jaar te spreken, de slak heeft een flinke duikeling gemaakt.

Maar..... een slak houdt vol (tenminste dat geloven wij wel) en ook wij houden vol. Allereerst gaan wij aan 't werk voor de versterking van de werkende clubs. Dat is natuurlijk de taak van de clubbesturen. Maar daarnaast hebben ook de besturen der provinciale verbanden een belangrijke taak in dezen. Zij dienen de actie der bestaande clubs te stimuleren.

In de tweede plaats dient getracht te worden clubs op te richten in die gemeenten, waar daartoe aanleiding is. Wanneer de plaatselijke jeugd en de plaatselijke kiesvereniging hierin te kort schieten,

semi-publieke aard en verdere voorkomende gelegenheden.

De persvrijheid, de vrijheid van vergadering en overige grondrechten moeten niet licht uitgehold worden en alle bepalingen, die een inbreuk op de vrijheid in democratische zin maken, moeten aanstonds uit de wettelijke producten en ambtelijke reglementen en voorschriften verwijderd worden.

Bevorderd moet worden, dat de Surinaamse pers op hoger peil komt te staan, de pers blijve in Surinaamse handen.

Hazardspel, dronkenschap en prostitutie moeten krachtig worden tegengegaan en gewaakt moet worden voor de openbare zedelijkheid en orde, vooral op publieke plaatsen.

Op de kantoren en publieke plaatsen moet met de nodige égards tegen het publiek gehandeld worden. Het kolonialisme, de koloniale mentaliteit, komt niet alleen tot uiting van buiten- en van bovenaf, maar blijkt ook van de burgerij zelf in haar optreden en denksfeer. Ook en vooral aan de uitroeiing van dit laatste moet alle zorg besteed worden.

De minachting van de ambtelijke wereld voor allen die handenaarbeid verrichten, moet grondig uitgeroeid worden, zodat het misplaatste standengevoel geen belemmering vormt voor de vooruitgang van het land.

De ambtelijke wereld moet zich levendig bewust zijn van haar dienende taak.

ligt het op den weg van het bestuur van het betrokken provinciaal verband het initiatief hiertoe te nemen.

U ziet, dat de besturen der provinciale verbanden zeer belangrijke organen zijn in onze organisatie. In het laatst van Maart is door het secretariaat aan deze besturen een circulaire gezonden, waarin zij worden opgewekt, de hierboven aangegeven werkzaamheden met kracht aan te vatten.

Natuurlijk heeft ook het bestuur der nationale organisatie een taak. Wat dit bestuur in 1949 hoopt te doen, zullen wij een volgende keer meedelen.

SAMENSTELLING BESTUUR PROVINCIAAL VERBAND ZEELAND

Voorzitter : C. Harinck, Oude Vismark 20 b, Vlissingen.

Secretaris : C. Mooiman, Seisdam 20, Middelburg.

Leden : D. van Gilst, Colijnsplaat.

W. Slob, IJzendijke.

J. C. Fossen, Kapelle.

Voor het Provinciaal Comité Zeeland heeft zitting de heer I. Tange te Kamperland. Afgevaardigde hoofdbestuur : C. Mooiman (primus); J. C. Fossen (secundus).

STUDIESCHETS

Sociale Verzekering

K. J. DE JONG

Wat is sociale verzekering?

Verzekeren bedoelt het dragen van elkanders lasten. Kuyper omschreef het verzekeringswezen als een uitvinding, waardoor de geldelijke schade, die ons gemeenschappelijk leven bedreigt, niet langer neerkomt op de enkele, die zij treft, maar gelijkelijk over allen wordt omgeslagen. Sociale verzekering betreft die vorm van verzekering, waarbij de maatschappelijk zwakkere wordt beschermd door de economisch sterkere.

Door wie wordt het beginsel der verzekering veroordeeld?

Van de zijde der S.G.P. (Staatkundig Gereform. partij, partijvoorzitter Ds Zandt) wordt tegen het beginsel der verzekering nog veelal bezwaar gemaakt.

Dr Kuyper heeft in zijn bekend boek „De Gemeene Gratie” positief stelling tegenover deze mening genomen. (Deel II blz. 549-593.) Maar ook van anderen kant werden bezwaren tegen het idee van verzekeren ingebracht, n.l. van de zijde van diegenen, die voor **Staatspensionering** zeer sterk het pleit voerden. Vooral de socialisten ijverden in deze richting op grond van hun bekende meerwaarde theorie:

De aan de arbeider onthouden meerwaarde inzake de door hem gepresteerde arbeid dient volgens de socialisten door de staat uit de opbrengst der belastingen te worden teruggegeven in de vorm van pensioen.

Vooral **Talma** heeft hiertegen scherp geageerd.

In het staatspensioen kon hij niet anders zien dan staatsarmenzorg.

Vandaar zijn ijveren voor het **zelfstandig**

maken van den arbeider en het voorkomen van behoeftigheid door het via de bedrijven **uit de arbeidsopbrengst** doen vormen van een reserve, waaruit geput kon worden bij ziekte, ongeval, invaliditeit, ouderdom e.d. (Zie hiervoor C. Smeenk „Chr. Sociale Beginselen, dl. II, pg. 371 e.v.).

Is het beginsel van de sociale verzekering Schriftuurlijk?

De Heilige Schrift spreekt van twee grote geboden, n.l. het liefhebben van God en van onze naaste.

Uit het gebod van de Christelijke naastenliefde vloeit concreet voort de eis tot het dragen van elkanders lasten.

Heeft de Overheid ten deze een taak?

De oud-liberale opvatting leert, dat de overheid ten opzichte van het maatschappelijk leven geen taak heeft. Denk aan het bekende „laissez faire, laissez aller”, van de vorige eeuw.

De A.R. partij leert dat de overheid heeft te rekenen met de ordonnantiën Gods. In Israëls staatswetten komt tot uitdrukking het beginsel van het beschermen van de zwakkere tegenover de sterkere. Al wordt de theocratische staat door de A.R. voor het heden niet toepasselijk geacht, toch zijn de beginselen, die in genoemde staatswetten zijn neergelegd, van duurzame betekenis.

Overheidsingrijpen was in het maatschappelijk leven noodzakelijk, omdat er recht moest worden gedaan. Regelingen moesten worden gemaakt die door allen moesten worden aanvaard.

Wettelijke arbeidsbescherming was derhalve

princieel geboden en praktisch noodzakelijk. (Zie hiervoor H. Amelink, „De Sociale wetgeving”, pg. 40 e.v.).

Mag de Overheid verplichte verzekering voorschrijven?

Met vrijwilligheid kon de overheid hier niet volstaan. Dan zou zij haar rechtstaak niet kunnen uitvoeren. De arbeiders zouden daarvan het slachtoffer zijn geworden. Deze zouden het schild der Overheid boven hun hoofden dan missen. Vandaar het recht en de plicht van de overheid om waar nodig verplichte verzekering voor te schrijven.

Wat is er in dit opzicht reeds bereikt?

In Nederland werden vóór 1940 reeds diverse sociale verzekeringswetten afgekondigd. We noemen de Ongevallenwet, de Land- en Tuinbouwongevallenwet, de Zee-ongevallenwet, de Invaliditeitswet, de Ziektewet. Al deze wetten kwamen ondanks tegenstemmen van links onder rechtse ministeries tot stand. Tegen de critiek van socialistische zijde tegen het conservatieve bewind van vóór 1940 kan aan de hand van deze feiten worden opgemerkt, dat de A.R. partij in sociaal opzicht steeds vooruitstrevend was. (Zie C. Smeenk „In Kuypers lijn”).

Over de vraag of in de jaren vóór 1940 het economisch mogelijke het sociaal wenselijke somtijds heeft verdrongen, verwijzen wij naar het lezenswaardige artikel van de heer A. Stapelkamp in het boek over Dr Colijn „Een groot Vaderlander herdacht”, pg. 156 e.v.

Moet de sociale verzekering ook verder worden uitgebreid?

De onlangs aan de V.U. gepromoveerde Dr A. Zeegers schrijft: „Het verlangen naar een volkomen zekerheid, bezorgdheid voor het bestaan, de behoefte naar 100 % beveiliging, is een typische uiting van kleinburgerlijkheid. (Zie „Socialisatie”, pg. 188).

„Sociale zekerheid van wieg tot graf is de saecularisatie van de Christelijke gedachte van Gods Vaderlijke zorg van geboorte en dood”. (Zeegers pg. 190).

Met een beroep op wijlen Ds J. C. Sikkel (Vrijmaking van den arbeid pg. 116/7) wijst Zeegers het bekende Engelse plan-Beveridge radicaal af. (Beveridge wil sociale verzekering van wieg tot graf).

Velen in de kringen van de P.v.d.A. willen deze ideeën van hun Labour-partner in ons land importeren.

Typerend is intussen, dat de socialistische **Prof. Dr J. Tinbergen**, die blijk geeft ook zin

voor de werkelijkheid te bezitten, schrijft dat teveel van het goede een kwaad is en dat een volkomen zekerheid niet gewenst wordt, omdat een bepaalde mate van onzekerheid in het leven moet blijven (zie „De les van dertig jaren”, pg. 162).

Voor verdergaande studie wijzen wij gaarne op het zeer lezenswaardige boek van de bekende econoom Röpke „Civitas Humana”.

Overigens wordt een geleidelijke uitbouw van de sociale wetten onzerzijds niet tegengestaan

Door wie dienen de sociale verzekeringswetten te worden uitgevoerd?

Prof. Dr W. F. de Gaay-Fortman wijst er op in zijn boekwerk „De arbeider in de nieuwe samenleving” (pg. 143 e.v.), dat aan de bedrijfsorganen, die ingevolge de op handen zijnde organisatie gevormd zouden worden, o.a. belangrijke bevoegdheden gegeven zouden kunnen worden t.a.z. van de sociale verzekering.

Met name omdat de uitvoering van de sociale verzekering verbrokkeld, onoverzichtelijk en duur is.

De organisaties van werkgevers en werknemers geven aan deze bedrijfsverenigingen de voorkeur boven Rijksverzekeringsbank en Raden van Arbeid.

Ook de verzekering tegen werkloosheid dient aan deze organen te worden opgedragen. Deze gedachte ligt geheel in de lijn van het streven van Talma.

Welke bezwaren kleven aan een te sterke invloed van de Overheid in de uitvoering der sociale verzekering?

De gelden, die uit hoofde van door de bedrijven verschuldigde premie worden opgebracht, kunnen door de overheid worden gebruikt voor een niet verantwoorde financiële politiek. De na 1945 door de overheid doorgezette goedkoopgeldpolitiek is hiervan een voorbeeld. Ook in ander opzicht belemmert de overheid tegenwoordig de sociale verzekering, n.l. door als nevensdoel van haar belastingpolitiek tevens uit te spreken: het nivelleren van de inkomens.

De mogelijkheid tot reservering in de bedrijven is daardoor onvoldoende.

Lectuur:

Dr H. Colijn: „Saevis Tranquillus in Undis”.

Dr A. Kuyper: „De Gemene Gratie”.

C. Smeenk: „Chr. Sociale Beginselen II”.

H. Amelink: „De Sociale Wetgeving”.

Prof. Dr P. A. Diepenhorst: „Ons Isolement”.
„Voorlezingen over de economie IV”

Dr A. Zeegers: „Socialisatie”.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Koningin JULIANA

*Koninginnedag was 't op 30 April!
Vrijwel geheel het Nederlandse
volk heeft in de feestvreugde ge-
deeld.*

*Dankbaarheid vervult ons hart
voor de grote weldaad, die hierin
voor ons nationaal volksbestaan is
gelegd.*

*Vlak over onze grenzen staat de
koningskwestie midden in den po-
litieken strijd. Daar wordt ge-
dreigd met staking — daar dreigen
onlusten wanneer de koning zijn
rechten herneemt.*

In ons land is dat zo niet!

*De koningstroom staat hecht en
vast!*

*Ons volk staat altoos nog in een-
dracht rondom dien kroon.*

*Welk een zegen is dat voor land en
volk.*

*Hoe zeer moeten wij daar Gode
dankbaar voor zijn. Want het
is bij Gods genade, dat Hare
Majesteit Koningin Juliana over ons re-
geert. Moge ons volk den Heere voor die
genade danken. En uit ons volk klimme
het gebed tot God, dat Hij onze Konin-*

*gin beschermte en haar kracht geve om
haar verantwoordelijke taak te vervul-
len, opdat wij onder haar regering een
stil en gerust leven leiden mogen.*

De verkiezing voor de Gemeenteraden

J. SCHOUTEN

Het brengt enige moeilijkheden met zich in het algemeen over de raadsverkiezingen te schrijven. Deze houden immers nauw verband met de plaatselijke toestanden en verhoudingen, en die lopen uit den aard van de zaak sterk uiteen.

In de ene gemeente is er een bepaald belangrijk vraagstuk aan de orde, dat de gedachten van velen bezig houdt, en waaromtrent de burgerij zeer verdeeld is, zodat dit bepaalde vraagstuk de raadsstembus zal gaan beheersen. In de andere gemeente is er een grote mate van rust ten aanzien van het gemeentebestuur, omdat geen enkele zaak van aanbelang de aandacht van de burgers tot zich schijnt te trekken.

In deze gemeente treft men scherpe tegenstellingen aan met betrekking tot de gemeentepolitiek, welke van groten invloed zijn op de belangstelling en de activiteit, in gene lijkt het alsof er vrijwel eensgezindheid bestaat ten opzichte van het gemeentelijk bestuursbeleid, waardoor er weinig of geen medeleven en actie aan den dag treedt.

Hier gaat het er om enerzijds een krappe meerderheid te handhaven, anderzijds deze meerderheid minderheid te doen worden. Daar is er nauwelijks sprake van strijd tussen partijen en stromingen.

Zo zouden wij nog enigen tijd kunnen voortgaan. Inderdaad zijn de plaatselijke toestanden en verhoudingen zeer verscheiden en deze verscheidenheid speelt een rol bij de verkiezingen in elke gemeente.

* * *

Toch heeft de samenstelling van de gemeenteraden een belangrijke algemene betekenis. De gemeente is het publiekrechtelijk orgaan, waarmede wij als het ware het eerst kennis maken, omdat wij er het dichtst bij staan. In de gemeente zien wij op de meest directe en concrete wijze een publieke gemeenschap optreden, waartoe wij behoren, waarin wij opgenomen zijn. De burgerzin begint een levende werkelijkheid te worden daar waar men zich deel weet van een gemeenschap, welke een publiekrechtelijk karakter draagt en dus naar regelen van publiek recht wordt bestuurd. Vandaar dat voor de meesten nadenken over en medeleven met de zaken van de burgerlijke gemeente tevens de leerschool is voor deel-

neming aan de publieke zaak, voor de ontwikkeling en de beleving van het burgerschap, en voor de beoefening van burgerzin, onmisbare voorwaarde voor een levende volks- en staatsgemeenschap.

Het verschijnsel, dat dit velen niet of niet meer toesprekt, mag in geen geval worden beschouwd als vanzelfsprekend en als juist, maar verdient duidelijke en scherpe afkeuring, omdat er zich een ernstige verarming, een ineenstrooming van het leven, zowel van het persoonlijke als van het publieke leven en de publieke organen, in openbaart. Gemeente, provincie en staat moeten worden gedragen door de burgerij. Eerst dan kan er sprake zijn van een gezond publieke leven, van een deelneming daaraan, waarin zich democratie in den goeden zin doet gelden, van een krachtigen voedingsbodem voor het publieke bestuur, en van een vruchtbare samenwerking tussen bestuur en burgerij.

Reeds uit dien hoofde is de samenstelling van de gemeenteraden een zaak, welke aller aandacht, belangstelling en medewerking verdient, en ten aanzien waarvan de anti-revolutionair in woord en daad zijn taak heeft te vervullen, zijn plicht heeft te volbrengen.

* * *

Er is meer, dat in verband met de raadsverkiezingen van algemene gelding en strekking is.

Aan het hoofd van de gemeente staat de gemeenteraad. Hij is Overheid en dientengevolge met gezag bekleed. De aanwijzing van de raadsleden bij verkiezing door de stemgerechtigden ontnemt aan de raadsleden niet het karakter van overheidspersonen, noch aan den raad het karakter van Overheid. Die aanwijzing maakt den raad ook niet tot den mandataris, den gevolmachtigde van de burgerij, die haar wil ten uitvoer heeft te leggen. De raad heeft ernstig rekening te houden met de inzichten en wensen van de burgerij, maar hij draagt voor zijn bestuur en zijn besluiten een eigen verantwoordelijkheid, omdat hij Overheid is en als zodanig de gemeente regeert en bestuurt. Dit is van de grootste betekenis, in het bijzonder in dezen tijd van devaluatie van het gezag, en moet nopen tot een medewerking aan de samenstelling van den raad, waarin zich de hoge ernst van het

karakter en het doel der verkiezingen uitspreekt.

Alle Overheid is er bij de gratie Gods. Zij is Zijn gave. Ook de gemeentelijke Overheid heeft daarvan op passende wijze te getuigen. Zij behoort God te erkennen, te eren en te gehoorzamen als den volstrekten Souverein, als de bron van haar gezag en macht, en als haar Wetgever. Zij is geroepen tot den dienst van God op haar terrein. Daarin vindt zij den grondslag, de normen en de grenzen voor haar regeer- en bestuurstaak, welke bestaat in het dienen van de belangen der gemeente. Alle particularisme moet haar vreemd zijn. Dit moet er de kiezers toe leiden raadsleden te kiezen, die deze beschouwing en grondgedachten persoonlijk aanvaarden en zich daarnaar willen gedragen. Dit moet er onze kiesverenigingen toe brengen om overal waar dit doenlijk is, met eigen kandidatenlijsten, of met lijsten in samenwerking met andere daarvoor in aanmerking komende partijen samengesteld, aan de raadsverkiezingen deel te nemen. Dit moet al onze geestverwanten uitdrijven tot inspanning van alle krachten, om te bevorderen, dat een zo groot mogelijk aantal raadsleden wordt gekozen, dat in de hiervoor weergegeven beschouwing en grondgedachten het richtsnoer vindt voor zijn medewerking aan 's raads bestuur.

* * *

Uit het vorenstaande volgt reeds, dat de raadsverkiezingen niet in de zgn. neutrale zône zijn gelegen, maar dat zij integendeel op het nauwst verband houden met onze principiële overtuiging. Dit springt verder duidelijk in het oog, wanneer men zich iets nader indenkt, wat tot de concrete taak van de gemeenteraden behoort. De raad benoemt de wethouders. Dit is van overwegend belang, omdat door die benoeming wordt beslist over de richting voor het beleid van het dagelijks bestuur der gemeente (B. en W.). De taak van den raad betreft de handhaving van de openbare orde en de goede zeden, de bevordering van de Zondagsrust, de hantering van het budgetrecht (de vaststelling van de gemeentebegroting), het tot stand brengen van voorzieningen op het gebied van het onderwijs, de volksgezondheid, den woningbouw, de arbeids- en dienstvoorwaarden van het personeel der gemeente enz. enz. Ten aanzien hiervan zijn het de principiële normen, waarvan men uitgaat, welke het denken en handelen beheersen, welke dus bepalend zijn voor den geest van de gemeentepolitiek, voor het gebruik van de bevoegdheden van het gemeentebestuur, en voor de vaststelling van de gren-

zen van de gemeente-bemoeiing. Daarom te meer moet de activiteit er op gericht zijn de door ons aanvaarde beginselen tot den grootst mogelijken invloed te brengen in de gemeenteraden.

* * *

Tenslotte, de raadsverkiezingen hebben ook een algemene politieke betekenis. De uitslag daarvan geeft aanwijzingen met betrekking tot de richting, waarin ons volk zich beweegt, en dit is van belang voor het regeringsbeleid. Men zij daarom met energie werkzaam om het communisme terug te dringen, om den invloed van de Partij van den Arbeid te verzwakken, om de „doorbraak-ideeën te keren. Dit alles geschiede met het positieve doel om de reformatorische beginselen in te dragen in ons volksleven, en deze, te midden van alle ontkerstening en verwereldlijking, onder Gods zegen weer meer en meer te doen worden de stuwende, bezielende, verwarmende en hervormende kracht in ons publieke leven, in het bestuur van gemeente, provincie en staat. Leide de kennisneming van deze algemene beschouwing over de raadsstembus tot ont-plooiing van aller activiteit ten gunste van de zaak, welke wij hebben te dienen. Dit is onze roeping, maar tevens ons voorrecht.

De regionale propagandacommissie (A.R.P.C.) in Friesland deelt ons nog mede, dat zij de gemeentelijke kiesverenigingen in Friesland in de gelegenheid heeft gesteld, bij haar zuilbiljetten te bestellen tegen den prijs van 30 cent per stuk.

Teneinde ook door de kiesverenigingen buiten Friesland dezelfde mogelijkheid te openen, wordt één dezer dagen door haar aan alle kiesverenigingen een exemplaar toegezonden. Bestellingen kunnen geschieden door storting bij de Noord Friesche Mid-denstandsbank te Leeuwarden, rekening P.C. Friesland, penningmeester J. Koopmans.

Voor die kiesverenigingen welke nog niet zijn gestart is dit een unieke gelegenheid.

voor de Rotterdamse Gemeentepolitiek

De vaststelling van een Gemeenteprogram levert eigenaardige moeilijkheden op. Het is natuurlijk wel mogelijk enkele beginselen, welke voor het gemeentebeleid van grote betekenis zijn, te formuleren, doch de kiezer wil daarnaast toch gaarne weten, hoe de partij over bepaalde concrete vraagstukken denkt. Het Rotterdamse Gemeenteprogram is reeds vele jaren oud en hetgeen daarin vermeld staat is in vele gevallen verouderd.

In 1946 besloot de Centrale A.R. Kiesvereniging te Rotterdam daarom tot herziening van het Gemeenteprogram. Aangezien het echter kort dag was volstond de daartoe benoemde commissie voorlopig tot het aangeven van enkele „Richtlijnen voor de gemeentepolitiek”. Het vorige jaar is deze zaak opnieuw ter hand genomen. Toen viel de beslissing om niet tot het opstellen van een nieuw gemeenteprogram over te gaan, doch ook nu weer „Richtlijnen” vast te stellen, zulks met de bedoeling, telkens tijdig vóór de periodieke verkiezingen voor den Gemeenteraad deze „Richtlijnen” onder de loupe te nemen en zo nodig te wijzigen of aan te vullen.

Ofschoon deze „Richtlijnen” geheel op Rotterdam afgestemd zijn, kan het toch wellicht zijn nut hebben daaraan enige bekendheid te geven. Misschien kunnen Kiesverenigingen in andere gemeenten enigermate profiteren van den arbeid, welke in Rotterdam werd verricht. Wij laten deze „Richtlijnen” hieronder thans volgen, zonder deze van enig commentaar te voorzien.

Grondslag.

1. Grondslag voor de politiek der Anti-Revolutionaire Partij blijft de erkenning van Gods souvereiniteit en van Christus' Koningschap over wereld en mensenleven, waaruit voortvloeit de oproep tot Overheid en volk om te luisteren naar Zijn heilig gebod.

Daarin alleen liggen gewaarborgd de rechte verhouding tussen Overheid en volk, de handhaving van gezag en orde en de rechten en vrijheden der bevolking.

Roeping der Overheid.

2. De gemeentelijke Overheid heeft derhalve in geheel haar regeerbeleid te tonen, dat zij zich bewust is van haar afhankelijkheid van God Almachtig, van de hoogheid van het haar toebetrouwde ambt en van haar dienende taak tot welzijn van de burgerij in al haar geledingen.

De Anti-Revolutionaire Partij heeft de overtuiging, dat ook in allerlei vorm naar buiten blijk gegeven moet worden van dat besef van afhankelijkheid, waardigheid en dienst.

Bij de behandeling der problemen, rakende de geestelijke noden der burgerij, erkenne de gemeentelijke Overheid de bijzondere positie, welke de Kerk in het volksleven inneemt, en vrage zij in de daarvoor in aanmerking komende gevallen het advies van de Kerken.

Het ambtsgebied voor den aanvang der openbare vergaderingen worde weer tot een levende traditie van de stad onzer inwoning.

De gemeentelijke Overheid bevordere met alle haar ten dienste staande middelen de Zondagsrust, zowel op het publieke terrein als in de gemeentelijke diensten.

Zij drage er zorg voor, dat de kerkdiensten ongestoord voortgang kunnen hebben.

Zij steune krachtig het streven om publieke sportwedstrijden en demonstraties van den Zondag naar den Zaterdag te verplaatsen.

Samenwerking.

3. Bij de behartiging van de velerlei problemen, waarvoor het stadsbestuur wordt geplaatst, blijft er behoefte aan een eendrachtig handelen, waarom ook zoveel mogelijk — uiteraard met behoud van eigen beginsel — naar samenwerking moet worden gestreefd.

Autonomie.

4. Overeenkomstig den eis, gesteld in artikel X van het Anti-Revolutionair beginselprogramma, dient gestreefd te worden naar herstel en eerbiediging van de gemeentelijke autonomie.

Daarbij moet allereerst worden gedacht aan:

- a. minder afhankelijkheid van de Rijksoverheid op het gebied van de financiën;
- b. de toekenning van meer zelfstandigheid aan de gemeente bij den wederopbouw.

Financiën.

5. Gestreefd moet worden naar handhaving van een sluitend budget op den gewonen dienst, met een billijke verdeling van de lasten, ontstaan door de buitengewone uitgaven, tussen het tegenwoordige en het toekomstige geslacht.

Gemeentepersoneel

6. De gemeente als werkgeefster heeft de plicht de materiële positie van haar personeel zodanig te regelen, dat dit zijn roeping op geestelijk en stoffelijk gebied kan vervullen.

De loon- en salarisverordening, alsmede de regeling der rechtspositie, dienen zoveel mogelijk

aan te sluiten bij de regelingen, welke in het Rijksoverleg en het Centraal Overleg der gemeenten met de erkende nationale bonden van overheids personeel zijn overeengekomen. Hierbij zal er voor de gemeente voldoende ruimte moeten zijn om deze regelingen aan te passen aan het eigen karakter van den gemeentelijken personeelsdienst.

Het Georganiseerd Overleg dient gevoerd te worden met de erkende algemene nationale bonden van overheids personeel.

Met het oog op de medeverantwoordelijkheid van het personeel dient het overleg zich niet alleen uit te strekken tot de arbeids- en dienstvoorwaarden bij de betrokken diensten of bedrijven, maar in beginsel — met volledige handhaving van de rechten der verantwoordelijke bestuursorganen — ook tot alle zaken, die verband houden met de wijze, waarop de diensttak aan zijn bestemming moet beantwoorden, met name de onderwerpen van organisatie en werkmethode met hun technische en economische aspecten.

Wederopbouw

7. Herstel van Rotterdam als woon- en werkstad vereist een veel krachtiger ter hand nemen van den wederopbouw.

Daartoe is onmisbaar nauwe samenwerking van de gemeentelijke instanties met betrokkenen en het particuliere bedrijfsleven. Deze samenwerking zal reeds moeten plaats vinden bij de voorbereiding der plannen.

Uiterste spoed bij den woningbouw is een levensbelang voor de stad, zowel uit een oogpunt van volkshuisvesting als van industrievestiging. Veel vlottere werkwijze van de betrokken overheidsinstanties is hiertoe onontbeerlijk. De woningen moeten aangepast zijn aan de behoeften der gezinnen; overigens moet — met handhaving van een rechtvaardig loonpeil voor de bouwarbeiders — elk middel tot verlaging der bouwkosten te baat worden genomen.

Totstandkoming van redelijke voorzieningen op het gebied der ontspanning moet de Overheid nastreven voor alle lagen der bevolking. (Speeltuinen, jeugdvolkstuinten).

Stadsontwikkeling

8. Met het oog op de ontwikkeling der stad dient van de landsregering erkenning te worden verlangd van de zeer bijzondere betekenis van Rotterdam als eerste havenstad des lands, als belangrijke welvaartsbron van Nederland en als internationaal verkeerscentrum. Deze erkenning moet zijn neerslag vinden in de practische landspolitiek.

Voortgaand herstel van de verbindingen met het achterland is levensvoorwaarde voor Rotterdam.

De vestiging van industrieën in en nabij Rotterdam behoort te worden gestimuleerd.

De positie van Rotterdam brengt mede de noodzakelijkheid van een eigen vliegveld in de naaste omgeving der stad.

Voor de verbetering van de verbindingen met de Zuidhollandse eilanden is een vaste verbinding met Goeree en Overflakkee noodzakelijk. Dringend gewenst is de opstelling en publicatie van een ontwikkelingsplan van Rotterdam. Bij de stadsontwikkeling dient eenzijdige bebouwing te worden vermeden. De bouw van gevarieerde woningen, welke aanpassen aan de samenstelling en geaardheid der bevolking van de verschillende wijken, is noodzakelijk. Hierdoor wordt vermeden, dat een stadswijk ontstaat, als thans in Rotterdam-Zuid aanwezig, waar door de in het verleden gevolgde politiek, geen harmonische stadsontwikkeling heeft plaats gevonden. Ondanks het feit, dat hier meer dan een derde deel der Rotterdamse bevolking woont, is b.v. nog steeds niet voorzien in de behoefte aan:

een behoorlijk station;

een gebouw voor vergaderingen, concerten, enz.;

een overdekte zweminrichting.

Gezorgd dient te worden voor goed aangelegde en onderhouden toegangswegen naar het centrum der stad.

De gemeente heeft bij de tenuitvoerlegging van haar taak te zorgen, dat Hoek van Holland op behoorlijke wijze tot ontwikkeling komt.

Het inrichten van onder strenge controle staande ontspanningscentra in het kustgebied dient te worden bevorderd.

Middenstand

9. Aangezien een krachtige middenstand voor het welzijn der gemeente van grote betekenis is, dient met zijn belangen in het algemeen en bij den wederopbouw in het bijzonder rekening te worden gehouden.

Teneinde de vestiging van middenstandszaken en ambachtsbedrijven in het centrum mogelijk te maken, dient de grootte van de winkels en bedrijfsruimten, welke in het stadsplan zijn geprojecteerd, in overeenstemming te worden gebracht met de grote gevarieerdheid van het middenstands- en nijverheidsbedrijf.

Gewaakt dient te worden, dat bij den wederopbouw de grootwinkelbedrijven niet bevoorrecht worden boven de middenstandszaken.

De gemeente heeft te zorgen voor voldoende en gunstig gelegen marktplaatsen.

Onderwijs

10. Inzake het onderwijs — zowel het Lager-, Middelbaar-, Gymnasiaal- als het Nijverheids onderwijs — heeft de gemeentelijke Overheid te zorgen voor goede voorziening, voor zover het particulier initiatief daarin tekort schiet en daarin niet is voorzien door het Rijk.

Ten aanzien van het Voorbereidend Lager Onderwijs moet zoveel mogelijk voorrang gelaten worden aan de ouders en andere belangstellenden, waarbij de Overheid subsidie heeft te verlenen op voet van gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs.

Volksgezondheid

11. Op het gehele terrein van de volksgezondheid moet de gemeente met de grootste zorg werkzaam zijn, doch zó, dat de persoonlijke verantwoordelijkheid niet wordt geschaad en aan het particulier initiatief voorrang en steun wordt verleend.

De plannen tot den bouw van een Protestants-Christelijk Ziekenhuis aan den Linker-Maasoever dienen te worden bevorderd.

De actie van de Kruisverenigingen verdient den steun der gemeente.

De Overheid steune, met het oog op het zo onheilstichtende drankmisbruik, alle initiatief tot het bestrijden daarvan.

De revalidatie (het weer geschikt maken van invalide arbeiders voor het bedrijfsleven) dient met kracht te worden bevorderd.

Geestelijke volksgezondheid

12. De gemeentelijke Overheid heeft den georganiseerden arbeid ter bevordering van de geestelijke volksgezondheid te stimuleren en voor zover nodig te steunen, doch zij heeft zich er van te onthouden rechtstreeks, positieven invloed op het geestes- en culturele leven van de bevolking uit te oefenen.

De exploitatie van inrichtingen voor amusement behoort niet tot de taak van de Overheid. Tegen verwildering van de jeugd, voor zover deze op publiek terrein tot uiting komt, dient de Overheid krachtig op te treden. Steun behoort te worden verleend aan die organisaties, welke zich bezighouden met de zorg voor de ongeorganiseerde jeugd.

Bij den noodzakelijken arbeid voor de gezinszorg moet beseft worden de geestelijke achtergrond der noden.

Het opheffingswerk, waarbij Kerken en particuliere organisaties voorop moeten gaan, moet krachtig worden gesteund.

De wijkgedachte

13. Ten einde de saamhorigheid van de gehele bevolking en een gelijkmatige ontwikkeling der stad te bevorderen, dient aan de levensomstandigheden en de culturele verzorging van elk stadsdeel afzonderlijk aandacht te worden geschonken. Het instituut van de wijkraden kan daartoe goede diensten bewijzen.

Samenstelling van de wijkraden door verkiezing van de leden door de bevolking moet als ideaal worden gesteld.

Aan de wijkraden dient ten aanzien van met name te noemen aangelegenheden uitvoeringsbevoegdheid gegeven te worden, Indien zulks op grond van de Gemeentewet niet mogelijk is, dient wijziging van deze wet te worden bepleit. Voor zoveel nodig behoort decentralisatie van gemeentelijke diensten, zoals van den Gemeentelijken Geneeskundigen- en Gezondheidsdienst en van den Burgerlijken Stand te worden doorgevoerd.

IN 'T HARNAS GESTORVEN

In de ouderdom van 69 jaar is 31 Maart j.l. plotseling overleden de heer B. Visser te Bergum.

De heer Visser was oud-hoofd der chr. school te Garijp.

De A.R.-partij had de liefde van zijn hart.

Na zijn pensionering was hij haar vertegenwoordiger in de gemeenteraad van Tietjerksteradeel.

In vroegere jaren was hij lid van de Provinciale Staten.

Maar ook in de organisatie van onze partij nam hij een vooraanstaande plaats in.

De gemeentelijke kiesvereniging diende hij als bestuurslid.

Hij was voorzitter van de Staten-centrale Leeuwarden; verder nog adviserend lid van het Moderamen van het Prov. Comité van A.R. Kiesverenigingen, terwijl hij vanaf de oprichting in 1946 voorzitter was van de A.R.P.C.-Friesland (d.i. de Prov. Prop. Commissie).

Dit wat betreft zijn actie voor de politiek.

Evenzo was hij een man van gezag in onderwijsorganisaties, in het kerkelijke leven en in maatschappelijke kringen.

Wat de heer Visser steeds weer sierde was de zeldzame trouw en toewijding voor de zaak, waarvoor hij zich gaf.

Hij moest zich geven, omdat hij zich daartoe geroepen gevoelde. En dan was het hem niet spoedig teveel.

Hoe kon hij toornen wanneer andere leden de vergaderingen verzuimden of voor de beëindiging verlieten.

Hij wist wat geven was. En omdat hij van zichzelf de volle maat vroeg, wilde hij dat ook van anderen zien.

De heer Visser was niet altijd even gemakkelijk. Ieder die met hem omging weet daarvan mee te spreken. Bij verschil van mening wist hij niet gauw van wijken. Vooral dan, wanneer rechtstreekse of zijdelingse aanvallen gedaan werden op het christelijke karakter van de zaken, welke hij diende, kon hij fel hiertegen tekeer gaan.

Uit het

parlement

Dr A. VEERMAN

„De grenscorrecties geschieden gemoedelijk en zonder incidenten” stond er in de kranten boven de reportage over het binnentrekken van de Nederlandse autoriteiten in de gecorrigeerde gebieden.

Toen minister Stikker dit las, moet hij wel gedacht hebben aan de vergadering van de Eerste Kamer, enkele dagen tevoren, waar die zelfde grenscorrecties besproken werden. Dat was nu niet bepaald „gemoedelijk en zonder incidenten”. En dat in de Eerste Kamer, waarvan de ministers om strijd verklaren, dat ze er zo graag komen, vanwege de aangename of zelfs gemoedelijke sfeer, die er heerst.

Nu zaten de vijf ministers, die de debatten bijwoonden, achter de groene tafel met gezichten, varierend van strak tot sip. Stikker onrustig de zaal inkijkend, zo nu en dan een woord wisselend met zijn linkerbuurman, Drees. Deze, evenals van Schaik, met onbewogen, maar donkere blik. Van Maarseveen vreemde figuurtjes tekenend op zijn blocnote. Alleen v. d. Brink nam het geval met een klein korreltje zout en glimlachte zo nu en dan.

Zo zaten daar de vertegenwoordigers van de Regering, terwijl van af het spreekgestoelte in vele toonaarden de litanieën werden gezongen, die pasten bij deze „dies ater”, deze zwarte dag.

Maar laten wij het pad in de goede richting aflopen. Wij beginnen dus in de Tweede Kamer.

Cocktail-partij.

De Tweede Kamer dan maakte van die grenscorrecties een vreemde cocktail, waarvan men

Wat kon hij agressief worden, wanneer mannen als Kuyper en Colijn becristiseerd werden.

Een man met gebreken en tekortkomingen, maar veel meer nog, een man met rijke gaven en met een hart vol liefde en trouw voor de zaak des Heren.

Dankbaar gedenken we zijn vele arbeid voor onze partij.

God riep hem van zijn post. Geheel onverwacht. Hij was ziek geweest, maar was weer hersteld.

De oude was hij nog niet helemaal weer.

Een werkzaam leven is afgesloten.

Een leven, dat een spoor achterlaat.

Sterke God in het bijzonder de weduwe, die nu achterblijft. Groot waren de offers, die zij bracht, doordat haar man veel van huis was.

Groot mag ook haar dankbaarheid zijn, wanneer ze ziet op datgene wat haar man voor anderen, maar bovenal voor Gods Koninkrijk heeft betekend.

En gezegend zij de partij, die haar voorgangeren weet te gedenken.

tot op het laatste ogenblik niet wist, of hij te drinken zou zijn of niet. Zo zeer verschilden de ingrediënten van elkaar.

Daar waren de rasechte annexionisten, die menen dat Nederland voet bij stuk moet houden inzake zijn eis van schadevergoeding voor de ons aangedane schade. En aangezien Duitsland vrij zeker in geen andere vorm zal kunnen betalen, willen zij die schadevergoeding ontvangen in de vorm van gebiedsafstand. Gebieden wel te verstaan die ons land economisch voordeel zullen brengen. Voor hen waren deze correcties — naar het woord van Dr. Bruins Slot — niet meer dan een suikerklontje om een dreinend kind zoet te houden. Sommigen wilden dit klontje wel hebben; het is wel niet veel, maar het smaakte goed, vonden zij. Anderen lieten zich echter daarmee niet afschepen.

Een andere groep waren zij, die zich op praktisch standpunt stelden. Deze veranderingen zijn een verbetering, zeiden zij, voor de douane, voor de waterstaat en voor het verkeer. Het is wel niet veel. Met name zouden we er graag nog wat water uit de Dollard en de Eems bij hebben. Maar al met al: beter een half ei dan een lege dop, vond Mr. Schmal.

Nog weereen ander geluid was dat van de federalistisch gezinde leden. Wij zijn bezig, zo verklaarden zij, in West-Europa een nieuwe samenwerking op te bouwen. Zullen wij om enkele kleine voordelen te behalen, die groeiende harmonie verstoren? Deze grenscorrecties zullen — al weer naar het beeld van Dr. Bruins Slot — een wortel der bitterheid zijn tussen de Duitsers en ons.

Die groeiende Westerse samenwerking is echter niet naar de zin van de communisten. Die voelden meer voor de wodka. Rusland is hierbij niet geraadpleegd, merkten zij op. Dus zijn wij tegen. Mix nu maar eens wodka, een half ei, een bittere wortel en een zoete brok door elkaar. Wie zal dan voorspellen wat het resultaat is? De Tweede Kamer meende met 54 tegen 24 stemmen, dat de correcties toch maar aanvaard moesten worden, al waren er maar weinigen die vonden, dat ze naar meer smaakten.

Neus en ogen dicht.

Vervolgens kwam dit brouwsel in de Eerste Kamer op tafel. Reeds toen deze er even aan genipt had, bleek — in het Voorlopig Verslag — dat men dit ongewone drankje niet apprecieerde. En bij de openbare debatten werd dit nog duidelijker. Laten we het precies zeggen. A.R. en C.P.N. waren hier evenzeer tegen als aan de overzij. In de P.v.d.A., die in de Tweede Kamer in meerderheid voor stemde, was hier maar één voorstander. De K.V.P., onder het toezicht oog van Prof. Romme unaniem voor, telde nu buiten diens bereik een aantal tegenstanders. Ook de C.H. was van compleet voorstander in de Tweede Kamer veranderd in een verdeelde fractie in de Eerste Kamer. De V.V.D. tenslotte had in het aangezicht van Stikker het roer geheel omgegooid en was nu unaniem tegen. Dat zou dus betekenen: Neem het glaasje maar weer mee, Regering.

Toen werd het Kabinet boos. Barkeeper Stikker wist zelfs de chef de cuisine en heel diens staf te overreden, dat zij allen weg zouden gaan, als de Kamer deze correctie-cocktail niet wilde drinken.

Wat moesten de Kamerleden doen? Er zijn er heel wat onder hen, die vooral de Indische keuken van dit Kabinet nogal mogen. Bij niemand kun je zo goed rijsttafelen als bij deze Chinezen, vinden zij. Die opzij zetten terwille van de correcties — dat ging niet.

Dus hielden zij neus en ogen dicht en met een grote teug slikte de Eerste Kamer de correctie, zij het zelfs onder deze druk nog maar met een krappe meerderheid van 25 tegen 17.

Prestige.

Het is geen geringe zaak, wanneer een Kabinet tegenover de volksvertegenwoordiging de kwestie zo scherp stelt: aanvaarden of het gehele Kabinet treedt af. Dan moet het wel gaan om een zaak van fundamenteel belang. Het is immers zo, dat Regering en Volksvertegenwoordiging in onderling overleg tot beslissingen moeten komen. Daarbij kan het gebeuren, dat het Kabinet zich op het standpunt stelt, dat het onmogelijk de verantwoording langer dragen kan, wanneer de Staten-Generaal een bepaalde maatregel afwijzen. Maar het is duidelijk, dat van onderling overleg geen sprake meer is, als het Kabinet bij elk wisewasje aan de Volksvertegenwoordiging zo het mes op de keel zet.

Dat was het, wat de Eerste Kamer de ministers zo kwalijk nam. Want over een ding is ieder het wel eens: deze grenscorrecties zijn niet van fundamenteel belang. Wie ziet, hoe kris kras voeren tegenstanders door alle partijen heenliepen, moet al concluderen, dat het hier niet om een zaak van overwegend belang kon gaan.

Waarom nu toch de zaak zo scherp gesteld? Minister Stikker heeft verzuimd, duidelijk te maken, waarom dit nodig was. Zijn enige argument was, dat de Regering door een afwijzend votum gehandicapt zou worden bij haar verdere buitenlandse beleid.

Dit is vreemd. Men ziet immers, hoe de Belgische regering juist vanwege de houding van het parlement er toe overging van een deel der correcties aan haar grenzen afstand te doen. Kan de Belgische regering dit wel velen en de Nederlandse niet? Ook ten aanzien van de gelijkmaking der accijnzen tussen Nederland en België laat de Belgische Volksvertegenwoordiging zich niet de wet voorschrijven door het Kabinet.

Wie zich zwak voelt, is in de regel het meest beducht voor verlies van prestige. Na de oorlog is al verscheidene malen gerammeld met portefeuilles. Telkens weer decreeteerde een van de ministers: „Onaanvaardbaar. Doe wat ik verlang, of ander... „Dat lijkt flink, maar dat is een bewijs van zwakte”, zo luidde de diagnose van prof. Beaufort.

Herr Arnold.

Tussen al deze bedrijven door dook in de residentie eensklaps de figuur op van zekere Dr.

Arnold, ditmaal niet per parachute gearriveerd, gelijk zijn landgenoten in 1940, maar gewoon per auto.

Deze minister-president van N.W.-Duitsland meende als een deus ex machina in de gang van het spel te moeten ingrijpen. Vooral minister Stikker en de heer Algra hebben over dat optreden ongezoeten hun mening gezegd.

De heer Arnold heeft aangeboden, dat Duitsers ons zullen helpen bij het doorgmaken van het IJsselmeer, mits wij van de grenscorrecties afzien. Een mooi plan!, vond de heer Algra. Een kind kan begrijpen, dat dit loze woorden zijn. Dat plan is onuitvoerbaar en wij hebben die hulp niet nodig. Waarom blijft de heer Arnold niet wat dichter bij huis? Waarom biedt hij b.v. niet een regeling van het Dollard-Eemsprobleem aan. Op dat punt zwijgt hij... als een mof.

De heer Algra vertelde haarfijn, hoe dat zit met de Eems en de Dollard. De grens in de Dollard is geregeld, staat zwart op wit. Maar de Duitsers storen zich daar niet aan. Voor de Eems beroepen de Duitsers zich op oude rechten. Zij hebben een heel oude akte, maar de geleerden — ook Duitse geleerden — zijn het er over eens, dat die akte een falsificatie is. Uit die valse akte bleek echter nog niet, dat de Eems in zijn geheel onder de Duitse soevereiniteit viel. Om dat te kunnen bewijzen heeft men aan die — valse — akte later nog wat bijgeprutst. Een beetje meer of minder vervalst maakt niet veel verschil.

Op dat stuk proza beroepen de Duitsers zich. Of liever beriepen zij zich. Want niemand aanvaardt dat stuk nog. Maar in de praktijk gedragen de Duitsers zich als heer en meester in heel de Dollard en de Eems.

In 1919 boden de geallieerden ons aan, de zaak te regelen, maar Nederland wenste deze oorlogswinst toen niet uit hun handen te accepteren. Op het ogenblik lijkt een bevredigende oplossing echter weer niet te verkrijgen. Wie kan daar met zijn verstand bij? Wat de geallieerden in 1919 uit eigen beweging aan het neutrale Nederland aanboden, weigeren zij in 1949 aan hun bondgenoot Nederland.

Maar genoeg over de grenscorrecties.

Licht- en zwaargewicht.

Minister van Maarseveen en minister Wijers zijn in vele opzichten elkaars tegengestelden.

De eerste is vlot en handig en niet gewoon de dingen altijd van hun zwaarste kant te nemen. En al is bij uitzondering ook wel eens scherp en fel, het liefst veegt hij ook de meest serieuze critiek met luchtige scherts van de tafel.

Heel anders Mr. Wijers. Die is nu juist een en al gewichtigheid. Iedere stap, die hij zet, is een daad. En even bedachtzaam als hij door het leven schrijdt, even moeizaam en voorzichtig werkt hij zich door de materie, die hij te behandelen heeft.

Wat is het leven vaak onbillijk. Want nu moest die voorzichtige Mr. Wijers in de Eerste Kamer opdraaien voor een onvoorzichtige, althans wel

heel gemakkelijk gedane uitlating van Mr. van Maarseveen in de Tweede Kamer. Deze had daar n.l. — in November van het vorig jaar bij de behandeling van zijn begroting — in een bepaald verband de opmerking gemaakt, dat toch de minister van Binnenlandse Zaken de man is, die uiteindelijk de verantwoordelijkheid draagt voor de handhaving van de openbare orde en rust. Natuurlijk ligt die verantwoordelijkheid primair in elke gemeente op de schouders van de burgemeester en in de provincie op de schouders van de Commissaris der Koningin. Maar de top-verantwoordelijkheid heeft tenslotte de minister van Binnenlandse Zaken. Aldus Mr. van Maarseveen.

De minister raakte daar een teer punt: het politievraagstuk, waarover Binnenlandse Zaken en Justitie het al jaren lang te kwaad hebben. Justitie streeft er met alle kracht naar, niet slechts een vinger, maar een hele hand in de politiepap te hebben. En toen minister van Maarseveen nog op Justitie zat was er niemand, die meer overtuigd was van het goed recht van zijn departement in deze dan hij.

Maar minister van Maarseveen ging van het Plein naar het Torentje. Plots veranderde hij van opinie en nu is er geen vuriger strijder voor het aandeel van Binnenlandse Zaken in de politiek dan diezelfde minister van Maarseveen.

Werd Saulus dan Paulus? Welneen, maar je bent advocaat of je bent het niet. De heer van Maarseveen is het!

Het gelag.

Er zijn heel wat Kamerleden, die van de aanspraken van Justitie niets moeten hebben. Zij vinden terecht een gecentraliseerd politie-apparaat gevaarlijk en de uitspraak van minister van Maarseveen klonk hun dan ook als muziek in de oren.

Nu is er voor deze zaak — zoals dat gaat met tere quaesties — een commissie benoemd, die de aanspraken van beide departementen in een sluitende balans zal moeten samenvoegen. Mr. van Maarseveen eigende zich in November min of meer reeds een deel van het saldo toe, trok daar al een wissel op. En nu kwamen de Kamerleden tot Mr. Wijers met deze wissel en vroegen hem of hij daar ook zijn handtekening onder wilde zetten. Maar deze liet — in de stukken van de Eerste Kamer — het oude Maarseveense deuntje horen, waarbij Justitie de eerste stem zong. Zo stonden er twee verklaringen recht tegenover elkaar.

Bij de openbare behandeling van de begroting van Justitie kwam Mr. de Wilde op de zaak terug en hij legde minister Wijers het vuur na aan de schenen. Bij wie moeten we nu wezen als er wat aan de hand is?

Minister Wijers wrong zich in vele bochten om aan deze vraag te ontkomen. De zaak is commissoriaal en hij wilde het resultaat van die commissie afwachten. De bewindsman hoopte dat de geachte afgevaardigde daarmee tevreden zou zijn. „Helemaal niet” interrumpete deze.

„Maar wanneer er in de boezem der Regering verschil van mening is, kunt U toch niet van haar

vergen, dat zij met de zaak in de Kamer komt, voordat zij in onderling overleg tot een standpunt gekomen is”.

„Dan had U beiden Uw uitspraken niet moeten doen”, aldus Mr. de Wilde. Bij de replieken legde hij er nog eens de nadruk op, dat wij toch moeten weten, ook op dit ogenblik, wie er de verantwoording draagt voor de handhaving van de openbare orde.

Minister Wijers kwam er niet uit. Zo moest de bedachtzaamheid het gelag betalen voor wat de luchtigheid bedreven had.

Kort begrip.

Het is altijd moeilijk, wanneer men een tegenstander in zijn eigen huis gaat opzoeken. Dat ondervonden mej. Tjeenk Willink en de heer Woudenberg (beiden P.v.d.A.); de eerste discussieerde met Mr. Rip over het vergeldingselement in het strafrecht; de laatste met de heer Schipper over de geestelijke verzorging en over de plaats van de kerk. Waarop beide A.R. sprekers aan het catechiseren gingen en hun opponenten een kort begrip van hun standpunt gaven.

Mr. Rip had het over de nieuwe voorstellen aangaande het gevangeniswezen. In de reclasseringsgedachte zag hij veel goeds, maar hij waarschuwde, dat de straf toch ook vergelding moet blijven. Mej. Tjeenk Willink kwam daartegen op. Ik weet van bijbelexegese niet veel af, erkende zij. Maar ik zou tegenover de oud-testamentische vergelding toch maar liever de nieuw-testamentische liefde willen stellen. Nu, datzelfde is wel gezegd door mensen, die van de bijbel wel veel wisten, dus mej. Tjeenk Willink behoefde zich in dit opzicht over haar exegetische onkunde niet te schamen.

De heer Rip was een hoffelijk leermeester. Hij legde uit, dat de vergelding in het Oude testament niet los staat van de barmhartigheid. De vergelding is immers ter bescherming van de mens, die Gods beeld draagt. En omgekeerd wordt in het Nieuwe testament de liefde nooit verabsoluteerd, nooit losgemaakt van de gerechtigheid. Mej. Tjeenk Willink had al gerepliceerd en antwoordde dus niet meer. Maar het gesprek tussen beiden werd — zonder de stenografen erbij — nog voortgezet.

De heer Schipper bracht de geestelijke verzorging in de D.U.W.-kampen ter sprake en verklaarde met een enkel woord, dat deze taak alleen aan de kerken toebehoort. De heer Woudenberg vatte daarop vlam, noemde dit het toppunt van onverdraagzaamheid. Ook andere organisaties, met name het Humanistisch Verbond, moeten z.i. tot deze geestelijke verzorging worden toegelaten.

Vriendelijk, maar beslist beantwoordde de heer Schipper zijn felle opponent. De kerk, zo zei hij, is niet een bepaalde levensovertuiging, geen „ideologie”, zij is de verkondigster van het Evangelie van Jezus Christus. Dat is alleen de taak van de kerk en die taak kan zij zich niet laten ontnemen. Zij mag haar apostolische roeping niet verwaarlozen. Het pastorale werk van de kerk mag niet op een lijn gesteld worden met het sociaal-geestelijke werk b.v. van het Humanistische Verbond.

Het Constitutionele Koningschap

C. D. VAN OOSTEN

Telkens duikt weer de vraag op naar de betekenis van het Koningschap ten onzent. Ook in den laatsten tijd is over dit onderwerp herhaaldelijk geschreven en gesproken. Niet alleen de omstandigheid, dat Koningin Wilhelmina ons door de bezettingsjaren zoveel nader is gekomen, ook enkele persdebatten en de troonsafstand hebben er toe bijgedragen, dat opnieuw aandacht werd geschonken aan ons constitutionele Koningschap, d.w.z. ons door de Grondwet beschreven en beperkt Koningschap.

Van Republiek naar Monarchie

Toen in 1813 de Prins van Oranje op vaderlandsen bodem den voet zette werd hij als Souverein Vorst begroet. Hij aanvaardde wat Nederland hem aanbood **onder waarborg ener wijze constitutie**. Dit betekende, dat het Koningschap geen onbeperkt, geen absoluut karakter zou dragen. De Koning wenste zulks niet; de Natie begeerde het niet. „Souvereiniteit, zonder constitutie, zou hij (Koning Willem I) niet gewild hebben al ware ze verkrijgbaar geweest, evenmin als ze verkrijgbaar geweest ware al had hij ze gewild.” (Gr. v. Pr.)

Brak in 1813 een gans nieuwe periode aan, los van het verleden was deze niet. In de geschiedenis der Republiek van de Zeven Verenigde Nederlanden is de lijn naar het constitutionele Koningschap onmiskenbaar. Art. 6 van ons program van beginselen wijst daarop met de woorden:..... het aan de Grondwet gebonden Koningschap, gelijk het zich ten onzent geleidelijk uit de Republiek der 16e eeuw heeft ontwikkeld.” De jaartallen 1672, 1748 en 1787 zijn in dit opzicht veelzeggend.

Zie voor dit gedeelte:

Groen van Prinsterer: Handboek der geschiedenis van het Vaderland, §§ 966a en 967;

Dr Z. W. Snieller: De nationale betekenis der Oranje-Dynastie;

Dr H. Colijn: Saevis (2e dr.) blz. 64 e.v.

Het landsvaderlijk bewind (1814—1848)

Gedurende dit tijdvak is weinig terecht gekomen van de goede bedoelingen, die men in 1814 bij het aanvaarden van onze eerste Grondwet koesterde.

De Koning trok bevoegdheden tot zich, die

hem rechtens niet toekwamen. De beruchte „besluitenregering”. Willem I zocht de kracht van het monarchaal gezag in de onweerstaanbaarheid van persoonlijk en alomvattend beheer (Gr. v. Pr.).

De blanket-wet van 1818 stelde bij voorbaat straf op niet-naleving van door den Koning uit te vaardigen reglementen.

Het amortisatie-syndicaat maakte doeltreffende contrôle op de staatsinkomsten onmogelijk.

Het conflictenbesluit gaf, in flagranten strijd met de Grondwet, den Koning de bevoegdheid zich te begeven op het terrein van den rechter. De schuld van het ongrondwettelijk bestel dier dagen mag evenwel niet alleen en uitsluitend op den Koning worden geschoven. „Billijker is het te erkennen, dat èn de Ministers, èn de Nationale vertegenwoordiging, èn de Natie zelve, voor hetgeen plaats gehad heeft, aansprakelijk zijn.” (Gr. v. Pr.).

De ministers beschouwden zich als de persoonlijke dienaren van den Vorst, die zich geen eigen mening mochten veroorloven. De leden van de Tweede Kamer werden gekozen door de Provinciale Staten. De koninklijke gouverneurs in de provinciën (de tegenwoordige Commissarissen der Koningin) beijverden zich aan de Provinciale Staten den Koning welgevallige lieden ter verkiezing voor te dragen.

Het persoonlijk gouvernement des Konings was weinig geschikt voor het aankweken en tot ontwikkeling brengen van een goeden burgerzin.

Een der belangrijkste middelen om uit de impasse en tot gewenste verhoudingen te geraken achtte men omstreeks 1840 de invoering van de **ministeriële verantwoordelijkheid**. De Koning wenste deze echter niet. Bij het zetten van de eerste schrede op den weg naar dit instituut (grondwetsherziening 1840) trad de Koning af.

(In 1840 werd ingevoerd de **beperkte, de strafrechtelijke ministeriële verantwoordelijkheid**. Dit betekende, dat de ministers verantwoordelijk werden gesteld voor alle daden door hen als minister verricht, waardoor de Grondwet of de wetten zouden zijn geschonden of niet nageleefd. De Kamers konden nu alleen de minister ter verantwoording roepen, wanneer zij **de wettigheid** van een bepaalden maatregel in twijfel

trokken. Voor het beleid, het bestuur was de minister geen verantwoording schuldig. Hij kon zich, als voorheen, verschuilen achter den rug des Konings, wanneer het gevoerde beleid werd aangevallen.)

Zie voor dit gedeelte:

Groen van Prinsterer: Bijdrage tot herziening der Grondwet in Nederlandschen zin.

Nederl. Gedachten 1947, blz. 9: A. J. Wz. van Oosten: Toen en Nu.

Nederl. Gedachten 1947, blz. 51: Dr L. W. G. Scholten: Na de Oranje-Restauratie van 1813.

Na 1848

Bij de grote grondwetswijziging van dit jaar werd o.a. ingevoerd de onbeperkte ministeriële verantwoordelijkheid. Een van de onmisbare factoren voor een goede werking van het parlementaire stelsel. Geen minister zou zich met een beroep op den Koning aan zijn verantwoordelijkheid voor het bestuur kunnen onttrekken. De bevoegdheden van het persoonlijk regiem van den Koning gingen over naar den constitutionelen Koning, d.w.z. naar den Koning en diens ministers. Nam de Koning voorheen alleen zijn beslissingen, in den vervolge moesten deze door den Koning en zijn betrokken minister gezamenlijk worden genomen.

Neemt de Koning zelfstandig, zonder een zijner ministers te raadplegen, of in afwijking van een ministerieel advies, een beslissing, dan kan tweemaal gebeuren:

1. de minister conformeert zich, blijft en draagt de verantwoordelijkheid;
2. de minister conformeert zich niet, meent de verantwoordelijkheid niet te kunnen dragen en dient zijn ontslag in.

Met deze „regels” zij men voorzichtig. Voor zover bekend is in onze parlementaire geschiedenis slechts eenmaal zeer duidelijk de onder 2 vermelde regel toegepast. (Het ontslag van het eerste ministerie-Thorbecke in 1853). Het overleg tussen Koning en minister is nimmer onderwerp van parlementaire of publieke discussie. Het in acht nemen van dezen regel is een eerste vereiste om den Koning boven en buiten de partijen te houden. Wat tussen Koning en minister voorvalt is het geheim van het Noordeinde, is wel gezegd. Thorbecke stond op het standpunt, dat het overwicht in de twee-eenheid Koning-minister moest zijn bij den minister. De houding van Thorbecke te dezen aangenomen heeft voet gegeven aan de gedachte, dat de Koning niet meer zou zijn dan ornament, vliegwielen of kegeljongen. Het heeft langen tijd geduurd, voordat deze opvatting werd prijsgegeven.

Eerst na 1930 kan men spreken van een anderen koers in de algemene opvatting omtrent het Koningschap ten onzent.

Bij de vorengeschetste opvatting lag ook een beperking van de rechtsbevoegdheid van de Kroon (Koning en ministers) voor de hand. De gangbare mening der radicalen van diverse schakeringen was, dat aan de Staten-Generaal op publiek terrein alle rechtsmacht toekwam. De koninklijke macht was geen andere dan de wet stipt uit te voeren en onder „wet” verstond men dan de door de Staten-Generaal gegeven voorschriften. In 1879 verloor de Kroon tengevolge van een arrest van den Hogen Raad haar zelfstandig verordeningsrecht. Vrij spoedig bleek evenwel, dat ook hier het leven sterker was dan de leer. Prof. Anema wijst drie oorzaken aan tengevolge waarvan de Kroon haar zelfstandig verordeningsrecht herwon:

1. de onrust in de internationale verhoudingen;
2. de grondige wijziging in de techniek van het verkeer;
3. de invoering van de sociale wetgeving met haar talloze maatregelen van uitwerking en toepassing.

Ook wat dit punt betreft valt eerst na 1930, algemeen gesproken, verandering in opvatting te constateren.

Wat de persoon van den Kroondrager betreft zij nog gewezen op het artikel van prof. A. M. Donner in het dagblad Trouw van 31 Mei 1947, waaruit het volgende zij geciteerd:

„Om de betekenis van het Koningschap te vatten, moeten wij ons niet blind staren op de vraag, wat de Koning „kan” en „mag”. Daar zit het niet in.

„De koningen zijn in zekeren zin de scheppers en opvoeders van de natiën geweest. Nederland is uit het samenstel van de zeven provincies ontstaan onder het bestier van Oranje. Toen wij in 1813 den Nederlandsen staat wilden doen herleven, zijn wij niet begonnen, zoals in België in 1830, met een nationaal congres of met het opstellen van een grondwet. Wij riepen Oranje in het land. Oranje zag men terecht als de spil van de nationale eenheid.

„Het is zeker niet zo, dat ons volk in zijn geledingen en onderscheidingen niets anders gemeen heeft dan de Koningin. Wij hebben onze culturen, onze geschiedenis, onze toch altijd nog voor een niet gering deel gemeenschappelijke zedelijke opvattingen. Het dagelijks werken, de verstrengeling van de belangen, houden ons bijeen. Maar die gemeenschap (de onmisbare ondergrond van onze verscheidenheid) vindt haar verbeelding in Oranje,

De Grondeigendom

Mr W. RIP

I.

Niet kan worden ontkend, dat na de tweede wereldoorlog de vragen rondom het eigendomsrecht zijn toegenomen. Er zijn' weinig na-oorlogse sociaal-economische kwesties aan de orde, waarbij niet de rechten en de plichten van den eigenaar betrokken zijn.

Zeker is dit het geval bij de verschillende maatregelen, die in voorbereiding, of reeds genomen zijn, op agrarisch terrein. Zonder volledig te willen zijn noemen wij er enkele. De herverkavelingswet-Walcheren houdt drastische beperkingen in voor den eigenaar. Het is immers mogelijk dat een eigenaar gedwongen wordt genoeg te nemen met een pachter, waarmede hij uit vrijen wil geen pacht-overeenkomst zou sluiten. Een eigenaar-gebruiker kan gedwongen worden een gedeelte van zijn bedrijf te verpachten.

De bodem-productie-wet kan inbreuk maken op de rechten van den eigenaar.

In het wetsontwerp betreffende hebbend op enkele rechtshandelingen met landbouwgronden worden de rechten van den eigenaar van landbouwgrond bij vervreemding aan banden gelegd.

Hetzelfde geldt bij de voorgenomen wijziging van de ruilverkavelingswet en het pachtbesluit.

Wij gaan thans deze onvolledige opsomming niet verder bespreken.

Bij deze en andere maatregelen op dit terrein komt steeds weer de vraag naar voren, welke zijn de rechten en de plichten van den

eigenaar? In dit geval de grondeigenaar. Veel is hierover reeds gezegd en geschreven. De literatuur op dit terrein is zeer omvangrijk. Ook verschillende scribenten uit onzen Protestants-Christelijken kring hebben getracht een antwoord te geven op deze moeilijke vraag. En dit is begrijpelijk omdat wij ons op het standpunt stellen dat de absolute eigendomsrechten aan geen mens, doch aan God toekomen. De mens is slechts rentmeester van hetgeen hij hier op aarde zijn eigendom kan noemen.

Doch — het zij met eerbied gezegd — deze belijdenis lost zonder meer de vragen omtrent de relatieve rechten en plichten van den menselijken eigendom niet op. Steeds is dan ook getracht uit de Heilige Schrift nadere richtlijnen en gegevens te putten, die ons bij de bepaling van ons standpunt in dezen kunnen helpen. Geschiedt dit, dan blijkt telkens weer dat het moeilijk is om concreet aan te geven wat op dit terrein wel en wat niet in overeenstemming is met Gods Wil. Toch zullen wij moeten trachten deze normen uit Gods Woord op te delven en ons eigen te maken. Dit is geen gemakkelijke, maar wel een noodzakelijke taak voor onze protestants Christelijke groep. Wij zullen moeten trachten op vragen die in de huidige maatschappelijke ontwikkeling ten aanzien van de eigendom opdoemen een principieel gefundeerd antwoord te geven. Het is even verkeerd om elke beperking van de rechten van den eigenaar zonder meer af te wijzen omdat deze tot nu toe niet heeft bestaan, als om zich bij het beoordelen van sociale of economische maatregelen geen zorgen over het wezen van den eigendom te maken.

Wij behoren als Anti-Revolutionairen een zeker geluid te laten horen.

* * *

In 1909 heeft Dr W. A. van Es een proefschrift geschreven over: „De eigendom in den Pentateuch”. De geleerde schrijver heeft na ernstige bestudering van de eerste vijf boeken van de Heilige Schrift getracht een antwoord te geven op allerlei vragen rondom de eigendom. Wie echter in het proefschrift zoekt naar richtlijnen voor de practische toepassing, zal — overigens begrijpelijk — enigszins teleurgesteld zijn.

In het slothoofdstuk van het boek zegt de schrijver dat hij zich de vrijheid voorbehoudt om zich, wat de uitwerking van de conclusies betreft, aan deze taak te onttrekken. De be-

het Vorstenhuis waaronder die gemeenschap voor een goed deel tot stand kwam en waardoor zij steeds werd gestimuleerd.”

Zie voor dit gedeelte:

Prof. Mr C. W. de Vries: Het grondwettig Koningschap onder Koning Willem III;

Prof. A. Anema: Politieke rondblik.

Constitutioneel Vorstin van groot formaat (Art. Herdenkingsno. dagbl. Trouw 31 Aug. 1948);

Dr L. W. G. Scholten: De Koningin als Staatshoofd (Art. Herdenkingsno. De Rotterdammer, 31 Aug. 1948);

Prof. Dr C. Gerretson: Om Koninkrijk en Constitutie;

Prof. A. M. Donner: Het Koningschap (dagbl. Trouw, 31 Mei 1947);

Mr K. Groen: Adviezenrubriek A. R. Staatkunde 1947, blz. 123.

antwoording van de vraag wat het gevondene voor de practijk van het leven betekent, acht hij zeer moeilijk.

„Maar beantwoording,” aldus Dr van Es, „zou een kennis veronderstellen van in „onze moderne wereld bestaande, juridische, oeconomische en sociale verhoudingen en daarbij gangbare begrippen, welke „bij een leek, als wij ons in dit opzicht „gaarne bekennen, niet te verwachten is. „Ook zou ons werk daarbij te zeer gevaar „lopen, zijn oorspronkelijk theologisch karakter te verliezen. Slechts in zoverre „daarbij de beginselen van toepassing van „de wetten van de Pentateuch ter sprake „komen, vindt ook hierover een enkel „woord in ons Besluit een plaats.”

Tot zover de schrijver. Enige bladzijden verder merkt Dr van Es echter toch op, dat er wel beginselen van de eigendom zijn aan te duiden, die niet alleen voor Israël van kracht zijn geweest, maar die op meer algemene erkenning aanspraak maken. Genoemd worden dan de volgende richtlijnen. De heiligheid

van den eigendom; in een zondige wereld is een maatschappelijke orde zonder privaateigendom onmogelijk; bij de regeling van den eigendom behoort het organisch bestaan van het menselijk leven in huisgezinnen en families te worden gehandhaafd; eigendomsgoederen moeten tot de stoffelijke wereld worden beperkt; er moet onderscheid worden gemaakt tussen den grondeigendom en de goederen die vrucht zijn van menselijken arbeid; de eigendom is geen absoluut maar een zowel ethisch, als sociaal beperkt recht en de erfelijkheid vormt een wezenlijk bestanddeel van den eigendom.

Wij zijn er ons van bewust dat verschillende van deze conclusies nadere toelichting behoeven, ja zelfs aanleiding tot een critische opmerking zouden kunnen geven. De reden waarom wij dit thans niet doen is gelegen in het feit dat wij iets nader willen ingaan op de stelling van den schrijver dat er onderscheid gemaakt moet worden **tussen den grondeigendom en den eigendom van goederen, die vrucht zijn van menselijken arbeid.** Wij doen dit echter in een volgend artikel.

TWEE MASTEN

H. ALGRA

op één Schip

De strijd tussen generaal Reynders en minister Dijkhoorn is in de eerste maanden van de mobilisatie een heel onverkwikkelijke geschiedenis geweest. En na den oorlog zijn de beide heren elkaar met brochures te lijf gegaan. Nu is het vaak zo, dat uit een dergelijken strijd wel enige waarheid voor den historicus naar boven komt. Maar overigens zat er in deze discussie ook menig minder fraai element. Het is dus goed, dat de Commissie hierover het volle licht heeft laten schijnen. Het moet gezegd worden, dat zij nog al in heel sterke mate generaal Reynders in het ongelijk stelt.

Wij zijn het daarmee **niet eens.**

Ook hier moet men het rapport zeer critisch lezen.

Er is een psychologische factor in het geding: de heer Dijkhoorn was ook stafofficier en had er dus ook verstand van. Hij wilde mee de verantwoordelijkheid dragen voor den opzet van de defensie. Zoals onze lezers weten, ging het verschil o.a. over de vraag, of men de Peel-Raamstelling hardnekkig zou verdedigen. Ook was lang in het geding, of de Grebbelinie of de Hollandse waterlinie de lijn van den hoofdweerstand zou zijn aan het Oostfront van de vesting. Holland.

Maar die kwesties zelf laten we rusten. Het werkt natuurlijk niet goed, wanneer er twee grote masten op één schip staan. Het ligt voor de hand, dat dit moeilijkheden moest geven. Maar er is hierbij een zeer belangrijke kwestie in het geding. Een minister kan aan een ambtenaar altijd opdrachten geven. De minister is verantwoordelijk; de ambtenaar moet gehoorzamen.

Is nu de opperbevelhebber ook in een dergelijke positie, natuurlijk met de nodige modificaties? Heeft hij, wat de grote lijnen van zijn taak betreft, aanwijzingen te ontvangen en op te volgen van den minister?

De Commissie meent van wél. Zij heeft daarbij steun van verschillende staatsrechtsgeleerden. Andere geleerden vinden, dat de positie van den opperbevelhebber toch wezenlijk anders is. Dat blijkt reeds hieruit, dat zijn benoeming niet getekend wordt door den Minister van Defensie, maar door of namens het gehele kabinet.

Het grote punt, dat de commissie naar onzen smaak veel te veel verwaarloost, is echter het volgende. Niet de vraag: hoe bekijkt deze commissie, voorgelicht door sommige hoogleraren, de verhouding van den opperbevelhebber tot den minister, maar hoe moest

generaal Reynders haar bekijken in de situatie, waarin hij zich bevond, is beslissend. En dan moest naar onze mening generaal Reynders zich op het standpunt stellen, dat hij geen aanwijzingen van den minister van Oorlog, ook al werden die door het gehele kabinet overgenomen, behoefde te aanvaarden. Hoe men daarover theoretisch denkt in 1949 doet niet ter zake. Generaal Reynders had zijn papieren.

In het Koninklijk Besluit, waarin de positie van generaal Reynders was geregeld, stond duidelijk:

„Wij behouden Ons het recht voor, zolang de oorlogstoestand voor Nederland niet feitelijk is ingetreden, met betrekking tot de opstelling van de weermacht en nadat de oorlogstoestand voor Nederland is ingetreden, met betrekking tot het krijgsbeleid de opdrachten en aanwijzingen te verstrekken, welke Ons dienstig voorkomen.”

Dat betekent, dat generaal Reynders opdrachten en aanwijzingen konden worden verstrekt door de Kroon. Door de Koningin, gedekt door den verantwoordelijken Minister. Dus bij Koninklijk Besluit.

Er is in de praktijk van gemaakt door den Minister, c.q. den Ministerraad. Feitelijk had dus generaal Reynders het recht tegen minister Dijkhoorn te zeggen: ik heb met u niets te maken. Alleen als ik aanwijzingen ontvang, die den vorm hebben van een K.B. en door de Koningin zijn ondertekend, heb ik te gehoorzamen.

Naar onze smaak laat de Commissie te weinig het licht vallen op deze omstandigheid, die toch beslissend is. Al komen honderd professoren vertellen, dat naar hun mening de Minister wel degelijk de bevoegdheid hoort te hebben om aanwijzingen te geven, dat doet in dit geval niet ter zake. De Minister had die bevoegdheid niet. Die was aan den opperbevelhebber kenbaar gemaakt als een bevoegdheid van de Kroon, niet van den Minister.

En hier komt een zeer belangrijk puntje in het geding.

Wanneer de Minister, ondanks wat in het K.B. stond, samen met andere Ministers, toch aanwijzingen geeft aan den opperbevelhebber, dan doet hij te kort aan de rechten van het Staatshoofd.

Dat is zeer te laken.

De aanvankelijke besprekingen met den opperbevelhebber hebben plaats gehad in een kleine commissie, onder persoonlijk presidium van H.M. Koningin Wilhelmina. Toen de Minister later zelf nadere aanwijzingen ging geven, die in elk geval de mogelijkheid van beleidswijzigingen inhielden, mocht dit o.i. niet gebeuren op de wijze waarop het is geschied. Hier had de Kroon een beslissing moeten nemen. De gang van zaken is niet in overeenstemming met de positie en het gezag van H.M. de Koningin.

Minister Dijkhoorn wilde mee regelen. Zo kwamen er twee grote masten op één schip. Maar de wijze, waarop deze Minister ingreep, kan staatsrechtelijk niet door den beugel.

De werkloosheid in België

A. STAPELKAMP

België kampt reeds sinds den aanvang van 1947 met werkloosheid.

Het totaal schommelde in dat jaar tussen de 50 en 100.000. In de zomer lag het dicht bij het eerste, in de wintermaanden om en bij het tweede cijfer. Nijpender werd het probleem echter in den loop van 1948.

In December van dat jaar steeg het aantal tot 253.000.

Begin Januari 1949 kwamen daar nog bij de moeilijkheden voor de in Frankrijk werkzame grensarbeiders. Deze brachten het totaal op een gegeven moment over de 300.000. Deze moeilijkheden zijn thans weer achter den rug. Ook het seizoen doet zijn gunstigen invloed gelden. Maar desondanks wordt het aantal werklozen op dit ogenblik nog op 200.000 geschat.

De meeste werklozen worden gevonden in het bouwbedrijf en de textielindustrie, maar ook

in het havenbedrijf en de diamantindustrie is de werkloosheid groot.

Merkwaardig is dat de Vlaamse provincies veel meer door werkloosheid worden getroffen dan de Waalse. Terwijl b.v. Antwerpen met de beide provincies Vlaanderen 68 % voor hun rekening hebben, is er in het Waalse steenkolen- en ijzerbekken volop werk. De aard van de industrie speelt hier uiteraard een voorname rol.

Vlaanderen produceert verbruiksgoederen. Het moet exporteren en ondervindt de gevolgen van de gedaalde koopkracht op de wereldmarkt. Vele landen gaan bezuinigen op hun buitenlandse inkoop. Zij doen dit uiteraard allereerst op consumptiegoederen.

De sleutelindustrieën in Wallonië, steenkolen- en ijzermijnen met de daaraan verwante bedrijven ondervinden daarvan in veel mindere mate de gevolgen.

Ook het verschil in lonen en de valutaverhoudingen spelen in dit probleem een belangrijke rol. Een illustrerend voorbeeld daarvan is de diamantindustrie.

In Duitsland begint zich de diamantindustrie weer te ontwikkelen.

Men werkt daar voor lagere lonen en dus goedkoper dan in Antwerpen.

Deze laatste stad en omgeving met een zeer omvangrijke diamantindustrie ondervindt hier de nadelige gevolgen van.

Hier herhaalt zich de geschiedenis. De Antwerpense diamantindustrie is tot bloei gekomen door tegen lagere lonen te werken dan de Amsterdamse. Te laat heeft Henri Polak ingezien dat de uitzonderingspositie waarin hij de Amsterdamse diamantbewerker had weten te plaatsen niet houdbaar was. Antwerpen ontwikkelde zich toen ten koste van Amsterdam en het merkwaardige feit deed zich voor dat tientallen Amsterdamse diamantbewerker die zich met hand en tand hadden verzet tegen elke loonsverlaging zich later in Antwerpen gingen vestigen.

Ook de textielindustrie levert veel werklozen. De Belgische textielindustrie heeft zich na den oorlog zeer krachtig ontwikkeld.

België had het voordeel dat zijn textielindustrie reeds op de markt kon verschijnen toen andere landen, ook Nederland, nog volkomen uitgeschakeld waren. Er was een grote honger naar textielgoederen en België heeft daarvan volop geprofiteerd.

Thans treedt er evenwel verzadiging op en tevens een vermindering van koopkracht, waarvan België, dat minder dan b.v. Nederland het loon- en prijspeil in de hand heeft gehouden, wel allereerst de nadelige gevolgen ondervindt.

Dat er in België ook in de bouwnijverheid omvangrijke werkloosheid heerst wekt, vooral voor ons Nederlanders, wel grote verbazing. Al is België aan verwoestingen op een schaal als dit in ons land is te zien, ontkomen, de oorlogsjaren hebben toch ook daar den aanbouw van woningen doen stagneren. Dat is ook inderdaad het geval.

Maar het is bekend dat onze Zuiderburen een goede woning niet zo weten te waarderen als wij Nederlanders.

Met de Fransen hebben zij min of meer gemeen dat ze meer op de straat, in het café en de bioscoop leven dan wij.

Ook de veel geringere aanwas der bevolking dan in ons land, maakt het woningprobleem niet zo nijpend als hier.

Maar achterstand op woninggebied is er ook daar.

Men is nu bezig te onderzoeken op welke wijze de Overheid den aanbouw van woningen op

grote schaal kan financieren. Dit vooral ook als middel ter bestrijding van de werkloosheid. Eveneens wordt overwogen op welke wijze de exportindustrieën beter kunnen worden gesteund.

Het werkloosheidsprobleem heeft voor het land ook grote financiële consequenties. Moest in 1947 omstreeks 1000 miljoen francs voor steun beschikbaar worden gesteld, over het jaar 1948 bedroeg dit reeds het dubbele bedrag. Wanneer het huidige kabinet ontijdig aftreedt en het Belgische volk voor nieuwe verkiezingen wordt geplaatst, dan houdt dit nauw verband met het werkloosheidsvraagstuk.

De socialisten willen immers de kosten van de werklozensteun voornamelijk door verhoging der ondernemingsbelasting opvangen, terwijl de Rooms-katholieken zich daartegen verzetten.

Al met al is België er een voorbeeld van hoe kwetsbaar een industrieel land, dat op uitvoer is aangewezen, is. Tevens geeft de huidige crisis in België de bevestiging hoe betrekkelijk weinig middelen ter bestrijding van de werkloosheid de regering van zulk een land ter beschikking staan.

Die kunnen, Minister Drees heeft er bij de jongste begrotingsdebatten nog op gewezen, eigenlijk alleen in internationaal verband worden gevonden. De Belgische socialistische Minister-President de heer Spaak is zich dit ook terdege bewust. Zijn ijveren voor samenwerking in Benelux en andere verband, houdt daar ongetwijfeld rekening mede.

De heer ALGERA heeft aan den Minister van Verkeer en Waterstaat de volgende vragen gesteld:

1. *Is het juist, dat de N.Z.H.V.M. bij den Minister een verzoek heeft ingediend om gedurende de zomerdienstregeling een ontheffing van het Rijtijdenbesluit toe te staan, ten gevolge waarvan het personeel slechts één vrije Zondag in de zes weken zou hebben?*

2. *Is het juist, dat de inspecteur-generaal van het Verkeer een ontheffing heeft verleend en wel zonder dat overleg werd gepleegd met de personeelsorganisaties?*

3. *Is de Minister niet van oordeel, dat er in plaats van meer Zondagsarbeid in te voeren juist gestreefd moet worden naar meer Zondagsrust?*

4. *Wil de Minister bevorderen, dat er — in overeenstemming met het karakter van den Zondag als Dag des Heren — maatregelen worden genomen ter bevordering van de Zondagsrust van genoemd personeel?*

Arbeid der gehuwde Vrouw

Mr K. GROEN

Het comité ter verdediging van de vrijheid van de vrouw verspreidt een door het oudlid der Tweede Kamer Mevrouw A. E. J. de Vries-Bruins samengestelde en met tekeningetjes van Annette van Kleef verlichte brochure, waarin een kritisch overzicht wordt gegeven van de maatregelen, welke sedert 1881 zijn genomen over de benoembaarheid van de gehuwde vrouw in overheidsdienst. Och, och, wat hebben die antirevolutionairen het weer gedaan! Zij zijn wel de grootste boosdoeners ter zake van de wering der gehuwde vrouw uit beroepsarbeid, in het bijzonder uit beroepsarbeid in overheidsdienst. De zaak is dezer dagen in de Eerste Kamer ook weer eens aan de orde geweest. En het argument is gehoord: laten man en vrouw zelf weten, of hun gezinsbelang wordt geschaad of gediend door beroepsarbeid buitenshuis der vrouw.

Nu, daar zijn wij ook zo lang mogelijk voor. Een wettelijk *verbod* van beroepsarbeid der gehuwde vrouw komt eerst aan de orde, als zonder dat de openbare gerechtigheid onder, tussen en ten behoeve van de onderdanen, welke de Overheid geroepen is te handhaven, in ernstige mate zou worden bedreigd of zelfs geschonden.

Maar bij het al dan niet aanstellen of handhaven der gehuwde vrouw in overheidsdienst gaat het daarom helemaal niet! Ten opzichte van die vrouwen is de Overheid (adspirant-) *werkgeefster*. En evenals elke andere (particuliere) werkgever is de Overheid als werkgeefster bevoegd — en als zij tot de overtuiging komt, dat beroepsarbeid der gehuwde vrouw inderdaad onwenselijk is, ook verplicht — daarvan geen gebruik te maken. Het recht van man en vrouw, zelf te bepalen of de gehuwde vrouw beroepsarbeid zal verrichten, is daarbij noch in het geding noch aan de orde. De zaak is, dat de Overheid als werkgeefster eventueel geen gehuwde vrouwen wenst te employeren.

In particulier dienstverband zijn daarvoor geen bijzondere regels nodig: burgerrechtelijk kan daar elke dienstbetrekking worden opgezegd met inachtneming van den opzegtermijn. In publieken dienst is dat anders: daarom is daar eventueel een regeling bij of krachtens de wet nodig, die der Overheid als werkgeefster het recht geeft een huwende of gehuwde ambtenares te ontslaan 1).

* * *

De bedoelde brochure draagt den suggestie-

ven titel „..... Uit spuit, de bocht weer uit?“, waarmede men tot uiting brengt, dat het niet behoorlijk is, dat in tijden van schaarste aan personeel ook vrouwen, die gehuwd zijn, in dienst worden genomen, terwijl zodra er weer wat ruimte op de arbeidsmarkt komt, of zelfs crisis of werkloosheid dreigt, zij met uitstoting worden bedreigd. Dit wordt dan in strijd geacht met de waardering, die ook voor den arbeid der vrouw is geboden. Men bedenke intussen, dat dit argument hen, die de onwenselijkheid van beroepsarbeid der gehuwde vrouw betogen, niet raakt! Stelt men die voorop, dan is het tijdelijk gebruik maken van haar diensten een noodmaatregel in noodomstandigheden, die de overtuiging der onwenselijkheid in meer normale gevallen niet aantast.

1) Art. 5 der Grondwet, volgens hetwelk iedere Nederlander benoembaar is tot elke landsbediening, verbiedt der Overheid niet bepaalde eisen te stellen voor het bekleden van een ambt. Men legge niet den nadruk op „iedere“ maar op „Nederlander“ en op „elke“: terwijl een Nederlander tot elke landsbediening benoembaar is, is de *vreemdeling*, ingevolge het tweede lid van art. 5, slechts benoembaar tot de bij de wet voor hem opengestelde.

Met Lohman kan men verder bij art. 5 denken aan het verbod met den maatschappelijken stand rekening te houden bij benoeming in overheidsbetrekkingen. En tenslotte denke men ook aan art. 176, dat den „belijders der onderscheidene godsdiensten“ „gelijke aanspraak op het bekleden van waardigheden, ambten en bedieningen“ geeft.

Het stemmen der Schippers

Het zij ons vergund nog het volgende onder de aandacht van belanghebbenden te brengen:

- 1e. Het aanwijzen van een gemachtigde voor de a.s. gemeenteraadsverkiezingen is nu niet meer mogelijk.
- 2e. Er zit dus voor hen, die tot nu toe verzuimden een gemachtigde aan te wijzen, niets anders op dan zelf ter stembus te tijgen.
- 3e. Dat kan alleen in die gemeente, waar zij op de kiezerslijst staan. Dus in hun domicilieplaats.
- 4e. Denken de gemachtigden er aan, dat zij eerst na 12 uur 's middags hun stem mogen uitbrengen?
- 5e. Tenslotte willen wij er aan herinneren, dat de kiezer, die een gemachtigde heeft aangewezen, bevoegd blijft zelf te stemmen, zolang zijn gemachtigde niet ter stembus is geweest.

Sociale Verzekering

Als in het sociaal-politiek program van het C.N.V. over de herziening van de sociale verzekerings-wetgeving wordt gesproken, dan wordt gezegd, dat deze herziening zeer urgent is.

Er worden vier punten genoemd, waarom de herziening urgent is.

Ten eerste de reorganisatie der uitvoeringsorganen. Menigeen zal dit van het minste belang achten. Het gaat toch maar om de hoogte en de duur der uitkeringen van de verschillende verzekeringen.

Wie dit zo ziet, zal ook niet begrijpen, dat juist over de uitvoeringsorganisatie der sociale verzekering in de jaren vóór 1930 zo veel en zo langdurig is gestreden.

Waarom gaat het bij deze uitvoering?

Het gaat hierom: moet de sociale verzekering worden uitgevoerd door organen van de Overheid, of door organen van het bedrijfsleven?

Zeer beslist staat de Christelijke vakbeweging op het standpunt, dat deze uitvoering door het bedrijfsleven dient te geschieden. De sociale verzekeringswetgeving komt in de plaats van de verzekeringen, waarvoor het bedrijfsleven behoort te zorgen. Het bedrijfsleven heeft dat niet, of althans niet in voldoende mate, of te laat gedaan. Daarom ziet de Overheid zich genoodzaakt in te grijpen.

Maar de sociale verzekering: uitkering bij ziekte, bij ongeval, bij invaliditeit, bij ouderdom, bij werkloosheid, is eigenlijk een loonvraagstuk.

Het is toch zo, dat de arbeidende mens, hij moge werkgever of werknemer zijn, door God in een arbeidsgemeenschap is geplaatst. In die arbeidsgemeenschap heeft hij zijn taak en daar deelt hij in de opbrengst van den arbeid. Hij heeft uit deze opbrengst van den arbeid niet alleen te leven in de dagen, dat hij kan arbeiden, maar ook als hij ziek of oud geworden is, of werkloos is. Het kan immers niet juist zijn, dat hij in zulke tijden aan de liefdadigheid wordt overgegeven, of — wat erger is — leeft uit de gedwongen hulp van de belastingbetalers, die door middel van den Staat optreedt. Neen, het loon moet voldoende zijn om den arbeider een levensbestaan te verschaffen. Onder het loon wordt echter niet alleen verstaan het dagelijks of wekelijks bedrag, dat wordt uitbetaald, maar ook het geld dat uit het bedrijf wordt genomen, om de nodige verzekeringen te sluiten, die, in geval van nood, den arbeider moeten helpen — dat is het indirecte loon.

Sociale verzekeringen zijn dus niet anders dan delen van het loon. Het loon is een zaak van werkgevers en werknemers. Het beheer, de inning van de premies, de uitbetalingen, het vaststellen van de rechten — het zijn dus altaar zaken, die den werkgevers en werknemers aangaan.

Daarom is het vanzelfsprekend, dat de uitvoering dezer verzekeringen aan hen wordt toevertrouwd.

Dat geeft stellig bepaalde moeilijkheden, omdat werkgevers en werknemers voor deze uitvoering bepaalde organen in het leven moeten roepen. Zulke organen zijn er gedeeltelijk reeds in de bedrijfsverenigingen, die b.v. de ziekte wet uitvoeren. Straks,

als de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie is ingevoerd, zullen de grenzen van de bedrijfstakken nauwkeuriger worden afgebakend en zullen de bedrijfsorganen, die dan ingesteld worden, de uitvoering der sociale verzekering ter hand kunnen nemen. Nu zijn er, die zeggen, dat de Staat toch behulpzaam moet zijn, omdat het bedrijfsleven zonder den aandrang van den Staat niet over de gehele linie voor de zieke, invalide en oude arbeiders zou zorgen. En omdat de Staat in sommige opzichten ook geldelijk bijdraagt (ouderdomsverzekering).

Dat is juist.

Maar dat betekent geenszins, dat daarom de Staat de gehele uitvoering der sociale verzekering ter hand zou moeten nemen.

De Staat is er niet, om alle moeilijkheden op te lossen, die er in het maatschappelijk leven zijn. Maar hij heeft juist tot taak, de vrije krachten in de maatschappij tot zelfwerkzaamheid aan te zetten. De drang, om overal den Staat een taak te geven, voert, hoewel soms onbedoeld, tot onderdrukking van de vrije maatschappelijke krachten.

Prof. Dr. Emil Brunner zeide op de Wereldconferentie der kerken te Amsterdam:

„De volkeren zijn door een onzinnig geloof — een verwoestend bijgeloof — in de Staat aangegrepen. Voor alles en nog wat wordt de Staat te hulp geroepen. Nu heeft ons echter juist de jongste geschiedenis getoond, waarheen dat voert: naar de totale Staat”.

Hiermede zijn wij het van harte eens. Ook daarom menen wij, dat de reorganisatie van de uitvoeringsorganisatie zodanig moet zijn, dat deze wordt gelegd in de handen van hen, die daartoe allereerst geroepen zijn: de bedrijfsgenoten.

De reorganisatie is ook daarom nodig, wijl thans een grote hoeveelheid van verschillende uitvoeringsorganen bestaat, zodat de werknemers het spoor spoedig bijster zijn. Rijksverzekeringsbank, Raden van Arbeid, Bedrijfsverenigingen, Ziekenfondsen, alle hebben ze hun eigen plaats in de sociale verzekering. Het wordt tijd, dat hierin meer eenheid wordt gebracht. Dit kan geschieden door de uitvoering aan de komende bedrijfsorganen toe te vertrouwen.

In de tweede plaats noemt het sociaal-politiek program: **aanpassing van renten aan de huidige levensstandaard.** Dit behoeft weinig toelichting. Reeds is er door een toeslag op de renten krachtens de Invaliditeits-verzekering aan de gevolgen van de duurte enigszins tegemoet gekomen. Maar nodig is, dat er een algehele herziening plaats vindt.

Zulk een herziening is trouwens reeds „in de maak”. Een commissie uit de Stichting van den Arbeid — waarin dus vertegenwoordigers uit werkgevers- en arbeiderskring zitting hadden — heeft dit gehele vraagstuk onderzocht. Daarna is er door de Overheid een z.g. Gemengde Commissie ingesteld, waarin ook de Overheid was vertegenwoordigd. Het rapport van deze Gemengde Commissie is in den kring van

het Verbondsbestuur bestudeerd en in een Verbondsvergadering behandeld. Men heeft er over in „De Gids” en — uitvoeriger — in „Evangellie en Maatschappij” kunnen lezen.

Niet alle groepen loonarbeiders vallen thans onder de sociale verzekering. Er zijn vrij grote groepen, die gelijk te stellen zijn met loonarbeiders, maar welke sociale positie gelijk te stellen valt met die van **kleine zelfstandigen**. Het program noemt bij wijze van voorbeeld: courantenbezorgers, garnalen-, mosselen- en andere zogenaamde deelvisseren. Men zou ook kunnen noemen: petroleumventers, ijscoventers, enz. enz. Zij hebben geen loondienstverhouding, maar hun inkomen komt gewoonlijk niet hoger dan dat van de laagstbezoldigde arbeiders.

Een derde wens is, dat de **uitkeringstermijn der Ziektewet** van maximum één jaar op maximum twee jaar wordt gebracht. Ook dit is in bovenbedoeld rapport opgenomen. Met het oog op krachtadige bestrijding van de tuberculose is het voorts gewenst, dat de uitkering bij opname in een sanatorium van 80% van het loon wordt gebracht op 100% van het loon. Deze bijzondere volksziekte, die in de gezinnen, waar zij optreedt, toch reeds op alle manier grote kosten medebrengt, mag op bijzondere maatschappelijke maatregelen, die den nood in de gezinnen bestrijdt, aanspraak maken.

Nog twee opmerkingen maakt het sociaal-politiek program t.a.v. de sociale verzekering. De eerste opmerking is, dat het Verbond het als een taak van de Overheid ziet, de **totstandkoming van bedrijfspensioenfondsen te bevorderen**.

Zie, dit is nu een voorbeeld van de juiste uitvoering der Overheidstaak.

Bedrijfspensioenfondsen zijn noodzakelijk, om er voor

te zorgen, dat de arbeiders, die oud geworden zijn, ook dan uit de opbrengst van hun arbeid kunnen leven.

Bedrijfspensioenfondsen moeten daartoe door de bedrijven worden gesticht. En de Overheid kan dit door wetgevend maatregelen bevorderen. Zulke bedrijfspensioenfondsen zijn er reeds, of zijn in oprichting. We noemen het Grafisch Bedrijf, de Landbouw, de Bouwnijverheid, de Metaalindustrie, de Textielindustrie. Wanneer de Overheid dit bevordert, zal geleidelijk een oplossing verkregen kunnen worden van het moeilijke vraagstuk der oude-dags-voorziening.

Als een laatste wens wordt dan nog genoemd, „**de snelle totstandkoming van een wettelijk verplichte werkloosheidsverzekering en wachtgeldregeling met bijdragen van werkgevers en Overheid**”.

Een snelle totstandkoming! Het ontwerp is reeds bij de Staten-Generaal aanhangig. Maar de werkloosheid begint dan ook reeds weer den kop op te steken. Daarom is een spoedige afhandeling urgent.

Moge het aanhangige ontwerp spoedig wet geworden zijn. (De Gids)

Rectificatie

In het artikel **Medewerken aan het Instituut Steun Wettig Gezag en aan de Nationale Reserve?** in het vorige no. is op blz. 104, eerste kolom, de alinea, die begint met „Intussen wordt . . .”, op een verkeerde plaats terecht gekomen. Zij had moeten staan vóór de alinea, die begint met „De werving voor de N.R. was geen succes”.

HULPMIDDEL EN BRUG

door T. CNOSSSEN

Er zijn vele mensen, die met een somber oog de groei van ons volk gadeslaan. Het Congres van het Instituut voor Sociaal onderzoek van het Nederlandse Volk, Zaterdag 26 Maart j.l. te Amsterdam gehouden, wees dit uit.

Sommige „humanisten” zongen daar op hogen toon den lof van de doelbewuste kinderregeling. België, waar het bevolkingscijfer stabiel en Frankrijk, waar het over vele jaren terugliep, bieden naar hun mening ideale toestanden. Wie op grond van de praktijk en ervaring daaraan twijfelt is geen vooruitstrevend mens. Wie nog over kinderen als een „erfdeel des Heeren” durft spreken, is meer of minder achterlijk. Met deze „hervormers” valt niet te praten. Het is het beste hen te laten praten. Op het bovengenoemd congres is een suggestie gedaan der overwe-

ging waard. Aanbevolen werd het bevolkingsvraagstuk en de gevolgen daarvan in eigen kring te bespreken. D.w.z. in een sfeer, die geestelijk niet te heterogeen is. Eerst daarna werd nader overleg op bredere basis vruchtbaar geacht.

Welk resultaat dit ook in de toekomst heeft, momenteel is het zo, dat Nederland het dichtstbevolkte land van West-Europa is. Daarmede dienen wij rekening te houden. Het vraagstuk van bevolking, welvaart en (latente) werkloosheid is geen rekensom. De optimale bevolkingsdichtheid vast te stellen is een onbegonnen werk. (Tegen 134 per KM² in Friesland wonen er 788 per KM² in Zuid-Holland). Een te nauw verband tussen overbevolking en emigratie dient dan ook niet te worden gelegd.

Echter zijn de vooruitzichten betreffende den financieel-economischen toestand van Nederland niet zo, dat de handen in den schoot kunnen rusten. Integendeel, industrialisatie, verdere inpoldering en ontginning, vergroting van onze koopvaardijvloot, uitbreiding van den handel en al datgene, wat onze welvaart kan vergroten, is geboden.

Een hulpmiddel is ook: emigratie. Hoe groot het getal landverhuizers moet zijn, is niet vast te stellen.

Er zijn er gelijk de heer Welter, die overbrenging van niet minder dan een paar millioen Nederlanders noodzakelijk achten. Wij delen deze mening niet. Een dusdanige massale uittocht zou ontwrichting van het volksleven ten gevolge hebben. Alsmede een insnoering van het consumptievermogen, van de benodigde dienstprestaties en daardoor van de werkgelegenheid, die niet in het belang van ons volk zou zijn.

VERPLICHTE DEELNEMING

in een

Bedrijfspensioenfonds

door Mr C. J. VERPLANKE

Door de Staten-Generaal is een wetsontwerp heen- geschoven, dat oorspronkelijk als hamerstukje be- doeld was, maar dat in strijd met die bedoeling in het volle licht der parlementaire critiek is komen te staan. Sinds zijn indiening op 10 April 1948 kan het er zich op beroemen 4 maal oorzaak te zijn geweest van een nota van wijzigingen en de lands- drukkerij te hebben genoopt een honderdtal pa- gina's Handelingen met bijlagen het licht te doen zien.

Anderzijds kan men bezwaarlijk zeggen, dat in de pers naar verhouding een even grote belangstel- ling aan dit wetsontwerp is besteed, en wij achten ons derhalve verplicht ons met de lezers van Neder- landsche Gedachten een ogenblik te bezinnen op de belangrijke materie, die er in is geregeld.

Het wetsontwerp, waarop wij doelen, werd inge- diend op grond van de overweging, „dat het wen- selijk is een wettelijke regeling vast te stellen betreffende verplichte deelneming in een bedrijfs- pensioenfonds”.

Wij bevinden ons hier dus op het terrein van de sociale verzekering, waarop de christelijke kabinet- ten van vóór 1940 zich verdienstelijk hebben ge- maakt.

WANNEER MAG DE OVERHEID OPTREDEN ?

Van meet af aan heeft de Antirevolutionaire Partij

het pleit gevoerd voor zulk een maatschappelijke organisatie, dat de sociale vraagstukken zonder overheidsingrijpen in gemeenschappelijk overleg tussen ondernemers en arbeiders zouden kunnen worden opgelost.

Nu betekent echter het wezens-onderscheid tussen staat en maatschappij niet, dat de Overheid op het maatschappelijke terrein nooit zou mogen ingrijpen. Naar haar aard mag de taak der Overheid beperkt zijn en bestaan in het handhaven der openbare gerechtigheid onder, tussen en ten behoeve van haar onderdanen daar, waar deze openbare gerech- tigheid in ernstige mate is of wordt geschonden of zulke schending dreigt; die beperkte taak kan haar ten aanzien van velerlei aangelegenheden tot ingrijpen nopen. Wanneer de maatschappij zelf on- machtig of onwillig blijkt, behoorlijke arbeidsver- houdingen te scheppen, kan er voor de Overheid een rechtsplicht liggen, in te grijpen door haar arbeids- en sociale verzekeringswetgeving. Het is dus niet zo, dat de staat een taak heeft op maat- schappelijk terrein, tenzij de maatschappij zelf werkzaam is, maar men moet er van uitgaan, dat de staat op maatschappelijk terrein géén taak heeft, tenzij de openbare gerechtigheid in ernstige mate wordt of dreigt te worden geschonden, doordat de maatschappij in haar taak te kort schiet.

Er is geen bewijs te leveren, dat in Nederland voor acht miljoen wel, voor tien miljoen geen be- staanszekerheid is te verkrijgen. Veel juistere en veel vruchtbaardere is o.i. een jaarlijkse, regelmatige, goed voorbereide emigratie. Aan- vankelijk achten wij een aantal van 20.000 per jaar (in 1948 ver- trokken circa 15.000) het te be- reiken maximum.

Zulk een beweging is van het grootste belang. Zij biedt enige opluchting, voorkomt verstarring en legt de basis voor de beste wijze van emigratie n.l. die voor- bereid en „gesponsord” door fa- milie en relatie. Wanneer, zoals nu het geval is, het overgrote deel uit de agrarische sector afkomstig is, bevordert dit ook in ons land de natuurlijke gang van zaken. Wie maar enigermate het schreeuwend gebrek aan boerderijen en cultuur- grond kent, verstaat zulks. Niette- min zouden wij niet willen, dat het gehele agrarische overschot naar het buitenland werd overgeheveld.

Bescheidenheid is zeker geboden in de waardeschating van het platteland tegenover de stad. Daartegen wordt nogal eens ge- zondigd. De tegenstelling het „frisse” platteland tegenover de „bedorven” stad is zeker voor wat Nederland betreft vals. Wij heb- ben in ons land geen „grote” ste- den in den zin zoals die in het buitenland wordt verstaan. Rot- terdam b.v. moge zich ongelimi- teerd uitbreiden, in wezen — en gelukkig — blijft het plattelands- karakter er nog steeds behouden. Dit vooropstellend, blijft echter de wenselijkheid van volksspreiding bestaan en zou een statische toe- stand van stad en platteland onze volkskracht niet ten goede komen. Groei, verandering, durf, activi- teit, arbeidslust en levensblijheid zijn uitingen van een gezond volks- leven.

Emigratie is hiermede annex. De „besten” gaan weg, zegt men soms. Zeker de besten in den zin van iets te willen ondernemen. Dat is

goed, ook tegenover het land van immigratie. Flinke emigranten houden den naam van ons volk hoog en helpen banden te knopen tussen nieuwe landen en the old country, het moederland.

Wie uit handelsoverwegingen in dit opzicht teleurgesteld mocht zijn, zal het moeilijk meer kunnen zijn gezien de ervaringen na den jongsten wereldoorlog. Het ant- woord van de oud-emigrés uit Amerika en Canada is spontaan en hartelijk geweest.

Tenslotte willen we nog op een punt wijzen.

Wie oog heeft voor de geestelijke en politieke ontwikkeling in Ame- rika zal een veel nauwere relatie tussen de Calvinistische levens- verbanden daar en die in ons land bepleiten en toejuichen.

De emigratie is daartoe de brug. En uit hoofde van dien een mid- del tot nauwer contact, geheel overeenkomstig de moderne wijze van samenbundeling van interna- tionale krachten.

Daarom kon de antirevolutionair, toen het maatschappelijk leven op eigen kracht niet tot een oplossing bleek te kunnen komen, volle medewerking verlenen aan de van overheidswege **verplichte** sociale verzekering voor de arbeiders, hoewel deze nimmer als ideaal werd gesteld. Onze voorkeur blijft uitgaan naar een regeling, die uit het maatschappelijk leven zelf opkomt.

Een goede vorm, waarin een sociale verzekering kan worden verwezenlijkt, is te vinden in uit onderneming of bedrijfstak voortgekomen verzekeringsfondsen.

WAT WAS ER REEDS TOT STAND GEBRACHT?

In een aantal bedrijfstakken is reeds bedrijfstaksgewijze een pensioenfonds gesticht, dat door de bedrijfsgenoten wordt beheerd. Men heeft hier dus een fonds, dat beoogt pensioen te verzekeren aan degenen, die in de tot dien bedrijfstak behorende ondernemingen werkzaam zijn. Zulke fondsen vindt men o.a. in het Grafisch Bedrijf, in de Metaalindustrie en in de Bouwindustrie. Uiteraard heeft deze vorm van pensioenverzekering uit hoofde van de zelfwerkzaamheid der bedrijfsgenoten onze volle instemming.

Deze pensioenfondsen zijn tot stand gekomen door samenwerking van de organisaties van werkgevers en werknemers in een bedrijfstak en vonden hun basis in een collectieve arbeidsovereenkomst. Op deze wijze vielen de in den betrokken bedrijfstak werkzame arbeiders, voorzover hun werkgevers door het collectief contract gebonden waren, onder de pensioenregeling. Door de wet op het algemeen verbindend en het onverbindend verklaren van collectieve arbeidsovereenkomsten van 1937 werd het mogelijk gemaakt de werking van een bedrijfspensioenfonds uit te breiden tot de werknemers in alle ondernemingen van den bedrijfstak, maar hoewel deze wet den termijn van maximaal 2 jaren, waarvoor verbindendverklaring van de bepalingen van een collectief contract kan geschieden, met opzet niet verplicht stelde voor „fondsen, die uit hun aard een meer permanent karakter dragen”, werd hiervan weinig gebruik gemaakt.

Na de bevrijding is een nieuwe mogelijkheid geschapen door het Buitengewoon Besluit Arbeidsverhoudingen 1945. In artikel 12 van dit wetsbesluit wordt bepaald, dat het college van Rijksbemiddelaars regelingen betreffende lonen en andere arbeidsvoorwaarden bindend kan vaststellen, zodat dit college de instelling van een bedrijfspensioenfonds tot een element van de arbeidsvoorwaarden kan maken.

Hiermee meende de Regering echter niet te kunnen volstaan, want zowel de verbindendverklaring als de in het B.B.A. 1945 bedoelde bindende regelingen kunnen alleen betrekking hebben op werknemers. Bovendien achtte de Regering enerzijds een bedrijfspensioenfonds, dat steunt op een collectief contract en dus van den levensduur daarvan afhankelijk is, geen fraaie figuur, anderzijds oordeelde zij een door het college van Rijksbemiddelaars verplicht gestelde vorming van een bedrijfspensioenfonds niet wenselijk voor een zo belangrijke instelling.

VERPLICHTE VERZEKERING VAN KLEINE ZELFSTANDIGEN

Om deze bezwaren op te heffen werd door de Ministers van Sociale Zaken en van Justitie op 10 April 1948 bij de Tweede Kamer het boven aangeduide wetsontwerp ingediend.

In dat wetsontwerp is echter een geheel nieuw element naar voren getreden: de verplichting voor de kleine zelfstandigen, ook in het bedrijfspensioenfonds deel te nemen.

Wij raken hier een teer punt. Inderdaad dient de in de noodregeling-ouderdomsvoorziening (noodwet-Drees) neergelegde staatsverzorging, die ook geldt voor kleine zelfstandigen, te worden vervangen door een verzekeringsstelsel. Bovendien voert men wel als argument aan, dat de kleine zelfstandigen financieel in practisch dezelfde omstandigheden verkeren als de arbeiders, waarmee men dan hun opnemen in een verplichte verzekering wil motiveren.

Maar daar staat tegenover, dat de groep van de kleine zelfstandigen moeilijk classificeerbaar is vanwege haar fluctuerend karakter. Zij vormt den overgang van de klasse der werknemers naar dien van den middenstand. Zij gaat prat op haar zelfstandigheid. In tijden van hoog-conjunctuur zal zij niet gaarne de premie voor een verplichte sociale verzekering betalen en in slechtere tijden geraakt zij in zulke financiële moeilijkheden, dat ze die premie niet kan betalen.

Maar bovenal valt het principiële argument aan te voeren, dat de kleine zelfstandige **ondernemer** is en, hoewel financieel misschien op één lijn te stellen met den loonarbeider, geen loon, maar winst of verlies incasseert. Hij aanvaardt risico en zijn positie is daarom totaal anders.

Men mist daarom den rechtsgrond voor de verplichte verzekering van deze groep; slechts een doelmatigheidsgrond valt misschien aan te voeren. Wil de Overheid den ondernemer te hulp komen, dat zij dan veeleer wake voor de ondernemersbelangen in haar economische politiek en de creditverlening voor het kleinbedrijf (nog) beter verzorge. De directe aanleiding tot opening van de mogelijkheid, de kleine zelfstandigen tot deelneming in een bedrijfspensioenfonds te verplichten, heeft gelegen in de plannen om te komen tot een bedrijfspensioenfonds in den landbouw. De premie voor de verzekering zou n.l. worden verhaald door de hogere kosten in de prijzen te verrekenen. Om de onbillijkheid te vermijden, dat van die hogere productprijzen ook de kleine boeren, die zonder arbeiders werkten, zouden profiteren, zonder dat zekerheid bestond, dat zij vrijwillig de hogere opbrengst voor een overeenkomstig verzekeringsdoel zouden aawenden, wilde de Regering deze zelfstandige boeren onder de verplichting brengen, eveneens in het bedrijfspensioenfonds deel te nemen.

DE INHOUD DER WET

Het ingediende wetsontwerp had echter niet alleen betrekking op het bedrijfspensioenfonds in den landbouw, maar reikte veel verder: het opende voor alle bedrijfstakken de mogelijkheid de deelneming in een bedrijfspensioenfonds verplicht te verklaren.

De eigenlijke strekking van het wetsontwerp lag in art. 3, volgens hetwelk de Minister van Sociale Zaken het deelnemen in een bedrijfspensioenfonds voor alle of bepaalde groepen van werknemers of van andere bedrijfsgenoten verplicht kon stellen. Dit zou de Minister in het algemeen kunnen doen op verzoek van het bestuur van het fonds, waarin vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersvakverenigingen zitting moesten hebben; in bijzondere gevallen kon hij daartoe echter ook **ambtshalve** overgaan. Steeds gold de eis, dat, naar het oordeel van den Minister, gewichtige belangen de verplichte deelneming gewenst maakten, terwijl bovendien, met het oog op de grote betekenis van het opleggen van zulk een verplichting, met het hoofd van het departement, waaronder de betrokken bedrijfstak ressorteert, overleg gepleegd moest worden en de Stichting van den Arbeid alsmede de Verzekeringskamer gehoord moesten worden.

Van belang was verder artikel 5, volgens hetwelk een verzoek, als bedoeld in art. 3, niet werd ingewilligd, indien de statuten en reglementen van het fonds geen bepalingen inhielden o.m. betreffende de wijze, waarop werd tegemoetgekomen ten aanzien van personen, die principiële bezwaren hebben tegen iederen vorm van verzekering, evenmin, indien het bestuur van het fonds niet paritair was samengesteld uit vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersvakverenigingen, en tenslotte niet, indien enkele andere vereisten niet waren in acht genomen.

In artikel 7 werd aan den Minister van Sociale Zaken de bevoegdheid gegeven voor te schrijven, dat ook de zelfstandigen op billijke wijze in het fondsbestuur zouden zijn vertegenwoordigd, indien de grootte van hun aantal hem daartoe aanleiding zou geven en niet reeds uit anderen hoofde in hun vertegenwoordiging in het bestuur voldoende was voorzien, bijv. doordat zij in de werkgeversverenigingen waren georganiseerd. Verder konden de Minister van Sociale Zaken en de Minister, die met de behandeling van de aangelegenheden van de betrokken bedrijfstak was belast, ook vertegenwoordigers in het fondsbestuur aanwijzen met adviserende stem.

Artikel 11 gaf aan de Verzekeringskamer de bevoegdheid haar opmerkingen over den gang van zaken bij het fonds, indien zijn gestie daartoe aanleiding zou geven, ter kennis van het fondsbestuur te brengen. Daar de Verzekeringskamer alleen op technisch gebied deskundig is en op dit terrein toch ook sociaal-economische factoren een grote rol spelen, zou zij volgens artikel 14 bij het uitoefenen van haar in deze wet gegeven bevoegdheden kunnen worden uitgebreid met bepaalde personen, die op sociaal en economisch gebied als deskundig moeten worden beschouwd.

Ziedaar de voornaamste bepalingen van het ontwerp, zoals dat oorspronkelijk aan de Tweede Kamer werd voorgelegd.

HET VOORLOPIG VERSLAG

Reeds aanstonds werd in het Voorlopig Verslag door verscheidene leden groot bezwaar gemaakt tegen de bepaling, dat de deelneming aan

BAND voor

„Nederlandsche Gedachten”

U kunt den afgelopen jaargang van „Nederlandsche Gedachten” laten inbinden in een half-kunstleren band met goudstempelopdruk op den rug. De kosten hiervan bedragen f 4.25.

Wilt U van deze gelegenheid gebruik maken, dan gelieve U den jaargang op te zenden aan Boekbinderij A. Gølderblom, Wilhelminastraat 80 te Bodegraven.

Inzending kan plaats vinden tot uiterlijk 1 Juli a. s.

Losse banden zijn verkrijgbaar tegen f 2.05 per stuk.

Men houdt er dus rekening mee, dat na 1 Juli a. s. geen bestellingen meer kunnen worden aangenomen.

zulk een bedrijfspensioenfonds **ambtshalve** kon worden voorgeschreven. Zij drongen er met klem op aan, in de wet enkele nadere richtlijnen te geven, die als minimum voorwaarden voor elk bedrijfspensioenfonds zouden moeten gelden. Zo zou duidelijk moeten blijken, dat de meerderheid in een bedrijfstak zulk een centraal pensioenfonds wenst. Zo zou ook voor de gewetensbezwaarden een positieve regeling moeten worden getroffen, die aan hun bezwaren tegemoet kwam.

Verschillende andere leden waren van mening, dat dit ontwerp in het geheel geen rekening hield met de vele bestaande ondernemingspensioenfonds, alsmede dat het miljoenen particuliere polissen van zelfstandige bedrijfsgenoten hun bestaansrecht zou kunnen doen verliezen, zodat over het sociale doel van het ontwerp werd heengesloten. Nodig ware derhalve een bepaling, dat aan de verplichting tot deelneming in een pensioenregeling is voldaan door deelneming aan het pensioenfonds ener onderneming, waarbij men werkzaam is, dan wel — voor de zelfstandigen — door het sluiten van een particuliere verzekering bij de levensverzekeringmaatschappij zijner keuze.

Tenslotte werden vrij algemeen bedenkingen geuit tegen het toezicht van overheidswege op deze fondsen. De fondsen zouden niet uitsluitend in de particuliere sfeer blijven.

Kortom, het gehele ontwerp werd door de Tweede Kamer met de grootste reserve ontvangen.

MEMORIE VAN ANTWOORD EN NOTA'S VAN WIJZIGINGEN

Op 27 November 1948 verscheen de Memorie van Antwoord,

De ambtshalve beslissingsbevoegdheid van den Minister van Sociale Zaken werd uit het ontwerp teruggenomen en de bepaling werd opgenomen, dat de statuten of reglementen van een bedrijfspensioenfonds een regeling moesten inhouden, in welke gevallen werkgevers en werknemers die betrokken zijn

bij een ondernemingspensioenregeling, aan het bedrijfspensioenfonds niet behoeven deel te nemen dan wel van het storten van een premie in dit fonds kunnen worden vrijgesteld.

Op 7 December 1948 werd een tweede nota van wijzigingen ingezonden, die ten doel had ook de zelfstandigen, die een levensverzekeringsspolis hebben gesloten, van de verplichtstelling uit te zonderen. Op 17 Januari 1949 volgde een derde nota van wijzigingen, waarbij werd opgenomen de bevoegdheid van den Minister van Sociale Zaken, richtlijnen vast te stellen met betrekking tot het verlenen van vrijstelling, door bedrijfspensioenfonds, van het deelnemen aan zulke fondsen.

DE OPENBARE BEHANDELING

Op 27 Januari 1949 ving de openbare behandeling in de Tweede Kamer aan.

De A.R. afgevaardigde, de heer Stapelkamp, juichte het wetsontwerp als zodanig toe. De terugneming van de ambtshalve beslissingsbevoegdheid van den Minister achtte hij een grote verbetering, maar hij oordeelde het onjuist, dat in hetzelfde artikel 3 de bepaling was opgenomen, dat de Minister de deelneming aan een fonds verplicht kan stellen, wanneer naar zijn oordeel gewichtige belangen dit gewenst maken. Immers, in de M. v. A. zegt de Minister, dat onder zulke gewichtige belangen kan worden gerekend het feit, dat hij den kring van deelnemers niet ruim genoeg acht. De situatie kan dus ontstaan, dat het bestuur van een bedrijfspensioenfonds een algemeen verplichtverklaring van een fonds vraagt voor alle werknemers in een bedrijfstak en de Minister, met deze bepaling in de hand, zegt: die kunt ge alleen krijgen, wanneer ge de werkingssfeer van het fonds uitbreidt tot de zelfstandigen en de werkgevers in den bedrijfstak. Dit ging den heer Stapelkamp veel te ver en hij zag de betreffende voorwaarde liever vervangen door de woorden „indien een belangrijke meerderheid dit vraagt”.

(Wórdt vervolgd)

Dr. M. C. SMIT

Met ingang van 1 April 1949 is de heer M. C. Smit in volledigen dienst getreden als bibliothecaris der Dr A. Kuiperstichting.

De heer Smit, die reeds sinds half Februari 1947 in halven dienst der Dr Kuiperstichting was, werd geboren 14 October 1911 te Haastrecht, bezocht het Stedelijk Gymnasium te Gouda en studeerde sinds 1932 aan de Vrije Universiteit in de Faculteiten der theologie, der letteren en wijsbegeerte en der rechten. In 1933 legde hij het propaedeutisch examen ter voorbereiding van de studie in de theologie af, in 1940 het candidaatsexamen rechten en in 1946 het doctoraal examen geschiedenis.

Inmiddels zette hij ook zijn studiën in de theologie en in de rechten nog voort. Hij hoopt eerlang te promoveren op een geschied-filosofisch onderwerp.

Door zijn bemoeiingen zal de bibliotheek der Dr Kuiperstichting geheel worden gereorganiseerd. Met name zal de systematische catalogisering geheel opnieuw worden opgezet, hetgeen tot een veel intensievere benutting der bibliotheek en tot veel besparing van werk voor het personeel der bibliotheek zal kunnen leiden.

Daarnaast bestaat uitzicht, dat de heer Smit op den duur zekere wetenschappelijke studiën ten behoeve van de Dr Kuiperstichting zal kunnen verrichten.

De jongeren Studieclubs

Vergadering Hoofdbestuur op 5 Maart 1949

Het bestuur der Nationale Organisatie kwam op 5 Maart 1949 te Utrecht onder leiding van den voorzitter, den heer E. van Ruller, in vergadering bijeen.

In deze vergadering werd een uitvoerige discussie gewijd aan het in de algemene vergadering teruggenomen voorstel betreffende den contactraad. Een definitieve beslissing over het al of niet voorgoed intrekken van dit voorstel werd nog niet genomen, deze beslissing is uitgesteld tot de volgende vergadering.

Een belangrijk besluit werd genomen met betrekking tot onze studieschetsen. Zoals bekend was de

Commissie-Groen reeds gekomen met een aanbeveling betreffende de te behandelen stof en de indeling daarvan. Dr W. P. Berghuis, de vierde man, die op verzoek van de commissie zelve aan haar was toegevoegd, had nu een schema van 25 schetsen opgesteld, welk schema op 5 Maart ter tafel lag.

Het schema, waarover ook nog de heer H. Algra zijn ogen had laten gaan, kon in het bestuur de algemene goedkeuring wegdragen. Besloten werd de heren Ds J. Schelhaas te Roodeschool en N. van der Brugge te Middelharnis te verzoeken de 25 in het schema genoemde schetsen uit te werken. De bedoeling is, dat de schetsenbundel ten clubs bij den aanvang van het seizoen 1949—1950 ter beschikking kan worden gesteld.

Ook dit jaar zal een studieconferentie worden

belegd. Het bestuur hoopt deze goede in 1948 ingestelde gewoonte in de komende jaren te kunnen handhaven. Wanneer dat tenminste zin heeft, hetgeen zal moeten blijken uit de resultaten van de Puttense conferentie.

Besloten werd op de conferentie aan de orde te stellen de onderwerpen: Het Federalisme en De Sociale Kwestie.

Daar voor beide onderwerpen nog niet vaststaat, wie als referent zal optreden, kunnen thans de namen der referenten nog niet worden gepubliceerd.

(Thans kan worden medegedeeld, dat de conferentie zal worden gehouden van 22 tot en met 24 September in het vacantieoord „De Wiekelaar” te Loenen op de Veluwe.)

Voorts nam het bestuur reeds enkele besluiten

met betrekking tot den toogdag 1949 en de algemene vergadering.

Gepubliceerd kunnen op dit moment alleen nog maar worden die betreffende de data en de plaats van vergadering.

De toogdag zal worden gehouden op Zaterdag 15 October te Utrecht. De huishoudelijke vergadering op Vrijdagavond daaraan voorafgaand.

Uitvoerig werd tenslotte nog gesproken over de activiteit van de besturen der diverse provinciale verbanden. Hoewel eigenlijk vooral ook deze besturen de kurken zijn, waarop onze organisatie drijft, meende het bestuur te moeten constateren, dat niet al deze besturen een met hun positie en taak overeenkomende activiteit ontplooiën. Door het secretariaat is inmiddels een circulaire met enkele suggesties aan de betrokken besturen toegezonden.

De ARJOS en de Militaire Dienst

H. D. W. BOVEN

H. Algra wijst in de nummers van het Gereformeerd Jongelingsblad d.d. 1 April en 8 April j.l. op de betekenis voor de Jongelingsverenigingen van het meedoen van Nederland aan het sluiten van het Atlantisch Pact.

In het nummer van 1 April zet hij kort de betekenis van het Pact uiteen.

In de praktijk zal het z.i. die werking hebben, dat wanneer Rusland één der Westeuropese staten aanvalt, onmiddellijk alle andere bondgenoten, dus ook wij, met Rusland in oorlog zullen zijn.

De verplichtingen, die wij bij de ondertekening van het Pact op ons genomen hebben, hebben dan ook vergaande consequenties, die in het bijzonder onze jonge mensen aangaan. Immers Nederland zal ervoor moeten zorgen binnen afzienbaren tijd ook in Europa een krachtig modern uitgerust leger op de been te hebben. Dat betekent voor de toekomstige lichteningen een langdurigen, intensieven militairen dienstplicht. En ook dat deze lichteningen aanzienlijk zullen moeten worden uitgebreid. De heer Algra rekent erop dat als gevolg hiervan jaarlijks \pm 2000 leden van den Nederlandsen Bond van Jongelingsverenigingen op Gereformeerden Grondslag in militairen dienst zullen worden opgeroepen.

Dit brengt, schrijft de heer Algra, voor onzen bond een hele reeks vragen mee.

* * *

In het nummer van 8 April noemt hij er een paar. In de eerste plaats stelt hij er enkele met betrekking tot het werkplan.

„Moeten wij een **hoofdwerkplan** maken, dat vóór de inlijving bij de troep voltooid kan zijn?

Een plan dus voor **drie jaren**? Om daarnaast een **aanvullingswerkplan** te maken, dat in militaire J.V.'s in de garnizoensplaatsen kan worden behandeld en dat door de afgekeurden en vrijgestelden in een aparte club wordt besproken?”

Voorts stelt hij aan de orde het vraagstuk der specifiek militaire J.V.'s en overweegt hij of niet apart aandacht moet worden gewijd aan de geestelijke scholing van den jongen man voor den militairen dienst.

En tenslotte wijdt hij enkele vragen aan hen, die met groot verlot gaan.

„Hoe krijgen we ze terug op de J.V.? Of moeten we voor verdere scholing iets apart hebben?”

Aan het slot maakt hij dan een opmerking, die ook onze Nationale Organisatie aangaat. „Want wij moeten,” zo schrijft hij, „nu reeds de nodige plannen maken, ook in overleg met andere organisaties.”

* * *

Meedoen aan een eventueel overleg over de door den heer Algra aangesneden vraagstukken zou ook voor ons van belang zijn. Immers ook wij komen geregeld in aanraking met moeilijkheden, welke voortvloeien uit het feit, dat zoveel jonge mannen voor den militairen dienst worden opgeroepen.

Herhaaldelijk komt het voor dat in de motivering van het feit, dat een club werd opgeheven, mede genoemd wordt het argument dat zoveel leden in militairen dienst gingen en naar Indië vertrokken.

Hieruit blijkt wel dat de militaire dienst ook onze organisatie veel van haar levenssappen

Katholieke Volks Partij

I. Beginselen.

a. De mens.

Voor een goed begrip van de Rooms-katholieke staatsleer is het goed eerst te letten op wat de Roomse theologie leert aangaande de mens en zijn verhouding tot God. Wij stuiten dan op een fundamenteel verschil met de Gereformeerde theologie, een verschil dat ook van groot belang is voor het verstaan van beider staats- en maatschappijleer.

1. Let eerst op de reformatorische gedachten-gang aangaande de trits: schepping — zondeval — verlossing.

De mens is geschapen naar Gods beeld, dat is in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid (H. Cat. Zond. 2). Door de zonde is de mens en in hem heel de natuur verdorven, omgebogen, niet langer op God, maar van Hem afgewend, al wordt terwille van de uitverkorenen, d.i. terwille van Gods werk, de vernietigende kracht van de zonde gestuit. Christus doet door zijn dood en opstanding de zonde te niet, wekt in de mens een nieuw leven en plaatst hem weer in de juiste verhouding tot God.

2. De Roomse theologie onderscheidt reeds bij de Schepping van de mens tweërlei.

De mens is geschapen als een redelijk en zedelijk wezen. Dit is de natuurlijke orde.

Daarenboven is de mens begiftigd met boven-

natuurlijke gaven: de oorspronkelijke heiligheid, waardoor hij in staat is de zaligheid te verwerven, d.i. God te zien zoals Hij is, naar zijn wezen. Dat is het einddoel van het menselijk bestaan. Dit boven-natuurlijke zijn is het stuur naar, het venster op de eeuwigheid.

Door de zondeval wordt nu de mens van deze bovennatuurlijke genade beroofd; hij kan zijn eindbestemming, de zaligheid, niet meer bereiken. De mens is een schip zonder roer geworden. Zijn natuur is verzwakt en zijn verstand verduisterd. Maar toch is hij niet geheel verdorven. Zijn vrije wil is gebleven en hij blijft in staat tot natuurlijk goed.

Christus heeft de bovennatuurlijke genade weer voor de wereld verworven en deze toevertrouwd aan de Kerk.

b. De samenleving.

1. De mens is een persoon; een eenheid, waarin wij twee aspecten kunnen onderscheiden: het individuele en het sociale. De mens heeft een individueel levensdoel en een persoonlijke verantwoordelijkheid. Maar hij kan dit levensdoel alleen bereiken in gemeenschap met anderen en draagt ook mede-verantwoordelijkheid voor die gemeenschap. De mens is een „sociaal wezen”, ingesteld op gemeenschapsleven. Daarin zien wij allerlei levensverbanden tot ontwikkeling komen: gezin, verëning enz. Al deze verbanden worden in een bepaald gebied overkoepeld door de staat. Deze is het hoogste samenlevingsverband in de natuurlijke orde een societas perfecta, d.i. een volkomen gemeenschap.

2. Deze maatschappijleer gaat terug op Thomas van Aquino, die zich op zijn beurt vooral baseerde op de wijsbegeerte van Aristoteles. De heiden Aristoteles kon in het licht van enkel het natuurlijk verstand uiteraard met zijn theorie niet boven de natuurlijke orde uitstijgen. Deze stap bleef voorbehouden aan Thomas.

Deze wist dat het doel van den mens is de eeuwige zaligheid, welke in de natuurlijke orde niet te bereiken is. Aan het stelsel van Aristoteles voegt hij daarom een nieuw element toe: de kerk. Terwijl de staat de „societas perfecta” is op natuurlijk terrein, is de kerk de societas perfectas op boven-natuurlijk terrein.

3. Zo komen we tot het moeilijke punt: de verhouding van kerk en staat, tussen de kerk ook en een staatkundige groepering als de K.V.P.

De staat is de hoogste gemeenschap in de natuurlijke orde; de hoogste, dus hij heeft in deze orde niets hogers boven zich. Maar ook: in de natuurlijke orde! Wij bevinden ons in de staatkunde niet op het terrein van het geloof (dat is het domein van

aftapt, hoewel natuurlijk onze organisatie niet zo gebonden is aan de betreffende leeftijdsklassen als de jongelingsbond.

Dit laatste is er ook oorzaak van dat het voor ons geen zin heeft de vragen van den heer Algra betreffende het werkplan over te nemen.

Wel is voor ons van groot belang de vraag hoe de jongens, die uit den militairen dienst komen, op onze clubs te krijgen, c.q. terug te krijgen.

En ook zou naar het ons voorkomt, onzerzijds medegewerkt kunnen worden om den jongens een „hechte wapenrusting” te smeden, aleez zij in dienst gaan.

De heer Algra heeft daarbij gedacht aan het organiseren van een kamp voor a.s. militairen, „waar hun houding als Gereformeerde jongens in militairen dienst wordt besproken.”

Het lijkt ons nuttig, dat ook in het bestuur der Nationale Organisatie deze en dergelijke vragen eens overwogen worden.

de kerk) maar op het terrein van de zeden. Daarom zijn de beginselen van de K.V.P. ook niet gebaseerd op een gemeenschappelijke geloofsovertuiging, maar op bepaalde natuurlijke zedelijke normen. Tot de erkenning van deze natuurlijke zedelijke normen kan men ook buiten de kerk, buiten het geloof om komen. Daarom kan (sinds 1945) ook een niet-roomse lid zijn van de K.V.P. Voor de rooms-katholiek echter vinden deze natuurlijke normen hun bevestiging in de openbaring en in het leergezag van de Kerk.

Wijst deze redenering op een duidelijk onderscheid tussen kerk en staat, anderzijds is er toch ook een nauw verband. Het doel van de mens ligt niet in de tijd, maar in de eeuwigheid. De tijdelijke belangen zijn niet nevengeschikt, maar ondergeschikt aan de boventijdelijke belangen. Bij de behartiging van de tijdelijke belangen zal gezorgd moeten worden, dat de boventijdelijke belangen niet in het gedrang komen, maar integendeel bevorderd worden. Het optreden op staatkundig terrein moet ook dienstig zijn voor 's mensen leven hiernamaals. Wordt daaraan niet voldaan, dan is het de taak van de kerk, haar vermaan uit te spreken.

Zo waakt de kerk over heel het leven. Daarom heeft de kerk ook haar geestelijke adviseurs in alle organisaties, op welk terrein ook. Zo is de kerk toch ook weer bovengeordend aan de staat.

c. De staat.

Veel van wat over de staatkundige beginselen gezegd kan worden vloeit voort uit wat hierboven gezegd is.

1. Wij zagen al, dat de Roomse maatschappijleer geen (zie I. b 1.) wezenlijk onderscheid kent tussen staat en maatschappij. De staat is de hoogste maatschappelijke organisatie. Hij omvat de gehele volksgemeenschap en overkoepelt alle lagere organen.

2. De staat heeft het hoogste gezag in de natuurlijke orde. Ook zonder de zondeval zou er in deze natuurlijke orde leiding, een hoogste autoriteit nodig zijn. Het overheidsgezag is er dus niet „om der zonde wil” maar berust op de scheppingsorde. Dat betekent ook dat de overheid zich — ook zonder erkenning van de openbaring — heeft te richten naar de natuurwet, naar natuurlijke zedelijke normen. Deze natuurlijke zedewet vindt echter haar bevestiging en verduidelijking in de Schrift en in het leergezag.

3. Het doel van de staat is de zorg voor het algemeen welzijn van de burgers. Wij zagen al, dat dit allereerst betreft de tijdelijke belangen, maar indirect ook het boventijdelijk welzijn moet dienen.

4. Dit staatsgezag is niet absoluut: het treedt met name terug, wanneer het om geestelijke belangen gaat. Maar het staat ook in tijdelijke orde niet voorop. De staat is geen doel maar hij dient het belang van de gemeenschap. Daarom moet de staat aan lagere verbanden overlaten, wat deze even goed als of beter dan de staat kunnen verrichten. Dit is het belangrijke subsidiariteitsbeginsel: eerst komen de lagere, met name de vrije, in het maatschappelijk leven zelf

gegroeide organen; pas als deze te kort schieten — hun taak niet kunnen of willen verrichten — komt in de tweede plaats, subsidiair, de staat aan bod. Litteratuur: zie onder III.

II. Het Staatkundige program.

a. Uit het bovenstaande volgt reeds, dat een eigen politieke organisatie van Rooms-Katholieken allerm minst vanzelfsprekend is. In de staatkunde gelden immers natuurlijke zedelijke normen, die ook door de ongelovige te kennen en te aanvaarden zijn. Men bedenke echter:

1e. dat deze natuurlijke normen hun fundering vinden in een gemeenschappelijke geloofsovertuiging; ging;

2e. dat de zorg voor de tijdelijke belangen ook aan het boventijdelijk welzijn ten goede moet komen. Daarom heeft het kerkelijk gezag vooral sinds het einde van de vorige eeuw op eigen partijformatie aangedrongen en sprak het episcopaat zich ook in de laatste jaren uit voor de eenheid van de Rooms-Katholieken op politiek terrein.

b. Het program van 1946 stelt voorop de eis van versterking van de geestelijke en zedelijke grondslagen van ons volk. Daartoe moet de overheid — binnen de grenzen van haar taak — de eerbied voor God en godsdienst bevorderen en de waarde van de menselijke persoonlijkheid, het gezin, het gezag en het vaderland verdedigen en beschermen. De volgende punten komen daarbij naar voren: vrijheid van godsdienst; bevordering van de Zondagsrust; beperking van de mogelijkheid tot echtscheiding; bevordering van de praktische naleving van zedelijke normen (maatregelen tegen openbare propaganda van het Neo-Malthusianisme en tegen uitspattingen in het amusementsleven).

Van niet minder belang is de eis van volledige financiële gelijkstelling en zelfs de voorrang van het bijzonder onderwijs. Deze erkenning van de zelfstandigheid der levensbeschouwingen vinden wij ook terug bij de paragrafen over de radio-omroep en de jeugdbeweging.

c. Kenmerkend voor de Rooms-Katholieken is ook hun neiging tot een corporatieve maatschappij-ordening:

„Over het gehele terrein van gemeenschappelijke voorziening, zowel economisch-sociaal als cultureel-sociaal, dienen eigen publiekrechtelijke organisaties te worden gevormd, welke niet alleen het gemeenschappelijk belang der betrokkenen (binnen het kader van het algemeen welzijn) behartigen, maar ook strekken tot versterking van hun zedelijk besef en sociale verantwoordelijkheid.”

In het bijzonder wordt gevraagd om een organisatie van het bedrijfsleven door zelfstandige publiekrechtelijke lichamen, die geen staatsorganen zijn, doch binnen het kader van het algemeen regeringsbeleid onder toezicht der overheid het bedrijfsbelang behartigen.

d. Het program verlangt voorts een groot aantal sociale voorzieningen.

Van groot belang is daarbij het scheppen van een morele band tussen de arbeider en de onderneming. Doorvoor is nodig: medezeggenschap van de arbeiders, een aandeel in de baten van de onderneming, maatregelen tegen onrechtvaardig ontslag, verbod van staking en uitsluiting.

Bij de loonvorming bijzondere maatregelen ten behoeve van het grote gezin (kindertoeslag). De beveiliging van en de zorg voor het gezin is voor de K.V.P. van zeer groot gewicht (verkiezingspropaganda 1948; de gezinspartij).

Uitbreiding van de sociale verzekeringen en voorzieningen vooral ook voor de (kleine) zelfstandigen.

Litteratuur: Het program van de K.V.P. in „Parlement en kiezer”, afzonderlijk verkrijgbaar bij het secretariaat van de K.V.P.

III. Beoordeling.

a. Instemming.

Er is vroeger vaak sterke nadruk gelegd op wat ons op staatkundig terrein met de Rooms-Katholieken verbindt. Ongetwijfeld is er veel, dat wij kunnen waarderen. Te wijzen valt op:

1. het streven naar versterking van de zedelijke grondslagen van ons volksleven.
2. de afwijzing van de volkssouvereiniteit en de erkenning van de Goddelijke oorsprong van het gezag.
3. de erkenning van de grote waarde van de geestelijke vrijheid en het streven de verschillende levensbeschouwingen in het openbare leven tot gelding te doen komen; vooral ook
4. de strijd voor het bijzonder onderwijs, lange jaren een hechte basis voor de coalitie.
5. de afwijzing van de staatsalmacht, verwerping van de socialistische socialisatie-principes; in de na-oorlogse jaren is dit meer dan eenmaal praktisch gebleken (particuliere mijnen, particuliere radiodistributiebedrijven, verkeer).

b. Afwijzing.

Toch is het nodig voor een zuivere bepaling der posities ook te letten op de verschillen. Allereerst wat betreft de beginselen.

1. Bezwaar moet gemaakt worden tegen de verzwakking van de uitwerking der zondeval en de aanvaarding van natuurlijke waarden en normen als voldoende richtsnoer voor het tijdelijke leven. Wij zagen, dat de Heilige Schrift niet als een onmisbare grondslag voor de staatkunde wordt beschouwd.
2. Deze onderscheiding tussen de natuurlijke en de bovennatuurlijke orde leidt ook tot een verkeerde opvatting van de verhouding van kerk en staat, tot de overschaduwning van heel het leven door de kerk.
3. In de tijdelijke orde is er geen principieel onderscheid tussen staat en maatschappij, er is een hiërarchische verhouding met de staat aan de top. Het subsidiariteits beginsel maakt de keus tussen staats- of maatschappelijke zorg tot een kwestie

van louter opportuniteit, al is er voorkeur voor de „lagere” organen.

Wij zien dat in het corporatisme, dat heel het openbare leven wil omspannen met publiekrechtelijke-, dat is in wezen met staatsorganen. Wij zien dat ook bij de R.K. denkbeelden over de bedrijfsorganisatie (de voorzitters der organen ± gelijk aan burgemeesters).

In deze lijn ligt ook de zorg van de staat voor het „algemeen welzijn” (uiteraard in de natuurlijke orde”). Dit begrip is dermate onbepaald, dat aan de bemoeiingen van de staat geen enkele principiële grens wordt gesteld.

4. In de praktische politiek zien wij bij de K.V.P. een sterk opportunisme. De Indonesische politiek b.v. van de K.V.P. eiste een voortdurend geschipper, in verband met de wens tot samenwerking met de P.v.d.A.

Litteratuur:

Voor de aangeroerde theologische vragen zie men Dr H. Bavinck, Gereformeerde Dogmatiek, (I pag. 375 vv.; II pag. 576 v.v. en IV pag. 476 v.v.).

Prof. Dr G. C. Berkouwer, Conflict met Rome, pag. 103—152).

Voorts (van R.K.-zijde): Mr Dr A. Borret S.J., De Katholieke maatschappij- en staatsleer (In: Principiële Staatkunde, 1926; pag. 9—36).

Dr A. J. M. Cornelissen, Beginselen der Nederlandsche politieke partijen (1935).

Prof. Mr F. J. M. F. Duynstee, Het glazen huis (1946, vooral pag. 10—17).

Dr E. Brongersma, Katholicisme en rationele Staats- en Maatschappijleer.

Van A.R.-zijde: Prof. Dr H. Dooyeweerd, De strijd om de christelijke vakorganisatie (ref. Chr. Werkgevers 1936).

Dezelfde: De Christelijke staatsidee (ref. Arja 1936).

IV. Organisatie en Samenwerking.

1. Tot de zestiger jaren van de vorige eeuw slopen de Roomse kamerleden zich nauw aan bij de liberalen. Onder de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden was er n.l. van politieke invloed voor de vrij talrijke Rooms-Katholieken, die er nog waren, geen sprake. Officieel was er voor hen zelfs geen vrijheid van godsdienstoefening, al werd deze oogluikend toegestaan. In en na de Franse tijd begon de emancipatie der Roomsens. Daarbij was voor hen het meest te verwachten van de liberalen. Zo bracht de grondwetsherziening van 1848 afschaffing van de censuur op kerkelijke correspondentie, vrijheid van vereniging en vergadering, vrijheid van onderwijs. In 1853 volgde het herstel der kerkelijke hiërarchie (daarvoor was Nederland „missiegebied”).

2. In de zestiger jaren begon de geleidelijke losweking van de liberalen. De anti-Katholieke houding van het internationale liberalisme (houding tegenover de kerkelijke staat van de Italiaanse liberalen) bracht al verwijdering. Ook in ons land werd het liberalisme steeds meer „anti-clericaal”. De schoolkwestie werd het beslissende punt. Dr

Schaepman was bij de R.K. de onvermoeide strijder voor de coalitie tussen A.R. en R.K.

3. Aan het einde van de vorige kwam de vaste samenwerking tot stand, de coalitie. Deze vorm van samenwerking hield verband met het kiesstelsel: het districtenstelsel. Dit stelsel maakte afspraken reeds voor de verkiezingen en wederkerige steun nodig. In 1897 besloot een landelijke vergadering van R.K. kiesverenigingen:

a. een blijvende organisatie te vormen met een eigen program.

b. samen te werken met A.R. (later ook met C.H.). De invoering van de evenredige vertegenwoordiging (1917) maakte verkiezingsafspraken overbodig. De samenwerking op een Kabinetsprogram bleef tot 1925 toen door aanneming van het amendement Kersten. Toch bleef nog de samenwerking, maar in extra-parlementaire kabinetten.

4. Vooral sinds 1933 was de rechtse samenwerking zeer wankel. Verschillen over de financiële en economische politiek brachten enkele conflicten. In 1939 kwam het einde van de samenwerking tussen A.R. en R.K.

5. De pogingen om te komen tot een doorbraak van de oude politieke tegenstellingen (Nederlandse Unie in 1940, Nederlandse Volksbeweging in 1945) vonden bij de Rooms-Katholieken een welwillende belangstelling. In December 1945 werd toch tot

eigen partij-formatie besloten; de partijleiding vond het echter nodig heel voorzichtig te rangeren. De partij kreeg een nieuwe naam. Aan de P.v.d.A. werd voorgesteld voor de verkiezingen een gemeenschappelijk urgentieprogram samen te stellen, maar deze ging daar niet op in.

Het mislukken van de doorbraak bij de verkiezingen van 1946 heeft deze politieke vrijage minder vurig doen worden, maar de rooms-rode samenwerking is nog immer een van de assen waar de na-oorlogse R.K. politiek om draait. De verbreding der basis in 1948 (C.H. en V.V.D. erbij) scheen de positie van de K.V.P. tegenover de P.v.d.A. te zullen versterken, maar in feite is daarvan nog weinig gebleken.

Litteratuur:

Onze groei, onze eenheid, onze kracht (brochure K.V.P.).

A. C. J. Commissaris: Van toen wij vrij werden (1795—1903).

Dr J. H. J. M. Witlox: De Katholieke Staatspartij in haar oorsprong en ontwikkeling geschetst (tot 1848).

Voor de „nieuwe koers” zie men: Prof Duynstee, Het glazen huis, hoofdstuk VI: Bezwaren tegen de vooroorlogse R.K. Staatspartij.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

De A.R. partij en het vrouwenkiesrecht.

R. F. vraagt namens de Arjos te D. (Fr.) waarom was de A.R. partij tegen de invoering van het vrouwenkiesrecht en is zij tegen het zitting hebben van vrouwen in gemeenteraden, provinciale staten en volksvertegenwoordiging?

Aan het verzoek, deze vragen per brief te beantwoorden, omdat de meeste leden „Nederlandse Gedachten niet lezen, kan ik bezwaarlijk voldoen. Ons blad is het officiëel orgaan ten dienste der partij en haar jongerenstudieclubs en behoort door elk lid te worden gelezen. Desnoods nemen twee leden tezamen één abonnement.

Het aantal verzoeken om een antwoord per brief neemt steeds toe. Ik kan daar slechts in dringende gevallen aan voldoen, omdat voortgezette discussie over door mij gegeven antwoorden ook reeds „enigen tijd” vordert. De bedoeling van onze rubriek is toch tenminste alle leden onzer jongerenstudieclubs van dienst te zijn.

En nu de vragen:

We onderscheiden actief en passief kiesrecht. Onder actief kiesrecht verstaan we het recht om aan de verkiezingen deel te nemen. Onder passief kiesrecht het recht om gekozen te worden.

Onze partij spreekt zich in artikel IX uit over het kiesrecht.

De redactie van 1878 werd in 1916 en 1934 belangrijk gewijzigd. Men zie daarvoor het vergelijkend

overzicht, voorkomende als bijlage van Dr Colijns toelichting op ons beginselprogram „Saevis tranquillitas in Undis”, pag. 579-592.

Daaruit blijkt duidelijk de ontwikkeling onzer denkbeelden.

Het is beslist onjuist te menen, dat onze partij zonder meer tegen vrouwenkiesrecht is. Onze partij heeft het steeds opgenomen voor het organisch karakter van den Staat. De Staat wordt niet gevormd door een aantal individuen, doch hij is gegroeid uit gezinnen en andere levensverbanden. Het individualisme, door Da Costa getypeerd als de leer van „een hoop zielen op een stuk grond”, is in strijd met de Heilige Schrift. Derhalve werd het algemeen, d.i. het individueel kiesrecht, verworpen, zowel voor mannen als voor vrouwen.

Naar A.R. opvatting worden Staat en Maatschappij principiëel onderscheiden. De bedoeling heeft steeds voorgezeten, daarmede inzake het kiesrecht rekening te houden. In eigen kring is het inzicht niet altijd even scherp geweest. De oorzaak is misschien wel, dat men opvattingen inzake staatkundig en maatschappelijk kiesrecht dooreengehaald heeft.

Een kort historisch overzicht kan daarom van belang zijn.

Reeds in 1878 sprak onze partij zich uit voor een „ander kiesrecht”. In tegenstelling met de formulering van 1916 blijkt uit het artikel niet, welke lijn zij wil zien getrokken. Dr Kuyper heeft in zijn toelichting op het Program terstond herstel van het organisch karakter van den Staat bepleit. Hij koos voor twee vertegenwoordigende lichamen, één door corporaties gekozen voor de maat-

schappelijke belangen, terwijl het andere lichaam, van meer politieke aard, door de gezinshoofden zou moeten worden aangewezen. In 1916 wenste Dr. Kuyper het staatkundig kiesrecht ook toe te kennen aan ieder, die in de maatschappij een eigen positie en zelfstandig levensbestaan verworven had, waarbij hij geen onderscheid maakte tussen man en vrouw. Nu de maatschappelijke groei een maatschappelijke Kamer nog niet mogelijk maakte, wenste hij dit maatschappelijk element niet te verwaarlozen. Derhalve wenste hij hen tijdelijk, totdat de maatschappelijke vertegenwoordiging tot stand kwam, het staatkundig kiesrecht te geven.

De partij volgde echter Dr. Kuyper's gedachten-gang niet.

In 1888 sprak de partij in de Statenvergadering zich uit voor een kiesrecht van gezinshoofden „mits natuurlijk geen vrouwen”.

In 1891 verviel deze toevoeging, omdat men vermoedelijk dacht aan de weduwen.

In 1907 nam de partij, in verband met het „blanco” artikel 80 der Grondwet (het kiesrechtartikel) een aantal conclusies aan, waarin zij:

- a. zich verzette tegen invoering van het algemeen kiesrecht;
- b. zich uitsprak voor een organisch en niet individualistisch kiesrecht;
- c. desnoods mede kon gaan met het Capaciteitskiesrecht voor mannelijke gediplomeerden, als aanvulling op het gezinshoofdenkiesrecht;
- d. dat zij onder gezin verstaat ook onvolledige gezinsformaties. Hieronder waren zelfstandige vrouwen niet begrepen.

In 1913 diende Heemskerk een voorstel tot wijziging in, waarbij naast de mannelijke gezinshoofden ook zelfstandige personen in de maatschappij het stemrecht verkregen.

Ook hier ontvingen de weduwen en de zelfstandig werkende ongehuwde vrouw geen stemrecht. De Statenvergadering ging met dit voorstel accoord. Men ziet daaruit, dat Kuyper's wil niet altijd wet voor de partij was.

In 1916 werd echter alleen het staatkundig vrouwenkiesrecht gewraakt, terwijl het recht der weduwen als vanzelfsprekend werd geacht.

De noodzakelijkheid werd uitgesproken van een Kamer, waarin de maatschappelijke groepen zich door gemachtigden konden doen vertegenwoordigen. Het maatschappelijk kiesrecht der vrouw werd dus niet gewraakt.

In 1934 kwam een geheel nieuw artikel IX tot stand, luidende:

„Zal het volk, zowel in zijn politieke geestesstromingen als naar zijn maatschappelijk leven in zijn verschillende openbaringen den invloed op het Staatsbeleid kunnen oefenen, die het van rechtswege toekomt, dan zal voor beide naar afzonderlijke wijze van vertegenwoordiging gestreefd moeten worden met toepassing van kiesrecht, dat een organisch karakter behoort te dragen.

De politieke vertegenwoordiging kome tot stand door middel van een kiesrecht, uit te oefenen door gezinshoofden en daarmee gelijk te stellen personen; de maatschappelijke door de medewerking van allen, die, in of buiten gezinsverband levend, zelfstandig

werkzaam zijn in ambt, bediening of waardigheid of zich in enig beroep of bedrijf verbonden hebben.” Dit maatschappelijk kiesrecht is dus voor alle werken, mannen en vrouwen, gelijk. Het zal duidelijk zijn, dat hier de gezinshoofden als zodanig niet kunnen en mogen optreden. Immers nemen in het maatschappelijk leven een man als onderwijzer, als bouwwerker doch eveneens een vrouw als boekhouder, als verpleegster, een zelfstandige plaats in. Bij de e.k. herziening van ons beginselprogramma zal het gewenst zijn, ook dit artikel nader te bezien.

Op 12 Mei 1948 heeft de Statenvergadering een aantal conclusies inzake de bedrijfsorganisatie aangevaard.

Nagegaan zal moeten worden, op welke wijze programma en toelichting in overeenstemming zijn met den groei onzer denkbeelden.

Een ding staat dus wel vast, dat de A.R. partij de vrouw niet van allen invloed wil uitsluiten, doch rekening wenst te houden met haar lidmaatschap van een gezin en van het beroeps- en bedrijfsleven, evenals zij dit ook voor den man doet.

* * *

Over het recht der vrouw, om zitting te nemen in gemeenteraad, provinciale staten en volksvertegenwoordiging schreef ik in het nummer van 22 Maart 1948.

Inmiddels is over dit onderwerp een zeer lezenswaardige brochure verschenen van Mevrouw Dr. F. T. Diemer—Lindeboom, de bezoekers van onze Arjos-conferentie te Putten wel bekend, onder den titel „Man en Vrouw in het volle leven”.

De partij heeft een Commissie benoemd, die dit vraagstuk opnieuw in studie heeft genomen. Binnenkort zal haar rapport gelegenheid geven tot nadere discussie.

Lectuur :

Dr. H. Colijn : Saevis Tranquillus in Undis. Hoofdstuk VIII, pag. 177—220.

H. de Wilde : Ons Program. Ons kiesstelsel, pag. 228—236.

Dr. A. Kuyper : Ons Program. Twaalfde hoofdstuk. Onze Staten en Raden.

Schrift en Historie. Artikel Mej. H. S. S. Kuyper : De A.R. vrouw en het Staatkundig leven, Ned. Gedachten, 4e jrg., no. 7.

Prof. Mr. A. Anema: Politieke rondblik.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.
Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
- Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Hoe kan het ook anders!

R. G O S K E R

Er is uit het oogpunt van beginselvastheid beschouwd eigenlijk geen partij die zo beneden de maat blijft als de Partij van den Arbeid. Mits men deze uitdrukking op de juiste manier interpreteert. Er zit immers een ontzaglijk brok tragiek in de ontwikkeling van het socialisme in Nederland. Bij geen der politieke partijen in ons vaderland is sprake van zulk een reeks fundamentele wijzigingen in beginselprogramma en partijbeleid als bij deze partij. De Partij van den Arbeid wil zijn een socialistische partij.

Maar als socialistische partij is zij geen knip voor de neus meer waard. Ten aanschouwe van het publiek jongleert zij nog zo'n beetje met socialistische leuzen. Haar aanhangers winden zich op als ge den door haar gestelden eis van „socialisatie” niet al te ernstig neemt en in een persoonlijk gesprek maken zij zich niet eens kwaad als men er den draak mee steekt. Men moet toch wat doen! De beste leden van de Partij van den Arbeid zijn klaarblijkelijk de leden van de Prot. Chr. Werkgemeenschap. Het boek van Dr Dippel — dit valt niet te ontkennen — heeft in ieder geval een revolutionaire toon. Daar zit tenminste muziek in. Maar overigens is het er een vrij doffe en tamme boel.

Hoe kan dat ook anders?

Ga de ontwikkeling van het socialisme in Nederland maar na.

Toen het socialisme in het laatst der vorige eeuw als politieke formatie zijn intrede deed beschikte het over een arsenaal van beginselen. Het kwam aandraagen met een tot in details uitgewerkte levens- en wereldbeschouwing. Het was alleen maar nodig de uitgangspunten van Karl Marx te aanvaarden en

voor de rest je nuchter verstand als bewuste arbeider te laten werken. De socialistische arbeiders van die dagen wisten het. Het Kapitalisme moest kapot. De burgerlijke staat moest worden vernietigd. Op de puinhopen van dezen bestaanden staat en van de bestaande maatschappij zou een nieuwe samenleving worden opgebouwd, waarin vrede en welvaart, gerechtigheid en naastenliefde heersen zouden, een samenleving, waarin tegelijk met het privaats bezit der productiemiddelen, de klassetegenstellingen zouden zijn opgeheven.

De socialisten van die dagen vochten voor een ideaal. Zij wisten den weg, dien zij gaan moesten en zij gingen dien weg.

Die weg zou voeren door diepten van nood en ellende, zou gaan ook door revolutie en burgeroorlog, door bloed en tranen, maar straks, aan het einde, dan begon de dageraad te lichten.

Het was in ieder geval een strijdbaar socialisme. Een socialisme, dat beginselen had.

En uit die beginselen vloeiden richtlijnen voort voor de praktische politiek.

In de eerste plaats Anti-religieus. Daarover is in later dag heel wat strijd geleverd. Maar in den aanvang was dit zonder meer duidelijk. Vandaag verschijnen er boeken, die het Christelijk karakter van Karl Marx trachten aan te tonen. Dat had men 50 jaar geleden eens moeten proberen toen de Dageraadsmannen de overhand hadden en toen ieder socialist het „communistisch manifest” uit zijn hoofd kende. Godsdienst is opium voor het volk. En een Bakoenine vocht op de barricaden onder de leus „Wij moeten den duivel in het lijf hebben”. Van huis uit is het socialisme zeer duidelijk anti-religieus. Het is alleen maar merkwaardig, dat tegenwoordig zo-

veel predikanten zich druk maken over de schuld der kerk tegenover het sociale vraagstuk, waarbij zij dit probleem meestal op een verkeerde manier aanpakken en er zich met een goedkope argumentatie van af maken. Zij zien niet meer het goddeloos karakter van het socialisme, zoals het zich in die dagen openbaarde en zoals het zich vandaag onveranderd en precies op dezelfde wijze openbaart in het Communisme. Want het Communisme heeft zijn principiële uitgangspunten niet verloochend en behoefde die ook niet te verloochenen, omdat zijn tactiek onvervalst marxistisch bleef.

Anti-religieus was het socialisme en is het socialisme. Naar zijn wezen is ook de Partij van den Arbeid anti-religieus, want tenslotte hebben politiek en godsdienst niets met elkaar uitstaande. Dat nu in haar beginselprogramma de verklaring is opgenomen, dat aan de kerken het recht toekomt om hun woord te spreken is geen bewijs van principiële wijziging ten goede. Het betekent alleen, dat de partij van tactiek is veranderd. Die verandering in tactiek zet reeds in in het jaar 1904 als op het Groninger Congres de partij haar standpunt bepaalt tegenover de bijzondere school. Dan wordt officieel die bijzondere school — reeds lang dus vóór de gelijkstelling — aanvaard. Echter niet omdat haar bestaansrecht als zodanig wordt erkend. Niet omdat deze erkenning rechtstreeks voortvloeit uit de socialistische levens- en wereldbeschouwing — maar omdat men den Christenarbeider niet voor het hoofd moet stoten. Want ook die Christenarbeider moet kunnen toetreden tot de Partij.

Vandaag moet het mogelijk worden gemaakt, dat ook een orthodox predikant in de gelederen wordt opgenomen en daarom stelt men in het beginselprogramma, dat de Kerk haar woord mag spreken. Maar welke betekenis heeft die verklaring? De Kerk zal haar woord toch wel spreken, ook als de Partij van den Arbeid dat niet goed vindt. En overigens verplicht de Partij van den Arbeid zich tot niets. Als het er op aan komt laat zij de Kerk praten, en gaat zij haar eigen gang. In Hoogezand—Sappemeer, werkten de leden van de Partij van den Arbeid er dan ook aan mede dat Kermis zou worden gehouden op de Paasdagen.

Anti-nationaal was het socialisme. De arbeiders hebben geen vaderland. Zij kunnen niet verliezen wat zij niet hebben. Het internationale arbeidersproletariaat was het voornaamste. De klassenstrijd ging ver uit boven de nationaliteiten. De arbeiders hebben als arbeiders niets te maken met de tegenstellingen tussen de kapitalistische staten. Vaderlandsliefde was een verouderd begrip, dat voor den bewusten arbeider reeds lang had afgedaan. Proletariërs aller landen, verenigt U. Proletariërs zonder onderscheid van taal en volk, van ras en natie. De Internationale zal morgen heersen op aard.

Maar ook in dit opzicht is er een en ander veranderd. De grote crisis kwam in 1914 en die crisis deed de tweede internationale uiteenspatten, want toen bleek, dat het leven sterker was dan de leer. De Duitse socialist was eerst Duitser en daarna socialist en voor de Franse socialist gold eveneens dat hij eerst Fransman was. Daarna verschenen er boeken, die duidelijk maakten hoezeer het nationale element een rol speelde in de ontwikkeling van het socialis-

me en het Franse-, het Duitse- en het Engelse socialisme werden naarstig met elkaar vergeleken. De Partij van den Arbeid is dan ook niet meer anti-nationaal.

Zij heeft de consequentie van de voorafgaande ontwikkeling getrokken. De betekenis van het vaderland wordt erkend. Men is Nederlander. De drie-kleur gaat uit op de feestdagen en op die nationale feestdagen viert men mede feest.

Anti-monarchaal was het socialisme in merg en been. De Koning regerende bij de gratie Gods? Het mocht wat. Het koningschap was een uitvinding van de burgerlijke partijen. Het behoorde tot de nalatenschap van een overleefde periode. Vroeger had het misschien zijn betekenis gehad, maar het socialisme zou er mede afrekenen. De kroon werd een object van spot en verachting. En dat moest ten principale wel zo om dat de goddelijke oorsprong van alle gezag werd ontkend. Het socialisme stond onverbloemd op het standpunt der volkssouvereiniteit en op het revolutionaire beginsel van het zelfbeschikkingsrecht van het volk. Daarmee was het koningschap in volstreekte tegenspraak. En waarmede de Liberalen waren begonnen zijn de socialisten geëindigd. Consequent waren zij antimonarchaal en voluit republikein, en republikeins in den internationalen zin, zo mogelijk zonder president. Daarom verschenen lange jaren de S.D.A.P.-kamerleden niet wanneer Hare Majesteit de Koningin de Staten-Generaal plechtig opende. Daarom weigerden zij decoraties te ontvangen. Het oranje werd omgeuild voor het felle rood.

Vandaag is dat ook anders. Vandaag moet er een grote achterstand worden ingehaald ook waar het de Nederlandse Leeuw en de Oranje Nassau-orde betreft. Vandaag steekt „de Waarheid” er de draak mee als Woudenberg een hoge onderscheiding ontvangt en aanvaardt. Als nu de Staten-Generaal geopend worden zijn de leden van de Partij van den Arbeid allen aanwezig. Bij officiële gelegenheden ontbreken zij niet. Het heeft zich alles ten goede gewend. Er is geen vuiltje meer aan de lucht.....? **Anti-militarist.** Dat waren de socialistena..... 50 jaar geleden — 30 jaar geleden niet — 10 jaar geleden weer wel, toen zij aan den vooravond van den tweeden wereldoorlog nog braaf tegen de begroting van defensie stemden.

Geen man en geen cent was het motto. Dappere ongehoorzaamheid. Kanonnenvlees. Maar vandaag is ook dat beginsel overboord gezet. Nauwelijks is de Partij van den Arbeid aan het bewind of het leger wordt in Indonesië ingezet op een schaal als vroeger nooit is voorgekomen. Zeker „Vrij Nederland” heeft het er wat moeilijk mee en zijn hoofdredacteur laat nog wel eens een ander geluid horen, maar het klinkt als het doffe gerommel van een wegstervend onweer. Vandaag hoort men dat geluid toch eigenlijk liever niet. En ook ditmaal komt het uit den Chr. protestantsen hoek. Het valt ook niet mee om gelijken tred te houden met de dynamische ontwikkeling van het socialisme, zelfs binnen de Partij van den Arbeid komen de Prot. Christenen achteraan sukkelen. Maar daar zijn het dan ook Christenen voor. Nu is het landsbelang er mee gemoeid als er geen staatssecretaris komt voor defensie die lid is van de Partij van den Arbeid.

Zo kan men doorgaan.

Niet maar eventjes.

Men kan putten uit de geschiedenis en waar men ook grijpt is het raak.

Anti-parlementair was het socialisme principieel. Aan verkiezingen moest men zelfs niet mee doen. Zou men een vertegenwoordiger zenden in de Staten-Generaal? Dat was tegen het principe. De volksvertegenwoordiging was een burgerlijke instelling. Socialistische afgevaardigden zouden mee verantwoordelijkheid aanvaarden? Geen sprake van! Weg met die burgerlijke instelling. De revolutie zal haar wegvagen — net als het koningschap, als de kerk, als het vaderland, als het leger. Later veranderde men van mening. Men zou wel meedoen aan de verkiezingen. Niet ernstig bedoeld. Maar alleen om lawaai te schoppen, om agitatie te voeren, om het revolutionnaire élan der arbeiders te verhogen. En de gekozenen — die moesten obstructie voeren.

Anti-sociale wetgeving. Want de sociale wetgeving bedoelde de positie der arbeiders te verbeteren. Maar dat zou in de burgerlijke maatschappij nooit goed kunnen. Hier en daar zou wat worden geprutst en gelapt en dat zou de klassesetinstelling n.b. onder de arbeiders kunnen brengen. Het klopte niet met de verarmingstheorie, zoals Karl Marx die ontwikkeld had. Onder geen beding medewerking verlenen. Nu is Drees de vader van de ouden van dagen!

Anti-socialisatie! Natuurlijk — dat was consequent. Zouden de socialisten moeten medewerken om den kapitalistischen staat te versterken door dezen gevloekten staat het bezit der productiemiddelen te verschaffen? Geheel in overeenstemming met de theorie stemden de Duitse socialisten in de jaren 1890 tegen de nationalisatie der spoorwegen.

Anti-gouvernementeel. Hoe verbitterd is er in de socialistische kringen gestreden over de vraag of een socialist minister mocht worden. Fel laaide die strijd op rondom 1900, op de internationale congressen. In 1913 nog weigerden de socialisten in Nederland om mee te doen, ook al waren Vliegen, Schaper, Troelstra toen reeds tot andere gedachten gekomen.

Anti-kapitalistisch was het socialisme. De Partij van den Arbeid beweert dat zij dat nog is. Lees er haar beginsel-program maar op na. Maar als ge goed leest, bemerkt ge hoeveel concessies reeds worden gedaan en geen partij doet zo haar best om middenstanders en intellectuelen aan te trekken. Den boeren wordt de grondeigendom, den zakenman zijn bedrijf, den industrieel zijn fabriek gegarandeerd en een particulier filmexploitant krijgt zelfs vermindering van belasting ook al moet de gemeenschap daarvoor extra betalen.

Anti-kinderbijslag.

Anti-protectie.

Anti-collectieve arbeidsovereenkomst.

Anti-stukdoon en accoordloon.

Anti-verteringsbelastingen,

(wier opbrengst in 1947 bedroeg f 685.000.000,—, maar in 1948 f 1.040.000.000,—).

Het was alles „anti” wat de klok sloeg.

Het socialisme streed op alle fronten.

Overall en altijd sprak het „Neen”.

En dat „neen” was duidelijk.

Vandaag aan den dag is het alles anders.

Wie herkent de Partij van den Arbeid nog?

Tot in den naam toe heeft zij met het socialisme gebroken.

Alles wat het socialisme vroeger heeft verketterd, wordt vandaag aanvaard.

Waartegen vroeger principieel werd gevochten wordt vandaag als progressief aanprezen.

Het is een wonderlijke geschiedenis met de Partij van den Arbeid.

Een buitenstaander kan dat alles maar moeilijk begrijpen.

En toch, de verklaring ligt voor de hand!

Want die buitenstaanders zijn maar domme, conservatieve achterlijke lieden, die de klop van dezen tijd niet verstaan en totaal geen begrip hebben voor de kentering der tijden. Zij verstaan niet, dat er ontwikkeling is in het socialistisch denken.

Ontwikkeling van denkbeelden is er bij alle partijen en moet er zijn.

Een partij die haar niet kent, is dood.

Maar er is verschil tussen ontwikkeling en ontwikkeling.

Een ontwikkeling van denkbeelden, die met zich brengt, dat op alle aangelegen punten van het socialistisch beginsel-program, thans practisch het omgekeerde wordt beleden en aangeprezen, als een halve eeuw geleden werd geleerd, is ons inderdaad te dynamisch. En als men dan bovendien het oude socialistische standpunt verloochent om de eertijds gevloekte en bekrompen burgerlijke denkbeelden domweg over te nemen, en men doet dat onder het mom van vooruitstrevendheid en progressiviteit, dan wordt dit toch al te gortig.

Want dit is het erge met de Partij van den Arbeid. Dat zij van standpunt veranderd is tot daaraan toe. Daar kunnen wij in menig opzicht dankbaar voor zijn.

Maar dat zij dat doet, zich op de borst slaande vanwege haar vooruitstrevendheid, dat is in de diepe grond door en door onwaarachtig.

Het benauwende is, dat zovelen dit niet zien.

Het socialisme was een revolutionaire arbeiderspartij staande op Marxistischen grondslag.

De Partij van den Arbeid is in wezen een conservatieve volkspartij zonder principiëlen grondslag.

Zij heeft haar beginsel over boord gezet — de klassenstrijd wordt niet meer aanvaard — het historisch materialisme wordt als onhoudbaar verworpen — de meerwaarde-theorie heeft niet meer die geldende kracht — een principieel debat met de Partij van den Arbeid is daarom zo moeilijk geworden, want men weet niet meer wat haar principe is.

En daarom weet men ook nooit waar men met de Partij van den Arbeid terecht komt.

Dat ervaart de Heer Romme vandaag aan den dag. En dat zal de Heer Beel ook wel eens overpeinzen. Want men weet wel waar men begint, maar niet waar men eindigt.

Hoe kan het ook anders!

Een partij zonder principe!

Neen, een partij, die beginselloosheid tot principe verheft, en alleen rekent met de concrete situatie van het ogenblik.

* * Resultaat, * geen Postulaat

Ook de Nederlandse Rooms-Rode Regering heeft nationalisatie „betracht”.

Niet de mijnen, hoewel die al voor een deel Staatsbedrijven zijn. Maar wel de Nederlandse Bank.

De president van die Bank heeft in het jaarverslag 1948 zich nog niet als een vazal van minister Lieftinck gedragen, doch in een slotfanfare er lustig op los geblazen.

Duidelijk bleek zijn geringe instemming met de financiële politiek van de Regering. Het was dan ook voor het eerst, misschien wel, gezien zijn feitelijke positie, voor het laatst, dat hij den vinger waarschuwend opstak. Het sterkst keerde hij zich wel tegen de partijpolitieke economie, tegen de camouflage en den schijn.

Hier zijn enkele regels, die een goud-randje verdienen:

„Het welvaartsniveau moet als *resultaat* van de economische inspanning worden aanvaard; het kan niet als postulaat worden gesteld”.

Een andere directeur van dezelfde bank schreef een halfjaar geleden een niet minder duidelijk en eerlijk artikel over den economischen toestand van ons land onder den spreken den titel: Zelfgericht.

Zijn conclusie was deze:

„Het ware onbillijk en overdreven te beweren, dat wij drie jaar lang de bevrijding hebben gevierd. Men zal echter evenmin kunnen ontkennen, dat wat wij tot op heden hebben bereikt, slechts mogelijk is geweest door de indering van ons buitenlands vermogen en steun van derden. Thans komen de jaren, waarin wij door een meer resolute coördinatie van de beschikbare productieve krachten, een grotere soberheid bij alle vormen van dienstverlening door overheids- en semi-overheidsinstanties — in het bijzonder wanneer daarvoor investeringen noodzakelijk zijn — en tenslotte door een wederversterking van de remmen op het verbruik — waarbij ik in het bijzonder denk aan de algemene rem van een vrijere prijsvorming — ons bestaansrecht in een nieuwe en in vele opzichten blijvend veranderde samenleving zullen moeten gaan bewijzen”.

Wordt het niet de hoogste tijd, dat het Nederlandse volk op deze wijze de waarheid wordt gezegd en Overheid en volk tezamen zich overeenkomstig die realiteit gedragen?

* * Een gunstig * voorteken

De Engelse Labourpartij ziet, dit blijkt wel uit de recente Graafschapsverkiezing, haar Regeringskasteel wankelen.

Een der oorzaken daarvan is ongetwijfeld de nationalisatie.

Dit aan den Staat trekken van de grote industrieën (steenkool en ijzer) bevalt 'n groot deel van het Engelse volk maar matig, doch is ook allerminst een succes. De arbeiders die nu in dienst van de „gemeenschap” zijn, maken zich minder druk. Daarbij komt de direct ingaande verstarring in het beheer. Het bij de bureaucratie altijd optredende verschijnsel van verschuiving van de verantwoordelijkheid. Of zoals men het in den militairen dienst uitdrukt: Dek je op je voorman. Alvorens de hoogste instantie, die de uiteindelijke beslissing moet nemen bereikt wordt, is de tijd voor een gunstige decisie reeds lang voorbij. Alfred Edwards was lid van het Engelse Parlement voor Labour. Hij zag echter het gevaarlijke van verder gaande nationalisatie in en verhef zijn stem daartegen. Prompt werd hij de partij uitgezet. Zoals Schemerhorn en Van der Goes van Naters elken ambtenaar, die in Indië niet met de wolven in het bos meehuilt, buiten de deur willen zetten. In een artikel schetst Edwards den gang van zaken.

De schrijver geeft een sprekend beeld van de „democratische vrijheid”, die er binnen het partijverband van het Socialisme bestaat.

Hij vertelt daarbij ook een echte Churchill-anecdote. Toen de mijnen door den Staat werden ingepalmd, was *Shinwell* de verantwoordelijke minister. Een man van veel woorden, maar niet al te grote bestuurskracht.

De steenkoolproductie daalde onrustbarend, de ontevredenheid van de arbeiders nam eer toe dan af, de verwachte reclame bleef uit.

Attlee, als Minister-President verantwoordelijk voor het gevoerde beleid, moest ingrijpen en plaatste *Shinwell* over naar Oorlog.

Wel — zeide *Winston* — dit is een gunstig voorteken. Toen hij de mijnen beheerde kregen we geen steenkool, nu hij Minister van Oorlog is mogen wij hopen geen oorlog te krijgen.

Het getij bij het Engelse volk keert.

Gelukkig een volk, dat bij vrije verkiezing van zijn inzicht kan doen blijken en dat een kiesstelsel bezit, dat, welke bezwaren er ook aan kleven, realisatie van gewijzigd inzicht mogelijk maakt.

1. Correspondentie

De onderhandelingen tussen het Centraal Comité en het werkcomité van het Amersfoorts Congres zijn beëindigd. Als slotacte is een brief ingekomen onderkend door den heer A. Zijlstra en 12 anderen, waarin wordt medegedeeld, dat het tafellaken met de Antirevolutionaire Partij wordt doorgesneden. Toen deze brief bij het bureau Centraal-Comité inkwam, lagen de drukproeven voor de publicatie van de gevoerde correspondentie reeds bij Prof. Schilder op het bureau.

Daarom werd onverwijld ook onzerzijds de correspondentie gepubliceerd. Maar nu voorzien van een aantal aantekeningen van de hand van den voorzitter van het Centraal-Comité. Overleg met het Centraal-Comité was onder deze omstandigheden niet mogelijk. Wel zal het Centraal-Comité dezer dagen bijeenkomen om zich te beraden over de vraag wat er nu verder dient te geschieden.

Intussen is de brochure, welke deze correspondentie bevat, voorzien van de bovenbedoelde aantekeningen bij het bureau van het Centraal Comité verkrijgbaar. De prijs is f 0.25 per stuk, f 0.20 bij 10 stuks tegelijk, f 0.15 bij 25 stuks en meer. Bestellingen als steeds gaarne per giro. Het verdient aanbeveling deze correspondentie op ruime schaal te verspreiden. De medewerking der besturen wordt hiervoor ingeroepen.

2. Einde van het Christendom

Prof. Dr S. U. Zuidema heeft de Antirevolutionaire Partij wel in het bijzonder aan zich verplicht door het schrijven van zijn artikel „Einde van het Christendom”, dat voorkomt in het April-Mei nummer van Antirevolutionaire Staatkunde. In dit artikel wordt fundamenteel ingegaan op het boek „Kerk en Wereld in de Crisis” van Dr C. J. Dippel, waarin een zo felle aanval wordt gedaan op de gelovige orthodoxie, welke bij den bijbel en bij den bijbel alleen wil leven.

Dit artikel trok de aandacht.

Die aandacht is het tenvolle waard.

Van zo'n artikel wordt men warm.

Danervaart men dat het beginsel weer trekt.

Daar gaat geestdrift van uit en bezieling.

Aan een dergelijk artikel bestond behoefte.

Maar het is niet goed als alleen de lezers van Antirevolutionaire Staatkunde er kennis van nemen. Dit artikel moet de wereld in.

Dit artikel moet onder de aandacht worden gebracht van al die mensen, die vandaag niet precies meer weten waar zij staan moeten, die meer of minder onder invloed gekomen zijn van de zogenaamde progressiviteit en Christelijkheid van de Partij van den Arbeid.

Daarom werden van dit artikel overdrukken gemaakt.

Die overdrukken moeten worden verspreid.

Hiermede moet worden gewerkt op ruime schaal.

Eerst zelf lezen. Nog eens lezen — en dan doorgeven aan Uw collega, aan Uw vriend, die het spoor

wat bijster is, die wat ronddoelt in de doorbraaksfeer.

Dit is van grote betekenis.

Ook dit moet worden aangepakt.

De prijs? Zo laag mogelijk, f 0.20 per stuk. Bij 10 stuks f 0.15. Maar dan ook aanpakken.

Dit is de beste propaganda die thans mogelijk is.

3. Ledenwerfactie

Hoe staat het daar mee?

Natuurlijk is men nu druk met de Raadsverkiezingen.

Maar daar behoeft de ledenwerfactie niet onder te lijden.

Van Arnhem en Amersfoort kregen wij goede berichten.

Het propagandafolder werd door verschillende kiesverenigingen aangevraagd. Maar lang niet genoeg. Veel meer kiesverenigingen moeten daar gebruik van maken.

Werd deze zaak reeds door Uw bestuur besproken?

4. De Antirevolutionaire Stem

Het Juni-nummer is niet voor massaverspreiding, bij de Raadsverkiezingen bestemd. Het Mei-nummer wel. Het Juni-nummer kan niet, omdat de datum der raadsverkiezing voor vele plaatsen verschillend is. In sommige gemeenten wordt deze reeds op 2 Juni gehouden.

In Juli en Augustus verschijnt ons Propagandabladd niet. In September beginnen wij opnieuw.

5. Nederlandsche Gedachten

Aan de kiesverenigingen en uit den aard der zaak vooral aan de centrale kiesverenigingen, werd toegezonden een opgave van de lezers van ons blad. Men weet nu dus overal wie op ons blad zijn geabonneerd en men kan nu ook weten wie dat niet zijn. Nu moet men dit materiaal niet laten liggen. Nu moet men daarmede intensief gaan werken. Men klaagt zo vaak dat er geen eigen Antirevolutionair dagblad is. Die klacht is niet juist. Maar waarom werkt men dan niet mee om ons kaderblad er in te werken. Laat men daar toch zijn best voor doen. Dan wordt het blad op den duur beter. Dan kan er meer worden gedaan door de redactie. Dan kan het op tijd verschijnen. Dan kan beter papier worden gebruikt. Zet er nu de schouders eens onder. Ga er eens een paar avonden op uit. Het is Uw blad. Het is ons blad. En het is de moeite waard er iets voor te doen.

6. Actie

U ziet er is werk genoeg.

Twee nieuwe brochures die verspreid moeten worden.

De ledenwerfactie staat op het programma. Propaganda moet worden gemaakt voor Nederlandsche Gedachten. De Raadsverkiezingen vragen de aandacht. Er is leven in de brouwerij: Blijkt dat in voldoende mate bij al onze kiesverenigingen? Actie moet er zijn. Wij mogen niet inslapen. Is Uw bestuur niet actief? Op de ledenvergadering kunt U spreken en begin dan met U zelf aan te melden om enige werkzaamheden te verrichten. Uw voorbeeld werkt aanstekelijk voor anderen. Wij moeten iets doen. Laten wij het dan ook doen. Het eenvoudige allereerst.

In memoriam D. Triezenberg

E. VAN RULLER

Na Friesland heeft ook de provincie Groningen een ernstig verlies in de A.R. partij-organisatie geleden. Vrij onverwacht is haar ontvallen de secretaris van het Provinciaal Comité, de 75-jarige heer Derk Triezenberg te Stedum.

In de provincie Groningen was er in een aantal jaren, dat vrijwel een mensenleeftijd omvat, haast geen vergadering waar de heer Triezenberg werd gemist. Op de landelijke partijvergaderingen was hij schier altijd onder de Groninger deputaten of afgevaardigden. In deze deputaties is met dit overlijden een gat geslagen. Hij zal worden gemist.

Het is niet zo, dat in de partij in den lande ieder de heer Triezenberg kende. Ik herinner mij niet in een landelijke vergadering zijn stem ooit te hebben gehoord, doch hij was er altijd, hij had zijn oordeel, een oordeel dat wijs en goed gefundeerd was. Hij nam zijn wijsheid mee naar zijn provincie en daar profiteerde zijn omgeving ervan. Daarom treft het ernstig verlies Groningen het allereerst en het allermeest.

Derk Triezenberg was een zoon van het Groninger land. Geboortig uit Westeremden, een deel van de gemeente Stedum, heeft de verhuizing in zijn lange leven nooit een verdere strekking gehad, dan een verplaatsing binnen de gemeentelijke grenzen. Jarelang woonde hij te Stedum in zijn landelijke woning in de omgeving van het station. Daar heeft hij geleefd en gewerkt. Daar heeft hij voor alle dingen zijn kerk en zijn partij gediend en de burgerlijke gemeente op wier territorij hij geboren werd, heeft er de vruchten van geplukt.

Wij noemen slechts enkele functies, die hij vervulde, overtuigd dat we hierin niet volledig kunnen zijn. Vele jaren voorzitter van de plaatselijke K.V., 40 jaar lang lid van den Raad, 35 jaar wethouder, lid van de Prov. Staten van Groningen, voorzitter van den Statenkieskring Appingedam, lid van het Prov. Comité en secretaris van dit college, secretaris van de Vereniging van A.R. bestuurders van gemeente en provincie, ouderling van de Geref. Kerk, bestuurslid van de Kweekschool met den Bijbel te Groningen. Ondanks zijn hoge leeftijd bleef hij actief. Toch was hij nuchter genoeg om zijn tijd van heengaan te weten. Juist vóór zijn dood had hij te kennen gegeven zich niet meer voor candidaat bij de gemeenteraadsverkiezingen beschikbaar te stellen. Persoonlijk is het ons bekend, dat hij tegen het afscheid van den raad opzag. Het non-actief-zijn lag hem niet. God bespaarde hem de pijn van dit heengaan. Hij nam hem weg.

Wij zouden aan zijn betekenis in het partijleven ernstig onrecht doen als wij op één punt niet even speciaal attendeerden. De heer Triezenberg was één van de getrouwen die de partij bleven stuwen in de jaren toen de zwarte nacht der bezetting zich over ons land legde. Alhoewel goede vrienden van hem

toen in het gevaar verstek lieten gaan, hij bleef trouw. De leeftijd der sterken hinderde hem niet. Hij trok er op uit om de contacten, illegaal gevormd, te onderhouden. Tegen een tocht van 60 à 70 km. op één dag per fiets zag hij niet op.

Met een wonderlijke vrolijke tinteling in zijn levendige ogen kon hij over dien tijd vertellen. Het hoogtepunt was wel de overval die de S.D. deed op een vergadering van het Noordelijk contact, die ook hij te Zwolle bijwoonde. Ze kwamen eruit, omdat ze het doel camouflleerden met een samenspreking over kerkelijke moeilijkheden.

Ongeacht allerlei andere zeer grote verdiensten die de heer Triezenberg voor de A.R. partij had, zal deze hem voor dit werk alleen al nooit mogen vergeten.

De heer Triezenberg zal worden gemist.

Zijn optimisme, zijn humor, zijn aantrekkelijke vriendelijkheid, het zijn alle elementen, die in een organisatie van grote waarde zijn. Juist deze elementen bezat deze gevallen vechter in zo grote mate. Toen we hem op 9 Mei j.l. in het stille, rouwende Stedum ten grave droegen, hebben de burgemeester van Stedum, de heer F. Omta, en de voorzitter van het Prov. Comité, de heer H. R. J. v. d. Veen, over de verdiensten van onzen trouwen en vriendelijken Triezenberg uitgeweid.

De gesproken woorden mogen troost zijn voor de beide kinderen, die als wezen achterbleven, doch deze kinderen mogen bovenal zich troosten met de wetenschap, dat God hem thuis haalde.

In dat geloof zwijgt ook de partij. Zij houde zich vast aan de belofte, dat in de plaats van de vaders de zonen zullen zijn.

E. v. R.

parlement

Dr. A. VEERMAN

Onbekookt en uitgekookt

Een mens kan op verschillende manieren openhartig zijn. Om een paar soorten te noemen: daar is een onbekookte, maar er is ook een uitgekookte openhartigheid, of — iets anders gezegd — er is een fanatieke en een politieke openhartigheid.

Daar hebt ge b.v. Mr Van der Goes van Naters, die het nodig vindt zijn standpunt in de Belgische koningskwestie in het openbaar uit te spreken. Toen koning Leopold een paar jaar geleden op zijn reis van Amerika naar Zwitserland in Rotterdam aankwam en daar stormachtig toegejuicht werd, was de heer V. d. Goes er terstond bij om onze Minister van Buitenlandse Zaken op de vingers te tikken. Nu heeft hij op het internationale Socialistencongres te Baarn het weer nodig gevonden tot de Belgen te spreken over hun „ongedisciplineerden koning”. Daarmee mag hij dan bij zijn Belgische vrienden een goede beurt maken, in 's lands belang is zulk een ongedisciplineerde uitlating bepaald niet. In de Belgische Senaat is het nodige er al over gezegd en de Belgische regering zat er een beetje mee. Een overmaat aan socialistischen ijver heeft Mr V. d. Goes blijkbaar verleid tot een onbekookte openhartigheid. En nu Minister Van Maarseveen, die een verklaring aflegde over de Indonesische politiek van de regering in verband met de Van Royen-Roem-verklaringen. Die regeringsverklaring werd allerwege geprezen vanwege de openhartigheid, die er uit sprak. De Minister zal daar wel om geglimlacht hebben. Want voor hij zijn verklaring opstelde, heeft hij natuurlijk drommels goed overwogen, wat hij wel en wat hij niet zou zeggen. Daarbij leek het hem de beste tactiek sommige dingen te erkennen. Geloof maar, dat hij het zaakje goed uitgekookt heeft! dat kan men aan Meester Van Maarseveen wel overlaten. Het resultaat was dus een openhartige redevoering, maar let wel: dit was nu een politieke openhartigheid.

Schijn en waarheid

In Februari had de regering fiere taal gesproken. Ze zei tegen den Veiligheidsraad duidelijk: Neen, onaanvaardbaar. Maar men behoefde waarlijk geen profet te zijn om op hetzelfde moment te kunnen voorzegen: Daar komt geen spat van terecht. En er kwam inderdaad geen spat van terecht. De regering heeft gecapituleerd. Zij heeft de U.N.C.I., waarvan ze niets wilde weten, in feite erkend. Zij heeft toegestemd in de terugkeer van de republikeinse leiders naar Djokja. Wordt nu in die openhartige verklaring erkend, dat de regering gecapituleerd heeft? Luister:

„Vraagt men thans of de Nederlandse Regering de toen (op 16 Februari) uitgestippelde gedragslijn heeft gevolgd, dan luidt het antwoord — „nee”, zou men verwachten; maar de Minister zegt: — dat de Regering koers heeft gehouden in de richting van het toen aangegeven doel, maar zich tijdens de vaart daarheen deviaties, afwijkingen, heeft veroorloofd, welke noch aangekondigd noch voorzien waren.”

Men ziet het, het mag eigenlijk geen naam hebben. De regering is voor een enkel klipje uit den weg gegaan. Maar die terugkeer van de republikeinen naar Djokja dan? Had de Minister in Februari niet gezegd, dat deze een onherstelbare slag zou toebrengen aan het Nederlandse gezag?

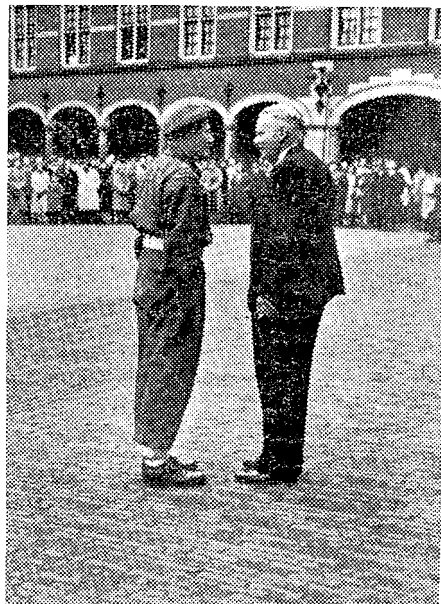
„Indien men de Regering verwijt, dat zij op dit zeer belangrijke punt van een verklaring, hier in de Kamer afgelegd, is afgeweken — aldus de Minister — dan merk ik op, dat zij, die dit doen, niet alleen den schijn, maar zelfs een deel van de waarheid aan hun zijde hebben.” De volle waarheid — en tenslotte is de volle waarheid de enige waarheid — was echter volgens den bewindsman, dat de regering destijds aan haar uitspraak een bepaalde motivering verbonden had, dat zij bepaalde voorwaarden gesteld had. Aan die voorwaarden zou inmiddels voldaan zijn. Ergo..... de Regering mocht in volle vrijmoedigheid op haar uitspraak terugkomen.

Is Mr Van Maarseveen uitgekookt, men kan het aan den heer Schouten overlaten zijn redeneringen uiteen te rafelen. Heel nauwkeurig toonde hij aan, dat de Regering haar uitspraak: niet terug naar Djokja, gedaan had zonder enige voorwaarde. De Minister had zichzelf onvolledig en onjuist geciteerd.

De waarheid is dan ook, dat de Regering heeft gecapituleerd. En wie beweert dat de minister een openhartige verklaring aflegde, moge den schijn, misschien zelfs een deel van de waarheid aan zijn zijde hebben, de volle waarheid is, dat de volle waarheid aan de Kamer onthouden werd.

Een wonder!

Er is een wonder gebeurd, stelde Prof. Gerbrandy

Algra kon ze niet zingen, maar de Koninklijke Militaire Kapel kon ze wel spelen. Op het Binnenhof bracht de Koninklijke Militaire Kapel enkele oude Friese Regiment-marsen ten gehore. Na afloop dankt de heer Algra den dirigent, Kapt. R. v. Yperen.

vast. De luipaard heeft zijn vlekken, de vos zijn streken verloren. De republiek is compleet veranderd. Want waarom was de regering van haar verklaringen teruggekomen? In het slot van zijn rede vertelde Minister Van Maarseveen het — en de traan in de stem ontbrak er alleen maar aan, anders had hij ook Prof. Schermerhorn kunnen zijn. Het was een ode op het wederzijds vertrouwen, op goede bedoelingen en op hoop voor een betere toekomst. Begrip, oprechtheid, goede wil, hulp en bijstand..... het was schoon gezegd.

De „oppositie” geloofde echter niet zo bijster in dit wonder. Kan men het haar euvel duiden? En heeft het eigenlijk wel zin, sprookjes te vertellen, wanneer de hele wereld weet, dat de Nederlandse regering uit eigen vrijen wil nooit tot deze overeenkomst gekomen zou zijn? Wanneer de Regering dat gezegd had, wanneer zij verklaard had, dat zij niet anders kon, dan was er tenminste een motivering geweest, waarover te praten viel, aldus de heer Schouten. Er zijn tenslotte feiten, waarin men geen verandering brengen kan. Ook de heer Welter drong er op aan, dat de Minister de volle waarheid zou zeggen. En als die volle waarheid zou zijn, dat de nood de regering dwong, dan zou zonder twijfel vrijwel het gehele volk achter de Regering gaan staan. De Minister zag hier een vinger hem toegestoken; hij noemde het een hand en hij probeerde den vollen arm te grijpen. Maar hoe begerig hij ook was, in dit voor de Regering zo pijnlijke besluit, de verantwoordelijkheid door een zo breed mogelijke groep te doen dragen, toch kwam de Minister ook in zijn antwoord niet verder dan tot de herhaling van de verzekering, dat de gekozen weg werkelijk de enig begaanbare was.

Zo luidde de conclusie van den heer Schouten: Deze overeenkomst blijft geheel voor rekening van de regering. Wij kunnen haar niet voor onze verantwoordelijkheid nemen.

Roje roem

Eigenlijk waren er maar weinig, die zich bij deze „roje-roem-overeenkomst”, zoals de heer Welter haar noemde, op hun gemak gevoelden. De heer Romme mocht dan al betogen, dat hij nimmer buiten de republiek gekund had, de heer Oud mocht dan al beweren, dat de V.V.D. zich aan haar roer-ommerij gehouden heeft, zij zetten toch beiden een zeer zuinig gezicht. Vooral de heer Romme, die nu al weer een man over boord had zien gaan — de K.V.P. laat Dr Beel rustig in het water spartelen, stookte de heer Welter — beleefde niet zijn meest triomfantelijken dag. De heer Tilanus tenslotte vond het zaakje nog bedenkelijker. Maar..... wie in het schuitje zit moet meevaren.

Zo waren alleen de socialisten tevreden. Prof. Schermerhorn, Mr V. d. Goes, de heer Goedhart zongen een trio en brachten hulde. Het zijn niet de eerste bloemen, die in de Indonesië-debatten aangeboden worden. Maar Hollandse bloemen verwelken spoedig onder de tropenzon.

Mars gepacificeerd

De ouden tekenen ons den oorlogsgod Mars als een grimmige godheid, met wie zelfs zijn collega's op den Olympus niet veel op hadden. „Mensenverdelgend, met bloed bevekt.....” noemt Homerus hem. Dat was drie duizend jaar geleden, toen een oorlog in

den regel niet veel meer dan een flinke burenruzie was. Van die grimmigheid van zijn schutspatroom, de krijgsgod, straalt niet het flauwste glimpje af op onzen krijgsminister, Mr Schokking. Die is juist een en al vriendelijkheid. Nu is vriendelijkheid een eigenschap, die ieder mens, en dus ook een minister, siert. Maar voor een minister is het toch wel nuttig, wanneer hij daarnaast ook over enkele andere hebbelikheden — en onhebbelikheden — beschikt, en dat te meer, wanneer hij uit hoofde van zijn functie nog al eens met collega's uit andere, grotere landen moet onderhandelen. Want ondanks bondgenootschappelijke toegenegenheid en federale verbondenheid blijft er nog altijd iets van waar, dat het met grote heren kwaad kersen eten is.

Niet alleen Minister Schokking, ook de leden van de Eerste Kamer zijn in den regel — de grenscorrecties van Mr Stikker zijn de uitzondering, die dezen regel bevestigen — uiterst vriendelijk. Maar toen in de afgelopen weken defensie er aan de orde was, drukten zij toch minister Schokking op zeer zachtzinnige wijze stevig op het hart, bij de besprekingen over de verdediging van het Westen het Nederlandse belang niet uit het oog te verliezen.

Het zeegat uit

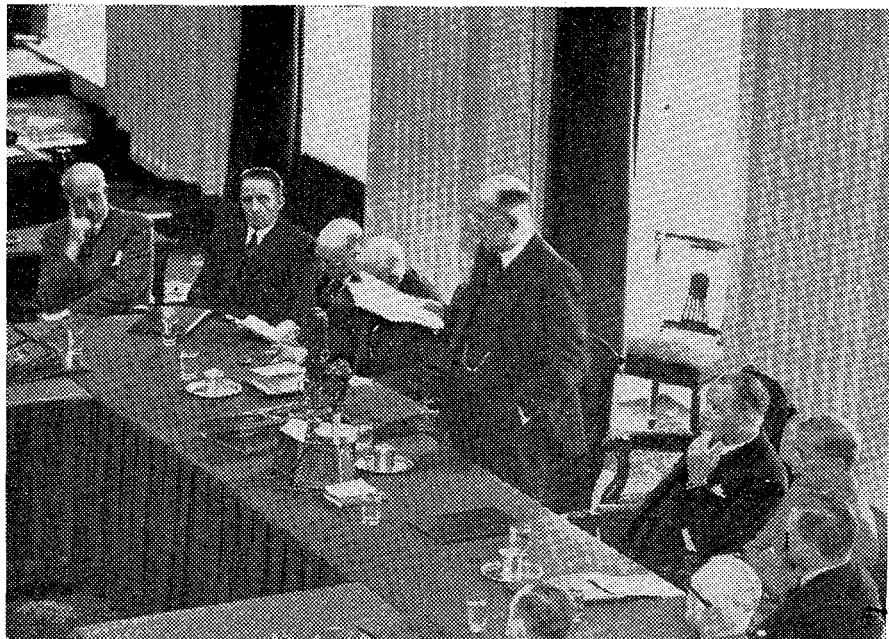
Men denke aan de vloot. Het kan best zijn, dat Engeland het helemaal niet zo nodig vindt, dat wij er ook een vloot op na houden. Britannia rules the waves! Maar als het inderdaad zo is, dat de grote heren al deze kersen voor zich willen hebben, dan zal Nederland hen toch moeten vertellen, dat die vlieger niet op gaat. De Eerste Kamer heeft dat — evenals trouwens enkele maanden geleden de Tweede — duidelijk genoeg gezegd.

Er is een tijd geweest, waarin een deel der Staten-Generaal steeds weer poogde op de defensie-uitgaven te bekniibelen. Nu zijn de bordjes verhangen. Nu is het helaas de Minister, die vindt dat het wel wat minder kan. „Wanneer men beschikt over marine-officieren, ook in de hogere rangen, die door kundigheid uitmunten, dan geloof ik, dat daardoor ook een kleine natie veel invloed kan uitoefenen.” Met die illusie kan men zichzelf strelen. Maar de werkelijkheid is wat nuchterder.

Of wij ter zee meetellen, of onze specifieke Nederlandse belangen (die er ook bij bondgenootschappelijke samenwerking nog blijven) tot hun recht zullen komen, dat hangt er van af, of wij ook flink wat behoorlijk materiaal meebrengen. Om kundige marine-officieren zit men aan de overzij niet verlegen. Waarbij nog komt, dat de kundigheid van onze marine-officieren spoedig zal verdwijnen, wanneer wij geen materieel hebben om onze mensen te oefenen.

„Als onze bijdrage nul is, dan is onze invloed minder dan nul”, aldus de heer Algra. Men behoeft om dit te menen, in 't geheel geen anti-Engels-complex te hebben. De Engelsen bezien de dingen nuchter en zakelijk. Dat moeten wij ook doen. De speciale taken voor de marine ten behoeve van ons land kunnen wij niet aan onze bondgenoten overlaten. Dat heeft de geschiedenis bewezen. Na de capitulatie van Japan hebben zij onze schepen voor hun belangen gebruikt en ons op de slechtst denkbare wijze behandeld. Wij mogen ons op zee niet laten uitschakelen. Dat is voor ons een levenskwestie.

De Slotacte van het Indonesische drama? Minister Van Maarsseveen legt zijn verklaring af in de Tweede Kamer der Staten Generaal op 11 Mei.

Muzikaal intermezzo

De heer Algra beleefde glorieuze dagen op het Haagse Binnenhof. In zijn rede bij de Oorlogsbegroting weidde hij terecht uit over de prachtige houding van het O.V.W.-bataljon Friesland en — keerzijde van de medaille — over de lautheid van ambtelijke instanties, voor wie alle conduite-staten dank zij het departementale stof even grauw zijn. Van gegeven beloften komt niets terecht. Aan het departement ontbreekt eenvoudig het vermogen zulk een prachtige eenheid als dit bataljon is — en het is niet het enige! — bij elkaar te houden en er wat van te maken.

Doe nu tenminste nog één ding, zo vroeg de heer Algra; een daad van symbolische betekenis. Houd dezen naam in stand. „Friesland ada”, zeide de Indonesische bestuursambtenaren in de omgeving van Bandoeng. Friesland was hier. De naam was een symbool. Laat dat zo blijven.

In 1879 vroeg Dr Kuyper al, er naar te streven, dat men Friese, Groningse, Brabantse, Zeeuwse enz. regimenten zou krijgen. Een „regiment-Friesland” zou in de lijn der historie liggen. In den tijd van den Spaansen Successie-oorlog vocht onder Johan Willem Friso een regiment „Oranje Friesland”.

Minister Schokking is een kenner en liefhebber van muziek. Dat bracht de heer Algra op het schone idee, hem de marsen van dat regiment aan te bieden. De mars „De Jonge Prins van Friesland” en de mars „Oranje Friesland”.

„Kunt U ze niet voor ons zingen?” interrompeerde iemand. Nee, dat ging niet. Gelukkig maar, want — al hebben wij op dat punt geen enkele ervaring — wij hebben eerlijk gezegd de vocale talenten van den heer Algra niet zo hoog aangeslagen als zijn parlementaire.

Minister Schokking wist er raad op. Den volgenden middag stond, nadat Zijne Excellentie zijn antwoord had uitgesproken, de Koninklijke Militaire Kapel op het Binnenhof aangetreden om deze marsen uit te

voeren. De instrumenten glommen, de heer Algra niet minder. En pittige marsen weerklonken ten aanhore van uit de ramen leunende senatoren.

Minister Schokking werd geflankeerd door twee paronymfen: de nieuwe staatssecretarissen Fockema Andreae en Moorman. Over hen — niet persoonlijk, maar als politieke figuren — ging een groot deel van het debat. Hun benoeming was n.l. oorzaak, dat de Socialistische sectie van de regeringscompie ineens heel erg uit de pas raakte. De beide kapiteins, Drees en Van Schaik, zullen om beurten enige malen links-rechts moeten commanderen om ze weer in de pas te krijgen. Ja, zo iets krijg je als bevelhebbers als V. d. Goes van Naters en Romme ieder op eigen manier de pas aangeven.

Het zat er natuurlijk op vast, dat bij de nieuwe functionarissen geen socialist was. Dat was voor het bestuur van de P. v. d. A. aanleiding een verklaring de wereld in te sturen en voor den heer V. d. Goes een artikel in het Vrije Volk te schrijven. In heel de hogere defensie-leiding geen enkele socialist! Ontoelaatbaar. Immers, de Socialisten zijn eigenlijk de mensen van de internationale militaire samenwerking.

Zo bont maakten de Eerste-Kamerleden van de P.v.d.A. het niet. Zij vonden alleen dat het prettig geweest zou zijn, wanneer de minister door de benoeming van een Socialistischen staatssecretaris getoond had, ook het vertrouwen van deze groep op prijs te stellen.

Minister Schokking antwoordde — alweer heel hoffelijk — dat hij dit vertrouwen natuurlijk op prijs stelde. Hij zei heel goed te weten, dat allerlei leden van de P.v.d.A. in hun kring ijverig propaganda maken voor een goede defensie en steeds bezig zijn misverstanden uit den weg te ruimen. Pracht werk doen zij, Suurhoff en Evert Vermeer. „Geef mij nog maar twintig Evert Vermeers erbij voor dat werk, riep de minister uit.

Toen lachte de Kamer, zelfs de P. v. d. A.

De **OUDE** grondslag

Het is reeds enigen tijd geleden dat bij drukkerij Van der Linden te Den Haag verscheen de brochure „De oude grondslag”, geschreven door Ds J. Schelhaas Jzn. In deze brochure worden, zoals de titelpagina vermeldt, enkele critische beschouwingen ten beste gegeven over de eerste vijf artikelen van het Antirevolutionaire beginselprogramma.

Ongetwijfeld bestond er behoefte aan een dergelijke brochure. Vrij onverwachts is er immers van verschillende kanten een vrij heftige critiek los gekomen juist op de eerste vijf artikelen van dat programma. Vrijwel tegelijkertijd zijn een aantal mensen in ons land tot de ontdekking gekomen, dat die artikelen op den keper beschouwd helemaal niet Anti-revolutionair zijn. Dit heeft in onze gelederen 'n zekere deining teweeg gebracht. Dat er critiek wordt uitgeoefend op de artikelen van ons Programma van beginselen is niet erg. Zulks verdient eer lof dan blaam. Het beginselprogramma van een politieke partij kan niet op één lijn gesteld worden met de belijdenisgeschriften van een kerk. Onze Partij bestaat nu 70 jaar, en het beginselprogramma werd sedert 1879 reeds tweemaal gewijzigd n.l. in 1916 en in 1934. En sedert 1934 is wel weer zoveel gebeurd, dat er alleszins aanleiding is om ons op de formulering van ons beginselprogramma opnieuw te bezinnen. Daartoe werken omstandigheden van buiten af mee. De ontwikkeling der dingen staat nu eenmaal niet stil. Wel heel duidelijk spreekt dat b.v. in artikel 21 waar in den aanhef gesproken wordt over „Voor zoveel het koloniale vraagstuk aanbelangt” Uit den aard der zaak moet dat worden veranderd. Zo staat het b.v. ook met artikel 9, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen de politieke vertegenwoordiging en de maatschappelijke vertegenwoordiging. Ook hier dringt zich de vraag of op deze formulering wel in overeenstemming is met de conclusies inzake de bedrijfsorganisatie, aangenomen door de Deputatenvergadering. Daar is dus inderdaad een zekere ontwikkeling van denkbeelden en inzichten, die het beginselprogramma niet onberoerd laten. Daar komt nu nog bij de vrij vinnige critiek, die los gekomen is tegen de eerste vijf artikelen. Een critiek, die zich vooral concentreert op de Gemene-Gratie-theorie, die in deze artikelen tot uitdrukking zou komen. Het is met name dit punt, waarop Ds Schelhaas nader ingaat en waarvoor wij dankbaar zijn. Op rustige, bezonnen wijze, maar vooral in populaireren trant, wordt het vraagstuk behan-

deld en wordt de geoeffende critiek gewogen. Veel en dikwijls wordt er geklaagd, dat de lectuur voor het gemiddelde kaderlid te zwaar is. Die klacht kan ten opzichte van deze brochure zeker niet worden geuit en indien toch, zij zou niet juist zijn.

Simpel en eenvoudig is de stijl en de woordkeus. En bovenal de uiteenzetting van dikwijls ingewikkelde vraagstukken is helder en begrijpelijk. Dit is het aantrekkelijke van deze brochure. Zij pretendeert niets.

En toch verdient zij stellig de aandacht. In de inleiding wordt weergegeven de critiek die in den laatsten tijd is losgekomen en wordt de kwestie van de Gemene Gratie behandeld. Hoofdstuk II behandelt de vraag „Wie wij zijn”. Daarop volgt „Vanwaar het gezag is”. Dit gedeelte valt op vooral doordat ook voorbeelden worden ontleend aan het jongste verleden. Dit maakt de uiteenzetting fris en pakkend. In het vierde hoofdstuk wordt nader ingegaan op het moeilijke probleem „Hoe het staatsgezag aan de ordinantiën Gods gebonden is”. Daarbij komt de „Pluriformiteit der Kerk” ter sprake. Ook het vijfde hoofdstuk behandelt uitermate actuele kwesties. Het gaat over de bevoegdheid der overheid en in verband daarmee over de betekenis van art. 36 der Geloofsbelijdenis, over de begrenzing der overheidstaak, over het geweten als grens van de overheidsmacht, over de vrijheid der kerk.

Inderdaad, er is behoefte aan deze uiteenzetting. De dingen worden weer eens in onderling verband gezet. En dat alles niet critiekloos. Veel vragen blijven onbeantwoord. Het is niet zo dat alles nu weer eens goed uit de doekjes is gedaan en dat alle problemen zijn opgelost.

Maar vooral onder onze jonge mensen is er een levendige vraag naar eenvoudige voorlichting in begrijpelijken vorm. Dat wordt hier op goede wijze geboden. Al onze besturen raden wij aan een exemplaar van deze brochure te bestellen. En onze jongere studieclubs vinden hier een oplossing voor hun probleem. Want deze brochure kan op uitnemende wijze worden gebruikt om de eerste vijf artikelen te behandelen op de clubvergaderingen. Die behandeling is nodig als brood! Want de geoeffende critiek mag niet langs ons heengaan. Die critiek moet worden getoetst en gewogen op de meest ernstige wijze. En dat is niet maar een kwestie voor een commissie, die de zaak moet gaan onderzoeken. Dat is een taak voor de gehele partij. Dan komt er weer verdieping van inzicht, en dat — het kan niet anders — brengt weer geestdrift. Geestdrift die als vanzelf voortvloeit uit de liefde voor het beginsel.

Over **machtige** ambtenaren

Er is de vorige week in Loosduinen een merkwaardige protestvergadering geweest. De tuinders protesteerden tegen het uitbreidingsplan-Dudok. Den Haag heeft een groot plan laten maken, waarbij een mooie, harmonisch uitgebreide stad op papier is gezet. Zulke grote steden hebben altijd grootse plannen. De ambtenaren, die ze ontwerpen of helpen ontwerpen, werken met honderden millioenen, alsof het niets is. Eerst komt het plan; daarna de berekening der kosten. Het Haagse plan bevat een uitbreiding in de richting Loosduinen, waarbij een groot gebied van de allerbeste tuingrond zou worden opgeofferd. Die tuingrond wordt intensief bewerkt. Er zijn in kassen en warenhuizen grote kapitalen gestoken. Maar de passer trekt cirkels, de liniaal wordt gehanteerd, en wèg is de tuingrond. De tuinders moeten maar opschuiven. De cultuurgrond is tòch al schaars, maar vooruit, de stad heeft grond nodig. Tegen dit stedelijk imperialisme hebben de tuinders geprotesteerd. Wij geven hun schoon gelijk.

Moet het arme Nederlandse volk, dat elke dag weer te horen krijgt, dat het hard moet werken en sober leven, er in berusten, dat de beste cultuurgrond op deze wijze wordt opgeofferd? Wij zeggen: neen!

Het is niet alleen Den Haag, waar zulke plannen aan de orde zijn.

In Arnhem zijn plannen, om de nieuwe uitbreiding vooral te zoeken aan den linkeroever, dus in de Betuwe. Ten Noorden van Arnhem is zandgrond, heide en bos. De Veluwe is heel geschikt voor stadsuitbreiding. Neen, zeggen de heren, dat betekent aantasting van het natuurschoon. Dat mag niet. In de Betuwe

is het beter, in het kale land. Maar men rekent er te weinig mee, dat die Betuwe zich vooral ten Zuid-Oosten van Arnhem tot een tuinbouwgebied ontwikkelt. Wil men daar een stadswijk aanleggen, dan betekent dat enorme kosten. Dan wordt de allerduurste grond genomen. Die grond moet eerst bouwrijp worden gemaakt, wat extra-kosten meebrengt. Aan den anderen kant van de rivier is het stukken goedkoper. Maar de tuinders in de Betuwe zullen ook een harden strijd hebben te voeren. Met den aanleg van vliegvelden, het projecteren van stadsuitbreidingen, van havens en kanalen wordt er maar weinig rekening gehouden met het feit, dat zulke cultuurgrond duur is en dat onze volkshuishouding deze gronden hard nodig heeft. De droogmaking van de Wieringermeer heeft tientallen millioenen gekost. Maar sedert die droogmaking werd voltooid, is er al weer een groter gebied aan cultuurgrond verloren gegaan.

Wanneer ergens een nieuw industrieterrein nodig is, dan zoekt de particulier naar een geschikt, niet te duur stukje grond. Maar wanneer op de bureaux van gemeentewerken aan uitbreidingsplannen wordt gewerkt, doet men vaak, alsof de grond geen geld kost. We kunnen ook zeggen: dan doet men, alsof wij leven in vette jaren, in tijden van weelde en overvloed.

Het wordt hoog tijd, dat ook daar wordt be-seft, hoe wij met soberheid en zuinigheid onze plannen voor de toekomst hebben uit te werken.

Wij mogen zelfs vragen, dat de overheidsinstanties in dezen tijd ook in dit opzicht een voorbeeld zullen geven.

VERPLICHTE DEELNEMING

in een

Bedrijfspensioenfonds (vervolg)

door Mr C. J. VERPLANKE

Wezen wij de vorige maal op de lange weg, die het wetsontwerp betreffende verplichte deelneming in een bedrijfspensioenfonds bewandelen moest, voordat het in openbare behandeling kwam, thans zullen we nagaan, hoe ook zijn pad in de Staten-Generaal niet over rozen liep.

DE OPENBARE BEHANDELING

Op 27 Januari 1949 ving de openbare behandeling in de Tweede Kamer aan.

De A.-R. afgevaardigde, de heer Stapelkamp, juichte

het wetsontwerp als zodanig toe. De terugneming van de ambtshalve beslissingsbevoegdheid van den Minister achtte hij een grote verbetering, maar hij oordeelde het onjuist, dat in hetzelfde artikel 3 de bepaling was opgenomen, dat de Minister de deelneming aan een fonds verplicht kan stellen, wanneer naar zijn oordeel gewichtige belangen dit gewenst maken. Immers, in de M. v. A. zegt de Minister, dat onder zulke gewichtige belangen kan worden gerekend het feit, dat hij den kring van deelnemers niet ruim genoeg acht. De situatie kan dus ontstaan, dat het bestuur van een bedrijfspensioenfonds een alge-

meen verplichtverklaring van een fonds vraagt voor alle werknemers in een bedrijfstak en de Minister, met deze bepaling in de hand, zegt: die kunt ge alleen krijgen, wanneer ge de werkingssfeer van het fonds uitbreidt tot de zelfstandigen en de werkgevers in den bedrijfstak. Dit ging den heer Stapelkamp veel te ver en hij zag de betreffende voorwaarde liever vervangen door de woorden „indien een belangrijke meerderheid dit vraagt”.

Naderhand nam hij echter genoegen met een door Dr De Kort (K.V.P.) voorgesteld amendement, volgens hetwelk een verzoek tot verplichtstelling van een bedrijfspensioenfonds moest uitgaan van een naar het oordeel van den Minister, daarbij gehoord de Stichting van den Arbeid, voldoende representatieve vertegenwoordiging van het georganiseerde bedrijfsleven in een bedrijfstak.

De heer Van den Heuvel (A.R.) had bezwaar tegen de mogelijkheid, die dit ontwerp gaf, om zelfstandigen te verplichten tot deelneming in bedrijfspensioenfondsen. Hij zag hiervoor geen enkelen rechtsgrond, ook niet wanneer de bedrijfsgemeenschap zulk een regeling begeert. Ook een bedrijfsorgaan mag niet alles regelen, wat zijn leden betreft. Een almachtig bedrijfsorgaan moet evengoed als een almachtige Staat worden verworpen. Men mag een van de meest private aangelegenheden van den zelfstandige, n.l. de manier, waarop hij voor zijn ouden dag zorgt, niet aan zijn beslissingsbevoegdheid onttrekken. Dit is een recht, dat bij het zelfstandig zijn behoort. Bij de loontrekkenden komt de premie uit het loon, bij den ondernemer moet de reserve echter uit de winst komen.

Door Dr De Kort werd na een uitvoerig betoog een tweede amendement ingediend, mede ondertekend door den heer Stapelkamp. Hiermee werd beoogd door deze wet geen schade toe te brengen aan hen die hun persoonlijke verantwoordelijkheid voor hun eigen particuliere welzijn in geval van invaliditeit of ouderdom en voor dat van hun eventueel na te laten weduwen en wezen reeds vóór de totstandkoming dezer wet hadden beseft en daardoor rechten en verplichtingen hadden gekregen, ouder dan die, welke uit deze wet zouden kunnen ontstaan. Deze bedrijfsgegoten zouden niet aan het fonds behoeven deel te nemen, indien hun op vrijwillige basis en, van sociaal-zedelijk standpunt uit, in het verleden volkomen terecht getroffen voorzieningen aan die van het betrokken bedrijfspensioenfonds gelijkwaardig zouden zijn.

Dit amendement werd reeds denzelfden dag door den Minister in een vierde nota van wijzigingen overgenomen.

Op 1 Februari werd de beraadslaging hervat en kwam ook de Minister van Sociale Zaken, Mr Joekes, aan het woord. Terecht merkte hij op, dat tengevolge van de inmiddels aangebrachte wijzigingen de ondertoon van de beschouwingen, die thans in het openbaar aan het wetsontwerp waren gewijd, belangrijk vriendelijker was dan de klank, die in het algemeen uit het Voorlopig Verslag viel te beluisteren. De Minister ging breedvoerig op de talloze opmerkingen in, maar kon den rechtsgrond van de verzekering der zelfstandigen, dien de heer Van den Heuvel had betwist, niet anders verklaren dan uit een oogpunt van „algemeen belang”. Door

dit (stok)paard worden echter zoveel socialistische karretjes getrokken: nationalisatie van de kolennijnen, actieve cultuurpolitiek enz.!

Den volgenden dag vonden de replieken plaats, waarbij de heer Van den Heuvel opnieuw zijn bezwaren naar voren bracht. Minister Joekes achtte het echter blijkbaar niet de moeite waard hieraan bij zijn dupliek aandacht te besteden.

Bij de stemming werden beide amendementen van den heer De Kort aangenomen. Het gehele wetsontwerp verkreeg tenslotte op 3 Februari de goedkeuring der Tweede Kamer met — behalve natuurlijk de C.P.N. — slechts de stemmen der S.G.P. en van den heer Van den Heuvel tegen.

De Eerste Kamer.

Ook door de Eerste Kamer werd op 16 Maart j.l. het ontwerp, met ditmaal slechts de stemmen der communistische fractie tegen, aanvaard. Bij de openbare behandeling voerde namens de A.R. fractie de heer J. Schipper het woord, die geen overwegend bezwaar had tegen de mogelijkheid zelfstandigen tot deelneming in het bedrijfspensioenfonds te verplichten. Hoewel Mr Regout (K.V.P.) zich sterk verzette tegen de „staatsocialistische tendenz” van het ontwerp en Prof. Molenaar (V.V.D.) eveneens grote bezwaren te berde bracht, deed de mededeling van Minister Joekes, gedaan bij de beantwoording der vragen, dat de Stichting voor de Landbouw zojuist besloten had geen verbindendverklaring te vragen voor deelneming door zelfstandigen in het landbouwpensioenfonds, hen over hun bezwaren heen stappen.

Het geheel overziende, kunnen wij niet nalaten onze bevrediging uit te drukken. Aan vele verlangens werd in den loop der behandeling tegemoet gekomen. Zou een sociale verzekering, uitgevoerd door de georganiseerde bedrijfstakken, op basis van vrijwillige deelneming niet slagen, dan kan het gewenst zijn, de bedrijfsgegoten te verplichten zich bij hun eigen fonds aan te sluiten. Deze wet, die dit doel beoogt, kan derhalve onze instemming hebben. Overigens leert de geschiedenis van dit wetsontwerp, dat de volksvertegenwoordiging maar niet alles slijkt wat in de legislatieve keuken wordt klaar gemaakt.

De persoonlijke relatie met een niet al te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

's Lands belang

Met de benoeming van staatssecretarissen van Oorlog en Marine is een stap gezet op den weg naar het leggen van de verantwoordelijkheid voor het gehele defensiebeleid in de handen van één verantwoordelijk minister voor Landsverdediging. Hoe ver men op dien weg gevorderd is, is thans nog niet duidelijk. Mr Fockema Andreae, geen militair deskundige, zal een deel van de taak van den minister overnemen. Men kan hem dus beschouwen als een politieke figuur. Maar bij schout-bij-nacht Moorman gaat dit moeilijker. Hier ziet men in de eerste plaats den deskundige, vooral ook als men bedenkt, dat hij actief schout-bij-nacht blijft.

Heeft de regering nu een middenweg gekozen en is men de vraag „politieke figuur of deskundige” aldus uit den weg gegaan? De staatssecretaris als politieke figuur bracht moeilijkheden met zich mee, maar het aanstellen van deskundigen eveneens. Het gevaar bestond dan, dat de verantwoordelijke minister van zijn militaire adviseurs zou worden afgesneden. Een tegenstelling tussen het militaire kabinet van den minister en den militair deskundige staatssecretaris was dan allerminst denkbeeldig.

Zou de thans benoemde staatssecretaris voor Oorlog in de politieke sfeer liggen en die voor Marine deskundige zijn, dan zou de minister door de eerste ontlast worden en in zijn functie van minister van Marine a.i. worden bijgestaan door den tweede, doch daarmee zou er nog geen minister van landsverdediging zijn.

Het is vrij zeker, dat de P. v. d. A. met den gang van zaken geen genoegen zal nemen. Bij de begrotingsdebatten had zich gepleit voor de op zichzelf aanvaardbare idee één minister en staatssecretarissen voor land-, zee- en luchtmacht. De staatssecretarissen dienden dan in de politieke sfeer te liggen. Uit een artikel van Mr Van der Goes van Naters in Het Vrije Volk van 20 April getiteld „In strijd met 's Lands belang” blijkt nu waarom men geen deskundigen wenste, maar politieke figuren. Deze moesten n.l. dienen om de scheve verhoudingen recht te trekken bij defensie. De legerleiding was a-socialistisch en het defensiebeleid, tegenwoordig een stuk buitenlandse politiek, eiste de inschakeling van het democratisch-socialisme. Want, en dat was het grote argument in de Westerse Unie en het Atlantische Pact was vorm gegeven aan een democratisch-socialistische gedachte. Daarin had door de harde feiten het socialistisch standpunt gezegevierd en was gebroken met de idee van een harmonisch leger en een harmonische vloot. Het socialisme was bij de internationale defensie dus troef en waar in

de hogere legerleiding de socialisten waren geweerd, bood het instituut van staatssecretaris een prachtige gelegenheid deze gevaarlijke leemte aan te vullen.

Van de beide benoemde staatssecretarissen is de een liberaal en de ander Rooms-Katholiek, de candidaat van den P. v. d. A., het Tweeden Kamerlid de heer Evert Vermeer, is niet benoemd. We kunnen ons indenken, dat dit voor de P. v. d. A. een teleurstelling is. Maar het gaat toch niet aan om bij voorbaat te dreigen, dat men te fatsoenlijk is om zich daar om der lieve vrede bij neer te leggen? Welk recht kan de P. v. d. A. doen gelden? Het heeft er alle schijn van dat men van de defensie een partijzaakje wil maken. Wanneer de democratische socialisten in de legerleiding weinig hebben in te brengen, waar ligt dan de schuld? Toch zeker eerst bij die partij zelf, die jarenlang het „geen man en geen cent” tot leus had. En als de partij, gelukkig, dit standpunt verlaat, dan kan men toch niet verwachten, dat er dan ineens maar socialistische kolonels en generaals zijn?

Trouwens het gehele betoog als zouden Westerse Unie en Atlantische pact vruchten van de socialistische boom zijn, is er naast. Beide verdragen zijn een gevolg van de harde noodzaak, van de ervaring uit den voorbije oorlog en van de nuchteren kijk op de feiten. Dat de socialisten hieraan con amore mee doen, is verblijdend, maar geeft hun niet het recht zich op de borst te slaan, alsof een en ander de consequentie van hun standpunt zou zijn. Wie zich debatten bij de vorige begroting herinnert weet, dat het pleiten voor internationale samenwerking voortkwam uit de begeerte nationaal zo weinig mogelijk te moeten doen.

Laat de P. v. d. A. nuchter blijven en niet denken, dat de defensie in de war zal lopen als een van hen geen staatssecretaris is. Ze hebben dezelfde rechten als elke bevolkingsgroep, maar ook niet meer.

Men kan zich zelf wel opwerpen tot paladijn in den strijd tegen het communisme, men kan wel schrijven dat het de socialisten zijn, die in dien strijd het spit moeten afbijten, maar de nuchtere Nederlander vraagt dan waar al die spitafbijters blijven als de regering via de Nationale Reserve oproept tot paraatheid, ook tegen het communisme.

Het is begrijpelijk, dat de P. v. d. A., die zolang zich afzijdig hield van de defensie, ook eens mee wil praten in hoogste regionen, maar het is min of meer belachelijk, als men het niet hebben van een socialistischen staatssecretaris in strijd met 's lands belang noemt.

(De Rotterdammer).

De Grondeigendom

Mr W. RIP

II.

Ons vorig artikel werd beëindigd met de opmerking dat Dr Van Es in zijn proefschrift „De eigendom in de Pentateuch”, o.m. tot de conclusie is gekomen, dat er onderscheid moet worden gemaakt tussen de grondeigendom en de eigendom op de goederen, die vrucht van menselijken arbeid zijn.

Op zichzelf ligt dit onderscheid min of meer voor de hand. De aard van het object leidt er toe. Art. 560 van het B.W. zegt: zaken zijn roerend of onroerend. Roerende zaken uit hare aard zijn de zodanige die zich zelve kunnen verplaatsen of die verplaatst kunnen worden (art. 565). Bij onroerende zaken denkt men het eerst aan den grond en wat daarmee vast verbonden is.

Hiertegenover staat dat, gezien in het licht van de schepping en onderhouding aller dingen, de bodem maar ook alle bewegelijke zaken in volstrekten zin aan God toebehoren. Zo is wel de grond geschapen, maar door toedoen van den mens — volgens Bijbels voorworseld en/of in cultuur gebracht. Zo zijn er wel veel roerende zaken het product van menselijk vernuft en menselijken arbeid, maar de elementaire grondstoffen zijn door God gegeven.

Dr Van Es echter wijst er op dat in de eerste vijf boeken van de Heilige Schrift een typisch onderscheid wordt gemaakt tussen den bodem en andere voorwerpen van eigendom. Als de Egyptenaren in Gen. 47 tot Jozef komen, om ten laatste tegelijk hun lichaam en hun land als betaling voor het koren aan te bieden, toont dit dat er met name in een landbouwstaat een nauwe samenhang bestaat tussen grondbezit en vrijheid.

Gewezen wordt ook op de wet van het jubeljaar. In dat jaar toch keerde de eigendom van den verkoper weer tot hem terug, ook indien van het recht van lossing (betaling van de schuld door een nabestaande) geen gebruik kon worden gemaakt.

Ook is de grond, zoals we reeds opmerkten, veel minder het resultaat van geproduceerde of producerende arbeid, dan bij roerende zaken het geval is.

De in bezit-neming neemt als ontstaansgrond bij den grondeigendom een veel belangrijker plaats in dan bij andere voorwerpen van eigendom.

Een ander onderscheid is — volgens Dr Van

Es — gelegen in het feit dat in de Pentateuch de grondeigendom weinig exclusief is. Dit blijkt uit het recht dat aan een ieder de vrijheid wordt gegeven om, wanneer hij in de wijngaard of akker van een ander loopt, druiven te eten en aren te plukken, zoveel als hij lust. Hij mag echter de druiven niet persen en het koren niet met de sikkel maaien. Hij mag dus wel zijn ogenblikkelijke behoeften bevredigen, maar niet verder gaan.

Een ander onderscheid blijkt uit de woorden waarmee de eerste vijf boeken van de Heilige Schrift den eigendom van den grond aanduiden. Dit zijn andere dan die voor vee en andere producten worden gebruikt.

Zo blijkt dus dat in de Mozaïsche wetgeving onderscheid werd gemaakt tussen de eigenaars-rechten van den grond en van andere zaken.

* * *

Het zal den lezer duidelijk zijn dat het uiterst moeilijk is om deze gegevens rechtstreeks te betrekken op de huidige maatschappelijke verhoudingen.

Wij moeten wel bedenken, dat het volk Israëel tot God in een bijzondere verhouding stond, dat het karakter van den „Staat” door den landbouw werd bepaald en een veel minder gecompliceerd karakter droeg dan thans met ons land het geval is.

In verband met het laatste noemen wij een sprekend voorbeeld. In Lev. 25 lezen wij dat na zes jaren bebouwen de akkers en de wijngaarden een jaar moesten rusten. In onze taal zouden wij zeggen: eenmaal in de zeven jaar moest het land braak blijven liggen.

Aan dezen maatregel — er staat: dan zal dat land rusten een sabbat den Heere — verbindt Dr Van Es de gedachte van de herinnering aan den paradijstoestand. Het land was dat jaar niet in dienst bij den mens, maar bij den Heere. Wat er vanzelf op groeide, mocht iedereen gebruiken.

Wij durven deze gedachte niet bestrijden, maar toch kunnen wij het feit dat niet-bebouwd land weer spoedig terugkeert tot een woestijn, met den Paradijstoestand moeilijk in relatie brengen. Een deel van den menselijken arbeid bestaat juist uit het bestrijden van de doornen en distelen, die de aarde voortbrengt.

Hetgeen we in dit verband echter willen opmerken is, dat bij een vergelijking van deze voorschriften met de thans in ons land ge-

volgde praktijk, de zeer gewijzigde omstandigheden wel duidelijk in het oog springen. Kenden onze voorouders het braken van land — bij gebrek aan moderne hulpmiddelen — nog wel, thans wordt door vruchtwisseling en gebruik van moderne hulpmiddelen het braken van het land niet meer aangetroffen. De voortschrijding van de techniek — ook een gave Gods — heeft op dit gebied veel veranderd.

Hetzelfde geldt voor het bevredigen van de momentele behoefte bij het passeren van de vruchten van akker en wijngaard. Ook hier is veel veranderd. In Israël lag dit naar onze mening veel eenvoudiger. De wegen lagen vaak door de akkers en langs de tuinen. Het vervoer was langzaam. Het volk leefde in zijn geheel van den landbouw enz.

In het drukke Westen, waarin ons land ligt, wordt slechts aan onze goede vrienden en kennissen een zo grote vrijheid in ons land en op onzen tuin gegund.

Niemand immers zal willen beweren dat het kersen- en druiveneten in gezelschappen voor een bepaald tarief, zoals dit thans veel gebeurt met deze Bijbelse gebruiken in directen strijd zou zijn.

Natuurlijk wil dit niet zeggen dat deze wetten in Israël ons niets meer te zeggen zouden hebben. Maar men houde dan re-

kening met de gewijzigde omstandigheden. Zo zullen wij bij het exploiteren van onzen bodem en bij het constateren van allerlei „moeheden” van den grond moeten bedenken dat ook hier grenzen liggen. Grenzen door God zelf gesteld. De mens kan deze ook door moderne middelen, niet overschrijden. Deskundigen merken soms op, dat het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen het goede bacteriënleven in den grond ernstige schade kan doen.

Zo zullen wij als eigenaren van bodem en vruchten steeds weer moeten bedenken, dat we mededeelzaam behoren te zijn. Wij zijn slechts rentmeester. In nood moeten wij bereid zijn te helpen. Gastvrijheid, ook aan minder bedeeden, bewijzen. Gelukkig heeft op het platteland reeds vele malen een beetje tarwe of wat aardappelen, vlees of melk getuigenis afgelegd van de beginselen die aan de Mozaïsche wetgeving ten grondslag liggen.

De Bijbel verzet zich er tegen dat wij ons als absolute en egoïstische eigenaren gedragen. De vijf boeken van Mozes kunnen ons leren hoe, ook onder gewijzigde omstandigheden, onze Christenplicht in praktijk moet worden gebracht.

In een slotartikel willen we enkele opmerkingen maken over het gemeenschappelijke en het private eigendomsrecht.

„Maatschappelijke evolutie” of „revolutie”?

J. VAN DER HAAR

Zowel in Nederlandsche Gedachten van 20 Januari 1949, als aan het slot van onze recensie, voorkomend in A.R. Staatkunde van Maart/April 1949, werd het onlangs bij de uitgeverij „De Kern” te 's-Gravenhage uitgegeven boek „Grondwet en Maatschappij in Nederland” als „waardevol” aangemerkt.

Wij houden ons aan dit oordeel, ook al koesteren wij tegen bepaalde beschouwingen en voorstellingen in deze uitgave zeer markante bezwaren.

Ter oriëntatie van den lezer allereerst nog een enkele opmerking over den „aanpak” van dit boekwerk.

Het is geschreven naar aanleiding van het eeuwfeest der grondwetsherziening 1848 en beoogt onze grondwet dichter bij het Nederlandse volk te brengen en ons in te leiden in de maat-

schappelijke betekenis, welke aan onze hoogste staatswet valt toe te kennen.

Het geschrift doet dit in den vorm van een zestal, onder de supervisie van den hoogleraar Mr J. Valkhoff geschreven, verhandelingen. De zes auteurs — mannen van onvervalsten wetenschappelijken aanleg — zijn Prof. Mr A. M. Donner, Jhr Mr M. van der Goes van Naters, Prof. Dr A. J. C. Rüter, Prof. Dr L. W. G. Scholten, Prof. Dr L. G. J. Verberne en Mr W. Verkade.

Hij, die geen vreemdeling is in Jeruzalem, ziet ogenblikkelijk, dat deze schrijvers kunnen worden aangemerkt als representanten van wel zeer onderscheidene levensrichtingen.

Nu biedt het schrijven van een boek door scribenten van uiteenlopende levensbeschouwingen zo zijn eigenaardige moeilijkhe-

den. Wij werden bij het lezen van het hier bedoelde boek aan deze waarheid nog eens herinnerd.

Wat is het geval?

De heer Van der Goes van Naters, naar men weet de fractievoorzitter van de P. v. d. A. in de Tweede Kamer, wijdt in dit boek een uitvoerige beschouwing aan de vormgeving en hervorming der grondwet. In dit hoofdstuk staat de schrijver o.a. stil bij de grondwetsherziening van 1917, toen het algemeen actief en passief kiesrecht voor mannen, het passief kiesrecht en de mogelijkheid van toekenning bij de wet van het actief kiesrecht voor vrouwen hun intrede deden in ons staatsrecht. De schrijver duidt deze verruiming van de groep kiesgerechtigden terecht aan als „hervormingen”. Zij waren dat inderdaad.

Tot hier toe kunnen wij ons met de beschouwingen van den heer Van der Goes wonderwel verenigen.

Wat al te bont gaat hij het echter maken, wanneer hij ver-

volgens op blz. 182 zegt, dat deze hervormingen voorafgingen „aan een situatie van snelle **maatschappelijke evolutie**, n.l. die van November 1918. De schrijver vervolgt dan: „Ongetwijfeld heeft het bezit van het algemeen kiesrecht er toe geleid, deze **ontwikkeling**, die in het **buitenland** tot **revolutie** leidde, **hier** zonder schokken te doen verlopen” (vet gedrukt van ons).

Merkwaardig nu is, dat de heer Verkade op blz. 255 van zijn bijdrage „De mannen, die onze grondwet schiepen” er niet voor terugdeinst de Novembegebeurtenissen rondweg met den naam „revolutie” aan te duiden. „.....toen in 1918 „de kronen van Europa over de straten rolden” — aldus Verkade — „heeft Troelstra... gemeend, dat ook hier te lande een revolutie voor de deur stond. Toen dit een misrekening bleek, kreeg hij het in het parlement uiteraard zwaar te verantwoorden.” Tot hier Verkade.

We zien het: er wordt in dit boek over aard en karakter van sommige gebeurtenissen in onze vaderlandse geschiedenis nog al verschillend geoordeeld.

De Novembegebeurtenissen in 1918, door Verkade kortweg als „revolutie” gequalificeerd, worden door Van der Goes van Naters wel enigszins euphemistisch aangeduid als „een situatie van snelle maatschappelijke **evolutie**” (vet gedrukt van ons) en even later als een „ontwikkeling”. Een „ontwikkeling”, die in het **buitenland** tot revolutie leidde, doch in ons vaderland zonder schokken verliep.

Dus in 't **buitenland** in 1918 **revolutie**, in Nederland een „maatschappelijke evolutie”, althans naar de visie van den heer Van der Goes van Naters. Daartegenover de zienswijze van den heer Verkade, die hetgeen in 1918 in ons land plaats vond als een „revolutie” betitelt. „Maatschappelijke evolutie” (Van der Goes) of „revolutie” (Verkade)?

Wie van de twee schrijvers heeft hier het recht aan zijn zijde? Wij, van der jeugd aan onderwezen in de **anti-revolutionnaire** staatkunde, wisten niet beter of onze geschiedboeken spraken

van de November-**revolutie** 1918. Dies werd bij het lezen van de opvatting des heren Van der Goes van Naters onze mening deerlijk aan het wankelen gebracht. Wie had er gelijk?

Wij hebben er de officiële stukken nog eens op nageslagen, vooral ook met de snode opzet, nog eens na te gaan, hoe de mannen van November 1918 (o.a. Troelstra en Heykoop, beiden S.D.A.P.-kamerleden) zelf hun manipulaties in die dagen betitelden.

Op 9 November 1918 brak in Duitsland de revolutie uit, die het toenmalige keizerrijk verving door een republiek. Ogenblikkelijk kwam het partijbestuur van de S.D.A.P. in Nederland in vergadering bijeen, om een aantal dusgeheten „Arbeiderseisen” op te stellen. Deze eisen werden in een program verenigd en in een op 11 November 1918 te Rotterdam gehouden massale bijeenkomst toegelicht. In deze vergadering werd o.a. het woord gevoerd door Troelstra en Heykoop. In „Het Volk” van die dagen werden hun redevoeringen uitvoerig verslagen.

Dit maakte het den minister-president gemakkelijk, in de vergadering van de Tweede Kamer van 20 November 1918, aan de hand van de verslagen in „Het Volk”, een bloemlezing te geven van uitlatingen, die in de redevoeringen van Troelstra en Heykoop voorkwamen.

Wij geven hier het woord aan de „Handelingen”, die eerst de rede van den heer Troelstra onder de loupe nemen (het vetgedrukte is weer van ons).

„Er is een eind gekomen aan het geduld der Nederlandsche soldaten. Zij kunnen niet langer worden gepest, behandeld als slaven en beesten. Zij gevoelen hun eigenwaarde, en hebben reeds, terwijl zij nog de wapens dragen, **de gehoorzaamheid opgezegd** aan de heerschende klasse”.

„Wij komen hier om te spreken op het oogenblik, dat ook ons de arbeidersklasse **de macht in handen zal geven**. Verzuimt het oogenblik niet, **grijpt de macht**, die u in den schoot wordt geworpen, en doet, wat gij moet en kunt doen! Het eischt van u een bezonnen kop; gij moet Uw

organisatie dienstbaar maken aan de bevestiging en instandhouding van de macht, die **gij thans verplicht zijt tot U te strekken**”.

„**Wij maken een revolutie omdat het kan en moet**”.....

Sprekende over de arbeidersraden wijst Troelstra er vervolgens op, „dat zij **tot zich trekken het gezag over de geheele maatschappij**”.....

„Zij **plaatsen zich boven het bestaan van stad en staat en eischen erkenning van hun oppermacht**”....

Wij stappen hiermede af van de redevoering van de heer Troelstra en laten het kamerlid Heykoop aan het woord.

„Nu trekken wij samen op om de bourgeoisie het **roer in den staat te ontnemen**”....

„Ik weet dat Troelstra morgenmiddag 1 uur in de Tweede Kamer het **revolutionnaire woord** zal spreken **buiten de parlementaire orde en buiten den gewonen gang van zaken**..... Dit **revolutionnaire woord** zal deze week worden gesproken in alle plaatsen van ons land”....

„**Aan de macht komen wij en geen ander. Geen grootschreeuw**ers”.

Na deze hooggestemde woorden ging de vergadering uiteen, nadat de voorzitter met enthousiasme de schare was voorgegaan in het roepen van: Leve het socialisme! **Leve de aanstaande revolutie!**

Tot hier toe de officiële bescheiden.

Zij laten een wel ietwat ander geluid horen dan goed dertig jaar later Van der Goes van Naters.

Troelstra en de zijnen deinsden werkelijk voor het woord „Revolutie” niet terug. Hun redevoeringen vormen daarvoor het overtuigend bewijs. Daarom vinden wij het misleidend, dat thans de fractievoorzitter van de P. v. d. A. in de Tweede Kamer het doe* voorkomen, alsof er in 1918 geen vuiltje aan de lucht was. Wat er in Duitsland en andere landen voorviel was „revolutie”. In ons land was slechts sprake van een „ontwikkeling” of — zo men wil — van „een maatschappelijke evolutie”.

Wij kunnen er psychologisch inkomen, dat de P. v. d. A. over

Even aandacht voor ...

DEN TUINBOUW

P. C. ELFFERICH

Als in dit blad aandacht gevraagd wordt voor den tuinbouw, dan geschiedt dit doelbewust en niet zonder reden.

Steeds weer valt het op, dat de tuinbouw door velen onzer landgenoten gezien wordt als een deel van de agrarische tak, waar men zich geen zorgen over behoeft te maken.

Soms is er nog belangstelling voor de boter, de melk en de granen, maar verder gaat deze interesse doorgaans niet.

Opvallender wordt het, als zelfs de betrokken Minister blijk geeft van niet overmatige belangstelling, voor dit deel van de plattelandsbevolking.

De Rijksbegroting voor het dienstjaar 1949 Hoofdstuk XI (Landbouw) was voor „vele” leden van de Tweede Kamer aanleiding om in het „Voorlopig Verslag” hieromtrent vragen aan Zijne Excellentie te stellen.

Deze vragen vangen aldus aan:

„Vele leden merkten op, dat aan de tuinbouw in de Memorie van Toelichting wel bijzonder weinig aandacht besteed wordt, zodat de indruk wordt gewekt alsof deze overigens zeer belangrijke tak van voortbrenging een vergeten hoofdstuk is geworden.”

U ziet het, ook de Kamerleden vragen even aandacht voor den tuinbouw.

Als antwoord op de gestelde vragen, die gevolgd zijn na den bovenaangehaalden aanloop, antwoordt de Minister inderdaad vrij uitvoerig, zonder nu bepaald nieuwe perspectieven te openen.

Bepaalde punten worden aangegeven of nog eens extra aangestreept en ook voor den tuinbouw zal het parool zijn, een stelsel waarin de woorden „soepelheid” en grotere mate van vrijheid voorkomen.

Bovendien wijst de Minister op de zelfwerkzaamheid van den tuinbouw in verband met het instellen van minimum prijzen en z.g. „productenfondsen”, waardoor de tuinbouw meer dan in het verleden in staat is bepaalde marktstoringen op te vangen.

Ook bij de openbare behandeling van de Begroting van Landbouw hebben vrijwel alle fracties van den schaars toegemeten spreektijd verscheidene kostbare minuten afgenomen om de tuinbouwbelangen te bepleiten.

De A.R.-fractie bleef bij monde van den heer Van den Heuvel niet achter.

* * *

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat de tuinbouw het dus blijkbaar waard is, even aandacht aan haar te besteden.

Zulks is dan ook volkomen verantwoord en wordt gestaafd door het feit, dat de tuinbouw een derde van de opbrengst van de agrarische productie verzorgt.

Als men de opbrengsten van de volkstuinten buiten beschouwing laat, dan is de opbrengst in 1948 geweest \pm 925.000.000 kg. Van dit totaal cijfer consumeerde het Nederlandse volk \pm 525.000.000 kg en werd \pm 375.000.000 kg geëxporteerd (deviezen dus). Twee belangrijke taken heeft de tuinbouw dus, die direct in het oog springen.

In de eerste plaats, de voeding van het eigen volk en in de tweede plaats, een belangrijke bijdrage op de exportbalans te leveren.

Bij dit laatste tekenen we nog aan, dat de deviezen welke de opbrengst van de tuinbouwproducten leveren, voor een zeer groot gedeelte ten bate van het algemeen belang komen.

Immers, de voortbrengingskosten van de tuinbouwproducten bestaan voor een groot gedeelte uit arbeid en binnenlandse grondstoffen.

Door middel van den tuinbouw vinden dus een groot aantal Nederlanders bestaan en arbeid in dit bedrijf en werken rechtstreeks mede aan de voeding van ons volk en aan de zo nodige export.

Uit het voorgaande blijkt dan ook, de economische en de nationale betekenis van den tuinbouw voor ons land.

* * *

Toch vragen we nog even Uw aandacht en wijzen

de November-affaire van 1918 liever zwijgt. Mede daaruit laat zich het feit verklaren, dat de B.V.L. moest worden vervangen door het Nationaal Instituut „Steun Wettig Gezag”. Doch, **wanneer** men spreekt over November 1918, laat men het dan doen op een open en eerlijke manier. Wij voor ons hebben er geen behoefte aan de stukken uit die dagen **zonder oorzaak** nog eens uit het stof op te diepen. Maar wanneer men ons heden ten dage van P. v. d. A.-zijde wil wijs maken, dat Troelstra's

pogingen in 1918 om de macht in handen te nemen slechts het karakter hadden van „een situatie van snelle maatschappelijke evolutie”, dan achten wij ons geroepen tegen deze verdraaiing van de feitelijke omstandigheden op te komen.

Laten wij elkaar in de politiek duidelijk zeggen waar het op staat.

De periode van den fluwelen handschoen behoort tot het verleden.

De tijd van Poesje Nel is onherroepelijk voorbij.

Daarom laten wij ons door den heer Van der Goes van Naters niet bij den neus nemen.

In November 1918 **geen** „maatschappelijke evolutie”, maar een „revolutie”.

Niet naar de mening van de heer Van der Goes van Naters.

Wèl naar de definitie van Groen van Prinsterer.

Wèl naar het oordeel van Mr W. Verkade.

Ook volgens de eigen woorden van Mr Pieter Jelles Troelstra.

Zelfs volgens het woordenboek van Van Dale!

dan op de sociale betekenis van den tuinbouw. In het overbevolkte Nederland is de tuinbouw de meest arbeidsintensieve vorm van bodembewerking. Op een betrekkelijk kleine oppervlakte van b.v. 1 H.A. met een glasopstand van \pm 3600m² kunnen drie gezinshoofden in normale omstandigheden zich een bestaan verwerven. (1 patroon + 2 arbeiders). Een andere factor is, dat vooral in den intensieven tuinbouw over het algemeen aan de arbeiders een vol jaar arbeid kan worden geboden, geen seizoenarbeid dus.

Dit betekent weinig verloop van arbeiders en een stabiel inkomen voor den arbeider zelf. Het zou wellicht interessant zijn na te gaan, wat een en ander voor den middenstand in het dorp betekent.

Van grote betekenis is de tuinbouw voor de nevenbedrijven; ambacht en nijverheid namen in de tuinbouwstreken een grote vlucht.

Zodoende vinden duizenden naast den tuinbouw staande, door den tuinbouw arbeid. Wellicht is de omloopsnelheid van het geld nergens zo snel in den landbouwsector, als juist in den tuinbouw.

Hoewel hier uiteraard gevaren schuilen, mogen we anderzijds de sociale betekenis hiervan niet onderschatten.

Even aandacht vragen voor den tuinbouw, wijzen we tenslotte op de belangrijke bijdrage die de Tuinbouw kan leveren voor de Volksgezondheid.

De productie van groenten en fruit voor de massa, is van groot belang voor een zo dichtbevolkt land als Nederland. Hier kunnen wetenschap en practijk samengaan ten bate van de nationale gezondheid.

* * *

Zo werkt ook de tuinder op zijn eigen plaats, in zijn Goddelijk beroep met de opdracht door nijveren arbeid, de vrucht aan de aarde te ontworstelen.

GEMEENTERAADSLEDEN

H. ALGRA

De leden van de Gemeenteraden zijn, evenmin als die van de Provinciale Staten, volksvertegenwoordigers. Hun positie is dus geheel anders dan die van de leden der Eerste en Tweede Kamer.

Een wet komt tot stand in overleg tussen Regering en volksvertegenwoordiging.

Een gemeenteverordening door een besluit van den gemeenteraad.

Art. 145 der Grondwet zegt:

Aan het hoofd der gemeente staat een raad. Er staat niet: ... staat een burgemeester, of: een college van B. en W.

De dualiteit, die wij in het landsbestuur kennen: Regering—volksvertegenwoordiging, bestaat niet in de provincie en evenmin in de gemeente. Het college van B. en W. is dus niet een soort gemeentelijk ministerie. Art. 146 van de Grondwet zegt: Aan de Raad wordt de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente overgelaten.

Gemeenteraadsleden zijn *bestuurders*, gekozen door de kiezers, die ingezetenen der gemeente zijn. Gemeenteraadsleden zijn dus geen pleitvoerders voor de bevolking. De gemeenteraad is geen tribune voor plaatselijke demagogen.

Als een gemeenteraadslid of een wethouder in den gemeenteraad voor de verkiezingen een speech houdt om verhoging der lonen van de DUW-arbeiders te bepleiten, dan is hij buiten de orde. Dan houdt hij zich niet bezig met het bestuur der gemeente, maar maakt hij alleen

goedkope en ongepaste reclame voor zich of zijn partij. Een voorzitter van een raad, die zoiets laat gaan, verzuimt zijn plicht of mist het inzicht in de taak van den gemeenteraad.

Omdat gemeenteraadsleden *bestuurders zijn*, moeten zij aan bepaalde eisen voldoen. Het is niet voldoende, dat men een „vergaderingsman” candidaat stelt, een man, die op vergaderingen van de kiesvereniging, van dorpsbelang, de begrafenisvereniging, de ijsclub of de Bond van Landpachters vele en hevige woorden kan zeggen. Want dat bewijst helemaal niet, dat hij *besturen* kan. Veel te vaak meent men, dat een gemeenteraadslid iemand moet zijn, „die zijn woordje kan doen”. Natuurlijk moet hij niet een hakkelaar zijn, maar het komt toch veel minder aan op „parlementaire welsprekendheid”, dan op deskundigheid en inzicht. Het gaat om bestuurskwaliteiten. Een man van helder inzicht, vruchtbaar initiatief en voorzichtig beleid is meer waard dan een vlotte causeur of een driftige redenaar.

Het besturen van een gemeente eist méér dan alleen inzicht en beleid.

Het eist ook, ja allereerst, *een principiële overtuiging*.

Bij tal van bestuursbeslissingen is een beginsel in het geding.

Wie het vermogen mist, om principieel te onderscheiden, is ongeschikt voor den gemeenteraad.

In het April-nummer van het te Grand Rapids verschijnende maandblad „The Calvin Forum” schrijft de hoofdredacteur, Dr C. Bouma, hoogleraar aan het Calvin College en Seminary te Grand Rapids, een artikel onder de titel „The Dutch have done it” (De Hollanders hebben het gedaan).

Het doet goed er kennis van te nemen, dat er aan de overzijde van de Oceaan toch ook nog wel mensen zijn, die begrip hebben voor de taak, welke Nederland in Indonesië heeft te vervullen en die beseffen, dat hetgeen daar gedaan wordt in het waarachtig belang is vooral van de inheemsen zelf.

Dr Bouma herinnert er aan, dat met name in Amerika de Nederlanders vergeleken werden met Hitler en zijn aanhang en wijst er op, dat een zeker te Chicago verschijnend dagblad, met een zeer grote oplage, zelfs de vermetelheid had te suggereren, dat Koningin Juliana aan 'n boom behoorde te worden opgehangen. En de religieuze liberalen haastten zich de arme, verdrukte inheemsen, die „van hun vrijheid werden beroofd en weer tot slaven van het Imperialistische Nederland werden gemaakt”, te verdedigen.

Wat deze Amerikaanse leiders echter niet zeiden, zo vervolgt Dr Bouma, was, dat er slechts één weg was om de vestiging van een Verenigd Indonesië, in vrijheid en vrijwillige vereniging met Nederland, mogelijk te maken, en dat die éne weg was het scheppen van orde in de Republiek, die zelf niet in staat was die orde te scheppen als gevolg van de vijandelijkheid van vreemde elementen in

eigen leger. En dat scheppen van orde deden de Nederlanders door hun politieke actie van December j.l.

„Hiervoor verdienen de Nederlanders dank in plaats van blaam”.

En hij laat deze opwekking volgen:

„Laat de vredelievende vorming van de Verenigde Staten van Indonesië en hun rechtmatige verhouding als vrije staten met recht en orde en *naast* — niet *onder* — Nederland voortgang hebben. De vrijheid, die Koningin Wilhelmina aan de Indonesiërs plechtig beloofd heeft, toen zij nog op de Nederlandse troon zat. De vrijheid, die haar dochter en opvolgster, Koningin Juliana, opnieuw beloofd heeft. De Nederlanders houden hun woord”. Tenslotte wijst Dr Bouma nog op de grote betekenis, welke het optreden van Nederland in Indonesië heeft voor de gehele wereld.

„Hun politieke actie in Indonesië vormt de moedigste zet tegen het Communisme in Oost Azië” (Their police action in Indonesia constitutes the most courageous counterblow to Communism in Eastern Asia).

De geschiedenis, zo eindigt Dr Bouma, zal eens bewijzen, dat de Nederlanders in December 1948 de pioniers waren in een nieuwe agressieve verdedigingsactie tegen de rode poliep. En zodoende hebben de Nederlanders wellicht niet alleen hun eigen strijd gestreden, doch de strijd van ieder land, dat vrijheid en democratie liefheeft.

Het is goed, dat een dergelijke Amerikaanse stem in ons land ook eens beluisterd wordt.

A. R. DE KWAADSTENIET.

Moderne Volksverhuizing

door T. CNOSEN

Verkiezingscijfers zijn moeilijk te analyseren. Het is niet eenvoudig de verschillen in de diverse plaatsen bij onderscheidene stembuisslagen te verklaren. Daarvoor ontbreken als regel gegevens, waar men houvast aan heeft.

In een plaatselijk geval bij de jongste Kamerverkiezing ligt de reden wel voor de hand. Het teruglopen van het aantal stemmen op de A.-R. lijst te Andijk is zonder twijfel toe te schrijven aan het emigreren van een belangrijk getal bewoners van deze streek. Onder hen bevonden zich vele Antirevo-

lutionairen. Gelijk algemeen in Nederland het geval is. Sommige hoofden van Christelijke scholen zagen hun leerlingental aanmerkelijk verminderen. Deze paedagogen behoeven niet al te ongerust te zijn. In 1951—1952 zullen zij een toeloop van leerlingen krijgen, die hun meer zorg zal bieden dan het verlies, dat zij leden tengevolge van de emigratie van gezinnen met schoolgaande kinderen.

Het jaar 1946 n.l. is het topjaar geweest wat betreft de bevolkingsaanwas. Meer dan 200.000 in een

jaar. En 1947 en 1948 bleven daar maar weinig beneden. In deze drie jaren vermeerderde ons volk met 569.000 zielen. Men spreekt altijd van grote gezinnen in vroeger tijd. Die kwamen voor, doch lang niet altijd. Er werden wel veel kinderen geboren, doch de sterfte was evenzeer hoog. De bakkers der vorige eeuw, door Hildebrand zo geprezen, hebben heel wat op hun geweten. Om slechts één vergelijking te maken: in de periode 1846—1850 was het jaarlijks geboorteoverschot nog geen 4 per 1000 inwoners, in 1946 niet minder dan 22. Het geboorteoverschot in de jaren voor den tweeden wereldoorlog schommelde tussen 11,5 en 13,5. Zelfs als die verhouding weer terugkeert, blijft de aanwas

De jongeren Studieclubs

Aan onze Bestuursleden

Er moet ons een enkele opmerking van het hart met betrekking tot de door de bestuursleden verleende medewerking aan acties uitgaande van het secretariaat van het bestuur der Nationale Organisatie.

Want aan deze medewerking mankeert nog wel het een en ander, al is ze dan wel wat beter dan een jaar geleden.

Dat kan en mag zo niet blijven. Want als gevolg mede daarvan zullen de resultaten, die we met onze organisatie verkrijgen, beneden peil blijven, in ieder geval niet beantwoorden aan de eisen, die redelijkerwijze mogen worden gesteld. Dat is uit een oogpunt van efficiency al niet juist, maar helemaal gezien tegen den achtergrond van onze principiële doelstellingen.

Onze bestuursleden moeten goed begrijpen, dat voor hen het bekleden van een functie geen sinecure is, maar dat zij bij de aanvaarding daarvan bepaalde verplichtingen op zich hebben genomen. Het is niet alleen slordig, maar ook en bovenal **moreel verkeerd**, wanneer een bestuurslid nonchalant zijn plicht

verzaakt, wanneer b.v. een secretaris brieven uitgaande van het secretariaat onzer organisatie maar laat liggen en tenslotte helemaal vergeet. En als het nu zo was, dat ons secretariaat den secretarissen moeilijke kwesties voorlegde, dan zou het nog enigszins te begrijpen — hoewel ook dan nog geenszins goed te keuren!! — zijn, dat niet alle secretarissen op stel en sprong zouden antwoorden, ja zelfs sommiger antwoord nooit zou binnenkomen. Van uitstel komt immers zo licht afstel! Maar zo is het helemaal niet. De vereiste medewerking blijft altijd beperkt tot zeer eenvoudige werkzaamheden als b.v. het invullen van kaarten of formulieren; werkzaamheden, die in een handomdraai kunnen worden verricht!! Van harte hopen wij, dat het bovenstaande voldoende is om onze voorzitters, secretarissen en penningmeesters van nu voortaan getrouw hun plicht, ook in de kleine dingen, te doen vervullen.

Opgelet

In het vorig nummer van „Nederlandsche Gedachten” is per abuis een schets, bestemd voor onze clubs

van het Nederlandse volk 120—130.000 per jaar.

Leerlingen voor de scholen en toekomstige kiezers voldoende. Daar de Gereformeerden na de R.-Katholieken de kinderrijkste gezinnen hebben — al is enige voorzichtigheid met statistieken geboden — komt het er voor de Christelijke partijen maar op aan invloed te doen gelden om het tot haar behorende „percentage” te behouden. Een paar berekeningen hebben mij geleerd, dat we op dit gebied niet tevreden mogen zijn. De natuurlijke aanwas vindt men niet in zijn geheel terug in het percentage stemmen op de Christelijke partijen uitgebracht. Ook de A.-R. partij blijft daar beneden. Winst uit politieke „evangelisatie” wordt blijkbaar al heel weinig verkregen.

Wie dus op het standpunt staat, dat de A.-R. politiek in wezen nationale politiek is, moet wel constateren, dat onze klem op het volksleven te zwak is.

Moeten wij uit het oogpunt van „partijpolitiek” nu bezwaar maken tegen emigratie?

Niemand, die er waarschijnlijk ook maar aan denkt het zo te stellen. Zelfs al zou men kunnen betreuren, dat ons land een aantal flinke personen verliest, dan kan en mag dit nimmer de gezichtshoek zijn, van waaruit wij dit vraagstuk bezien.

Het A.-R. beginsel is samen te vatten in de belijdenis van de Goddelijke Souvereiniteit en menselijke verantwoordelijkheid. Emigratie staat daarmede in direct verband.

Ons volk groeit snel. Hier is de kinderzegen nog niet geroofd door de menselijke „vrijheid”, die in de praktijk leidt tot lege wiegen, ontvolkte dorpen en vernield gezinsleven.

Ons land groeit niet. In de agrarische sector is elke vierkante meter grond bezet.

De wereld buiten ons land is ruim

en in sommige gebieden nog „woest en ledig”. Mensen worden gevraagd om de gronden in cultuur te brengen, landen te bevolken, volkeren tot ontplooiing te brengen.

God schreef geschiedenis door middel van verschuiving van tientallen miljoenen. Het jaartal van de grote volksverhuizing moet men in feite niet plaatsen aan het begin van onze jaartelling, doch na de Napoleontische oorlogen. Nederland heeft in het emigratieproces slechts een betrekkelijk klein aandeel gehad. Toch wonen er overal in de wereld mensen van Nederlandse origine, in Noord-Amerika wellicht een klein miljoen. En hun betekenis en invloed ook in het leven van een groot volk als het Amerikaanse is veel groter dan op grond van dit getal verwacht mag worden. Niet het minst met het oog op de handhaving en het opnieuw tot bloei brengen van het Calvinisme in de Nieuwe Wereld.

terecht gekomen in de afdeling voor de ouderen en daarop genomen zonder de bijvoeging studieschets. Wij bedoelen de schets: „Het Constitutionele Koningschap” geschreven door den heer C. D. van Oosten te Voorschoten.

Deze schets, alsmede die van Dr A. Veerman over de Katholieke Volkspartij, zijn zeer belangrijk, Clubbesturen, zet deze schetsen op Uw programma!

Contributie

Er is thans f 43.— binnen van de contributie 1949. Penningmeesters, denkt U aan Uw verplichtingen. Overschrijvingen worden ingewacht op girorekening No. 89673 t.n.v. het Centraal Comité.

Op hetzelfde nummer moet nog f 1500.— gestort worden voor contributie over 1948. Denken de nalatige penningmeesters ook daar nog eens aan?!

Eerbied op onze vergaderingen

Mahatma Gandhi heeft eens in een oordeel over den bekenden zendeling Stanley Jones het volgende gezegd: „....., maar op het punt van Godsdienst is hij te zeker en daardoor ontbreekt het hem aan nederigheid.”

Wij menen dat tot op zekere hoogte deze oordeelvelling wel in 't bijzonder van toepassing kan worden verklaard op onzen kring in Nederland. Tot op zekere hoogte, want wij bedoelen daar geenszins de geloofs zekerheid zelf, onder te vatten. Integendeel, wat zou het heerlijk zijn, wanneer alle Christenen ook in Nederland met volle overtuiging het Paulus zouden kunnen nazeggen:

„Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onzen Heere.”

Wij doelen met het bovenstaande op bepaalde zekerheden in ons religieuze leven, die wij ons door gewoontevorming in dat leven hebben eigen gemaakt. Zou b.v. de massa van onze getrouwe kerkgangers zich wel eens afvragen, of zij naar Gods wil handelen, wanneer zij bij iederen kerkgang weer verzuimen ongelovige vrienden en kennissen of zelfs geheel onbekenden die zij onderweg ontmoeten, te noden met hen naar de kerk te gaan? Toch is dit een vraag, die naar het ons voorkomt der overweging waard is.

En hoe gemakkelijk en hoe zeker zijn wij niet geworden in onzen omgang met den Bijbel. Wanneer bij den aanvang van een vergadering de Bijbel geopend wordt, beseffen wij dan nog wel voldoende, dat Gods Woord geopend wordt, dat is het Woord van dien God, die

Anti-Revolutionaire STAATKUNDE

Met dezen titel doelen wij op het maandelijks orgaan van de Dr Abraham Kuypertstichting.

Voor insiders is deze opmerking trouwens overbodig, want normaliter wordt het bijvoeglijk naamwoord aan elkaar geschreven, wanneer het gaat over de staatkunde van onze partij.

Gaarne willen wij ook in onze rubriek enkele woorden aan dit **wetenschappelijk** orgaan wijden. Want wanneer iemand dit blad geregeld van a tot z moet spellen, dan is het wel ieder willekeurig lid van de honderden studieclubs in ons land.

Voor hen, die zich op de hoogte willen stellen en op de hoogte willen blijven met de moderne ontwikkeling van de antirevolutionaire theorie en practijk is dit blad onmisbaar. Het geeft den lezers geregeld frisse oriënterende artikelen, die zich niet maar beperken tot het terrein der Staatskunde, maar dikwijls beslist van meer algemeen belang zijn. Mr K. Groen, de directeur van de Dr Abraham Kuypertstichting, beantwoordt in ieder nummer op de hem eigen vlotte, scherpzinnige en wel-gedocumenteerde wijze vragen van practisch-politieke aard. Daarnaast worden ook geregeld boekbesprekingen opgenomen.

Het laatst verschenen nummer (Maart/April, een dubbel nummer dus) opent met een zeer belangrijk artikel van Prof. Dr S. U. Zuidema, getiteld: Einde van het Christendom. Dit artikel is geschreven naar aanleiding van Dr C. J. Dippels „Kerk en Wereld in de Crisis”. Een boek van barthiaansen snit, dat volgens den titel zegt, het thema te behandelen van de crisis, waarin kerk en wereld verkeren, maar waarin in werkelijkheid felle aanvallen worden gericht op de orthodoxie van reformatorischen huize! „Het doet zijn werking nog steeds (het boek is al meer dan een jaar geleden verschenen), zeker onder de jongeren; en vooral onder die jongeren, die bekoord of gegrepen zijn door de doorbraak-ideeën, welke na de bevrijding ons land overstroonden”, aldus merkt Prof. Zuidema op. Het is mede om deze reden, dat wij in onze jongerenrubriek speciaal op het artikel van Prof. Zuidema de aandacht vestigen.

voor ons zondige mensen is als een verterend vuur. Denkt U maar eens aan den dood van Uza, den zoon van Abinadab (2 Sam. 6 : 6 t/m. 11).

Het bovenstaande kwam ons in gedachten toen wij onlangs op een politieke vergadering zagen, dat één der bestuursleden tijdens de Schriftlezing rustig zijn sigaartje bleef zitten roken.

Het gebeurde waarschijnlijk geheel onopzettelijk. Toch achten wij dit absoluut verkeerd en een symptoom van het feit, dat wij over 't algemeen te gemakkelijk, te zeker en als gevolg daarvan te nonchalant zijn geworden in onzen omgang met het heilige.

Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman

Mr B. D. VAN RAAIJ

(summiere richtlijnen aan de hand van het jongste werk over dezen groten staatsman door Dr L. C. Suttorp uitgave Stols, Den Haag 1948).

1. Lohman werd geboren in 1837 te Groningen. Toen hij 11 jaar was, overleed zijn vader. Moeder leidt verdere opvoeding en had groten invloed. Student in de rechten aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Eervolle vermelding bij een prijsvraag.

2. Na voltooide studie wordt hij al spoedig benoemd tot Rechter te Appingedam. Daarna Rechter te 's-Hertogenbosch en nog later Raadsheer in het Prov. Hof aldaar.

Hij komt met de schoolkwestie in zijn eigen woonplaats in aanraking. Er wordt een Protestantse school gesticht. Lohman schrijft brochures over de schoolkwestie. Spoedig volgt zijn candidaatstelling voor de Tweede Kamer.

In 1879 wordt hij als lid der Tweede Kamer gekozen in het district Goes.

3. Lohman in de Tweede Kamer van 1879—1890. Liberale richting is nog toonaangevend. De Anti-Rev. Partij is een leger op mars. Dr Kuyper leidt met zijn „De Standaard”. Lohman is de man van de Schoolkwestie. Hij leidt de A.-R.-Partij mee door het schrijven van de brochure: „Wat wil de A.-R.-Partij”.

Voorts klachten over Dr Kuyper, die trachtte leiding te geven buiten de Kamer aan de A.R. in de Kamer. Gevolg is o.m. eens geweest, dat Lohman zijn Kamerzetel aan Dr Kuyper aanbood.

In 1888 het eerste rechtse Ministerie Mackay. Lohman was een sterk verdediger van dit kabinet. Schoolwet Mackay.

4. In 1890 conflict tussen Minister Keuchenius en de Eerste Kamer. Eerstgenoemde trad af. Na veel verwickelingen komt Lohman in het ministerie Mackay.

In 1891 afgetreden als minister.

Kort daarop even lid der Eerste Kamer.

Onrust in de politieke gemoederen door kieswet Tak van Poortvliet.

Lohman wordt eerst niet candidaat gesteld voor de Tweede Kamer, doch Goes vaardigt hem begin 1894 toch weer af.

5. Lohman en de Vrije Universiteit.

Hij wordt bij de oprichting curator. Wel aanvankelijk bezwaren. In 1884 wordt hij hoogleraar in de juridische faculteit. Hij mag deze betrekking combineren met het lidmaatschap

der Tweede Kamer. Er ontstaat wrijving tussen Kuyper en Lohman. Geruchten over het vermeend niet-Calvinistische karakter van zijn onderwijs. De zaak wordt ineens publiek op de jaarvergadering der V.U. in Juni 1895 in Seinpost te Scheveningen. Lohman wordt hier en ook later niet fraai behandeld. Het eindigt met de volledige breuk tussen Lohman en de V.U.

6. Lohman gaat mee met de Doleantie en blijft tot zijn dood lid der Gereformeerde Kerk.

7. Lohman in de Tweede Kamer vanaf 1894—1921. Het jaar 1894 is het jaar der Kieswet Tak. Kuyper was er voor. Lohman was tegen, mede omdat hij de wet in strijd met de grondwet achtte. Lohman wordt hoofdredacteur van het dagblad „De Nederlander”.

Er ontstaat een groep vrij-Antirevolutionairen, waarvan Lohman de leider is. De scheiding tussen Kuyper en Lohman wordt een onloochenbaar feit.

In 1897 denkt Lohman over nieuwe partijvorming, en gaat hiertoe over.

Later ontstaat samenwerking met de Chr. Historische Kiezersbond en de Fries Chr. Historischen tot men zich in 1908 verenigt in de C.-H. Unie (Dr De Visser, Mr Schokking en Lohman).

Gedurende ministerie Kuyper (1901—1905) steunde Lohman dit kabinet loyaal.

Later in 1912 is Lohman tegen de Bakkerswet van minister Talma.

In 1913 politieke godsvrede. Extra-parlementair kabinet onder Cort van der Linden. Instelling van de staatscommissie voor de onderwijskwestie. Vrijzinnig-democraat Dr Bos wordt voorzitter en Lohman ondervoorzitter. Lohman bereikt zijn levensideaal: oplossing der schoolkwestie.

Schoolwet 1920 van Dr De Visser komt tot stand en dan bedankt de 84 jarige Lohman als lid der Tweede Kamer.

In 1924 overlijdt deze grote staatsman.

Voor verdere studie raadplege men Deel II van het boek van Dr Suttorp, waarin Lohman met zijn tijdgenoten wordt geconfronteerd. Ook Deel III van dit werk geeft een verhelderende blik op de werkzaamheden van Lohman op verschillend terrein des levens.

Als studiebron ook te gebruiken; H. van Malssen, A. F. de Savornin Lohman (1924). Dit werk mist echter de nodige objectiviteit.

Leeuwarden, Januari 1949.

PAEDAGOGIEK

in de Eerste Kamer

Bij de behandeling der Rijksbegroting van het Departement van Oorlog heeft de heer Algra de pretenties van de Partij van den Arbeid met betrekking tot de leiding van het Departement van Oorlog gehekelde door te herinneren aan de revolutionnaire dreigementen van de socialisten in de jaren twintig en dertig.

Het socialistische lid, de heer Van de Kieft heeft in zijn antwoord aan den heer Algra gewezen op het idealisme dat talloze socialisten en democraten na de eerste wereldoorlog vervulde. Een idealisme, dat zich uitte in de woorden: „Never war again” (Nooit meer oorlog). Na erkend te hebben dat dit te hoog gegrepen was, ging hij als volgt verder:

„Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat de heer Algra, behalve een hoog geacht lid van dit college, ook leraar is. Ik heb mij afgevraagd, toen ik hem hoorde spreken, of hij als paedagoog nooit jonge mensen heeft meegemaakt, die met een sterk idealisme de wereld ingingen en zich waarschijnlijk wel eens kneusden en stootten. Is hij dan als opa Algra altijd geneigd ze te herinneren aan het idealisme van hun jeugd en er bij te zeggen, dat het op niets zou uitdraaien?”

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

A.R. SOCIALE POLITIEK

B. v. A. te S. (N.-B.) is leerling van een middelbare school. Eén der leraren, geen lid van de Partij van den Arbeid, hermelde deze partij zeer op vanwege de geweldige sociale wetten, die zij in samenwerking met de K.V.P. na de bevrijding heeft tot stand gebracht, terwijl de A.R. een „lelijke veeg uit de pan” kregen omdat zij, ondanks de belangrijke invloed van een man als Dr Colijn, niets gedaan hebben voor verbetering der sociale toestanden.

Vrager zou gaarne enkele feiten genoemd zien, waaruit blijkt dat de A.R. eveneens gestreefd hebben naar sociale verbeteringen.

Wanneer ik de vraag ga beantwoorden, dan verklaar ik gaarne, dat dit niet geschiedt in een stemming van „wat hebben we veel gedaan”. Er moet onvoldaanheid zijn, omdat de vraagstukken zo veelomvattend zijn. De sociale kwestie gaat niet in de eerste plaats om een gulden loon meer of minder. Dr Kuyper zeide in zijn openingsrede van het Christelijk Sociaal Congres van 1891:

„Maar bij alle afkeuring van het vermolmd gebouw, waarin wij thans samenleven, (mogen wij) toch nooit

Het antwoord van den heer Algra op dit gedeelte van Van de Kiefts speech is de vermelding waard. Het luidde als volgt:

„De heer Van de Kieft heeft hierbij ter sprake gebracht de paedagogiek en hij heeft het zo voorgesteld: als een jongen door een benijdenswaardig idealisme zich heeft vergist en hij ziet zijn fout in, moet men hem dan er aan herinneren? Wanneer op een bepaald moment zo'n jongen in een kring van degenen, die deze vergissing niet hebben gemaakt, een houding aanneemt en spreekt, alsof hij het alleen weet ten aanzien van die materie, dan zegt een goed paedagoog: Jongen houd je nog even stil, want wat je zegt, maakt geen prettigen indruk. Wanneer het nodig is zegt een paedagoog ook wel: jô, als je dat doet, prikkelt dat maar en maakt dat op sommigen een indruk, die min of meer verwant is aan arrogantie. Dat woord heb ik natuurlijk gisteren niet gebruikt en ik zal het ook niet gebruiken, al zou het alleen maar zijn om paedagogische redenen.”

Wijselijk heeft de heer Van de Kieft hierop maar niet meer geantwoord!

Wie overigens eens een staal van hoogstaand debatteren wil lezen, die moet via de „Handelingen van de Eerste Kamer” eens kennis nemen van het debat Algra—V. d. Kieft. Voortreffelijk.

Ook dat is paedagogiek.

een ander helpen optrekken dan zulk een, dat rusten blijft op het door God gelegde fundament” en verder: „Men kan niet radicaal afbreken. Dat kan nooit. De historie werkt daartoe te machtig na. Evenwel met wat opschilderen en vernieuwing van een enkele dakpan komt men er niet. Een veelomvattende reparatie is nodig.”

Onvoldaanheid mag nooit leiden tot ondankbaarheid. Dankbaarheid kan er zijn, wanneer we letten op de uitgebreide sociale wetgeving, die voor een deel onder antirevolutionaire leiding en voor een ander deel met onze krachtige medewerking is tot stand gebracht.

Eerst in 1939 namen de Sociaal-Democraten in een Ministerie zitting en belangrijk is na te gaan, hoe de arbeiders toen uit het diensthuis van het liberalisme waren uitgeleid.

Onder het Ministerie-Mackay werd in 1889 een verbod ingevoerd om personen beneden 16 jaar en vrouwen nachtarbeid te doen verrichten, terwijl de maximum arbeidsduur werd vastgesteld op 11 uur.

De Arbeidswet 1911 van Talma ging weer een stap verder en bracht de arbeidsduur voor jeugdige personen en vrouwen van 11 op 10 uur.

Zij was stellig één der beste wetten van Europa en heeft den weg geëffend voor de Arbeidswet 1919. Deze bracht weer een groot stuk arbeidersbescherming.

Door den 8-urendag kon de arbeider meer dan voorheen meelevens met gezin en allerlei kerkelijken, politieken en socialen arbeid. Een verbod van kinderarbeid tot 14 jaar werd ingevoerd. De nachtarbeid werd als algemene regel verboden. De Zondagsarbeid werd sterk beperkt.

Nog geen halve eeuw geleden ontbrak alle financiële hulp wanneer de arbeider, door ziekte, ongeval of invaliditeit niet in staat was zijn werk te verrichten, terwijl bij overlijden geen enkele uitkering aan weduwe of kinderen werd verstrekt. Dit alles moest niet verkregen worden bij wijze van Staatsarmenzorg, doch als vrucht van gemeenschappelijken arbeid. Een uitgebreide verzekeringswetgeving is opgebouwd.

Zonder op volledigheid aanspraak te maken noem ik: Ongevallen-, Invaliditeits- en Ouderdomswetten, Ziektewet en Ziekenverzorging. Nader gespecificeerd uit latere jaren noem ik een nieuwe Ongevallenwet voor industriële beroepen, een Ongevallenwet voor den Landbouw, een Ongevallenwet voor de zeevisserij. Van grote sociale betekenis voor de arbeiders waren voorts een regeling voor de beroepsziekten, een wet op de huisindustrie, waardoor grote misstanden werden beperkt; een arbeidsgeschillenwet 1923 tot bevordering van de vreedzame bijlegging van geschillen over arbeidsaangelegenheden en tot het voorkomen van zodanige geschillen; een Landarbeiderswet 1918 om den arbeider een „plaatsje” — land met een daarop staande of te bouwen landarbeiderswoning — in eigendom te doen verkrijgen of de beschikking te geven over los land, zonder pacht; een Veiligheidswet 1934, waardoor de gevaren in allerlei ondernemingen werden beperkt; een wet op de Arbeidsbemiddeling, waardoor de overheid ten behoeve van den arbeid werkgevers en werknemers samenbracht. Ik noem voorts de ambtenarenwet, regelende hun rechtspositie; Pensioenwetten, de Winkelsluitingswet.

Wat is er sedert 1901 niet gedaan aan de verbetering der volkshuisvesting om juist de woningtoestanden voor den kleinen man te verbeteren.

Ook tijdens de Kabinetten-Colijn zijn tal van wetten van kracht geworden, die beoogden den arbeiders de hun toekomstige plaats in het bedrijfsleven mogelijk te maken. Ik noem de Bedrijfsradenwet 1939,

waardoor de Overheid, wanneer bedrijfstakken daarvoor rijp waren, organen van overleg, advies en uitvoering zou instellen ten behoeve van het bedrijfsleven. De helft van de leden diende benoemd te worden door de organisaties van werkgevers, de andere door die van werknemers; voorts de Wet op de bindendverklaring van collectieve arbeidscontracten en ondernemersovereenkomsten, waardoor oneerlijke concurrentie ten koste der arbeidsvoorwaarden werd voorkomen. De veelgeprezen Kinderbijslagwet 1937 is van het Kabinet-Colijn, terwijl zeker niet vergeten mag worden den steun aan de werkloosheidsverzekering, waardoor de vakorganisaties mede sterk zijn geworden.

Onder de rechtse Kabinetten is voor de arbeidende stand veel, zeer veel gedaan en men doet het best een vergelijking te maken tussen 1890 en 1940. Aan deze verbetering heeft Colijn krachtig medegewerkt. Er is critiek op het sociaal beleid in de jaren 1930—1940. We zouden het nu misschien anders doen. Absoluut moet echter afgewezen worden de beschuldiging alsof Colijn een liberaal econoom was.

Het ergerlijke is, dat partijen, die mede in die jaren regeringsverantwoordelijkheid droegen, zich thans tooien met het etiket „progressief” en ons verwijten „conservatief” te zijn, voor het beleid, waarvoor zij door getalsterkte nog meer verantwoordelijk zijn. Er is na 1945 belangrijk sociaal werk verricht, maar op grond van ons beginselprogramma en ons programma van actie voor de Kamerverkiezingen hebben we daaraan krachtig medegewerkt.

Niet het Socialisme, maar de Christelijk Sociale en politieke actie heeft hier te lande die levensomstandigheden geschapen, waardoor Nederland een voorbeeld is voor vele landen.

Lectuur:

C. Smeenk: In Kuypers lijn.

H. Diemer: De ontwikkeling tot bedrijfsorganisatie, vooral hoofdstuk III.

C. Smeenk: Christelijk Sociale beginselen II, zie inhoudsopgave.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Verlicht Despotisme

R. Gosker

Als socialistische partij is de Partij van den Arbeid geen knip voor de neus waard. Wie kennis neemt van het boekje „Nieuwe tijden, nieuwe taken voor en in de gemeente”, waarin het gemeenteprogram van de Partij van den Arbeid breed wordt ontwikkeld, zal dit zonder voorbehoud moeten toestemmen. Wel betoogt Prof. Schermerhorn in het laatste nummer van „Socialisme en Democratie” dat de socialist altijd meer is dan een gewone hervormer. En weet U waarom? Omdat de tegenwoordige socialist in beginsel bereid is alles in onze maatschappij, zelfs de meest fundamentele dingen en instellingen, discutabel te stellen! Wat een socialistisch élan! Iedere socialist is in beginsel bereid alles discutabel te stellen. Nu, het stemt overeen met het beleid van dezen professor. Hij bleek niet alleen in beginsel bereid om te praten. Zelfs deed hij practisch niet anders dan praten. Voor hem was ook de republiek discutabel, maar hij zeide niet „in beginsel” „neen” tegen de republiek.

Echter men dient goed te begrijpen hoe de tegenwoordige toestand is. De Partij van den Arbeid is niet in de eerste en voornaamste plaats een socialistische partij. Het democratisch-socialisme is de inzet van den strijd. En het woord socialisme dient alleen tot nadere bepaling van de democratie, welke zij voorstaat. Eerst had het anarchistisch socialisme van Domela Nieuwenhuis de leiding, daarna kwam het Marxistisch socialisme op den voorgrond. Vervolgens verkregen het reformisme en het revisionisme de overhand en ontwikkelde zich de sociaal-democratie, die voor alles socialistisch was en nu is het democratisch-socialisme troef, waarbij de nadruk valt op de democratie.

De socialisten zetten vaak de dingen op hun kop. Dat blijkt ook uit hun naam. Vandaag zijn zij „so-

ciaal-democraten” wat zij vóór 1940 niet wilden zijn. Toen waren zij „democratisch socialisten” maar zij noemden zich anders.

Overigens is het met de nadere bepaling van het socialisme vaak een wondere geschiedenis.

„Radicaal socialisten”. Dat is een der partijen in Frankrijk. Naar den naam te oordelen zou men verwachten dat deze partij opereert op den uitersten linkervleugel van het socialisme. Maar het blijkt wonderlijk genoeg dat deze partij helemaal niet radicaal is. Zij is de partij van de kleine spaarders en van de kleine bezitters. Zij is een bolwerk van reactie.

Nationaal socialisme. Daarmede staat het al precies zo. Jaren lang werd betoogd dat het Nationaal-socialisme geen exportartikel was. Het was alleen en uitsluitend bestemd voor het Duitse volk. Maar ten slotte bleek dat het Nationaal socialisme het er op toelagde alle andere nationaliteiten te vertrappen. Het bleek heel weinig te maken hebben met „nationaal” en heel veel met „dictatuur”.

Christen-socialisme. Ook hier blijkt een wonderlijke combinatie. Het Christen-socialisme wil het Koninkrijk Gods met de pantservuist uit den hemel halen. Het Koninkrijk Gods zal hier op aarde en nu verwezenlijkt moeten worden. Maar wie den levensgang van vele Christen-socialisten nagaat, ziet dat zij vaak in den greep van het radicale antireligieuze socialisme terecht komen. Georg Wünsch werd ten slotte communist. Leonhard Ragar bestreed den Christelijken godsdienst als het grootste gevaar en een Dippel bevecht de Christendommelijkheid te vuur en te zwaard.

Maar dan het democratisch socialisme!

Uit den aard der zaak is het een oorzaak van vreugde dat de socialisten in Nederland zich hebben ontwik-

keld van een revolutionaire partij tot een conservatieve en moet met blijdschap worden geconstateerd dat zij het dogma van de dictatuur van het proletariaat en dat van den klassenstrijd overboord hebben gezet om voortaan hun hervormingsarbeid te verrichten op democratische wijze, met naleving van de regels van het spel. Nu is het wel een beetje vervelend, dat Prof. Schermerhorn hier weer roet in het eten gooit, want de socialist moet natuurlijk ook tegenover de democratie principiëel bereid zijn „neen” te zeggen en hij moet principiëel bereid zijn haar „discutabel” te stellen. Dat klopt wel niet helemaal met het beginselprogramma, maar wie op zulke kleinigheden de aandacht vestigt is een kniezer. Maar hoe is nu de democratische praktijk geweest van de Partij van den Arbeid?

Het was een beetje vreemd, dat in 1946 bij de Tweede Kamerverkiezingen de kandidatenlijsten van de Partij van den Arbeid zo ongeveer van bovenaf werden vastgesteld. Maar ja dat was de eerste keer na de bevrijding en de plaatselijke afdelingen waren nog niet voldoende georganiseerd. Men moest het toen wel een beetje van boven af doen al was het dan niet erg democratisch.

En als de eigen partij nog onmondig was en niet kon medewerken aan de samenstelling der kandidatenlijsten dan begrijpt U toch ook wel, dat het Nederlandse volk als geheel zeker nog niet rijp was voor verkiezingen. Die verkiezingen werden dan ook maar zo lang mogelijk uitgesteld, al was dat eigenlijk niet democratisch voor een zo democratische partij.

Bovendien duurde het een helen tijd voor dat de kwestie van het noodparlement tot een oplossing was gebracht. Prof. Schermerhorn was in 1945 meer een verlicht despoot dan een democratisch socialist. Alles voor het volk, was zijn stelregel, maar niets door het volk.

En toen dan eindelijk na heel veel geharrewar, zonder het volk daarin te kennen, het noodparlement op ondemocratische wijze tot stand was gekomen, diende de heer De Wilde in de eerste vergadering een motie in om de Indische kwestie te behandelen. Maar dat was te democratisch. Trouwens waar was het voor nodig om met het noodparlement te spreken over deze futiliteit. Had het kabinet niet duidelijk en onomwonden verklaard, dat er met de republiek niet zou worden onderhandeld? De Kamerleden konden dat zaakje rustig aan Prof. Schermerhorn overlaten. Het zou ook zonder hen wel voor elkaar komen. Erg democratisch was het wel niet. Maar ja — U moet niet vergeten, toen was de Partij van den Arbeid nog niet geboren en de Nederlandse Volksbeweging dokterde toen nog over de vraag of haar kind wel „democratisch socialisme” zou heten. Toen wist men dat nog niet precies en men moet tenslotte de Partij van den Arbeid niet verantwoordelijk stellen voor dingen die gebeurd zijn toen deze partij nog niet bestond.

In 1946 vonden ook de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Tot nog toe, toen de democratisch socialistische nog sociaal-democraten waren, gold de stelregel dat in het college van burgemeester en wethouders zo veel mogelijk de partijverhoudingen in den raad zich zouden weerspiegelen. Dat was een der regels van het spel geworden. Op weinig elegante wijze kwam de principiële verandering van de sociaal-democratie

daarin tot uitdrukking, dat zij met democratisch-socialistische vrijmoedigheid trachtte het grootste aandeel van de buit in de wacht te slepen. Hiër speelde zij samen met de communisten, hetgeen ook al niet in overeenstemming was met de nieuw verworven inzichten, daar deed zij handje klap met de Rooms en om voor zich machtsposities te creëren en zo zijn er thans verschillende gemeenten in ons land waar de Partij van den Arbeid met een derde van het aantal zetels de meerderheid heeft in het college.

Neen, maar dan de buitenlandse politiek.

Dat was een winstpunt van den oorlog, dat daarin een fundamentele verandering zou komen. Vroeger was het op het departement van buitenlandse zaken toch ook zo'n duffe en dooie boel. Daar regeerden diplomaten. En dat waren van die conservatieve heren. Die snaptten nooit iets van democratie. Die begrepen maar niet dat de boel open moest. Die onderhandelden maar in het geheim. Die spraken en schreven een taal waar het gewone volk niets van snapte. De buitenlandse politiek ging dan ook buiten ons volk om. Dat was de stomme neutraliteits-politiek van vóór den oorlog. Daar zat geen vaart in. Dat was maar eng en benauwd en zo echt klein burgerlijk.

Het democratisch socialisme zou dat anders doen. Openbaarheid. Dat was eerste eis. En klare en duidelijke taal. Het volk moet weten wat er besproken wordt. En daarom ging de heer Goedhart naar Parijs om eens met Palar te praten. En toen de heer Schouten daarvan mededeling deed in de Kamer verzocht de heer Van der Goes van Naters den minister er zorg voor te dragen dat dergelijke stukken voortaan niet in de handen van de oppositie zouden komen. Dit ter wille van de openbaarheid en ter bevordering van de democratie. En aan een vliegtuig-ongeluk was het te danken, dat wij er mede op de hoogte kwamen, dat de heer Vorriink met enkele ministers in Noorwegen ging praten. Meer weten wij natuurlijk niet. Alleen maar dat hij ging praten. Maar dat weten wij dan toch al was er wel een ander middel geweest, dunkt ons, om dit ter openbare kennis te brengen.

Maar in ieder geval er waait nu op het departement van buitenlandse zaken een andere wind. De ramen staan open. Iedereen kan zien wat er gebeurt. En er zouden nog meer ramen open gaan, en er zou nog meer frisse democratische wind doorheen waaien als er maar andere ambtenaren waren — wel te verstaan democratisch-socialistische ambtenaren. Dat geldt trouwens ook voor Batavia. Het is eer, ellendig ding, dat nog niet alle ambtenaren zo democratisch zijn. Er zitten nog zoveel van die conservatieve kerels onder. Die remmen de boel maar. Die willen niet mee doen. En de minister kan praten als Brugman maar die ambtenaren doen het niet zoals hij het wil. En daarom zal het goed zijn, dan moesten er alleen maar democratisch-socialistische ambtenaren worden benoemd. Dan pas zou de Partij van den Arbeid voluit democratisch kunnen regeren. Dan kreeg Elseviers Weekblad geen kans geheime notulen te publiceren, zouden Kamerleden geen stukken openbaar kunnen maken, zouden presidenten van de Nederlandse bank het wel uit het hoofd laten in een jaarverslag critiek te oefenen op het financieel beleid. Dan zou alles

Het Centraal Comité van Antirevolutionaire Kiesverenigingen nam in zijn laatste vergadering enige belangrijke beslissingen.

Voorziening Vacatures

Nog altijd moest worden voorzien in de vacature, welke was ontstaan door het overlijden van Dr E. J. Beumer. Volgens de regeling, opgenomen in artikel 8 van de Statuten, werd in deze vacature benoemd Mr A. B. Roosjen te Amsterdam.

Inmiddels was er een nieuwe vacature bijgekomen. De heer Mr J. A. de Wilde schreef aan het Centraal Comité den volgenden brief:

„Het was mijn plan, indien de zaken normaal verlopen waren, in 1950 mij niet meer verkiesbaar te stellen voor de Tweede Kamer en tevens te bedanken als lid van het Centraal Comité. Door de Kamerontbinding is mijn besluit betreffende het lidmaatschap der Tweede Kamer reeds in dit jaar tot uitvoering gekomen. Volgens de Statuten van de Antirevolutionaire Partij zou mijn functie als tweede voorzitter eerst bij de eerstvolgende Kamerverkiezingen eindigen, d.w.z. als er geen nieuwe ontbinding tussen komt, in 1952.

Mede in verband daarmee acht ik het beter thans reeds mijn ontslag te nemen. Er kan dan een jongere man in mijn plaats komen (art. 9). Met buitengewoon groot genoegen denk ik aan mijn ongeveer 30-jarig lidmaatschap van het Centraal Comité terug. Ik heb nog de laatste

Mr J. A. de Wilde

dagen van Kuyper mogen bijwonen en de gehele periode Colijn. Met hem was het waarlijk een lust saam te werken. Maar niet alleen met hem, met alle leden, die ik in de vergaderingen van het Centraal Comité heb mogen ontmoeten, heb ik in vriendschappelijke verhouding geleefd. Ik heb een bloeitijdperk in onze Antirevolutionaire Partij van dichtbij mogen gadeslaan.

Van harte wens ik U allen 's Heeren bijstand toe in de taak, die Gij in de leiding der Partij te vervullen hebt, een leiding, die steeds moeilijker wordt, omdat in eigen kring niet meer in die mate als vroeger de heilige geestdrift leeft en omdat de vraagstukken, waarvoor de Staatskundige ontwikkeling ons plaatst, een heel ander

sam-sam onder ons op democratisch-socialistische manier kunnen worden bekookstofd. Wat heerlijk democratisch zou dat zijn!

En dan last not least — wanneer men de Kamer voortdurend stelt voor voldongen feiten, waarover niet meer te praten valt, omdat er niets meer te praten is, want alles is al in kannen en kruiken — dan kan men de oppositie zo prettig haar onvruchtbaarheid verwijten. Die oppositie is toch zo steriel. Zij wijst nu nooit eens een anderen weg. Zij zegt nooit eens hoe het dan wel moet. Om de democratie te redden vóór-vergaderingen plaats van Rooms en Democratisch-socialisten, waarin de beslissingen vielen en dan kwam men in de Kamer met de prettige zekerheid dat hoe vriendelijk Romme en Van der Goes van Naters elkaar ook bejegenden, de zaak toch voor elkaar was.

En toch, wij wanhopen niet aan de democratie van de democratisch socialist. Waarom zouden wij ook? U zult eens meemaken hoe democratisch de Partij van den Arbeid zal zijn als zij niet meer in de Regering zit. Dan zult U eens wat van deze progressieve partij beleven. Wee de minister, die dan den moed heeft de onderhandelingen met de organisaties van onderwijzers af te breken. Wee den minister die dan bij een vraagstuk als de grensco-

rectie de portefeuille-kwestie stelt. Het is tenslotte in deze jaren dat de Partij van den Arbeid leert met het begrip „democratie” om te gaan. Zij wil progressief zijn, maar daarop is zij dat niet altijd. Al doende leert men.

De Partij van den Arbeid staat nog in de kinderschoenen.

Zij is nu aan het pokken en mazelen toe.

Tenzij socialisme en democratie begrippen zijn die elkaar principiëel uitsluiten.

Zij sluiten elkaar inderdaad uit.

Een socialistische partij kan niet democratisch zijn. Die kent alleen een „volksdemocratie”.

Maar ja, voor een partij, die principiëel bereid is alles discutabel te stellen en tegen alles „neen” te zeggen geldt natuurlijk een andere maatstaf. Zo'n partij is niet socialistisch in den gangbaren zin van het woord. Zo'n partij is democratisch socialistisch. En dit betekent, dat er van de democratie niet zo heel veel terecht komt.

De Partij van den Arbeid is de partij van het „Verlicht despotisme”.

Althans in dit opzicht is zij niet progressief maar reactionair.

Alles voor het volk, maar niets door het volk.

karakter dragen dan voorheen. Ook is er een ben-
denkelijk tekort aan meelevende intellectuele
jonge krachten.

Moge eendrachtige principiële samenwerking in
het Centraal Comité, eendrachtige en principiële
medewerking in de Partij bevorderen.

Met vriendelijke groeten blijf ik,

Hoogachtend,

Uw

(w.g.) J. A. DE WILDE.

Nadat het Centraal Comité van dezen brief had
kennis genomen, besloot het een poging te wagen
den heer De Wilde althans voor de lopende periode,
d.w.z. tot aan de eerstvolgende Deputatenvergade-
ring, te behouden. Een commissie werd benoemd om
de zaak met hem te bespreken. Helaas heeft deze
poging geen resultaat gehad. De heer De Wilde
meende bij zijn besluit te moeten blijven. Over zijn
betekenis voor onze partij wordt thans niet gehan-
deld. Daarvoor doet zich, naar mag worden verwacht,
binnen niet te langen tijd een meer geschikte gele-
genheid voor.

In de door zijn heengaan ontstane vacature in het
Centraal Comité kan eerst op de eerstvolgende De-
putatenvergadering worden voorzien. Volgens artikel
9 van de Statuten wordt door het Centraal Comité,
bij het ontstaan ener tussentijdse vacature van twee-
den voorzitter, voor die functie één zijner leden
aangewezen. Deze aanwijzing is er dus een voor de
lopende periode en draagt diensgevolge een tijde-
lijk karakter.

Het Centraal Comité benoemde als zodanig Mr A.
B. Roosjen.

Behandeling bezwaren tegen het Beginselprogramma

In den laatsten tijd zijn hier en daar bezwaren in-
gebracht tegen de artt. 1 tot en met 5 van het Pro-
gram van Beginselen onzer partij. Enige kiesveren-
gingen en een aantal personen hebben in verband
daarmede aan het Centraal Comité verzocht deze
bezwaren op een of andere wijze in behandeling te
nemen. Het Centraal Comité heeft nu besloten een
commissie in te stellen, welke taak het zijn zal
de genoemde bezwaren in overweging te nemen, na
te gaan of wijziging van een of meer der vermelde
artikelen aanbeveling verdient en omtrent een en
ander aan het Centraal Comité te rapporteren. De
samenstelling dezer commissie werd overgelaten
aan het Moderamen.

Instelling College van Advies

Meermalen is de wenselijkheid besproken een voor-
ziening te treffen ter zake van de behandeling van
bepaalde belangrijke politieke vraagstukken, waarbij
tevens zou worden bevorderd, dat daarvoor in aan-
merking komende deskundigen op betere wijze kun-
nen worden betrokken in den arbeid tot voorberei-
ding van de behandeling dezer vraagstukken. Het
Centraal Comité heeft zich ten gunste van de wen-
selijkheid dezer voorziening uitgesproken en het be-
sluit genomen een college van advies in het leven

Mr A. B. Roosjen

te roepen, dat op verzoek van genoemd Comité —
en indien dit nodig wordt geacht op eigen initiatief
— adviseert omtrent belangrijke politieke vraag-
stukken. In de volgende vergadering van het Cen-
traal Comité zal de samenstelling van dit college
worden behandeld.

Raad van Beheer Dr Abr. Kuypertstichting

Tot leden van den Raad van Beheer van de Dr A.
Kuypertstichting werden herbenoemd de heren Mr J.
Terpstra, Dr A. A. L. Rutgers, Prof. Dr J. Severijn
en Ds S. van der Molen, terwijl in de vacature van
Ds J. D. van Hof als lid van dezen Raad werd
benoemd Ds Mr A. Luteyn.

Gemeenteraadsverkiezing.

Aan alle kiesverenigingen werd een kaart verzonden
met het verzoek per omgaand te willen vermelden
wie tot raadslid verkozen zijn. Mogen wij de secre-
tarissen daaraan herinneren en ook langs deze weg
er op aandringen dat aan dit verzoek wordt voldaan.
Voorts nog een verzoek.

Het wordt zeer op prijs gesteld wanneer men een
exemplaar van bij de raadsverkiezingen verspreide
lectuur wil opzenden naar het bureau Centraal Co-
mité, opdat enig inzicht kan worden verkregen in
de gevoerde actie. Wil men ook in dit opzicht mee-
werken.

Een eervolle promotie.

De Heer Ir van Riessen, de secretaris van het Cen-
traal Comité, is met lof gepromoveerd tot Doctor in
de wis- en natuurkunde. Dat deze promotie cum
laude geschiedde, wijst op den verdienstelijken arbeid
door den nieuwen doctor geleverd. In „Trouw” is op
deze promotie zeer de aandacht gevestigd. Het is
dus niet nodig hier in herhaling te treden. Maar wel
wil de Redactie gaarne Dr van Riessen haar geluk-
wens aanbieden.

Vrijdag 20 Mei j.l. is in het Gemeenteziekenhuis te Schiedam, in zijn Here en Heiland ontslagen de heer J. van Katwijk, die in de A.R.-partij te Schiedam een zeer grote plaats heeft ingenomen. Ruim 33 jaar is hij de „motor” van de K.V. te Schiedam geweest. In 1915 werd hij in het bestuur gekozen en trad direct op als secretaris. Vanaf dat jaar werden alle verkiezingsacties door hem geleid. De eerste was in 1916 voor de Prov. Staten. Bij de te houden herstemming ging het tussen Mr G. van Baren, thans rustend Burgemeester van Delft en een candidaat van de Liberalen en S.D.A.P.

De propaganda, die toen gevoerd werd, de ouderen onder ons zullen zich dit nog herinneren, was enorm. En..... Mr van Baren werd met grote meerderheid gekozen. Deze overwinning was, naast God, zeer zeker ook te danken aan den heer Van Katwijk, die in die dagen zeer veel werk in de propaganda heeft verricht.

Het zal wel bijna niemand bekend zijn, dat, als er een verkiezing in aantocht was, hij zijn vacantie daaraan opofferde. Dagen en nachten heeft hij voor dat doel gewerkt.

En nu heeft onze God aan dit arbeidzaam leven een einde gemaakt en is hij, ingegaan in de rust, die overblijft voor het volk van God.

In memoriam J. VAN KATWIJK

De heer Van Katwijk bewoog zich verder op velerlei terrein van het Chr. Sociale- en Maatschappelijke leven.

Wie Van Katwijk zeide, zeide ook „Nederland en Oranje” en Oranje en Nederland. Het Koninklijk Huis had de liefde van zijn hart. In Mei 1942 werd hij door de Duitsers gearresteerd en als gijzelaar weggevoerd naar Michelsgestel, doch hij keerde behouden bij de zijnen terug.

Bij het bereiken van den pensioengerechtigden leeftijd op 31 Januari j.l. ontving hij de zilveren medaille in de Orde van Oranje Nassau, welke onderscheiding hij slechts kort heeft mogen dragen. Enkele dagen na zijn pensionnering werd hij ernstig ziek. Reeds lang had de heer Van Katwijk een kwaal, welke hem noopte, het secretariaat van de K.V. neer te leggen, doch met volle liefde bleef hij lid van het bestuur.

Daarna openbaarde zich de zeer ernstige ongesteldheid, welke een

einde maakte

aan zijn arbeidzaam leven.

Woensdag voor Hemelvaartsdag is hij onder zeer grote belangstelling begraven.

Versillende sprekers voerden het woord en dankten God in wat Hij in de heer Van Katwijk ons geschonken heeft.

Colijns exempel

T. CNOSSEN

Op 22 Juni van dit jaar zou *Dr Colijn*, indien God hem bij het leven gespaard had, tachtig jaar zijn geworden.

Het heeft niet zo mogen zijn en daarom heeft het ook geen zin zich te verliezen in wat had kunnen zijn. Zeker is, dat zijn wegneming uit het leven tijdens zijn ballingschap hem voor ontzettend veel verdriet heeft gespaard. Hij heeft niet de mare over twee van zijn drie zoons vernomen; hij heeft het Indisch drama niet behoeven te verwerken; hij is niet getroffen door een geestesverwarring en verdeeldheid in den Christelijken levenskring, als na de bevrijding aan het licht trad; hij is bewaard voor den smaad van de ondankbaren, die ook zelfs hem niet zou zijn gespaard. Dit alles zou zijn zeer bewogen ziel gesmert hebben. De man, die in den nacht na de capitulatie zulk een hevigen hartaanval verduur-

de, dat voor zijn leven gevreesd werd, is niet aan de suikerziekte, waarvoor hij hevig kuurde, doch aan zijn hart bezweken. Het lichaam was bij hem de dienstknecht van den geest. Ook in gevangenis bleef hij „trainen”, kilometers lange wandelingen in het heuvelland, want als hij nog tot verantwoordelijken arbeid geroepen zou worden, moest hij fit zijn. Ook bij Colijn, was er de mens, die wikte. Doch God beschikte. Hij nam hem weg op Zijn tijd. Doch wee een volk, dat niet zijn grote mannen eert, en wee een partij, die de geschiedenis negeert. Geschiedenis, die zich ook in mensen manifesteert.

We beleven tegenwoordig dag op dag, dat Kuypers werk wordt aangetast, ware het mogelijk, vernield. Er zijn er onder ons, die Colijns naam maar liefst zo weinig mogelijk noemen, die zijn levensarbeid willen meten

naar den maatstaf van hun eigen onbenul-
ligheid.

Het is hard in dezen tijd, vol van schier onoplosbare problemen, mannen van zijn statuur te moeten missen. Daaraan is niets te veranderen, dan in gezamenlijke werkzaamheid, in geloof en gehoorzaamheid, de plicht te vervullen.

Tegen den stroom op, desnoods.

De herinnering aan een waarlijk grote figuur, aan een staatsman van brede allure, aan een samenbindende kracht, kan daarbij helpen. De grote kracht van Colijn lag, naast zijn talenten en gaven, in zijn onvoorwaardelijk willen dienen. Een dienen van zijn volk, vaderland en vorstenhuis overeenkomstig de wijsheid, die uit Openbaring en geschiedenis, hem deelachtig was. Verwerkt door een hem in rijke mate toebedeeld verstand en toegepast in een hartstochtelijke toewijding.

Onze herinnering is als een steen der getuigenis, die zal oordelen als wij ons niet in even trouwe toewijding geven voor al den arbeid, die dit geslacht wacht.

* * * Simplistisch

In een hoofdartikel in „Vrij Nederland” van 21 Mei j.l. heeft Prof. Ir W. Schermerhorn *zijn* visie gegeven op de overwegingen welke in ons volk de splitsing teweeg brengen in voor- en tegenstanders van het door hem voorgestane beleid ter oplossing van het Indonesische vraagstuk.

Volgens Prof. Schermerhorn berust het standpunt van hem en zijn medestanders op *redelijke overwegingen*, terwijl dat van de tegenstanders terug gaat op *irrationele overwegingen*, waarin de bezitshartstocht de grote rol speelt. Hij constateert, dat zelfs geestverwanten van hem schrikken wanneer zij komen tot het besef, dat „wij Indië kwijt raken”.

Bij lezing van de uiteenzetting van dit verbazingwekkend simplistische wit-zwart-schema hebben wij ons afgevraagd, hoe ter wereld het mogelijk is, dat een wetenschappelijk man, die de titels professor en ingenieur voor zijn naam mag schrijven, een dergelijke bewering kan neerschrijven en publiceren in een hoofdartikel van een bekend weekblad.

Wij wensten, dat alle lezers van Vrij Nederland zoveel verantwoordelijkheid t.o.v. de zaak van ons Koninkrijk konden opbrengen, dat zij de beweringen van Prof. Schermerhorn in zijn hoofdartikel: „Wat, wie en waar brak het Koninkrijk?” eens toetsten aan de

hand van de Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Wij raden hun aan eens rustig te lezen de redevoeringen van de heren Schermerhorn en Schouten, gehouden naar aanleiding van de Regeringsverklaring over het Van Royen-Roem-accoord.

Het zal hun bij objectieve beoordeling niet moeilijk vallen vast te stellen in welke redevoering *redelijke overwegingen* de hoofdrol spelen.

* * * De heer Algra met een kluitje in het riet gestuurd

Op 16 Februari 1949 heeft minister van Maarsseveen in de Tweede Kamer gezegd: „Het Nederlandse Gezag in Indonesië is voor het ogenblik de enige pijler voor orde en recht in die streken. Daaraan zou een onherstelbare slag worden toegebracht, indien de republikeinse leiders thans in het bestuur van Djocja hersteld werden”.

Op 11 Mei 1949, dus 85 dagen later, verklaarde diezelfde minister, dat de regering had toegestemd in een terugkeer van de republikeinse leiders naar Djocja.

Daarmee zou dus volgens de eigen woorden van den Minister een onherstelbare slag worden toegebracht aan de enige pijler voor orde en recht, die in Indonesië nog overeind staat. Geen wonder dat de heer Algra, zodra hem daartoe de gelegenheid werd geboden, den minister heeft gevraagd naar de motivering van die radicale koerswijziging met zo verstrekkende gevolgen voor het Nederlandse gezag in Indië en voor de volkeren aldaar! De reactie (een antwoord kunnen we het niet noemen!) van den minister op deze vraag van den heer Algra is een sprekend voorbeeld van het na-oorlogse parlementaire overleg tussen regering en volksvertegenwoordiging. De minister zei nl. ongeveer het volgende: „Wanneer wij ernst willen maken met ons voornemen tot soevereiniteitsoverdracht, dan zullen wij toch eens moeten beginnen met de republikeinen weer in hun gezag te herstellen. Vandaar *thans* dit herstel van het republikeinse gezag over een beperkt gebied.”

Het zal iederen nog tot objectief oordelen in staat zijnden lezer duidelijk zijn, dat in het bovenstaande geen enkel motief wordt aangegeven, op grond waarvan de regering nu bereid is iets te doen, wat 85 dagen daarvoor nog met de grootste beslistheid werd afgewezen.

Of zou misschien in bovenweergegeven redenering een Schermerhorniaanse „redelijke overweging” verscholen liggen?

* * * Uitgeholde Democratie I

Wij zouden zo denken, dat één van de belangrijkste uitingen van een *gezonde* democratie is: besluitvorming na redelijke overweging door de daartoe bevoegde instanties.

Wie uitgaande van deze stelling de debatten tussen regering en volksvertegenwoordiging met betrekking tot het regeringsbeleid inzake Indonesië eens doorneemt — zo langzamerhand al een reuzen arbeid — moet tot de conclusie komen, dat het met onze democratie niet best gesteld is. Ze wordt uitgehold door het gebruik van holle woorden en loze phrases op ogenblikken en in omstandigheden waarin slechts het zinvolle woord en wijze verstandige argumentering terzake zouden kunnen dienen.

De heer Schouten heeft in de Tweede Kamer in op hoog peil staande redevoeringen zeer belangrijke opmerkingen gemaakt over het Indië-beleid der regering. De regering heeft al die jaren even onvoldoende op zijn opmerkingen gereageerd als ze het heeft gedaan op de hierboven weergegeven vraag van den heer Algra.

Het standpunt der regering stond bij voorbaat vast en eveneens de uiteindelijke houding, die de volksvertegenwoordiging daartegenover zou innemen. Maar daarmee was het overleg tussen regering en volksvertegenwoordiging in feite gedegradeerd tot een bloot formele aangelegenheid. Materieel had dit overleg geen enkele waarde meer. Immers de beslissing was tevoren reeds genomen, het overleg kon daarop geen enkele wezenlijke invloed meer uitoefenen.

Dit is niet de schuld der regering alleen. Door haar serviele houding draagt mede onze volksvertegenwoordiging de verantwoordelijkheid voor het verval onzer democratie. Ook in dit opzicht draagt het Rooms-Rode regiem geen goede vruchten.

* * * Uitgeholde Democratie II

In zijn rede van 17 Mei j.l., gehouden naar aanleiding van de regeringsverklaring over het Van-Royen-Roem-accord, heeft de heer J. Schouten over deze kwestie ernstige en belangrijke dingen gezegd.

Wij nemen hier de betreffende passages uit zijn rede over:

„Waarom heeft de Regering, toen zij kwam te staan voor die verandering in haar beleid, geen overleg gezocht met de Volksvertegenwoordiging, in casu met de Kamer? De Regering gevoelde wel behoefte verleden week om verantwoording af te leggen over de wijziging, welke zij in haar beleid

had gebracht. De Regering heeft er echter blijkbaar geen behoefte aan gevoeld te overleggen met de Kamer omtrent die wijziging van haar beleid, alvorens zij decideerde. Nu zal ik niet zeggen, dat dit onder alle omstandigheden mogelijk is, maar de regeringsverklaring bevat op dit punt niet één enkel woord en wij moeten dus onder de indruk leven, dat het destijds mogelijk was geweest, in verband met de beschikbare tijd, om contact te zoeken met de Kamer en met de Kamer over deze belangrijke zaak te spreken. Het is toch één van de zaken van de allergrootste betekenis voor de positie van Nederland, maar nog meer met betrekking tot de verantwoordelijkheid, welke wij ten aanzien van de bevolking van Indonesië dragen.”

„Waarvoor merk ik een en ander omtrent het overleg met de Kamer nu op? Ik merk dit op, omdat wij hier voor de zoveelste maal staan voor een voldongen feit. De Kamer kan eerst met de Regering spreken, nadat zij beslist heeft en haar beslissing is gepubliceerd. Wanneer het onmogelijk was om met de Kamer te spreken, alvorens te beslissen, moeten wij ons daaraan conformeren; moeten wij dat zelfs onder bepaalde omstandigheden toejuichen, uit een oogpunt van gereedheid tot daden van de Regering, maar ik zie niet in, dat het hier zo stond. Achteraf mogen wij onze goed- of afkeuring geven. En dan treden hier nog medeleden op, die, als men kritiek heeft op de beslissingen, welke door de Regering zijn genomen, en op de verklaringen, welke zijn afgelegd, zeggen: hebt gij een alternatief? De Regering maakt het onmogelijk over enig alternatief met elkander samen te spreken. Of is het zo, dat de Regering in dit debat zeggen kan: wij zijn alsnog bereid wijziging te brengen in de verklaring, welke met onze machtiging in Batavia is afgelegd? Zo ja, dan hoop ik, dat het duidelijk zal worden uitgesproken en dat wij in dat geval met uw medewerking, Mijnheer de Voorzitter, gelegenheid krijgen amendementen voor te stellen op de verklaring, welke is afgelegd. Ik neem echter aan, dat wij wel met de Regering in gedachtenwisseling kunnen treden, maar dat die gedachtenwisseling in geen enkel opzicht meer van invloed kan zijn op de verklaring, door de Nederlandse delegatie met machtiging van de Regering afgelegd. Terwijl de zaak zo staat, zegt men toch: Waarom beperkt gij u tot kritiek, waar is uw alternatief? Men kan natuurlijk wat mij betreft altijd spreken over de vraag of de kritiek van een bepaalde zijde onjuist of te eenzijdig is. Men kan zelfs vragen, als men dat nodig oordeelt: is die kritiek niet onvruchtbaar. Daarop maak ik in geen enkel opzicht enige aanmerking, maar ik maak er wel aanmerking op, dat men, zelfs zonder dat van onze zijde nog gesproken is, bij voorbaat al weer spreekt over onze „negatieve kritiek”, het niet geven van een alternatief, enz. Natuurlijk, heeft men blijkbaar gedacht, zal het wel weer net zo gaan als in het verleden, enz. Het recept is bekend. En dat, terwijl men weet, dat er geen enkele mogelijkheid is om tot enige positieve wijziging van het besluit van de Regering te geraken. Men kan ten hoogste zeggen, dat dit debat van enige betekenis kan zijn met betrekking tot hetgeen verder ter uitvoering van het genomen besluit van de zijde der Nederlandse Regering zal kunnen worden gedaan.

parlement

Dr. A. VEERMAN

Interpretatie-ree

In de zakagenda van Minister Rutten komt in de eerste week van Juni tweemaal de naam Roosjen voor. Eerst op 1 Juni; dan staat voor die naam het woord interpellatie. Vijf dagen later, op 6 Juni komt dezelfde naam weer voor en wel in verbinding met de aanduiding Jubo. Dat betrof dus de onderwijzers-salarissen en de radio, twee rimpeltjes in het overigens zo opgewekte gezicht van dezen Minister.

Over de Jubo schrijven we hier niet. Dat was niet „uit het parlement”, dat was eer een referendum, een volksuitspraak over het te voeren radiobeleid. Over de interpellatie-Roosjen moeten we daarentegen wel iets vertellen. Zet U schrap, want het verhaal brengt ons tot in de fijnste nuanceringen in de Nederlandse regeerkunst.

In December van het vorig jaar was het al mis. Toen beklagde de Kamer zich unaniem over het feit, dat de onderwijzers-salarissen niet op denzelfden voet werden herzien als de salarissen van de overige ambtenaren. Die overige ambtenaren kregen allen vijf procent erbij, de zgn. ontknikking. Alleen een goede 30.000 onderwijzers greep er naast. Dat was daarom zo teleurstellend, omdat de onderwijzers op grond van gedane toezeggingen meenden iets anders te mogen verwachten.

Eind 1947 waren immers de onderwijzers-salarissen op peil gebracht. Toen was aan de onderwijzersorganisaties toegezegd, dat voortaan deze salarissen „gelijktijdig en evenredig” met de overige ambtenaarssalarissen herzien zouden worden. Gelijke monniken, gelijke kappen. En zie, nauwelijks een jaar later de anderen „ontknikt” en vijf procent omhoog, maar de onderwijzers niet. Daarover kwamen protesten, buiten en ook in de Kamer.

Aanvankelijk trachtte de Regering te tornen aan de toezegging van „gelijktijdige en evenredige herziening”, die slechts in een besloten vergadering gedaan was en helemaal niet zo bindend. Later aanvaardde de Minister deze toezegging wel, maar meende hij juist op grond van die evenredigheid de onderwijzers niet te moeten ontknikken. Want, zo betoogde hij, de ambtenaren krijgen wel vijf procent erbij, maar tegelijk wordt hun promotie bemoeilijkt. Voor de onderwijzers is van zulk een moeilijker promotie met meer versperringen geen sprake. Daarom zou het juist onevenredig zijn, hen ook te ontknikken. Natuurlijk hebben de organisaties een andere kijk op dat woord evenredig. Waaruit alweer blijkt, dat men in zijn afspraken, ook met ambtenaren, nooit duidelijk genoeg kan zijn, wil men niet omkomen in de doolhof der interpretatie.

Onderwijzers op de schoolbanken

Intussen beloofde Minister Rutten in December, dat men er nog eens over zou gaan praten. Niet zo maar voor de aardigheid, maar in reëel overleg. Die belofte bracht Mr Roosjen er destijds toe zijn reeds ingediende motie weer te doen verdwijnen. En inderdaad

begon het gesprek. Een beetje eenzijdig; het leek meer een college, meende de heer Roosjen. De vertegenwoordigers der regering trachtten aan de vertegenwoordigers der onderwijzers duidelijk te maken, welk systeem men bij de technische herziening gevolgd had. Men keerde dus de rollen om; de onderwijzers werden onderwezen. De gevolgen bleven niet uit. Wij zullen in 't midden laten of de docenten faalden dan wel de leerlingen, in elk geval begrepen de onderwijzers (in casu dus de leerlingen) er niets van. Hun voorstellen, die zij op grond van de ontvangen lessen deden, leken nergens naar. Zij zakten als bakstenen. Hun voorstellen waren volkomen irreëel. Zo verklaarde althans de Minister.

Daar zat men nu. Hoe kun je nu reëel overleg voeren over irreële voorstellen, vonden de heren van het departement. De onderwijzers mochten niet eens doubleren. De zitten-blijvers kosten ons land al miljoenen, zo heeft Minister Rutten onlangs al eens uit laten rekenen. De onderwijzersorganisaties hadden er zo weinig van gesnapt, dat verder overleg z.i. nutteloos was.

Hier kwam nu Mr Roosjen tussen beiden met zijn interpellatie. Zijn aandrang, die werd gesteund door de gehele Kamer, deed den Minister zwichten. Wanneer de organisaties de wens daartoe kenbaar maken, gaan we weer overleggen, beloofde deze. Nu kan men dus weer aan de studie over de betekenis van de woorden „gelijktijdig en evenredig”, als men het tenminste eerst reëel eens wordt over den vorm en bedoeling van reëel overleg. Waar een wil is, is een weg. Maar of de wil er is bij de heren van het departement.....?

Dure diensten

Die interpellatie-Roosjen was het enige, dat in de afgelopen weken wat vertier bracht in de oude balzaal. Voor de rest bemoeide de Tweede Kamer zich in afwachting van grotere zaken, alleen met kleingood. Die grotere zaken zijn b.v. de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering, de oorlogsschade, de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Dat schijnt alles nog gedurende deze zitting te komen. Als dat waar is zullen de laatste loodjes het zwaarst wegen. Tot nog toe zijn de honderd dames en heren er sinds de begrotingsdebatten nogal gemakkelijk afgekomen. Behalve natuurlijk de leden van de enquête-commissie, die het ene boekwerk na het andere van de persen laten komen. Dikke turven van vele honderden pagina's.

Het klein-goed waarmede de Kamer zich inmiddels onledig houdt bestaat voor een groot deel uit naturalisaties en begrotingswijzigingen. Bij de meeste daarvan komt alleen de hamer van den voorzitter in actie. Zo niet bij een wijziging van hoofdstuk 13 van de begroting voor het jaar 1947. Hoofdstuk 13 betreft Overzeese Gebiedsdelen. De wijziging daarvan voor 1947 was onder meer nodig vanwege het optreden van de Commissie van goede diensten. Die heeft in de laatste maanden van dat jaar bijna 172 duizend gulden opgesoupeerd aan reis- en verblijfskosten. Dat wordt straks dus meer dan een miljoen per jaar.

De heer Meyerink voelde er niets voor, die rekening te betalen. Wij hebben om die commissie waarlijk niet gevraagd. Het is een orgaan van de Verenigde Naties, waaraan wij ook onze bijdrage geven. Laten de V.N. dus zelf deze onkosten betalen.

De meerderheid van de Kamer — ook zij die in 1947 nog bitter weinig van die commissie wilden weten, zoals de C.H. en de V.V.D. — accepteerden stilzwijgend de rekening. A.R., S.G.P. en Welter verklaarden tegen dezen post voor de commissie van dure diensten te zijn.

Roerende eenstemmigheid

De Eerste Kamer begroot nog steeds voort, maar het eind komt in zicht. Alleen Onderwijs en het landbouwegalisatiefonds nog, dan heeft de begroting 1949 in haar geheel het Staatsblad bereikt. De laatste weken werden gevuld met Overzeese Gebiedsdelen en Buitenlandse Zaken, maar beide begrotingen leverden niet bijster veel op.

Voor Overzeese Gebiedsdelen kon dat ook moeilijk anders. Nog slechts enkele dagen tevoren immers had de Tweede Kamer uitgebreid gedebatteerd over de regeringsverklaringen, uitgesproken door Minister van Maarseveen. Het begrotingsdebat in de Eerste Kamer was niet meer dan een nalezing, een nagerecht.

Een smakelijk nagerecht overigens. De heren Jonkman, Kerstens en Algra brachten daarvoor de beste ingrediënten aan. Zij waren het daarbij roerend eens. Hoe dat mogelijk was? Wel, zowel de heer Jonkman als de heer Kerstens toonden met zeer veel argumenten aan, dat de regering haar koers totaal gewijzigd heeft. Zij wilden beiden de regering steunen, maar Minister Van Maarseveen kon deze steun maar matig waarderen. Hij had in de voorafgaande dagen aldoor betoogd, dat de regering haar koers niet gewijzigd had. Hoe dit zij, de heer Algra sloot zich van harte bij de twee anderen aan; ook hij constateerde een duidelijke wijziging in de koers van het regerings-schip.

Nee, zei de regering, het zijn alleen maar „deviaties”. Dat woord klinkt misschien wat meer vertrouwenwekkend, maar betekent het eigenlijk iets anders dan dat men uit de oude koers is? De heer Algra haalde er dikke boeken bij om aan te tonen dat men in het zeerecht een deviatie als iets zeer ernstigs ziet. De Minister was sportief genoeg om te erkennen, dat de heer Algra hem „getroefd” had. En hij beloofde te voldoen aan diens verzoek, zich voortaan van zulke paradoxale uitdrukkingen te onthouden. Geen koerswijziging, maar wel deviaties? Nee, royaal het roer om, maar in andere richting dan de V.V.D. dat een jaar geleden propageerde.

Mobiel en reëel

Minister Stikker is van oordeel, dat de Minister van Buitenlandse Zaken een mobiele excellentie moet zijn. Nu, als het daar om gaat, kan hij gerust zijn. Hij is zelf ongetwijfeld mobiel genoeg. De behandeling van zijn begroting in de Tweede Kamer moest tweemaal uitgesteld worden, wegens de mobiliteit van den Minister. In de Eerste Kamer moest de behandeling worden onderbroken, ook al omdat de bewindsman weer in een mobiele fase kwam. En terwijl de heer Stikker naar en door Parijs mobilie waren de chefs van zijn departement al evenzeer mobiel om het antwoord aan de Kamer op te stellen, een antwoord, dat de Minister na zijn „demobilisatie” aan de Kamer voorlas.

Het is te hopen dat de Minister tussen zijn mobiele fasen door de gelegenheid heeft de gehouden rede-

voeringen nog eens door te lezen. Er staat daarin veel te lezen, dat een rustige overweging — rustiger b.v. dan in een vliegtuig tussen Brussel en Parijs — ten volle waard is. Wij volstaan hier met een paar opmerkingen van Prof. Anema.

Deze begon zijn rede met een terugblik op 's ministers rede in de Tweede Kamer, waarin de heer Stikker destijds beklemtoond had, dat het een illusie is te menen, dat het recht het volkerenleven beheerst. Niet het recht, maar het belang geeft den doorslag! Pas op, waarschuwde prof. Anema. Wil men hier veilig varen, dan moet men onderscheid maken tussen twee dingen, die in de practijk telkens dooreengehapt worden, maar die niets met elkander gemeen hebben n.l. reële politiek en reaal-politiek. Reële politiek wil zeggen, dat men de feiten nauwkeurig moet kennen op het gebied waarop men bezig is. Vooral ook dat men zich geen misplaatste optimistische illusies moet maken over de normen waarnaar personen, met wie men — i.c. in de buitenlandse politiek — te maken heeft, zich gedragen. Het is een pijnlijke, maar onloochenbare waarheid, dat op het terrein der internationale politiek het peil van recht en moraal lager is dan op het terrein van de binnenlandse politiek, althans voorzover daar de grondstellingen van den rechtsstaat zijn aanvaard. Daar moet men rekening mee houden, wil men een reële politiek voeren.

Maar reaal-politiek is iets heel anders. Ook die beroept zich op de werkelijkheid, maar in heel andere zin. Zo n.l., dat zij haar normen aan die feiten wil ontleenen. Recht en moraal worden dan beperkt tot het particuliere leven. In het staatsleven gelden alleen macht en belang. Nu is het gevaar, aldus prof. Anema, dat maar al te velen die leer van de reaal-politiek verontwaardigd ver van zich werpen, maar in de practijk toch zonder het zelf te merken, onder de schijn van reële politiek te voeren, in werkelijkheid vervallen tot reaalpolitiek. Wie te sterk kijkt naar de feiten, werkelijke of vermeende feiten, is heel spoedig afgegleden van reële- naar reaal-politiek.

Zo kwam prof. Anema tot de conclusie: Principiële politiek is altijd tegelijk de beste en profijtlijkste practische politiek.

Een schone lei?

Nog een andere critische noot zette de a.r. spreker bij de rede van Mr. Stikker. Deze had er den nadruk op gelegd, dat ons volk vóór 1940 maar bar weinig interesse had voor de buitenlandse politiek. Vandaar dat velen nu, na 1945, zich voelen als een kat in een vreemd pakhuis.

Dat is overdreven, aldus prof. Anema. In de jaren vóór 1940 was er in het parlement en in de pers een ruime belangstelling voor het buitenlands beleid. Inderdaad, hier was de minister vervallen in de fout van velen na 1945, die meenden, dat de geschiedenis pas in 1940 begon. Die bepaalde dingen voor gloednieuw hielden, omdat zij voor hen persoonlijk nieuw waren. Zo is in de Tweede Kamer wel eens de opmerking gemaakt, dat de Ministers na den oorlog het zo verschrikkelijk druk hebben, dat een vergelijking met vroeger eigenlijk niet mogelijk is. Ook die overdrijving is toen terecht flink afgezwakt. De zaken zijn niet zo gloednieuw. Wie dat beweert bewijst alleen zelf een homo novus te zijn.

Buitenlands beleid

Prof. Anema heeft in de Eerste Kamer der Staten-Generaal een rede uitgesproken bij de behandeling van de begroting van het Departement van Buitenlandse Zaken. De inhoud van deze rede is, naar het oordeel van de redactie, ook voor de lezers van ons orgaan van betekenis, omdat zij het Antirevolutionaire standpunt met betrekking tot de actuele vraagstukken van de tegenwoordige buitenlandse politiek zo duidelijk weergeeft. Vandaar dat deze rede in haar geheel wordt weergegeven.

I. Algemeen ministerieel beleid

Eerst dan het algemeen ministerieel beleid. In zijn rede van 4 Februari jl, in de Tweede Kamer heeft de Minister dat beleid in heldere en krachtige taal nader uiteengezet; ik vind daarin verschillende aanknopingspunten, waarmede ik van harte instem. Er zijn in die rede een paar uitlatingen, die ik minder juist acht. De Minister doet het principiële verschil tussen de zelfstandigheidspolitiek van na den eersten wereldoorlog enerzijds en de neutraliteitspolitiek vóór dien oorlog anderzijds niet voldoende scherp uitkomen en geeft daardoor een niet geheel juist beeld op de zaken. Ik sprak daarover het vorig jaar bij de behandeling van hoofdstuk III uitvoerig en kom daarop thans niet terug.

Onverschilligheid van het volk?

Dan overdrijft de Minister, naar mij voorkomt, de onverschilligheid van het Nederlandse volk voor de internationale politiek tussen de beide wereldoorlogen. Als men de behandeling in de Staten-Generaal van hoofdstuk III in die jaren eens vergelijkt met die van vóór 1914, ziet men onmiddellijk het enorm verschil. Vóór 1914 was het een kort debat van enkele speciaal deskundigen met de Regering; na 1914 was het een algemeen debat over alle zijden van het internationaal beleid met ruime deelneming van de zijde der Kamers. Onder het volk zelf werd door de Vereniging voor Volkenbond en Vrede een uitgebreide propaganda gevoerd op vaak goed bezochte vergaderingen. Ook de pers schonk aan Buitenlandse Zaken veel meer aandacht dan vroeger. Door de antirevolutionaire partij werd een nieuw artikel in het program van beginselen, dat van 1878 dateerde, ingevoegd tot vaststelling van de grondlijnen voor de buitenlandse betrekkingen. Ik beweer niet, dat de belangstelling ideaal was, maar de toestand was aanmerkelijk beter dan de Minister dien tekent. Ik laat echter deze en nog een paar andere meer ondergeschikte punten thans verder rusten en bepaal mij tot de grote lijn der rede van den Minister. En dan is mijn bezwaar tegen die rede vooral dit, dat zij, wanneer men haar niet zeer nauwkeurig en kritisch leest, gemakkelijk aanleiding kan geven tot misverstand en bezorgdheid.

Reële politiek

Wil men in dezen veilig varen, dan moet men scherp onderscheiden tussen twee dingen, die in de praktijk telkens weer dooreen worden gehaspeld, maar die niets met elkander gemeen hebben, namelijk reële politiek en reaal-politiek. Zo onmisbaar als de eerste, de reële politiek is, zo verwerpelijk is de laatste, de reaal-politiek.

Reële politiek voeren wil zeggen, dat men de feiten op het gebied, waarop men bezig is, in casu dat der internationale politiek, nauwkeurig moet kennen en vooral ook, dat men zich daarbij geen misplaatste optimistische illusies moet maken over de gedragsnormen van de personen, die op dat gebied werkzaam zijn en hun invloed doen gelden. Het is een pijnlijke, maar onloochenbare waarheid, dat op het terrein der internationale politiek het peil van recht en moraal aanmerkelijk lager staat dan op dat van de binnenlandse politiek, althans voor zover daar de grondstellingen van den rechtsstaat zijn aanvaard. Niemand zal wel de internationale groothandel beschouwen als een speciaal bloeiperk van recht en moraal, maar het is daar toch nog heilig vergeleken bij wat men veelal in de internationale politiek geoorloofd acht. Hoe dat zo komt, laat ik nu daar — Max Huber heeft er mooie dingen over geschreven —, maar het feit zelf wordt algemeen erkend en staat vast. Het wil mij voorkomen, dat de Minister ook op dit punt de Nederlanders wat onderschat in hun reëlen kijk op de zaken. Van oudsher maakten zij een scherp onderscheid tussen wat zij de religie en de negotie noemden; vaak maar al te scherp, moraal en zaken doen, zoals wij het zouden noemen, hielden zij wel eens meer dan goed was uiteen. Ook onze eigen internationale politiek is meermalen meer door kansberekening dan door hogere beginselen beheerst geweest, al mag men daarbij de grootse momenten onder de leiding van de Prinsen Willem I en Willem III nooit vergeten.

Ook komt het mij niet geheel billijk voor, dat de Minister voor ons gebrek aan zin voor de werkelijkheid verwijst naar onze verwachting, dat bij betere informatie, met name Amerika, anders zou zijn opgetreden dan het gedaan heeft tegenover ons in de Indonesische kwestie — Amerika heeft het Kellogg-pact, de „Cooling-off treaties” van Bryan, de Stimson-clausule en nog meer andere goede dingen op de credit-zijde van zijn internationaal-politiek verleden staan. Er was derhalve gegronde reden om te verwachten, dat dit land zich althans ietwat zou weten te verheffen boven het gewone peil der internationale politiek, zoals bekend is, en dat het anders zou handelen dan het gehandeld heeft. Natuurlijk doet deze teleurstelling niets af aan onze grote erkentelijkheid voor zijn optreden tegenover ons op ander gebied. Maar hoe dat alles ook zij, de Minister heeft een voortreffelijk werk gedaan door nogmaals met alle kracht te waarschuwen tegen kortzichtige en illusoire politiek door aan te dringen op een wijd openen van het politieke oog voor de feiten, zoals zij zijn in de werkelijkheid, en door een dergelijke reële politiek aan zijn eigen beleid ten grondslag te leggen.

Reaal-politiek

Een geheel ander ding dan deze onmisbare reële politiek en daarvan scherp te onderscheiden is de zogenaamde reaal-politiek. Ook zij beroept zich op de feitelijke werkelijkheid, maar nu in geheel anderen zin; deze namelijk, dat zij haar normen zelf aan de feiten wil ontfangen. Recht en moraal worden daarbij naar het particuliere leven verwezen als alleen daar thuisbehorend. Op het gebied van het staatsleven gelden alleen de normen van machtsvermeerdering en belangenbevordering. De „ratio status” is het enig richtsnoer; zoals een der voorstanders dezer opvatting het kort en krachtig formuleerde: „wer kann der darf” (wie kan, mag ook). Nu is het gevaarlijke daarbij dit, dat maar al te velen, die deze leer als zodanig met eerlijke verontwaardiging verre van zich werpen, in de praktijk niettemin en zonder het zelf te merken er toe komen, onder den schijn van reële politiek te voeren, in werkelijkheid te vervallen in reaal-politiek. Laat ik een enkel voorbeeld noemen uit onze eigen jongere internationale politiek. In Januari 1938 was in deze Kamer aan de orde de interpellatie van den heer Vorrink over het voornemen der toenmalige Regering, kort daarop in een daad omgezet, om den Koning van Italië te erkennen als Keizer van Abyssinië, zonder welke erkenning Mussolini weigerde een nieuwen gezant onzerzijds te aanvaarden. Ik heb er toenmaals met nadruk op gewezen, dat het betoog van alle behalve de sociaal-democratische zijden gevoerd, dat reële politiek deze erkenning vorderde, principiëel zowel als feitelijk onjuist was; dat deze erkenning in strijd was met recht en moraal en bovendien nog voorbarig ook. Ik vond niet den geringsten bijval, noch bij het Kabinet, waarvan de President een politieke geestverwant van mij was, noch bij de beide andere groepen der toenmalige rechterzijde. Het was van alle kanten slechts één eenstemmig koor: de realiteit der feiten wijst uit, dat wij deze erkenning moeten geven. Dat daar geen reële politiek, maar reaal-politiek werd gedreven, dat daar de feiten niet werden onderzocht en getoetst aan hogere normen, maar zelf tot gedragsnorm werden gemaakt, dat werd door gebrek aan deugdelijke onderscheiding totaal voorbijgezien door mannen, die in het algemeen precies even warm voelden voor recht en moraal als ik zelf. Hoe weinig reëel die politiek was, hoe vals men de feiten en de werkelijkheid waardeerde, blijkt wel uit het oordeel van een der rechtse fractieleiders, die aldus zijn mening formuleerde: „Welke is nu de realiteit? Deze: Abyssinië is veroverd en menselijkerwijs gesproken komt daarin geen verandering meer; de bezetting van Abyssinië is een feit.” Dat werd gezegd in Januari 1938; enkele jaren later was Mussolini vermoord, de Koning van Italië afgezet en Abyssinië een onafhankelijk Rijk. Maar in 1938 heette de erkenning reële politiek.

Is onze politiek niet reaal-politiek?

Veel beter dan enig theoretisch betoog bewijst een dergelijk voorbeeld uit de praktijk hoe licht mannen, die recht en moraal zonder voorbehoud huldigen, niettemin terecht kunnen komen bij reaal-politiek, te goeder trouw menend reële politiek te voeren. Het is deze overweging, die bij mij ernstige bezorgdheid heeft gewekt, dat de rede van den Minister minder kritische lezers in de oren zou klinken als een

pleidooi voor reaal-politiek. De Minister heeft dat zelf ook wel gevoeld. Aan het slot van dit deel van zijn rede toont hij het gevaar te beseffen, dat men hem zal verdenken van, zoals hij het daar noemt „een zeer realistische, bijkans opportunistische belangenpolitiek, waaraan geen eigen principe ten grondslag zou liggen”. Hij acht het daarom nodig, dat gevaar af te snijden door een korte nadere verklaring dienaangaande te geven. Ik voor mij heb ook vóór die verklaring geen ogenblik gedacht aan de mogelijkheid, dat de Minister een bewust aanhanger van reaal-politiek zou zijn. Maar bij een te sterk eenzijdig kijken naar werkelijke of vermeende feiten kan de Minister ook onbedoeld en ongewild afglijden van reële politiek naar reaal-politiek. De houding van den Minister bij de grenscorrecties, waarbij met verwerping van de annexatie als rechtsgrond voor schadeloosstelling eenzijdige toeëigening van vreemd grondgebied met ongeveer 10.000 bewoners werd aangevaard onder het mom van grenscorrecties, geeft in dezen reeds ernstige redenen tot bedenking. Wij moeten zeer zeker met volkomen zin voor de bestaande werkelijkheid onze belangen met alle kracht verdedigen, maar wij moeten niet minder alle te kort doen aan recht en moraal signaleren en bestrijden en vooral zorgvuldig oppassen zelf geen stap te doen op den weg der reaal-politiek. Wij hebben er in 1938 geen eer mee ingelegd; één keer is meer dan genoeg. Men moet een open oog hebben voor de feiten, zeer zeker, maar dan niet vergeten, dat men er zich ook blind op kan kijken. Principiële politiek is altijd tegelijk de beste en profijtelijkste praktische politiek. Dat moge op een bepaald ogenblik soms anders schijnen, het blijkt op den duur altijd weer de waarheid te zijn. Ik spreek met enigen nadruk den wens en de hoop uit, dat de Minister bij zijn verder beleid zich nauwgezet zal hoeden voor afwijking in dezen van den alleen richtigen en geboden weg.

II. Federalisme

In de tweede plaats wens ik enkele opmerkingen te maken over de federale politiek. Ook hier moet ik weer een keus doen, want het terrein der federale politiek wordt langzamerhand moeilijk meer te overzien. Ik laat derhalve thans de Benelux, de economische Marshall-Unie, het probleem van Duitsland het West-Europese pact van Brussel en nog meer andere ter zijde en bepaal mij tot drie onderdelen: het Atlantisch Pact, de algemene Europese Federatie en het streven naar een wereldstaat.

Het Atlantisch Pact

Eerst dan het Atlantisch Pact. In Maart is thans dit Pact definitief tot stand gekomen. Twaalf naties hebben zich aaneengesloten en zich onderling verbonden tot voortdurende en effectieve zelfhulp en wederzijdsen bijstand, zoals artikel 3 het uitdrukt. In mankracht, in productie van staal, olie en kolen, in scheepstonnage en in gemotoriseerde vervoerscapaciteit staat de Atlantische groep zeer sterk en is zij ongetwijfeld ver de meerdere, vergeleken bij de Oostelijke combinatie, zoals door militaire medewerkers van de dagbladers uitvoerig is aangetoond. Dat deze groep een zuiver preventief en defensief karakter draagt en met enige agressieve neigingen niets te maken heeft, springt zozeer in het oog, dat elk betoog in die richting volkomen overbodig mag worden

geacht. De West-Europese Mogendheden zouden van een dergelijke agressie het onherstelbaar slachtoffer worden en daarin nooit toestemmen. Amerika zou voor een agressief optreden zeker evenmin te vinden zijn, maar ook al ware dit anders, dan nog zouden alle andere leden van het Pact nooit hun toestemming geven. Hun deelgenootschap, hun medezeggenschap in het politiek en militair overleg geven alleen reeds een volstrekten waarborg voor het zuiver defensief karakter van het Pact. Noch Amerika, noch West-Europa doen enige aanspraak gelden op Oost-Europees gebied. Bovendien, West-Europa wil geen passief instrument worden, noch van Oostelijke, noch van Westelijke wereldhegemonie. Het wil zijn eigen zelfstandig karakter handhaven, wat het met het Brussels tractaat en thans weer met de algemene Europese Unie zo duidelijk mogelijk getoond heeft. Voor die duurzame zelfstandigheid en daarvoor alleen tracht het Atlantisch Pact de baan vrij te maken. Ook Amerika wenst geen satelliet, maar een zelfstandig bondgenoot te vinden in West-Europa. Nederland kan daarin, al is het klein, een betekende positie innemen. Gemakkelijk zal dat niet gaan, want onze krachtsontwikkeling wordt aanmerkelijk geknot door de Indonesische verwickeling en door de breuk, die de bezetting bracht in ons economisch en financieel vermogen. Onze weermacht zal moeten worden versterkt en ingepast in het Atlantisch geheel. De moderne oorlog berust echter niet enkel op zuiver militaire, maar niet minder op industriële en — niet te vergeten — ook op wetenschappelijke factoren. Niet het minst op deze beide laatste gebieden kunnen wij bijdragen van betekenis leveren en zo een te waarden bondgenoot vormen. Te recht werd er in Parlement en pers op gewezen, dat daarvoor niet alleen alle materiële kracht is in te spannen, maar tevens een krachtig volksmoreel daarvoor onmisbaar is. Zowel de jeugd als de ouden moeten zich doordringen van het feit, dat voor afzienbaren tijd alleen dan het bezit van onze zozeer gewaardeerde volksvrijheid gewaarborgd is, indien elke volksgenoot voor zich bereid is zich daarvoor in te spannen, er voor te werken en er zich offers voor te getroosten. In de huisgezinnen, bij het onderwijs, in het politieke leven moet deze grondtoon veel meer doordringen dan tot nu toe het geval was en het dagelijks levensgedrag mede bepalen. De leuze moet voor ons volk niet zijn om voor zoveel mogelijk geld zo min mogelijk werk te leveren en voor de rest van den tijd genoeglijke verstrooiing te zoeken, maar integendeel, om zoveel mogelijk alle bekwaamheden en geschiktheden, waarover men beschikt, te ontwikkelen en dienstbaar te maken, niet alleen voor zich en de zijnen, maar ook voor de kracht en de bloei van de volksgemeenschap. Zij vormen geen tegenstelling, maar twee kanten van één geheel. Alleen als dat werkelijk geschiedt, kan al deze federale actie werkelijk vrucht dragen. De ouders, de volksschool, de universiteit en de kiesvereniging vinden hier allen een nieuwe en onmiskenbare taak voor de vorming van volkskracht.

Er zijn zonder twijfel zwakke zijden aan de zaak van het pact. Er is allereerst de overgangstijd, die vooral voor de West-Europese volken niet zonder bedenking is. Dan is er de onzekerheid of het Amerikaans Congres, waar een streven naar verlaging van belastingen zich vrij krachtig openbaarde, bereid

zal zijn de nieuwe lasten, die het pact medebrengt, te aanvaarden. Voorts is er de omstandigheid, dat vele der West-Europese Staten, waaronder de meest belangrijke, relaties overzee hebben, die door het pact niet gedekt worden en die dan ook reeds de noodzaak ter sprake deden komen van verdere aanvulling met een Pacific-Pact en een pact voor de Middellandse Zee. Intussen, er zit thans gang in de zaken en wij kunnen niet anders doen dan met die actie doorgaan, daarbij gesterkt door wat reeds verkregen werd.

Europees Federalisme

Thans een paar opmerkingen over de algemene Europese Federatie. Laat ik beginnen met eerlijk te erkennen, dat ik aanvankelijk zeer aarzelend tegenover deze beweging stond. Niet omdat ik geen sympathie had voor haar doel, daaraan ontbrak het niet, maar om een geheel andere reden. Wie zich al wat langeren tijd op dit gebied bewegen heeft, weet uit ervaring, dat voor een op zichzelf gezonde en in beginsel juiste actie niet het meeste gevaar van mislukking dreigt van de zijde van haar principiële tegenstanders, maar dat dit gevaar integendeel vooral komt van den kant der overdreven en door hun gevoel meegesleepte voorstanders. Het onnoemelijk kwaad, dat het pacifisme aan de actie voor collectieve defensie jarenlang gedaan heeft, behoeft maar te worden genoemd om duidelijk te maken wat ik bedoel. Ik vroeg mij daarom af, of hier niet na de Benelux, na het tractaat van Brussel, na de Marshall-organisatie, naast het Atlantisch Pact een overspanning aan den dag kwam, die aan de gezonde federale gedachte enkel afbreuk zou doen en voor het federalisme zou betekenen een ontaarding tot federalitis. Na rustige overweging ben ik tot de conclusie gekomen, dat dit geenszins het geval is en dat derhalve deze beweging bijval verdient. De Studiecommissie heeft deugdelijk werk gedaan en de leiding berust thans verder bij de Permanente Commissie van de Westelijke Unie, van welke een weloverwogen en doelmatige gedragslijn op goede gronden mag worden verwacht. Het nieuwe Ministeriële Comité kan en zal profiteren van de ervaring, door den Consultatieven Raad van de Brusselse Unie opgedaan, die zeer volstaan heeft. Het is een gelukkige gedachte om de militaire aangelegenheden buiten de bemoeienis van de nieuwe federatie te houden en eveneens, dat haar doelstelling de deelneming beperkt tot Staten met een uitgesproken democratisch regeerstelsel. De hoofdzaak is, zoals de Minister het in de Tweede Kamer ongeveer uitdrukte, dat er in het consultatieve lichaam een forum wordt gevormd, waar de internationale publieke opinie van Europa zich over de gemeenschappelijke problemen kan uiten. Indien daarbij de nodige soberheid en zakelijkheid worden betracht, kan dit voortreffelijk werken voor het kweken van beter wederzijds begrip en voor bevordering van het gevoel van saamhorigheid. Ik zou daaraan nog één opmerking willen toevoegen. Men heeft de gedachte geopperd, dat op deze wijze tevens zou kunnen worden voorzien in het euvel van de verminderende invloed van de parlementaire organen op het buitenlands beleid, dat dreigt te ontstaan door de toenemende omvang van de federatieve politiek. Deze gedachte komt mij minder juist voor. Hoe ook de zaak zich verder moge ontwikkelen, de nieuwe organisatie zal nooit de plaats kunnen wor-

den, waar de nationale Volksvertegenwoordiging invloed zal kunnen uitoefenen op de gedragslijn, door haar eigen Regering te volgen in de federale samenwerking. Die kwestie zal nationaal moeten worden opgelost door op een of andere wijze het Parlement te betrekken in de voorbereiding der federale maatregelen zonder dat het op misplaatste wijze en in strijd met zijn eigen karakter gaat mederegeren. Die kwestie is zeker niet eenvoudig, wij hebben dat onlangs bij de behandeling der grenscorrecties pijnlijk genoeg ervaren; maar in de nieuwe organisatie is in elk geval voor dit probleem geen oplossing te vinden.

De wereldstaat

Geheel iets anders dan deze bezadigde Europese beweging is het streven naar den wereldstaat, belichaamd in de World Movement for World Federal Government. (Wereldbeweging voor een federatieve wereldregering.) Stond men hier voor een idee van eenzijdige idealisten, dan kon men de zaak eenvoudig laten rusten. Maar zo is het niet. Mannen als Lord Beveridge en Sir John Boyd Orr missen zeker niet een krachtigen zin voor de praktijk en het heeft ook iets te zeggen, dat niet minder dan 96 leden van de beide Huizen van het Engelse Parlement aan het Congres te Luxemburg in September van het vorig jaar deelnamen. Te Genève is een gemeenschappelijk instituut gevestigd. Men krijgt den indruk, dat de kern van de beweging gevormd wordt door mannen, die een actief aandeel nemen in de federalistische organisaties en die nu maar radicaal willen doortasten tot de vorming ineens van een wereldstaat.

Om hen heen sluiten zich dan de meer idealistische geesten, zoals Einstein en anderen, daarbij aan. Binnen enkele jaren stelt men zich voor het doel van een Federale Wereldregering te bereiken. Ook de humor ontbreekt niet, want Pandit Nehru, die met ophef mededeelde, dat het Congres van Indië zich eenstemmig vóór wereldregering had verklaard, rekende inmiddels Heyderabad gewelddadig in en weigerde de interventie der Volksunie te aanvaarden. Dat dit streven verwerpelijk is, behoeft wel geen breed betoog. Men grondt zich vooral op de opvatting, dat de algemene neiging tot federalisme met onontwikkbare logica van zelf moet leiden tot den wereldstaat. Maar men vergeet daarbij twee dingen. In de eerste plaats verliest men uit het oog, dat deze federale beweging veel meer een gevolg is van bittere noodzakelijkheid dan van spontane neigingen in die richting. En in de tweede plaats ziet men voorbij, dat naast het streven naar federale samenwerking zich andere, daarmede vaak geheel tegenstrijdige stromingen openbaren. In het Britse Rijk heeft zich in de laatste halve eeuw in steeds toenemende mate een streven geopenbaard naar een geheel zelfstandig worden der samenstellende delen, zó zelfs, dat thans het politieke hoofdelement van den samenhang, het Engelse Koningschap, niet meer door allen wordt aanvaard. In ons eigen Rijk doet zich in de overzeese gebieden in Oost en West eenzelfde streven kennen. Er werkt hier niet één kracht in één richting, maar er zijn verschillende krachten, die in verschillende richtingen werken en die om een duurzame harmonische en praktische mogelijke en doelmatige oplossing vragen. Een onrijp, voorbarig en kunstmatig drijven naar een wereldstaat

zou leiden óf tot een organisatie nog slapper en machtelozer dan de bestaande Volkenunie óf tot een geweldregime, dat overal op verzet en oorlog in eigen boezem zou stuiten.

Daarmede kom ik als vanzelf tot mijn laatste punt, de positie van de bestaande Volkenunie.

III. De Verenigde Naties

De mislukking van den Volkenbond

Het is geen verkwikkelijk onderwerp, dat daarmede aan de orde komt. Wij zijn door het verloop van zaken in een kwarteeuw, zeggen wij van 1920 tot 1945, van een hoog ideaal teruggetuimeld naar een benauwende werkelijkheid. De Volkenbond van 1920 stelde zich zeker ten doel om een vaste vredesordering te scheppen, maar hij greep tevens hoger; hij had ook de bedoeling om een nieuwe rechtsorde tot stand te brengen voor al de volkeren der wereld. Van beide pogingen is vrijwel niets terechtgekomen. De vredesordering verongelukte stuk voor stuk door het volstrekt negatief resultaat der opeenvolgende ontwapeningsconferenties, door de verijdeling van de sancties tegen Italië naar aanleiding van de Abessynische kwestie, door de herbewapening van Duitsland en door het uitbreken van den tweeden wereldoorlog in 1939. Met het streven naar een nieuwe internationale rechtsorde ging het al niet beter. Het regende tijdelijk arbitragetractaten, vaak met wel zeer weinig praktische betekenis, maar de samenvatting van deze actie in het Protocol en in de Algemene Acte van Genève bewees wel voor ieder, die zien wilde, op welk een tot onvruchtbaarheid gedoemden weg men hiermede geraakt was. Wie dat nog niet zag, moest wel zijn laatste greintje hoop verliezen door het gebrek aan resultaten van de Haagse Conferentie voor codificatie van het volkenrecht. Men had zorgvuldig drie onderwerpen uitgezocht, waarvoor althans in grote trekken een zekere algemene overeenstemming scheen te bestaan. Maar toen men aan het praten kwam, bleek al spoedig alle mogelijkheid van werkelijke samenstemming zuiver illusoir. Noch voor de vredesordering, noch voor de rechtsordering was men ook maar één stap gevorderd, toen in 1939 voor de tweede maal binnen 25 jaar alle internationale orde ineenstortte. Afgezien van nevenpunten was de grote albeheersende oorzaak deze, dat de beide grote leidende Mogendheden in den Bond, Frankrijk en Engeland, daar geen werkelijke internationale politiek dreven, maar beide den Bond alleen gebruikten voor het bevorderen van hun eigen nationale politieke doeleinden. Frankrijk konkelde in eigen belang met het fascistisch Italië en de Engelse Regering verklaarde in beide Huizen van het Parlement, dat Engeland geen oorlog kon voeren als daarbij niet een onmiddellijk vitaal belang voor hem zelf op het spel stond, alsof niet in elke vredesordering elke oorlog voor elk land van vitaal en fataal belang is. Laval heeft die politiek met zijn leven moeten boeten, Chamberlain met een boetetocht naar Hitler en verzinking in politieke nulliteit; beide landen met een jarenlangen bestaansgevaarlijken krijg op leven en dood.

De Veiligheidsraad een mislukking

Met die lessen aan den lijve zijn wij in 1945 opnieuw begonnen. De oude Volkenbond werd geliquideerd,

een nieuwe Volkenunie opgericht. De vorming ener nieuwe rechtsorde werd, zoal niet geheel ter zijde gesteld, dan toch naar den achtergrond gedrongen.

Het zou thans vrijwel alleen gaan om een vredesordening en de kracht zou worden gezocht in een Veiligheidsraad, met overwichtig gezag der grote Mogendheden. Reeds nu, vier jaar later, maakt men zich niet aan voorbarigheid schuldig door te zeggen, dat ook deze organisatie althans voorlopig tot onmacht gedoemd is. Er is in die jaren oorlog gevoerd in China, in Birma en in Voor-Indië, zonder dat er door de Unie ook maar een vinger naar werd uitgestoken. Sovjet-Rusland en Amerika zijn thans de beide leidende machten in de Unie en zij gebruiken wederom de hulpmiddelen van de Unie om hun eigen nationale politiek te bevorderen. In de Palestijnse kwestie werd ingegrepen, omdat beide in onderlingen wedstrijd elk voor zich den nieuwen Staat Israël voor zijn belangen poogden te winnen. In zake Indonesië geschiedde hetzelfde, omdat Rusland poogde in troebel water te vissen, Amerika, Zuidoost-Azië gunstig voor zich wilde stemmen en daarvoor één zijner beste volkenrechtsgeleerden naar Parijs zond met een opdracht, waarin van volkenrecht en werkelijke internationale politiek met den besten wil moeilijk ook maar een spoor was te bespeuren. Niemand verwacht van dezen Veiligheidsraad meer een onpartijdige handhaving van den vrede op grondslagen van werkelijk internationale politiek. Wij zijn er nog het beste mee af als de Unie zich maar beperkt tot culturelen arbeid en economische hulp.

Daar heeft hij metterdaad wel een en ander gedaan waarvoor men erkentelijk kan zijn. Maar op het terrein, waarop haar eigenlijke bestemming ligt en waarvoor zij vóór alles in het leven werd geroepen, het terrein der internationale vredesordening, heeft de Unie haar doel nu reeds gemist en er bestaat weinig uitzicht, dat dit vooreerst anders en beter zal worden. Wij zijn bij onze pogingen tot internationale ordening sinds 1920 vrijwel afgezaakt naar het peil van de politieke jaarbeurs, vermeerderd met enige mogelijkheden voor ingrijpen, die, zacht gesproken, voorlopig evenveel kans op onheil als op profijt bieden.

Internationale rechts- en vredesordening blijve doel als eis van christelijk beginsel

Het is eis van reële politiek om zich van deze feiten rustig rekenschap te geven. Met dezelfde kracht geldt als eis van reële politiek om daarbij geen ogenblik den moed te verliezen of te verslappen in toegewijde actie. Ook hier moet men niet alleen strak kijken naar de feiten van den dag, want dan staart men zich blind. Naast de realiteit van het heden zijn er ook nog de historische werkelijkheid en de principiële werkelijkheid. Eerst als men ook met deze beide rekening houdt, komt men tot een getrouw beeld van de gehele werkelijkheid. Historisch hebben wij alle vormen van internationale organisatie beproefd en te licht bevonden. Wij zijn in de middeleeuwen naar het voorbeeld van het Romeinse imperium begonnen met den wereldstaat. Toen die onhoudbaar bleek, is het geprobeerd met de hegemonie, dat is met het machtsoverwicht. Ook dat lukte niet en men ging daarom over van het machts-

overwicht tot het **machtsevenwicht**. Maar door de labiliteit van dat evenwicht liep men telkens weer vast en zo greep men naar het machtsconcert, om van tijd tot tijd de zaken weer op gang te brengen naar de **politieke opportuniteit** van het ogenblik. De snelle toeneming der Staten-interdependentie (onderlinge afhankelijkheid der staten) in de laatste helft der vorige eeuw eiste echter duurzame regelmatige verhoudingen en men probeerde daarom door **chronische vredesconferenties** aan dien eis te voldoen. Maar het fatale nationalisme had al wat er nog over was van internationalen gemeenschapszin totaal vernietigd. Het was een volgestrekte anarchie geworden en daarmee het algemeen conflict onvermijdelijk.

Toen dat was uitgevochten, bleef er slechts nog één mogelijkheid over: de oprichting van een **planmatige en doelmatige internationale organisatie**. Zij kwam tot stand niet als product van abstract idealisme, maar als vrucht van praktische ervaring. Dat zij nog niet opgewassen was tegen de oude machten van nationalistische anarchie en autarkie was waarlijk geen wonder. Evenmin was het wonder, dat na een tweede conflict aanstonds naar dezelfde ordening werd teruggegrepen. Het was volkomen natuurlijk; men kon en men kan eenvoudig niet anders. Er is in dien gang van zaken niets ontmoedigends. Het heeft eeuwen geduurd alvorens uit den antieken machtsstaat de moderne rechtsstaat is opgegroeid. Wij leven thans in veel sneller tempo dan toenmaals, maar ook nu zullen er allicht toch wel enige tientallen jaren verlopen, voordat op analoge wijze de internationale ordening zich heeft ontwikkeld tot een behoorlijke rechts- en vredesordening. Hoe wrak en zwak de bestaande organisatie ook moge zijn, zij is en blijft op zich zelf van de grootste waarde en onmisbaar als concreet uitgangs- en aanknopingspunt voor verdere vruchtbare actie. Wij moeten daarvoor even taai en volhardend strijden als onze voorouders dat hebben gedaan voor den rechtsstaat.

Daarnaast eindelijk is er ook nog, last not least, de principiële werkelijkheid. Het beginsel der internationale rechts- en vredesordening is een Christelijk beginsel, dat de antieke wereld niet kende; die wist alleen van het „debellare superbos”. Augustinus en Thomas Aquinas, Calvijn en Suarez hebben het om strijd verdedigd in den vorm van de leer van den rechtvaardigen oorlog; de opvatting, dat gewapend optreden alleen geoorloofd is als onmiddellijk noodzakelijke zelfverdediging bij noodweer en als rechts-executie. Dezelfde gedachte vormt de kern van de huidige internationale ordening; zij is een der grondzuilen der Christelijke cultuur. Zij stelt zich vierkant tegenover alle machtsverheerlijking. Voor ieder, die beginselen belijdt van recht en gerechtigheid, bestaat te dezer zake geen keus. Elke aarzeling hier is een vergrijp tegen de feitelijkheid der internationale interdependentie, tegen het waarschuwend woord der historische ervaring, tegen de norm van het principieel gebod. En wie als gelovig Christen voor deze problemen komt te staan, die draait er niet eigengerechtigd den rug naar toe, noch zakt hij slap en lamlendig in zijn knieën, maar hij luistert naar de roepstem, die van Godswege daarin tot hem komt, en hij antwoordt daarop ootmoedig, maar werkwilbig: spreek Heere, Uw knecht hoort!

De Gemeenteraad II

J. C. HASPELS

In een artikel „De Gemeenteraad” in Nederlandsche Gedachten van 3 Maart 1949 deden we de toezegging in een volgend artikel nader op de taak van den gemeenteraad te zullen ingaan en een poging te zullen wagen de practijk van het raadslidmaatschap nader te belichten.

Door bijzondere omstandigheden, die hier verder niet ter zake zijn, bleef het vervolg langer uit dan in onze bedoeling lag. Een omschrijving van de taak van den gemeenteraad vinden we in hoofdzaak in de Gemeentewet. In deze wet wordt nader uitgewerkt het beginsel der gemeentelijke autonomie, dat in de Grondwet uitdrukking vindt in de woorden: Aan den Raad wordt de regeling en het bestuur van de huishouding der gemeente overgelaten. Hij maakt de verordeningen die hij in het belang der gemeente nodig acht. Deze taakomschrijving in de Gemeentewet bevat regelen die gelden voor elken gemeenteraad, ongeacht de vraag of die gemeenteraad aan het hoofd staat van een kleine dan wel van een grote gemeente. De regelen waarmede Amsterdam heeft te rekenen zijn niet anders dan die, welke gelden voor het Noordhollandse dorpje Katwoude met ongeveer 250 inwoners.

Ondanks deze gelijkheid van regelen is er daarentegen een zeer groot verschil in praktische werkzaamheid in de grote en de kleine gemeente.

In vele kleine gemeenten zullen raadscommissies ontbreken. Evenmin zal men er schriftelijke raadsvoorstellen, waarmede men bedoelt voorstellen van B. en W. aan den raad, aantreffen. Schriftelijke prae-adviezen treft men al evenmin in elke gemeente aan. Daaronder verstaan we schriftelijke adviezen die B. en W. uitbrengen vóór de openbare behandeling in den raad. In vele kleine gemeenten ontvangen de raadsleden alleen maar een agenda, waarop de te behandelen punten zijn vermeld, welke punten mondeling door den voorzitter worden ingeleid en toegelicht. Wij zijn van oordeel dat deze uiterst primitieve vorm van behandeling in dezen tijd ook in de allerkleinste gemeente niet meer aanvaardbaar is. Een uiterst minimum is naar onze mening, dat de verzoeken, de correspondentie en wat verder in betrekking staat tot een agendapunt, gedurende enige dagen vóór de raadsvergadering ter inzage moet liggen voor de raadsleden. Zij kunnen dan lezen en

vervolgens overwegen welke kanten een zaak heeft. Daarna kunnen zij zich beraden of het instellen van een of ander onderzoek of het vragen van inlichtingen nodig is. Op deze wijze is het hun mogelijk geworden enigszins op de hoogte te zijn ten aanzien van punten waarover moet worden beslist.

Indien deze allereenvoudigste gelegenheid in een gemeente nog niet wordt geboden dan spreke men daarover eens met den burgemeester of met B. en W. Heeft dat niet het gewenste resultaat dan make men het tot een onderwerp van bespreking in de raadsvergadering door vooraf een schriftelijk voorstel in te dienen.

In gemeenten van enige betekenis bestaat naast de voor de raadsleden ter inzage liggende raadsportefeuille de methode van schriftelijke voorstellen, welke aan de raadsleden worden toegezonden. In een raadsvoorstel wordt het onderwerp door B. en W. toegelicht en na deze toelichting vindt men aan het slot het concrete voorstel dat B. en W. doen, meestal met als bijlage een ontwerp-besluit, dat B. en W. aan den raad voorstellen te nemen. Door deze wijze van werken wordt aan de raadsleden de gelegenheid geboden te voren te overwegen welke beslissing moet worden genomen.

Dat overwegen geschiedt aanvankelijk individueel. Het verdient aanbeveling de aldus ontvangen voorstellen te behandelen in een vergadering der raadsfractie ten einde na onderling overleg te komen tot een noodzakelijke eenheid van optreden. Heeft men het voorrecht, dat één der fractieleden wethouder is, dan geniet men het grote voordeel, dat deze in de discussie in de fractie toelichting zal kunnen geven en op velerlei vragen zal kunnen antwoorden.

We bedoelden tot hertoe A.R.-raadsfracties, doch we kunnen ons voorstellen dat, indien de omstandigheden dat mogelijk en wenselijk maken, gecombineerde vergaderingen plaats hebben van een Prot. Chr. raadsfractie. Zo zien we hier en daar A.R. en C.H.-raadsleden regelmatig als één fractie vergaderen. Heeft men voor eigen voorlichting lectuur nodig, b.v. een wet of een artikel uit een vakblad dan informere men ter secretarie b.v. bij den gemeentesecretaris of men het gewenste gedurende korten tijd ter inzage kan krijgen. Een goed gemeentesecretaris helpt elk raadslid ongeacht zijn politieke kleur en dus kun-

nen ook A.R.-raadsleden met vrijmoedigheid een beroep op hem doen. Artikel 108 der Gemeentewet luidt: „De secretaris is den raad, burgemeester en wethouders, den burgemeester en de commissiën van den raad in alles, wat het hun opgedragen bestuur aangaat, behulpzaam”.

Als het goed is, stelt de secretaris er een eer in de behulpzame hand te bieden aan elk lid van den raad. Natuurlijk moogt ge van hem niet vragen dat hij U geheimen uit de vergaderingen van B. en W. verkapt, maar wel zal hij U gaarne van voorlichting dienen.

Er zijn echter in de praktijk van het raads-werk nog andere mogelijkheden van voorbereiding dan die welke we tot nog toe bespraken.

We bedoelen den commissie-arbeid, welke den raadsleden zo ruime mogelijkheid biedt niet alleen om bijstand te verlenen aan B. en W. maar ook om aan een grondige voorbereiding deel te nemen en dus in de raadsvergaderingen „goed beslagen ten ijs te komen”.

De gemeentewet kent de volgende commissiën:

- a. Commissiën van voorbereiding; (art. 60)
- b. Commissiën van bijstand; (artikel 60)
- c. Commissiën tot uitvoering van een bijzonderen last, (artikel 63) ook wel genoemd commissiën ad hoc;
- d. Commissiën voor het ontwerpen van de strafverordeningen; (artikel 197).

De Raad is geheel vrij bij het al of niet instellen van een commissie van voorbereiding. Zij dient den Raad en doet dus haar voorstellen rechtstreeks aan den Raad. De instelling van deze commissie komt o.i. alleen voor overweging in aanmerking in de grote gemeenten. In het gros der gemeenten late men aan B. en W. hun normale taak, t.w. het behoorlijk voorbereiden, zover het niet aan anderen is opgedragen, van al hetgeen in den raad ter overweging en beslissing moet worden gebracht.

Een commissie ad hoc wordt ingesteld om een bijzondere opdracht te volbrengen. Zij heeft dus een tijdelijke taak. Als voorbeeld noemen we een commissie die een rapport zal uitbrengen over de noodzakelijkheid van stichting van een ambachtschool. Zulk een commissie is automatisch opgeheven als zij haar taak volbracht heeft.

Als laatste noemden wij een commissie voor de strafverordeningen. De instelling daarvan bevelen wij alleen aan indien de raad de beschikking heeft over enige deskundige leden die in staat zijn mede te werken aan het redigeren van, dus vormgeven aan artikelen van strafverordeningen. Is dat niet het geval dan late men deze taak aan B. en W.

Wij hebben opzettelijk overgeslagen de commissiën van bijstand, die wij noemden onder b. In deze commissiën komt vooral de commissie-arbeid van de raadsleden tot zijn recht. Daarbij willen we in een volgend artikel nader stilstaan.

Uitbouw van Onze Organisatie

A. R. de Kwaadsteniet

Het zal ons niet verwonderen, indien er zijn, die schrikken, als zij dezen titel lezen.

Uitbouw van onze organisatie.

Is er al geen organisatie genoeg? Worden we zo langzamerhand niet dood-georganiseerd?

Het klinkt misschien wat paradoxaal: maar juist omdat onze organisatie — althans op papier — zo goed in elkaar zit, is het nodig, dat er nog iets anders komt. Hoe is de praktijk?

Er is in een of andere kiesvereniging een actieve voorzitter. Die zijn er gelukkig nog wel. Dan spreekt het wel vanzelf, dat die man ook terecht komt in het bestuur van een Kamer kieskringcentrale. In vele gevallen wordt het bestuur van zulk een centrale gevormd door voorzitters van plaatselijke kiesverenigingen. Uit dat bestuur moet dan ook weer een voorzitter gekozen worden. En nu is het — we zouden haast zeggen vanzelfsprekend — weer regel, dat die voorzitter van het be-

stuur der Kamer kieskringcentrale ook zitting krijgt in het Centraal Comité.

Wat heeft die man het dus druk. Welk een cumulatie!

Een cumulatie, welke den betrokkene geen enkel geldelijk voordeel brengt, maar wel heel veel werk bezorgt. Is die cumulatie af te keuren? We zouden het niet durven beweren.

Want het zal de Kamer kieskringcentrale ten goede komen als haar voorzitter de besprekingen in het Centraal Comité heeft meege-maakt. Hij kan de plannen op die wijze het beste doorgeven. En al die voorzitters van kiesverenigingen — of ook soms secretarissen — die lid zijn van het bestuur van de Kamer kieskringcentrale, krijgen op die wijze uit de eerste hand de richtlijnen voor het te volgen beleid in de kiesverenigingen. Dat is voor de organisatie van zeer grote betekenis.

We mogen er dus dankbaar voor zijn, dat er

nog zoveel mannen zijn, die zich aan dit organisatorische werk willen geven. We hebben hen nodig. We kunnen hen niet missen.

* * *

Maar hoe noodzakelijk het ook is, dat onze partij over vele van dergelijke mannen beschikt, er zijn nog andere krachten nodig.

De problemen, welke in dezen tijd onze aandacht vragen zijn vele en velerlei. Die mannen, die zich zo regelmatig met de organisatie der partij bezighouden, beschikken niet over zoveel tijd, dat zij ook regelmatig met de bestudering van die problemen bezig kunnen zijn. Ook zijn zij daartoe niet altijd in staat. Er is nu eenmaal verscheidenheid van gaven.

Daarom zou het gewenst zijn, dat er ook voor onze partij iets komt, zoals de Katholieke Volkspartij heeft in haar Centrum voor Staatkundige Vorming. Het behoeft niet precies eender te zijn. Maar toch wel iets, dat daarop gelijkt.

Zulk een centrum, waarvan niet alleen mannen, die zich dagelijks met de praktische politiek bezighouden, lid moeten zijn, doch tevens personen uit de meest uiteenlopende levenskringen, die, hoewel zij aan het gewone organisatorische partijleven niet zo gemakkelijk kunnen deelnemen, niettemin grote belangstelling hebben voor de staatkundige vraagstukken en die daarover gaarne willen spreken. En dan niet een spreken om eens gezellig in een uitgelezen gezelschap te kunnen verkeren, maar om door uitwisseling van gedachten te komen tot het bepalen van een standpunt, dat, naar de overtuiging van die leden, door de partij ten opzichte van een bepaald vraagstuk dient te worden ingenomen.

Met name voor jonge juristen, doch ook voor die personen, die, ofschoon niet academisch gevormd, toch getoend hebben in staat te zijn zich zelfstandig een mening te kunnen vormen met betrekking tot bijzondere vraagstukken, zou het lidmaatschap van zulk een centrum aanlokkelijk zijn. Zulk een centrum zou tweeledige vrucht afwerpen.

In de eerste plaats worden degenen, die daarvan lid zijn er toe gebracht zich met bepaalde vraagstukken bezig te houden, waarmede zij zich niet zouden inlaten, indien zij er door hun lidmaatschap van het centrum in zekeren zin niet toe gedwongen worden. Het verrijkt dus zeker de kennis en het inzicht der leden. Maar daarnaast kan dan ook winst voor de partij geboekt worden. Als het resultaat van de besprekingen aan de partij wordt aangeboden, ontvangt deze daardoor kostelijk materiaal. Om slechts een enkel voorbeeld te noemen. Er wordt in dezen tijd veel gesproken over bezitsspreiding. Hoe moet ons standpunt daartegenover zijn? Niemand die het concreet

weet te zeggen. Ook in andere partijen is men met dit vraagstuk nog lang niet klaar. Een prachtig onderwerp dus voor bespreking in het Centrum voor staatkundige vorming. Het is toch niet altijd nodig, dat onze partij bij andere politieke partijen achteraan komt?

Winst voor de partij is het zeker ook, indien er buiten degenen, die zich regelmatig met de partijorganisatie bezighouden, nog een groep leden is, die op die wijze bij het partijwerk betrokken wordt.

Zouden we het maar niet eens proberen?

Er zal ongetwijfeld belangstelling genoeg voor bestaan. Misschien wel zoveel, dat het nodig zal zijn een strenge selectie toe te passen.

* * *

Ook op andere wijze kan wellicht nog wel in ruimeren kring belangstelling voor het partijleven worden aangekweekt.

Opnieuw willen we dan aandacht schenken aan hetgeen in de K.V.P. aan de orde is gesteld. We achten dit geen bezwaar. Het is zeker niet zo, dat in die partij alles vol leven is. Integendeel. Nog het vorige jaar werd daar in verschillende toonaard geklaagd, dat er de dood in de pot is. Steeds is men bezig aan de partijorganisatie te dokteren, hetgeen een bewijs is, dat men met de situatie, zoals deze tot nu toe was, niet tevreden is. Er is dus nog allerminst reden om jaloers te zijn.

Er is wel eens op gewezen, dat onze partij mist, hetgeen de K.V.P. in den Partijraad bezit. Die opvatting achten we niet juist. Indien de samenstelling van den Partijraad eens wordt nagegaan, dan zal men zien, dat deze niet zo heel veel verschilt met die van ons Centralen Convent. Alleen zou de vraag gesteld kunnen worden of dit Centralen Convent niet wat meer zou kunnen worden ingeschakeld en of dit b.v. ook eenmaal per jaar zou kunnen bijeenkomen. Hierop willen wij thans niet nader ingaan.

Maar wel willen we de vraag aan de orde stellen, of ook voor onze partij niet een „College van Beraad” gewenst zou zijn. De K.V.P. heeft kort geleden tot instelling van zulk een college besloten.

Als doel en taak van dit college wordt aangegeven, dat vraagstukken, welke voor de partij of voor het practisch politiek beleid van grote betekenis zijn, aan beraad in dit college kunnen worden onderworpen, terwijl verder ook vraagstukken aan de orde kunnen worden gesteld, waarover in de partij of in het kiezerscorps een belangrijk meningsverschil tot uiting komt.

Het college zal samengesteld zijn uit het dagelijks bestuur van de partij, de voorzitters en secretarissen van de Eerste en Tweede Kamerfracties, drie leden van het Centrum voor

Handhaving der Zondagsrust

Mr K. GROEN

Het gaat met de handhaving der Zondagsrust in ons land niet goed. De laatste jaren baart ook de vervoerssector weer bijzondere zorgen. Reeds herhaaldelijk is er door de Protestantse rechterzijde aanmerking op gemaakt, dat zonder noodzaak het autobusvervoer werd uitgebreid. Men zie hierover A.R. Staatskunde XVII (1947), blzz. 185—191. Auto- busondernemingen, die tevoren slechts een beperkten of zelfs in het geheel geen Zondagsdienst uitoefenden, werden, toen zij eigendom werden van de N.S., met instemming en wellicht zelfs op last van den Minister genoopt, (weer) Zondagsdiensten in te stellen. Protesten, ook van de zijde der bevolking, van kerken en gemeentebesturen mochten niet baten.

Onder den nieuwen Minister gaat het al niet beter. In Ned. Gedachten van 6 Mei j.l. werden de volgende vragen afgedrukt, die het A.R. Tweede Kamerlid Mr J. Algera op 22 April aan den Minister van Verkeer en Waterstaat stelde:

1. *Is het juist, dat de N.Z.H.V.M. bij de Minister een verzoek heeft ingediend om gedurende de zomerdienstregeling een ontheffing van het Rijtijdenbesluit toe te staan, ten gevolge waarvan het personeel slechts één vrije Zondag in de zes weken zou hebben?*

2. *Is het juist, dat de inspecteur-generaal van het*

Verkeer een ontheffing heeft verleend en wel zonder dat overleg werd gepleegd met de personeelsorganisaties?

3. *Is de Minister niet van oordeel, dat er in plaats van meer Zondagsarbeid in te voeren juist gestreefd moet worden naar meer Zondagsrust?*

4. *Wil de Minister bevorderen, dat er — in overeenstemming met het karakter van de Zondag als Dag des Heren — maatregelen worden genomen ter bevordering van de Zondagsrust van genoemd personeel?*

Het antwoord op die vragen, van 4 Mei, is inmiddels gepubliceerd. Het luidt:

1. *Deze vraag wordt bevestigend beantwoord.*

2. *Over het in de eerste vraag bedoelde verzoek werd door de dienst van de Inspecteur-Generaal van het Verkeer overleg gepleegd met de personeelsorganisaties, die ter zake een afwijzend standpunt innamen.*

Alvorens op dit verzoek een beslissing te nemen, heeft de ondergetekende nader contact met de betrokken organisaties en vervoersmaatschappij opgenomen.

Hangende dit nader overleg, heeft de Inspecteur-Generaal enkele dagen vóór de bollentijd de betrokken Rijksinspecteur gemachtigd aan de N.Z.H.V.M. voor een periode van 6 weken een ont-

Staatkundige Vorming, terwijl ook nog een aantal andere personen kan uitgenodigd worden zitting te nemen, die dan meer bepaalde groepen zullen vertegenwoordigen.

Op deze wijze kan men een college vormen, dat veelzijdig is samengesteld, en waarvan dus niet uitsluitend personen deel uitmaken, die een bestuursfunctie in de partij bekleden. De vertegenwoordiging van de bepaalde groepen moet dan echter niet zijn een afvaardiging van die groepen. Maar naast de politieke leiders krijgt men dan personen, die bekend zijn met de sociale actie (al zullen zij niet in hun kwaliteit van Vakverenigingsbestuurder b.v. zitting krijgen), voorts personen uit de middenstandsorganisatie en van de werkgevers-organisatie, uit den kring der academici, uit den kring van boeren en tuinders, uit onderwijskring, enz. Niemand wordt dus gevraagd als afgevaardigde van een bepaalde groep of van een bepaalden kring, doch uitsluitend als lid van de staatkundige partij, uit hoofde van zijn maatschappelijke functie geacht worden de bekend te zijn met de opvattingen, welke in zijn groep leven.

Zulk een contact in een College van Beraad moet de partij en het partijleven ten goede komen,

De hierboven weergegeven gedachten moeten natuurlijk nog nader uitgewerkt worden. Daar moet ook door anderen eens over gedacht worden. Er moet eens over gepraat worden. Maar dan niet te lang.

Er moet aangepakt worden! Hoe?

Wel, we hebben nog steeds een reorganisatie-commissie, welke nog niet ontbonden is. In 1945 heeft die commissie in een snel — te snel — tempo moeten werken. Laat die reorganisatie-commissie — desnoods gereorganiseerd — nog eens aan het werk gaan om de hierboven ontwikkelde ideeën te toetsen en vervolgens met voorstellen te komen.

De partij kan er, naar onze overtuiging, dan zeker van zijn, dat die commissie niet zal fungeren als kapstok of als doofpot.

Er zijn nog genoeg mannen — en we vertrouwen ook nog wel vrouwen — ouderen, maar ook jongeren, die bezielde zijn met liefde tot de Anti-Revolutionaire beginselen, die hnu tijd en kracht willen geven om er aan mede te werken, dat de Anti-Revolutionaire Partij haar taak in ons volksleven op waardige wijze kan vervullen. Zij wachten thans op den oproep van de leiding der partij.

heffing in de gewenste zin te verlenen op grond van de overweging, dat anders het te verwachten zeer drukke vervoer op de in die periode vallende Zondagen niet behoorlijk zou kunnen worden uitgevoerd.

Van dit voorlopige besluit, waarvoor, ook naar de mening van de ondergetekende, in de gegeven omstandigheden zeker aanleiding bestond, heeft de Inspecteur-Generaal echter geen mededeling aan de organisaties gedaan, hetgeen dezerzijds wordt betreurd.

De ontstane moeilijkheden met het personeel zijn intussen in nader overleg met de betrokken organisaties en met de N.Z.H.V.M. tot oplossing gebracht.

3. en 4. De ondergetekende — hoezeer de wens naar Zondagsrust onderschrijvende — is van oordeel, dat ook op Zondag de nodige vervoersgelegenheid moet worden geboden.

Bij te treffen regelingen wordt, overeenkomstig de zijnerzijds gegeven instructies, ernstig aandacht besteed aan het verlenen van compensatie voor extra-diensten op Zondag en aan de gelegenheid om ook op de dienstzondagen kerkelijke plichten te kunnen waarnemen.

Uit dit antwoord blijkt duidelijk, dat het Zondagsvermaak van velen, en het daaraan voor belanghebbenden verbonden geldelijk gewin, hoger worden geschat dan de Zondagsrust van anderen. Het is dezelfde mentaliteit, die spreekt uit het volgende krantenbericht.

Bedrijfshoreca tegen het Zondagsrijverbod

Het Zondagsrijverbod veroorzaakt zeer ernstige schade in tal van horecabedrijven, zo deelt Bedrijfshoreca mee. Een recente enquête onder de seizoenondernemingen bracht aan het licht, dat de omzetverliezen als gevolg van het verminderde bezoek variëren van 15 tot 83 pct., al naar gelang van de mate waarin de desbetreffende bedrijven op het autoverkeer zijn aangewezen. De omzetvermindering beloopt f 10.000 tot f 75.000 alleen al over de 12 Zondagen in de zomermaanden. Een schatting op grond van de gegevens der enquête komt tot een totaal omzetverlies in de seizoenexploitatie van omstreeks 15 miljoen gulden. Daarom heeft Bedrijfshoreca de minister van ver-

keer en waterstaat dringend verzocht het Zondagsrijverbod op te heffen, dan wel buiten werking te stellen in de periode Juni—September. De ministers van economische zaken en van financiën is gewezen op de, naar de mening van Bedrijfshoreca, ernstige gevolgen in economische en financiële zin voor zeer vele bedrijven.

Ten einde haar actie een zo breed mogelijke basis te geven heeft Bedrijfshoreca zich voorts gewend tot alle Kamers van Koophandel, tot de gemeentebesturen in de voornaamste toeristische gebieden, tot de verkeers- en toeristische organisaties en de grote sportbonden.

Ook de K.N.A.C. heeft zich met een adres tot de ministers van verkeer en waterstaat, van economische zaken en van financiën gewend met een adres, waarin om opheffing van het Zondagsrijverbod wordt gevraagd.

* * *

Naar art. V van haar program van beginselen be-lijdt de Antirevolutionaire partij, „dat de Overheid regeert bij de gratie Gods, en, hieraan hare regeeringsmacht ontleenende, . . . ter vrijlating van den dag des Heeren, en alzoo mede in 's volks belang, zelve zooveel doenlijk in al haar vertakkingen op dien dag behoort te rusten, . . . en zoo bijzonderlijk in haar arbeidswetgeving als in haar concessieën geheelen of gedeeltelijken stilstand van zaken voor dien dag heeft te bedingen”.

De Overheid ontleent haar gezag enkel en alleen aan God. De handhaving der gerechtigheid onder, tusschen en ten behoeve van haar onderdanen heeft zich te richten op de verheerlijking van Zijn Naam. Daarom heeft de Overheid een taak in de handhaving van Zijn dag, dien Hij Zichzelf toe- wijdde. Daarmede dient zij tevens het belang des volks bij een vrijen dag ter verpozing van den arbeid en ter verwerving van nieuwe krachten daarvoor. Maar voorop gaat de plicht der Overheid des Heren dag te heiligen.

Nu kan de Overheid haar burgers uiteraard niet noodzaken den Zondag waarlijk te wijden aan den Here en aan Zijn dienst. Dat is een zaak des harten en over de harten harer onderdanen beschikt zij niet.

Maar wel kan de Overheid de voorwaarden voor de mogelijkheid van Zondagsheiliging scheppen, door handhaving der Zondagsrust.

Hier zij opgemerkt, dat zij die Zondagsrust dus niet alleen, en zelfs niet voornamelijk, heeft te handhaven om haar onderdanen gelegenheid te geven tot Zondagsheiliging, maar omdat zij zelve, als dienaar van Gods, des Heren dag heeft te heiligen. Haar Zondagsheiliging bestaat evenwel, althans hoofdzakelijk, in handhaving der Zondagsrust. Mede daarin verheerlijkt zij, als dienaar van Gods, Zijn Naam.

Tekort schiet dus de Overheid, die de Zondagsrust alleen handhaaft, omdat zij van mening is, dat haar onderdanen een vrijen dag nodig hebben, hetzij om God te dienen hetzij om alleen zichzelf te zoeken.

Maar nog meer schiet tekort de Overheid, die — onder voorgeven, dat niemand gedwongen mag worden zijn Zondag anders te besteden, dan hijzelf in vrijheid uitmaakt — er op uit is dengenen, die den Zondag beschouwen als hun dag, bestemd voor

De persoonlijke relatie met een niet al te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

Een waarschuwing voor onze Kiesverenigingen

J. C. Haspels

De mannen die in onze kiesverenigingen de leiding hebben, zijn in het algemeen wel vertrouwd met het feit, dat het er bij candidaatstelling en stemming op aan komt zeer nauwgezet te zijn; alles tevoren goed te regelen; niet alles te laten aankomen op één persoon doch met name op een dag van candidaatstelling iemand ter beschikking te hebben, die voor de inlevering van de lijst zorgt en daarnaast iemand, die er zich van vergewist, dat dit op tijd en dus vroeg in den morgen geschiedt. Onze indruk is dat fouten op dit gebied binnen de organisaties van onze partij tot de hoge uitzonderingen behoren.

Ter gelegenheid van de laatste candidaatstellingen voor de gemeenteraden hebben we van slechts één vergissing gehoord, n.l. van het geval waarin in één der Zuidhollandse dorpen werd verzuimd de kandidatenlijst der A.R. partij op tijd, dat is voor des namiddags vijf uur bij den voorzitter van het hoofdstembureau in te leveren. Dit ernstige verzuim is volgens berichten in de

pers een gevolg van het feit, dat het lid der kiesvereniging, dat met de inlevering was belast, zich had vergist in den datum der candidaatstelling. Daarbij merken wij op, dat dit had kunnen worden voorkomen indien het bestuur der kiesvereniging een tweede man had aangewezen om den eersten man te controleren. Dat is zelfs niet alleen nodig omdat men zich nu eenmaal als mens kan vergissen, maar ook omdat zich met den eersten man in zijn gezin een zodanige ernstige omstandigheid kan voordoen, dat het volkomen begrijpelijk wordt, dat de inlevering van een kandidatenlijst achterwege bleef.

Indien in deze Zuidhollandse gemeente de candidaatstelling nu verder zonder fouten was verlopen, dan zou dit alles voor de A.R. partij in die gemeente het onaangename gevolg hebben gehad, dat zij vier jaar lang over geen enkelen vertegenwoordiger in den Raad had beschikt. Zoiets mag in onze partijorganisatie nooit meer voorkomen en dat is bereikbaar als we in zulke be-

langrijke aangelegenheden onze voorbereidingen op de juiste wijze treffen.

Wat was nu een voor de A.R. partij in die gemeente gelukkige omstandigheid? Ons antwoord daarop is: De voorzitter van het hoofdstembureau en de inlevereers van de lijsten van drie andere partijen hebben fouten gemaakt, die er toe geleid hebben, dat de candidaatstelling in die gemeente moest worden overgedaan.

De nieuwe candidaatstelling heeft intussen plaats gehad en nu hebben natuurlijk alle partijen gezorgd, dat die inlevering feilloos geschiedde.

Maar op een dergelijk foutencomplex mag men niet rekenen. Men moet tevoren zorgen, dat zijn zaak in orde is. Laat ons nu ook nog trachten naast het trekken van lering uit de fout die in onze eigen partij gemaakt werd, lering te trekken uit de fouten die anderen hebben gemaakt.

De enige partij die in de bewuste gemeente volgens de letter der wet handelde was de S.G.P. Zij diende — daarop kom ik straks nog terug — een lijst in van 12 kandidaten voor 13 zetels.

Drie andere partijen deden het verkeerd. Zij verschenen weliswaar goed op tijd tussen des voormiddags 9 uur en des na-

hun vermaak, **hun** ontspanning, **hun** liefhebberijen, alsmede dengenens, die daaruit geldelijk gewin trekken, tot dit alles zoveel mogelijk gelegenheid te geven.

Op dat heilloze pad bevinden zich met name onze beide laatste Ministers van Verkeer en Waterstaat in hun beleid met betrekking tot het Zondagsvervoer.

„Hoezeer de wens naar Zondagsrust onderschrijvende”(!!), is de Minister toch „van oordeel, dat ook op Zondag de nodige vervoersgelegenheid moet worden geboden.” „**De nodige vervoersgelegenheid**” — daaronder valt dan ook zes weken extra-zware Zondagsdienst om het te verwachten zeer drukke vervoer op de bollen-Zondagen „behoorlijk” te kunnen uitvoeren!

Om de grote massa toch vooral gelegenheid te geven tot haar Zondagsbesteding-naar-eigen-begeeren verloochent de Overheid haar **plicht**, o.a. „in haar (arbeids)wetgeving... stilstand van zaken voor dien dag te bedingen” zoveel als maar in haar vermogen ligt. Ten gerieve van den een ontleent zij den ander — op straffe van verlies van zijn broodwinning, want dat is uiteraard de conse-

quentie, als de chauffeur weigert — de mogelijkheid den Zondag te heiligen. En zelfs al was er geen chauffeur, die daarom bezwaren had, dan nog verloochende de Overheid hierin haar goddelijke plicht.

* * *

Bezien wij nu nog de beweegredenen en de verontschuldigungen van den Minister.

Het is in de hierboven afgedrukte antwoorden niet zo uitdrukkelijk vermeld, maar de reden voor het ruimer scheppen van gelegenheid tot Zondagsvervoer in het algemeen, en voor het verlenen van de onderhavige vergunning in het bijzonder, is, dat de Minister meent, dat dit (ruimere) Zondagsvervoer **in het algemeen belang noodzakelijk is**.

Hier rijzen nu enkele vragen. In de eerste plaats komt de „behoefte” aan (meer) Zondagsvervoer grotendeels voort uit de zucht naar vermaak en sport op dien dag. In feite wordt in het mogelijk maken en bevorderen daarvan op Zondag dus een „algemeen belang” gezien!

Nog daargelaten, hoe gebruik van den Zondag, dat zó duidelijk in strijd is met Gods gebod¹⁾, ooit een „algemeen belang” kan zijn, dat de Overheid

middags 5 uur, maar zij leverden hun lijsten in bij een ambtenaar ter secretarie, die deze lijsten aannam; een ontvangstbewijs gereed maakte; dit bewijs door den burgemeester, die in het gemeentehuis aanwezig was, liet tekenen en het overhandigde aan den man die de lijst inleverde. Dat is een ernstige fout.

De inlevering van de lijst moet geschieden bij den voorzitter van het hoofdstembureau in persoon en deze moet persoonlijk het ontvangstbewijs aan den inleveraar van de lijst overhandigen. Als het niet precies zó geschiedt, dan is de lijst ongeldig, want zó staat het voorgeschreven in de artikelen 35 en 40 van de Kieswet.

Mr K. Groen, de directeur van de Dr Abraham Kuypersstichting, die als raadsman optrad voor dengene die zich tot Gedeputeerde Staten van Zuidholland wendde om ongeldigheidsverklaring van deze drie lijsten, eventueel van de gehele candidaatstelling, wees op drie uitspraken van de Kroon uit de jaren 1912, 1914 en 1916 waaruit bleek, dat aan een candidaatstelling klevende vormgebreken van den aard als nu voorgekomen, die candidaatstelling ongeldig maken, althans in het geval van de inlevering der drie lijsten.

Gedeputeerde Staten hebben de bezwaren gegrond verklaard en

dus zijn de drie lijsten, die aan den secretarie-ambtenaar waren overhandigd, ongeldig.

Daaruit moeten nu alle in onze kiesverenigingen leiding gevende mannen de conclusie trekken, dat zij aan dengene die een lijst onzer partij gaat inleveren, de instructie meegeven deze lijst te overhandigen aan den voorzitter van het hoofdstembureau in persoon. Komen zij ter secretarie bij een ambtenaar die b.v. zegt: „Geef die lijst maar gerust aan mij, wij zijn niet zo formalistisch” dan antwoorde hij daarop niets anders, dan dat hij den voorzitter persoonlijk wenst te ontmoeten om hem zelf de lijst te overhandigen en van hem zelf een bewijs van ontvangst aan te nemen.

Nà de uitspraak van Gedeputeerde Staten was dus de volgende toestand ontstaan.

De A.R. lijst was te laat ingeleverd.

De 3 lijsten waarover we spraken waren ter zijde gelegd.

Bleef alleen over de S.G.P. lijst, bevattende, 12 kandidaten voor een gemeenteraad van 13 leden. Nu Gedeputeerde Staten niet de gehele candidaatstelling ongeldig hebben verklaard, doch alleen de drie lijsten, bleef deze éne lijst dus over. Indien daarop nu eens niet één candidaat te

weinig had gestaan, dan zou de juridische consequentie van deze omstandigheid zijn geweest, dat 13 S.G.P. raadsleden in deze gemeente zouden hebben zitting genomen. Nu er één candidaat te weinig was, was de consequentie van dat feit een nieuwe candidaatstelling, die intussen plaats had.

Zo zal dus straks de A.R. raadsfractie in de betrokken gemeente toch haar intrede in den Raad kunnen doen.

We stellen ons voor, dat de dagen van spanning, voorafgegaan aan de beslissing van Gedeputeerde Staten, onze partijgenoten elkaar plechtig hebben doen beloven: „Dat zal en dat mag ons nooit meer overkomen.”

Doch de les van het Zuidhollands dorp geldt voor elke kiesvereniging.

Daarom hebben we gemeend er deze beschouwingen aan te moeten wijden.

Zorg dat uw zaak in orde is, kiesverenigingen!

Reken er niet op dat ge, als ge een fout maakt, door de fouten van een voorzitter van een hoofdstembureau en van andere partijen, de gelegenheid zult ontvangen, om een nieuwe candidaatstelling te verkrijgen.

De nieuwe candidaatstelling was: een witte raaf.

heeft te bevorderen, rijst reeds de vraag, of dat Zondagsvermaak en die Zondagssport, die van den Zondag meer een dag van in-spanning dan van ontspanning maken, en den mens geestelijk en lichamenlijk meer vermoeien dan tot rust doen komen en hem dus tot zijn dagelijkschen arbeid eerder ongeschikter dan bekwaamer maken, nu werkelijk een „algemeen belang” zouden kunnen worden geacht.

Maar, laat ons het een ogenblik aannemen, dan rijst de vraag: is de in de Zondagsrust geboden mogelijkheid tot Zondagsheiling dan géén „algemeen belang”, dat evenzéér door de Overheid moet worden behartigd?

En is het óók niet een „algemeen belang”, dat de werknemer, die nú Zondagsdienst moet doen, den Zondag in zijn gezin kan doorbrengen? Is een gezond en krachtig gezinsleven géén „algemeen belang” van de eerste orde?

De taak der Overheid is voor een niet gering deel: belangen tegen elkander af te wegen onder het gezichtspunt der gerechtigheid. Moet niet de afweging van het (zogenaamde) „algemeen belang”

der bevordering van het Zondagsvermaak e.d. tegen het (werkelijke) „algemeen belang”, dat de arbeider den Zondag kan vieren en dat in zijn gezin, leiden tot de conclusie, dat de schaal naar laatstbedoeld „belang” doorslaat en dat dus de arbeidswetgeving, die er toe strekt de Zondagsrust zoveel mogelijk te handhaven door den Zondagsarbeid tegen te gaan, zo streng mogelijk moet worden gehandhaafd? Ons dunkt, het antwoord is niet twijfelachtig.

Zondagsvervoer, hoofdzakelijk voor vermaak en genoegen, heet een algemeen belang. Des Zondags laden en lossen in de havens is dan toch zeker altijd nog een groter „algemeen belang”. Desondanks bepaalt de Stuwadoorswet, dat tussen Zaterdagavond 24 uur en Maandagmorgen 6 uur geen stuwadoorsarbeid mag worden verricht, terwijl het verlenen van ontheffingen daarvan slechts op beperkte schaal mogelijk is en goeddeels zelfs alleen „wanneer... een dringende reden van **bijzonderen aard** den arbeid op Zondag **noodzakelijk** maakt”. De wet kwam onder Treub tot stand, maar werd voorbereid onder Talma, die ook reeds een ontwerp indiende, waarin aan den Zondags-

arbeid nog een hinderpaal meer in den weg was gelegd.

De Minister neme zijn groten voorganger tot voorbeeld inplaats van de waardelooze verzekering te geven, dat hij den wens naar Zondagsrust onderschrijft, waardeloos, zolang hij van die liefde voor de Zondagsrust geen blijk geeft, door die daadwerkelijk te handhaven.

Nu meent hij, al heel wat te doen door compensatie te verlenen voor extra-diensten op Zondag en door de gelegenheid te geven „ook op de dienstzondagen kerkelijke plichten te kunnen waarnemen”. Compensatie, blijkbaar door meer vrije uren in de week. Ziedaar hoe de Zondag nog te meer in het vlak der verwereldlijking wordt neergetrokken.

God zegt: de Zondag is Mijn dag, Ik heb hem tot Mijn dienst geheiligd. De mens zegt: de Zondag is mijn vrije dag, waarop ik fijn niet behoef te werken en mijn genoeg kan zoeken. En moet ik toevallig op Zondag werken, wel, dan neem ik een paar vrije uren meer in de week.

Gelegenheid tot het „waarnemen van kerkelijke plichten”. Natuurlijk, de Minister wil er wel aan medewerken, dat de arbeider zijn minimum-„plichten” jegens God kan nakomen. Wat wil men nog meer? Dan heeft God immers ontvangen wat Zijns is. En geeft nu verder den keizer wat des keizers is.

Maar de Heilige Schrift leert anders. In Mattheüs 22, in Marcus 12 en in Lucas 20 staat telkens: geeft (betaalt) den keizer (weer) wat des keizers is en Gode wat Gods is. De volgorde is dus juist omgekeerd, en dat heeft ook een goeden zin. De Here Jezus leert hier, dat de rechten van den keizer — indien en voorzover die bestaan — in hetgeen Gode toekomt hun algemene grens vinden (K.V. op Matth. 22 : 20—21).

Overgebracht op de aangelegenheid, die ons bezighoudt:

niet: gij krijgt gelegenheid God tevreden te stellen door Uw kerkelijke plichten te vervullen, maar verder is het in het algemeen belang noodzakelijk, de gelegenheid te scheppen, dat van U Zondagsarbeid kan worden verlangd ten behoeve van plezier-vervoer,

maar: de bevoegdheid der Overheid de gelegenheid te laten tot Zondagsarbeid — die soms inderdaad noodzakelijk kan zijn — vindt haar grens in Gods recht op de heiliging van Zijn dag.

* * *

„Ons volk is hier in gebreke, maar ook onze Overheid.

Men heeft blijkbaar geen oog meer voor de grote geestelijke, zedelijke en ook sociale betekenis van een vrijen Zondag.

Wij hopen, dat hier nu eens afdoende en definitief een einde aan zal worden gemaakt. Het woord is aan den Minister van Verkeer”.

Aldus schreef Socius aan het slot van een artikel over De(n) Zondagsarbeid bij het vervoerwezen, in Trouw.

De Minister heeft inmiddels gesproken. Maar zijn antwoord is teleurstellend. Gespeend aan alle besef van wat de plicht is van de Overheid jegens Hem, aan Wien alleen zij haar gezag ontleent en tot verheerlijking van Wiens Naam zij is geroepen.

Mr K. Groen.

1) Wel moeten wij ons wachten voor een wettische beschouwing omtrent wat op Zondag „mag” en „niet mag”, maar dat het huidige Zondagsvermaak en -sport grotendeels in strijd zijn met Gods gebod voor den Zondag, behoeft wel geen nader betoog.

IETS OVER BURGERZIN

— C. D. VAN OOSTEN —

Sinds de bevrijding wordt bij herhaling geklaagd over gebrek aan belangstelling in de publieke zaak. Het partijleven, een der barometers voor deze belangstelling, is niet zo als het wezen moet. Ontevredenheid over den gang van zaken manifesteert zich op vele en velerlei wijs. Zij is geen monopolie van één bepaalde partij. De R.K.V.P. kent haar zo goed als de P.v.d.A. Ook in de C.H.U. en de A.R.-partij weet men er te veel van.

Deze ontevredenheid spruit voort uit de lusteloosheid, die zo algemeen is op het politieke terrein. Beter is het wellicht nog, wanneer we zeggen, dat de tanende belangstelling, de lautheid de wrange vrucht is der ontevredenheid: „er verandert toch niets, waarom zouden we ons druk maken?”

In de periode kort na de bevrijding bracht

men de oorlogsmoeheid met meer of minder recht als verontschuldiging voor de te geringe activiteit naar voren. Men zag dan echter vaak voorbij, dat deze oorlogsmoeheid wel ter verklaring, maar niet ter verontschuldiging of — erger nog — ter rechtvaardiging van de lautheid kon of mocht dienen.

Wanneer er op werd gewezen, dat ons geloof tot strijd moest aanzetten, stonden aanstonds mannen klaar, die het christelijk karakter onzer organisaties en van de politieke actie, die zij dreven, in discredit brachten. De christenen hadden de politiek bedreven van den demoraliserenden werklozensteun, van de liberale guldentheorie, van het rode achterlichtje en het verse kadetje. Daarna werd dan de schare voorgehouden, dat geschiedenis geen waarde heeft. De zaak was dan afge-

daan. — Een pseudo-christendom, dat alles in de gebogen lijn van het vraagteken plaatst en den mens de zekerheid van God en Zijn Woord ontnemt, kan dankbaar erkennen, dat zijn slachtoffers vele zijn.

Tegen de akelige lautheid en het langzaam slopend vergif is slechts één geneesmiddel: een christelijk leven der dankbaarheid, waarvan de catechismus ons spreekt en waartoe hij wil opwekken. De levensblijheid, die het geloof in God en in de verlossing door Zijn Zoon Jezus Christus ons schenkt, moet ons drijven tot het werk, dat op politiek terrein ons te doen staat. Het devies van den groten zendeling Carey gelde voor elk van ons: Verwacht grote dingen van God; onderneem grote dingen voor God!

Een devies, dat we alleen dan kunnen overnemen, indien we ons werk biddend verrichten. Wordt ons politieke werk en wordt onze belangstelling door ons gebed gedragen dan wordt het daardoor gestimuleerd. **Dan komt er heilzame politieke agitatie.** — Wees niet bang voor een woord, dat Groen van Prinsterer ons heeft leren gebruiken. — Dan geven wij blijk van onzen burgerzin, onze meelevende belangstelling in de publieke zaak.

Onze levensbeschouwing, ons levend geloof moet de grond zijn van waaruit onze burgerzin zijn kracht ontvangt. Voor de ontwikkeling van dezen burgerzin is kennis onzer staatkundige geschiedenis en instellingen onmisbaar. In dit verband lijkt het ons goed de aandacht te vestigen op een vorig jaar verschenen boekje van Mr W. H. Vermaas: *Uit de opbouw van de Nederlandse Staat*. Hierin zijn een aantal fragmenten verzameld uit de gewichtigste documenten van onze staatsrechtsgeschiedenis, die gezamenlijk een beeld geven van den opbouw van onzen staat. Uit de Inleiding nemen we met instemming den slotzin over: „Voor ieder, die het staatsbestel ter harte gaat worde de gelegenheid geboden zich te verdiepen in de hoogtepunten van ons staatsrechtelijk verleden, opdat op ons volk niet van toepassing zij het profetenwoord: *Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is*”.

O.a. zijn in dit boekje opgenomen fragmenten uit: de Unie van Utrecht, de Akte van Afzwering (liever hadden we den naam gebruikt gezien van Plakkaat van Verlatinge), het Oost-Indisch Octrooi, schriften van Simon van Slingelandt, de Schets van Van Hogendorp, geschriften van Groen van Prinsterer en Thorbecke e.a.

We willen bij deze gelegenheid nog gaarne de aandacht vestigen op een andere wijze, waarop de burgerzin kan worden gestimuleerd, de belangstelling voor de publieke zaak kan

Doet mee

Werft een abonné

2

Als het kan

worden gewekt. We bedoelen de **burgerdagen**. Verschillende gemeentebesturen hebben degenen, die voor de eerste maal aan de verkiezingen zullen deelnemen, nu zij den daarvoor vereisten leeftijd hebben bereikt, samengeroepen. In deze bijeenkomsten werd dan van de zijde van het gemeentebestuur gewezen op de rechten, welke men verkreeg en op de verplichtingen, die daaruit voortvloeien. Het houden van een burgerdag achten wij een voorbeeld, dat navolging verdient. Men volge evenwel niet overal het zelfde patroon. Zo ergens dan dient hier rekening te worden gehouden met de locale kleur. Ook dit is actieve cultuurpolitiek. En actieve cultuurpolitiek beoogt mede het aankweken van burgerzin.

Droevig

In het weekblad „De Hervormde Kerk” komen in April het volgende lezen:

„In Hoogezand stelden B. en W. aan de gemeenteraad voor om de zomerkermis af te schaffen en in plaats daarvan van gemeentewege gedurende de Paasdagen en de Zaterdag daaraan voorafgaande een Paaskermis te organiseren. Het voorstel werd, met vier stemmen tegen, aangenomen. De gemeenteraad telde 15 raadsleden, waarvan 3 communisten, 7 leden van de Partij van den Arbeid, 2 van de V.V.D. en 3 Protestant-Christelijken.

Tot goed begrip diene dat Hoogezand niet in de Sowjet-Unie ligt, maar een gemeente in de provincie Groningen is.

Over dit raadsbesluit zijn wij meer droevig dan boos. De grote meerderheid van de Hoogezandse gemeenteraad heeft blijkbaar geen enkele relatie meer met de christelijke cultuurvormen, die een volksleven dragen”.

Inderdaad het is droevig. Men ziet hier hoe de P.v.d.A. handelt in de practijk. Hoezeer zij bereid is rekening te houden met het woord dat de Kerk spreekt.

III

In de voorafgaande artikelen werden enkele opmerkingen gemaakt over de wijze waarop de eigenaar met zijn grond behoort om te gaan.

Nog moeilijker wordt het om de vraag te beantwoorden of communaal of privaat bezit van den grond het meest in overeenstemming is met Gods wil.

Hier gaat het dus over den vorm van het eigendomsrecht. Bij de private eigendom denkt men allereerst aan den individuelen eigenaar. Bij gemeenschappelijk eigendom aan den Staat als eigenaar. Natuurlijk zijn ook tussenvormen denkbaar. Wanneer, zoals in ons land de private eigendom verre de overhand heeft, behoort er dan gestreefd te worden in de richting van den gemeenschappelijke eigendom?

In veler gedachtengang ligt het, indien dit laatste het geval is, op den weg van de Overheid om door middel van wettelijke maatregelen den particulieren eigendom zoal niet op te heffen, dan toch te beperken. De beschikingsmacht zou dan, op gronden van het algemeen belang of landbouwbelang, voor een groot deel aan den particulieren eigenaar moeten worden onttrokken.

Nu kennen wij in ons huidig recht reeds verschillende van deze beperkingen. Wij noemen de Ontheingingswet, de Hinderwet, verschillende bepalingen van het B.W. enz.

Ook in het thans geldend pachtrecht wordt de uitoefening van de rechten van den grondeigenaar aan banden gelegd. Wenst de eigenaar zijn gronden te verpachten dan is hij niet vrij wat de te stellen voorwaarden betreft.

De blote eigendom blijft dan nog wel in particuliere handen, maar het recht op het gebruik wordt steeds verder beperkt. Zonder de eigendomsrechten zelf op te heffen, gaat men op dit terrein het verst, wanneer men de eigenaar verbiedt aan een door hem zelf gekozen pachter het land in gebruik af te staan, of hem dwingt zijn land niet zelf te gebruiken, doch dit aan een derde af te staan.

Als motief voor deze geruisloze socialisatie wordt dan aangevoerd dat de rationele exploitatie van den bodem een dergelijke maatregel noodzakelijk kan maken. In de Herverkavelingswet-Walcheren is deze bevoegdheid in bijzondere gevallen aan de Overheid verleend.

Zoals wij reeds opmerkten is het uiterst moei-

lijk om hier precies aan te geven, hoever deze beperkende bepalingen mogen gaan. Dat de pachter, als zwakste partij, bescherming geniet, komt ons juist voor.

De Bijbel treedt niet in bijzonderheden ten aanzien van een vaststaande regel voor alle tijden, zodat daaruit gemakkelijk bepaalde gedetailleerde conclusies zijn te trekken. Wij mogen wel aannemen dat het overgrote deel van den in gebruik zijnden bodem in Israël werd geëxploiteerd — althans na de consolidatie van het territoriale gebied — door den eigenaar zelf. Het in gebruik afstaan aan een ander kwam wel voor, doch niet in die mate als thans het geval is.

Ten aanzien van de vraag of de Heilige Schrift de communale eigendom verkiest boven de private eigendom, bestaat onder gezaghebbende schrijvers zelfs verschil van mening.

Dr Van Es merkt in zijn reeds eerder genoemd proefschrift op dat in het Paradijs geen particuliere eigendom bestond en dat deze een gevolg is van den zondeval. Wanneer Gods Geest krachtig werkt en deze werking intens wordt beleefd — men denke aan den tijd na de uitstorting van den Heiligen Geest — dan wordt weer gestreefd in de richting van den gemeenschappelijke eigendom. Hoewel Dr Van Es er anderzijds op wijst, dat de particuliere eigendom in de Heilige Schrift met allerlei waarborgen is omkleed en vergrijp aan het recht van een ander zwaar wordt gestraft.

Prof. Diepenhorst betwijfelt echter in zijn boek: „De Eigendom” of in den paradijs-toestand van particuliere eigendom geen sprake is geweest en wijst er op dat dit laatste instituut in Gods Woord vele steunpunten vindt. Prof. Brillenburg Wurth zegt in zijn referaat „De eigendom in het licht van de Bijbelse Openbaring”, gehouden op de Algemene Vergadering 1948 van het C.N.V., dat hij geen keus durft te doen.

In dit geval past ons wel grote voorzichtigheid!

Intussen, hoe belangrijk deze vraag ook is, wij mogen aannemen dat de huidige situatie in ons land, waarbij het individuele eigendomsrecht verre overheerst, niet in strijd is met de Heilige Schrift. Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat aan de uitoefening van dit recht geen zonden kleven. Dr Van Es merkt zelf reeds op, dat in de eerste boeken van den Bijbel de communale eigendom zich heeft verengd tot privaat eigendom. De eerste eigena-

ren van den bodem waren de volken, daarna de stammen en daarna de geslachten. Ook bij de geslachtseigendom zijn echter nog trekken van het communale karakter van den eigendom aan te wijzen. (Deut. 21 : 16).

Prof: Brillenburg Wurth zegt verder, dat particulier bezit, privaats eigendom in den Bijbel nauw verbonden is aan persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid. Opheffing van den privaten eigendom zou Gods orde in het menschenleven aantasten en ons de mogelijkheid benemen onze Goddelijke roeping als mens in waarheid na te komen.

Ook de historie mag hier een woord meespreken. Overal waar in de geschiedenis de Staat den particulieren eigendom liquideerde, werd ook de persoonlijke en geestelijke vrijheid aangetast.

De vraagstukken die thans urgent zijn, liggen echter nog een fase vóór de nationalisatie van den grond. Het eigendomsrecht zou dan zo uitgehold worden, dat in de praktijk de beschikkingsmacht van den eigenaar geheel teloor zou gaan. Dit geldt evenzo indien de Overheid dit doet ten bate van een derde.

Ook hier heeft echter de ontwikkeling der dingen uitzonderingen geboden. Wij noemen er reeds enkele.

Deze ontwikkeling zal in 1949 niet tot staan komen. Vandaar dat ernstige bezinning op deze vraagstukken geboden blijft. Verdergaande beperkingen op te leggen aan den particulieren eigendom zullen stuk voor stuk getoetst moeten worden aan Schrift en historie. Het zal steeds een zoeken blijven naar de juiste verhouding tussen de rechten en de plichten van den eigenaar. En wij herhalen het: de relatieve eigenaar, de rentmeester.

Rentmeester zijn betekent: te zijner tijd verantwoording afleggen. Hetgeen werd toevertrouwd moet goed worden verzorgd. Maar ook, deze rentmeestersgedachte is geen vrijbrief voor de Overheid of een derde om de particuliere eigendom maar naar willekeur aan te tasten.

Ook wij hebben in onze artikelen geen afdoend antwoord kunnen geven op verschillende vragen.

Dit eist van een ieder die met deze vraagstukken te maken heeft, ernstige studie. Of wij veel of weinig ons eigendom kunnen noemen, mag voor de probleemstelling geen verschil maken. Ook niet voor het standpunt dat wij innemen. Egoïsme en afgunst zijn beide zonden. „De aarde is des Heren, mitsgaders hare volheid”.

De jongeren Studieclubs

Prov. A.R.J.O.S. Drenthe

Op 14 Mei j.l. heeft het Prov. Verband van A.R. Jongeren-Studieclubs in Drenthe een uitstekend geslaagde jaarvergadering-toogdag gehouden te Assen.

Des morgen was er een huishoudelijke vergadering, waar naast de jaarverslagen een bestuursverkiezing en een lid van het Hoofdbestuur werden gehouden, terwijl des namiddags in groter verband werd vergaderd.

Op deze middagvergadering, die door ruim 700 personen, onder wie ook verschillende ouderen, werd bijgewoond, sprak de heer J. Schouten, voorzitter van het Centraal Comité van A.R.-Kiesverenigingen een grote rede uit, waarin hij eerst een duidelijke tekening gaf van den tijd, waarin wij leven en vervolgens de jongeren wees op de taak, die zij, in dezen tijd hebben te vervullen.

Natuurlijk mocht aan het slot van zijn rede een oproep om aller steun en medewerking

met het oog op de a.s. gemeenteraadsverkiezing niet ontbreken.

Ds B. A. Bos, legerpredikant te Groningen besprak de moeilijkheden in de A.R.-Partij, voortvloeiend uit het breken met de Partij door den heer A. Zijlstra en 12 anderen, waarbij hij zich scherp tegenover deze „13 heren” stelde en de aanwezigen opriep op „de oude grondslag” te blijven.

Onze landelijke voorzitter, de heer E. van Ruller was den geheelen dag in ons midden en gaf zo nodig zijn zeer gewaardeerde adviezen. De gehele dag stond onder leiding van den heer J. Hollenbeek Brouwer, die in den loop van het jaar tot Prov. voorzitter werd gekozen en zich een uitstekende voorzitter heeft getoond.

Het Provinciaal Bestuur ziet er thans als volgt uit: J. Hollenbeek Brouwer, Assen, voorzitter. R. Janssens, Smilde, 2de voorzitter. H. Marsman, Assen, secretaris. H. Scholtens, Emmen, penningmeester. G. Borger, Diever. H.

VOOR INTERNATIONALE VRAGEN

In een artikel in het nummer d.d. 27 November 1948 van Vrij Nederland wordt de Antirevolutionaire Partij gekenschetst als „een partij zonder buitenlandse politiek”.

Taalkundig is er o.i. op deze kenschetsing wel het een en ander af te dingen. Bedoeld zal wel zijn, dat de partij geen programma voor een te voeren buitenlandse politiek bezit.

Zoals in zoveel op het gebied van de politiek, komt dit zgn. progressieve blad ook met deze oordeelvelling achteraan, hetgeen in dit geval betekent: te laat. Immers geconstateerd kan worden dat onze vertegenwoordigers in de debatten over het buitenlands beleid der regering, waarbij zeer zeker het defensie-beleid niet mag worden vergeten, een belangrijke rol spelen.

Wel is het zo, dat in den breden kring van onze geestverwanten nog te weinig belangstelling voor internationale vragen bestaat. Dat is natuurlijk in den modernen tijd een groot bezwaar. Het is immers thans zo, dat in algemene landspolitiek onbetwistbaar het accent is komen te liggen op de buitenlandse politiek, zelfs zo sterk, dat de binnenlandse politiek daarvan den invloed ondervindt.

Gezien deze situatie hebben Prof. Dr. Gezina H. J. van der Molen en de heren Dr. Ir. H. van Riessen en E. van Ruller het initiatief genomen tot de instelling van een studiegroep voor internationale vragen.

Deze studiegroep heeft voor het eerst vergaderd op 25 September 1948. Voornamelijk jongeren waren daar aanwezig, studenten en leden van onze Arjos.

Op die vergadering heeft Prof. Van der Molen in een gloedvol betoog het doel der studiegroep uiteengezet: in Antirevolutionairen kring komen tot meer bezinning en bezieling op de taak t.a.v. het internationale leven. In het laatste deel van haar uiteenzetting legde zij de deelnemers een aantal praktische vragen ter bestudering voor. Enkele van deze vragen willen wij hier herhalen: Is het een Christen geoorloofd deel te nemen aan een oorlog? Hoe staan we tegenover een totale oorlog? Hoe moeten we staan tegenover een wereldregering? En tegenover 'n Europese federatie?

Breider, Nieuw-Buinen. T. van Driesum, Mepel. D. Kiers, Geesbrug. M. Vos, Nieuw Balinge.

Namens het Prov. Comité heeft de heer J. Bakker in het bestuur zitting, terwijl de heer J. Hollenbeek Brouwer als lid van het Hoofdbestuur optreedt. M.

In de middagbijeenkomst van bovengenoemde vergadering sprak Prof. Mr. A. Anema over „Staat en Statengemeenschap”.

Op 11 Juni 1949 kwam de studiegroep voor de tweede maal bijeen. Ditmaal om te luisteren naar den heer Dr. J. A. H. J. S. Bruins Slot, die een inleiding hield over het Europees Federalisme. De gedachten door den heer Bruins Slot ontwikkeld, zullen onze lezers genoegzaam bekend zijn uit de artikelen in het dagblad Trouw. We kunnen er derhalve mee volstaan mee te delen, dat de heer Bruins Slot zich een uitgesproken voorstander verklaarde van een Europese federalen staat, aan wiens overheid een bepaald deel van de soevereine bevoegdheden der nationale overheden zal moeten worden overgedragen.

Op de inleiding volgde een interessante en tamelijk breedvoerige discussie.

Wegens tijdgebrek werd de tweede inleiding, die van Prof. Van der Molen over het wereldfederalisme, naar een volgende bijeenkomst verschoven.

Getracht zal worden de studiegroep een steviger basis en vaster organisatie te geven. Zoals te doen gebruikelijk is werd de uitwerking hiervan aan een commissie opgedragen. O.m. heeft onze tweede voorzitter, de heer L. W. H. de Geus zitting genomen in deze commissie.

Internationale Jeugdconferentie

Van 1—8 Augustus a.s. zal in het Zendingscentrum te Baarn een internationale jeugdconferentie worden gehouden, op welke conferentie een interessant en belangrijk rapport zal worden afgewerkt.

De volgende referaten zullen worden geleverd: „Is oorlogvoeren geoorloofd” door Pfarrer Welke uit Duitsland, „Wat kan ik voor den vrede doen” door P. Poulain uit Frankrijk en „Wat doe ik voor de sociale gerechtigheid” door den heer F. P. Fuykschot, secretaris van het Christelijk Nationaal Vakverbond. Deze referaten zullen in verschillende commissies worden besproken.

Het programma vermeldt voorts: een ontvangst op het Baarnse raadhuis, de bezichtiging van het Koninklijk Paleis te Soestdijk met misschien de ontvangst van een delegatie door de Koningin, een boottocht door de Amsterdamse grachten enz. enz. De N.C.R.V. zal deze deelnemers een concert aanbieden.

Deze conferentie zal worden bijgewoond door den secretaris van onze Nationale organisatie.

Zes politieke partijen

IN EEN NOTEDOP

Onder dezen titel is door het bureau van den Bond van Meisjesverenigingen op gereformeerden grondslag een boekje uitgegeven, waarin op beknopte, eenvoudige, smakelijke wijze het een en ander verteld wordt over de zes belangrijkste politieke partijen in ons land. Het is van de hand van den heer I. Stap te Amersfoort.

In het eerste hoofdstuk geeft de schrijver een antwoord op de vragen: Geen Partij? Eén Partij? of Meer dan één Partij?

Het is duidelijk welk antwoord de heer Stap op deze actuele vragen geeft. Op eenvoudige bevattelijke wijze betoogt hij, dat het bestaan van politieke partijen in deze zondige, gebroken wereld een natuurlijk verschijnsel is en dat het op grond van Gods Woord voor de Christenen heilige roeping is, zich te organiseren in een eigen Christelijke partij.

De volgende zes hoofdstukken zijn getiteld: „Voor Godes Woordt gheprezen”, „Zij ging haar eigen Weg”, „In verkeerd Gezelschap”, „Verarmde Adel”, „Twee Zielen wonen in mijn Borst”, „Slaven van Moskou”. Onder deze titels worden respectievelijk behandeld de Antirevolutionaire Partij, de Christelijk-Historische Unie, de Katholieke Volkspartij, de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, de Partij van den Arbeid en de Communistische Partij.

Wij achten het boekje uitnemend geslaagd voor het doel, waarvoor het werd geschreven n.l. onze jonge meisjes, voor wie als regel het politieke terrein nog wel volkomen onontgonnen gebied zal zijn, enig inzicht te verschaffen in de politieke verhoudingen in ons land en de ontwikkelingsgeschiedenis daarvan. De hierin aangeboden kennis dient echter verbreed en verdiept te worden. Ongetwijfeld zal daartoe de meisjesvereniging het hare nog bijdragen; niemand zal het ons echter euvel duiden, dat wij in dit verband ook denken aan onze Antirevolutionaire Jongerenstudieclubs, waarvan over het algemeen nog veel te weinig meisjes lid zijn.

Wij zijn den heer Stap dan ook dankbaar, dat hij, ondanks den zo beperkten opzet van zijn boekje, toch nog even aandacht heeft gevraagd voor onze jongerenorganisatie (Zie vraag 13 op blz. 13).

Het zij ons vergund aan het bovenstaande enkele kritische opmerkingen toe te voegen.

Bepaald onjuist achten wij de op blz. 29 in het hoofdstuk over de Volkspartij voor Vrij-

heid en Democratie voorkomende opmerking: „Het roer moet om, zo werd gezegd. **Hetgeen dan ook ten langen leste is geschied**”.

Ook achter de opmerking, dat de overloop van revolutionnair gezinde arbeiders van de Partij van den Arbeid naar de C.P.N. nog steeds voortduurt, hebben wij een vraagteken geplaatst.

De bekende slagzin: „Godsdienst is opium voor het volk”, die aan Lenin wordt toegeschreven (zie blz. 39), is oorspronkelijk van Karl Marx, „den vader van Jan Socialist en Kees Communist”.

Bij de opgave van lectuur, betreffende de Partij van den Arbeid, wordt ook vermeld de schets van Prof. Mr N. Okma, die in een nummer van Nederlandsche Gedachten (dit is het officiële orgaan der Antirevolutionaire Partij, haar Propaganda- en haar Jongerenstudieclubs; het is niet een uitgave van de Dr Abr. Kuypertstichting, zoals op blz. 37 wordt medegedeeld) is gepubliceerd. Voor de(n) belangstellende(n) lezer(es) zij tenslotte nog opgemerkt, dat in datzelfde orgaan ook schetsen zijn opgenomen over de Partij van de Vrijheid (zie het nummer van 20 Januari 1948), over de Christelijk-Historische Unie (zie het nummer van 12 Mei 1948), en over de Katholieke Volkspartij (zie het nummer van 6 Mei 1949).

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Annexatie van Duits grondgebied.

A. H. te E. (N.B.) vraagt onze mening over annexatie van Duits grondgebied. Vragensteller is daarvan tegenstander om de volgende redenen: a. zij bergt in zich de kiem van een nieuwen oorlog; b. zij is in strijd met de Schriftuurlijke eisen, den naaste lief te hebben als zichzelf, zelfs den vijand lief te hebben, terwijl Romeinen 12 : 19—21 zeker elke vorm van annexatie verbiedt.

De bezwaren van den vragensteller zijn van praktischen en principiëlen aard.

Aan het eerste bezwaar kan zeker niet alle betekenis worden ontzegd. Inderdaad bestaat de mogelijkheid, dat de bevolking van het geannexeerde gebied zich nooit met die van den nieuwen staat één zal gaan gevoelen. Zij kunnen zich vreemden blijven gevoelen en vergroten het gevaar voor een vijfde colonne. Evengoed is echter denkbaar de

mogelijkheid, dat tengevolge van overeenkomst in karakter, godsdienst, economische en sociale verhoudingen, die eenheid er wel is.

Een vaste regel is dus niet te stellen.

In het algemeen zijn wij, Anti-revolutionairen, geen bewonderaars van annexatie.

Elke staat heeft eigen rechten. Voor gebiedsuitbreiding, ten koste van een ander, moet een rechtsgrond aanwezig zijn.

Een beroep op „Lebensraum” is zeker niet voldoende. We hebben dit juist in Duitsland en Italië veroordeeld. Ten aanzien van annexaties van Duits grondgebied is het zeker niet juist, te wijzen op onze bevolkingstoename. Zelfs niet al zou de bevolking naar sommige berekening in ongeveer 100 jaar verdubbeld zijn en dientengevolge onze huidige oppervlakte ontoereikend zijn om allen middelen van bestaan te verschaffen.

De aanspraken op Duits grondgebied mogen niet aan willekeur onderworpen zijn, doch moeten rechten verdedigd kunnen worden.

Die rechtsgrond ligt in de niet te rechtvaardigen inval der Duitsers in 1940 met de gevolgen der bezetting.

Ons recht als zelfstandige Staat werd aangetast. Ten behoeve der Duitse oorlogsvoering werd ons land leeggeroofd. We noemen slechts de wegvoering van grote voorraden eerste levensbehoeften als levensmiddelen, kleding, schoeisel, voorts het weghalen van haveninstallaties, machines en schepen, terwijl door allerlei financiële manipulaties diefstal op grote schaal plaats had. We brengen slechts in herinnering de f 200 miljoen, die we maandelijks wegens bezettingskosten moesten offeren, benevens de f 50 miljoen gulden per maand, die Rost van Tonningen daarbij voegde als steun voor de tegen Rusland gevoerden oorlog. Bedroeg onze schuldenlast in 1940 4 milliard gulden, in 1945 werd deze op 30 milliard gulden becijferd, ofwel ongeveer ons Nederlands vermogen.

Op Duitsland rust de schuld ons land financieel en economisch te hebben geruïneerd, waardoor het Nederlandse volk gebukt gaat onder lasten, die bijna niet te dragen zijn, en slechts door het Amerikaanse Hulpverleningsplan niet duidelijk zichtbaar zijn.

Is het nu in strijd met de Heilige Schrift Duitsland aansprakelijk te stellen voor het gepleegde onrecht? Sluiten recht en liefde elkander uit?

Het door den vragensteller genoemde Schriftgedeelte bevat verschillende vermaningen met betrekking tot de onderlinge verhouding van de leden der gemeente van Christus. Zie nader de Korte Verklaring der Heilige Schrift, Romeinen door Dr J. A. C. van Leeuwen en Dr D. Jacobs.

Direct op het genoemde gedeelte der Heilige Schrift volgt Romeinen 13, bevattende den oorsprong en het recht der Overheid. Daar klinkt het in vers 4, want zij (de Overheid) is een dienaar van God, U ten goede; wanneer gij echter het kwade doet, wees bevreesd, want niet voor niet draagt zij het zwaard, want zij is een dienaar Gods, een wreekster om toorn te brengen over hem, die het kwade doet. (Nieuwe vertaling)

Hieruit blijkt duidelijk, dat de regel voor den gelovige een andere is dan voor de Overheid.

De taak van de Overheid is juist de rechtshandhaving.

Haar taak is niet in de eerste plaats het welzijn van den overtreder, doch herstel van de geschonden gerechtigheid.

In de verhouding van overheid tot onderdaan wordt niet alleen vrijheidsstraf opgelegd, doch evenzeer wordt geëist het onrechtmatig verkregene terug te geven; door hoge geldboeten wordt de overtreder financieel nadeel toegebracht, denk o.m. aan berechting politieke delinquenten, collaborateurs enz.

Het bezit van den overtreder moet tevens dienen tot voldoening der straf.

De vragensteller zal dit voor de rechtspleging in een volk zeker nodig oordelen.

Welnu, internationaal is het niet anders.

Nederland mag niet besluiten uit wraak een gedeelte van Duitsland te bezetten, dus eigen recht te zoeken. Het mag wel eisen internationale rechtshandhaving.

Vandaar dat een opgave is verstrekt van het financiële nadeel dat Duitsland ons land heeft berokkend.

Internationale instanties kunnen nu beslissen, in hoeverre het mogelijk is het gepleegde onrecht te herstellen, waarbij dan de internationale veiligheid mede een rol speelt.

In dit kader is het geoorloofd een gedeelte der industrie te ontmantelen, grondgebied over te dragen, herstelbetalingen op te leggen etc.

Het voorgaande houdt niet in een pleidooi voor annexatie, doch wel een principiële erkenning van het recht daartoe.

In het licht van het voorgaande moet onze houding inzake annexatie en grenscorrecties gezien worden.

Wanneer het recht der Overheid eenmaal erkend wordt is het al of niet voorstander zijn van annexatie of grenscorrecties een kwestie van staatkundig beleid, het afwegen van voor- en nadelen.

Het voorhouden van Gods wet voor den individuen mens aan de Overheid heeft steeds allerlei dwalingen veroorzaakt. We noemen slechts het verbod tot doodslaan, tot het afleggen van den eed, enz. Men heeft daaruit afgeleid de leer der weerloosheid, geen geweld, geen oorlog.

Een Overheid, die daaraan gevolg zou geven, zou haar Goddelijke roeping verzaken en haar onderdanen overleveren aan vreemde geweldpleging.

Handhaven wij enerzijds ten opzichte van Duitsland het recht tot schadevergoeding, anderzijds geldt voor ons het betrachten der naastenliefde.

We hebben de roeping reformatorisch op het Duitse volk in te werken, mede te werken aan steunactie's, contacten op te nemen met onze medechristenen, het bevorderen van de economische ontwikkeling, waardoor het volk weer door arbeid in eigen levensonderhoud kan voorzien.

Noch de Overheid, noch de enkeling mag wraak toepassen.

God heeft Overheid en onderdaan een eigen taak en opdracht gegeven.

Wie dit onderscheid vasthoudt, handhaaft en het recht en de liefde.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den Heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 13913 en 11811, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De Gemeenteraad ^{III}

J. C. HASPELS

We zegden toe nader te zullen ingaan op den commissiearbeid der raadsleden in een commissie van bijstand.

Vooraf willen we opmerken, dat we van zulke commissiën vele nuttige arbeid hebben gezien. Zij bieden aan b. en w. de gelegenheid om over allerlei onderwerpen van gemeentebeleid met de raadsleden van gedachten te wisselen in een sfeer van vertrouwen. Vergaderingen van commissiën zijn nu eenmaal geheel anders dan openbare raadsvergaderingen, waarin de aanwezigheid van de pers en van toehoorders op de tribune enerzijds tot zekere beperkingen kan dwingen, anderzijds aanleiding geeft tot het voeren van debatten welke men in de beslotenheid van een commissievergadering niet nodig acht.

Als voorbeelden van commissiën van bijstand noemen we een commissie van bijstand voor de gemeentefinanciën; een commissie voor openbare werken; een commissie voor de volkshuisvesting; een commissie voor de gemeenteeigendommen.

Het zal van de grootte van de gemeente afhangen of men al deze commissiën nodig heeft. In middelgrote gemeenten en in kleinere gemeenten zal men b.v. heel goed één commissie in het leven kunnen roepen voor openbare werken, volkshuisvesting en gemeente-eigendommen. Indien het college van b. en w. tot

een zekere taakverdeling is overgegaan zal deze verband kunnen houden met de commissiën welke men heeft ingesteld. De gemeentewet bepaalt n.l., dat de voorzitter van een commissie van bijstand altijd is een lid van het college van b. en w. Logisch is nu, dat de wethouder van onderwijs voorzitter is van de commissie voor de onderwijszaken en dat de burgemeester, indien hij de portefeuille van financiën beheert, voorzitter is van de commissie voor de gemeentefinanciën.

Welke raadsleden moeten nu in een commissie van bijstand zitting hebben? De Raad benoemt deze leden zelf. De meest ideale oplossing is, dat in elke commissie, indien dat mogelijk is, elke fractie door een lid vertegenwoordigd is. Daarmee bedoelen we natuurlijk niet, dat de raadsleden in de commissiën zitten als fractievertegenwoordigers. Het grote voordeel van deze methode is echter, dat een lid van het college van b. en w. bij een zodanige samenstelling der commissie, contact heeft met elke geestelijke stroming die in den gemeenteraad door één of meer leden is vertegenwoordigd.

Heeft men dus enige fracties van 3 of meer leden dan kunnen deze fracties in elke commissie van bijstand een lid hebben, dat zich daar in de zaken inwerkt. Daardoor heeft men tevens een soort taakverdeling bereikt in de fracties, want het ligt enigszins voor de hand, dat een raadslid, dat in de commissie van

openbare werken een discussie over een bepaald onderwerp heeft medegemaakt, beter in de zaken thuis is, dan de medeleden van zijn fractie. Is het nu nodig dat van de zijde der fractie wordt deelgenomen aan een openbare discussie, dus in de raadsvergadering, dan is de meest aangewezen oplossing, dat in dit debat de wethouder van openbare werken het raadslid ontmoet, dat zitting heeft in „zijn” commissie.

Zo zien we dus dat er een logisch verband behoort te bestaan tussen de taakverdeling in b. en w. en de instelling van commissiën van bijstand en voorts dat deze vanzelf den weg wijst naar een zekere taakverdeling binnen een fractie. Het raadslid dat als eenling zijn partij vertegenwoordigt, heeft het ook hier weer het moeilijkst, want hij mist de voordelen die een goede taakverdeling mogelijk maakt.

Wij hebben in een reeks van jaren uitstekende ervaringen met de hier aanbevolen werkmethode opgedaan en bevelen daarom onze raadsleden in gemeenten waar deze commissiën van bijstand nog ontbreken, aan, daarover eens met b. en w. te spreken. Het initiatief moet n.l. van b. en w. zelf uitgaan, d.w.z. dat alleen b. en w. zelf aan den raad kunnen voorstellen tot de instelling van één of meer commissiën van bijstand over te gaan. Willen b. en w. dus deze commissiën niet, dan kunnen ze ook niet tot stand komen, zelfs al spreekt de raad zich in meerderheid daarvoor uit.

Anderzijds moet worden bedacht, dat de samenstelling van het college van b. en w. aan den raad is voor zover deze betreft de benoeming der wethouders. Een dergelijk onderwerp kan dus ook een punt van bespreking uitmaken bij het binnen korten tijd te voeren overleg voor de wethouders-verkiezingen.

Zoals we reeds hebben gezegd verlenen deze commissiën „bijstand” en wel in de eerste plaats aan b. en w. Daarnaast heeft haar arbeid ook zijn betekenis voor den raad. Het woord bijstand wijst er duidelijk op, dat deze commissiën een adviserende taak hebben. Of zij daden van beheer moeten voeren is voor ons geen vraag. Men houdt zich aan de wet en men blijft binnen de grenzen van normale bestuursverhoudingen indien men de commissiën alleen een **adviserende** taak laat verrichten. Naast het nut dat de werkzaamheid dezer commissiën voor b. en w. heeft, moeten we uitdrukkelijk wijzen op de grote voordelen die haar aanwezigheid biedt voor de raadsfracties. Indien een A.R.-raadsfractie bestaat uit drie leden, die respectievelijk lid zijn van een commissie financiën: openbare werken en gemeentebedrijven, dan is

zulk een fractie uitstekend op de hoogte van hetgeen er in de gemeentelijke keuken wordt gebraden en gebakken om in het openbaar te worden opgediend. In de fractie-vergadering kan men een voorproefje nemen waardoor het optreden der fractie in de openbare vergadering zeer wordt gediend.

Daarom bevelen we voor de praktijk van het lidmaatschap van den raad gaarne aan, te werken zoals we hier hebben bepleit.

We zijn warme voorstanders van actieve A.R. raadsfracties die met kennis van zaken spreken over de onderwerpen die aan de orde komen, zowel principiële als praktische. En wanneer deze opmerkingen, die door de wet, maar vooral ook door de praktijk, zijn ingegeven, worden gelezen door een lid van een college van b. en w. en zijn reactie zou zijn: „zo druk behoeven de raadsleden zich niet te maken”, of „een raadslid moet niet alles weten”, dan willen we daartegenover stellen dat het gemeentebelang zeer kan worden gediend door de actieve medewerking der raadsleden op de wijze die we aangaven.

Voor het college van b. en w. is het bovendien niet alleen goed maar zelfs prettig om te werken met raadsleden die zich goed hebben ingewerkt.

En wat de hoofdzaak is, het belang der gemeente wordt daardoor het beste gediend.

Ten slotte, wanneer wij als anti-revolutionairen in een tijd van centralisatie strijd voeren om het gedecentraliseerde bestuur te verdedigen tegen hen die het willen vervangen door centralisatie, dan zal die strijd alleen succes kunnen hebben, wanneer wij van het gedecentraliseerde bestuur, in overeenstemming met onze beginselen, iets maken dat niet alleen in theorie maar ook metterdaad zelfwetgeving en zelfbestuur der gemeentelijke overheid mag heten.

De persoonlijke relatie met een niet al te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

De Gemeenteraadsverkiezingen

De uitslag van de raadsverkiezingen, die de vorige maand hebben plaats gevonden, stemt in algemeen zin tot voldoening en tevredenheid. In de pers is een polemiek gevoerd over de vraag of de veranderingen een verschuiving betekenen naar rechts of naar het midden. Recht duidelijk is deze polemiek niet geweest. Wij menen dat in de jaren vóór 1940 bij de Rooms-Katholieken de opvatting heerste, dat in ieder geval niet met de liberalen moest worden samen gewerkt. Nu is het toneel veranderd. De liberalen worden als hulptroepen dankbaar geaccepteerd en de mening schijnt te heersen, dat wie samenwerkt met de Katholieken tot de middengroepen wordt gerekend. Over dit debat zullen wij ons maar niet druk maken. Dat verandert ook wel weer eens. Het is nu en vogue om de Antirevolutionairen als rechts te betitelen, maar de Christelijk-Historischen en de Liberalen worden sinds 1948 tót het midden gerekend. Dit zij dan zo.

Een meer gedetailleerde beoordeling van de raadsverkiezingen is tegenwoordig gemakkelijker dan vroeger. Dat heeft drie redenen. In de eerste plaats is dit daaraan te wijten, dat er thans een goede 70 gemeenten zijn met ieder meer dan 20.000 inwoners en die gezamenlijk de helft van de bevolking uitmaken. In deze gemeenten wordt ongeveer 55 % van het aantal stemmen uitgebracht en dit percentage is voldoende om op grond daarvan algemene conclusies te trekken.

Door een tweede omstandigheid wordt dit nog bevorderd. Ongetwijfeld dragen de gemeenteraadsver-

kiezingen een ander karakter dat die voor de Kamer of voor de provincie. Allerlei plaatselijke omstandigheden spelen een min of meer belangrijke rol. Maar naar mate de centralisatie hand over hand toeneemt en de gemeentelijke zelfstandigheid meer en meer onderworpen wordt aan de bureaucratische bevoogding van den Haag, verliezen ook de gemeenteraadsverkiezingen veel van haar typisch plaatselijk karakter en dit geldt in ieder geval voor de gemeenten met meer dan 20.000 inwoners.

In de derde plaats werkt daartoe mede het stelsel van de verdeling der zetels in de gemeenten. Het systeem van de grootste gemiddelden brengt met zich, dat de grote partijen het meest aan haar trek komen, terwijl het voor een kleinere groep noodzakelijk is om den kiesdeler te bereiken, hoewel vroeger met 75 % van den kiesdeler kon worden volstaan. Hierop komen wij in een ander verband nog nader terug. Maar in ieder geval ziet men met name in de grote gemeenten een vrij belangrijken teruggang van eenlingen in den raad. Dit is niet enkel voordeel. Daarmede gaat iets verloren in het typisch eigene van de gemeenten. Het wordt alles schlablone. Overal hetzelfde beeld. Verrassingen doen zich niet meer voor en dit is in zeker opzicht een verarming.

Karakter van den verkiezingsstrijd

De algemene indruk is dat de verkiezingscampagne vrij tam en zonder veel élan is gevoerd. De partijen hebben zich niet bijzonder druk gemaakt. De belang-

Uit de Partij

1. Ons gironummer

Ons gironummer is wel niet veranderd, maar door het in het leven roepen van de Antirevolutionaire Partij Stichting is de naam veranderd. Tot nog toe stortte men bedragen steeds ten name van het **Centraal-Comité**. In het vervolg dient dit te geschieden ten name van de „Antirevolutionaire Partij Stichting” maar het is voldoende wanneer men op het giroformulier schrijft „**Antirevolutionaire Partij**”. Willen de penningmeesters hier wel aan denken? Dus niet meer Centraal Comité, maar Antirevolutionaire Partij! Wij zullen dit nog wel eens herhalen. Voorshands worden betalingen ten name van het Centraal Comité nog overgeschreven, maar over enige maanden gaan dergelijke girostortingen terug als zijnde geadresseerde onbekend. En laat men zich daarom reeds nu gewennen om te gireren aan de Antirevolutionaire Partij.

2. Verkiezingsmateriaal

In het vorig nummer vroegen wij om de toezending van propagandalectuur bij de raadsverkiezingen gebruikt. De redenen daarvoor zijn tweeërlei. In de

eerste plaats is er ook bij ons belangstelling voor wat er in het land gebeurt. Maar in de tweede plaats hebben bij deze verkiezingen verschillende kiesverenigingen gevraagd om modellen. Aan dat verzoek kon niet worden voldaan. Maar het voornemen is gerezen om te trachten vooral de plattelandskiesverenigingen bij een volgende gelegenheid in dit opzicht van dienst te zijn. Maar dan moet het bureau ook over enig materiaal beschikken om aan de hand van de practijk iets te kunnen samenstellen. Tot nog toe ontvingen wij wel iets, maar toch niet voldoende. Vandaar dit herhaalde verzoek.

3. Vacantietijd! Contributie betalen

Het is nu vacantietijd. De werkzaamheden der kiesverenigingen liggen stil. Men kan nu uitblazen van de verkiezingsdrukke. Voor dit jaar zit dat er weer op. Maar straks komen alle oude organisatorische kwesties weer op de proppen. En daarom zullen wij dan in deze rubriek opnieuw aandacht geven. Mogen wij de penningmeester nu al vast herinneren aan de verplichting om de contributie over 1949 aan de Antirevolutionaire Partij Stichting te voldoen? U weet het recept. Voor ieder lid per 1 Januari 1949 ingeschreven f 0.50. Het ledental per 1 Jan. j.l. is U bekend. U deelt dat getal door twee en U heeft het verschuldigd contributiebedrag. En denkt U er wel aan!

Vóór 1 October gaan de kwitanties uit.

stelling van het kiezerscorps was matig. De reeds bovengenoemde reden, dat de gemeenteraden tegenwoordig met handen en voeten gebonden zijn aan de orders uit den Haag zal daartoe wel medegewerkt hebben. Men legde de verkiezingsmanifesten der verschillende partijen maar eens naast elkaar. Scherpe verschillen doen zich niet voor. Van tegenstellingen in het beoogde doel is praktisch geen sprake. Alle partijen bedoelen het zelfde en het goede. Hier en daar is wat geharrewar over de verdeling der wethouderszetels. Maar daar maakt men het kiezersvolk niet warm door. Een eigen belastinggebied hebben de gemeenten tegenwoordig praktisch niet. Aan woningbouw kunnen zij niets doen, want den Haag geeft de toewijzingen. En zo gaat het maar door. Alles wordt afgeschoven op den Haag. Maar er werd vrij weinig gewerkt met argumenten voor en tegen de regeringspolitiek. De Communisten hebben dat wel gedaan. Maar één houtje brandt niet gemakkelijk. En dus, summa summarum, was het een tamme verkiezingscampagne, die weinig leven in de brouwerij heeft gebracht.

Daar komt dan nog bij dat er ook een zekere verkiezingsmoeheid is. In 1946 drie verkiezingen. In 1948 het land in rep en roer door de tussentijdse ontbinding van de Kamer. In 1949 verkiezingen voor den gemeenteraad. In 1950 weer voor de Provinciale Staten. Het is een beetje veel. Vroeger was het zo, dat de Kamerverkiezingen om de vier jaar plaats vonden — en dan de Raadsverkiezingen en die voor de Provinciale Staten in één jaar — enkele weken na elkaar — zodat deze praktisch in één verkiezingscampagne werden geconcentreerd. Dat was een gezonde regeling. Om de twee jaar een verkiezingscampagne. Daarom is wel de vraag gesteld waarom de raadsverkiezingen niet zijn verschoven naar 1950. Dan was de regeling vóór den oorlog bestaande, hersteld. En daar was toch feitelijk alle aanleiding toe geweest — want een gemeenteraad behoort toch om de 4 jaar te worden gekozen. Er waren indertijd bepaalde redenen om voor ditmaal den zittingsduur op 3 jaar te stellen, maar daar de tussentijdse Kamerontbinding van 1948 toch roet in het eten gooide, had men het wel kunnen veranderen. Men heeft het niet gedaan. De nederlaag der communisten in 1948 heeft daarbij wellicht een rol ge-

speeld. Het lag in de lijn der verwachtingen, dat de communisten verliezen zouden lijden en dan was het inderdaad maar beter om de gemeenteraadsverkiezingen niet uit te stellen.

Ook van Antirevolutionaire zijde is de verkiezingsactie niet met bijster groot élan gevoerd. Wij hebben dat wel eens anders meegemaakt. En toch juist bij de gemeenteraadsverkiezingen speelt het element der plaatselijke persoonlijkheden een zeer grote rol. Men oppert tegen de Kamerverkiezingen wel eens het bezwaar, dat men gedwongen is op lijsten te stemmen en dat de personen op den achtergrond geraken.

Voor de gemeenteraadsverkiezingen kan dit uit den aard der zaak niet gelden. Daar juist overheerst het persoonlijk element. Daar kent men de personen. En was nu het beeld van de gemeenteraadsverkiezing nu zoveel anders dan dat van de Kamer? De belangstelling was ditmaal zeker geringer dan in 1948, althans in het algemeen gesproken. Het nadeel van de evenredige vertegenwoordiging is dan ook niet, dat men op lijsten stemt inplaats van op personen, zoals men wel eens vaak beweert, het nadeel is, dat het verrassend element is uitgeschakeld. Vroeger waren ook de gemeenten in districten verdeeld en moest een kandidaat de absolute meerderheid verkrijgen. Dat was het wat de spanning er in bracht. De risicofactor gaf aan de verkiezingen een pakkend karakter. Van te voren wist men dikwijls niet wat er al kon gebeuren en men ging naar den verkiezingsuitslag toe zoals men tegenwoordig toegaat naar den voetbalwedstrijd, wanneer het om de noogste of om de laatste plaats te doen is. Dat element is verdwenen. En wanneer dan in den verkiezingsstrijd zelve niet bepaalde strijdpunten in het geding zijn, zoals het ditmaal vrijwel nergens het geval was, dan verkrijgt het geheel het cachet van lusteloosheid en van matheid.

Het algemeen overzicht

Het A.N.P. heeft zich beijverd een algemeen overzicht samen te stellen van den uitslag der verkiezingen, berekend over 68 gemeenten met meer dan 20.000 inwoners, waarbij tevens een vergelijking wordt gemaakt met den uitslag van 1946. Dit overzicht is zeer verhelderend.

	Verkiezingen 1946			Verkiezingen 1949		
	Stemmen	Perc.	Zetels	Stemmen	Perc.	Zetels
A.R.P.	184.160	7.46	147	204.505	7.61	156
C.H.U.	142.630	5.78	128	166.484	6.20	143
S.G.P.	16.546	0.67	12	18.474	0.69	13
P.C.G. 1)	124.904	5.06	105	173.295	6.45	132
	<u>468.240</u>	<u>18.97</u>	<u>392</u>	<u>562.758</u>	<u>20.95</u>	<u>444</u>
COMM.	403.326	16.33	214	283.749	10.56	112
K.V.P.	641.102	25.96	543	710.406	26.45	557
P.v.d.A.	759.678	30.77	556	815.246	30.35	547
V.V.D.	156.067	6.32	97	253.528	9.44	157
O.V.	40.816	1.56	26	60.373	2.25	43
	<u>2.469.229</u>	<u>100.—</u>	<u>1.828</u>	<u>2.686.060</u>	<u>100.—</u>	<u>1.860</u>

1) Prot. Christelijke Groep (samenwerking dus).

De teruggang der Communisten

Het meest in het oog springend resultaat is wel geweest de teruggang van de communisten. Hun stemmental daalde van 403.326 tot 283.749 en hun percentage daalde van 16.33 tot 10.56, dat is met rond 35 %. De nederlaag bij de verkiezingen van 1948 geleden is daarmee volledig bevestigd. Maar anderzijds moet worden toegegeven, dat de teruggang van 1948 niet door een verderen teruggang werd gevolgd. Tenslotte behielden de communisten in deze 68 gemeenten nog een percentage van 10.56 % en dit percentage is voor Nederland te hoog en in ieder geval zijn de communisten nog tweemaal zo sterk als vóór den oorlog met de Revolutionnair Socialisten samen. Dit treft te sterker omdat de communisten wel zeer sterk den wind tegen hadden. Zo langzamerhand wordt de waarheid omtrent Rusland toch wel bekend. Het zwaar geschut van onthullingen en aanklachten heeft het communistisch front heviger onder vuur genomen, maar het bleek niet voldoende om dit front verder te doorbreken. Dit moet ons inderdaad iets te zeggen hebben. Lincoln heeft eens gezegd: „Men kan alle mensen wel voor een bepaalden tijd voor de mal houden, men kan sommige mensen steeds weer voor de mal houden, maar men kan niet alle mensen altijd voor de mal houden.” Maar dan blijft toch 10.56 % altijd nog te hoog. En is daarom ook voor ons als Antirevolutionairen nog een taak om den principiëlen strijd tegen het communisme voort te zetten.

De winst der Liberalen

Van de 143 zetels die door de andere partijen werden gewonnen hebben de Liberalen er 60 verkregen. Hun zetelaantal nam toe van 97 tot 157 en dat is een voor Nederland vrij sterke winst, nl. 60 %. In percentage gingen zij vooruit van 6.32 tot 9.44. De Liberalen hebben tegenwoordig den wind mee. Verschillende tekenen wijzen er op dat zij over het dieptepunt heen zijn. Vanaf het laatst der vorige eeuw is het voor hen een voortdurende daling geweest tot 1940 toe. Verkregen zij in 1918 nog 13.10 % van het aantal stemmen, in 1937 haalden zij bij de Kamerverkiezingen de 4 % niet. Na den oorlog treedt er krachtig herstel op. Bij de Kamerverkiezingen van 1946 verkregen zij in de grote gemeenten 6.41 %, in 1948 7.94 %, en nu dan in 1949 zelfs 9.44 %. Veilig mag worden aangenomen dat voor veel Vrijzinnig-Democraten de overgang naar de Partij van den Arbeid ondanks haar politiek van schipperen toch te groot is geweest en dat anderzijds mee door de veranderde tactiek der Liberalen, de vroegere tegenstelling tussen de Vrijzinnig-Democraten en den ouden Vrijheidsbond is verminderd. Maar afgezien daarvan het klimaat voor den Liberaal is beter geworden. Het vorig jaar behielden zij in Zweden een eclatant succes. In België verkregen zij onlangs eveneens zeer goede resultaten. Het is een algemeen verschijnsel. Het Liberalisme herstelt zich, het ging ten onder aan individualisme en onderlinge onenigheid. Thans beschikt het internationaal over enkele uitstekende woordvoerders. De uitslag der gemeenteraadsverkiezingen in ons land is een bevestiging van deze algemene tendens.

Wie is de sterkste?

Na den oorlog is er een vinnige worsteling geweest tussen de Rooms en de socialisten om de hegemo-

nie. De laatsten hebben gedacht dat de tijden rijp waren voor den oogst. Zij meenden dat vanaf 1945 in Nederland de lakens zouden worden uitgedeeld door de Partij van den Arbeid. Op allerlei manier is dit gevecht naar buiten duidelijk geworden.

De verkiezingen na den oorlog gehouden hebben evenwel den nederlaag van de socialisten duidelijk aan het licht gebracht en deze gemeenteraadsverkiezingen hebben dit nog eens nadrukkelijk bevestigd. In de 71 gemeenten die thans meer dan 20.000 inwoners tellen hadden in 1935 de partijen, die later de Partij van den Arbeid vormden, in het totaal 535 raadszetels, terwijl de Rooms er in die gemeenten 526 hadden. In 1946 verkreeg de Partij van den Arbeid in die gemeenten 555 zetels, de Rooms daarentegen 605 en thans kreeg de eerste er 545, terwijl de laatsten op 630 zetels beslag wisten te leggen. Daarmede is de strijd om de suprematie — ten gunste van de K.V.P. beslecht. De Rooms hebben de leiding in handen genomen en het verschil is nu wel zo overtuigend dat de Partij van den Arbeid niet meer dromen zal spoedig den achterstand te zullen kunnen inhalen.

De indruk, die de boven gegeven cijfers maken, is wel wat gechargeerd, want door twee omstandigheden, die niets met de stemmenaantallen te maken hebben, is deze verschuiving bevorderd. In de eerste plaats zijn er een drietal gemeenten bijgekomen, nl. Weert, Roermond en Roosendaal, die $3 \times 19 = 57$ gemeenteraadsleden hebben, waarvan resp. 15, 18 en 19 Rooms-Katholiek. Maar in de tweede plaats doet zich ook gevoelen de werking van het nieuwe systeem der zetelverdeling, nl. het stelsel der grootste gemiddelden.

Het is nl. een opvallend verschijnsel dat het Zuiden van ons land, althans naar het aantal raadszetels gerekend, zoveel Roomser wordt.

Er zijn thans 14 gemeenten in het Zuiden met meer dan 20.000 inwoners. In deze gemeenten verkregen de Rooms-Katholieken in 1935 niet minder dan 272 zetels van de 345, of wel 79 %. De overige partijen verkregen er 73 nl. de Prot. Christ. 8, de P.v.d.A. 54 en de Liberalen 11. Thans bezetten de Rooms-Katholieken er niet minder dan 327 van de 398 of wel 82 %, terwijl de overige partijen dus daalden tot 71 zetels, nl. Prot.-Christ. 7, P.v.d.A. 55, Communisten 5 en de Liberalen 4. Voor de Rooms dus een winst van 55, voor de anderen een verlies van 2 zetels. Daaruit blijkt dat het in het Zuiden met de doorbraak gedaan is. Het parool bij de Rooms is „aaneensluiten”. Dit wordt de massa duchtig ingescherpt en naar het blijkt niet zonder resultaat. In ieder geval is het effectief. Maar anderzijds werkt het systeem der grootste gemiddelden dit verschijnsel danig in de hand. Was het vroeger voor een kleine minderheid mogelijk met $\frac{3}{4}$ van de kiesdeler een zetel te verkrijgen, thans moet in de grote gemeenten de volle kiesdeler worden gehaald, en was het vroeger mogelijk met een kleine rest een extra zetel te verwerven, thans is dat uitgesloten. Dat speelt natuurlijk in het Zuiden wel een zeer grote rol. Ook deze factoren moeten in de beschouwing van dit verschijnsel worden betrokken.

De Protestants-Christelijke groep

De Protestants-Christelijke groepen hebben over het resultaat dezer verkiezingen evenmin te klagen. Hun

zetelaantal klom van 392 tot 444 en dat betekent dus een stijging van ruim 10 % en daarmee hebben zij niet alleen den achterstand van 1946 ingehaald maar hebben zij ook een groter aandeel verkregen dan b.v. in 1935. In dat jaar verkregen zij nl. 368 van de 1667 zetels, dit is 22.1 % en thans 444 van de 1892 zetels, dit is 23.4% van het totaal. Over dit resultaat kunnen wij inderdaad verheugd zijn. Hetgeen bij de gemeenteraadsverkiezingen van na den oorlog overigens opvalt is in de eerste plaats wel, dat ook in de grote gemeenten bij de raadsstembus samenwerking plaats vindt tussen de Antirevolutionairen en de Christelijk-Historischen en daarbij doet het algemeen verschijnsel zich voor, dat die samenwerking althans voor dit jaar wel zeer goede resultaten heeft afgeworpen.

Het door het A.N.P. verstrekte overzicht maakt onbedoeld een verkeerden indruk. Dit overzicht geeft aan, dat de Prot.-Christ. Combinatie in 1946 124.904 stemmen verwierf en in 1949 173.295, het percentage steeg van 5.06 % tot 6.45 % en dit betekent dus een winst van 20 %. Die gevolgtrekking zou echter alleen juist zijn wanneer deze cijfers betrekking hadden op dezelfde gemeenten. Maar dit is niet het geval. En daarin schuilt dus een complicatie, waarmee men wel degelijk rekening moet houden, omdat men anders tot een onjuiste beoordeling komt. Uit den aard der zaak vloeit daar uit ook voort dat de cijfers, die in dit overzicht betrekking hebben op de Antirevolutionairen en de Chr.-Historischen afzonderlijk eveneens een onjuist beeld geven, want ook hier betreft het in 1949 niet dezelfde gemeenten als in 1946.

Om dus tot een juiste beoordeling te komen moet een splitsing worden gemaakt. Wij hebben enige berekeningen uitgevoerd, waarbij de 71 grote gemeenten in 6 groepen werden verdeeld.

Teneinde de algemene beoordeling te vergemakkelijken hebben wij eveneens de cijfers voor de Kamer- en Raadverkiezingen van 1946 en 1948 berekend, zodat een algemeen overzicht is verkregen.

Groep 1:

De gemeenten waar zowel in 1946 als in 1949 bij de raadsstembus werd samengewerkt. Dit zijn 11 gemeenten: **Amsterdam, Bloemendaal, Bussum, Hilversum, Leiden, Renkum, Rheden, Wassenaar, Zaandam, Zuilen en Zutphen.**

Hier volgen de resultaten.

	stemmen	%	zetels
Kamer 1946			
A.R.P.	62252	9.88	
C.H.U.	28578	4.53	
Samen	90830	14.41	
Raad 1946			
P.C.C.	87770	15.09	59
Kamer 1948			
A.R.P.	72752	11.35	
C.H.U.	37484	5.85	
Samen	110236	17.20	
Raad 1949			
P.C.C.	109493	18.40	71

Groep 2:

De gemeenten waar in 1946 wel werd samengewerkt maar in 1949 niet. Dit zijn 8 gemeenten: **Alkmaar, Alphen, Beverwijk, Deventer, Dordrecht, Gouda, den Helder, Winterswijk.**

	stemmen	%	zetels
Kamer 1946			
A.R.P.	19784	13.31	
C.H.U.	8259	5.58	
Samen	28043	18.89	
Raad 1946			
P.C.C.	28233	20.05	38
Kamer 1948			
A.R.P.	20012	13.06	
C.H.U.	10700	6.98	
Samen	30712	20.04	
Raad 1949			
A.R.P.	19158	12.74	23
C.H.U.	13486	8.97	16
Samen	32644	21.71	39

Groep 3:

De gemeenten waar in 1946 niet werd samengewerkt en in 1949 wel. Dit zijn de gemeenten **Almelo, Apeldoorn, Heemstede, Hengelo, Velsen en Vlissingen**, waarbij Apeldoorn speciaal de aandacht vraagt.

	stemmen	%	zetels
Kamer 1946			
A.R.P.	15001	11.64	
C.H.U.	12793	9.93	
Samen	27794	21.57	
Raad 1946			
A.R.P.	12750	10.63	16
C.H.U.	15595	13.—	17
Samen	28345	23.63	33
Kamer 1948			
A.R.P.	16678	12.11	
C.H.U.	16353	11.87	
Samen	33031	23.98	
Raad 1949			
P.C.C.	35587	26.77	40

Groep 4:

De gemeenten in het Rooms-Katholieke Zuiden, waar van oudsher samenwerking geboden was. **Bergen op Zoom, Breda, Eindhoven, Helmond, den Bosch, Kerkrade, Maastricht, Nijmegen, Oss, Roermond, Roosendaal, Tilburg, Venlo, Weert.**

	stemmen	%	zetels
Kamer 1946			
A.R.P.	7902	2.39	
C.H.U.	4577	1.23	
Samen	12479	3.62	
Raad 1946			
Samen	10304	2.96	7

	stemmen	%	zetels
Kamer 1948			
A.R.P.	9669	2.48	
C.H.U.	6016	1.54	
Samen	15685	4.02	
Raad 1949			
Samen	14300	3.78	7

Groep 5:

De gemeenten in het Noorden en Oosten van ons land, die noch in 1946 noch in 1949 samenwerkten. Assen, Emmen, Enschede, Groningen, Hardenberg, Heerenveen, Hoogeveen, Kampen, Leeuwarden, Onstwedde en Opsterland.

	stemmen	%	zetels
Kamer 1946			
A.R.P.	47247	18.31	
C.H.U.	23465	9.10	
Samen	70712	27.41	
Raad 1946			
A.R.P.	41833	17.30	53
C.H.U.	25629	10.60	33
Samen	67462	27.90	86
Kamer 1948			
A.R.P.	47430	18.21	
C.H.U.	29761	11.43	
Samen	77191	29.64	
Raad 1949			
A.R.P.	42604	16.52	54
C.H.U.	31076	12.05	40
Samen	73680	28.57	94

Groep 6:

De overige gemeenten in het Centrum van ons land waar men evenmin tot samenwerking kwam b.v. Amersfoort, Arnhem, Delft, Ede, Ermelo, den Haag, Haarlem, Haarlemmermeer, Katwijk, Middelburg, Nieuwer-Amstel, Rotterdam, Rijswijk, Schiedam, Soest, Utrecht, Vlaardingen, Voorburg, Zeist, Zwolle.

	stemmen	%	zetels
Kamer 1946			
A.R.P.	152014	13.54	
C.H.U.	77879	9.94	
Samen	229893	20.48	
Raad 1946			
A.R.P.	126401	12.08	75
C.H.U.	101063	9.66	77
Samen	227464	21.74	152
Kamer 1948			
A.R.P.	168427	14.54	
C.H.U.	99786	8.43	
Samen	268213	22.97	
Raad 1949			
A.R.P.	145964	12.78	81
C.H.U.	126998	11.12	92
Samen	272962	23.90	173

RECAPITULATIE

	stemmen	%	zetels
Kamer 1946			
A.R.P.	304200	11.43	
C.H.U.	165551	6.22	
Samen	469751	17.65	
Raad 1946			
A.R.P.	180984	7.30	144
C.H.U.	142287	5.74	127
P.C.C.	126307	5.09	104
Samen	449578	18.13	375
Kamer 1948			
A.R.P.	334968	12.22	
C.H.U.	199700	7.29	
Samen	534668	19.51	
Raad 1949			
A.R.P.	207726	7.78	158
C.H.U.	171560	6.44	148
P.C.C.	159380	5.98	118
Samen	538666	20.20	424

Het gaat er nu om het verkregen cijfermateriaal te bestuderen en te onderzoeken welke conclusies daaruit kunnen worden getrokken.

In de eerste plaats zijn er enige afwijkingen met de cijfers welke in het overzicht van het A.N.P. zijn verstrekt. De voornaamste afwijking is in het aantal stemmen door de P.C.C. verkregen in 1949. Terwijl dit wordt geschreven is de oorzaak van dit verschil nog niet met zekerheid vast te stellen, maar wellicht wordt het daarin gevonden dat de uitkomst van Vlaardingen door het A.N.P. is gerekend onder de P.C.C., terwijl in ons overzicht Vlaardingen is opgenomen in het centrum. Maar beslissend zijn deze verschillen tenslotte niet. Wel komen we tot enige verschillen wat de zetels betreft. De A.R.P. kwam volgens onze berekeningen van 144 op 158 zetels en de C.H.U. van 127 op 148. Maar dat zijn nu eenmaal de moeilijkheden in de statistiek, waarop wij nu maar niet nader ingaan.

De eerste conclusie die wij kunnen trekken is deze dat er inderdaad een zekere wisselwerking bestaat tussen de A.R.P. en de C.H.U. Bij de Kamerverkiezingen trekt de A.R.P. aan, ook voor een deel ten koste van de C.H.U. en bij de Raadsverkiezingen trekt de C.H.U. aan ook voor een deel ten koste van de A.R.P. Het duidelijkste zien wij dit in groep 6, het Centrum. De A.R.P. valt van de Kamer '46 op de Raad '46 van 13.54 % tot 12.08 % en de C.H.U. haalt op van 6.94 % tot 9.66 %. De A.R.P. verliest 1.46 % en de C.H.U. wint 2.72 %, waarvan dus vermoedelijk een 1.5 % terug gekomen is van de P.v.d.A. Maar bij de Kamer van 1948 klimt de A.R.P. van 12.08 % tot 14.54 % en daalt de C.H.U. van 9.66 % tot 8.43 %, dat is dus met 1.23 %. Bij den Raad van 1949 weer het omgekeerde verschijnsel. De A.R.P. daalt tot 12.78 % maar blijft 0.70 % boven 1946 en de C.H.U. trekt opnieuw aan van 8.43 % tot 11.12 % en komt zelfs 1.46 % boven den Raad van 1946.

De tweede conclusie, die wij kunnen trekken is deze, dat beide groepen bij de laatste verkiezingen hebben gewonnen. De A.R.P. nl. 6 %, de C.H.U. bijna 15 %. De C.H.U. dus in sterker mate dan de A.R.P., hetgeen ook in de zetelwinst tot uitdrukking komt, want in groep 6 wint de A.R.P. 6 zetels en de C.H.U. 15 zetels, hetgeen precies met de berekende percentages overeenkomt.

Onjuist komt het ons dus voor te constateren, zoals van Chr.-Hist. zijde is geschied, dat de A.R.P. aan het aftakelen is. Het tegendeel blijkt hier en vergeten wij niet: groep 6 omvat de grote meerderheid en kan daarom als maatgevend worden beschouwd. Groep 5, het Noorden en Oosten, vertoont een ietwat ander beeld. Daar heeft de A.R.P. haar percentage van den Raad 1946 niet opnieuw kunnen verkrijgen. Zij daalde inderdaad van 17.30 % tot 16.52 %. En de oorzaak daarvan is te wijten aan het optreden in verschillende plaatsen van Nationaal Gereformeerde Kiesverenigingen, die althans in zoverre succes hadden, dat zij in Groningen, Kampen en Hardenberg, wij beperken ons ook nu tot de gemeenten boven de 20.000 inwoners een zetel veroverden. Dat de A.R.P. des ondanks nog een zetel winst verkreeg is te wijten aan den wel zeer gelukkigen uitslag van Leeuwarden, Hoogeveen en Enschede. Door deze actie ging in Groningen, Zwolle en Kampen een zetel voor ons verloren. Dit is althans aanwijsbaar. De invloed van dit conflict is groter, omdat mag worden aangenomen, dat in de plaatsen waar geen eigen lijst werd ingediend, door mensen van deze groep of niet of blanco is gestemd. Ons verlies door dit conflict veroorzaakt kan op 5% worden berekend, althans voor dit gedeelte van ons land, en dan natuurlijk alleen op grond van de uitslagen in de grote gemeenten. Hoe het platteland heeft gereaard is ons nog niet bekend.

Op een derde omstandigheid willen wij de aandacht vestigen.

Wanneer wij de groepen 1, 2, 3 en 6 met elkaar vergelijken en dus het Noorden en het Zuiden uitschakelen, omdat daar andere factoren optreden die buiten de beoordeling moeten vallen, dan komen wij tot de volgende opstelling, voorzoveel het de combinaties betreft.

	Groep 1 Amster- dam etc.	Groep 2 Alk- maar etc.	Groep 3 Alme- lo etc.	Groep 6 Cen- trum
Kamer 1946	14.41 %	18.89 %	21.57 %	20.48 %
Raad 1946	15.09 %	20.05 %	23.63 %	21.74 %
Kamer 1948	17.20 %	20.04 %	23.98 %	22.97 %
Raad 1949	18.40 %	21.71 %	26.77 %	23.90 %

In groep I, waar dus in 1946 en 1949 werd samengewerkt een groei van 14.41 % tot 18.40 %, dat is een toename met 28 %.

In groep II, waar in 1946 wel en in 1949 niet werd samengewerkt, een groei van 18.89 % tot 21.71 % en dus een stijgen met 15 %.

In groep III, waar in 1946 niet en in 1949 wel werd samengewerkt een groei van 21.57 % tot 26.77 %, dat is dus met 24 %.

In groep IV, waar noch in 1946, noch in 1949 werd samengewerkt een groei van 20.48 % tot 23.90 %, dat is met 17 %.

In groep I is de winst dus het sterkste en typisch-

genoeg in groep 2 het laagste. Mag men daar enige conclusie aan verbinden? Voorzichtigheid is geboden. Inderdaad kunnen toevallige plaatselijke omstandigheden daarvan de oorzaak zijn. Maar toch enige aanwijzing is er in gelegen en die aanwijzing mag niet worden genegeerd. Het opvallende is immers, dat groep 1 bovenaan staat en dat groep 2 achteraan komt. Maar daar tegenover staat, dat groep 2 ook in 1948 geen goed figuur maakte, toen zakte zij immers zelfs iets nl. van 20.05 % tot 20.04 % en dit maant inderdaad tot voorzichtigheid, want de groei in 1949 vergeleken met de Kamer-verkiezingen van 1948 is weer aanmerkelijk en bedraagt 8.3 %.

Maar op grond van de cijfers, zoals zij er staan, zou men geneigd zijn tot de conclusie te geraken, dat de samenwerking in 1949 meer resultaat heeft gehad dan in 1946 — blijkens de cijfers in de groepen 1 en 3 — waar de totale winst 28 % en 24 % bedraagt en dat, wanneer men de samenwerking doorzet — zoals in Hilversum, Leiden, Amsterdam blijkt — het meest succes wordt verkregen.

Toch, ten overvloede moge dit nog eens worden herhaald, het is slechts een zeer voorlopige conclusie. De toekomstige ontwikkeling moet leren of zij juist is of onjuist.

Tenslotte moet op nog een omstandigheid de aandacht worden gevestigd. Onze partij heeft voornamelijk succes geboekt in de grote steden. In Amsterdam, den Haag, Rotterdam, Utrecht en Leeuwarden gingen wij een zetel vooruit, terwijl de Chr. Hist. daar geen zetelwinst konden behalen. Daarentegen winnen de Chr. Hist. in Zwolle, Arnhem, Apeldoorn, Haarlem. Maar al met al, de beide groepen samen versterkten in vrijwel alle steden hun posities en dat is het verheugend resultaat van deze raadsverkiezingen.

Tenslotte menen wij goed te doen met over te nemen een artikel uit de Nieuwe Prov. Gron. Courant van Vrijdag 1 Juli „De betekenis van het aaneensluiten”.

„Nu de kruiddamp van de gemeenteraadsverkiezingen is opgetrokken, is het goed de uitslagen van verschillende gemeenten nog eens onder de loupe te nemen. Over het algemeen mogen de Prot. Chr. groepen tevreden zijn. Toch kunnen de uitslagen ons nog heel wat leren, vooral dat we niet te gauw tevreden zijn, want zowel A.R., C.H.U. als S.G.P.-stemmers hebben tezamen met hen, die hun stem uitbrachten op kleine partijen en plaatsen, waar de Prot. Chr. groepen niet met elkaar tot overeenstemming konden komen en met meer dan 1 lijst zijn uitgekomen, in verrassende eendracht P.v.d.A., V.V.D. en K. V.P.-candidaten en zelfs communisten in de gemeenteraden gekozen. Hiervan willen we enkele voorbeelden geven.

Veel verloren zetels

Daar is de uitslag van Deventer. Tijdens de vorige gemeenteraadsverkiezingen gingen A.R. en C.H.U. samen; zij kregen 2 zetels. Ditmaal kwamen beide partijen elk met een lijst uit. Zij kregen ieder 1 zetel. Indien ook ditmaal één lijst door beide partijen was opgesteld, had de Prot. Chr. groep met 2633 stemmen 3 zetels verkregen. Het gebeurde echter niet en zo kreeg de P.v.d.A., dank zij slechts 6 reststemmen een zetel, die anders de Prot. Chr. groepen ten deel was gevallen.

En dan de uitslag van **Dordrecht**. Waren in deze stad de A.R. en de C.H.U. met 1 lijst uitgekomen, dan waren 10 zetels behaald. Nu hebben A.R. en C.H.U. afzonderlijk slechts 9 zetels. Van het gescheiden optrekken der protestanten profiteerde de V.V.D., die met een restzetel ging strijken.

En dan **Ede**. De C.H.U. handhaafde zich met 8 zetels; de A.R. met 5. Samen hebben deze groepen dus 13 zetels van de 27. Indien beide groepen waren samengegaan, hadden zij beslag op 14 zetels gelegd en daarmee de volstreekte meerderheid in de raad behaald. Hier was het de P.v.d.A., die vrolijk lachend toekeek. Deze partij viel van 8 op 6 zetels terug, doch zou met slechts 5 zetels teruggekomen zijn, indien de A.R. en de C.H.U. gezamenlijk waren opgetrokken.

's-**Gravenhage**. De A.R. verwierf 6, de C.H.U. 4 zetels. Waren de groepen samengegaan, dan zouden niet 10, maar 11 zetels behaald zijn. De P.v.d.A. zou ook hier de dupe zijn geworden. Bovendien zou volgens het principe van de grootste gemiddelden de Prot. Chr. groepen direct in aanmerking gekomen zijn voor de 46e zetel, indien deze te verdelen zou zijn geweest. Een bewijs, dat de combinatie dicht bij de 12e zetel was. De lijst „Schrift en Belijdenis” heeft geen enkelen invloed gehad op de uitslag.

Meppel. A.R. en C.H.U. hebben hier met 2 lijsten 7 zetels behaald. Indien gecombineerd was opgetrokken, zou de Prot. Chr. groep 8 zetels hebben behaald en daarmee de grootste fractie in den raad zijn geworden. Het was echter op het nippertje, want 3 stemmen minder voor de combinatie en de uitslag zou niet veranderd zijn. Indien dus de lijsten van de A.R. en de C.H.U. gecombineerd waren geweest, dan zouden 3 stemmen de V.V.D. een restzetel hebben gekost.

Middelburg. Waren in deze stad A.R., C.H.U. en S.G.P. samen met 1 lijst uitgekomen, dan hadden de Prot. Chr. groepen geen 8 maar 9 zetels behaald. Thans ging de zetel, waarop de protestanten aanspraak kunnen maken naar de V.V.D., die anders evenals de K.V.P. 1 zetel ingenomen zou hebben. De P.v.d.A. verwierf 8 zetels, zodat de Prot. Chr. combinatie tevens de grootste fractie zou zijn geweest.

Ommen. In Ommen is de oude Prot. Unie weer opgedoken. Indien A.R., C.H.U. en de Prot. Unie samengegaan waren, zou een sterke fractie van 12 van de 15 zetels gevormd zijn. Thans kregen deze groepen afzonderlijk 11 zetels en kwam de P.v.d.A. met 2 in plaats van met 1 zetel in den raad.

Rotterdam. Het samengaan van A.R. en C.H.U. zou hier geen verandering hebben gebracht, doch was de combinatie uitgebreid met de S.G.P. en de Geref. kiesvereniging — beide partijen behaalden met 7854 stemmen geen enkele zetel — dan hadden de Prot. Chr. groepen geen 9 maar 10 zetels in bezit kunnen nemen. Hiervan zou de dupe zijn geweest de P.v.d.A., die dan haar zetelwinst (van 18 op 19) had kunnen afschrijven.

Utrecht. Indien A.R. en C.H.U. waren samengegaan, waren geen 8 maar 9 zetels behaald. De zetel zou ten koste van de K.V.P. verworven zijn.

Velzen. Bij het samengaan van A.R. en C.H.U. zou geen verandering in de uitslag zijn gekomen, doch waren de 150 stemmen van de Geref. kiesvereniging op de gecombineerde lijst uitgebracht, dan waren de Prot. Chr. groepen met 1 zetel meer uit de stembus gekomen, met het gevolg, dat een communist, die straks zijn zetel zal innemen, dan wel thuis had kunnen blijven. Hieruit blijkt, dat het onverantwoordelijk is een dissidente lijst in te dienen. Leden van de Geref. kiesvereniging hebben een communist in het zadel geholpen!

Zeist. In den ouden raad van Zeist had de A.R. 5 en de C.H.U. 3 zetels. In den nieuwen raad hebben beide partijen 5 zetels. Een mooie winst dus, doch deze had groter kunnen zijn, indien beide partijen met 1 lijst waren uitgekomen. Zeist zou dan 11 Prot. Chr. raadsleden hebben geteld met het gevolg, dat de V.V.D., die van 3 op 4 zetels kwam, geen winst behaald zou hebben.

Zwolle. A.R. en C.H.U. zijn hier niet samengegaan. Was dit wel gebeurd, dan had dit in eerste instantie geen verandering in den uitslag gehad, doch waren bovendien de 382 stemmen van de Geref. kiesvereniging op de gecombineerde lijst uitgebracht, dan was ten koste van de K.V.P. een zetel gewonnen en waren de Prot. Chr. partijen met 8 in plaats van met 7 zetels uit de bus gekomen.

Zwollerkerspel. Waren in deze gemeente A.R. C.H.U. en S.G.P. samengegaan, dan waren 8 zetels behaald. Thans hebben de afzonderlijke groepen op 7 zetels beslag gelegd. De P.v.d.A., die het dikwijls op de schotjesgeest heeft begrepen, was er thans goed mee af, want deze partij bezit thans 3 zetels, doch zou er maar 2 behaald hebben indien door de Prot. Chr. groepen 1 lijst was ingediend.

Slechts een greep

We deden slechts een greep uit de verkiezingsuitslagen, die ons land heeft opgebracht. Indien alle uitslagen onder de loupe genomen zouden zijn, waren ongetwijfeld nog meerdere verrassingen aan den dag getreden. Uit dit alles blijkt echter reeds overduidelijk, dat 't samengaan van Prot. Chr. groepen, vooral in grotere plaatsen van eminent belang kan zijn. In vele gemeenten heeft men de waarde van het samengaan bij gemeenteraadsverkiezingen ingezien en zijn de Prot. Chr. groepen met één lijst uitgekomen. Dat het steeds meer navolging mag vinden!

Het belang komt duidelijk tot uiting in **Apeldoorn**. Dank zij het samengaan van Prot. Chr. groepen werd door A.R. en C.H. samen 2 zetels gewonnen. De P.v.d.A. en de communisten verloren elk 1.

Het bleek ook in **Hilversum**. De Prot. Chr. groepen zorgden hier eendrachtelijk voor een verlies van 2 zetels van de P.v.d.A., die van 11 op 9 terugviel. Waren A.R. en C.H.U. niet samengegaan, dan zouden met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid de A.R. en de C.H.U. gezamenlijk met 10 zetels uit de bus gekomen zijn en was het verlies van de P.v.d.A. bij 1 zetel beperkt gebleven.

En tenslotte komt in **Zaandam** het voordeel van eendracht bij de Prot.-Chr. groepen tot uiting. In dit rode bolwerk konden de A.R. en de C.H.U. in combinatie 1 zetel winnen.

Naschrift

Dit artikel van onze medewerker geeft een aantal niet onaardige voorbeelden aan, waaruit blijkt dat samengaan van Prot. Chr. partijen bij gemeenteraadsverkiezingen gunstig werkt. Het artikel is echter eenzijdig. Er zijn in kleinere gemeenten waarschijnlijk tientallen gevallen na te gaan, waar een zetel gewonnen werd door het gescheiden optrekken. Bij twee resten zijn er twee kansen. Men verlieze dit niet uit het oog.

Wij vrezen, nu de gescheidenheid van de christenheid in de politiek moet worden aanvaard, dat samenwerking bij de stembus een zaak van beleid en niet van beginsel is. Wil men principieel over eenheid spreken, dan moet men dit niet bij de stembus, doch geheel los daarvan doen. De stembus is voor het demonstreren van eenheid als regel uiterst ongeschikt."

Met het naschrift van de redactie kunnen wij ons wel verenigen. Alleen curiositeitshalve geven wij deze beschouwing van dezen medewerker door. Daar zit een stuk speculatie in, waarvan de juistheid altijd moeilijk kan worden aangetoond.

In onze berekeningen is wel gebleken hoe voorzichtig men met dit cijfermateriaal moet omgaan. Het analyseren van den verkiezingsuitslag is altijd een

zeer moeizame bezigheid. Telkens stuit men op verrassingen. Men tracht tot een algemene conclusie te komen en dan blijken zich opeens feiten voor te doen, die daarmede in strijd zijn. Het is niet geoorloofd om plaatselijk de cijfers op te tellen en dan te concluderen dat bij gezamenlijk optreden een zetel winst zou worden verkregen, want het staat van te voren niet vast, dat men gezamenlijk dat aantal stemmen ook zou hebben verkregen.

Het experiment in Apeldoorn, waar de A.R.P. en de C.H.U. in zoverre hebben samengewerkt, dat de laatste lijst 1 had en de eerste lijst 1a, zodat de stemmen voor de zetelverdeling konden worden samengeteld, is, wat het aantal verkregen stemmen betreft, een succes geworden. Maar hetgeen gevreesd werd is inderdaad gebeurd. De C.H.U. verkreeg 2 zetels winst, de A.R.P. geen winst. En dat ligt voor de hand, wanneer men met de massafactoren rekening houdt. Men kan dit aan het publiek niet duidelijk maken. Aangenomen moet worden dat de A.R.P. bij geheel zelfstandig optreden een zetel winst zou hebben verkregen. Daaruit volgt deze conclusie, dat wanneer men tot samenwerking besluit, niet deze methode aanbeveling verdient. Men moet dan door onderling overleg inderdaad met één lijst uitkomen.

DE „DOORBRAAK”

A. Stapelkamp

Voor den oorlog was er, als bekend mag worden geacht, een nauwe samenwerking tussen de S.D.A.P., het N.V.V. en daarmede zich eensgeestes voelende culturele verenigingen als de V.A.R.A.

Toen is de oorlog gekomen en daarna de „doorbraak”.

Zowel het N.V.V. als de Partij van den Arbeid, als de opvolgster der vroegere S.D.A.P., pretendeerden dat er zich een volledige verandering had voltrokken. Beide hadden socialistische dogma's en bindingen, die de positieve christenen hadden belet toe te treden, volkomen prijsgegeven. Het N.V.V. stond open voor alle arbeiders. Er waren er ook in het protestants-christelijke kamp die er van onder den indruk kwamen. Bij de politieke partij, herdoopt in Partij van den Arbeid, werd hetzelfde geluid gehoord. Er zou nu een anderen koers worden gevolgd.

Sindsdien zijn een viertal jaren voorbij gegaan. We gaan nu niet schrijven over aangebrachte wijzigingen in programma's en beginselverklaringen.

Wijzigingen die met opzet zo vaag zijn gehouden, dat ieder er in kan lezen wat hij gaarne wil.

Wij vragen wel aan ieder die rustig en objectief de ontwikkeling heeft gadeslagen en nog elken dag gadeslaat: wat is er gewijzigd?

Er zijn enkele — maar gelukkig maar heel enkele — christelijke arbeiders, door sommige predikanten op een dwaalspoor gebracht, naar het N.V.V. overgegaan. Er zijn, misschien wat meer, maar toch ook geen groot getal, christelijke intellectuelen, naar de Partij van den Arbeid overgestoken.

Maar noch de eerstgenoemden, noch de laatstbedoelden hebben enige wijziging gebracht in de onderlinge verhoudingen.

De Partij van den Arbeid is als weleer de S.D.A.P. het geestelijk tehuis voor de humanistisch-socialistische volksgroep, gelijk het N.V.V. dat gebleven is voor de gelijkgerichte groep arbeiders. Beide vinden op hun weg als geestelijke culturele vereniging, de V.A.R.A. De enkele protestants-christelijke en roomse leden in beide organisaties oefenen daar geen invloed op.

Zij kunnen dat eenvoudig niet.

De financiële en organisatorische banden mogen dan niet meer zo hecht zijn als vroeger, de geestelijke banden trekken even sterk.

Ten bewijze daarvan vermelden we hier een mededeling die we vonden in het Aprilnummer van het officiële orgaan van de Federatie van Kunstenaars.

Dat bericht luidde aldus: „In Mei 1948 is door de besturen van de Partij van den Arbeid, voor het Nederlands Verbond van Vakvereni-

gingen, de V.A.R.A. en de Bond van Arbeiders Zangverenigingen in Nederland een prijsvraag uitgeschreven ter verkrijging van teksten van socialistische liederen. Uit een groot aantal inzendingen zijn door een beoordelingscommissie vijf liederenteksten bekreund.

Het is de bedoeling, dat nu op elk dezer teksten een melodie wordt gecomponeerd, die geschikt is als eenstemmig socialistisch strijdlid gezongen te worden op bijeenkomsten en, na vierstemmige koorbewerking, door Arbeiders Zangkoren."

Wij geven gaarne toe, dit is geen mededeling van schokkende aard. Maar ze levert wel het bewijs dat er in deze kringen in feite niets veranderd is.

Niets veranderd in de verhouding en vooral

in de geestelijke verwantschap tussen N.V.V., P.v.d.A. en V.A.R.A. en ook niets veranderd in het uitgesproken humanistisch-socialistisch karakter dezer organisaties.

De Protestants-Christelijke leden der politieke partij mogen een eigen werkgemeenschap hebben, evenals de Rooms-Katholieke leden, aan het karakter der partij als zodanig verandert dit niets. Met het N.V.V. staat het al precies eender. Bij de huidige verhoudingen zal men het de christelijke en roomse leden zo gemakkelijk mogelijk maken.

Maar de legertroups gaat verder in richting reeds voor jaren aangegeven: humanistisch en socialistisch.

Van een doorbraak dezer richting is geen sprake.

Kiesrecht, Kamer en Volk

T. Cnossen

DE sterke bevolkingsgroei heeft ook haar invloed op het aantal stemgerechtigden.

Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 1937 bedroeg het aantal kiezers 4.462.859, in 1946: 5.229.927, in 1948: 5.444.785. Het aantal kiezers, dat zijn stem uitbrengt is gemeenlijk groot. In 1937: 4.212.903; in 1946: 4.760.711, en in 1948 4.933.735.

Daarentegen is het aantal zetels van de Tweede Kamer 100, dat van de Eerste Kamer 50 gebleven (sedert 1887).

Het direct actieve kiesrecht werd in 1848 ingevoerd. Bij de Grondwet van 1815 werden de leden der Tweede Kamer gekozen door de Provinciale Staten, zoals nu nog het geval is bij de Eerste Kamer.

Doch de Grondwet van 1848 kende nog allerminst het algemeen kiesrecht. Het census-kiesrecht gaf die bevoegdheid slechts aan een klein deel der mannelijke burgerij.

Eerst in 1917 werd het algemeen kiesrecht voor mannen ingevoerd, voor de vrouwen in 1919. In 1917 was haar het passief kiesrecht verleend, d.w.z. de vrouwen werden verkiesbaar als lid van de Tweede Kamer. In datzelfde jaar werd ook het evenredigheidsstelsel ingevoerd, waarbij de honderd zetels worden verdeeld in verhouding tot het aantal stemmen, dat in het hele land gezamenlijk wordt uitgebracht.

Daarvóór bestond het meerderheidsstelsel. Volgens de Grondwet van 1887 was het land in een aantal districten verdeeld en werd de candidaat dadelijk of bij herstemming gekozen. Dadelijk als hij de volstrekte meerderheid verkreeg, bij herstemming als opnieuw gestemd werd over de twee kandidaten, die het hoogste aantal stemmen verkregen.

De voor- en nadelen van beide stelsels zijn dikwijls breed uitgemeten.

Bij een districtenindeling was willekeurigheid niet uitgesloten. De minderheden werden verwaarloosd. De uitslag van de stemming gaf geen zuivere weerspiegeling van de politieke verhoudingen. Zo verwierf de A.R. partij in 1901 niet minder dan 24 zetels, wat ook toen meer was dan waarop zij recht had. In Engeland kent men ook thans nog dit stelsel

en ook daar is de historische indeling der districten niet meer in overeenstemming met de werkelijke, demografisch en sociaal-economisch geheel gewijzigde toestand.

Het heet, dat Churchill, toen hij bij zijn bezoek aan ons land in de Tweede Kamer zijn helaas te weinig gepubliceerde rede hield, in een persoonlijk gesprek waardering toonde voor het Nederlandse systeem van evenredige vertegenwoordiging. Velen hier zijn bereid hetzelfde te doen ten aanzien van het Engelse. Dertig jaar ervaring met de evenredige vertegenwoordiging heeft de liefde ervoor niet verhoogd. Bij het districtenstelsel was de verstarring veel geringer dan bij de huidige gang van zaken. Er is bij bestaande Nederlandse verhouding met de evenredige vertegenwoordiging inzake een hoofdpunt van Regeringsbeleid geen effectief beroep te doen op het volk. De stembus van het vorig jaar wees dit uit. De Indiëpolitiek verwekte slechts een kleine rimpeling in de politieke vijver.

Dr Colijn heeft dan ook meermalen op forse wijze zijn afkeuring over dit stelsel laten horen. De band tussen de leden van de Volksvertegenwoordiging en de kiezers is tevens verzwakt. Ook dat is een punt van grote betekenis.

Merkwaardig is ook, dat het aantal leden van de Tweede Kamer al langer dan zestig jaar gelijk is gebleven. Hoewel onze bevolking in die periode meer dan verdubbeld is en de bemoeienissen van de Kamer in sterke mate zijn toegenomen, bleef het honderd.

De regeling was als volgt:

1815: 110 leden;

1840: 58 leden;

1848: één lid per 45000 inwoners;

1887 tot

heden: 100 leden.

Zoals het thans is, vertegenwoordigt ieder lid niet minder dan 100.000 inwoners en meer dan 50.000 stemgerechtigden.

Wij achten het aantal kamerleden voor dezen tijd te klein.

Ieder kent, naar ik mag aannemen, het overbekende adagium van Groen van Prinsterer: „Er is geschreven, er is geschied”. Er is, zo leerde Groen, een openbaring Gods in de Schrift, maar ook in de historie. Er zijn over dit woord van Groen door heel veel knappe mensen vaak heel veel domme dingen gezegd en daaronder één kwaadaardige aantijging, die altijd nog weer opgeld moet doen. De nevenstelling van het: „er is geschied” naast het „er is geschreven” zou het eenmaal voldongen feit der historie achteraf een Goddelijke sanctie verlenen. Hoe krom 't in de historie soms mag zijn toegegaan, zijn gebeurtenissen voldongen feiten geworden dan zouden we eruit te besluiten hebben dat God 't ook zo heeft gewild en daaruit zouden wij onze richtlijnen te trekken hebben voor ons beleid in de toekomst. Zou dat waar zijn, dan hadden we hier te doen met niets minder dan met een onder vrome schijn binnengeloodst amoreel conservatisme van de ergst denkbare soort.

Hoe zoiets mogelijk is, is eenvoudig een raadsel, want men hoeft slechts weinige letters van Groen te hebben gelezen om te weten dat zoiets wel heel ver buiten zijn gedachtensfeer ligt. Toegepast bv. op Indië, zou het betekenen: Zie, we hebben daar eeuwen geleden ons nu eenmaal gevestigd, met ook niet altijd even fraaie methoden, maar dank zij 't feit dat wij daar heer en meester geworden zijn, beschikken we nu over 't Goddelijk recht en hebben we de plicht ons daar als heer en meester nu ook te handhaven en alle gedachten aan zelfbestuur van die volken is revolutie en uit de boze. Ja misschien zijn er wel hier en daar mensen, die er zo over denken. Maar laat ze dan een andere autoriteit zoeken om zich mee te dekken en niet Groen. Deze verwrin-

ging van Groen's bedoeling nog even verder toegepast, b.v. op Indië, zou tevens insluiten dat we, eenmaal het hoofd in de schoot gelegd hebbende ook te besluiten hebben, dat ook deze toestand weer Gods wil is, waar wij ons bij hebben neer te leggen. Alzo dus wel hoog en principieel van de toren blazen, maar practisch is het een amoreel huldigen van de norm der normloosheid. Al willen we ons hier niet op het pad der politiek begeven, 't mag toch wel even gezegd dat we hier niet zijn in de sfeer van Groen, maar juist wel in de sfeer van Schermerhorn, die van oordeel is dat we niet hebben uit te gaan van het recht, maar van de werkelijkheid. (Alsof het recht iets onwerkelijks zijn zou!)

Wat Groen dan wel bedoeld heeft? Dit, dat dezelfde God, die Zijn ordinanties heeft gegeven voor het leven der mensen in de Schrift, ons in de historie doet zien dat deze ordinanties maar niet in willekeur gegeven zijn, zodat de mens er evengoed en ongestraft, autonoom aan zijn eigen inzettingen en bedenkselen voor in de plaats zou kunnen stellen. Wat dit zeggen wil in de geschiedenis van een volk toont ons het revolutionnaire Frankrijk, dat zich van Gods normen heeft afgewend en daarvan de vruchten plukt in geestelijke en zedelijke zelfontbinding. „Het gebod Gods is ten leven”, „maar allen die Mij haten hebben de dood lief”. Onze zuchtende en naar uitkomsten zoekende wereld van vandaag is er om dat te bevestigen.

Dus: de voldongen feiten zijn er, maar naar de betekenis daarvan hebben we te vragen bij het licht van Gods openbaring in Zijn Woord. Het: „er is geschied” heeft bij Groen de kracht van het Bijbelwoord: „Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten”.

Dit ambt wordt tegenwoordig een „beroep”. Reeds daaraan kleven grote bezwaren. Doch dit slecht betaalde beroep vraagt, wil men het conscientieus uitoefenen, zoveel inspanning, specialisatie, kennis en arbeidslust, dat slechts een enkele daartoe in staat is.

Hoe nodig ook, algemene politieke ontwikkeling is op zichzelf niet meer voldoende voor het Kamerlidmaatschap, althans niet de enige factor. Om het op de praktijk van vandaag te projecteren.

De A.R. Kamerfractie telt geen enkele militaire specialiteit (leger, marine en luchtmacht dan maar als een geheel genomen); zij heeft niemand in haar midden, die enige scholing heeft gehad op het gebied van de tegenwoordig zo belangrijke buitenlandse diensten en verhoudingen; zij mist in haar club een man, die hetzij industrieel, reder of koopman, deskundig is op het gebied van het internationaal bedrijfsleven.

Zo valt het lijstje gemakkelijk met nog een dozijn uit te breiden. Reeds uit dien hoofde moet het gewenst worden geacht, dat de Tweede Kamer een groter aantal leden verkrijgt.

Het gevaar van nog meer uitbreiding van de openbare discussie behoeft niet te bestaan. De Kamer en haar president hebben door middel van het reglement van orde dat zelf volkomen in de hand. Het is o.i. niet juist, dat de Kamerleden, zoals thans het geval is, onder het werk bedolven worden, wat allerlei vertraging kan veroorzaken waardoor hun practisch de weinige gelegenheid om contact met het volk te hebben, nog meer wordt ontnomen. Het is ook onjuist, dat een bevolking van 10 millioen zich vertegenwoordigd ziet door zulk een klein aantal personen, waardoor de in dat volk aanwezige krachten zeer onvoldoende mobiel worden gemaakt.

Wat uiteindelijk weer tengevolge heeft verslapping van de belangstelling voor de publieke zaak,

TEKEN AAN DEN WAND

J. W. OOMS

Een verschijnsel, dat tot ernstig nadenken zou moeten stemmen en dat voor onze Antirevolutionaire partij reeds in een betrekkelijk nabije toekomst gevolgen kan hebben, is wel de distanciëring der Christelijke kunstenaars van onze partij.

Iemand, die ook maar enigszins op de hoogte is met de hedendaagse Christelijke kunst en haar beoefenaars, weet, dat weinigen van de Christelijke dichters, schrijvers, schilders en musici in hun uitingen ten aanzien van de politiek, nog liefde tonen te bezitten voor de Antirevolutionaire partij en haar-beginsel. Is dit werkelijk van zoveel belang voor de doorwerking van onze beginselen? Op grond van allerlei feiten moeten wij hierop bevestigend antwoorden. Men moet de sympathie van de kunstbeoefenaar voor een politieke organisatie niet onderschatten.

Het is slechts te gissen, hoeveel winst (zowel in ideëel opzicht als in ledental) de socialistische partij in vroeger jaren heeft geboekt door directe of indirecte medewerking van hun socialistische kunstenaars. Er is geen schatting naar te maken, maar dat de bloei van het socialisme voor een niet gering deel te danken is aan de kunstenaars, staat wel vast. Zonder een Querido, Heijermans, Henriëtte Roland Holst-v. d. Schalk, Adama van Scheltema, A. M. de Jong en anderen zou de socialistische idee veel moeizamer vat hebben gekregen op de massa.

Dat een verderfelijke organisatie als de N.S.B. bij ons volk zo weinig gehoor vond, is onder anderen ook te danken aan het feit, dat die beweging niet het enthousiasme van kunstenaars vermocht te wekken. Daardoor ontbrak het er die beweging aan, ons volk zingende en vertellende te kunnen doordringen van haar plannen en wensen. Stellig zou de N.S.B. veel gevaarlijker zijn geweest, indien zij de kunstenaars op haar hand gehad had.

Als nu onze Antirevolutionaire partij haar greep op de Christelijke kunstbeoefenaars dreigt te verliezen, betekent dit stellig een gevaar voor de toekomst.

De kunstenaar is stem van zijn volk, stem van zijn gemeenschap vooral. De kunst is het spiegelbeeld van een innerlijk leven van een volk, de kunstenaar die spiegel zelve. Indien de kunst thermometer is van het gevoelen van het volk, waar de kunstenaar deel en stem van is, dan zal het duidelijk zijn, dat de gesignaleerde distanciëring met recht aanleiding tot bezorgdheid kan geven.

In den kring van Christelijke kunstenaars

zijn nog slechts schaars aan te wijzen de mannen, die liefde hebben voor de Antirevolutionaire beginselen. Nòg geringer is het deel, dat de partij genegen is. Maar van de Christelijke kunstenaars — óók van hen, die niet de doorbraak hebben gezocht op het gebied van de kunst, — zijn er velen, die onverbloemd hun liefde voor een andere partij verkondigen. Met name de jongere generatie telt er velen, die dweepziek hun lof spreken over de Partij van den Arbeid, hoewel zij van „huis-uit” toch in de Antirevolutionaire beginselen zijn grootgebracht. Zelfs het Contact van Christelijke auteurs, dat als het ware een voortzetting is van den vooroorlogsen Chr. Auteurskring, telt voor het merendeel leden, die zich hebben gedistanciëerd van de Antirevolutionaire principieën.

Er is dus een manco; de vraag mag nu worden gesteld, aan welken kant de oorzaak schuilt van dit vervreemden van onze partij. De betreffende Christelijke kunstenaars begaan, mijns inziens, een kapitale fout: zij vergeten willens en wetens de historie van onzen politieke strijd en verliezen daardoor de noodzaak van het anti-revolutionaire beginsel uit het oog.

Voorts ziet men vooral bij de jongeren als een zeer begerenswaardig doel: het niveau der zogenaamde algemene kunst te bereiken. Dat die „algemene” kunst geënt is op socialisme en communisme, verliest men jammerlijk genoeg uit het oog. Men vergeet bovendien, dat de Christen-kunstenaars een veel hoger en zeer apart niveau dienen te bereiken. Immers, zij hebben niet de opdracht van een idee of principe, maar van Godswege!

Dit neemt niet weg, dat er ook bij de partij een manco is. Zij ziet blijkbaar geen kans om een klemmend beslag op den Christelijken kunstenaar te leggen. Zij heeft te weinig de noodzaak van een eigen Christelijke cultuur, ook ten opzichte van de kunst, laten zien. Na het heengaan van Kuyper heeft de antirevolutionaire partij te weinig aandacht besteed aan dit terrein van ons volksleven. De S.D. A.P. liet vroeger niet na om in hun eigen pers- en propagandageschriften de stem van een socialistisch dichter of schrijver te laten klinken. Hoe staat het met ons propaganda-materiaal? Onze partij-pers is in dit opzicht schraal en bloedarm.

Zo moeten wij het betreuenswaardige feit constateren dat aan beide zijden een verkieling is ontstaan, die ernstige gevolgen kan

hebben. Want die geringe belangstelling van Christelijke kunstbeoefenaars is een teken aan den wand. Heden zijn het de meeste der in onzen kring bekende kunstenaars, maar morgen is het de gemeenschap, waar die kunstenaar stem van is, die blijk geeft van een verkilling.

Zal de Antirevolutionaire partij zich dan dienen te richten naar hetgeen in Christelijke kunstenaars leeft? Stellig niet! Politiek mogen wij ons slechts richten naar Gods Woord. En daarom moet het omgekeerde geschieden: de kunstenaar moet weer aanknopingspunten vinden in de antirevolutionaire beginselen.

De kunstenaar moet dus min of meer politicus worden? Ja, — want hij kan geen kluzenaar zijn. Maar hij zal dit moeten doen op zijn wijze. Zonder direct „in de politiek” te zijn, zal hij toch een politieke overtuiging moeten

hebben, want met minder kan hij niet toe. Een toenadering en een begrijpen is dus nodig; want als wij de kunstenaars als herauten van een beginsel moeten missen, betekent dit bloedarmoede.

Maar wat dan? En hoe nu verder?

De anti-revolutionair, boer en burger tot zelfs in de kleinste gemeente van ons Vaderland, zal niet maar een antirevolutionaire stemmer moeten zijn, maar in wezen **antirevolutionair!** Hij zal weer de bezieling moeten krijgen om met enthousiasme te getuigen van zijn beginsel en de organisatie. Het zout moet weer, gelijk als in de glorie-tijd van het antirevolutionair belevens, zoutend worden en doortrekken de gehele gemeenschap. Dan zal vanzelf de stem van die gemeenschap ook worden geraakt door het vuur van een rotsvaste overtuiging!

Socialisatie van den mens

Dr. A. Zeegers

De economische politiek der socialistischen moet krachtens haar doelstelling altijd een totalitair karakter dragen. Een maatschappij, die men wil laten functioneren volgens een bepaald plan, is alleen mogelijk indien de Overheid het gehele leven in handen heeft, om het even of dit nu geschiedt in den weg ener bedrijfsorganisatie in socialistischen geest, dan wel in die der socialisatie.

Engeland, waar Labour haar socialistische beginselen kan uitleven, daarbij niet belemmerd door compromissen met hele of halve „reactionnaires” toont ons de practijk, waartoe de toepassing der socialistischen beginselen moeten leiden.

Nadat men aanvankelijk volstaan had met de belangrijkste sectoren van het bedrijfsleven te socialiseren, kwam al spoedig de mens zelf aan de beurt. Geen wonder, want ook in dit opzicht is de levende mens belangrijker dan de stoffelijke productiefactoren als grond, fabrieken, machines, vervoersmiddelen enz. Ingevoerd werd de geleide arbeid. De Overheid kreeg het recht arbeiders uit naar haar oordeel minder nuttige sectoren van het bedrijfsleven over te plaatsen naar sectoren, die zij belangrijker achtte. Dat hiervan gedwongen verhuizingen en uit elkaar halen der gezinnen het gevolg was, werd op den koop toe genomen. Wie niet durfde meewerken, werd met gevangenisstraf bedreigd!

Na dezen eersten aanslag op de persoonlijke vrijheid van den mens — die, en dat strekt Engeland tot eer!, overigens niets opleverde — volgde onlangs een tweede, veel ernstiger. Teneinde de ordening zo doeltreffend mogelijk te doen zijn en niets aan het toeval of den persoonlijken willekeur over te laten, heeft

men de zaak in de kern, de planning der geboorten, aangepakt. Er is n.l. een rapport verschenen van een commissie onder leiding van een zekeren Sir Hub. Henderson, in welk rapport bepleit wordt rationalisatie van de bevruchting, gezinsplanning onder staatstoezicht, zomede regeringsvoorlichting in het juiste gebruik der voorbehoedmiddelen.

Hier treedt de socialisatie in haar inderdaad duivelse consequenties eerst recht aan het licht. Hier wordt de mens zelf gesocialiseerd. Hier geldt letterlijk wat Emil Brunner in zijn boek „Gerechtigheid”¹⁾ sprekend over de beschikkingsmacht over eigen lichaam zegt:

„Wanneer deze persoonlijke vrijheid wordt opgeheven ten behoeve van een door de staat gedicteerde eugenetische planmatige politiek, dan is dit een der verschrikkelijkste vormen van tyrannieke ongerechtigheid. Nergens meer dan hier zou een menselijke rationele planmatigheid direct ingrijpen in de rechten van den Schepper, die door menselijke voortplanting mensen scheidt.”

Het persbericht, waaraan wij de mededeling van het zo juist genoemde rapport ontleen, zegt dat alleen de Rooms-Katholieken principieel afwijzend staan. Van de Anglicaanse Kerk valt geen krachtige houding te verwachten. Treurige toestand.

Treurig ook dat er in Nederland mede-Christenen zijn die ons de Engelse toestanden, zonder Christelijke politieke partijen, als ideaal aanprijzen. Mocht tenminste dit ontstellend bericht hen tot nadenken stemmen!

1) Nederlandse vertaling uitgekomen bij Ten Have, Amsterdam in 1948. Zie voor citaat blz. 70.

OM HET BEGINSSEL

Het is reeds enige tijd geleden, dat het Chr. Hist. Dagblad „de Nederlander” werd opgeheven. Teneinde de principiële voorlichting te dienen verschijnen nu op onregelmatige tijden „Vlugmaren” onder den naam van „De Nederlander”, met als ondertitel „Nederlandsche Gedachten etc.”

In het eerste nummer van deze Vlugmaren komt een uitvoerig artikel voor „Om het beginsel” waarin een principiële uiteenzetting wordt gegeven over de Indische politiek. Aangenomen mag worden dat ook in onzen kring met belangstelling van dit artikel zal worden kennisgenomen.

De Christelijk-Historische Unie verkeert in een moeilijke positie.

Houding sedert 1945

Sedert 1945 heeft zij, krachtens een harer, door Groen van Prinsterer geformuleerde en door de Savornin Lohman bij de revolutiepoging van 1918 in practijk gebrachte, grondbeginselen: *niet pacteren met de Revolutie*, in principiële oppositie gestaan tegen de Kabinetten Schermerhorn en Beel. Met kracht heeft zij zich verzet tegen de onwaardige en onvruchtbare onderhandelingen met Djocja, die hebben geleid tot de rampzalige accoorden van Linggadjadi en de Renville. Ook de steeds onduldbaarder inmenging van de Veiligheidsraad in de zaken van het Koninkrijk was voor haar principiëel onaanvaardbaar. Bovenal ging haar verzet tegen de *ongrondwettigheid van het Regeringsbeleid*, dat slechts steunde op 'n Londens noodbesluit, dat sinds de Bevrijding zijn rechtskracht verloren had.

Moeilijkheid dier houding

Dat, hoezeer als noodzakelijkheid gevoeld, deze oppositie voor een partij als de Unie grote moeilijkheid meebracht, behoeft nauwelijks betoog.

Wij erkennen, krachtens ons beginsel, het gezag als uit God en zijn, dientengevolge, steeds bereid, zoveel dit slechts mogelijk is, achter de dragers van het gezag te staan. Het is daarom begrijpelijk, dat verscheidene leden onzer partij in de afgelopen jaren voor grote innerlijke conflicten zijn komen te staan. Werd de oppositie, door sommige harer woordvoerders, niet nódeloos scherp gevoerd? Zou het niet beter zijn, te streven naar een toestand, die aan de Unie zou toestaan haar door haar beginsel opgelegd isolement te verlaten en de hand te reiken aan de overige partijen, om in vruchtbare samenwerking te

redden, wat nog te redden viel? Het was alleszins in overeenstemming met het beginsel en de geest der partij, dat de leider der Unie zich beijverd heeft, de mogelijkheid te scheppen van een nieuwe Regering, aan welke, met behoud van beginsel, steun mocht worden verleend.

Het nieuwe Kabinet

Deze mogelijkheid scheen geboren te worden door de Grondwetsherziening, aan welke de Uniefracties, op voorgang van de heer Tilanus, ondanks ernstige bezwaren ook in de partij, ten slotte haar steun hebben verleend. Het Kabinet-Drees werd gevormd.

Kon aan dit Kabinet vertrouwen worden geschonken?

Dit vertrouwen kon moeilijk berusten op de zending van Dr Beel als Hoge Commissaris naar Indië; deze droeg immers de hoofdverantwoordelijkheid voor het wanbeleid waartegen de Unie zich had verzet. Evenmin op het zitting nemen in het Kabinet van een lid der partij; bij ons gaat het niet om personen, maar om beginselen. Trouwens, wat vermag één man in een heteroog gezelschap van in meerderheid andersdenkenden? Op grond wellicht van het program van het Kabinet? Ook dat niet; indien er een was, bleef het geheim.

Vrijblijvend!

De Unie mocht dus aan het Kabinet slechts het openingscrediet toestaan, dat zij aan elke nieuwe Regering der Koningin pleegt te verlenen.

„Het roer moet om! onder deze verkiezingsleuze was de Unie in 1948 de verkiezingen tegemoet gegaan; ze betrof in de eerste plaats het Indisch beleid en de houding ten aanzien van de Veiligheidsraad” ¹⁾

Op grond van dit program hebben de kiezers aan de Unie-candidaten hun vertrouwen geschonken.

Het feitelijk beleid der Regering zou dus moeten uitwijzen, of dit aanvankelijk vertrouwen kon blijven bestendig. Zo trad de Unie de Regering tegemoet met „vrijblijvend vertrouwen”.

Grondslag van het Kabinet

Wel was er gegronde hoop, dat dit vertrouwen niet zou worden beschaamd. Want mocht het program dan al niet openbaar zijn: *het Kabinet was gevormd op de grondslag van de herziene Grondwet*. Art. 209 dier wet bevat bindende voorschriften voor de hervorming van het Koninkrijk. Aan de vaststelling dier

¹⁾ Vgl. Koningin en Vaderland van 11 Maart 1949.

voorschriften had de Unie, door het amendement-Tilanus, een werkzaam aandeel genomen. Getrouwe handhaving dier voorschriften mocht van het nieuwe Kabinet worden verwacht: het had ze bezworen.

De Nieuwe Koers. . . .

Uiteraard moest enig geduld worden geoefend. Het schip van Staat kon slechts langzaam worden gewend. Doch er waren aanwijzingen, dat inderdaad een nieuwe koers was uitgestippeld. In het program, dat Dr Beel bij zijn pogingen tot vorming van een nieuw Kabinet had aangeboden, was één der hoofdpunten, dat sterkere bemoeienis van de Veiligheidsraad en grotere bevoegdheden der Commissie van Drie zou worden afgewezen: men mocht aannemen, dat Dr Beel dit standpunt ook als Hoge Commissaris deelde, en dat tussen het nieuwe Kabinet en de Hoge Commissaris op dit belangrijk punt overeenstemming bestond. En de tweede actie tegen de Republiek scheen te bewijzen, dat aan de pogingen om met hare onbetrouwbare leiders tot samenwerking te geraken, voor goed een einde was gekomen. Geheel in deze nieuwe koers lag de belofte tot onverwijld instelling van een Federale Interim-Regering. De onderhandelingen te 's-Gravenhage met de Federalen nopens het statuut dier regering, bekroond met de afkondiging van het B.I.O.-besluit, vormden een aanzienlijk succes. De federalisatie van Sumatra werd krachtig ter hand genomen. De tweede Sumatra-conferentie besloot het eiland als geheel aan de greep der revolutionaire Republiek te onttrekken.

. plotseling afgebroken

Doch plotseling werd de nieuwe koers afgebroken. De instelling der Interim-regering werd afgelast. De Unci, met haar uitgebreide bevoegdheid, werd stilzwijgend aanvaard; de federalisatie van Sumatra stopgezet; niet vernietiging, maar wederoprichting, op 's Rijks kosten, onder dezelfde leiders, van de Republiek, bleek het doel, waarvoor het bloed onzer zonen was gestort; onder de gewillig aanvaarde voogdij van de Amerikanen ging de nieuwe Regering opnieuw een poging doen om het Koninkrijk te herbouwen op het drijfzand der Djocjase Revolutie. Met volle zeilen werd in de oude koers voortgestevend. En, comble de malheur: de Regering verklaarde dat zij, in stede van aan de Grondwet, zich strikt aan het met de Grondwet op essentiële punten (zoals de Uniekroon) onverenigbare Renville-accoord zou houden: de bindende voorschriften dier Grondwet zouden slechts „richtlijnen” voor de onderhandeling ter Ronde-Tafel-Conferentie zijn!

De Unie zwenkt

Desondanks zegden de Uniefracties in de beide Kamers hun vertrouwen niet op; ondanks velerlei bezwaren lieten zij de Regering haar gang gaan; de heer Tilanus was en bleef optimistisch. Zijn enige zakelijke verklaring, waarom de Unie thans de nieuwe poging tot pacteren met de Revolutie gedoogde, was: men had al zo lang met de Djocjase heren gepraat dat men nu wel verder praten moest! Niemand kon het zich toen langer verhelen: *niet* de Regering, maar *wel* de Unie was van koers veranderd.

Zwart wordt wit

Onder die omstandigheden kwam de Algemene Vergadering der Unie te Amsterdam bijeen. Men mocht van de Voorzitter der Unie daar een brede, heldere, overtuigende uiteenzetting verwachten, waarom hij thans een Regering steunde, die dezelfde koers volgde welke de Unie tot de Grondwetsherziening als strijdig met 's Lands belang en het Uniebeginsel met felheid had bestreden, en waarom wat in April 1948 zwart heette, in April 1949 wit moest worden genoemd? In deze verwachting is de Vergadering teleurgesteld. Wat omtrent de Indonesische politiek werd gezegd was zakelijk van weinig betekenis.

Het beginsel verworpen

Doch wel bleek uit de rede van de Unie-voorzitter iets anders en wel van verontrustende aard: de wijziging in de praktische Unie-politiek vond haar oorzaak in een wijziging, althans bij de Unie-voorzitter, van het beginsel, waarop deze politiek berust.

Met beslistheid werd het beginsel, *niet pacteren met de revolutie*, waarop sedert 1945 de Unie-oppositie heeft berust, thans door de Unie-voorzitter verworpen. Met de toepassing van dit beginsel „zijn wij er niet!” Wie had dat ooit beweerd? Maar om een nieuwe, betere koers in te slaan, moet men de oude, verkeerde koers verlaten. Het afbreken van de onderhandelingen met de Republiek moest niet het einde, maar het begin der wijsheid zijn; de wijsheid zelve lag in het inslaan van de nieuwe koers, waarvan wij het gelukkig begin hebben geschetst.

Groen uit de tijd

Overigens bleek het bij de Unie-voorzitter niet alleen tegen dat éne beginsel te gaan. Groen van Prinsterer en zijn leer als geheel werden uit de tijd verklaard! Niet zonder humeur werden zij, die „ook in onze tijd voortdurend met Groen komen aandragen” in de hoek der conservatieven gezet, die achter zijn bij hun tijd. „Wij kunnen ons soms laten voorlichten door geschiedenis en voorgeslacht,

maar we kunnen en mogen de vraagstukken niet bezien door de bril van onze grootouders". *Niet pacteren met de revolutie* moge in Groen's tijd wijs geweest zijn; in onze progressieve tijd zijn wij wijzer, is zelfs dat pacteren de kern van ons nieuwste Regeringsbeleid geworden. Hebben wij ook in de schoolkwestie, met alle waardering, Groen niet in zijn hemd laten staan, om Van der Bruggen's leiding te aanvaarden?

En om 's Heren Tilanus bedoeling den volke duidelijk te maken, publiceerde het weekblad de *chr. hist. Nederlander* onder de titel „Niet door Grootvaders bril”, bij Groen's slechtste portret het onderschrift: „ons scherp in de geest gegrift” maar „we volgen de lijn van Van der Bruggen”. Dat is inderdaad *volkomen* duidelijk: met Groen's portret wordt zijn leer aan de spijker gehangen! Zijn naam zal, in de Unie, voortaan slechts een reclamevlag zijn, die de lading niet meer dekt. Wij weten, althans de heer Tilanus weet het nu beter dan hij.

Beginsel en Toepassing

Wat ons in deze beschouwingen van de Unie-voorzitter aanstonds treft, is de verwarring van beginsel en toepassing. Wij laten daar, dat geen kenner van de schoolstrijd de stelling zal onderschrijven, dat onze richting daarin de lijn van Van der Bruggen heeft gevolgd.¹⁾ Maar *argumenti causa* deze stelling aanvaardende: Groen heeft natuurlijk van een bepaalde oplossing van de schoolstrijd nooit een beginsel gemaakt! Zijn beginsel was, en dat is nog ons beginsel, dat onderwijs en opvoeding onscheidbaar zijn en dat, derhalve, in een Christelijk volk de schoolwetgeving een christelijk opvoedend onderwijs voor allen die dat verlangen mogelijk moet maken. Om dit beginsel te verwerkelijken heeft de grote tacticus alle oplossingen beproefd, die hem kans schenen te bieden.

Aard van een beginsel

Een *beginsel* is altoos geldend; *de toepassing van een beginsel* is verschillend naar tijden en omstandigheden. De regel: *niet pacteren met de revolutie* is dáárom een *beginsel* omdat hij los van de tijden staat, voor alle tijden geldt, „ook in onze tijd”; de ervaring der jongste jaren heeft geleerd, dat zulk pacteren thans even onvruchtbaar is als het b.v. in 1830 was. Een Christelijk-historisch man, die geleerd heeft uit beginselen te denken en te handelen, weet, dat men niet ongestraft een beginsel terzijde kan stellen. Hij kon en kan daarom niet optimistisch zijn over het resultaat

1) Wij hopen aan dit onderwerp t.z.t. een afzonderlijk artikel te wijden.

van het weer inslaan van de oude koers door de nieuwe Regering.

Eigenaardigheid der Chr. Hist. beginselen

Wat is de eigenaardigheid *onzer* politieke beginselen, vergeleken met die onzer tegenstanders? Zij leven uit de rede: hun schema's zijn „hersenschimmen”; daarom zijn zij in wezen utopisten. Wij, daarentegen, wier politiek in de diepste grond op openbaring berust, vertrouwen niet zo op eigen, door de zonde verduisterd verstand; onze beginselen steunen op de ervaring. Wij zijn realisten; onze beginselen zijn verankerd in de empirische beleidsregels: politieke levenswijsheid.

Daarom moet ook de door de Unie-voorzitter bij het debat gemaakte tegenstelling tussen de mannen van de studeerkamer en de mannen van de practische politiek met nadruk worden verworpen. Zeker! het begrip van onze beginselen kan en moet door studie worden verdiept! alle grote staatslieden waren grondige kenners van staatsrecht en historie; maar het zou wel treurig zijn voor een volkspartij als de Unie is, indien de kennis harer beginselen alleen onder de studeerlamp kon worden verkregen! Het tegendeel is het geval: zij zijn, hoevaak de wijze verborgen, de christen, die bij Schrift en Historie leeft, aanstonds vatbaar en zó eenvoudig, dat ze vaak met een spreekwoord kunnen worden vertaald. Wat zegt de regel: *niet pacteren met de revolutie* anders, dan dat het met onwillige honden slecht hazen vangen is?

Een nieuw beginsel

Tegenover en in plaats van het oude beproefde beginsel, waaruit de Unie-oppositie van 1945/48 voortvloeide, is nu door de Unie-voorzitter een nieuw, tot dusver onder ons gans onbekend beginsel ten grondslag aan ons meezeilen in de vroeger verworpen koers gelegd. Het verwijt: „ook gij pacteert met de Revolutie” wordt door hem afgewezen met de vraag:

„Sluiten de heren de ogen niet voor wat zich in geheel Oost-Azië voltrekt? Wij erkennen Gods leiding in de historie der volken. Ik vraag, gaat het ontwaken van Azië buiten Gods leiding om?”..... „Veel kiezers en kiezeressen hebben echter begrepen, dat men er met een negatief standpunt niet kwam, dat in het leven der volkeren, in het bijzonder bij die in Oost-Azië, zich sentimenten hebben geopenbaard en nationaliteitsgevoelens zijn ontstaan, die men niet zonder meer met een conservatief gebaar terzijde kan schuiven. Zij hebben begrepen, dat deze nationaliteits-sentimenten, deze begeerten om zich zelf te besturen, niet beperkt zijn gebleven tot het vroegere Britsch-Indië, waar de Koning van Engeland zijn Keizerskroon neerlegde..... maar dat deze verlangens en be-

geerten ook waren doorgedrongen tot Indonezië..... Zij hebben in diepgang ook begrepen, dat de geschiedenis Gods leiding met de volkeren is, al kunnen wij mensen, die midden in die geschiedenis staan, die ontwikkeling soms moeilijk begrijpen”.

Revolutie versus Nationalisme

De kern dezer beschouwing is een ingewikkelde identificatie van nationalisme en revolutie. De eis: *niet pacteren met de revolutie* wordt voorgesteld als een conservatief gebaar, dat het Nationalisme afwijst. Niets is echter minder waar. Het is juist deze identificatie, dit vereenzelvigen van nationalisme en revolutie, die de misgreep der progressieven van alle gading vormt. Zij durfden, toen het nog mogelijk was, de Japans-fascistische revolutie niet de kop in te drukken, omdat zij in de republiek de exponent bij uitnemendheid van het Indische nationalisme zagen. Onder de christelijke progressieven, zoals Prof. Kraemer, bestond en bestaat dezelfde misvatting. Zijn opinie, in een notedop, komt hierop neer: het Aziatisch nationalisme is ontwaakt; dit is Gods leiding en *dus* is het christenplicht de Djocjase revolutie de broederhand te reiken.

Het is zeer te betreuren, dat onze Unie-voorzitter thans van dezelfde misvatting blijkt geeft. Wij, christelijk-historischen, zien, gewapend met Grootvaders bril, het essentiële verschil tussen wat op Java geschiedt en wat op de Buitenbezittingen tot stand komt. Wel verre van identiek te zijn sluiten Revolutie en Nationalisme, hoe vaak verenigd en vermengd optredende, naar ons inzicht elkaar wezenlijk uit. De Revolutie pleegt zich, ter bereiking harer oogmerken, altoos van het Nationalisme als haar werktuig te bedienen. Doch overal waar de Revolutie overwint, worden de nationaliteiten onderdrukt. Het centralisme van de revolutionaire eenheidsstaat duldt nu eenmaal geen nationale verscheidenheid. Sumatra heeft het ervaren.

De Groenianen pioniers van het federalisme

Het is daarom geen wonder, dat de mannen van onze richting, die het sterkst het pacteren met de revolutie hebben veroordeeld en de onderdrukking met het zwaard van de Revolutie hebben geëist, dezelfde zijn, die vóór alle anderen, reeds 25 jaren geleden, even sterk hebben aangedrongen op een Indische staatsregeling, die, door een tijdige en grondige dubbele federalisatie en naar het geografische en naar het nationale beginsel, voor de Indische volkeren onder de Kroon het kader zou scheppen, waarin zij hun drang naar

culturele eigenwaarde onder volledig zelfbestuur zouden kunnen uitleven.

Juist in het bewustzijn van onze Nederlandse verantwoordelijkheid om, vóór wij Indië verlaten, zulk een kader te scheppen, ligt de zedelijke rechtvaardiging van onze zwaardstrijd tegen de Revolutie. Want wij weten, dat de overwinning der Republiek de vernietiging betekent van de Indische nationaliteiten onder de verpletterende druk van een despotisch Javaans imperialisme.

Kritiek van het nieuwe beginsel

Maar oneindig bedenkelijker dan de zo juist bestreden incidentele toepassing ervan, schijnt ons dit nieuwe beginsel op zichzelf beschouwd.

Met alle bescheidenheid, maar tevens met grote kracht en ernst, verwerpen wij, principiëel, dit nieuwe beginsel, als zijnde het tegendeel van Christelijk-Historisch.

Zeker, met Augustinus belijden wij, dat „in Deo omnia bona sunt”, dat God alle dingen, goed en kwaad, naar Zijn Raad en onder Zijn leiding doet samenwerken tot bereiking van Zijn hoge doel. Maar wij vermogen die raad en die leiding niet te doorgronden.

Het is er echter zeer verre van af, dat wij elke historische ontwikkeling als van God gewild zouden mogen beschouwen. De geschiedenis is een voortdurende strijd tussen goed en kwaad; en het behaagt God ons mensen te gebruiken als zijn werktuigen om het goede te bevorderen en het boze te bestrijden: wederstaat de Boze! luidt het gebod; niet slechts in eigen hart, maar ook in de wereld.

In die strijd is ons elk onze plaats toebedeeld: de Overheid heeft Hij het zwaard gegeven en niet te vergeefs; en aan de Volksvertegenwoordiging is de plicht opgelegd, toe te zien, dat de Overheid het zwaard te rechter tijd en op de rechte wijze hanteert.

Christelijk activisme

Om hun taak te kunnen uitvoeren, moesten Overheid en Volksvertegenwoordiger, elk voor zichzelf, beoordelen, wat voor de volkeren die zij dienen, goed en kwaad is; de christen zal dit doen bij het licht van Schrift en Historie; daarbij kunnen zij misvatten, maar dat neemt hun plicht niet weg, zich zelfstandig een eigen oordeel te vormen, *en daarnaar ook te handelen*.

Chr. hist. plicht

Ten aanzien van het huidige Indische beleid hebben wij dus niet slechts te constateren, *dat* het Oosten ontwaakt, en *dat* er een sterk nationalisme bestaat, maar hebben wij ook te beoordelen, wat in de bewegingen in het Oosterse Rijksgebied goed en kwaad is, d.w.z. wat

voor de vrede en de welvaart van de Oosterse volken destructief of constructief is. Daarbij is ons, Christelijk-Historischen, natuurlijk van groot nut het onderscheid, dat Groen zo scherp heeft gemaakt tussen het revolutionaire nationalisme, de oudste dochter der Franse Revolutie, dat sedert het Congres van Weenen zijn staatsvernietigend karakter afdoende heeft bewezen, en het historische nationalisme, dat de gerechtvaardigde uiting is van de ingeschapen behoefte aan zelfbestemming, die God in elke door Hem geschapen natie heeft gelegd. De eerste soort nationalisme heeft Oost-Europa gebalkaniseerd en moet, onbeteugeld, na het Koninkrijk, ook de Indische Landseenheid vernietigen; de andere kan, door een aan het karakter van Land en Volk aangepaste staatsordering, volkomen bevrediging vinden binnen het kader van de Indische Landseenheid en onder de overkapping van het hervormde Koninkrijk.

Het eerste nationalisme zien wij aan 't werk in de Djocjase Revolutie; het laatste is groeiende in de nationale formaties, die, in samenwerking met het Nederlands gezag, op de Buitenbezittingen ontstaan.

Kiezen of delen

Wij moeten dus kiezen of delen. Wij moeten of de Republiek in haar revolutionaire verschijningsvorm bestrijden en de Federalen steunen, of de Federalen afvallen en met die Republiek pacteren. Wij kunnen niet met beide samengaan, niet het vertrouwen zoeken van de revolutionaire Republikeinen en tegelijk het vertrouwen behouden van de Federalen; want ook in Indië, hoe zeer de Indonesische eenheid ook moge lokken, zijn Revolutie en Anti-revolutie vuur en water: Soekarno en Mansoer kunnen geen vrienden zijn.

Ontwifelachtige keuze

Kan dan onze keuze twijfelachtig zijn? „De Republiek”, meent onze Indische Kamerdeskundige Van de Wetering, „is een uiting van het verlangen naar de chaos”. Zij is bovendien „de typische representant van..... terreur, willekeur, moord, verzet, etc.”, in haar midden vieren „haat en corruptie, communisme en fanatisme” triumphen. Het weer aanbinden met hare leiders, meent hij, is de oorzaak dat de tweede actie tegen Djocja onvoldoende resultaat heeft gehad.

Wanneer nu de Regering, na alle opgedane slechte ervaringen, buiten de Staten-Generaal om, de beslissing neemt, om opnieuw met de erkend trouweloze leiders der Republiek op een vertrouwensbasis in zee te gaan en deze door een douceur van een half milliard te

winnen¹⁾, zijn dan de chr. hist. volksvertegenwoordigers die het zó zien als onze Indische deskundige, er van af wanneer zij (na de vaststelling dat de Regering alléén verantwoordelijk is voor deze dwaze beslissing) met in de schoot gevouwen handen aan de kant van de lijdensweg der Natie gaan zitten, onder de vrome bede: „Geve God, dat de Nederlandse Regering de goede beslissing genomen heeft!”²⁾ Immers neen! „bidt en werkt” staat geschreven, en het aan de volksvertegenwoordiging opgedragen werk is o.a. het vertrouwen op te zeggen aan een Regering, die, in een zaak van leven of dood, een beslissing neemt, welke naar haar oordeel in strijd met 's Lands belang is. Zulk een regering lijdelijk haar verkeerde gang te laten gaan met een beroep op de Regeringsverantwoordelijkheid is *strijdig met de eigen verantwoordelijkheid van de volksvertegenwoordigers. Dat is plichtsverzuim.*

Het nieuwe beginsel verworpen

Hoe verwerpelijk het door de Unie-voorzitter geponeerde nieuwe beginsel is, blijkt aanstonds, wanneer men het op andere omstandigheden dan de Indische kwestie toepast. De Duitsers hebben ons land bezet; zonder twijfel is dit niet zonder Gods toelating geschied. Maar heeft de heer Tilanus de wakkerere verzetslieden ook toegevoegd: „Sluiten de heren de ogen niet voor wat zich in heel West-Europa voltrekt: dat alle staten van West-Europa door de Duitsers worden overheerst? Wij erkennen Gods leiding in ons leven; wij erkennen Gods leiding in de historie der volken. Ik vraag, gaat de bezetting van West-Europa buiten Gods leiding om?” Met een „negatief standpunt” komen wij er niet; de Duitsers zijn er al zo lang; we moeten nu wel met hen praten”?

Volgens dit beginsel zijn tijdens de bezetting vele brave Nederlanders allengs gekomen tot verwerpelijke collaboratie!

Politiek Quietisme

Wij kunnen in dit nieuwe beginsel niets anders zien dan een hoogst gevaarlijk *politiek quietisme* (berusting); bijkans een christelijk-omsluierd fatalisme, dat alle beginselvaste politieke actie verlamt. Gevaarlijk, omdat het zo gemakkelijk verleidt tot vroom zelfbedrog. De Unie-voorzitter heeft er sterk de nadruk op gelegd, dat het „ons zeer zwaar weegt”, dat in de Grondwet de bepaling is opgenomen

1) Zie ons artikel: Omkopen der Revolutie.

2) Vgl. Weekblad de chr. hist. Nederlander van 26 Mei 1949, het slot van het Van de Wetering getekende hoofdartikel.

„dat de Kroon der Unie wordt gedragen” door de Koningin der Nederlanden. Terecht ziet hij in deze zinsnede een bepaling van *bindend* recht.

Wonderlijk contrasteert het hiermee, dat hij het nodig heeft gevonden, de bijzondere aandacht der Vergadering te vragen voor het feit, dat de Koning van Engeland in Britsch-Indië „zijn Keizerskroon neerlegde”. Wil dit suggereren, dat de leiding Gods in de historie der Oosterse volken meebrengt, dat evenals de Koning van Engeland, ook onze Koningin haar Kroon over de Indische Rijksgebieden wel zal hebben te deponeren?

Maar hoe dan in de Maleise Federatie, waar het gezag der Britse Kroon niet slechts is gehandhaafd, maar versterkt, als gevolg waarvan de noodzakelijke politieke actie tegen gelijksoortige elementen, als waarop Soekarno en Hatta steunen, zonder mogelijke inmenging van de Veiligheidsraad kan worden uitgevoerd? Gaat dit handhaven dan in tegen de leiding Gods in het Oosten? of is deze leiding een andere op de westkust dan op de oostkust van Straat Malakka?

Het stellen van al wat geschiedt op de rekening van Gods leiding voert tot een afschrijven van eigen menselijke verantwoordelijkheid; tot zelfverblindings voor eigen tekortkoming. Is het verloren gaan van de Nederlandse Kroon over Indië niet, veeleer dan een leiding Gods, de tastbare schuld van de onverantwoordelijke accoorden van Linggadjati en Renville en van de ondeugdelijke Grondwetsherziening?

Der Vaderen vroomheid

Waarlijk, de vroomheid der Vaderen was een andere, dan deze lijdelijkheid. Ook de grondvesters van onze Staat hebben soms moeten berusten. Hoe vaak hebben wij het niet tijdens de bezetting met tranen in de ogen herhaald:

*„Maer de Heer van hier boven
Die alle dinck regheert,
Die men altijd moet loven
Die heeftet niet begheert”.*

Maar die dit lied het eerst zongen, hadden niet met Alva gecollaboreerd, zoals de Chr. Hist. Unie thans, door na 7 Mei haar vertrouwen aan deze Regering niet op te zeggen, indirect collaboreert met de Republiek. Het waren de mannen, die met de Prins over de Maas waren geweest en die, na het uiterste te hebben beproefd, verslagen terugkeerden. Alleen de miles Christi die wettig volstreden heeft, bezit het recht om in ootmoed het hoofd te buigen en te zeggen: „het was de wille des Heeren!” — Om daarna het zwaard opnieuw aan te gorden. Tot de overwinning.

Kracht uit zwakheid

Wat tengevolge van dit politieke quietisme thans bij de leiding ontbreekt is geestelijke kracht. Niet van de lucht zijn de klachten over onze „zwakheid”. Doch wij houden het met Groen en Lohman, dat onze kracht niet ligt in de macht onzer partij, maar in het gezag van ons beginsel. Wij moeten niet stilzitten in onze zwakheid, maar handelen in God's kracht.

Lohman's voorbeeld

Wat dat gezag, gedragen door een sterke persoonlijkheid, kan beduiden, willen wij ten slotte nog verduidelijken met een anecdote uit 1918, die het verschil in chr. hist. houding tegenover Amerikaanse aanmatiging toen en nu illustreert:

„Het was tijdens een der Kamerzittingen in het laatste jaar van de vorige oorlog, toen Amerika in de oorlog gekomen was en van ons als neutrale staat, de zich in de Amerikaanse havens bevindende schepen voor zijn oorlogvoering in beslag had genomen. De slappe houding van onze Minister van Buitenlandse Zaken, de heer Loudon, had onze waardigheid als neutrale staat niet verhoogd. Er was deining in de Kamer der Volksvertegenwoordiging, beweging in het land en in de pers. Alvorens de zitting der Tweede Kamer geopend werd, liep Lohman verontwaardigd gesticulerend in de zaal te ijsberen, zijn grieven luchtend aan het adres der Regering over haar onwaardig gedrag. Hierdoor en door de onderlinge discussie werd de spanning die er in de Kamer hing, nog verhoogd. De Minister van Buitenlandse Zaken, die juist binnengekomen was, raakte mede onder de algemene indruk van de vernedering die ons land had ondervonden en op Lohman toetredende, vroeg hij deze: „maar wat zoudt U anders gedaan kunnen hebben, indien U in mijn plaats waart geweest”. Waarna de heer Lohman in zijn volle lengte zich had opgericht en de Minister toebeet: „Ik had gezegd: loop naar de bliksem!” Deze woorden gekomen uit een mond, waaruit nimmer een onvertogen woord was vernomen, electriseerde de aanwezige Kamerleden zo zeer en bracht hun zodanig onder de indruk van het geleden prestige van onze staat, dat de Kamerzitting in een hooggestemde sfeer van vaderlandsliefde opende en de besprekingen in een toon van nationale verontwaardiging gevoerd, er toe bijdroeg dat de houding en het fiere nationale besef der Volksvertegenwoordiging naar buiten voor een deel de vernederende positie die de Regering had geleden, wegnam” 1)

Zo was de oude Unie-geest. De geest van Groen en Lohman.

De twee lenzen van Grootvaders bril

Wij nu, bezielde van die geest, wensden ons vast te houden aan de beproefde Chr. Hist.

1) Ontleend aan de Gedenkschriften van oud-burgemeester H. J. Bulten.

EEN VAAK VERGETEN GROEP

G. RUNHAAR

Door de uitspraken van tribunalen, bijzondere gerechtshoven e.d. is het begrip „passief kiesrecht” in de laatste jaren zo vaak onder onze ogen geweest, dat een ieder nu wel weet, wat daaronder wordt verstaan.

Is het echter zo, dat zij, die het voorrecht hebben op kandidatenlijsten voor te komen, als zodanig passief zijn, gans anders wordt het wanneer de kiezers-activiteit er toe leidt, dat de candidaat een plaats krijgt in staten of raden. Dan is het wel grondig met zijn passiviteit gedaan. Hij wordt geroepen tot de stelling niet geringe verantwoordelijkheid mede te werken aan het bestellen van het recht en het bepalen van het beleid voor land, gewest of stad.

Dat vraagt een stevige principiële fundering. Dat vraagt ook een grote mate van kennis van feiten en omstandigheden.

Vandaar, dat het zo goed is, dat bij de factoren, die bepalen welke namen op onze kandidatenlijsten zullen voorkomen er naar gestreefd wordt fracties te verkrijgen, die in hun samenstelling de verschillende zijden van onze rijk geschakeerde samenleving weerspiegelen. Daarom is het, dat onze Tweede-Kamerfractie mensen telt die speciaal bekend zijn op juridisch-economisch en financieel gebied, in arbeiders-, middenstands- en landbouwkringen. Dat zijn geen mensen, die daar speciale groepsbelangen behartigen, maar door hun speciale bekendheid op eigen terrein wordt het de fractie mogelijk zich in de grote verscheidenheid van vraagstukken en verhoudingen het inzicht te verwerven, dat voor het bepalen van haar standpunt nodig is. Deze verscheidenheid van vraagstukken is zo

groot, dat het niet mogelijk is bij een gering aantal vertegenwoordigers als door ons naar de Kamer kunnen worden gezonden, voor elk onderdeel een specialist aan te wijzen. Dat is niet zo erg. Onze Kamerleden schamen zich niet hun licht bij anderen op te steken en de partijleden zijn wel zoveel „mans”, dat ze ook ongevraagd wel adviezen of toelichtingen durven geven; soms zich zelfs de vrijheid veroorloven te doen alsof zij „bindende voorschriften” hadden te stellen.

Zal het goed zijn, dan is er — in het klein — een zelfde verhouding in Raden en Staten. Met name in de Raden. De fracties zijn soms erg klein en daardoor is de mogelijkheid van een geschakeerde samenstelling zeer beperkt. Eenmansfracties behoren niet tot de uitzonderingen. Een raadslid zal dus ook vaak hier of daar zijn licht moeten opsteken en een meelevend kiesverenigingslid zal ook ongevraagd hem moeten attenderen op bepaalde dingen, die, omdat hij er mee in aanraking komt wel aan hem, doch misschien niet aan de antirevolutionaire raadsleden bekend zijn. De critiek moet niet slechts achteraf komen. Ook plaatselijk weet men echter gewoonlijk wel bel, brievenbus of telefoonnummer van „zijn” raadslid te vinden.

Er is echter een bepaalde groep, die door de speciale plaats, die zij in ons volksleven — ook in den antirevolutionairen kring — inneemt vooral plaatselijk recht op meerdere aandacht heeft en die — deels uit den aard der zaak anderdeels uit onbekendheid — slechts zelden zelf bij onze vertegenwoordigers aanklopt.

beginselen. De werkelijkheid, als zij, bezien- de met *eigen* ogen, wensen wij daarbij toch „Grootvaders bril” te blijven gebruiken. Deze bril heeft twee lenzen: Schrift en Historie, bijzondere en algemene openbaring. Het is Groen's onsterfelijke verdienste deze twee lenzen tot één politiek gezichtsbehelp te hebben gemonteerd; want alleen door ze beide in onderling verband te gebruiken krijgt het wereldbeeld zijn diepste perspectief.

Wij blijven die bril gebruiken, omdat wij onze natuurlijke kortzichtigheid wantrouwen; wij vrezen een eigen wijsheid die lichtelijk ont-aardt in een eigenwijsheid, die onze Christelijk-Historische zelfstandigheid verloren geeft in een onbewust nahangen onzer principiële tegenstanders.

In die geest, ter handhaving en verdieping van onze beginselen door hun praktische toepassing op de gegeven werkelijkheid, richten deze Vluggmaren zich, niet tot de edelen, rijken en wijzen onder onze geestverwanten, maar tot de brede kring onder hen, die de beginselen niet uit de praktische politiek gebannen willen zien ten bate van een beginselloos opportunisme.

Niet door geleerde betogen, maar door nauwlettende toetsing van het actuele Uniebeleid aan de beproefde chr. hist. beginselen, hopen wij, onder de standaard van Groen en Lohman, tot een herleving van de ware Uniegeest bij te dragen!

Die groep vormt onze schipperij.

Op vergaderingen van onze kiesverenigingen ziet men ze niet; naar deputatenvergaderingen worden ze niet afgevaardigd, in provinciale comités hebben ze geen zitting. Dit vindt zijn oorzaak niet in onverschilligheid, maar in den aard van hun beroep, waardoor ze slechts bij hoge uitzondering met het gewone verenigingsleven „aan de wal” in aanraking komen.

En toch..... wist U, dat wanneer door alle bevolkingsgroepen zó gestemd werd als door de schippers onze partij een grote meerderheid in de Kamers zou vormen?

Voor een schipper is het vaak moeilijk om te stemmen. De mogelijkheid tot het stellen van volmacht komt in een tijd, waarin het gewone kiesverenigingslid zich nog nauwelijks realiseert, dat er het volgend jaar weer gestemd moet worden. Daarom moet de schipper daaraan worden herinnerd. Gelukkig zijn er verschillende schippers-centra in ons land, waar de plaatselijke kiesverenigingen een prijzenswaardige activiteit ten deze ontplooit. Een activiteit, die gestimuleerd wordt door het Schipperscomité. Dat alles heeft tengevolge, dat de overgrote meerderheid van de stemmen, die door of voor schippers worden uitgebracht, leiden tot een rode punt voor den naam van een antirevolutionairen candidaat. Dat is ook overigens niet geheel zonder oorzaak. In de eerste plaats wordt de grondtoon van ons volkskarakter „geloof en vrijheid” in schipperskringen gemakkelijk onderkend. Maar ook verleden en heden van onze partij hebben daartoe meegewerkt.

De heer Duymaer van Twist stond jarenlang op de bres voor de belangen van scheepvaart en schipperij. En nu deze, — óók — in die kringen geliefde persoonlijkheid, deze taak niet meer kan vervullen, zijn er anderen, die haar hebben overgenomen.

Bij de behandeling van de laatste Waterstaatsbegroting was het vooral Ds Van der Zaal, die blijk gaf, dat gebrek aan deskundigheid door het opsteken van licht bij deskundigen kan worden ondervangen. En die een warm pleidooi hield voor de aanspraken en rechten van dit in ons nationale leven zo belangrijke volksdeel.

Veel plaatsen in ons land zijn door hun ligging aan scheepvaartwegen bij de schipperij betrokken. En daardoor ook de raadsleden in die plaatsen. Weinigen van hen kennen de scheepvaart. Zij weten daarom niet, dat in veel gevallen schippersbelangen en gemeentebelangen parallel lopen. Dat in sommige andere gevallen waar deze belangen elkaar kruisen, het recht aan de zijde der schippers is.

Laten daarom onze raadsleden, nu zij een nieuwe zittingsperiode ingaan of voor het eerst als zodanig optreden, in de plaatsen die daarvoor in aanmerking komen eens nagaan tot welke schipper, oud-schipper of scheepvaartdeskundige in hun omgeving zij zich kunnen wenden, om voldoende op de hoogte te komen, teneinde ook hier het recht te kunnen bestellen en handhaven. Kunnen zij zulke mensen niet vinden, wellicht kan het Schipperscomité — dat mij verzocht op deze zaak de aandacht te vestigen — hen wel helpen. En laten de besturen van kiesverenigingen in plaatsen waar veel schippers komen zich er eens op beraden op welke wijze zij deze mensen — veelal trouwe, meelevende antirevolutionairen — in het partijleven kunnen betrekken. Misschien kan dat door in een periode, dat veel schepen „ingevroren liggen” hen in een vergadering samen te roepen en met hen te spreken over de publieke zaak en hun en onze politieke taak.

Want het moet blijven en steeds meer worden: de Antirevolutionaire partij is een nationale partij en daarom: de Antirevolutionaire partij is de partij voor de schippers.

Een boek om te lezen

C. D. van Oosten

Neutraliteitspolitiek — zelfstandigheidspolitiek — federale politiek. In deze drie woorden ligt de ontwikkelingsgang besloten van Nederlands buitenlands beleid sinds het midden der vorige eeuw.

De belangstelling onzer partij als politieke organisatie is van betrekkelijk jongen datum. Eerst in 1934 werd in het program van beginselen artikel XVIII opgenomen. Hiermede ging in vervulling een wens van Prof. Anema, onder woorden gebracht in zijn opstel over de A.R. Partij en de Internationale verhoudingen in den feestbundel Schrift en Historie. Sterker nog dan omstreeks de dertiger jaren klemt thans de noodzaak, zich rekenschap te geven van de grondslagen der internationale politiek, van ons buitenlands beleid. Dat het hoofdbestuur van onze jongerenorganisatie dit ziet blijkt wel uit het onderwerp, dat op den laatsten toogdag aan de orde werd gesteld. Het referaat van mevr. Prof. van der Molen: Vrede als vrucht der gerechtigheid, betekende een taak voor de clubs.

Een belangrijk onderdeel van de studie inzake de internationale verhoudingen is de geschiedenis. Nu doet — helaas! — nog vaak opgeld het praatje, dat „geschiedenis zo droog is.”

Het is mogelijk, dat het geschiedenisonderwijs op onze scholen niet altijd is, wat het wezen moet. Daarover spreken we nu niet. We willen nu niet anders doen dan de aandacht vestigen op het boek van Dr Johanna K. Oudendijk: *Koningin Victoria*. Een menschenleven en een eeuw, (Uitg. Meulenhoff, Asd.)

Een boek, waarvan de ergste Nurks niet kan zeggen, dat het „zo droog” is.

In 350 bladzijden wordt hier een gedeelte van de algemene geschiedenis behandeld, dat voor de kennis van de hedendaagse internationale situatie van uitnemend belang is. Hieruit kan reeds worden opgemaakt, dat meer wordt geboden dan alleen de levensgeschiedenis van de grote Engelse Vorstin. Dat is ook zo. In het woord vooraf merkt de schrijfster op: „Gelijk bijkans vanzelf spreekt, is aan het buitenlandsch beleid van de soevereine eener wereldmogendheid, die tevens met vrijwel alle dynastieën was vermaagschapt, een groote plaats ingeruimd...”

De ontwikkeling van Victoria van „de kleine politieke patiënte” van den trouwen Stockmar

tot Victoria Regina Imperatrix; van de vlijtige en dankbare leerlinge van Lord Melbourne tot „de vraagbaak harer ministers in kwesties van bestuursbeleid of usance” is ons zo boeiend geschetst als alleen de geschiedenis van mensen zijn kan.

In de beschrijving van den groei van het Britse Imperium, van den strijd voor „Greater Britain” van Disraeli en Victoria en nadien van Victoria, haast zouden we schrijven: ondanks Gladstone, wordt zwart genoemd, wat zwart is.

De opkomst van Duitsland, de lijdensweg van Frankrijk, de langzame emancipatie van Ierland, de verwording van Rusland, het zijn alle onderwerpen, die kort en helder worden belicht.

Nog zijn dan niet genoemd de tekeningen van het maatschappelijk-culturele leven uit het begin, het midden en het einde van het Victoriaanse tijdperk, die de kennis verrijken en het inzicht verdiepen.

Meer te noemen is niet nodig. Hier geldt slechts: neem en lees!

Biografisch Woordenboek

D. LANGEDIJK

Dr. J. C. van der Does.
Biografisch Woordenboek
van het Protestants-Christelijk onderwijs. Dijkstra's
Uitgeverij Zeist, z.j. Prijs
geb. f 8,90.

Toen ik dit boek las, ondervond ik een eigenaardige gewaarwording. Het was alsof het verleden voor mij terug kwam, beelden, die verflauwd of vergeten waren, werden weer helder. Het was alsof ik wandelde door een galerij van het voorgeslacht, waarin ik mensen zag, die voor mij namen waren geweest, maar die nu gestalte kregen.

Dit is de bekoring, die er uitgaat van een werk als dit. Het verleden begint te leven, een verleden, dat aan allen die rechtstreeks of zijdelings met het vrije Christelijke onderwijs betrokken zijn, belangstelling behoort in te boezemen.

Dat dit met de ouderen onder ons het geval is, daaraan twijfel ik niet. Zij hebben, de een meer, de ander minder actief deelgenomen aan de worsteling voor den Bijbel op de school. In dit boek zullen zij vrienden en ken-

nissen tegenkomen, die met hen in de gelederen hebben gestaan. Zij zullen ze in hun geheugen terug roepen, ze weer voor zich zien, ze gedenken.

Vaak waren het maar eenvoudige onderwijzers, die hun gehele leven of een groot deel er van op den een of anderen voorpost hebben gesleten, thans vergeten zelfs op de plaats, waar zij werkten. Wij vinden ze in dit Woordenboek vermeld, niet met een lange levensbeschrijving, soms maar met enkele bijzonderheden. Wat is er ook te vermelden van deze mannen en vrouwen, die dag aan dag, jaar in, jaar uit, in alle stilte hebben gearbeid aan de opvoeding van de jeugd in Christelijken geest

Het is een verdienste van dit boek, dat hierdoor „deze stille werkers” aan de vergetelheid zijn ontrukkt.

Maar wij vinden er ook anderen, vooraanstaanden in het verenigingsleven, in de onderwijzerspers. Wie kent niet de namen van Derksen, Drewes, Bijleveld, Emous, Feringa en zoveel anderen, die wij tegenkomen in deze beeldengalerij!

Is dit alleen een boek voor ouderen, voor hen, die leven in de herinneringen? Zeker niet, ook het latere geslacht, dat na 1920 is aangekomen, kan er zijn nut mee doen. Wij mogen toch aannemen, dat de belangstelling van de jongeren voor het verleden van de school, waaraan zij werken, waarvoor zij leven, niet geheel is gedoofd. Wanneer dit wel het geval mocht zijn, dan wordt het tijd, dat de vonken, die nog onder de as begraven zijn, worden aangeblazen. Daarvoor kan ook dit boek van Dr Van der Does dienen.

Voor den wetenschappelijken werker is het eveneens nuttig. Hoeveel maal gebeurt het niet, dat hij levensbijzonderheden nodig heeft van iemand uit het verleden! Dan moet de burgerlijke stand en de familie er bij te pas komen. Veel zoeken kan hem nu bespaard blijven.

Daarom heeft Dr Van der Does een goed werk gedaan, toen hij naarstig heeft gespeurd naar allerlei bijzonderheden over het leven van hen, die van ons gingen.

Wij bevelen dit werk hartelijk aan bij ieder, die rechtstreeks of zijdelings bij het Christelijk onderwijs is betrokken.

's-Gravenhage.

De jongeren Studieclubs

Studieconferentie ARJOS

Zoals reeds medegedeeld, zal onze studieconferentie 1949 van 22—24 September gehouden worden in De Wiekelaar, het bekende vacatieoord te Loenen op de Veluwe. Evenals het vorige jaar zal de conferentie beginnen op Donderdagavond om ongeveer 8 uur en eindigen op Zaterdag na de middagmaaltijd. Referenten zullen zijn de heren Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot en M. Ruppert. Eerstgenoemde zal het Federalisme met ons behandelen, laatstgenoemde de Sociale kwestie.

Terzake bevoegde inleiders dus en uitermate actuele onderwerpen. Er zal dus ongetwijfeld belangstelling voor deze conferentie bestaan.

De besturen der provinciale verbanden moeten nu actief worden of beter actief blijven. Ondanks het feit, dat de vacaties in aantocht zijn. Want het vorig jaar is wel gebleken, dat het voor sommige besturen niet meevalt, in ieder geval een tijdrovend werkje is, Arjosleden in de provincie(s) te vinden, die geschikt zijn en gelegenheid hebben om naar de conferentie te worden afgevaardigd.

Dit jaar kunnen de provinciale verbanden de volgende aantallen leden afvaardigen: Groningen 8, Friesland 10, Drenthe 6, Overijssel 4, Gelderland 8, Utrecht 6, Noord-Holland 8, Zuid-Holland 14, Zeeland 4 en Noord-Brabant en Limburg 2. De leden van het bestuur der Nationale Organisatie zijn in deze aantallen niet begrepen.

Vorig jaar waren slechts een drietal dames-leden

aanwezig. Dat was te weinig. De dames moeten dit jaar in wat groter aantal vertegenwoordigd zijn. Met name het provinciaal verband in het geëmancipeerde Zuid-Holland heeft in dezen een taak.

Arjosleden, die gaarne de conferentie willen bezoeken kunnen zich opgeven bij de(n) secretaris(esse) van hun provinciaal verband.

Of de deelnemers ditmaal zelf de kosten zullen moeten dragen of niet, zal nog worden beslist.

Toogdag 1949

Onze toogdag zal ook dit jaar der traditie getrouw in de aloude Domstad worden gehouden. Als datum is gekozen Zaterdag 15 October a.s.

In de morgenvergadering zal, behalve onze voorzitter de heer E. van Ruller, als spreker optreden Ds J. C. Maris te Haarlem.

's Middags zullen spreken Prof. Mr P. S. Gerbrandy en Ds J. C. Koningsberger.

Het belooft een dag te worden, die klinkt als 'n klok. Ieder die ook maar enigszins kan, houde dan een vacatiedag in petto voor onzen Arjos-toogdag!

De Algemene Vergadering

Onze algemene vergadering wordt gehouden aan den vooravond van den toogdag, eveneens te Utrecht.

De clubbesturen zij eraan herinnerd, dat eventuele voorstellen voor de algemene vergadering gemotiveerd moeten worden ingediend bij het bestuur der Nationale Organisatie.

De handen van Nederland af!

Waak op, Amsterdam! Schud
[de slaap van u af,
Zit niet als versuft bij elkaar!
Staat op als één man! Als een
[vloedgolf rolt aan
De dreiging van 't rode gevaar.
Het gaat om de vrijheid,
[het gaat om 't gezag;
Dit moet ons parool zijn: Omhoog
[onze vlag!
De handen van Nederland af!
Laat klinken uw leus met een
[gloed en een kracht,
Die nimmer haar uitwerking mist:
Wij dulden geen dwang, wij
[verdragen geen juk
Van Nazi noch van Communist!
Voor rechten en vrijheden
[staan wij steeds pal,
Wij hebben één woord voor
[de Moskou-vezal:
De handen van Nederland af!

Komt slaan wij de handen
[met kracht in elkaar,
Vuur vaart in ons aller gemoed,
Als Rood met zijn leugens en
[laster belaaft
De godsdienst, ons heiligste goed.
Een machtige eendracht
[versterkt ons verzet
Als men het houweel aan
[de kerkmuren zet;
De handen van Nederland af!
Sta op dan, jong Holland! de strijd
[eist uw kracht!
Het gaat om uw vrijheid, uw eer!
Het rood-wit- en blauw is en blijft
[onze vlag,
Wij halen de bloedvlaggen neer.
De lauwheid, de laksheid, de
[traagheid verdwijn',
Dit moet onze daav'rende
[zegekreet zijn:
De handen van Nederland af!

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage, Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Driif 13, Utrecht, Telefoon 11811 en 22565, Giro 267122.
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De R. T. C Conferentie

DE LIQUIDATIE GAAT VOORT

Verrassingen zijn eigenlijk uitgesloten. Ieder weet dat de Indonesische politiek van de Regering met een bankroet geëindigd is. Er mogen dan al mooie woorden gesproken worden, ministers mogen nog steeds ambtshalve optimist zijn, ons volk beseft maar al te goed, begint steeds meer in te zien, dat de Regering hopeloos gefaald heeft.

En toch, al is ieder nieuw bericht alleen maar een bevestiging van wat wij al weten, toch treft het telkens weer pijnlijk te moeten constateren, dat de Nederlandse Regering zo volledig gecapituleerd heeft. Wie behoefte gevoelt, dit kabinet te prijzen, kan wellicht op dat punt stof voor zijn loftuigingen vinden, dat het — waar het ook gewiefeld en getalmd moge hebben — in elk geval de liquidatie van zijn Indonesische politiek, waartoe het blijkbaar besloten heeft, consequent en vlot uitvoert. In vier maanden tijd is zij daarin opmerkelijk snel voortgegaan.

De Nederlandse Regering onder het juk door.

Op 23 Maart legde de Regering openlijk het hoofd in de schoot van de Veiligheidsraad. Zij aanvaardde de uitspraak, waarbij het herstel van de republiek te Djokja geëist werd. Wat in Februari nog onaannemelijk genoemd was, werd nu aangenomen. Maar deze capitulatie werd niet „naakt” ten tonele gebracht. Natuurlijk niet. Wat men ook verliest, in elk geval niet zijn gezicht; die Oosterse wijsheid geldt thans als hoogste politieke wijsheid. Dus aan die terugkeer van de republiek werd verbonden, staken van de guerilla en bereidheid deel te nemen aan de Ronde Tafel-Conferentie. Dat was een onverbreeklijk geheel.

We stappen over naar de zevende Mei, naar de van Royen-Roem verklaringen. De „ruling” van de Vei-

ligheidsraad van 23 Maart krijgt zijn eerste uitwerking. Terwijl de Regering aanvankelijk met een „symbolische” terugkeer van de republiek wilde volstaan, — terwijl de Veiligheidsraad slechts de terugkeer naar Djokja en onmiddellijke omgeving verlangde — kwam als resultaat van de onderhandelingen uit de bus: herstel in heel de residentie Djokja. Of neen, nog meer. Overal immers, waar Nederlandse autoriteiten in feite het gezag niet in handen hadden, zou het gezag van de republiek erkend worden. En die wapenstilstand en de Ronde Tafel-Conferentie, die zo onverbreeklijk met de terugkeer verbonden waren? Daar moest eerst nog eens over gepraat worden, maar de republikeinse leiders zouden hun best doen, hun volgelingen tot medewerking te bewegen.

Dan volgt 22 Juni. Men wordt het eens over de R.T.C. In principe ook over de wapenstilstand, maar dat moet toch nog nader bekeken worden. Geen bezwaar echter om nu toe te stemmen in de feitelijke terugkeer van Soekarno, Hatta en de hunnen naar hun residentie Djokja. Die terugkeer wordt begin Juli een feit, zonder dat de wapens zwijgen.

Eindelijk, op 3 Augustus kwam men zover, dat de wapenstilstand werd geproclameerd. Op 10, resp. 14 Augustus zou deze een feit worden. Reeds voor die datum stroomden de Indonesische deelnemers aan de R.T.C. naar het vliegveld Kemajoran, om naar Den Haag te vertrekken. Daar in het Haagje schreef de minister aan de Kamer, dat de R.T.C. niet zou kunnen beginnen, voordat de wapenstilstand in belangrijke mate verwezenlijkt zou zijn. Maar in Batavia en in Djokja kon men op die verwezenlijking niet wachten. Geen wonder. Het hoeveelste bestand is dit al? En hoe ging het ook weer met de verwezenlijking van vroegere bestandsovereenkomsten? Dus liever niet wachten, tot gebleken is, dat ook nu

van een wapenstilstand niets terecht komt, maar haast-je-rep-je naar Holland.

Op 23 Maart was de volgorde: 1. beëindiging van de guerilla; 2. terugkeer van de republikeinen naar Djokja; 3. de R.T.C. Nummer 2 is verwezenlijkt, nummer 3 is aan de gang. Maar of er van 1 iets terecht komt moeten we nog afwachten. Of nee, we weten het al: het bestand begon met een grootscheepse aanval op Solo!

Niet de Nederlandse Regering, maar de republiek geeft het tempo aan. Zij heeft bepaald: eerst naar Djokja terug, en pas daarna zullen wij verdere beslissingen nemen. Zij bepalen, wanneer zij naar Den Haag komen voor de R.T.C. En zal de Regering hen, wanneer zij eenmaal hier zijn, laten wachten tot gebleken is, „dat de wapenstilstand in belangrijke mate verwezenlijkt is”? Reeds voor het bestand was ingegaan wist men ongeveer de begindatum te noemen. Er volgde een Nederlandse tegenspraak, maar niet in deze zin, dat eerst op de verwezenlijking van het bestand gewacht moest worden. Nee, een datum kon nog niet genoemd worden, omdat . . . ook de tegenpartij daarover zeggenschap heeft!

Die tegenpartij heeft intussen al wereldkundig gemaakt — en dat zonder overleg — dat de R.T.C. in twee maanden tot resultaten moet komen. Anders is er de stok achter de deur: De Veiligheidsraad.

Inderdaad, de republiek bepaalt de marsroute en geeft het tempo aan. En de Nederlandse Regering antichambreert. Met de hoed in de hand.

De republiek sterker dan ooit!

Zo is dus, bij het begin van de R.T.C., de situatie in Indonesië. Kort en goed: de republiek staat er beter voor, is en voelt zich sterker tegenover de Nederlandse Regering dan ooit sinds 1945.

De Nederlandse Regering is na de capitulatie van Japan begonnen met alles op de kaart van de republiek te zetten. Andere gebieden werden veronachtzaamd. Het republikanisme was de uiting van het Indonesische nationalisme. De woorden „onwaardig en onvruchtbaar”, waarmee het onderhandelen met Soekarno aanvankelijk door Prof. Logemann werd gequalificeerd, werden spoedig vergeten. Lingadjati, aan- en uitgekleeft, verleende aan de republiek internationaal een status, waarop sindsdien steeds weer een beroep gedaan kan worden.

Toen het niet ging, toen in elk geval de onvruchtbaarheid uit de praktijk bleek (aan onwaardigheid kan men tenslotte wennen), ging men het over een andere boeg gooien. De federale gebieden werden georganiseerd en naar voren gehaald. Zij moesten een tegenwicht tegen de republiek vormen, ja, meer nog, de republiek overvleugelen en uitschakelen. Na de eerste politionele actie werden in voormalig republikeins gebied (Oost-Sumatra, West-Java, Madoera) deelstaten gevormd. Na de tweede politionele actie werd de republiek officieel dood verklaard.

De uitkomst was verrassend. De halfslachtigheid van de Regering, die de federalen steeds weer teleurstelde, dreef dezen in de armen van de republiek. Laten wij ons daarover niet verbazen. Hoeveel malen hebben de goedwillenden tevergeefs aangeklopt, hoeveel malen zagen zij de Regering falen! Er zou meer goed vrouwen — op hoop tegen hoop — voor nodig zijn dan men van een mens mag verlangen, om nog enige verwachting te stellen in deze

Nederlandse Regering. De B.F.O. — de organisatie van de federale gebieden, zocht zijn heil bij de republiek. En men was zo verheugd, zich bij die republiek erkend te zien, dat men voor de rest bereidwillig het republikeinse program grotendeels accepteerde.

Zo zien wij de neer- en de opgang van de republiek: eerst de facto erkend van Java, Sumatra en Madoera — gereduceerd tot nul — thans hersteld in de residentie Djokja. Maar daarbuiten hebben haar „soldaten” patrouillegebieden toegewezen gekregen over heel Java en Sumatra. Ook dat is treffend. Bij het Renville-bestand konden wij nog klaarspelen, dat onze demarcatielijn, de Van Mooklijn, als basis werd genomen; republikeinse troepen daarachter werden teruggetrokken, waarna zij overigens even gemakkelijk weer infiltrerden. Nu worden geen troepen teruggetrokken. De T.N.I. blijft, waar hij is. En volgens haar — door de federalen aanvaardde — werkplan komt de republiek op de R.T.C. weer met haar oude aspiratie: Java, Sumatra en Madoera.

Wij behoeven geen twijfel te koesteren. De doodverklarde republiek, de republiek, waarvan de Nederlandse regering verklaarde, dat zij onwillig en onmachtig was orde en rust te bewaren en veiligheid te verzekeren, deze republiek krijgt de hegemonie over geheel Indonesië. Haar „leger”, de benden van de T.N.I., worden de basis van het Indonesische leger. Vae victis! Wee de Indonesiërs, die onze vrienden waren!

Er is een tijd geweest, dat de Regering krachtig beweerde, dat de soevereiniteit alleen zou worden overgedragen, wanneer in de nieuwe Indonesische federale staat recht en veiligheid en de fundamentele menselijke rechten gewaarborgd zouden zijn. Niet alleen op papier, maar in feite. Onze soldaten gingen die orde, dat recht en die veiligheid brengen, omdat de republiek, de T.N.I. dat niet kon. Wij lokten als sirenen Indonesiërs tot ons, stelden hen aan tot overheden in de bevrijde gebieden. En nu? Ons leger is „planmâszig” op de terugtocht; Djokja is ontruimd; de republiek eist een terugtrekken op de grote steden. En hen, die tot hun ongeluk op ons vertrouwden, werpen wij voor de T.N.I.

Wat ervan terecht komt.

Nu gaat men op de R.T.C. over de Unie praten. De Unie, die prof. Romme met zoveel zorg koesterde. Hij kon gerust zijn. De regering verzekerde hem, dat deze Unie geen volkenrechtelijke band zou zijn, niet slechts een verdrag tussen zelfstandige staten. Die Unie zou eigen organen hebben, eigen soevereiniteit. Weliswaar zou het ook geen staat zijn, maar meer dan een verdrag. „Sui Generis”, van eigen structuur, noemde men dat.

Ook de heer Tilanus kon gerust zijn. Het koninkrijk zou niet worden ontbonden, het zou worden omgezet in een soevereine Unie. Dus niet eerst in tweeën, waarna de twee staten een accordo zouden treffen. Een ononderbroken voortgang. De Koningin zou de kroon der Unie dragen — kan men zich duidelijker bewijs van de continuïteit denken? Het amendement-Tilanus was voor mensen met scherpe politieke oren het schibboleth voor de aanvaardbaarheid van de Grondwetsherziening, omdat het de Kroon in de Unie veilig stelde.

Nu, de Indonesiërs, republikeinen, federalen, zijn

het er over eens geworden, hoe zij die Unie zien. Zij komen als één partij op de R.T.C. en hun program is duidelijk. „De status van de Unie zal het karakter dragen van een internationaal verdrag.” Wilt U het noteren, prof. Romme? „Het hoofd van de Unie zal alleen symbolisch zijn”. Is dat de bedoeling van het amendement-Tilanus?

Wij weten het, dit is alleen nog maar het werkplan, waarmee de Indonesiërs ter R.T.C. verschijnen. Het is nog geen accoord. Men kan zich dus nog enigen tijd sussen met de gedachte, dat een werkplan maar een werkplan is en geen eindresultaat. De rust van de struisvogel!

Tenslotte: ook de heer Stikker kan tevreden zijn. „Hebt U er ook zo genoeg van?” luidde zijn verkiezingsleuze vorig jaar. Van Soekarno, van de Indië-politiek, Welnu, nog geen jaar later heeft hij bereikt, dat het gehele kabinet er zo genoeg van heeft, dat het niets liever wil dan zo gauw mogelijk van de hele soesah af zijn.

Is er dan werkelijk niets, dat de Regering als gunstig zou kunnen noemen? Ja, de internationale goodwill! De Regering heeft eerst stelselmatig een juiste voorlichting in het buitenland verhinderd — zij riep hen, die de feiten durfden noemen terug! — zij heeft eerst verzuimd de publieke opinie in Amerika in de goede richting te leiden. Daarvan plukte zij de

wrange vruchten, toen zij eindelijk besloot tegen de republiek op te treden. Maar zie, de nieuwe politiek van de regering, die der liquidatie, bezorgt ons de instemming en de sympathie van Amerika. Onze goodwill neemt toe Het is de „goodwill” van de hond, die trouw doet wat de meesters zeggen en deswege een goedkeurend klopje op de rug krijgt. Braaf, Pluto, braaf!

„Ik stel mij voor” zeide H.M. Koningin Wilhelmina op 7 December 1942, „zonder vooruit te lopen op de adviezen der Rijksconferentie, dat deze zich richten zullen op een Rijksverband, waarin Nederland, Indonesië, Suriname en Curaçao tezamen deel zullen hebben, terwijl zij ieder op zichzelf de eigen, inwendige aangelegenheden in zelfstandigheid en steunend op eigen kracht, doch met de wil elkander bij te staan, zullen behartigen”.

Dat is het program, dat de Regering na 1945 beloofde te zullen uitvoeren. In plaats daarvan is er nu een Ronde Tafel-Conferentie tot liquidatie van het Rijksverband.

Dat is het resultaat van het Schermerhornse revolutiebeginsel en de Jonkmanse stuwgeest, die hun kans kregen, dank zij Rommianse tactiek-erigheid en Stickers opportunisme.

Pacteren met de revolutie, dat is capituleren voor de revolutie.

Een Verenigd *Europa*

Dr A. VEERMAN

Straatsburg! Aan lange masten wapperen de vlaggen van twaalf Europese landen, maar een nieuwe vlag, in deze weken voor het eerst gehesen: de foielelijke groen-witte vlag van Europa trekt het meest de aandacht. Het Universiteits Gebouw — de studenten zijn immers met vacantie — is ingericht als parlamentsgebouw. Daar vergadert de Europese Assemblee. In het stadhuis zetelt een Comité van Ministers. Kortom Straatsburg, deze „wunderschöne Stadt”, heeft thans binnen zijn poorten de Regering van . . .

Ja, waarvan eigenlijk? Dit is nu wat Dr Bruins Slot enkele maanden geleden in zijn voortreffelijke Kamerrede noemde de „interessante historische speculatie”. Deze regering zou immers het hoofd moeten zijn van de Verenigde Staten van Europa. Maar die V.S.E. zijn er bepaald nog niet. Zelfs de grootste optimist zal dat niet durven beweren. Er zijn al wel enkele organen in het leven geroepen, maar waarmee die organen zich zullen bezighouden, dat moet eigenlijk nog uitgemaakt worden. Een parlement is er; het heeft thans zijn eerste zitting. Er is een Comité van Ministers; dat toeft als een waakzame gouvernante in de buurt van dat parlement. Zal deze Raad van Europa levensvatbaar blijken, zal er een staat uit groeien, een Verenigde Staten van Europa, waarvan ook Nederland deel zal uitmaken?

Een stukje geschiedenis.

Deze Raad van Europa is natuurlijk niet uit de

De krachtsverhoudingen in het Europese parlement kan men enigermate aflezen uit de samenstelling van het praesidium, dat niet alleen een geographische maar ook een politieke schakering vertoont.

Voorzitter is de Belg Spaak (Soc.). Ondervoorzitters zijn twee R.K., de Fransman de Menthon (M.R.P.) en de Italiaan Jacini (Chr. dem.), een Conservatief, de Deen Kraft en een Liberaal, de Engelsman lord Layton. De laatste won het van de Engelse Labourcandidaat!

lucht komen vallen. Men zal zich herinneren, dat tussen de beide wereldoorlogen al een Pan-Europa Beweging bestond. In 1923 nam de toen 29-jarige Graaf Coudenhove—Kalergi, een in Wenen wonende edelman van Japans—Kretensische afkomst, daartoe het initiatief. Bij de staatslieden vonden zijn denkbeelden over het algemeen niet veel weerklank. Alleen Aristide Briand, de bekende Franse politicus, werd er voor gewonnen. Deze wist het zover te brengen, dat de Volkenbond in 1930 een studiecommissie benoemde voor het vraagstuk van de Europese eenheid. Terwijl in de huidige Raad van Europa de vraag naar de praktische doelstelling op de achtergrond staat — de

Dr Bruins Slot, die met de heer Schmal de Prot. Chr. vertegenwoordiging uit Nederland vormt in de Assemblée van de Raad van Europa

practijk zal moeten leren, waarmee zij zich zal bezig houden —, was toen het voornaamste punt: waartoe zal die eenheid dienen? Zal zij van economische aard zijn, moet het een tolunie worden? Of gaat het om politieke eenheid?

Het resultaat was nihil. In 1932 stierf Briand. In de jaren, die volgden vierde het nationalisme in Europa hoogtij. Van een Verenigd Europa was minder sprake dan ooit.

Na 1945 bleek de bodem er echter vruchtbaarder voor federalistische ideeën. Verenigingen van federalisten rezen als paddestoelen uit de grond, vooral nadat Churchill in zijn rede te Zürich — in September 1946 — op de vorming van een Europese federatie had aangedrongen. Churchill zelf richtte in Engeland zijn Beweging voor een Verenigd Europa op. In Frankrijk ontstond de Franse Raad voor de Europese Unie. Op economisch terrein bewoog zich de Onafhankelijke liga voor Europese samenwerking, waarvan de Belg Van Zeeland de voorzitter werd (in ons land het Eerste Kamerlid Kerstens). De Rooms-Katholieken troffen elkaar in de Nouvelles Equipes Internationales. Dan kwam er nog de Europese Unie van Federalisten, waarvan de Nederlander Prof Dr H. Brugmans internationaal de leiding heeft, terwijl Mr A. C. van Rij, A.-R. raadslid van Amsterdam, voorzitter is van de Nederlandse sectie.

Een veelheid van organisaties dus, die allen... de eenheid propageerden. Dat was eigenlijk al te dol. Men begon gelukkig met zelf te federeren tot de Europese Beweging. In Mei 1948 werd door genoemde vijf Verenigingen het Haagse congres gezamenlijk georganiseerd, een grote manifestatie voor de eenheid van Europa ¹⁾.

Wij springen nu over van deze particuliere activiteit naar die van regeringen. In de zomer van 1948 bracht de Franse minister Bidault de zaak

¹⁾ Verder is er nog de Europese parlementaire Unie van Graaf Coudenhove—Kalergi die een aparte positie inneemt. Ook de socialisten zijn bezig een eigen organisatie op te richten, de Socialistische beweging van de Verenigde Staten van Europa.

aan het rollen in het Comité van Ministers van de West-Europese Unie (gesticht bij het Verdrag van Brussel tussen Engeland, Frankrijk en de drie Benelux-landen). Toen noemden Bevin en Spaak de zaak nog niet rijp. Maar het rijpingsproces ging wonderlijk snel. In October besloten deze vijf landen een studiec ommissie in te stellen. Deze ging spoedig aan het werk. Tot de Nederlandse leden ervan behoorde Dr Bruins Slot.

In Januari was het rapport gereed. De vijf regeringen besloten er nog vijf deelnemers bij te vragen. Deze tien landen ondertekenden op 5 Mei 1948, vier jaar na de capitulatie van Duitsland, het Statuut van de Raad van Europa.

Wie deze snelle ontwikkeling ziet, kan zich nauwelijks indenken, dat in deze luttele maanden twee volkomen tegengestelde standpunten met elkaar verzoend moesten worden, het Franse en het Engelse. De Fransen wilden van deze Raad van Europa nu eens geen organisatie van regeringsvertegenwoordigers maken. Die borrelen al vaak genoeg met elkaar. Zij wilden de nieuwe organisatie in de volkeren van Europa doen wortelen. Daarom moest er komen een Europees parlement. De voornaamste bestaansgrond voor deze Raad van Europa ligt inderdaad in dat parlement. De internationale contacten worden steeds talrijker. Allerlei verdragen worden gesloten, die onmiddellijk invloed hebben op de burgers van de landen. De West-Europese Unie en het Atlantisch Pact b.v. grijpen diep in in ons volksbestaan. De economische samenwerking van Benelux en Marshall-organisatie niet minder. Welnu, in feite worden zulke zaken geheel door de Ministers en hun ambtenaren bedisseld. De nationale parlementen kunnen er niets aan veranderen, zij kunnen slechts het resultaat aannemen of verwerpen. Daarom is het van belang, dat er een internationaal forum komt, waar parlementsleden terstond al hun stem kunnen doen horen. Aldus het Franse standpunt.

In Engeland zien wij daarentegen, dat de Labour-regering een sterk nationalistisch karakter draagt. Daar wilde men de zaak niet uit handen geven, maar de Europese federatie een zaakje van de regeringen doen zijn. Het resultaat is nu, dat er wel een assemblee is gekomen, maar een die blijkens het Statuut geheel aan de leiband van de ministers moet lopen.

Hoe werkt de Raad van Europa?

Het wordt tijd, dat wij deze Raad van Europa van naderbij gaan bekijken. Wij zeiden al, dat de organisatoren zich niet in de eerste plaats moeite gegeven hebben, daaraan een bepaalde taak toe te kennen. Alleen negatief is er iets bepaald.

Militaire aangelegenheden behoren niet tot de bevoegdheid van de Raad. Dat is duidelijk voorgescreven. Het valt ook wel te begrijpen, waarom dit is uitgemaakt. In het Noord-Atlantisch Pact is er al een militaire samenwerking. Nu zijn er landen, die van dit militaire verbond niets willen weten. Zweden en Ierland voelen meer voor neutraliteit, dan voor wederzijdse militaire bijstand. Deze landen doen echter wel mee aan de Raad van Europa. Omgekeerd zijn de meeste West-Europese landen wel geneigd West-Duitsland in de Raad op te nemen, maar voor een militair bond-

genootschap met dat land voelt men begrijpelijkerwijze niet veel.

Minder duidelijk staat het met de economische aangelegenheden. Er is een bepaling, dat bij het vaststellen van de werkzaamheden rekening gehouden moet worden met het werk van andere intergouvernementale organisaties. Daarbij is kennelijk vooral gedacht aan de Europese Organisatie voor Economische Samenwerking (de O.E.E.C.), die gesticht is tot uitvoering van het Marshall-plan. In de Nederlandse Staten-Generaal is er bezwaar tegen gemaakt, dat de Raad zich in het geheel niet met economische vragen zou mogen inlaten. Minister Stikker meende toen, dat de Raad de technische economische problemen aan deze gespecialiseerde organisatie moet overlaten. Dan zouden dus algemene beleidsvragen wel in Straatsburg besproken kunnen worden.

Het kan nuttig zijn, de deelnemers aan deze drie federalistische lichamen naast elkaar te zetten.

Noord-Atlantisch Pact (militair)	O.E.E.C. (Marshall- Org. economisch)	Raad van Europa (algemeen)	Aantal leden in de Assemblée
België	België	België	6
Denemarken	Denemarken	Denemarken	4
Frankrijk	Frankrijk	Frankrijk	18
Gr.-Brittannië	Gr.-Brittannië	Gr.-Britt.	18
Italië	Italië	Italië	18
Luxemburg	Luxemburg	Luxemburg	3
Nederland	Nederland	Nederland	6
Noorwegen	Noorwegen	Noorwegen	4
IJsland	IJsland	IJsland ¹⁾	3
Portugal	Portugal		
(buiten Europa: de V.S.A. Canada)	Griekenland	Griekenland	6
	Ierland	Ierland	4
	Turkije	Turkije	8
	Zweden	Zweden	6
	West-Duitsl.		—
	Oostenrijk		104
	Triëst (Eng.-Am. zône)		
	Zwitserland		

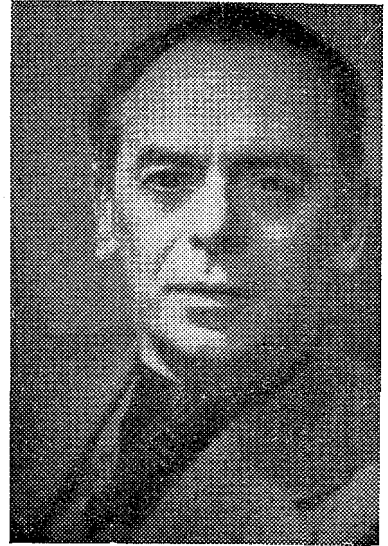
Men ziet een vrij sterke parallelie, maar juist terwille van enkele landen een scheiding. Zwitserland b.v. wenst alleen economische samenwerking en houdt zich verder strikt afzijdig.

Griekenland en Turkije behoren om hun aardrijkskundige ligging niet bij het Noord-Atlantisch Pact, Ierland en Zweden op grond van hun neutraliteitspolitiek.

Om nu ook een indruk te geven van de zaken, waarmee de jonge Assemblée zich wel bezig zal houden vermelden wij de punten, die op de agenda geplaatst zijn. Dat is allereerst de vraag, wat de Raad kan doen op economisch terrein. Vervolgens wat hij kan betekenen voor de sociale zekerheid en voor de culturele samenwerking tussen de deelnemers. Naast deze algemene problemen die door de ministers ter discussie gesteld zijn, heeft de assemblee zelf de agenda aangevuld met de volgende onderwerpen: de vraag, wat de Raad kan doen voor de politieke eenwording van Europa; de menselijke rechten en fundamentele vrijhe-

¹⁾ IJsland is als lid uitgenodigd, maar is thans nog niet in Straatsburg vertegenwoordigd.

J. J. R. Schmal

den; de invoering van een Europees nationaliteit en een Europees paspoort; de unificatie der nationale wetgevingen; de instelling van een Europees patent bureau; voorts de bespreking van een internationaal program van openbare werken, (Mont-Blanc- en Kanaaltunnel). Men ziet het: erg schuchter is men niet begonnen.

De Assemblée, de Raadgevende Vergadering, bestaat, aangezien IJsland nog niet aanwezig is, thans dus uit 101 leden. Dit zijn niet vertegenwoordigers van hun landen. Zij stemmen hoofdelijk. In vrijwel alle landen zijn ze aangewezen uit en door de parlementen. Alleen in Engeland heeft de regering de touwtjes in handen gehouden en de afgevaardigden zelf aangewezen. Over het algemeen zijn voorts niet alleen aanhangers van de meerderheidspartijen, maar ook leden van de oppositie afgevaardigd.

De Assemblée heeft slechts raadgevende stem. Zij legt haar conclusies voor aan het Comité van Ministers in de vorm van aanbevelingen. En de agenda behoeft ook de goedkeuring van het Ministerscomité. Hier ziet men duidelijk de Engelse invloed; het zwaartepunt ligt bij de ministers. Een grote beperking is voorts, dat de Assemblée slechts een maand per jaar bijeenkomt.

Ook in het Ministers-Comité, waarin ieder land één stem heeft, bespeurt men de voorzichtigheid van de Engelsman. Bij alle enigszins belangrijke aangelegenheden is eenstemmigheid vereist. Ieder land heeft dus het veto-recht.

De eerste stappen.

De eerste bijeenkomst van de Assemblée heeft al getoond, dat de leden de zaak stevig willen aanpakken. Het punt, dat gedurende de eerste dagen de debatten beheerste, was de beperkte bevoegdheid van het „parlement” tegenover het comité van ministers. Men wil uit het keurslijf, waarin de regeringen deze volksvertegenwoordiging hebben vastgesnoerd.

Direct bij de vaststelling van de agenda kwamen de poppen aan het dansen. De ministers hadden, zoals wij al zagen, reeds enkele punten op de agenda geplaatst. De vergadering mag daar

Woningnood **OP HET BINNENHOF**

H. D. W. BOVEN

en nog iets

Het volk van Nederland heeft woonruimte tekort, ook zijn belangrijkste vertegenwoordigster bij de hoge overheid, de Tweede Kamer der Staten-Generaal, heeft dringend behoefte aan uitbreiding van haar woning. En behalve een flinke uitbreiding zou ook een meer moderne inrichting geen overbodige luxe zijn. De bezoeker van het gebouw der Tweede Kamer komt zeker niet onder den indruk van de efficiency der inrichting.

Het is derhalve geen wonder, dat plannen voor een verbouwing van deze woning zijn ontworpen, welke plannen nu op goedkeuring van de regering en daarna op uitvoering wachten.

Deze plannen geven ons aanleiding een enkele greep te doen uit de rijke historie van een gebouw, dat oorspronkelijk bedoeld was als verblijfplaats voor het gezin van Stadhouder Willem V, maar thans plaats moet bieden aan een college van honderd leden met zijn gehelen nasleep. Vervolgens zullen wij dan nog enkele opmerkingen van anderen aard maken.

* * *

Het gebouw is gereed gekomen in 1792. De bouw is niet voorspoedig gegaan, reeds in 1776 was besloten deze nieuwe vleugel van het Stadhouderlijk Hof op te trekken. Willem V en zijn gezin hebben niet lang van hun nieuwe paleis kunnen genieten. Reeds in 1795 moest Willem V zijn land en zijn woning verlaten.

Het jaar daarop werd de balzaal van het paleis ingericht voor de bijeenkomsten van de Nationale

Vergadering die belast was met de opstelling van een Staatsregeling voor het Bataafse Volk.

Waar aanvankelijk de vrolijke tonen van menuet en polka waren gehoord, weerklonken toen de felle debatten tussen federalisten en unitariërs.

Tot 1806 bleef het gebouw de vergaderplaats van 's lands vertegenwoordigend college, eerst van het Vertegenwoordigend Lichaam, daarna van het Wetgevend Lichaam. In 1806 gaf Koning Lodewijk Napoleon het gebouw zijn oorspronkelijke bestemming terug: het werd weer Paleis. Daarna, toen deze Koning zijn residentie naar Amsterdam verplaatste, werd het enigen tijd het onderkomen van het Instituut voor militaire Kwekelingen. Ook het militair hospitaal is er, in die niet alleen voor het gebouw weinig glansrijke periode, in gevestigd geweest.

In 1815 is het definitief de vergaderplaats van de Tweede Kamer onze Staten-Generaal geworden. Het had toen reeds zijn eerste restauratie achter den rug.

Het jaar 1922 vormt de volgende belangrijke mijlpaal in de geschiedenis van de huisvesting der Tweede Kamer. Evenals nu was ook toen het gebrek aan ruimte zo nijpend geworden, dat een voorziening moest worden getroffen. In het voorjaar van 1922 kwamen de definitieve plannen gereed. De inwonende Raad van State moest het gebouw verlaten, als gevolg waarvan verschillende localiteiten vrij kwamen. Voorts werd een belendend pand bij het Kamergebouw getrokken,

andere punten aan toevoegen, mits de meerderheid van het Ministerscomité deze goedkeurt. In het voorgestelde reglement van orde, dat ook al weer uit de ministeriële koker kwam, was echter bepaald, dat deze verdere punten binnen drie dagen na de opening ingediend moesten worden. Dat vond Churchill en met hem heel de vergadering te kras. Spaak, tot voorzitter gekozen, ging bemiddelen. Hij bereikte een compromis: ook na drie dagen mogen punten aan de agenda toegevoegd worden, mits tweederde van de vergadering ervoor is; het comité van ministers zal dan binnen 5 dagen al dan niet zijn goedkeuring moeten geven. Nog iets anders is na enkele dagen al duidelijk geworden. Inderdaad gedragen de afgevaardigden zich niet als vertegenwoordigers van hun land. Zij zitten in alphabetische volgorde, dus noch volgens landen, noch naar partijgroepering. Zowel de Rooms-Katholieken als de Socialististen hebben al een fractievergadering gehad, al aarzelen de Labour-afgevaardigden nog, of zij hun Engelse nationaliteit of hun socialisme moeten doen praevaleren. De socialisten vormen — als men de twaalf Labour-afgevaardigden meetelt — de grootste fractie; ongeveer een derde van het totaal. Na hen volgen de rooms-katholieken.

De rest is moeilijker onder één dak te brengen. Zoals men weet zijn de Nederlandse leden van de Assemblée: twee uit de K.V.P., twee van de P.v.d.A. en voorts de heeren Bruins Slot (A.-R.) en Schmal (C.H.). Zij beiden zullen in Straatsburg wel de enige leden van een protestants-christelijke partijgroepering zijn. Gelukkig is er al meegedeeld, dat zij van plan zijn zo doeltreffend mogelijk samen te werken. Zij zullen ook contact zoeken met gelijkgezinden uit andere landen. In het internationale milieu zal dus de anti-revolutionaire of christelijk-historische richting als een homogene groep optreden. Het zou inderdaad niet eenvoudig zijn in het internationale milieu duidelijk te maken, wat hen scheidt. Intussen zullen wij ons niet mogen verhelen, dat wij een ronde achterliggen bij de rooms-katholieken en de socialisten, die reeds lang hun internationale verbindingen hebben. Het wordt nu van het grootste belang te zoeken naar internationale contacten. Gemeenschappelijk optreden in Straatsburg sluit in gemeenschappelijk contact zoeken. En gemeenschappelijk werken, om onze geestverwanten over de grenzen tot doelbewuste christelijke politiek te brengen.

Zo wijst Straatsburg ons op een immense taak.

waardoor nog meer ruimte beschikbaar kwam. In den loop van het jaar vond nog een belangrijke verbouwing plaats. Na het zomerreces kon de Kamer haar vernieuwde woning betrekken.

Reeds eerder waren veel grootscheepser plannen opgesteld, welke echter niet tot uitvoering konden worden gebracht. Zo was in 1863 een wet in het Staatsblad verschenen, n.l. de wet tot het stichten van een paleis voor de Staten-Generaal, dus voor de beide Kamers. En in 1921 lagen plannen gereed voor de stichting van een gebouw, uitsluitend ten behoeve van de Tweede Kamer, dat de gehele ruimte zou beslaan tussen Binnenhof, Hofstraat en Hofweg. Uit financieel oogpunt kon de Regering aan deze plannen haar goedkeuring niet geven. Zo kwam de minder kostbare verbouwing van 1922 tot stand.

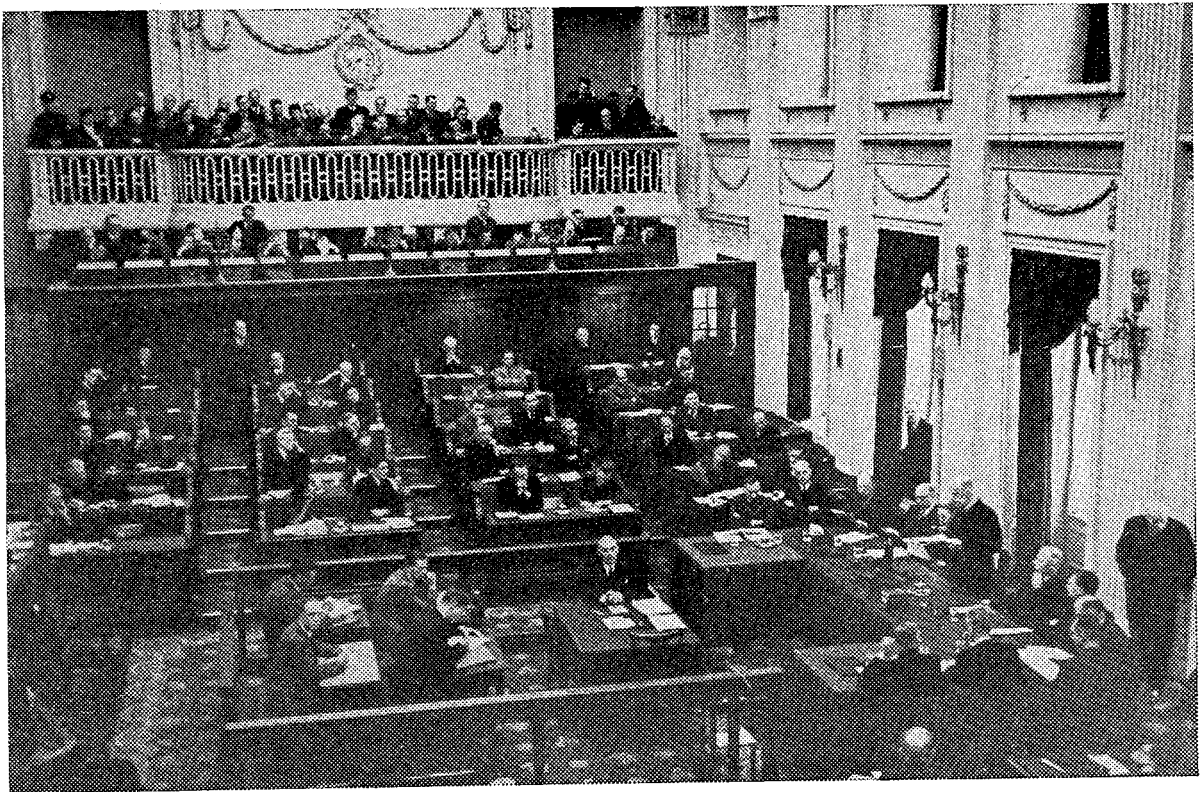
L'histoire se répète. De ruimte, die in 1922 nog voldoende was, is nu beslist onvoldoende geworden. Ministers, kamerleden, journalisten, personeel en publiek komen ruimte tekort. En derhalve zijn thans opnieuw plannen voor een verbouwing ontworpen.

Deze plannen omvatten in de eerste plaats een belangrijke vergroting van de vergaderruimte zelf. Na deze vergroting zal de zaal plaats bieden aan 148 kamerleden (nu slechts aan 100), de pers

zal niet meer zo bekrompen zijn ondergebracht als thans het geval is en tenslotte zal het publiek aanzienlijk meer ruimte tot zijn beschikking krijgen. Voor het publiek zullen n.l. twee balkons vlak onder „de hanebalken” worden bijgebouwd en de pers krijgt dan de twee nu reeds bestaande balkons geheel als werkruimte.

Als onzerzijds nog een wens naar voren gebracht zou mogen worden, dan zou het deze zijn, dat bij de verbouwing de nodige aandacht wordt besteed aan de verbetering van de acoustiek en/of van de geluidsinstallatie in de zaal. Want in ieder geval de niet-habitué's onder de bezoekers hebben de grootste moeite het gesprokene te verstaan, wat veelal een teleurgesteld vertrek tot gevolg heeft. Voorts is met name de uitbreiding van het aantal vergadergelegenheden in het plan opgenomen. De fracties kunnen zodoende elk een eigen kamer krijgen. Aan de Hofweg zal een nieuw stuk worden opgetrokken, waardoor het gebouw ook aanmerkelijk aan ruimte zal winnen.

Wanneer bovenstaande plannen tot uitvoering komen, zal de Kamer het volgend jaar tijdelijk een ander onderdak moeten kiezen. Dat onderdak zal zijn de bekende Ridderzaal, het centrum van het Binnenhof, waarin telkenjare weer op den derden Dinsdag in September door of vanwege de

DE VERGADERZAAL. Zichtbaar op de foto is de helft der zaal, welke gelegen is aan de linkerhand van den voorzitter. De rijen banken, oplopend gebouwd, worden bezet door de linkse fracties der volksvertegenwoordiging. De voorzitter komt op de foto niet voor. Hij heeft zijn zetel recht tegenover de ministerstafel, die op de foto rechts zichtbaar is. Het balkon op den achtergrond wordt gebruikt als publieke- en als perstribune.

HET GEBOUW VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL. Het ligt in den Zuid-Oosthoek van het Binnenhof. De ingang helemaal in den hoek is die voor de Kamerleden en allen, die het gebouw binnentreden om Kamerleden te spreken. Het is tijdens een zitting een voortdurend gaan en komen van dergelijke bezoekers. De ingang op den voorgrond is die voor de ministers, Dr W. Drees staat juist op het punt dezen ingang binnen te treden. Boven dezen ingang is de ministerskamer. De deur welke toegang geeft tot de publieke tribune ligt verder naar links; ze komt op de foto niet meer voor.

Koningin de gewone zitting der Staten-Generaal wordt geopend.

Zo zal dan een nieuw hoofdstuk worden toegevoegd aan de geschiedenis van deze historische zaal. Als feestzaal van het Hof der Hollandse graven is ze opgetrokken door Floris V († 1296). Of ze dus al oud is; van het oorspronkelijke gebouw is echter niet veel meer over.

In den loop der tijden is ze voor allerlei doeleinden gebruikt. Loterijzaal is ze geweest, wandeling en winkelgalerij, een tijdlang zelfs heeft ze als kinderspeelplaats voor de Haagse jeugd gediend. In het boek van J. G. Pippel „In en om de Hofstad” komt een prentje van het interieur der Ridderzaal voor, waarop links en rechts langs de lange wanden winkeltjes staan afgebeeld en langs de korte wand op den achtergrond een soort kiosk voor de generaliteitsloterij. Het prentje is uit 1768 en levert een duidelijke illustratieve vertolking van het verval van ons nationale volksbestaan in die periode. Slechts de op den vijand overde vlaggen in den nok der zaal spreken nog van een groots verleden.

* * *

In 't bijzonder de vergroting van de vergaderzaal zelf in het gebouw der Tweede Kamer is nog van belang met het oog op een andere kwestie. N.I.

die van het aantal leden der Tweede Kamer. Zoals bekend, hebben sedert 1887 in dit college 100 volksvertegenwoordigers zitting. Onder vigueur van de Grondwet van 1848 wisselde dit aantal met de grootte der bevolking. Eén lid per 45.000 inwoners was toen de regel. *)

Thans vertegenwoordigt ieder lid circa 100.000 inwoners. Een verhouding, die vergeleken met die in andere democratisch ingerichte staten, vrij ongunstig is te noemen. In België b.v. is deze verhouding ongeveer 1 : 40.000.

Maar niet alleen de sterke toename van de bevolking pleit voor vergroting van het aantal kamerleden. Ook het ingewikkelder worden van de samenleving in haar vele facetten en de, gedeeltelijk daaruit te verklaren, enorme uitbreiding der overheidsbemoelingen pleiten daar voor. Immers daardoor hebben ook de werkzaamheden der Kamer, en dus die van haar leden, zich zeer uitgebreid.

Zo sterk, dat naar vooraanstaande mannen menen, in dit opzicht voor de individuele kamerleden de grens van het mogelijke is bereikt, zo niet reeds is overschreden. Op 18 September 1947 heeft b.v. de heer Mr J. R. H. van Schaik, de toenmalige

*) Zie het artikel van T. Cossen in Ned. Ged. V No. 9.

voorzitter der Tweede Kamer, deze kwestie uitdrukkelijk aan de orde gesteld en als zijn overtuiging kenbaar gemaakt, dat het aantal leden der Kamer te klein geworden is en dat uitbreiding daarvan ernstige overweging verdient.

Nu zitten aan een eventuele uitbreiding natuurlijk verschillende kanten. Gesteld dat het aantal Kamerleden zou worden opgevoerd tot 150, daarop zal het bij een wijziging wel worden gebracht. Ongetwijfeld zou dat met het oog op een betere vertegenwoordiging des volks en met het oog op de sterk toegenomen — en nog steeds toenemende — werkzaamheden aanbeveling verdienen, maar vergeten mag toch niet worden dat door een zodanige uitbreiding zeker alle moeilijkheden niet zullen worden opgelost. Vooral kleine fracties, die geen mogelijkheid hebben de werkzaamheden voor veel leden te verdelen, kampen met moeilijkheden. En de kans is groot, dat door de uitbreiding het aantal kleine fracties zal toenemen.

Verhoging van het aantal Kamerzetels toch betekent verlaging van den kiesdeler, en als gevolg daarvan een grotere kans voor dwergpartijtjes. Die dan, eenmaal met één of twee leden in de Kamer vertegenwoordigd, met dezelfde moeilijkheden zouden kampen als thans een beslist geringer aantal kleine partijen.

Met name echter voor onze Antirevolutionaire fractie zou een uitbreiding met 50% van het aantal leden een welkome en waarschijnlijk — ten-

minste gezien in het licht van de hier besproken beperkte doelstelling — afdoende versterking betekenen.

Want ideaal is de momentele samenstelling van onze fractie zeker nog niet te noemen. In het hierboven vermelde artikel uit een vorig nummer van „Nederlandsche Gedachten” heeft de heer Cnossen daarover reeds enkele opmerkingen gemaakt.²⁾

* * *

Onze fractie behoeft dus versterking. Het zou intussen wel in flagranten strijd met den oud-Hollandsen Calvinistischen geest zijn, wanneer wij nu maar lijdelijk op uitbreiding der Kamer en daarmede op deze versterking zouden gaan zitten wachten.

Er is een beter middel. Namelijk dit, dat wij allen, ouderen en jongeren, vrouwen en mannen, met inzet van onze ganse persoon ons volk in steeds breder lagen trachten te brengen tot de aanvaarding en toepassing der Antirevolutionaire beginselen voor zijn practischen en theoretischen politieke arbeid. Gelukt ons dat — en het is onze roeping en plicht daarnaar te streven — dan zal ook in 'slands vergaderzaal de grondtoon van ons volkskarakter een meerstemmiger vertolking vinden dan thans het geval is.

²⁾ Zie ook het artikel „Candidaatstelling” van den heer R. Gosker in Ned. Ged. III blz. 233.

ENKELE KANTTEKENINGEN OVER DE

Zondagsrust en de Overheid

Prof. Mr A. M. DONNER

Hoewel ik het artikel van Mr K. Groen, over „Handhaving der Zondagsrust” (Ned. Ged. 30 Juni l.l. blz. 182 v.v.) wat de grote lijn betreft met instemming heb gelezen, heeft die lezing mij toch op enkele punten niet geheel bevredigd. Gaarne zou ik daarom het volgende naar aanleiding daarvan opmerken.

Terecht herinnert Mr Groen er in een noot op blz. 186 aan, dat wij ons wel moeten wachten voor een wettische beschouwing omtrent wat op zondag „mag” en „niet mag”. Inderdaad lijkt mij dat men er bij beschouwingen over de „zondagsrust” steeds van heeft uit te gaan, dat de rust hier naar christelijke gevoelens slechts middel, geen doel is. Rust op Zondag welke niet voortkomt uit en wordt gedragen door het levend geloof in den Heer van den Sabbath, kan sociaal zeer nuttig zijn, maar heeft met het eren van Zijn Naam weinig uit te staan. Zondagsheiliging is eerst en vooral een zaak des harten en onze gedragingen hebben in dit verband slechts betekenis voorzover zij met onze harten in overeen-

stemming zijn. Uit dit oogpunt bezien is een gedwongen en niet-beleefde Zondagsrust in Gods oog waardeloos.

Het staat daarmede, naar ik meen, in verband dat art V van het a.r. program van beginselen uitgaat van de gedachte van **vrijmaking van den Zondag**. Het gaat er niet om dat aan allen de Sabbathrust wordt opgelegd, maar dat de kerk (alle gelovigen) ruimte krijgt voor zondagsviering. De staatstaak is hier wat het godsdienstige betreft — zoals ook in ander opzicht — voornamelijk negatief. Pas wanneer men op de sociale noodzaak van de vaststelling van een rustdag komt, dan wordt daar accidenteel het godsdienstige weer bij betrokken, doordat in een staat waar overheidspersonen en onderdanen in meerderheid van het Evangelie weten, als vanzelf bij de norm van het vierde gebod wordt aangeknoopt en moet worden aangeknoopt. Gaat men verder en stelt men den principiëlen eis van **positieve handhaving** van den Sabbath, dan dreigt het gevaar dat men terecht komt

in het kielzog van Prof. van Ruler en diens eis ener kerstening van het „aangezicht van het leven”, welke eis m.i. met het in onzen kring terecht aanvaarde uitgangspunt van onderscheiding van het godsdienstige en het staatkundige niet goed in overeenstemming is te brengen.

Mijn vraag is nu of dit wel voldoende in het artikel van Mr Groen in het oog is gehouden. De omstandigheid, dat steeds wordt gesproken van handhaving der zondagsrust, kan toevallig zijn. Het kan echter gemakkelijk tot misverstand leiden, wanneer wordt gezegd: „Hier zij opgemerkt, dat zij (de Overheid) die Zondagsrust dus niet alleen, en zelfs niet voornamelijk, heeft te handhaven om haar onderdanen gelegenheid te geven tot Zondagsheiliging, maar omdat zij zelve, als dienaar van Gods, des Heren dag heeft te heiligen. Haar Zondagsheiliging bestaat evenwel, althans hoofdzakelijk, in handhaving der Zondagsrust. Mede daarin verheerlijkt zij, als dienaar van Gods, Zijn Naam” (blz. 183), zeker wanneer men dit in verband brengt met de opmerking: „En zelfs al was er geen chauffeur, die (tegen Zondagsarbeid) bezwaren had, dan nog verloochende de Overheid hierin haar Goddelijke plicht”. (blz. 184) en de slotzin „de bevoegdheid der Overheid de gelegenheid te laten (vet van mij, D.) tot Zondagsarbeid vindt haar grens in Gods recht op heiliging van Zijn dag”.

De oppervlakkige lezer — en niet alleen hij — kan hier makkelijk de indruk krijgen, dat de plicht van den Staat tot positieve handhaving der zondagsrust op geheel het maatschappelijk terrein wordt geleerd. Men zal hier echter hebben te onderscheiden: in een godsdienstig vrijwel homogene staat, kan het reeds zonder meer in de overheidstaak tot handhaving van de rechtsorde en de goede zeden besloten liggen, dat men ook de inachtneming van de zondagsrust in vergaande mate afdwingt; in een staat waar er meer godsdienstig verschil is, waar een belangrijk deel der bevolking aan het Evangelie is ontzonken en waar Gods Wet niet meer algemeen in de consciëntiën aanspreekt, komen de zaken weer anders te liggen. Reeds in de jaren waarin het a.r. program van beginselen werd opgesteld en waarin men met meer recht dan tegenwoordig van een „Christelijke natie” kon spreken, rekende men de positieve handhaving van de zondagsrust niet meer tot de handhaving van de rechtsorde zonder meer. Men stelde slechts de taak van eerbiediging van Gods Wet door „vrijmaking” en voorts dat de Overheid in haar eigen diensten en daar waar dit in verband met haar overige bemoeiingen zo te pas kwam de hand aan den Zondag zou houden.

Maar in alle gevallen heeft te gelden, dat de Overheid niet de taak heeft naast haar andere taken ook Gods Wet als zodanig te handhaven. Zij heeft dat slechts zijdelings te doen voorzover dat in het kader van de uitvoering van haar „andere” taken aan de orde komt — Gods Wet handhaven zonder meer kan de Overheid niet omdat deze zich in de eerste plaats tot het innerlijk richt.

Het hierboven aangeduide verschil is niet zonder consequenties voor de practijk.

Mr Groen spreekt o.a. over het zondagsrijverbod. Dit verbod is gegeven in het belang van de benzinebesparing. Zolang zuinigheid op dit punt door onze nationale economie wordt gevorderd heeft dat verbod recht van bestaan: in het kader van haar economische politiek zal de regering er goed aan doen bij de bepaling op welke tijd en voor welke gelegenheden mag worden gereden, rekening te houden, ook met de omstandigheid dat een deel der bevolking aan rijden op Zondag geen behoefte heeft en zelfs met de eis van zondagsrust. *Détournement de pouvoir* kunnen wij daar niet in zien. Maar, wanneer eenmaal de economische noodzaak ophoudt te bestaan, moet dan dit rijverbod nog worden gehandhaafd? Stelt men de algemene eis van handhaving van de zondagsrust, dan zal men bevestigend antwoorden. Op het hierboven ingenomen standpunt zal dat antwoord waarschijnlijk anders uitvallen. Bij de bestaande geestelijke situatie in Nederland, zou de Overheid te ver gaan, wanneer zij ook b.v.b. aan particulieren een rijverbod oplegde.

Men kan het met de strekking van de opmerking van Mr Groen over het reizigersvervoer op Zondag hartelijk eens zijn, en toch zeggen dat hij het probleem te eenvoudig stelt. Hier staan niet twee alternatieven naast elkaar: zondagsrust of zondagsontheiliging. Er is meermalen op gewezen, dat een al te zeer vasthouden aan de zondagsrust in het vervoerswezen, vooral voor de bevolking der grote steden, bedenkelijke consequenties medebrengt. Voor grote groepen, die de aldus opgelegde rust niet meer begrijpen en die aan de Zondag als de dag des Heren vrijwel of geheel zijn ontzonken, maakt men dien dag daarmede tot een dag van ledigheid en de ervaring bewijst ook hier dat ledigheid des duivels oorkussen is. Het is een voortdurende aanklacht voor Christus' kerk, dat dit zo is en het mag ons ook wel eens ootmoedig maken. Dit maakt voor mijn gevoel de aangelegenheid van het vervoer op Zondag tot een zaak, waar het algemeen belang wel terdege bij kan zijn betrokken, en het is onjuist dit vraagstuk op één lijn te stellen met dat van

Het Personenvervoer

LANGS DEN WEG

Mr J. ALGERA.

Vrijdag 22 Juli nam de Tweede Kamer zonder hoofdelijke stemming het wetsontwerp tot wijziging van de Wet Autovervoer Personen aan. Daaraan was voorafgegaan een mondeling debat van twee dagen, hetwelk geleid heeft tot een aanmerkelijke wijziging van het oorspronkelijke wetsontwerp.

Dit laatste wijst er reeds dadelijk op, dat er strijd is gevoerd en dat er derhalve tegenstellingen zijn geweest.

Nu zijn er op het gebied van het personenvervoer vele onderscheidingen, die soms het karakter van tegenstellingen dragen. We hebben op dit gebied te maken met het personenvervoer langs de rail, met de Nederlandse Spoorwegen dus, en met het wegvervoer. Doch binnen dit laatste is er evenmin éénheid. Daar zijn de streekvervoerondernemingen, ondernemingen, die het personenvervoer per autobus binnen een bepaald gebied verzorgen en daar zijn de trajectondernemingen, die het vervoer over één of meer losse trajecten verzorgen. De streekvervoerondernemingen kan men dan verder weer onderverdelen in de dochterondernemingen der spoorwegen en de particuliere bedrijven.

Om het verhaal niet te ingewikkeld te maken, laat ik maar buiten beschouwing de toerwagenbedrijven, het groepsvervoer, het ongeregeld vervoer en het huurauto- en taxi-vervoer.

Slechts moet ik nog aan de vermelding der eerste categorieën de mededeling toevoegen dat er ook nog zijn de z.g. gedupeerde autobusondernemers, waaronder men verstaat die-

het lossen en laden op Zondag. (blz. 185 t.a.p.) Staat men op het standpunt van de positieve handhaving van de zondagsrust als overheidstaak, dan zal men waarschijnlijk voor dit probleem niet uit den weg gaan. Wie het anders ziet, zal wèl met kracht de vraag naar de „vrijmaking van den Zondag” aan de orde blijven stellen, maar eerder geneigd zijn ook de problemen welke zich hier voordoen te erkennen. En dan is het de vraag nog of men — op den stoel van den Minister van Verkeer en Waterstaat gezeten — toch in alle gevallen radicaal „het roer om” zou gooien. Immers de kern van de quaestie vindt men niet bij het overheidsoptreden, maar bij de situatie van ons volk en bij de bearbeiding van dat volk zal de strijd voor Gods eer en Gods recht moeten aanvangen.

genen die in den oorlogstijd tengevolge van de beslissingen van de Commissie Vergunningen Personenvervoer tegen hun zin hun bedrijf hebben verloren.

Het is deze Commissie Vergunningen Personenvervoer (C.V.P.), waarop dikwijls scherpe critiek is geleverd, vooral ook omdat zij haar opvattingen heeft trachten te verwezenlijken in oorlogstijd, toen de burgers van Nederland de normale rechtswaarborgen misten en toen de volksvertegenwoordiging de daden van de Overheid niet kon controleren.

De doelstelling van de Commissie kwam hierop neer: Nederland verdelen in een aantal streekvervoergebieden en in elk van die gebieden één groot autobusbedrijf met uitsluiting van andere ondernemers.

Hoewel men opzichzelf waardering kan hebben voor een geconcentreerd streekvervoerbedrijf, waren de bezwaren o.a., dat men bij de totstandkoming van de wet in 1939 wel **coördinatie** in dit personenvervoer heeft gewild, maar dat men zich over den vorm van **concentratie** zeker niet in het parlement heeft uitgesproken; dat deze ontwikkeling in oorlogstijd is doorgedreven; dat men geen of te weinig ruimte overliet voor de bestaande ondernemers, die door **samenwerking** de nodige coördinatie ook kunnen bereiken, maar dat men één ondernemer uitkoos voor de geconcentreerde onderneming met terzijdestelling van de anderen en ten slotte, dat er een groot gevaar in kon worden gezien, dat deze geconcentreerde bedrijven, waarvan een deel in handen is van de Spoorwegen, de voorbode vormden voor een gemakkelijke nationalisatie. Men zal misschien vragen: had deze Commissie dan zo grote bevoegdheid om deze politiek te voeren?

Formeel lag de zaak zó, dat er slechts één wettelijke richtlijn was, n.l. deze, dat een vergunning niet werd geweigerd dan in het belang van een duurzame en redelijke voorziening in de vervoerbehoefden.

Dit is een uitermate vage norm en de praktijk heeft wel bewezen, dat deze zó ruim werd opgevat, dat er in wezen weinig rechtszekerheid overbleef voor de gevestigde ondernemers; en rechtszekerheid is een eerste vereiste in onze samenleving.

Bovendien had de Commissie een autonome positie; zij was niet ondergeschikt aan den Minister; deze droeg voor haar beslissingen geen verantwoordelijkheid, tenzij nadat er

DE RIDDERZAAL, staande midden op het Binnenhof. Het gebouw, waarin tijdens de restauratie, de Tweede Kamer zal worden ondergebracht. In deze maand komt in dit gebouw de Ronde-Tafelconferentie bijeen.

een beroep tegen een besluit van de Commissie bij de Kroon was geweest.

Hier vindt men nu twee hoofdpunten uit het debat: de strijd in de eerste plaats om den Minister verantwoordelijk te doen zijn voor wat er op dit gebied geschiedde tegenover de volksvertegenwoordiging — eis ener gezonde democratie — en in de tweede plaats, dat de rechtszekerheid zou worden bevorderd door de Commissie te binden aan richtlijnen voor haar beleid, zodat de particuliere ondernemer niet meer zo rechteloos aan haar was overgeleverd.

Deze strijd is gewonnen en daarmee is tegelijk bereikt dat het gevaar voor nationalisatie sterk is verminderd.

De Commissie zal worden gebonden aan richtlijnen, vast te stellen bij algemene maatregel van bestuur. Dat betekent meteen, dat de richtlijnen niet geheim blijven, maar dat zij openbaar worden, een wens, die steeds door het bedrijfsleven is uitgesproken.

Er is meer bereikt. De bedrijfszekerheid is namelijk zeer gediend door de in de wet gebrachte schadevergoedingsregeling bij niet-verlenging, intrekking enz. van de concessie.

Indien partijen het daarover zelf niet eens worden, zal deze worden bepaald door een commissie, waarvan de leden niet tevens lid mogen zijn van de Commissie Vergunningen Personenvervoer. Tot nu toe kon er een nauw verband bestaan tussen de concessieverlening zelf en de vaststelling van het bedrag der schadeloosstelling, een omstandigheid, die volgens velen in oorlogstijd heeft geleid tot een onjuiste drukuitoefening op concessionarissen, die bedreigd werden met niet-verlenging enz. van hun vergunning. Hoe dit zij, dit verband is gelukkig verbroken en in dat opzicht is er een bevredigende regeling gekomen, ook hierom, omdat de wet geen enkele zekerheid gaf, dat men zelfs maar iets zou ontvangen.

Wat de „gedupeerde” ondernemers betreft, de mensen, die in den oorlogstijd onvrijwillig hun bedrijf zijn kwijtgeraakt, — men zal op de komende beslissingen van de C.V.P. moeten wachten, maar in elk geval heeft de Minister een financiële regeling in uitzicht gesteld.

Er is een bepaling in de wet gekomen, waarin nu uitdrukkelijk is vastgelegd dat er een

vergunning kan worden verleend voor het uitoefenen van autobusdiensten binnen een bepaald gebied. Dit betekent dat de Kamer heeft aanvaard de gedachte van de streekvervoergebieden. Daarnaast is echter vast komen te staan dat ter verwezenlijking daarvan niet alleen de geconcentreerde grote bedrijven in aanmerking komen, maar dat er alle ruimte wordt gegeven aan verschillende vormen van **samenwerking** van ondernemers. Mogen de ondernemers deze samenwerkingsgedachte niet verwerpen om redenen van een te strak gehandhaafde opvatting over een individueel optreden op het gebied van het openbare personenvervoer.

Wat de samenwerking betreft, deze dient er niet alleen te zijn tussen de ondernemers, maar ook tussen het wegvervoer en de spoorwegen. De spoorwegen vervullen een uiterst belangrijke functie op het gebied van het personenvervoer. Nu is er één punt, waarbij de tegenstelling scherp naar voren komt, n.l. het **parallelvervoer**. Deze tegenstelling dient naar

mijn mening niet te worden opgelost door den aankoop van particuliere bedrijven door de spoorwegen om ze daardoor te maken tot z.g. dochterondernemingen, tengevolge waarvan er een subordinatie van het busvervoer dreigt, maar er moeten maatregelen worden getroffen, waardoor de wederzijdse belangen op redelijke wijze worden gediend. Onzerzijds is gevraagd om ter voorbereiding hiervan een commissie te benoemen; de Minister wenst deze aangelegenheid in handen te stellen van de Adviescommissie voor het vervoer van personen met motorrijtuigen. We hebben hier te maken met een moeilijke materie en de oplossing zal wellicht niet gemakkelijk zijn, niettemin moet er ernstig naar worden gestreefd.

De gevoerde strijd overziende, mogen we na het debat zeggen, dat het wetsontwerp op menig punt in Antirevolutionaire richting is gewijzigd, waardoor het voor ons aanvaardbaar werd.

„Wij vragen slechts” A. R. DE KWAADSTENIET

Het gaat met de Antirevolutionaire Partij — als we aannemen, dat het „Gereformeerd Gezinsblad” de zaken juist ziet — niet goed. Beginselverzeking is dan aan de orde van den dag. En — zeggen dan een aantal lezers van genoemd blad — om Antirevolutionair te blijven, breken wij met de Antirevolutionaire Partij.

Het is jammer, dat deze mensen, die zo vol critiek op anderen zitten, zo vaak in gebreke blijven concreet aan te geven, wat het Antirevolutionaire beginsel in concrete situaties dan wel van ons of van de Overheid eist.

In het nummer van 11 Augustus j.l. van genoemd blad wordt daarvan weer eens een sprekend voorbeeld gegeven.

In „Kort commentaar” herinnert A. v. B. aan de woorden van Mr P. J. Oud, gesproken op het Internationaal Congres voor vrijzinnig Christendom, gehouden te Amsterdam. Uit het verslag in de N.R.C. wordt dan o.m. het volgende geciteerd:

„Men kan zelfs een Christen zijn zonder te geloven, dat Jezus ooit heeft geleefd. De belangrijke vraag is wat Christus is, niet wát hij was. Het Christendom zou nog groter zijn als Jezus niet geleefd had. Het vrijzinnig Christendom moet op deze dingen wijzen...” A. v. B. laat daarop volgen:

„Er is een tijd geweest in ons Vaderland, dat ware dienaren van het Goddelijk Woord naar luid van hun belijdenis de overheid van

hun dagen opriepen om goddeloze uitlatingen van vrijgeesten te bedwingen, wijl de HEERE dat van de overheid, die Hij stelt, wil. Wij denken bijvoorbeeld aan het „Godgeleerdstaatkundig vertoog”, dat Spinoza, die profeet der vrijzinnigen, in 1670 anoniem in 't licht gaf.”

En iets verder:

„Wij plachten, of plegen nòg, te denken, dat die tegen Spinoza in het geweer gekomen zeventiende-eeuwse predikanten het mis hadden. Zoals Kuyper in 1878 zei: „Hoezeer ook met voorliefde voor het Evangelie bezielt, mag de landsoverheid zich toch nimmer door die sympathie laten leiden, om predikers, die het Evangelie bestrijden willen, te bannen of te binden.” ”

A. v. B. besluit zijn „Kort commentaar” dan aldus:

„Maar wij vragen: Is het inderdaad de wil van de HEERE, dat de overheid sprekers als de hierboven geciteerde Mr Oud rustig laat begaan? Kan dat waar zijn? En behoeven wij deze Overheid niet te vermanen, omdat zij zich afzijdig houdt, als zo de Koning der Koningen in Zijn eer wordt aangetast?

Wij vragen slechts!”

Kijk, dat vinden wij van A. v. B. nu helemaal niet goed.

Hij moet niet slechts vragen. Hij moet nu eens concreet zeggen, wat de Overheid moet doen. Doen, naar Antirevolutionair beginsel.

Dr A. VEERMAN

Vacantie!

Nee, het is niet zo, dat de Kamerleden op een goede dag de deuren van de parlamentsgebouwen uitstormen en hun tassen de lucht inslingeren. Maar het is wel zo, dat ook Kamerleden een zucht van verlichting slaken, wanneer de hamer van de voorzitter voor het laatst gevallen is, wanneer deze met veel goede wensen het parlementaire jaar heeft „uitgehamerd”. Zover is het nu. Beide Kamers hebben haar zomerreces aangevangen. Het wordt nu enige weken stil op het Binnenhof, een stilte, die slechts gestoord wordt door de vakantie-gangers, die eerbiedig achter een bode aanlopen, om een blik in deze hoededelgestrenge omgeving te werpen.

Zomervacantie — dat doet intussen niet alleen denken aan vrijheid, maar ook aan een rapport, aan een overzicht van de vorderingen, aan... taken en herexamens. Die vorderingen zullen we misschien een volgend maal eens kunnen bespreken. Maar dit weten we nu al, dat er in de Kamer inderdaad taken uitgedeeld zijn en dat er ook sprake is van herexamens.

Een taak is er voor de parlementaire enquête-commissie, die doorgaat met haar verhoren en met het vaststellen van rapporten. Maar zoals een scholier zijn taak meeneemt als hij bij familie gaat logeren, zo hebben de leden van deze commissie de luisterrijke inval gehad, nu eens in Londen zitting te gaan houden. Zij zullen tegen elkaar

gezegd hebben: denk erom, 's ochtends verhoren, maar dan: stop!

Een tweede taak ligt er voor de twaalf leden en plaatsvervangende leden van de Europese Assemblée. Ook al het nuttige en het aangename verenigd: zij maken daarvoor een uitstapje naar Straatsburg. Ook eens iets anders dan het op de duur wat eentonige Binnenhof.

Dan zal er wellicht nog een taak komen, voor die Kamerleden, die aan de Ronde Tafel Conferentie gaan deelnemen. Ja, daar had men eigenlijk ook wel een andere plek voor kunnen uitzoeken dan Den Haag. De R.T.C.-ers boffen niet.

En dan dat herexamen. De Tweede Kamer moest het Indonesië-debat, dat achter gesloten deuren gevoerd werd, nog eens in het openbaar overdoen. Daarvoor hebben de leden hun vacantie twee dagen moeten onderbreken.

De centen mogen rollen.

In deze laatste weken had de Tweede Kamer weer het hoogste (of althans het meeste) woord. Maar daarvoor was het anders. Een paar maanden lang heeft de Eerste Kamer het parlementaire vuur brandend gehouden. De Tweede Kamer gooide er ook wel eens wat brandstof op, zelfs deed zij het vuur wel eens oplaaien als Indonesië ter sprake kwam. Maar dat was maar te hooi en te gras. De vaste, regelmatige stokers waren van Maart tot Juni de leden van de Eerste Kamer en de

Of, als A. v. B. van het Antirevolutionair beginsel niet meer wil weten, wat de Overheid dan naar Gereformeerd principe moet doen. Slechts vragen is erg negatief. Hier was een positief geluid op zijn plaats.

Aan het adres van „Trouw” schrijft Z(ijlstra) in hetzelfde nummer van het Gereformeerd Gezinsblad o.m. „laat de redactie zich zelf en de eigen kring ook eens bekijken”. Dit advies heeft misschien ook enige betekenis voor de redactie van het Gereformeerd Gezinsblad en de daarbij behorende kring.

In een leidraad bij de behandeling der A.R. beginselen, welke op de Gereformeerde Jongelingsverenigingen gebruikt werd in den tijd, dat de heer A. Zijlstra deel uitmaakte van het Bondsbestuur, lezen we bij de bespreking van artikel IV o.m.: „De Overheid zij met voorliefde voor het Evangelie bezielde, maar als Overheid late zij elke prediking vrij. Ook late zij vrij degenen, die dat Evangelie willen bestrijden. De strijd zij hier een volkomen geestelijke strijd.”

En in den leidraad bij de behandeling der Maatschappelijke Onderwerpen, gebruikt in den tijd, dat de heer A. Zijlstra voorzitter van de Ned. Bond van Jongelingsverenigingen op Geref. grondslag was, lezen we bij het onderwerp „Overheid en Maatschappij” o.m.: „Tegenover de Kerk nu moet de Overheid zich onthouden te beslissen, welke, bij de pluriformiteit van hare verschijning, de eenig ware is, „overmits zij als Overheid de gegevens mist, om te oordeelen, en in elk oordeel ten deze de souvereiniteit der Kerk te na komt.” ”

Zou de heer Zijlstra, die regelmatig over plaatsruimte in het Gereformeerd Gezinsblad kan beschikken, eens willen mededelen, of hij de hierboven gegeven citaten uit de leidraden, waarvoor hij toch ook een zekere verantwoordelijkheid heeft gedragen, nog onderschrijft?

Zou de heer Zijlstra ten gerieve van A. v. B. en van de lezers van het Gereformeerd Gezinsblad, antwoord willen geven op de vragen door A. v. B. gesteld?

Wij vragen slechts!

brandstof was de begroting. Die begroting doet de vlammen meestal niet zo hoog opblaaien, maar ze houdt het vuur aan.

Dat is nu voorbij. Pas eind Juni kwam de Eerste Kamer door de begroting voor 1949 heen. Het geld kan nu dus rollen.

Net als vorig jaar sloot ook nu Onderwijs de rij. Vier professoren hielden bij deze begroting een oratie. De Zwaan, Barge, Molenaar en Woltjer. Dat was dus hooggeleerd genoeg. Misschien wat eenzijdig? Toch niet; zij pleitten even vurig voor de fröbelschool als voor hun eigen athenaea.

Vooraf prof. Woltjer is befaamd om zijn kennis van onderwijszaken. Een wandelende encyclopaedie op onderwijsgebied, die bij zo'n debat zo eens enkele pagina's opslaat, maar die gerust over nog honderd onderwerpen nog honderd uur zou kunnen praten. De parlementaire geschiedenis vermeldt dan ook nauwelijks, dat een minister het waagde, het niet met prof. Woltjer eens te zijn, wanneer deze een uiteenzetting gaf over de onderwijspolitiek van vroeger jaren, over het tot stand komen van onze onderwijswetten. Dat is dan geen debat meer, maar geeft de professor college.

Surrealistische cafetaria.

Overigens, — of het nu aan de naam van de bewindsman voor O.K.W. lag — de heren maakten er een ware cafetaria van. Zij verloren zich in kleinigheden: een hapje zus, een schoteltje zo. Onderwijs geniet altijd de bijzondere belangstelling van onze Raad der Ouden. Men had zelfs enkele maanden nodig, voor alle opmerkingen netjes in het Voorlopig Verslag waren ingepast. En ook bij het debat kwam van alles aan de orde. De grote belangstelling maakt, dat men veel te veel in onderdelen treedt.

Niet alle hapjes zullen minister Rutten echter even goed gesmaakt hebben. Met name zijn geestverwanten Teulings en van Velthoven streelden allerminst zijn gehemelte. De eerste sprak over de radio. Naar men zegt heeft minister Rutten en hebben zijn adviseurs op het departement nog altijd hun hart verpand aan iets, dat zij een Nationale Omroep noemen. Maar wie de neuzen gaat tellen, kan gemakkelijk constateren, dat maar weinig Nederlanders daar nog warm voor lopen. Hoe langer het duurt, des te meer slinkt het aantal voorstanders van die Staatsomroep. „U bent op de Jubo geweest, Excellentie,” zei de heer Teulings. „Daar hebt U kunnen zien, hoe ons volk over de omroepverenigingen denkt. Volgend jaar gaat de K.R.O. jubileren. Daar moet U ook maar eens gaan kijken. Bij deze hartelijk uitgenodigd...”

De heer van Velthoven zong zijn jaarlijkse wijsje over de achterstelling van de randgewesten. Wanneer men hem hoort spreken, zou men gaan denken, dat de bevolking daar achter het watergordijn van de grote rivieren uitgezogen wordt en er elendig aan toe is. Op een interruptie van een zijner partijgenoten — het leek bijna doorgestoken kaart, in de koffiekamer afgesproken — stelde dr. van Velthoven het zo, dat Brabant en Limburg maar op twee punten gelijkberechtigtd waren: de belastingplicht en de dienstplicht.

Minister Rutten — en hij was niet de enige —

haalde zijn schouders een beetje op. Die schets van de toestand in het Zuiden was, zo meende hij, niet reëel maar veeleer surrealistisch.

De oude Adam.

De Partij van den Arbeid is een gouvernementele partij. Natuurlijk, zij heeft immers vijf ministers in het kabinet. Maar o, het is soms zo moeilijk gouvernementeel te zijn. En het is zo prettig, voor je eigen gevoel en tegenover je kiezers, van tijd tot tijd nog eens flink aan de socialistische bel te trekken.

Zo ook in de afgelopen weken. Nu hadden de socialisten de kans, hun eerste sociale wet van blijvende betekenis in het Staatsblad te brengen: de wachtgeld- en werkloosheidsverzekering. Maar ze lieten hun kans voorbijgaan. Ook deze sociale wet moest, net als vrijwel alle andere, die wij tot nog toe gekregen hebben, door de „rechterzijde” door de Tweede Kamer naar de veilige haven geloofst worden. Als het aan de P.v.d.A.-fractie gelegen had, was er niets van gekomen.

Voor die wachtgeld- en werkloosheidsverzekering moet een premie betaald worden. De socialistische minister van Sociale Zaken vond, dat de arbeiders daar een bepaald deel van zullen moeten betalen en de socialistische minister van Financiën steunde hem daarin krachtig. Maar de heer v. d. Born (Arb.) gaf zich daartegenover niet gewonnen. Hij wilde voor de wachtgeldverzekering de arbeiders vrij stellen van premiebetaling. Hij diende daartoe zelfs een amendement in.

Het was duidelijk, dat het lot van het wetsontwerp van dit amendement afhankelijk was. Zou het worden aangenomen, dan zou minister Joekes het zaakje ongetwijfeld mee naar huis genomen hebben. En toch hield de heer v. d. Born vol en stemden al zijn fractiegenoten vóór het amendement. Och, zij konden het gerust doen, want zij wisten dat de rechterzijde wel zou zorgen, dat het amendement verworpen werd.

Vroeger gebeurde het, dat de gehele linkerzijde voor een amendement stemde, alleen om daarmee een politiek doel te bereiken: het amendement-Kersten, dat een scheur bracht in de coalitie. Het zou wel aardig geweest zijn te zien wat er gebeurd was, als een deel van de rechterzijde nu eens voor dat amendement v. d. Born gestemd had! Maar de rechterzijde doet zoiets niet, dat weet men wel in de Kamer. Zo konden onze socialistische bij de gratie van de rechterzijde hun oude Adam nog eens in zich laten overheersen.

Maar als deze wet straks in het Staatsblad staat, zal het zijn een wet-Joekes-met-de-rechterzijde.

Blunder.

Des heren v. d. Born's weg gaat niet over rozen. Enkele maanden geleden pogde hij de loongrens voor de „gulden van Joekes” omhoog te krijgen. Het N.V.V. had zich daarvoor uitgesproken en aan zijn afgevaardigde v. d. Born opgedragen, dat in de Kamer eventjes in orde te maken.

Maar eilieve, nu is het geen „conservatieve”, geen „kapitalistische” minister, die de wensen van het N.V.V. dwarsboomt, geen Oud en geen de Wilde.

Nu is het de socialist Lieftinck, die op ouderwetse manier het centen-argument hanteert. En minister Joekes gaat met hem hand in hand. Samen dansen zij niet om het gouden (want van het goud zijn we af), maar om het papieren kalt. Zo moest de heer v. d. Born destijds met zijn loongrens-motie de aftocht blazen. Gehoond door de communisten.

Ditmaal bespaarde de rechterzijde hem die smadelijke aftocht, doordat zij het amendement v. d. Born op eigen waarde taxeerde en verwierp. Maar de smaad was er toch. Want de heer v. d. Born had in zijn grote ijver de zaak niet voldoende bekeken en zijn amendement ingediend op het verkeerde artikel. En in heel de fractie van de P.v.d. A. was er niemand, die hem op zijn abuis attendeerde.

Men kan zich indenken dat de rechterzijde, de minister en de ambtenaren in de loge zich zaten te verkneuteren. Straks zou het amendement in behandeling komen en dan zou men zeggen: „Mijnheer de voorzitter, deze zaak is al lang afgedaan bij artikel zoveel, dat zojuist is aangenomen.” Dan het gezicht van de heer v. d. Born zien!

Het ging zo niet. De communisten hadden ook iets in de zin. De heer Gortzak diende een ongeveer gelijkkluidend amendement in, maar hij deed het op het goede artikel. Zo maakte hij de heer v. d. Born attent op zijn fout. Deze kon achter de communist aan zijn vergissing herstellen. Dat de heer Gortzak hem niet spaarde behoeft nauwelijks gezegd.

Het boteren (van de melk) brengt (voor de boeren) enige druk voort.

U herinnert zich misschien het bericht — 't is naderhand, naar ik meen, tegengesproken, maar 't is toch een aardig verhaal — dat de heer Mansholt, toen hij nog niet zo heel lang excellentie was, iemand eens een excellente mulpeer heeft toegediend. Nogmaals, het zal wel niet waar zijn, maar het typeert toch wel. Ook in zijn contact met de Kamer is deze minister nogal stroef en „hoofdig”. Daardoor komt het nogal eens voor, dat de Kamer en de minister vlak tegenover elkaar staan. Dan komen er in de kamer geen mulperen, maar motie's. Na elkaar hebben we nu gehad de motie-Groen over de compensatie-toeslag voor lichte gronden over 1947, de „aardappelmotie” over de minimumprijzen voor de aardappels over 1948 en nu onlangs de motie-Droesen over de melkprijs. Nee, mulperen geeft men elkaar in de kamer niet. Maar zo'n motie veroorzaakt bij de minister toch een pijnlijk gezicht.

De oorzaak van deze narigheid is gelegen in de politiek van deze minister. Al is er wat meer vrijheid gekomen, toch houdt Den Haag de land- en tuinbouw nog stevig aan de lijn. Dat kan vermoedelijk ook nog niet anders; de situatie is nog weinig stabiel. Maar nu heeft minister Mansholt de neiging, wanneer hij zijn richtlijnen gegeven heeft, de tegenvallers die er komen voor rekening van de agrariërs te laten. Zulk een tegenvaller was de schrale oogst van 1947; eveneens de overvloed van aardappels in 1948. En nu weer de melk. Daarvoor is een richtprijs vastgesteld van 17½

cent per kg. Bij die melkprijs behoren natuurlijk ook bepaalde prijzen voor de diverse melkproducten. Voor de boter klopt dat niet. De veehouders wier melk tot boter verwerkt wordt, komen lang niet aan die 17½ cent. Hier brengt het boteren van de melk voor hen de drukking voort. Jawel, zegt de minister, maar de kazende boeren gaan boven die 17½ cent uit. Daar hebben echter de „boterboeren” geen boodschap aan. Niet iedere fabriek is immers in staat zijn productie ineens om te zetten.

Daar zat dus een motie in. Die kwam ditmaal van Ir. Droesen. Maar minister Mansholt heeft leergeld betaald en toen de voorstellers repten van nader overleg was hij er direct bij om zich tot zulk een overleg bereid te verklaren.

Normaal is, dat de drukking van de melk de boter voortbrengt. Misschien geeft het indienen van de motie al voldoende druk aan de minister, om er voor de boterende boeren een centje uit te halen.

Al te „gründlich”.

Er zijn in ons parlement mensen van allerlei allure. Sommige Kamerleden zijn in hun kracht, wanneer zij een breed-opgezette rede kunnen houden over staatsrechtelijke- of financiële onderwerpen. Anderen ziet men op zijn best, wanneer zij bezig zijn een wetsontwerp te ontleden en met amendementen aan te kleden, zodat het geheel tenslotte er zo uit ziet, dat zij er met een gerust hart hun stem aan kunnen geven.

Tot de laatste soort behoort Mr. J. Algera. Die moet men bezig zien als er een wetsontwerp op het gebied van verkeer of binnenlands bestuur op tafel ligt. Dan hanteert hij met vaardige hand het snoeimes en wiedt hij er alle onkruidjes uit. In deze weken was het de Wet Autovervoer Personen, die hem uit de commissiekamers, waar hij meestal zit, begraven onder rapporten van de enquête-commissie, naar de vergaderzaal deed adalen. De voorzitter wilde die W.A.P. er vlug door hebben vanwege de naderende vacantie, maar de heer Algera sprak daar zijn veto over uit. Een behoorlijk verkeersdebat is steeds weer uitgesteld tot de W.A.P. aan de orde zou komen. Nu is het zover, nu willen wij ons zegje hebben, zo verklaarde hij. Hijzelf had daarvoor anderhalf uur nodig.

Waar ging het om bij deze wet? Voor de oorlog, omstreeks 1937 waren er in ons land wel 400 ondernemingen, die een of meer autobusdiensten onderhielden. Dat was rijkelijk veel en bovendien nogal chaotisch. Daar moest enige orde in komen. Voor de oorlog pakte men deze sanering al aan, eerst aan de hand van het Reglement Autovervoer Personen, later aan de hand van de W.A.P. Toen kwam de bezetting. In plaats dat men in deze jaren waarin 't recht struikelde op de straten, dit werk stop zette, schakelde men op een volgende versnelling over. Benzineschaarste en materiaalgebrek waren een prachtig argument. In korte tijd waren er nog maar enkele tientallen ondernemingen over, waarvan slechts de helft in particuliere handen en de rest bij de overheid of bij dochterondernemingen van de grote slokop: de N.S.

Daartegen richtte zich de voornaamste grief van de heer Algra: dat men van de geboden gelegenheid te onpas gebruik gemaakt heeft om zijn doeleinden te verwezenlijken. En dan nog wel doeleinden, waarvan men kon weten, dat het grootste deel van ons volk daar niets van moet hebben. Onze Volksvertegenwoordiging wenst geen nationalisatie, maar ruimte voor particuliere ondernemingszin. Dat is de boodschap, die men minister Spitzzen meegegeven heeft. Die zal nu in richtlijnen voor de Commissie Vergunningen Personenvervoer zijn verkeersbeleid moeten vastleggen, open en bloot, zodat ieder weet waar hij aan toe is. Dan heeft de Kamer ook de gelegenheid daarop critiek te oefenen. Geen geheime richtlijnen; die brengen rechtsonzekerheid. Dat was één amendement van de velen, die de minister zag aannemen. De Kamer maakte de wet en de minister had het toekijken.

Vreemde historie.

Het is met die interimregeling voor Suriname een vreemde historie. Suriname en de Nederlandse Antillen verlangen naar groter zelfstandigheid en Nederland is graag bereid aan die wens ruimschoots tegemoet te komen. In 1948 werd al een nieuwe staatsregeling ingevoerd, waarin men deed, wat binnen de grenzen van de toen nog ongewijzigde Grondwet mogelijk was. Sindsdien is de Grondwet aangevuld met een veertiende hoofdstuk, dat de gelegenheid geeft nog verder te gaan. Op grond daarvan werd nu voor Suriname een nieuwe regeling opgesteld, die het vrijwel geheel baas in eigen huis maakt.

De Regering had daar grote haast mee. Dat zien wij vaak na de oorlog. Steeds weer moeten, wanneer de Regering na vele maanden van overleg iets voor elkaar heeft, de Staten-Generaal daar in grote haast haar goedkeuring aan geven. De heer Schouten vond het ditmaal al te bar en vroeg een kort uitstel. Maar het mocht niet baten. Vrijdag 22 Juli moest de openbare behandeling plaats hebben. Hoe dat ging kan men begrijpen, als men weet dat reeds vóór het afdelingsonderzoek een concept voor het Voorlopig Verslag klaar was en dat aan de hand van dat concept een Memorie van Antwoord werd gebrouwen. Dat was de voorbereiding van de parlementaire debatten over een nieuwe landsregeling voor Suriname!

Die debatten waren dan ook weinig meer dan toasten die door de aether naar Suriname gezonden werden. Maar dat was niet het enige. De heer de Kort (K.V.P.) en de heer Schermerhorn (Arb.) kwamen elk met een amendement ter tafel, de eerste over de financiële gelijkstelling bij het kweekschoolonderwijs, de tweede inzake de huwelijkswetgeving voor Mohammedanen.

Beide amendementen werden door minister van Schaik ontraden, maar desondanks aangenomen. De volgende dag kwam de grote verrassing. Met Zuidelijk temperament lieten onze Surinaamse rijksgenoten weten, dat zij de hele regeling nu maar cadeau gaven. Wanneer men uit de vele woorden de eigenlijke kwestie uitdoopt, dan blijkt er een toezegging van minister van Schaik geweest te zijn, dat de regeling, waarover men het eens geworden was, ongewijzigd in het Staatsblad zou komen....

Daar hebben we nu sinds een jaar een West-Indische commissie in de Tweede Kamer. Die had de minister toch wel mogen consulteren, vóór hij zulk een toezegging deed. De Kamer wist van niets en amendeerde. En de minister accepteerde. Wat minder haast had waarschijnlijk het onheil kunnen voorkomen. Nu is het resultaat, dat het ontwerp op non-actief ligt op de griffie van de Eerste Kamer.

Laatste loodjes.

De Eerste Kamer heeft de laatste weken gebruikt om wat noodzakelijk gereed moest komen af te handelen. Daartoe moest zij dit jaar zelfs tót half Augustus doorwerken. Dat heeft het voordeel, dat de gewone burger nu eens iets van haar werk kan aanschouwen. In deze zomermaanden trekken n.l. de vacatiegangers, wanneer regen en wind hen van het Scheveningse strand jagen naar het Haagje en wandelen langs Lange en Korte Poten, over Binnen- en Buitenhof. Dan wordt ook ons parlement inplaats van een „hoog college” een simpele bezienswaardigheid. De Tweede Kamer vonden deze sight-seeërs nu leeg. Daar zagen zij niets dan een holle zaal en lege banken. De leden daarvan zijn zelf ook met vakantie. Misschien hebben zij op deze regendagen hun troost gezocht in de bezichtiging van Westminster of Palais Bourbon, waar hun collega's-parlementsleden vergaderen. Maar de Eerste Kamer had heel wat meer te bieden. Daar was het bedrijf nog in volle gang; daar dromden de badgasten samen op de publieke tribune. Zelfs kleuters werden op de schouders van hun pa's binnengedragen. Zij konden hun eerste staatsburgerlijke vorming opdoen. De kleinsten gingen nog verder en maakte zo nu en dan een „interruptie”, die echter niet in de Handelingen opgenomen werd.

De Eerste Kamer onthaalde haar gasten in deze weken op debatten over onze buitenlandse politiek, over de Raad van Europa en over het Noord-Atlantisch Pact. Ondanks de verwantschap tussen beide, ondanks het feit, dat behalve de communisten alle leden zich krachtig voor beide ontwerpen uitspraken, kon men toch een duidelijk verschil in stemming proeven. Een verschil, dat verklaard kan worden uit de aard van de beide verdragen.

Bij de Raad van Europa is men bezig een nieuw gebouw op te trekken, een huis, waarin het naar het woord van prof. De Beaufort, bij alle onvolmaaktheid, het aardse eigen, toch goed wonen zal zijn. Omdat de mens er in gewaardeerd wordt naar zijn meest essentiële zijde, zijn geestelijk karakter. Die samenwerking in de Raad van Europa wijst op toekomstmogelijkheden voor het door de oorlog uitgeputte Westen.

Daarentegen spreekt het Noord Atlantisch Pact niet een taal van goede, maar van kwade kansen. Het wijst op het gevaar, dat ons bedreigt. Een gemeenschappelijk gevaar, dat noopt tot gemeenschappelijke afweer.

Noch de minister, noch de Kamerleden hebben enige onzekerheid gelaten over het feit, dat deze afweer ook van ons land zware offers zal vragen. Wij zullen nu reeds ons moeten voorbereiden op de verdediging van ons land. Tien dollar nu uit-

gegeven, aldus Bradley, spaart honderd dollar uit als er eenmaal oorlog is. Ons volk zal bereid moeten zijn deze lasten te dragen. Wij zullen financiële en persoonlijke offers moeten brengen. Zal ons volk de spankracht hebben, die daarvoor nodig is? Als er iets is, wat het wel heel moeilijk maakt, ons volk van deze noodzakelijkheid van deze lasten te doordringen, dan is het wel de vlucht in de algemeenheid, waaraan ook minister Stikker zich schuldig maakte. De heer Algra wees daar met grote nadruk op. Wat zegt het ons volk, dat wij ons moeten bewapenen tegen een mogelijke aanval? Moet men zich sterker gaan wapenen wanneer er geen enkele directe dreiging is? Al is het ongenoemd, heel de Westerse aaneensluiting heeft plaats tegen de achtergrond van een tot de tanden gewapend communistisch blok. Al verbiedt misschien „hoge politiek” deze bedoeling van gemeenschappelijke afweer tegen de rode bedreiging klaar en waar op papier te zetten, wij weten toch

en wij moeten weten, dat het daarom en daarom alleen gaat.

Diezelfde gevaarlijke algemeenheid vinden wij ook in het statuut van de Raad van Europa. Daar heeft men als basis de geestelijke en zedelijke waarden, die het gemeenschappelijk erfdeel zijn, van de volken van West-Europa. Men kan zich er over verheugen, dat deze waarden, die vrucht zijn van het Christelijk geloof, in onze landen nog overal erkenning vinden. Maar prof. Anema hief hier terecht waarschuwend de vinger op. Men maakt niet ongestraft steeds weer een scheiding tussen de leerstellige grondslagen van het Christendom, die men verwerpt, en zijn juridische en morele beginselen, die men aanvaardt. Dit kan geen duurzame toestand zijn. Elke moraal, die niet gerond is op geloof, moet wankelen en te gronde gaan.

West-Europa zal partij moeten kiezen. In negatieve zin en in positieve zin. Tegen de Revolutie. voor het Evangelie.

RECHT OF WILLEKEUR

H. ALGRA

De Tweede Kamer heeft een uitstekende beurt gemaakt bij de behandeling van de herziening van de Wet Autovervoer Personen.

Men kan niet zeggen, dat Minister Spitzzen ook een goede beurt heeft gemaakt. Beter is het, om maar, overeenkomstig de waarheid, te zeggen, dat hij door de Kamer geheel werd overspeeld.

Er zit in deze materie reeds sedert jaren een heel onbevredigend element. De autobusondernemers zijn vaak het slachtoffer geworden van Regeringsmaatregelen. Vooral in den Duitsen tijd is het er Spaans toegegaan.

Nu stond in de stukken van Regeringszijde een opmerking, die ielijk klonk. De Regering zei: als die mensen zich met hun initiatief gaan werpen op het vervoer, dan lopen zij nu eenmaal grote risico's. Want meer dan op ander gebied hebben zij de kans, dat de Regering zich met hun onderneming gaat bemoeien. Met name Mr. Algera heeft tegen deze redenering stelling genomen. De gedachte „dat de ondernemers zich door hun optreden zelf de kans hebben geschapen om te verdwijnen”, dient uit de gedachtenwisseling te verdwijnen. Het is goed, dat hier iets van gezegd is. Het komt meer voor, dat men ten departemente tot een ondernemer woorden zegt in denzelfden geest. Nog onlangs beklagde zich iemand op het departement van Landbouw, dat zijn bedrijf, met veel moeite in de oorlogsjaren in stand gehouden, genekt werd door Regeringsmaatregelen. Hij kreeg tot antwoord: Mijnheer, wij kunnen het ook niet helpen, dat U ondernemer is geworden....

Het ergste bij de regeling van het autovervoer personen was wel, dat er door een commissie werd gewerkt, een commissie, die over het wel en wee der ondernemingen besliste, zonder dat iemand wist, volgens welke richtlijnen het gebeurde. Naar buiten maakte het den indruk van willekeur, terwijl het toch wel vast stond, dat Minister Vos

richtlijnen had gegeven. Maar die richtlijnen waren geheim. Er was dus een geheime circulaire, waarvan het lot van den autobusondernemer afhing. Een circulaire van Minister Vos. En het scheen, dat op die manier werd gewerkt in de richting van een geruisloze „nationalisatie”. Nationalisatie is een modern woord voor inpalming door den staat en uitlevering aan de hoge ambtenaren. Dit is nu uit. Met de stemmen van de socialisten tegen is besloten, dat die Commissie voortaan zal hebben te handelen naar richtlijnen, die bij Algemeenen Maatregel van Bestuur zijn vastgesteld en die dus in de Staatscourant zijn bekend gemaakt. Dan kan iedereen zelf zien, wat er gebeuren gaat. En dan zijn er meteen zekere waarborgen, dat iemand zijn recht kan zoeken. Deze openbaarheid is van het grootst belang. Zij is een stukje herstel van den rechtsstaat.

Het is onbegrijpelijk, dat de socialisten meenden, dat dit niet moest. Want met de richting van het Regeringsbeleid heeft het principieel nog niets te maken. Er zijn ook richtlijnen te maken, die openlijk en duidelijk de „nationalisatie” bevorderen. Maar in elk geval is het een eis van gezonde democratie, dat de publieke zaak publiek wordt behandeld.

Onlangs kwam in de Tweede Kamer een debatje over de vraag, of de Indonesische kwestie zoveel mogelijk in het openbaar zou worden behandeld. De heer Van der Goes van Naters voelde er niet veel voor. En bij die gelegenheid merkte hij op, dat het wezenlijke van de democratie toch niet ligt in de openbare vergadering, maar in het feit, dat de zaken worden behandeld door mensen, die op democratische wijze zijn gekozen. Die redenering is fout. Al meer dan een eeuw geldt in Nederland de regel, dat de Regering in overleg met de volksvertegenwoordiging in de volle openbaarheid voert.

GESPREKCENTRA

Dr E. DIEMER

Hier en daar openbaart zich in Nederland een nieuw verschijnsel, dat, zo is onze indruk, misschien daarom reeds door verscheidenen met wantrouwen wordt gadegeslagen, maar dat wij niettemin met belangstelling en met vreugde menen te moeten begroeten.

Wij bedoelen hiermede de nog schuchtere pogingen van mensen van onderscheiden standpunt en inzicht om over die standpunten en over die inzichten met elkaar in gesprek te komen.

Om het maar duidelijk te zeggen: Volgens ons is dit gesprek met andersdenkenden een noodzakelijk complement, een noodzakelijke aanvulling, op het bezit van een eigen standpunt en een eigen inzicht. Er is onlangs opgericht een Nederlands Gesprek-Centrum (secretariaat, Mathenesserlaan 446 te Rotterdam) met een bestuur en curatorium, beide samengesteld uit personen van allerlei richting. Alleen de communisten zijn buitengesloten, een maatregel, waarmede men alleszins vrede kan hebben.

Er wordt wel eens beweerd, dat dit Gesprek-Centrum nauw verband heeft met de Nederlandse Volksbeweging, maar dit is uitdrukkelijk niet het geval. Integendeel, het gesprek wordt zelfs niet gevoerd onder auspiciën van de volksbeweging. Het lijkt aantrekkelijk, om van zulk een gesprekcentrum verre te staan. Zulk een afwijzende houding schijnt ook wel in het verlengde te liggen van de stelling, dat niet in het opgaan in een groter geheel, doch integendeel juist in het isolement onze kracht ligt. Maar hier schuilt een bedenkelijk misverstand, waarvan velen onzer in de loop van de tijd niet vrij zijn gebleven. Dit misverstand is, dat het isolement op zichzelf een verdienste en een kracht zou zijn. Toch is dat geenszins het geval. Het isolement zelf is geen kracht. Wel ligt in het isolement kracht, althans een mogelijkheid van kracht en van krachtontplooiing. Het isolement heeft op zichzelf natuurlijk niet de minste verdienste. Zonder dit onderwerp nu uit te putten, menen we dit wel te kunnen zeggen, dat

het isolement alleen te aanvaarden is, wanneer het noodzakelijk is en voor zover het noodzakelijk is. Naar onze overtuiging kan zulks in den enen tijd in sterkere mate het geval zijn dan in den anderen.

Het isolement mag nimmer een voorwendsel zijn om te vegeteren op eigen denkbeelden. Het isolement mag ook geen vluchtheuvel zijn met als enige betekenis, dat men aan de wereld is ontvloten. Wat 't isolement wel kan zijn en moet zijn, dat is: Een wapenarsenaal, een plaats van bezinning op het beginsel (ook op het wezen van het beginsel), een plaats van scholing en vorming, een plaats ook waaruit de krachtontplooiing wordt voorbereid en gevoed. Christus heeft met zoveel woorden gezegd, dat Hij niet bad, dat wij uit de wereld zouden worden weggenomen, maar dat wij zouden worden bewaard van den boze.

En daarom, omdat het isolement op zichzelf geen verdienste of nuttigheid heeft en omdat er op het eerste hoofdstuk (dat van het isolement) een tweede hoofdstuk moet volgen, om die redenen juichen wij elke poging tot een ernstig gesprek ook met andersdenkenden toe.

In onze inventaris maakt de zweetdoek, waarin we onze talenten opbergen, nog altijd een voorwerp uit, dat onder strenger distributievoorschriften behoorde te staan dan thans 't geval is.

Nu weten wij wel, dat dit alles goed moet worden voorbereid. Wij weten ook wel, dat men het doel voorbij schiet, wanneer men aan het praten gaat zonder zelf enig bezit aan beginselovertuiging te hebben verworven.

Wij weten ook wel, dat reserves en veiligheidsmaatregelen geboden kunnen zijn. Maar juist aan die reserves is onder ons in den regel geen gebrek. Zij zijn in velerlei vorm sinds lang aanwezig. Er is hier eerder een teveel dan te weinig.

Wat nog niet in die mate aanwezig is, is de erkenning, dat het gesprek met andersdenkenden een noodzakelijk vervolg is op een — wij geven toe — nog noodzakelijker begin.

En dan zal men eens zien, welk een waarde zulk een gesprek hebben kan. Dan kan men eens zien, welk een misverstanden er bij anderen over ons bestaan. Dan kan men eens bespeuren, welk een spinrag aan verkeerde voorstellingen er moet worden verwijderd. En dan kan men ook ontdekken, dat er behalve humanisme - en allerlei andere -ismen ook humanistische en andere mensen zijn. Misschien zullen die mensen nu en dan tot de overtuiging komen, dat ze in een of ander opzicht aanhanger zijn van het „ik-vergis-me.”

Misschien zullen we ook voor onszelf nu en dan tot die ontdekking komen. Maar dat zal dan een verlies zijn, dat alleen maar winst betekent. En het zal ons tot des te groter studie en bezinning prikkelen.

Een zelfde principe was bij de Wet* Autovervoer Personen in het geding. Het ging om een van de wezenlijke kenmerken van den rechtsstaat: de openbaarheid op het gebied van wet en recht. Deze zaken zijn van groot belang, ook voor de toekomst.

Het gevaar is niet denkbeeldig, dat bij de bedrijfsorganisatie en alles wat daarmee samenhangt, er strevingen naar voren zouden komen, die willen gaan in de richting van besloten vergaderingen en vertrouwelijke circulaires. Dat kwaad moet zoveel mogelijk worden vermeden.

Het recht bloeit in de openbaarheid; de willekeur tiert achter gesloten deuren.

Nogmaals De Gemeenteraadsverkiezingen

A. R. DE KWAADSTENIET

Met grote belangstelling hebben we de beschouwing over de gemeenteraadsverkiezingen gelezen, welke opgenomen was in het nummer van 28 Juli jl. van dit orgaan. Die beschouwing, waarin zeer veel cijfermateriaal is verwerkt, is waard gelezen en herlezen te worden en geeft, naar onze mening, blijk van een juiste kijk op de onderlinge verhoudingen.

Te meer hebben we dit artikel op prijs gesteld, omdat de beschouwingen, welke „Audax” gepubliceerd heeft in de Chr. Hist. Nederlander en in „Koningin en Vaderland” daarmede wel een sterk contrast vormen.

Evenals „De Waarheid” is „Audax” van oordeel, dat een vergelijking van de gemeenteraadsverkiezingen van dit jaar met de Kamerverkiezingen van 1948 het meest voor de hand ligt. Ter vergoelijking van deze methode van vergelijking herinnert „Audax” aan een hoofdartikel, voorkomende in „Trouw” van 1 Juni jl., waarin de hoofdredacteur van genoemd blad de kiezers opwekt bij het uitbrengen van hun stem hun oordeel ook uit te spreken over het algemene regeringsbeleid. Ook al is de hoofdredacteur van „Trouw” — en terecht — van oordeel, dat bij de gemeenteraadsverkiezingen de algemene landspolitiek een punt van betekenis is, daarom is het nog niet zo, dat de kiezers dit ook inzien en bij het uitbrengen van hun stem daarmede rekening houden.

Bij elke verkiezing spelen verschillende factoren een rol en in „Nederlandsche Gedachten” is daarover ook reeds geschreven.

* * *

Wie de beschouwing van „Audax” aandachtig leest, ontkomt niet aan den indruk, dat zijn doel voor een zeer belangrijk deel was aannemelijk te maken, dat de Christelijk-Historischen aanzienlijke winst geboekt hebben en dat in het bijzonder de Antirevolutionairen de verliezende partij vormden.

Juist ten aanzien van de A.R. Partij en de C.H. Unie is echter bij de raadsverkiezingen moeilijk precies de winst of het verlies aan te geven, aangezien in tal van gemeenten met gecombineerde lijsten werd uitgekomen. Zelfs een vergelijking met de vorige raadsverkiezingen brengt — zoals reeds in dit blad werd opgemerkt — bezwaren met zich mede, omdat in 1946 en 1949 niet in dezelfde gemeenten tot samenwerking werd besloten.

„Audax” heeft daarom de toevlucht moeten

nemen tot een berekening, welke o.i. bij nauwkeurige beschouwing blijkt niet te kloppen.

In de Chr. Hist. Nederlander had hij een becijfering gemaakt aan de hand van de uitslagen in 23 gemeenten boven de 20.000 zielen.

Hij gaat uit van de door het A.N.P. verstrekte cijfers, welke het volgende beeld te zien gaven:

	Raad 1949		Raad 1946		Kamer 1949	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
A.R.	39.822	7.60	38.519	7.92	62.669	11.60
C.H.U.	34.717	6.62	28.268	5.82	42.779	7.92
Prot.Chr. Gr.	29.428	6.46	22.551	4.64	—	—

Teneinde een vergelijkingsbasis te scheppen heeft hij dan de resultaten van de gecombineerde lijsten tussen de twee partijen verdeeld naar evenredigheid van de cijfers die zij denzelfden dag verworven hadden in de plaatsen waar zij afzonderlijk de verkiezingsstrijd streden. Het totaal van 29.428 stemmen uitgebracht op de Prot. Chr. Gr. wordt dus in de verhouding 7.60 : 6.62 over de beide partijen verdeeld.

Het resultaat van die becijfering was dan als volgt:

	Raad 1949		Raad 1946		Kamer 1948	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
A.R.	55.549	10.60	51.515	10.59	62.669	11.60
C.H.U.	48.428	9.24	37.813	7.79	42.779	7.92

Het eigenaardige is nu, dat „Audax” het overzicht van 68 gemeenten boven de 20.000 zielen „in feite minder representatief achtte, dan dat van 23 gemeenten”. Dat is vreemd. Hoe groter het aantal gemeenten, dat men kan overzien, hoe dichter men bij de waarheid zal moeten komen. „Audax” zal echter wel hebben gezien, dat het resultaat in 68 gemeenten voor de C.H.U. niet zo gunstig was als aan de hand van de cijfers van 23 gemeenten verwacht had mogen worden. Een becijfering als hierboven gegeven van 23 gemeenten, laat hij dan ook voor de 68 gemeenten achterwege. We hebben hierboven reeds erkend, dat zulk een becijfering niet eenvoudig is en ook nooit geheel zuiver kan zijn.

Opgezet volgens de berekening van „Audax” bij 23 gemeenten, zou de berekening voor 68 gemeenten er als volgt hebben uitgezien:

A.R. 299.999 stemmen = 11.16%
 C.H.U. 244.286 „ = 9.09%

Dat zulk een verhouding niet deugt, blijkt wel heel duidelijk, indien men de cijfers van Amsterdam nagaat bij de Kamerverkiezingen. De A.R. behaalden in 1948 42.768 stemmen tegen de C.H.U. 16.545. In percentages uitgedrukt 9.86% en 3.82%. Maar dan is natuurlijk onjuist de cijfers van de gecombineerde lijst in 1949 te gaan vermelden in de verhouding van 7.61 : 6.20.

Hetzelfde geldt voor Hilversum, waar bij de Kamerverkiezingen de verhouding van A.R. tot C.H. was als 2 : 1. In Zaandam ongeveer 3 : 1. In Bussum 2 : 1½. Gunstig daarentegen voor de C.H.U. zijn Leiden en Apeldoorn.

Indien men echter een andere methode volgt dan „Audax” en de stemmen, uitgebracht op de gecombineerde lijsten over de A.R. en C.H.U. verdeeld op basis van de verhoudingen bij de Kamerverkiezingen, dan komt men — bij ruwe berekening, die voor de C.H.U. waarschijnlijk nog iets te gunstig is — tot het volgende resultaat:

A.R. totaal 310.225 stemmen = 11.55½% van het aantal geldige stemmen en C.H. totaal 234.059 stemmen of 8.75% van het totaal aantal geldige stemmen.

We krijgen zo dus een berekening, welke voor de C.H. vrij wat ongunstiger is dan volgens de berekening van „Audax”. Voor de A.R. betekent deze becijfering een vooruitgang van bijna een vol procent vergeleken bij de Raadsverkiezingen van 1946, terwijl de achteruitgang vergeleken met de Kamerverkiezingen van 1948 nog slechts 0.05% bedraagt.

Maar nogmaals, wij achten een vergelijking van Raadsverkiezingen met Kamerverkiezingen onjuist. Zulk een vergelijking moet men overlaten aan de communisten, die er belang bij hebben het verlies sedert 1946 te camoufleren.

Opgemerkt dient te worden, dat „Audax” de stemmen, uitgebracht op de lijsten van de Geref. Kiesverenigingen in het geheel niet noemt. Van zijn standpunt zeker onjuist. Want hij wil betogen, dat de „oppositie-partijen” achteruitgegaan zijn. Doch de stemmen, uitgebracht op de lijsten van de Geref. Kiesverenigingen — toch zeker wel 6.800 stemmen — zijn toch zeker „oppositie”-stemmen. En deze stemmen zijn voor de overgrote meerderheid aan de A.R. Partij onttrokken.

Het zijn niet alleen de persoonlijke sympathieën en antipathieën welke bij de Raadsverkiezingen een rol spelen. Ook in grotere en grote gemeenten spelen tal van bijzondere factoren een rol.

Let maar eens op de stembecijfers van de A.R. Partij te Rotterdam:

In 1946 bij de Kamerverkiezingen
 44.355 stemmen of 13.09%

In 1946 bij de Raadsverkiezingen
 41.397 stemmen of 12.26%

Een aanzienlijk lager stembecijfer dus in een tijdsverloop van slechts enkele maanden.

In 1948 bij de Kamerverkiezingen
 44.086 stemmen of 12.95%

In 1949 bij de Raadsverkiezingen
 41.156 stemmen of 12.03%

's Gravenhage geeft nog grotere verschillen te zien.

In 1946 bij de Raadsverkiezingen
 37.250 stemmen of 13.50%

In 1946 bij de Raadsverkiezingen
 29.894 stemmen of 11.93%

In 1948 bij de Kamerverkiezingen
 46.478 stemmen of 16.17%

In 1949 bij de Raadsverkiezingen
 39.706 stemmen of 13.97%

Wie nu uit laatstgenoemden teruggang zou concluderen, dat de kiezers de politiek der „oppositie”-partij bij uitnemendheid *dus* veroordelen, geeft blijk slechts zeer weinig politiek inzicht te hebben.

Bij Kamer- en Raadsverkiezingen zijn steeds verschillende onderlinge verschuivingen waar te nemen.

Zo behaalde de S.G.P. in Rotterdam:

in 1946 Kamer	6789 stemmen,
in 1946 Raad	5464 stemmen,
in 1948 Kamer	7596 stemmen en
in 1949 Raad	6410 stemmen.

Het zal niet zo gemakkelijk zijn precies aan te geven, waar de meerdere stemmen van de C.H.U. vandaan gekomen zijn, doch vast staat wel, dat onjuist is de bewering van „Audax”: „Een groot deel van de vroegere A.R. stemmen moet naar de C.H.U. zijn gegaan, een klein deel mogelijk ook naar de V.V.D.”

En als „Audax” dan ook nog concludeert, dat de C.H. Unie, voortgaande „op de moeilijke en verantwoordelijke weg van het constructieve positivisme — gezien ook de verschuiving van A.R. naar C.H. — bij de massa van het Protestantse kiezersvolk in toenemende mate waardering vindt boven het negativisme, waardoor de politiek van de heren Schouten, Gerbrandy c.s. zich nog steeds kenmerkt”, dan moet toch geconstateerd worden, dat „Audax” struisvogelpolitiek voert. Want hij

Oost en West

H. ALGRA

Kipling heeft in een gedicht, waarvan de meesten slechts een enkele regel kennen, al gezegd, hoe moeilijk het is voor Oost en West, om elkaar te ontmoeten.

Daaraan mogen wij denken, nu de Ronde Tafel Conferentie voor de deur staat.

Het gaat hier om de vraag, of Nederland en Indonesië een vorm kunnen vinden, om samen te bouwen aan de toekomst van beide gebieden.

Daarbij is méér nodig dan het inzicht, dat door zulk een samenwerking de belangen van beide landen kunnen worden gediend. In een merkwaardig vraaggesprek, dat Hatta met Reuter had, heeft hij er op gewezen, dat Indonesië b.v. een belangrijke steun voor Nederland kan zijn ter bestrijding der werkloosheid. En wij zijn het er over eens, dat Nederland grote en waardevolle bijdragen kan leveren aan Indonesië om te komen tot opheffing der bevolking, tot betere medische verzorging, enz.

Zonder de samenwerking tussen beide gebieden, zouden aan beide kanten bijna onoverkomelijke moeilijkheden ontstaan.

Maar de erkenning van deze feiten maakt de zaak nog niet gemakkelijk en eenvoudig.

Het betreft hier de samenwerking tussen twee gebieden, die aan weerskanten van den aardbol liggen, door werelddelen en oceanen gescheiden. Met de wereldkaart in de hand kan niemand enig motief vinden, waarom juist deze gebieden zouden moeten samenwerken.

Maar dat is nog niet de grootste moeilijkheid. Er is verschil in ras, in godsdienst, in taal. Er is een diep verschil in volksaard.

En een beroep op de geschiedenis is een tweesnijdend zwaard. Want er is niet alleen een

moet toch weten, hoe velen in zijn eigen kring de door de C.H. kamerfractie gevoerde politiek funest achten. De verschijning van „Vlugmaren” is daarvoor reeds een afdoend bewijs.

Er is — dit willen we ten slotte nog wel zeggen — voor de A.R. Partij geen reden om voldaan te zijn over het resultaat van de gemeenteraadsverkiezingen. Maar voor ontevredenheid is evenmin aanleiding.

Het resultaat moge slechts een aansporing zijn om bij den voortduur onze aandacht te schenken aan de politieke vraagstukken, aan de theoretische zowel als aan de praktische.

historie van samenwerking en gemeenschappelijke opbouw, maar ook van strijd en onderdrukking. Wie dit alles in ogenschouwing neemt, moet wel tot de conclusie komen dat tot stand komen van een blijvende en goed gefundeerde samenwerking een wonder der historie mag worden genoemd.

Hij moet ook zeggen, dat de beste en zuiverst geformuleerde constructie hier toch een loos getimmerte blijft, als de samenwerking niet gebaseerd is op innerlijke instemming van beide partijen. Met dwang is *hier* op den duur niets te bereiken.

Geweldmaatregelen kunnen nodig zijn, kunnen plicht zijn, om terrorisme te bestrijden. Maar niet om vrijwillige samenwerking in het leven te roepen.

Daarom is er reden voor de vraag of Nederland in staat zal zijn, in dit tijdsgewricht zoveel geestelijke kracht, zoveel eendracht, zoveel vastheid van lijn en zoveel breedheid van visie te tonen, dat het nu niet beneden de maat blijft. Wij kunnen nu breed uitmeten over wat in het verleden is verzuimd en misdaan. De lijst zou dan beschamend lang worden.

Maar als wij iets zeggen tot het Nederlandse volk, dan moet het ook iets wezen met het oog op de toekomst.

En met het oog op die toekomst is het de vraag, of de Nederlandse jeugd bereid is, daarbij gesteund en gestuwd door de anderen, om naar Indonesië te gaan, om daar, niet door meerderheidswaan in het isolement gedreven, maar met het besef van een taak te hebben, zich te geven aan den opbouw van Indonesië.

Dokters, verpleegsters, onderwijzers, zij worden er gevraagd. Zij zijn er nodig. Zij mogen en zij kunnen het alleen doen in denzelfden geest, waarin zoveel pioniers op zendingengebied zich hebben gegeven. En nog dagelijks zich geven.

Maar dit kan alleen, als ons volk begrijpt, wat het heeft te doen. Als er niet alleen enkele personen zijn, die willen meedoen, maar wanneer het volk als volk zich hier bewust wordt van zijn taak.

En wanneer God er Zijn zegen op geeft. De wonderen der historie, de vreemde en raadselachtige dingen, ze zijn toch mogelijk, omdat Hij anders doet, dan wij kunnen berekenen. Wij hebben het recht en den plicht, om neen te zeggen tegen veel, wat is gebeurd. Maar wij hebben het voorrecht en den plicht, ja te zeggen tegen wat nog kan en wat nog moet.

Wie het laatste om het eerste vergeet, negeert zijn verantwoordelijkheid voor de toekomst van Indonesië en Nederland, die hij ook nu heeft te aanvaarden.

De jongeren Studieclubs

Internationaal Jeugdgezelschap over vredesvragen

H. D. W. BOVEN

De „Christlicher Friedensdienst” (Mouvement Chrétien pour la Paix) die voor ouderen in Baarn een bijeenkomst heeft georganiseerd, waar o.m. Prof. S. U. Zuidema en Prof. Dr. Gezina H. J. van der Molen hebben gesproken, heeft van 1 t/m 8 Augustus eveneens in het Zendingscentrum te Baarn een jeugdcongres belegd. Jongeren uit de Verenigde Staten van Noord-Amerika, uit Frankrijk, België, Duitsland, Zwitserland en Nederland waren op dat congres bijeen om met elkander te spreken over de volgende vragen: „Is oorlogvoeren voor een Christen geoorloofd?”, „Wat kan ik voor den vrede doen?”, en „Wat doe ik voor de sociale gerechtigheid?”. Deze vragen werden ingeleid respectievelijk door de heren Pfarrer Welke uit Duitsland, Pasteur Poulain uit Frankrijk en F. P. Fuykschot uit Nederland. Voor het een en ander over deze conferentie wordt medegedeeld, moge kortelijks uiteengezet worden wat de Christlicher Friedensdienst is en wil.

* * *

Dr H. Turkstra, de rector van het christelijk Lyceum in Hilversum, heeft over deze beweging een kleine brochure geschreven: „Van een waarlijk Christelijke internationale vredesbeweging”. Wie meer omtrent deze beweging wil weten, dan wij hieronder kunnen geven, neme dit boekje ter hand of vrage nadere inlichtingen aan den schrijver.

Deze beweging is beslist niet een van de vele pacifistische bewegingen, die ook na den laatsten oorlog weer als paddenstoelen uit den grond zijn geschoten. De beweging staat op positief-Christelijken grondslag. Dit blijkt duidelijk uit de eerste twee artikelen van de „Verklaring”, waarin grondslag en doel zijn weergegeven. Daarin wordt uitgesproken dat de zonde de wortel van alle onvrede is in een formulering, die sterk doet denken aan Groen van Prinsterers formulering van het begrip Revolutie. Voor hen, die op humanistische gronden den vrede nastreven, is dan ook in de beweging geen plaats. Frau Kurz, een Zwitserse uit Bern, heeft hierop verschillende malen met nadruk gewezen. In de discussies kwam dit punt n.l. nogal eens ter sprake.

De beweging is gesticht door een jongen Fransman, Etienne Bach, die na den eersten wereldoorlog als officier deel uitmaakte van de Franse bezettingstroepen in Duitsland. Als Christen trachtte hij daar persoonlijk contact met de bevolking te krijgen, wat hem, na enkele vergeefse pogingen, gelukte. De ervaringen in dat contact opgedaan, brachten hem tot de overtuiging, dat meer moest worden gedaan om mensen van verschillende nationaliteit elkaar beter

te doen kennen en om deze mensen meer overeenkomstig den eis van Christelijke naastenliefde met elkaar te doen leven. Hij werd zo de ziel van „Les Chevaliers du Prince de la Paix”, de Ridders van den Vredevorst, in het Duits „Kreuzritter”.

Na den oorlog zijn deze namen vervangen. Thans heet de beweging „Mouvement Chrétien pour la Paix” of in het Duits „Christlicher Friedensdienst”. In Nederland heeft deze beweging nog geen vertakking, zodat een officiële Nederlandse naam niet bestaat. Dr H. Turkstra, die den Friedensdienst in ons land introduceerde, hoopt binnenkort tot de oprichting van een Ned. afdeling te kunnen overgaan. Hoofdpersoon in de beweging is thans Frau Gertrud Kurz, echtgenote van den rector van het Bernse Gymnasium. Onder haar leiding is tijdens den tweeden wereldoorlog enorm veel werk verricht ten bate van vluchtelingen uit verschillende landen.

* * *

Het is niet doenlijk in de bescheiden ruimte, die ons ten dienste staat, een enigszins volledig verslag van het jeugdcongres te geven. Het zij ons daarom vergund te volstaan met enkele indrukken.

De moeilijkheden voortvloeiende uit de taalverschillen bleken niet zo groot te zijn, als sommigen misschien hadden gedacht. Uiteindelijk slaagden de leden van alle zes discussiegroepen er in zich voor elkaar verstaanbaar te maken. Slechts één groep kon daartoe in het eerste gesprek niet komen, omdat toevallig in die groep aanvankelijk geen grootste gemene deler van talen aanwezig was. Het typeert de positie van ons land in de wereld, dat op deze conferentie de jeugd van Nederland zo'n belangrijke positie innam bij de overbrugging van de taal-kloven.

Maar ook in ander opzicht was, naar onze mening, de positie der Nederlanders onder de deelnemers een belangrijke. Want ook op dit jeugdcongres is duidelijk gebleken dat de Nederlandse Calvinisten met hun staat- en maatschappijbeschuwing in een internationaal gezelschap vrijwel alleen staan. Met name kwam dat tot uiting in de discussie over het referaat van den heer F. P. Fuykschot, waarin deze met kracht opkwam voor de Christelijke vakbeweging. Organisatie in eigen Christelijke verbanden op staatkundig en maatschappelijk gebied is iets waar de buitenlanders over 't algemeen vuurbang voor zijn, ja, waar ze zelfs op principiële gronden menen tegen te moeten opkomen.

Enerzijds lag aan die afwijzende houding ten grondslag de angst met die christelijke organisatie in het volk een scherpe scheidingslijn te trekken tussen de Christenen en de rest, welke dan paganistisch zou zijn. Een begrijpelijk standpunt in een land als Zwitserland b.v., waar men de kerk beslist volkskerk wil doen zijn en derhalve bang is de verschillen te accentueren.

Anderzijds zag men in al die activiteiten op velerlei gebied een zekere miskennis van de kracht van het

persoonlijk gebed en van het gebed van de kerk tot God. Vooral van Duitse zijde werd deze gedachte naar voren gebracht. Naar het ons voorkwam kwam in dit conflict tussen de Duitsers en de Nederlanders een belangrijk verschil tussen de Lutherse en Calvinistische wereldbeschouwing tot uiting.

Wijnen Mr J. C. Baak heeft hierop gewezen in zijn kleine maar mooie brochure: „Het Calvinisme oorsprong en waarborg onzer constitutionele vrijheden”. Pregnant drukt hij het verschil tussen Luther en Calvijn aldus uit: „Zo staat Luther in de eerste plaats voor ons als een profeet, die in zijn eschatologisch geloof, zowel zijn geestelijke kracht als zijn politieke zwakheid vond. Calvijn staat meer voor ons als een juridisch theoloog, die een scherp omlijnd stelsel voortbracht en tevens de stad Genève persoonlijk als staatsman bestuurde”.

Aan deze woorden moesten wij denken bij 't aanhoren van de nogal heftige discussies tussen Duitsers en Nederlanders over het referaat van den heer Fuykschot.

Van Amerikaanse zijde werd tegen Christelijke organisatie op allerlei gebied nog dit bezwaar naar voren gebracht, dat er evenveel Christelijke organisaties op een bepaald levensterrein zouden komen als er kerken zijn. Dit is een nuchter en praktisch bezwaar, dat evenwel onmiddellijk zijn betekenis verliest, wanneer het vormen van Christelijke politieke partijen en vakbonden als een plicht wordt gezien. In persoonlijke gesprekken met enkele deelnemers is ons gebleken, dat uiteindelijk ook de buitenlanders wel gebracht kunnen worden tot de erkenning, dat eigen Christelijke organisatie juist is. Er is bereidheid tot luisteren. De geringe weerstand die de Duitse Christenheid tegen het Nationaal-Socialisme heeft kunnen opbrengen, heeft de buitenlandse Christenen aan het denken gebracht. Sterk hebben wij den indruk gekregen, dat wij Nederlandse Calvinisten een boodschap hebben voor deze mensen, die zich thans opnieuw gaan beraden op hun Christelijke levensroeping. Ook in dat verband meenden wij te mogen constateren, dat de Nederlandse jeugd een belangrijke positie innam op het jeugdcongres.

* * *

Het congres was gewijd aan den vrede. Bevordering van den vrede was het doel ervan. Daartoe hebben de jongeren zich gemeenschappelijk bezonnen op datgene wat gedaan kan en moet worden.

Natuurlijk is onze eerste taak het Evangelie brengen aan allen, die daarnaar luisteren willen. Hoe meer mensen willen leven overeenkomstig het goddelijk gebod: „Hebt Uw naaste lief als Uzelven”, des te groter kans is er op handhaving van den vrede. O.i. beperkten echter de buitenlandse gasten te zeer onze werkzaamheid tot deze evangeliserende taak. Daar ligt ook op politiek gebied een grootse taak voor ons. Oorlogen worden immers gevoerd tussen volkeren, tussen staten. We bevinden ons dus met dit vraagstuk op het gebied der internationale en nationale politiek!

Ja, ook op dat der nationale politiek. En juist op dat terrein kunnen de Christenen zoveel doen. Juist daar in de eerste plaats hebben zij te strijden voor de doorwerking der Christelijke principes. Onmiddellijk hebben zij zich te verzetten wanneer zich in een staat een normloos machtsstreven ontwikkelt, zoals we dat na 1933 in Duitsland hebben kunnen consta-

teren. O.i. vereist dat de vorming van Christelijke politieke partijen. Die moeten zich inzetten voor de toepassing van de schriftuurlijke normen in wetgeving en bestuur.

Dat is één weg om de egocentriciteit der staten te breidelen.

De andere weg is: opkomen voor de ware gerechtigheid in de volkerensamenleving. Dus Christelijke beïnvloeding van het volkenrecht en de praktische toepassing daarvan.

Van harte hopen wij dat de buitenlandse deelnemers van het jeugdcongres van den „Christlichen Friedensdienst” ook voor deze wegen oog hebben gekregen. Het betoog, waarin Prof. Gezina H. J. van der Molen o.m. het vorenstaande naar voren bracht, maakte een diepen indruk op de congressisten, met name op de Duits sprekkenden daarvan. Moge dit betoog 'n zegenrijke werking voor de toekomst hebben.

VRIJWILLIGERS

Er moest een put achter de duinen worden gegraven in een kom. Zo diep, dat het grondwater was bereikt. Daarin komen betonnen ringen, er komt een pomp, de kampeerders hebben water. Zij hebben trouwens die put ook gegraven. Ik heb er bij gestaan en gekeken, of er kopij in zat. Dat is mijn aandeel in de tot-stand-koming van het nuttige werk.

Vele mannen hebben gegraven.

Enige mannen hebben niet gegraven, omdat zij net op dat uur hadden afgesproken, te gaan vissen. Je moet je aan je afspraken houden.

De vele mannen deden het ieder op zijn wijze. De meesten moesten worden aangespoord. Toen de put dieper werd, was er één, die onmiddellijk naar zijn tent moest om een brief te schrijven.

Ik heb het gehele geval aandachtig bekeken. En het werd hoe langer hoe duidelijker: er zijn maar twee, die het helemaal vrijwillig doen. Ze zeggen telkens weer: laat mij nu maar weer een poosje. Zij lossen de anderen af. Zij doen het werk, als de laatste loodjes juist hier extra zwaar wegen. De anderen kunnen er niet met fatsoen onderuit, en daarom doen zij mee.

De beide vrijwilligers doen het, omdat het heilig vuur van de geestdrift in hen brandt, om het nu eens rhetorisch te zeggen.

Ik wil dit maar zeggen: als je ergens maar twee vrijwilligers hebt, dan lukt het wel. Meer behoef je niet te hebben. Zij maken wel, dat de anderen ook meedoen. Natuurlijk behalve die lui, die dan gaan vissen. Dat houd je altijd.

OP VLIELAND

georganiseerd door het Prov. Verband van A.R.J.O.S. in Friesland

Onder de vrolijke tonen van een muziekcors uit Harlingen voer de boot met bijna 500 enthousiaste Antirevolutionaire jongeren om \pm 9 uur uit Harlingen en stak de Waddenzee over naar Vlieland. De slechte weerberichten ten spijt werd de overtocht volbracht onder mooi zonnig weer. Om \pm 12 uur kwam de boot aan den steiger en stroomden de bezoekers den wal op. In marstempo ging het door het dorp de duinen in. Een pracht gezicht was het, zoveel honderden jongeren tegen de duinen te zien zitten.

Om \pm 12.30 uur opent de Voorzitter, K. de Jong te Leeuwarden, deze openluchtmeeting. Na het gemeenschappelijk zingen van Ps 150:1 en het lezen van een gedeelte uit Richteren 7 roept hij allen een hartelijk welkom toe. In zijn openingswoord noemt de voorzitter deze meeting in zekeren zin een experiment, nu onze Arjos nog maar enkele jaren bestaat. Toch is dit experiment niet te gewaagd geweest, gezien het feit dat zoveel jongeren aanwezig zijn.

De vergadering zingt vervolgens twee coupletten van het Wilhelmus. Daarna beklimt Mr A. B. Roosjen het geïmproviseerde spreekgestoelte.

De gemeenteraadsverkiezingen liggen achter ons. Zeer velen staan sceptisch tegenover verkiezingslectuur. Juist bij het voeren van propaganda moet gewacht worden voor scheve voorstellingen. De toon moet niet kwetsend zijn. Onze taak moet steeds weer zijn: getuigen; het woord des Heeren uitdragen

tot heil van ons volk. Dit is een taak, waaraan niemand zich mag onttrekken. Nu zegt de één: „het ligt me niet“, en de ander: „daar moet je een knobbel voor hebben“. Jullie zijn echter burgers van den Staat der Nederlanden en sieren je met den naam van Christen. Daarom moeten de ordinantiën Gods heel jullie leven beheersen. Daarom geen kwart, noch halve, doch hele kracht geven, al naar de ontvangen gaven. We hebben nodig een radicaal Christendom. Uit het boek „Ik verkoos de vrijheid“ blijkt met welke overgegevenheid de jonge communisten zich hebben gegeven voor wat zij zien als hun heil. Tegenover dit totalitair Christendom dat algehele overgave vraagt, is halfheid niet meer dan zwakte. Als de Chr. jeugd niet bereid is alles te presenteren voor de Chr. Belijdenis dan legt ze het af tegen dit communisme. Wij verzuimden veelal te zijn een lichtend licht. De oorzaak dat zeer velen van ons volk afkerig zijn van onze Antirevolutionaire beginselen is, dat men er een caricatuurvoorstelling van heeft. Er is een schrikbarend tekort aan kennis aangaande hetgeen wij voorstaan. Men poogt ons een stempel op te drukken zoals reactionnair enz. Men miskent de belangrijke sociale wetgeving welke grotendeels tot stand is gekomen onder de geiaakte Christelijke ministeries. We hebben ons te confronteren met het verleden en lering te trekken uit onze geschiedenis. Als Calvinisten hebt ge een voorgelacht van grote plichtsbetrachting. Na de grondwetsherziening hebben sommigen onder ons de

vlerken laten hangen. Dit deden onze voorouders niet. Zie het volkspetitionnement. Ook zij ondervonden geen sympathie van andersdenkenden. Tegenslag en miskenning mogen ons nooit ontmoedigen, maar dienen ons juist met nieuwe strijd lust te bezielen. De motorische kracht van onze voorvaderen moet in ons terugkeren. Daarom in het komende seizoen weer aan de studie, teneinde ook in het staatkundig leven onze beginselen te kunnen uitdragen.

Na een kwartiertje pauze geeft de voorzitter het woord aan Ds H. W. Wierda, aangekondigd als waardig plaatsvervanger van Prof. Mr P. S. Gerbrandy. Volgens spreker zal wel bedoeld zijn eervardig plaatsvervanger. De oorlog heeft veel ontwricht. Na de oorlog bleek pas hoe ontzettend alles gehavend was. In deze ontwrichting bleef voor ons echter steeds de kern van het leven, Jezus te kennen als onzen Heer.

Wel verkondigt men vaak dat onze beginselen zijn vastgeroest. Zoals de machine de boot voortbeweegt, zo moet het beginsel ons voortstuwen. Zelfs de Godloocheenaars worden door een beginsel gedreven. Ook de Nazi en de Jap. Na de bevrijding komen over onze grenzen aanzienlijke legers, Legers die goed zijn toegerust en op weg zijn naar Vlieland, naar jullie plaats of dorp, zelfs naar jullie hart. Het is hun te doen om de machinekamer, je hart. Het Nationaal-Socialisme heeft zijn duizenden verslagen, maar het nieuwe heidendom dreigt zijn tienduizenden te verslaan. Heidendom is ook een religie. Het gevaarlijkste is, dat onder Christenen deze religie ingang vindt. Zelfs onder Christenen zijn er, die beginselen verwerpen. Wel maken wij soms te spoedig beginselen. Beginselen nopen ons echter steeds tot toetsing aan het onfeilbare Woord van God. Het „ora et labora” behoren bij elkaar, ook in onze studie van beginselen. De alarmklok moet geluid worden. Het gaat om de toekomst van ons volk. Wat is daarom jouw taak? Je laten meeslepen? Dat is de vloek der eenvormigheid. Het is gevaarlijk geen beginselen te hebben. De prachtkansen die God je geeft mag je niet laten schieten. Je moet meedoen. Ook in de Arjos om je voor te bereiden voor staatsburger. Doe je mee? Je antwoord moet zijn een volmondig en getrouw „ja”.

Na een kort sluitingswoord en gemeenschappelijk gezang gaat Ds Wierda voor in dankzegging.

Na deze meeting was er nog ruimschoots gelegenheid zich op het eiland te ontspannen. Ofschoon het een uurtje heeft geregend werd genoten van de ongerepte schoonheid van zee, strand, bos en duin. Op de boot, welke om 6 uur van het eiland vertrok, zorgde de muziek voor een goede stemming. Om half negen werd de vaste wal bereikt, zodat een ieder om tien uur thuis kon zijn.

Mede dank zij het uitstekende weer is deze toogdag een succes geworden. Moge deze onvergetelijke dag voor het clubleven in het nieuwe seizoen zijn vruchten afwerpen.

De Schetsen

Het is al weer enige tijd geleden, dat het bestuur der Nationale Organisatie besloot overdrukken te doen vervaardigen van de belangrijkste schetsen die in „Nederlandsche Gedachten” zouden verschijnen. Thans zijn de eerste overdrukken gereed gekomen. Te weten van de schetsen

De Katholieke Volkspartij

van Dr. A. Veerman

en

Het Constitutionele Koningschap

van C. D. van Oosten

Beide schetsen zijn te vinden in Ned. Ged. V No. 6. De overdrukken zijn royaal uitgevoerd met een zeer brede blanco marge (voor het maken van aantekeningen) op goed papier.

Eerstgenoemde overdruk is een brochuretje van 8 blz. geworden, de tweede van 6 blz. De prijs is zo veel mogelijk gedrukt. Zij bedraagt voor ieder der overdrukken **slechts 10 cts. per stuk!!** Bestellingen gaarne per giro!

Studieconferentie

Tot onze vreugde kunnen wij mededelen, dat de heer Mr J. A. de Wilde, die juist van een verblijf van enkele maanden in Palestina is teruggekeerd, zich bereid verklaard heeft als leider op te treden in de discussie over practisch-politieke en organisatorische vragen op Zaterdagmorgen.

Provinciaal Verband Zuid-Holland

Ook dit jaar luidt het provinciaal verband Zuid-Holland het werkseizoen in met een grote vergadering! Dat wordt al een traditie, en een goede!

Ditmaal wordt deze vergadering gehouden in **Zaal Koot aan de Beestenmarkt (hoek. Broerhuisstraat) te Delft, op Zaterdag 10 September a.s., des namiddags om half drie.**

De voorzitter van het verband, de heer H. A. Diepenhorst te Strijen, zal het openingswoord spreken (ongetwijfeld weer op de hem eigen pittige wijze). **Daarna spreekt de heer J. Schouten, de voorzitter der Antirevolutionaire Partij.**

De club te Delft zal voor een verrassing zorgen.

Het bestuur van het verband is actief! Leden der clubs in Zuid-Holland, weest eveneens actief, komt naar Delft, doet teerkost op voor den komenden winter!

Vergadering

VAN HET BESTUUR DER NATIONALE ORGANISATIE
OP ZATERDAG 16 JULI TE UTRECHT

Wie er waren.

Dit was een zeer belangrijke vergadering met het oog op de vaststelling van enkele belangrijke punten voor het programma van het komende werkseizoen. Ook deze vergadering telde weer enkele nieuwe gezichten. De provinciale verbanden Groningen, Drenthe en Zeeland waren vertegenwoordigd door nieuwe afgevaardigden t.w. de heren F. Omta, J. Hollenbeek Brouwer en C. Mooiman. Voorts waren aanwezig voor respectievelijk de provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant en Limburg de heren: L. L. Blok, A. Wildeman, L. W. H. de Geus, Mr R. K. P. Kalbfleisch, H. A. Diepenhorst en Ds K. Feenstra en P. van der Ploeg (beide laatstgenoemde heren dus voor het provinciaal verband Noord-Brabant en Limburg). Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage waren vertegenwoordigd resp. door de heren H. J. van der Schaaf, S. Willemse en Sj. Jonker. Friesland was aan 't „uitspannen” op Vlieland en had derhalve geen afgevaardigde gestuurd. Ook de gedelegeerden van het Centraal Comité hadden bericht van verhindering gezonden. De vergadering stond onder leiding van den voorzitter der Arjos, den heer Van Ruller. Als secretaris stond hem bij de heer H. D. W. Boven.

Er is in den loop van enkele jaren nogal eens wijziging opgetreden in de samenstelling van ons bestuur. Het is gebleken dat dat bezwaarlijk is met het oog op een vruchtbare en efficiënte gedachtenwisseling over bepaalde onderwerpen. In verband daarmee merkte de voorzitter in zijn openingswoord op, dat het, wel gewenst is, dat de besturen der provinciale verbanden, zoveel mogelijk voor continuïteit in hun afvaardiging zorgen.

De Studieconferentie.

In aansluiting op het omtrent deze conferentie in het vorig nummer meegedeelde kan nog worden vermeld, dat het bestuur besloot alle kosten der conferentie voor zijn rekening te nemen, uitgezonderd de reiskosten der deelnemers.

Toogdag 1949.

Van de omstandigheid, dat het vinden van een geschikte vergadergelegenheid in Utrecht moeilijkheden opleverde, maakte de heer L. L. Blok gebruik door het voorstel in te dienen den toogdag ditmaal in Zwolle te houden. Het bestuur ging met dit voorstel accoord onder het uitdrukkelijk voorbehoud, dat dit besluit niet impliceerde de principiële beslissing, dat voortaan met den toogdag zal worden „getrokken”, d.w.z. dat de

toogdag nu eens in deze en dan weer in die plaats zal worden gehouden. De a.s. toogdag in Zwolle zal wel als een proef worden beschouwd, met het oog op een latere definitieve beslissing daarover. In verband met het feit dat toogdag en algemene vergadering als de Siamese tweeling bij elkaar behoren, moest ook de datum van den toogdag worden verschoven. Het bleek n.l. in verband met statutaire voorschriften niet mogelijk, de algemene vergadering reeds op 15 October a.s. te houden. Deze moest naar November worden verschoven en daarmee dus de toogdag.

De toogdag zal nu worden gehouden op Zaterdag 19 November, de algemene vergadering op Vrijdagavond daaraan voorafgaand. Beide in de Buitensociëteit te Zwolle.

Het clubbezoek.

De verslagen van het in het afgelopen seizoen met het referaat van den heer Algra gebrachte clubbezoek, welke verslagen door de besturen der provinciale verbanden waren opgesteld en bij het bestuur der Nationale Organisatie ingediend, bevatten nogal wat klachten over de activiteit der clubs. Mede door dit bezoek zijn vele zwakke plekken in onze organisatie openbaar geworden. Het is wel duidelijk geworden, dat in ons land beslist geen 400 redelijk werkende clubs bestaan.

Uitvoerig werd gediscussieerd over middelen, welke kunnen worden aangewend om verbetering in deze toestand te brengen. Van zeer brede — te brede zelfs — allure was wel het plan om een vrijgestelde als reizend propagandist voor de Arjos-zaak aan te stellen.

Met name de voorzitter wees er met klem op, dat de stimulering van de activiteit der clubs vooral moet uitgaan van de besturen der provinciale verbanden. Als die het er bij laten zitten, baat geen enkel middel.

Gelukkig konden enkele afgevaardigden gunstiger klanken doen horen. De heer Blok kwam b.v. met het verblijdende bericht, dat het provinciaal verband Overijssel uit de financiële misère en zorgen is, dank zij het feit dat een royale steun van het Provinciaal Comité Overijssel is toegezegd.

Er zijn enkele provinciale verbanden die nog steeds in financiële moeilijkheden verkeren. Moge dit voorbeeld van de partijorganisatie in Overijssel voor de partijorganisaties, die de hier bedoelde jeugdorganisaties het naast staan, een aansporing zijn om hun verplichtingen krachtens het vierde lid van artikel 45 der Partijstatuten met spoed na te komen. De toekomst der partij hangt mede daarvan af. **Rotterdam, 's-Gravenhage, Dordrecht en Leiden, vergeet toch de jeugd in Uw Kamer kieskringen niet!!**

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Nederland een christelijke natie?

J. C. H. te 's-Gr. (Z.H.) vraagt of Nederland nog wel een christelijke natie genoemd kan worden. Hij wijst op de toenemende ontheiliging van den dag des Heren door Overheid en volk. Als voorbeelden worden genoemd de internationale sportwedstrijden op Zondag, waarbij zelfs leden van het Koninklijk Huis aanwezig zijn, de reizen van de ministers, die op Zondag aanvangen of eindigen, het open zijn van vele winkels op Zondag etc.

Deze vraag is niet nieuw. Zij ligt voor de hand, wanneer men allerlei levensuitingen toetst aan de gereformeerde opvatting der Heilige Schrift. Ongetwijfeld neemt de ontkerstening van ons volk toe. Dit blijkt niet alleen uit de meerdere ontheiliging van den dag des Heren, doch eveneens uit het toenemend aantal echtscheidingen, onkerkelijken, de grotere plaats, die het werelds vermaak als dans, film, toneel enz. is gaan innemen.

Dit alles moge een gevolg zijn van een zich losmaken van den dienst van God, die uitingen kwamen, zij het in kleineren omvang, ook vroeger voor. Waarom wordt ons land nu aangeduid als een „Christelijke natie“?

Dit is niet bepaald door een verkiezingsuitslag, een hoofdelijke stemming of, zoals Dr Kuyper het uitdrukte, „bij de tel“.

Een natie, een volk, is een organisme, d.w.z. een uit levende delen gegroeid geheel. Dat volk, dat organisme, heeft een „hoofd“, de Overheid. God heeft Overheid en volk samengebracht, in een bepaalde verhouding tot elkander geplaatst. Beiden hebben God te dienen en Zijn Naam te verheerlijken. De Overheid heeft dit te doen zowel in een Christelijke als in een niet-Christelijke natie. Haar regeermacht ontleent zij immers aan God, Die noch aan Overheid, noch aan volk verlost geeft Zijn Wetten te overtreden. Daarom was de redactie van artikel 4 van ons beginselprogramma, zoals deze gold tot 1916, minder juist, omdat uitgesproken werd, dat de Overheid in een Christelijke en dus niet godsdienstloze natie geroepen was tot verheerlijking van Gods Naam. De Overheid is daartoe altijd verplicht. Daarvoor is nodig band van de Overheid aan God en Zijn Woord. In het geloof ligt de zenuw van ons volksleven. Miskenning van het geloof in God zal ons nationale leven verzwakken, omdat daardoor de vastigheden ondergraven worden en Overheid en volk zichzelf een wet gaan stellen. Het recht ligt alleen vast, wanneer beiden erkennen, dat God het recht bepaalt, dat de Overheid door Hem is aangesteld om dit recht te handhaven en het volk gehoorzaamheid verschuldigd is omdat het God belooft hen door hun hand te regeren. Het geloof in God staat lijnrecht tegenover de Volkssouvereiniteit.

De aanhangers van de leer der Volkssouvereiniteit leren, dat de Overheid haar gezag ontleent aan het volk. De wil van het volk is de wet. Die wil is voor de Overheid allesbeslissend.

Voor de beantwoording van de gestelde vraag is het goed met het vorenstaande rekening te houden.

Het antwoord op de vraag of Nederland een Christelijke natie is wordt niet verkregen door een optelling van de persoonlijke opvattingen der Neder-

lander, doch door te letten op het karakter van ons volk als geheel.

Rekent ons volk in de critieke ogenblikken met God of negeert het Hem?

Dr Kuyper verduidelijkte het zoeken van een antwoord op deze vraag met het volgende beeld. Als de martelaar op de houtmijt klimt, stemmen al de delen van zijn persoonlijkheid, zijn verbeelding en zijn verstand inclusief tegen: wijl ze voor de pijn ineenkrimpen en het vuur schuwen en voor den dood terugdeinzen: en beslist alleen de zedelijke wil, die een hoger beginsel eerst en die aan een hogere wet gehoorzaamt. En al stemden dan ook alle overige leden tegen, de bloedgetuige geeft zich in den dood en een ieder, die het aanziet, jubelt, dat „die mens“, die „persoon“, dat „organisme“ zich heerlijk in zijn „Christelijk“ karakter heeft geopenbaard. Evenzo nu doet het er derhalve ook niet toe, of in het „zedelijk“ organisme van den staat, op den tel af, sommige, vele of zelfs de meeste ledematen en delen zich persoonlijk van geen levensbetrekking op den Christus bewust zijn, wijl men voor de vraag, die ons thans bezig houdt, alleen te letten heeft op de aandrift van de edeler delen, die aan het nationaal geheel gang geven.

Welnu, die algemene richting van ons volksleven was en is ook thans nog „Christelijk“.

In de moeilijkste ogenblikken van ons nationale leven werd ons volk gedreven door godsdienstige motieven. In den strijd om de vrijheid, niet alleen in het verleden, doch evenzeer in de bezettingsjaren, was de diepe ondergrond het verlangen God te mogen dienen naar de inspraak van het hart. De strijd om het goed recht der Christelijke politieke en sociale organisaties spreekt tot het hart van een groot deel van ons volk. We mogen dit ook zeggen in de verdediging van het Christelijk onderwijs, waaraan de natie meer dan aan het openbaar onderwijs is gehecht.

De waarden van het gezin, de kinderen, het huwelijk, den eigendom, het leven der onderdanen, enz. worden in brede kringen nog aan de normen van Gods Woord getoetst.

Daarom concluderen we, dat ook thans ons volk in zijn edelste uitingen niet aan het christendom is ontzonken, integendeel ook nu nog een Christelijk karakter vertoont.

We ontkennen niet, dat er veel traditie in schuilt, dat er symptomen zijn, die ons met zorg vervullen, dat het innig leven des geloofs zwakker schijnt, we mogen het oog niet sluiten voor het feit, dat het overgrote deel van ons volk nog in God gelooft. Ook wij betreuren de door vragensteller gesignaleerde feiten, doch dit brengt geen wijziging in onze opvatting.

Naarmate we ons bewust zijn van de zonden van ons volk, zullen we temeer overtuigd worden van onze plicht, zodanig op ons volksleven in te werken, dat door Gods Geest ons volk God erkenne in Zijn volstreckte souvereiniteit over al het geschapene, waarvoor Hij van den mens vraagt Hem te dienen in volle overgave naar Zijn Heilig Woord.

Lectuur:

Dr A. Kuyper, „Ons programma“, pag. 68—76.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middeharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuypersstraat 3, 's-Gravenhage. Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telefoon 11811 en 22565, Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

Een Nieuwe Orde

J. SCHOUTEN

VOOR HET PARTIJLEVEN? ¹⁾

In het eerste hoofdstuk van de brochure „Kracht en doel der politiek” wordt gesteld, „dat de jongste „leider” van de anti-revolutionaire partij” in zijn artikel „Aan onze geestverwanten” „bewijs geeft een geheel nieuwe orde in ons partijleven te willen invoeren” (pag. 9/10), een orde, welke de schrijvers van deze brochure en degenen, die zich met den zakelijken inhoud daarvan geheel accoord hebben verklaard („woord vooraf”), ten scherpste veroordelen.

Op dit niet zonder belang zijnde punt wil ik, ter toelichting en verdediging van mijn zienswijze omtrent de orde in ons partijleven, gaarne nog eens ingaan.

* * *

Alvorens dit te doen mogen enige opmerkin-

1) In 1948 is onder redactie van de heren Prof. C. Veenhof en A. Zijlstra het geschrift „Kracht en doel der politiek” verschenen, waarin is opgenomen het antwoord der „vijftien” - die in „De Reformatie” van 21 Juni 1947 het advies gaven niet mede te werken aan het „Millioenplan” - op het artikel van mijn hand „Aan onze geestverwanten” („Nederlandsche Gedachten” van 20 Sept. 1947). Tot heden is door mij over dit geschrift niets geschreven, omdat ik het beter oordeelde eerst het resultaat af te wachten van het contact en de correspondentie tussen de personen aangewezen door het „Werkcomité” ten behoeve van het Amersfoortsche Congres en het Centraal Comité van A.R. kiesverenigingen. Nu dit resultaat, helaas, een zeer teleurstellend is gebleken, meen ik in enkele artikelen voor enige punten uit dit geschrift de aandacht te moeten vragen.

gen volgen, welke die orde als zodanig niet raken.

De schrijvers plaatsen in betrekking tot mij het woord leider nog al eens tussen aanhalingstekens. Terzijde gelaten of zij door het gebruik van deze tekens een bezwaar tot uitdrukking wilden brengen, dan wel iets grievends aan mijn adres hebben willen zeggen, dit heeft mij niet gegriefd. Het kan bekend zijn, ook aan hen, die voor den inhoud van de genoemde brochure de verantwoordelijkheid hebben aanvaard, dat er door mij geen prijs op wordt gesteld leider te worden genoemd, ter kenschetsing van mijn positie en taak ten opzichte van onze partij. Zeker, de voorzitter van het Centraal Comité leidt in normale omstandigheden de vergaderingen van dit Comité en van de partij in haar geheel; hij leidt in het algemeen, in en na overleg met de bevoegde organen, het optreden en de werkzaamheid van de partij in haar geheel naar binnen en naar buiten. In zulk een zin kan en mag men hem leider noemen, maar in dezen zin wordt dit woord in onzen kring dikwijls niet gebruikt. Het heeft n.l., en dit houdt nauw verband met de geschiedenis van onze richting en partij, in overwegende mate een veel verder gaande en veel diepere betekenis dan de zoeven aangegevene, welke voor mij niet kan gelden, en aangezien het nog veelal in die betekenis wordt verstaan, acht ik het onjuist

het te mijnen opzichte te gebruiken. Aan dit gevoelen heb ik reeds uiting gegeven in de buitengewone deputatenvergadering van Januari 1946, nadat deze vergadering mij had benoemd tot voorzitter van het Centraal Comité. Men noemde mij eenvoudig gewoon voorzitter. Daardoor wordt de positie voldoende gekenschetst, en wellicht ook nog misverstand in velerlei zin voorkomen of uit den weg geruimd.

Op pag. 10 van de brochure staat:

„Als wij ons goed indenken hoe „de partij”, d.i. in concreto: de leiding der partij, „naar de nieuwe ijzeren orde de zaken van „het politieke leven en den politieke „strijd wil organiseren en regeeren, dan „herinneren wij ons de vrees, die Groen „steeds vervulde als hij van leiding en leiding „der sprak.

„Als de eerste leider der anti-revolutionaire partij het woord „leider” gebruikte, „keek hij naar het Westen, naar Engeland, „en hij vertaalde zelfs het Nederlandse „woord in de taal van dat land en sprak „van „leader”. Hij kon en wilde niet vergeten, dat het Engelse volk die ééne rijke „vrucht van de reformatie, deze n.l. dat „het woord, het reformatorische woord, „onbepaald vrij zou blijven, altijd trouw „had bewaard en daarom de vrijheid van „elk woord — ook van het „ongeclassificeerde” en zelfs van het „ongemotiveerde” — volledig aandurfde!

„Maar als wij ons daarna nog eens realiseren wat de heer Schouten omtrent de „hem reeds in hart en ziel gegroeide nieuwe partijorde, die hij ten strengste wil „handhaven, vertelt, dan gevoelen wij met „al meer klemmenden druk de noodzaak „bij het noemen van het woord leider ons „aangezicht naar het Oosten te wenden en „door zijn Duits aequivalent weer te geven: „Führer, Ordnung muss sein!”

Werkelijk, ook de laatste alinea staat er. Zij wordt onder de aandacht van de lezers gebracht, maar moet op den inhoud daarvan worden ingegaan? Ik meen, dat dit nodig noch wenselijk is. Alleen zij gezegd, dat ik niet had verwacht, dat van deze zijde zó zou worden geschreven, na hetgeen, ook door mij, vóór, tijdens en na den tweeden wereldoorlog gesproken en gedaan is ten aanzien van het nationaal-socialisme, het Hitlerregime en het führerprincipe. Mij deert dit niet, maar eert het de schrijvers? Zij zijn blijkbaar van oordeel, dat men de vrijheid van elk woord volledig moet aandurven. Daarover zou nog wel een en ander in het midden zijn te brengen,

maar dit betekent toch niet, dat men zelf de vrijheid nemen mag het „ongemotiveerde” woord te spreken of te schrijven?

* * *

Nu de zaak zelf. Volgens de schrijvers wil ik een gan's nieuwe, een „ijzeren” orde in het partijleven invoeren.

Wat is er aan de hand? Door mij is in het door de schrijvers bestreden artikel opgemerkt, dat onze partij is een organisatie met een eigen grondslag, eigen doelstellingen en eigen orde; dat zij statuten heeft, dat haar organisatie en werkzaamheid aan regelen is gebonden, regelen welke o.a. betrekking hebben op de wijze van behandeling der zaken. Is dit onjuist? Is dit de introductie van een nieuwe, strenge, ijzeren, gevaarlijke — en wat dies meer zij — orde in ons partijleven? Neen. Het is juist. Het is van meetaf zo geweest. Men neme kennis van de statuten en verdere stukken. Men raadplege de geschiedenis van onze partij. Er is niets nieuws in. Met name de heer Zijlstra kan zulks weten. Waarom er dan aan deze op zichzelf eenvoudige waarheden en feiten werd herinnerd? Omdat er partijleden waren, die deze blijkbaar uit het oog hadden verloren, of daarmede niet voldoende rekening hielden. Onder de „vijftien” zijn personen, die destijds lid waren van onze partij. Zij hadden bezwaren tegen het Millioenplan. Zodanige bezwaren, dat zij, met anderen, aan het „gereformeerde volk” het advies gaven aan de verwezenlijking van dit plan niet mede te werken. Zij deden dit, zonder hun bezwaren bij de partij aanhangig te maken, zonder van hun rechten als lid van de partij gebruik te maken en hun plicht jegens de partij te vervullen. Waren zij van mening, dat het Centraal Comité zijn bevoegdheden had overschreden, dat het een besluit had genomen, dat alleen aan de deputatenvergadering, na de vereiste voorbereiding, toekomt, dan was het eveneens geboden geweest deze zaak aan de bevoegde partijorganen voor te leggen. Zij zijn daartoe niet overgegaan. Zij gingen mitsdien in tegen de regelen, welke voor de behandeling van partij-aangelegenheden in onze partij gelden. Daarop vestigden wij de aandacht. Dat keurden wij af. Met het oog op een en ander schreven wij, dat bezwaren in de organen van de partij aan de orde dienen te worden gesteld, behandeld en afgedaan behoren te worden op een wijze, welke in overeenstemming is met de gestelde organisatorische regelen.

Ook daarin is niets nieuws. Er werd alleen, in verband met de toenmalige situatie, herinnerd aan hetgeen geldt, en naar ons beste weten steeds in onze partij heeft gegolden.

Over en rondom het door mij gestelde op het punt van de partijorde zijn de schrijvers van de brochure in brede beschouwingen getreden, waarvoor in het door mij geschrevene of gedane geen grond is te vinden. Zij beroepen zich tegenover mij op Groen van Prinsterer. Echter ten onrechte. Wat Groen heeft geschreven over het leiderschap van Dr. Kuyper en over de verhouding tussen hem en Dr. Kuyper heeft mijn instemming, maar het heeft niets uit te staan met mijn opmerkingen over de leiding van onze partij en over de orde in ons partijleven. Zij geven brede citaten uit Sikkels' „In heilige roeping, de leidingskwestie in de anti-revolutionaire partij”, waarvan eveneens geldt: met de strekking daarvan stem ik in, maar daarmee is het door mij geschrevene en verdedigde niet in strijd. Zij gaan soms met het door mij gestelde op zulk een wijze om, dat het ongerijmd wordt. Zo bijv. als zij den indruk wekken of concluderen, dat de zelfstandigheid, de verantwoordelijkheid en de vrijheid door mij worden geschaad of ontzield. Waar is zo iets in mijn artikel te lezen? Het schijnt mij nog steeds ongerijmd, eigen conclusies en

consequenties aan een ander — in casu mij — ten laste te leggen. Soms schrijven zij mij iets toe, waarvan geldt „bedoeld, noch gezegd”. Zo bijv. als zij verklaren, dat het naar mijn bewering vanzelf spreekt, dat „als de partijorganen op de op „organisatorisch” juiste wijze ingediende bezwaren hebben gereageerd en deze afwezen, de dan enig geoorloofde houding, die van zwijgen en toezien is!” (pag. 11). Waar staat zo iets in mijn stuk?

* * *

Er is geen sprake van, dat door mij een leiding wordt voorgestaan „zoals deze tot nu toe in ons partijleven niet werd gevonden” (pag. 9), of dat door mij een orde voor ons partijleven wordt bepleit of gehanteerd, welke een gans andere, of zelfs maar een andere, is dan die waaronder onze partij van meetaf heeft geleefd. Men zij gerust. Wanneer de regelen waaraan ik heb herinnerd, worden toegepast, is er geen tegenstelling of strijd tussen principiëel leven, zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en vrijheid enerzijds en de partij-orde anderzijds.

Mr E. N. VAN KLEFFENS

Mr Van Kleffens, de Nederlandse ambassadeur in de Verenigde Staten van Noord-Amerika, die korten tijd in Nederland vertoefde, heeft zich, alvorens weer naar zijn post terug te keren, beschikbaar gesteld voor een vraaggesprek, dat over Hilversum II is uitgezonden.

Het was van zijn zijde geen ambtelijk gesprek. Niet de ambassadeur, maar de mens Van Kleffens sprak. Hij sprak als mens tot mens.

Dit is voor iemand, die in zulk een hoge positie het koninkrijk dient een hachelijk ondernemen, tenzij hij zich in het gesprek beperkt tot datgene wat als het ware in alle omstandigheden kan worden gezegd. De vraag ligt immers voor de hand: Zou men den heer Van Kleffens voor dit gesprek hebben uitgenodigd, juist omdat hij onze ambassadeur in de Verenigde Staten is? En het verband tussen de uitnodiging en de ambtelijke positie kan moeilijk worden ontkend. Voorts dient in zulk een geval te worden bedacht, dat het onderscheid tussen den ambassadeur en den mens gemakkelijk uit het oog wordt verloren, of opgeheven. Elders, maar ook hier. In de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 29 Augustus j.l. wordt een deel van hetgeen Mr Van Kleffens zeide, mede-

gedeeld, en als volgt ingeleid: „In een vraaggesprek, gisteravond gehouden over Hilversum II, zeide de Nederlandse ambassadeur in de Verenigde Staten, Mr E. N. van Kleffens, over de Indonesische kwestie het volgende.” „Zeide de Nederlandse ambassadeur.” Och arme. Daar gaat de mens van Kleffens over boord, alhoewel die juist sprak. Daar blijft alleen de ambassadeur over, alhoewel men die moest wegdenken, omdat hij niet het woord voerde.

* * *

De heer Van Kleffens sprak dus o.m. over de Indonesische kwestie. Wat zeide hij daarover? Volgens de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van den reeds genoemden datum dit:

„Er is één gebied, waarop ik niet zonder enige bezorgdheid ben. Dat is de houding tegenover Indonesië. Ofschoon zeer vele landgenoten de nieuwe verhouding, waarin wij, door feiten of inzicht of beide gedwongen, tot Indonesië zullen staan, geestelijk verwerkt hebben, is een minderheid er blijkbaar nog niet in geslaagd, die geestelijke spijsvertering te voltooien. Die „indigestie” uit zich in gemelijkheid, en — op een typisch Nederlandse manier — in afgeven op de overheid

die „weer slap” is geweest en wier beleid en zelfs integriteit in twijfel wordt getrokken. Laat hen die overal „een misse boel” menen te zien toch erkennen, dat wij de loop der geschiedenis niet naar eigen voorkeur, en als het ware op bestelling geleverd kunnen krijgen, en onder de ogen durven zien dat, wanneer twee partijen, die moeten onderhandelen, elk op hun stuk blijven staan, men er nooit komt. En ook werd ik nog al eens herinnerd aan de oude waarheid dat men geen vloedgetij en geen politieke beweging kan tegenhouden door een beroep te doen op wetsteksten.

Intussen is de Ronde tafel-conferentie bijeengekomen. Gevolgd op het accoord, dat mijn collega Van Royen met de heer Roem bereikte, kan ons getaand internationaal prestige nu weer rijzen. Wat Amerika betreft, interesseert het u misschien te horen, dat daar gaandeweg, al behoudt men daar ingewortelde ideeën op het gebied van vrijheid voor elk volk dat vrijheid wil, toch wat meer begrip is gevormd voor de reële moeilijkheden en gevaren in Zuid-Oost-Azië, waarvan Indonesië zo'n belangrijk deel is. Wij Nederlanders hebben altijd gezegd dat onze ethische politiek in Indië gericht was op steeds ruimer autonomie, uitmondend in zelfstandigheid voor Indonesië. Gebeurtenissen waarover wij geen macht hadden, hebben die gang verhaast. Misschien te veel. Laat ons evenwel, getrouw blijvend tegenover onszelf en tegenover Indonesië, in elk geval tonen dat wij met onze emancipatiepolitiek oprecht zijn geweest, en aan Indonesië niet de zelfstandigheid misgunnen die het doel heette van ons eigen beleid. In een nieuwen geest moeten wij de Indonesiërs tegemoet treden. Denkt er toch aan hoe jammer het is geweest dat wij de Belgen na de afscheiding van 1830 veel te lang hebben aangezien voor en bejegend als muiters. Laat ons toch lering trekken uit onze eigen rijke geschiedenis, en de hand ook eens in eigen boezem steken. Dan is er, ook in en met Indonesië weer een nieuwe toekomst voor ons allen. Het oude keert nooit terug. Ik weet gelukkig dat zeer, zeer velen dat ook zo voelen”.

Deze uiteenzetting roept vele vragen op, welke blijkbaar aan den heer Van Kleffens niet zijn gesteld. Dit spijt ons zeer, want het gesprek zou belangrijk aan waarde hebben gewonnen, wanneer zij waren gedaan en beantwoord. Hieraan moet echter iets worden toegevoegd. Het staat wel vast, dat de heer Van Kleffens op een deel van de door ons bedoelde vragen — wij denken aan die, welke betrekking hebben op het Regeringsbeleid

van de laatste jaren ten aanzien van Indonesië — het antwoord zou zijn schuldig gebleven. Mogelijk zou hij hebben gezegd: ik begrijp dat die vragen voor u leven, maar zeker zou hij daaraan hebben toegevoegd: u zult begrijpen, dat ik daarop niet kan ingaan, ik ben ambassadeur, en deswege voegt het mij niet dit te doen. Een nieuw bewijs voor het hachelijk karakter van het ondernemen, waarvoor de heer Van Kleffens zich zonder enige noodzaak heeft beschikbaar gesteld. Een bewijs, dat de uitspraak rechtvaardigt: de heer Van Kleffens had zich voor dit gesprek over deze zaak niet moeten lenen.

* * *

Over zijn beschouwingen veroorloven wij ons enkele opmerkingen.

Hij heeft herinnerd aan den Belgischen opstand in 1830 en hetgeen daarmede verband houdt. Hij drong er op aan lering te trekken uit onze eigen rijke geschiedenis, en de hand ook eens in eigen boezem te steken. Gaarne ondersteunen wij dien aandrang. Maar was hij er van overtuigd, dat het gevolg geven daaraan tot het door hem gewenste resultaat zou leiden? Wij herinneren o.m. aan hetgeen Groen van Prinsterer over dat stuk van onze historie heeft geschreven. Inderdaad, wij hebben een rijke geschiedenis. Zij is ook rijk in dezen zin, dat zij onze tekortkomingen, fouten en zonden laat zien, dat zij verhaalt van misslagen, van onjuiste inzichten, van een verkeerd en heilloos beleid. Dat deel van onze geschiedenis, dat handelt over den Belgischen opstand, biedt daarvan overvloedig bewijs. Lering trekken daaruit, te dien aanzien de hand in eigen boezem steken, betekent in concreto: luisteren naar de lessen onzer geschiedenis, voorkomen een herhaling van de daarin geboekstaafde misslagen, van het daarin beschreven principiëel verkeerde beleid. Zijn de Regering, en degenen die haar beleid inzake Indonesië steunden, is de heer Van Kleffens, daaraan wel gedachtig geweest? Op grond van hetgeen ons bekend is geworden omtrent Indonesië, moeten wij deze vraag beslist ontkennend beantwoorden.

* * *

De heer Van Kleffens zeide, dat zeer vele landgenoten de nieuwe verhouding tot Indonesië geestelijk hebben verwerkt, maar dat een minderheid in de daarvoor vereiste geestelijke spijsvertering nog niet is geslaagd. Zij is lijdende aan indigestie. Voor het ogenblik blijve de geestelijke verwerking van de zeer vele landgenoten onbesproken, al zou daarover wel een en ander zijn op te merken. De vraag, waarop het met betrekking tot die minderheid aankomt, is, in de lijn van de

beeldspraak van den heer Van Kleffens, deze: zijn haar geestelijke spijsverteringsorganen niet in orde, of deugt de spijs, welke is voorgezet, niet? Op deze belangrijke vraag is hij niet ingegaan, ofschoon hij van het voedsel, dat periodiek aan ons volk is gepresenteerd, veel, zo niet alles, weet. Hij heeft zelf voor één of meer schotels gezorgd, en is daardoor te beter op de hoogte van de kwaliteit en de samenstelling van het menu. De minderheid wil van harte gaarne medewerken aan de verwezenlijking van een nieuwe verhouding tot Indonesië, welke beantwoordt aan hetgeen de Regering tijdens den oorlog in uitzicht heeft gesteld, maar zij heeft overwegende bezwaren tegen het naoorlogse Regeringsbeleid ten aanzien van Indonesië. Zij heeft, naar de beeldspraak van den heer Van Kleffens, de door de Regering voorgezette spijs gekeurd en afgekeurd. Zij heeft geen last van haar geestelijke spijsverteringsorganen, maar moeten weigeren het opgediende voedsel te nuttigen.

De heer Van Kleffens heeft dit zelf wel gevoeld. Anders zou hij niet hebben gezegd, „dat wij den loop der geschiedenis niet naar eigen voorkeur, en als het ware op bestelling geleverd kunnen krijgen”. Niemand heeft dit gesteld of verlangd, maar wat hij vergat, en daarover gaat het, is dit: die loop van de geschiedenis is niet buiten ons omgegaan, wij hebben hem mede bepaald. Hij beroept zich op den loop der geschiedenis, om de minderheid tot aanvaarding van het Regeringsbeleid te bewegen, maar zijn beroep op dien loop heeft in dit verband geen waarde,

omdat die mede is veroorzaakt door het beleid van de Regering.

* * *

De heer Van Kleffens heeft verklaard, dat hij nog al eens werd herinnerd „aan de oude waarheid dat men geen vloedgetij en geen politieke beweging kan tegenhouden door een beroep te doen op wetsteksten”. De oude waarheid, waarop hij blijkbaar doelt, zouden wij zeker op andere wijze tot uitdrukking brengen. Zijn uitspraak herinnert ons al te veel aan die gevaarlijke en verwerpelijke geestesgesteldheid, welke in de Indonesische aangelegenheid zulk een grote rol heeft gespeeld, en den heer Dr Van Mook er indertijd toe bracht de Grondwet smalend te noemen: dat boekje. Hij moge bedenken, dat deze uitspraak er toe kan bijdragen, dat de grondslag van zijn arbeid als ambassadeur van het Koninkrijk wordt ondermijnd.

De minderheid, waarover het hier gaat, heeft zich op veel beroepen, o.a. ook op wetsteksten. Dit laatste behoorde ieder te doen. De Regering moet zich bij haar beleid, behoudens in geval van aperte nood, aan de wet houden. Is wijziging van de wet noodzakelijk, dan worde zij aanhangig gemaakt en behandeld naar de daarvoor geldende regelen. Wil de heer Van Kleffens dit standpunt wraken? Zijn woord wijst er op. Daarom geldt: principiis obsta.

* * *

Tot deze opmerkingen beperken wij ons. Zij schijnen ons voldoende ter motivering van de conclusie: de heer Van Kleffens heeft een ernstigen misslag begaan.

Op het hoofdpunt mislukt

Mr J. A. DE WILDE

Wie acht geeft op de gebeurtenissen van den dag, kan niet veel bewondering hebben voor wat de socialisten na den tweeden wereldoorlog hebben gepresteerd. In enige landen van Europa hebben zij een zo sterke positie gekregen als ze vóór den oorlog nog niet in die mate hadden gehad. Zo ook in ons land. Dat er in het kabinet-De Geer, dat in 1939 optrad, ook een paar socialisten zaten, zegt niet veel. Voordat dit kabinet flink aan de arbeid was, overvielen ons in Mei 1940 de Duitsers.

Sinds 1945, sinds de bevrijding echter, hebben de socialisten kunnen tonen wat ze waard waren. En dan moet gezegd worden, dat ze tegen de allergrootste, de alles over-

schaduwende kwestie die aan de orde gekomen is, op stukken na niet zijn opgewassen gebleken. We bedoelen de Indische kwestie. De verschrikkelijke mislukking, waarvan we getuige zijn, is zeker ook toe te schrijven aan de Roomsens. Maar dat doet aan de verantwoordelijkheid der socialisten niets af. In het geheel niet. De politiek, die de Nederlandse regering van 1945 af gevoerd heeft, was socialistische politiek. Om voor den oppervlakigen aanschouwer onverklaarbare redenen hebben de Rooms-Katholieken er aan mee gedaan. Zij hebben dit blijkbaar oppoortuun geacht. Ze hadden geen staatsman van voldoende formaat om een tegenover de socialisten zelfstandige positie in te nemen. Wel

vond de gevoerde Staatskunde in den heer Romme een zeer bekwaam advocaat. Maar dan ook niet meer dan een advocaat. De richting werd door de mannen van de partij van den arbeid aangegeven en de Roomsden deden er aan mee. Velen echter tegen hun zin. En welk succes heeft deze politiek nu behaald? Het antwoord, dat zij zelf ook zullen moeten geven is: geen enkel. Al het scherpen met woorden als „progressieve politiek” en „positieve idealen” kan de noodlottige gevolgen van hun beleid niet uitwissen.

Natuurlijk is hun bedoeling geweest, dat wij door een „voortuitend beleid” en door „eerlijke tegemoetkoming” een wezenlijke band, een band die wat betekende met Indonesië zouden behouden. Maar het humanistisch revolutionaire principe heeft hen juist in dit ontzaggelijk tijdsgewricht, weer evenals voorheen, men denke aan November 1918, parten gespeeld. Zelf revolutionairen, die — dat nemen wij voetstoots aan — het goede met land en volk bedoelen, hebben zij de revolutionaire mannen, die de Staat Indonesië hebben uitgeroepen, eerst met enig argwaan en geheimzinnigheid, maar allengs meer openlijk naar zich toegehaald. Zij hebben natuurlijk niet doorzien, dat zij juist met de verkeerde mensen spraken. Zij hebben niet beseft, dat zij, door de niet-revolutionaire nationalistische voorbij te gaan en met Soekarno en de zijnen te onderhandelen, een revolutionaire beweging, die aanvankelijk vrij zwak was, eerst recht goed te paard hebben geholpen, en van maand tot maand de Indonesiërs, die oprecht met ons wilden samenwerken, van ons hebben vervreemd. Zij hebben niet doorgetast en zodoende onopzettelijk moord en doodslag in het eens zo veilige Indië bevorderd.

Zij zijn voor Engelsen en Amerikanen in hun schulp gekropen en geen enkele fiere daad hebben zij durven bestaan. Veeleer hebben zij in het buitenland het waandenkbeeld versterkt, dat er tot 1942 een slechte koloniale verhouding tussen ons en de Indonesiërs bestond en dat het hoog tijd werd om het roer finaal om te gooien en dat in de lijn der sinds Idenburg's ministerschap aangevangen autonomisering van Indië niet langs geleidelijke weg mocht worden voortgegaan. Het einddoel moest als 't ware in één slag bereikt worden.

Wat een houding!!!

Welk een prijsgeving van eeuwenoude rechten!

Welk een buigen voor vreemde machten!

Welk een miskennis van de aard der revolutie!

Wat een oproepen van de grootste gevaren voor het Indonesische volk!

Welk een machteloosheid en gebrek aan doorzicht!

Zeker, wie zou de moeilijkheden die in en na den tweeden wereldoorlog voor ons waren ontstaan, ontkennen! Er was een reuzenkracht voor nodig om ze te bezweren en te doen afdrijven. Maar de regering, dat wil zeggen de Partij van den Arbeid, heeft zelfs niet gepoogd een echt Nederlandse politiek te voeren. Zij heeft met de revolutie geheid, de revolutie in de kaart gespeeld, en het ene fort na het andere prijsgegeven. Zij is begonnen met mannen als Prof. Schermerhorn op de voorgrond te schuiven, een man, die Indië niet kende, die niet wist wat regeren was, maar die wel een overeenkomst Lingadjati aandorst, waarvan men nu zelf binnenskamers al lang erkent, dat daardoor onherstelbaar onheil is aangericht.

Nog slaan de heren een hoge toon aan. Zij weten het. Zij zijn positief. Zij zijn progressief. Wie het niet met hen eens is, is een achterling. Maar zij vergeten, dat de meest positieve politiek die ware geweest, die tegen Engeland gezegd had: Met de revolutionaire stichters der door Japan geïmproviseerde republiek spreken wij nooit en onder geen beding.

Zij vergeten, dat de meest progressieve politiek geweest was het uitsluitend onderhandelen en spreken met niet-revolutionaire nationalistische Indonesiërs.

Zij vergeten dat een kleine natie vóór alle dingen tot plicht heeft tegenover de grote mogendheden te pleiten op haar rechten.

Vier jaar leven we onder socialistisch bewind, en de Rooms Katholieken, althans de officiële partij-mannen, doen er aan mee. Dat bewind heeft zijn taak niet aangekund. Het heeft tot heden geen enkel positief resultaat t.a.v. Indonesië bereikt. En in de vergadering der Natiën stuitte het voortdurend op minachting en vijandschap. Indien, heel langzaam en te laat in Amerika de ogen open gaan voor de fouten die begaan zijn, dan is dat heus niet te danken aan het Nederlands bewind maar veeleer hieraan dat op den duur de waarheid toch weer triumpheert.

Dat deel van ons volk dat voorgelicht wordt door „Het Vrije Volk” en „Het Parool”, ziet het — wat begrijpelijk is — nog niet in. Maar als straks de Soekarno's en de Hatta's hun werk hebben voleindigd zal ook dat deel des volks gewaar worden tot welk een hope-loze afbraak het „voortuitend beleid” der mannen van de „progressiviteit” heeft geleid. Er is zo veel, zo heel veel, onherstelbaar bedorven.

1. En nu aan den slag!

Nederlandsche Gedachten. Daarvoor moet worden gewerkt. Ons doel van 20000 abonnementen hebben wij niet bereikt. Er is zelfs een lichte teruggang te constateren. Niet dat er niet gewerkt wordt. Maar het aantal bedankjes is groter dan het aantal nieuwe abonné's. En daarom kan de verbetering van ons kaderorgaan nog niet worden doorgevoerd. Daarom durven wij nog niet overgaan tot beter papier. Daarom kunnen wij niet regelmatig om de twee weken verschijnen. Zouden wij dat wel doen dan leverde ook Nederl. Gedachten een tekort van f 4000.— à f 5000.— per jaar. Maar dat kan niet. Ons kaderorgaan moet zich zelf bedruipen. Wij willen echter ook de abonnementsprijs niet verhogen. Dat moet f 3.— blijven. Ons blad moet verkrijgbaar zijn ook voor de smalle beurs. Maar ja — als het niet uit de lengte kan, dan moet het uit de breedte en daarom verschijnen wij niet zo regelmatig om de twee weken. Toch is dat nodig. Dat beseft de redactie zeer wel. Zij wil daar ook op aanwerken. Maar dan blijft de voorwaarde gelden, dat er op korten termijn een 5000 lezers bij moeten komen. En het kan — het kan zeer wel. De jongerenclub te Abcoude zette een actie in en won in korten tijd 33 nieuwe abonné's. Wat in Abcoude kan, kan elders ook. Waarom niet?

2. Volhouden!

Volhouden moeten wij. Ook met de ledenwerving. Lang niet overal heeft men in het voorjaar de actie daarvoor ingezet. Daarom moet men er nu mee beginnen. Bij het bureau zijn nog folders voor de ledenwerfacties verkrijgbaar. De winteractie wordt allerwegen ingezet. De besturen gaan in de maand September vergaderen. Op hun agenda staat toch zeker het punt „ledenwerving” ook! Het is zulk dankbaar werk. Er zijn er nog zovelen, die reeds bij het eerste bezoek de noodzakelijkheid inzien.

Zij moeten echter worden bezocht. En daarom moeten wij er op uit. Het versterkt de onderlinge band. Het dwingt tot een principiële gesprek. Dat leidt tot verdieping en verbreding van inzicht. Het vermeerderd Uw financiële kracht. Het verhoogt de activiteit. Laat het daarom niet rusten. Verbeter Uw organisatie. Want de Antirevolutionaire Partij

En' door mannen als Schouten en Welter is de Regering zo dikwijls gewaarschuwd! Deze heren — lees hun redevoeringen in de Handelingen na — behoeven geen woord, van wat zij in het Parlement betoogd hebben, terug te nemen. Hun critiek is over de hele linie juist gebleken. En het dieptepunt, dat wij nu hebben bereikt, hebben zij in klare taal voorspeld.

moet wortelen in de brede lagen van ons volk. Eerst het eigen kader in den breden zin goed organiseren. Dan pas kunnen wij kracht naar buiten ontwikkelen. En wanneer U nu toch op stap gaat — neem dan Uw Nederl. Gedachten mee. Want op de 5 leden moeten wij èèn lezer hebben van ons kaderorgaan. Dat kan!

3. Vernieuwing!

In September komen nog al eens veel bestuursverkiezingen voor.

Onze partij is in veel opzichten zeer democratisch. Zo bestaat er nog dikwijls verzet tegen, dat een bestuurslid na een zittingperiode wordt herkozen. Veel kiesverenigingen kennen het verplicht aftreden. Dat heeft een goede zijde. Maar anderzijds — ons actieve — werkelijk actieve-werkende kader is klein. Heeft U een goeden secretaris — een goeden voorzitter — één die van aanpakken weet — die de organisatie kent — en die doet wat gedaan moet worden — stuurt U hem dan niet naar huis, maar houdt hem vast. Ook in bestuurswerk moet men groeien — dan kent men op den duur het klappen van de zweep. Wees zuinig op zo'n man. Dan werkt het verplicht aftreden niet goed. Dan hapert de continuïteit. En het aantal mutaties is legio. Legt u straks het nieuwe jaarboekje maar eens naast het oude. Er zit teveel ongestadigheid in de samenstelling der besturen.

Maar heeft U een bestuur dat niets uitvoert — dat de zaak er bij liggen laat — dan moet U opruiming houden. Dat kan ook zonder het verplicht aftreden. Dan moet er een andere man komen in zijn plaats. Neen — voor het verplicht aftreden voelen wij niet veel. Er is al ongestadigheid genoeg in het leven. Geef ons maar mannen door- en gerijpt door ervaring — en trouw in hun plichtsvervulling. Niet alle nieuwe bezems vegen schoon!

4. Het nieuwe jaarboekje.

De voorbereidingen voor het nieuwe jaarboekje worden getroffen. Het zal half November—begin December worden gedrukt en voor het einde van het jaar aan alle secretarissen worden toegezonden. In het nieuwe jaarboekje zal ook statistisch materiaal omtrent verkiezingsuitslagen en ledenaantallen worden opgenomen, waardoor het in waarde toeneemt. Wij komen daar nog wel nader op terug. Maar willen de secretarissen — in verband met de bestuursverkiezingen die plaats vinden — er voor zorgen, dat de gegevens op het bureau Centraal Comité volledig bekend zijn. Dan komen die gegevens ook goed in het jaarboekje. Bent U er niet zeker van — deel de samenstelling van het bestuur dan nog even per briefkaart mee. Het is maar een kleine moeite!

5. Contributies.

Natuurlijk — ook het geld. In de maand October gaan de kwitanties uit voor de contributies, voor de Antirev. Stem etc. Penningmeesters — zorgt er dan in ieder geval voor — als ge tenminste nog niet per giro hebt betaald — en dat kan nog in deze maand — dat ge geld in kas hebt — en dat, voor het geval ge zelf niet thuis bent, wanneer de

kwitantie wordt aangeboden — dat dan Uw vrouw betalen kan. Nog te veel komen kwitanties onbetaald terug. En als ge het geld nog niet beschikbaar hebt — schrijf dan haastig Uw ledencontributie uit, opdat het bedrag in October wel aanwezig zij.

6. Dat wordt al te gortig.

In deze maand komt ons propagandablاد opnieuw uit en zal het weer regelmatig gedurende 10 maanden verschijnen.

Het blijkt dat het blad nu per post aan ruim 50.000 adressen wordt toegezonden. De actie voor de collectieve ledenabonnementen is dus wel zeer goed geslaagd want de helft van onze partijleden ontvangt het blad regelmatig over de post. Maar de prijs daarvoor is dan ook buitengewoon laag. Het is dan ook bekend dat het Centraal-Comité voor de tekorten op de exploitatierekening opdraait. Dat tekort bedroeg over 1948/49 niet minder dan rond f 11.000.—. Maar nu moet men anderzijds ook medewerken. Het contract met de kiesverenigingen is zeer nadrukkelijk aangegaan voor den tijd van tenminste twee jaar. Dat moest wel — want het aanschaffen en het ponsen der adresplaatjes vergt alleen reeds een uitgave van rond f 0.15 per adres. Een ieder gevoelt nu wel dat het niet aangaat om nu tussentijds het abonnement domweg op te zeggen. Moeten die plaatjes worden gelicht, dan kost dat per abonné opnieuw f 0.05. Het resultaat is dan dat van de f 0.25 die men in een jaar per abonné betaalt f 0.20 alleen weg gaat aan adresplaatjes en dat men dan 10 x het blad n.b. over de post heeft ontvangen voor de somma van 5 ct. Voor de rest laat men dan de kas van het Centraal Comité betalen. Dat gaat natuurlijk niet. De afspraak was 2 jaar. Aan dien termijn moeten wij ons in ieder geval houden. Anders wordt het te gortig. Tussentijds opzeggen — dat gaat niet. Leest U er het contract nog eens op na. Dat werd nadrukkelijk overeengekomen.

7. De Kadercursus

Er is weer een kadercursus. Daarvan moet dan ook gebruik worden gemaakt. Zij voorziet in een reeds lang gevoelde behoefte. Zij geeft zo compact mogelijk, in schetsvorm, een overzicht van vrijwel alle vraagstukken die in de politiek ter sprake komen. Er is een les over „de gemeente” — over de organisatie onzer partij, over de parlementaire geschiedenis, over de buitenlandse politiek, over de verhouding van staat en maatschappij, over de sociale wetgeving. Het bezit van dezen kadercursus is op zich zelf reeds waardevol. De lessen regelmatig bestuderen vormt Uw inzicht en verdiept Uw kennis. Ook door dezen cursus te volgen wordt ons kader gebouwd. Er is nu opnieuw een circulaire gezonden aan de Arjos-clubs en aan de kiesverenigingen. Laat men er nu ook aandacht aan geven.

Uitgeefster der cursus is de N.V. W. D. Meinema te Delft.

8. Weer aan het werk!

Zo moeten wij allen weer aan het werk. De zomer is voorbij. De vakantie ligt achter ons. De kiesvereniging gaat weer regelmatig vergaderen. Onderwerpen worden vastgesteld. Inleiders aangezocht. De ledenwerfactie aangepakt. Voor Nederl. Gedachten aan den arbeid. De organisatie wordt weer op gang gebracht. Het is alles geen wereldhervormend werk. Het is zo eenvoudig, zo alledaags, zo doodgewoon. Maar het is alles toch ook belangrijk. Want beslissend is de vraag, hoe wij ons werk zien, gedragen door ons gebed.

Al dit simpele werk is een taak van Godswege. In dezen dooereenvoudigen arbeid willen wij God dienen. Het is de weg der kinderlijke gehoorzaamheid. Laten wij nu de traagheid van ons afschudden. Laten wij ons werk doen met geestdrift, in geloof. Dan wil God onze partij gebruiken tot heil van ons land en van ons volk. Want van Hem verwachten wij den zegen op ons werk.

DE WINTERACTIE

R. GOSKER

In een onzer dagbladen verscheen onlangs een artikel, waarin aandacht werd gevraagd voor het organisatieleven in het algemeen. Dat organisatieleven sluimert immers gedurende den zomer in om bij de intrede van den herfst weer te ontwaken. In dat artikel nu staan enkele behartenswaardige opmerkingen en wenken. Na geconstateerd te hebben, dat er ook bij ons wel eens kritisch of ironisch gesproken wordt over het verenigingsleven, zoals dat in rijke schakering onder ons volk gevonden wordt, vervolgt de schrijver:

„Is dit niet vaak veler grief, dat tal van organisaties zo spoedig tot lege omhulsels worden, hoezeer

indertijd wellicht opgericht door bezielde mensen die een vast doel voor ogen hadden, en dat ze nog jarenlang hun amechtig verenigingsleven rekken, zonder dat het beginsel stuwt en het doel aantrekt? Wij zeggen wel eens, dat ons volk lijdt aan een overspanning van het verenigingsleven. Maar eigenlijk zal dat niet spoedig het geval zijn. Want overspanning is een teveel aan spanning. Is het niet juist zo, dat in vele gevallen de spanning is afgestorven in plaats van overspanning te worden? Dit gebrek aan spanning openbaart zich ook, wanneer de activiteit in het organisatieleven wordt overgelaten aan enkele geestdriftige lieden, die dan door de anderen op een afstand met al dan niet verkapte spot of medelijden in hun zwoegen worden gevolgd.

We denken nu onder meer aan het tanende leven,

dat vele organisaties op politiek gebied pleegt te kenmerken. Er kon hier toch grotere activiteit zijn en ook veel meer spreiding van de activiteit. Wij hebben het gevoel, dat dan bepaalde verschijnselen, waarover nogal eens wordt gemopperd, met meer vrucht zouden kunnen worden aangepakt.

Mocht het eens zo zijn, dat de in de komende maanden, dus in die vele maanden met die letter r erin, een vruchtbare wisselwerking was tussen studie en organisatie. Studie is voortreffelijk. Bestudering van de beginselen is bij uitstek voortreffelijk. Maar ons volk heeft weinig aan geestelijke eigenheimers, aan geestelijke hamsteraars en binnenvetters. Daarvan moeten anderen mee kunnen profiteren, zoals men dan zelf ook weer kan profiteren van door anderen bereikte resultaten.

Het kon wel eens zijn, dat op deze wijze een geestelijk profijt werd bereikt voor heel ons volk. En in deze tijd van geestelijke ingezonkenheid heeft het daaraan brandende behoefte".

De opmerkingen aan het slot hebben waarschijnlijk betrekking op de plannen van het Centraal-Comité om te komen tot een College van Advies. Wij nemen althans aan dat dit in overeenstemming is met de bedoeling van den schrijver en wat dat aangaat mag hij derhalve tevreden zijn.

Maar hierop willen wij ditmaal niet ingaan.

Het is de voorgaande passage, die ons nu interesseert. Daarin wordt gesproken over het tanende leven, dat vele organisaties op politiek gebied pleegt te kenmerken. Geconstateerd wordt dat er groter activiteit kon zijn en ook meer spreiding van activiteit.

Daarover zullen we het hebben.

Moeten wij ons dit als Antirevolutionairen aantrekken?

Het antwoord is „ja" en „neen".

De tijd, waarin wij leven, wordt gebrandmerkt als de tijd van geestelijke ingezonkenheid en van zedelijke verwording. Daaraan ontworstelt zich geen enkele organisatie. Want een organisatie is tenslotte wat zijn leden zijn.

Onze Antirevolutionaire Partij deelt daarin.

Anderzijds is voorzichtigheid in het oordeel geboden.

De vrees voor alles wat met politiek te maken heeft is vandaag niet groter dan zij vroeger was. Dat politiek een minderwaardig gedoe is, is een gemeenplaats, die en door den intellectueel en door den man uit het volk nog maar al te vaak als hoogste wijsheid wordt uitgekraamd. De onverschilligheid voor staatkundige vraagstukken is bij brede groepen van ons volk ontstellend groot. En het meest verbazingwekkende is wel, dat b.v. het „Indonesische probleem" de massa nauwelijks in beweging brengt. Dit is een benauwend verschijnsel. Maar de oorzaak daarvan alleen te zoeken bij het volk is niet juist. Dit alleen te wijten aan gebrek aan „public spirit" is niet rechtvaardig. Na de bevrijding is de grote massa van ons volk door de Roomse en Socialistische pers in slaap gewiegd. Niettemin heeft de regering een beroep durven doen op het volksgeweten. Doelbewust voerde zij de politiek van apaisement. Maak u toch niet ongerust, het komt alles in orde. En als de democratisch socialistischen hun zin kregen dan vernam ons

volk helemaal niets meer over de behandeling der meest vitale vraagstukken. Dan speelde zich alles af achter de coulissen, terwijl op het toneel marionetten de massa zouden bezig houden om de aandacht van het treurspel af te leiden. Dat is dan de methode om de „persoonlijkheid" van den „massamens" tot ontwikkeling te brengen.

* * *

Houdt men met deze omstandigheden rekening, en men moet dat wel doen, dan komt men ook tot de conclusie, dat de onverschilligheid van ons volk voor staatkundige vraagstukken vandaag niet groter is dan voorheen. En wanneer wij eens nagaan hoe Dr Kuyper in zijn dagen tegen die politieke onverschilligheid is opgetornd, hoe hij in het ene artikel na het andere van leer trok tegen de volksziekte der politicoplobie, dan moet men zich anderzijds wachten voor een al te hogen dunk van het politieke organisatieleven in vroeger dagen. Ook toen was het niet alles botertje tot den boom.

Bovendien moet men er rekening mee houden, dat de politiek nu veel meer een zaak van de brede massa van het volk geworden is dan zij vroeger ooit was. En dit verschil is van grote betekenis. Daarbij hebben wij te maken met het feit dat er duizenden en duizenden mensen zijn, die zich concentreren op hun gezin, op hun dagelijks werk, op het kerkelijk leven, en die verder met rust willen worden gelaten.

Vroeger was de politiek een voorrecht van het hof en van den adel en van de geestelijkheid. Daarna werd zij een privilege der gezeten burgerij en een monopolie van de welgestelden. De gewone man kwam er eeuwen lang eenvoudig niet aan te pas. Die gewone man mocht tot aan 1918 toe niet eens stemmen. Het werd tot voor kort alles in de hogere kringen bedisseld en bekostigd. En ook in die hogere kringen was het steeds een kleine elite, die met werkelijke belangstelling de publieke zaak behartigde. De democratie in haar moderne vormen is nog zo jong. Wat wij tot nog toe hebben gedaan is eigenlijk niet veel meer dan experimenteren.

Maar gedurende de laatste halve eeuw richt de politiek zich tot de brede massa van het volk, en nu staan wij voor het feit dat die brede volks-massa politiek indifferent is.

Dat is zij echter altijd geweest.

Dat is niet iets nieuws.

Slechts bij uitzondering kwam de massa in beweging.

Meestal liet zij het gaarne aan de hoge heren over.

Maar Kuyper was de man, die in dit opzicht baanbrekend werk heeft verricht.

Hij richtte zich tot het volk.

Onophoudelijk hamerde hij op dat aambeeld. Een mondig volk is een vrij volk en omgekeerd.

Dat brengt verantwoordelijkheid mee.

Kuyper heeft dat onze mensen bijgebracht.

Hoeveel driestarren zijn niet aan dit thema gewijd?

In hoeveel asterisken heeft hij de volksconsciëntie geraakt?

Het was die dagelijkse beïnvloeding van zijn lezerskring, die overigens niet zo groot was, want de Standaard telde in dien tijd slechts een 4000 lezers, die aan de organisatie van de Antirevolutionaire Partij staal in het bloed gaf.

Onophoudelijk spoorde hij aan tot activiteit, tot betoon van kracht, tot rusteloze werkzaamheid. En dat niet maar in vage termen over het organisatieleven in het algemeen, maar zeer concreet, in ronde woorden, direct op het doel af, zodat het door niemand kon worden misverstaan. Het was niet nodig in de geheimen te zijn ingewijd om de bedoeling van zijn artikelen te verstaan.

Zo werd door hem de antirevolutionaire partij gebouwd.

Zo werden antirevolutionaire karakters gevormd.

Zo werden de antirevolutionairen aaneengesmeed tot een militante organisatie, die zich energiek in de woeling van de politieke worsteling wierp.

Dat is het wat ons vandaag ontbreekt.

Dit moeten wij ons wel realiseren.

* * *

De Roomsens, de Socialisten, de Liberalen hebben hun eigen dagbladpers, hun eigen radio, hun maatschappelijke organisaties. Bij hen is het alles ondanks de zelfstandigheid en de onafhankelijkheid dezer organisaties en organen, ondanks de spanningen, die ook in het onderling verkeer merkbaar zijn, toch een samenspel in de beïnvloeding van de eigen groep. Daar is alles aangelegd op concentratie van kracht en wederzijds hulpbetoon.

De Katholieke Volkspartij heeft achter zich de autoriteit en het gezag van de Roomse Kerk en van den Heiligen Stoel. Vandaaruit worden de richtlijnen gegeven. Dat houdt de brede massa bijeen. Vanuit dit centrum worden vakbeweging, politieke partij, pers en radio tot één doel saamgebundeld.

De Socialisten verheugen zich in de waardevolle medewerking der arbeidersbeweging — die onafhankelijker dan vroeger — toch het hare bijdraagt bij de massa het klimaat te scheppen, dat gunstig is voor de propaganda van de Partij van den Arbeid. De V.A.R.A. verleent die medewerking eveneens en de socialistische pers behoeven wij in dit verband slechts te noemen. Het Democratisch-Socialistisch ideaal is sterk genoeg om ondanks alle innerlijke zwakheid en interne tegenstellingen, organisatorisch de krachten te concentreren. Als van ouds beschikken de Liberalen over een machtige pers, die, zij het meer indirect, dag aan dag grote groepen van ons volk doordrenkt met de Liberale opvatting. Bovendien worden zij in feite door iedere neutrale organisatie gedragen, of dit nu een neutrale middenstandsorganisatie is of

een doodgewone reisvereniging, dat doet er niet toe. Zelfs een blad als „Elsevier” dat vrijwel iedere week ageert tegen de Indonesische politiek van de V.V.D., is naar geest en inhoud onverholen Liberaal. Het verbergt zich schijnheilig achter het mom der hooggeroemde neutraliteit maar op iedere pagina treedt de Liberale levensvisie naar buiten. Overigens waren de Liberalen organisatorisch steeds zwak en is het mee daaraan te wijten, dat zij hun invloed verloren toen de massa van het volk in de politiek werd betrokken.

* * *

Voor de Antirevolutionaire Partij staat de zaak anders.

Als politieke partij zijn wij meer dan de anderen aangewezen op eigen energie.

De Christelijk Nationale Pers draagt de Antirevolutionaire opvatting ongetwijfeld naar buiten uit. Het ene blad doet dat wat duidelijker dan het andere. Er zijn er, die in verkiezingsdagen openhartig de Antirevolutionaire kandidaten aanbevelen. Er zijn er ook, die meer voorzichtig aanraden op de Prot. Chr. Partijen te stemmen. Deze indirecte medewerking van de pers zouden wij uit den aard der zaak niet gaarne missen. Temeer niet waar haar lezerskring veel groter is dan voor den oorlog. De betekenis daarvan moet men zeker niet onderschatten.

Met de geestverwante organisaties op maatschappelijk terrein staat het net zo. Ook daar is sprake van een geestelijke affiniteit, van een zekere indirecte samenwerking en een gereserveerde wederzijdse steunverlening. En met de N.C.R.V. staat het niet anders.

De gedeeldheid der Prot. Christelijke partijen brengt met zich dat de moderne publiciteitsmiddelen voor die partijen, en dus ook voor de onze, taboe zijn.

En zij zijn juist voor de bewerking van den volksgeest van grote betekenis.

Voorlichting aan ons volk, maar dan concrete, duidelijke antirevolutionaire voorlichting is broodnodig. Het gemis daarvan wreekt zich iederen dag. Door zulk een voorlichting wordt de organisatie versterkt en gebouwd en haar activiteit gestimuleerd.

Maar wat dat aangaat moet de Antirevolutionaire Partij steunen op eigen kracht.

De Christelijk Nationale Pers kan in dit opzicht immers niet doen wat vroeger het Antirevolutionaire Dagblad dagelijks deed.

Onze geestverwante maatschappelijke organisaties moeten, en dit dateert reeds van oudsher, er steeds rekening mede houden, dat haar leden behoren tot verschillende politieke partijen, zodat zij in mindere mate dan de Roomse en Socialistische organisaties medewerking kunnen verlenen aan de politieke actie. Altijd dient een zekere gereserveerdheid in acht genomen te worden en bovendien ontbreekt het niet aan uitlatingen, waarin men zich van de politieke partij distancieert.

Ook de N.C.R.V. ziet zich voor een dilemma geplaatst waarvoor zij geen oplossing weet. En terwijl de V.A.R.A. dag aan dag haar microfoon voor de propaganda voor de Partij van den Arbeid beschikbaar stelt, moet de N.C.R.V. zich noodgedwongen op de vlakte houden en leeft zij het overigens

wettelijk voorschrift van geen politiek in den aether nauwkeurig na.

Als Antirevolutionairen hebben wij, al weer organisatorisch, niet den steun van een kerk achter ons. Dien steun zouden wij principieel ook niet aanvaarden. Maar daarover gaat het nu niet. Dat is een probleem op zich, waar wij ons in dit artikel niet in zullen verdiepen. Maar daarom mogen wij wel wijzen op het feit, dat wij soms te doen hebben met kerkelijke ambtsdragers, die zich distantiëren van het armzalig gedoe der politiek, waarmee zij zich vooral niet willen embrouilleren, terwijl de doorbraaklieden onder hen het zelfs onverbloemd voor de tegenpartij opnemen.

* * *

De pers, de radio, de geestverwante organisaties bevorderen de organisatorische kracht der andere politieke partijen en omgekeerd zijn deze voor hen een spreekbuis tot de brede volksgroepen, waaruit zij hun aanhang recrutereren.

De Antirevolutionaire Partij kan niet in die mate staat maken op den steun van de geestverwante pers, radio en verenigingen ter versterking van eigen organisatie en omgekeerd worden daardoor aan onze organisatie als politieke partij hogere eisen gesteld om het antirevolutionaire geluid hoorbaar te maken in die kringen van ons volk, waar dat geluid weerklank vinden kan.

Wat moeten wij nu doen?

Foeteren op de pers die niet voldoende hulp vermag te verlenen? Critiek leveren op de N.C.R.V., die haar microfoon niet beschikbaar stellen kan? Een verwijt richten aan de maatschappelijke organisaties, die zich niet duidelijk uitspreken?

In de eerste plaats schieten wij daar niets mee op. Wanneer ons Christenvolk zich de weelde der politieke verdeeldheid veroorlooft dan heeft het de consequenties daarvan te aanvaarden. In de tweede plaats doen wij daardoor deze organisaties onrecht aan: De nood is hun opgelegd. Niet bij hen schuilt de fout maar als er van schuld sprake is, bij de politiek.

Moeten wij de zaak dus laten zoals zij is?

Dat zeer zeker niet!

Want ondanks alles is daar het antirevolutionaire beginsel, dat ons lief is, waaruit wij leven, waarvoor wij strijden willen. En al is dan de Antirevolutionaire Partij afgebrokkeld — al brengen de politieke schisma's haar in een onvoordelige organisatorische positie in vergelijking met de andere partijen, zij houdt vast aan haar beginselverklaring en dwars tegen al dit ongerief in handhaaft zij de akoute bewering, dat de Antirevolutionaire of Christelijk-Historische richting den grondtoon van ons volkskarakter vertegenwoordigt.

Zeker de tijd is voorbij dat de Antirevolutionaire Partij het initiatief kon nemen tot het Christelijk Sociaal Congres, waarvan zulk een zegenrijke werking is uitgegaan voor de ontwikkeling der maatschappelijke organisaties, dat zij alle krachten concentreerde voor den zwaren schoolstrijd, dat zij de krachtcentrale was van waaruit alle Christelijke

organisaties, alle Christelijke Sociale Actie, alle Christelijke pers, haar oorsprong vond.

„Necopinata per contraria” is de in goud gedreven zinspreuk, die ter gedachtenis van het eeuwfeest onzer bevrijding, zo schreef Kuyper in 1872, op een gedenkpenning werd gegraveerd: „Necopinata” dat betekent „tegen alle verwachting” en „per contraria”, dat is „door wat vlak verkeerd scheen”, zo was het in 1572. Men verwachtte hulp van Duitsland, vanuit het Oosten en de bevrijding kwam van het Westen, vanuit zee. Men dachtte de watergeuzen en juist zij brachten de verlossing. Kuyper schreef dit in ander verband.

Wij nemen het over.

Juist de eigenaardige zwakheid van onze positie als politieke partij, in onderscheid met name van de Rooms en de Socialisten, drijve ons tot groter krachtsinspanning en nope ons tot een zodanige ontplooiing van energie en werkzaamheid, dat ook voor ons het „Necopinata per contraria” een zinvolle betekenis verkrijgt.

En wanneer ge dan als organisatieman — als partijman — dit alles overdenkt, voelt ge dan niet den onafwijsbaren plicht en de dringende noodzakelijkheid om er voor zorg te dragen, dat in ieder antirevolutionair gezin, naast een Christelijk-Nationale Pers — ons kaderblad „Nederlandsche Gedachten” wordt gelezen? Erkent ge dan niet dat de „Antirevolutionaire Stem” moet worden verbeterd en op veel ruimer schaal moet worden verspreid? Dat de ledenwerving niet mag worden veronachtzaamd, maar dat alles moet worden gedaan wat mogelijk is om het Antirevolutionaire kader te verbreden en te verdiepen? Moet het U dan niet aansporen om veel meer aandacht te besteden aan de Jongeren Studieclubs?

De herfst heeft zijn intrede gedaan.

Het organisatieleven ontwaakt weer.

Werkt dan mee in de komende wintercampagne.

Niet vol critiek en ontevreden op alles wat naar uw mening niet goed is en veel beter kon, maar blijmoedig aanvaardend de omstandigheden en verhoudingen zoals zij zijn, ja, juist uit deze zwakheid krachten puttend om met des te meer energie het antirevolutionair beginsel uit te dragen, in den eigen kring en daarbuiten.

Die taak is groot en zwaar.

Ons werkend kader is naar verhouding nietig en klein.

Maar wanneer wij werken gaan in ootmoedige geloofsgehoorzaamheid tot eer van Gods naam — met vastberadenheid tevens — dan mogen wij bidden om den zegen Gods over ons werk.

„Necopinata per contraria”.

Dan wordt uit verlies een rijke winst verkregen.

Dr A. VEERMAN

BALANS

17 September — einde van het parlementaire jaar. Niemand zal durven beweren, dat voor een kamerlid de laatste loodjes het zwaarst wegen. De Tweede Kamer wacht rustig de Troonrede af, maar duikt daarna direct in het werk. Dat zal dus na al deze weken van rustige voorbereiding een gedegen debat worden over de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Souvereiniteit in eigen kring, subsidiariteit en functionele decentralisatie zullen zich met elkaar meten; wat zal er uit de bus komen?

De Eerste Kamer is al weer begonnen en heeft al enkele wetsontwerpen afgedaan. Maar ook onze senaat heeft in de afgelopen weken niet veel om handen gehad.

Er is dus tijd genoeg geweest, te bezien wat er in de afgesloten periode is gepresteerd. Al is dat wel iets minder dan het vorige jaar, het is toch altijd nog een respectabele hoeveelheid werk. De handelingen van de Tweede Kamer van dit jaar vullen meer dan 3700 kolommen folioformaat. Rekent men zo'n kolom op tien minuten, dan komt men op 620 uur vergaderen. Daar zijn de geheime vergaderingen nog niet eens bij. De Eerste Kamer komt royaal boven de 1600 kolommen uit en volgens dezelfde methode van Bartjens is dat te herleiden tot 270 vergaderuren.

Ter vergelijking geven wij ook de cijfers van het vorig jaar. Toen haalde de Tweede Kamer 4440 kolommen, waarvoor zij 740 uren moest oreren. De Eerste Kamer deed het toen wat kalmer aan dan dit jaar en gaf in 260 uur de staatsdrukkerij 1560 kolommen te drukken.

Het kamerlidmaatschap is bepaald geen sinecure. Naast deze openbare beraadslagingen zijn er immers nog vergaderingen van afdelingen, fracties, commissies, conferenties, colleges en wat er op ons dierbaar plekje grond nog meer om groene tafels zit.

Inventarisatie

Misschien heeft een enkel kamerlid in de opgave van den stand van werkzaamheden, die hij regelmatig ontvangt, ook eens nagegaan, wat hem in het komende jaar te wachten staat. De schrik zal hem om het hart geslagen zijn. Wat een rijstebrijberg ligt er nog voor hem klaar!

We zwijgen maar over een aantal wetsontwerpen, waarover in de dagen van olim voorlopig verslag is uitgebracht en die sindsdien op een der departementen liggen, waar ieder jaar de stoflaag erop dikker wordt. Maar wat het departement moge vergeten, de griffie van de kamer houdt de boeken bij. Jaar in, jaar uit prijken deze oudgedienden op de appèl-lijst. Totdat eenmaal een referendaris of een raadadviseur nog weer eens krachtig bij hun aanwezigheid bepaald wordt en aan de minister een briefje ter tekening voorlegt, dat dit of dat wetsontwerp is ingetrokken. Daar zijn

ze nu blijkbaar nog niet geel genoeg voor. Naast deze vergeten groep is er de categorie van droevige gevallen: „wetsontwerpen, waaromtrent de behandeling geschorst is” staat daar boven. 't Zijn er drie. Het wetsontwerp over de zweminrichtingen, waarbij Dr Stokman aan minister Drees een koude douche bezorgde, door zijn amendement, waarbij geëist werd, dat overal ook de mogelijkheid tot gescheiden zwemmen geopend zou worden. Dat was in September 1947. Vervolgens het ontwerp tot naasting van de particuliere radiodistributiebedrijven door de P.T.T., waarbij de pas-opgetreden minister Spitzten een jaar geleden de aansluiting met de kamer niet tot stand wist te brengen. Tenslotte het ontwerp tot verhoging van pensioenen met een toeslag, waarbij de heer Van Sleen — naar het oordeel van minister Van Maarseveen in een zijner vroegere incarnaties — met zijn amendement al te hard toe sloeg. Zo zouden meer categorieën te noemen zijn. Het is met wetsontwerpen als met mensen; de een gaat zijn weg moeizaam en al zuchtend, de ander huppelt door het leven. Maar genoeg erover. Alleen nog een paar cijfers. De Tweede Kamer heeft thans nog 103 wetsontwerpen voor zich liggen. Daarvan verlieten er 12 al voor September 1947 de persen van de Landsdrukkerij; 16 dateren er van de zitting 1947—1948; van het laatste jaar liggen er nog 75 wetsontwerpen, merendeels echter pas gedurende de laatste maanden ingediend. Een kleine 20 wetsontwerpen — waaronder veel van geringe betekenis — komen er per maand wel binnen.

Opruiming.

De Eerste Kamer doet dat anders. Die heeft ook een andere taak. Als kamer van revisie hoeft zij niet elk wetsontwerp even grondig te behandelen. Wanneer de Tweede Kamer het naar de mening van de senatoren goed genoeg gedaan heeft, laten zij de zaak zonder meer doorgaan. En als men er nog iets aan toe te voegen heeft, dan is het geval al zo intensief bewerkt, dat de Eerste Kamer toch in korten tijd klaar komt. Dientengevolge is het aan de kant van de Hofvijver altijd een opgeruimde boel.

Welgeteld liggen daar op het ogenblik maar drie wetsontwerpen te antichambren. Dat is de wet Autovervoer Personen, waar de Tweede Kamer eind Juli mee klaar kwam; daar wil de Eerste Kamer blijkbaar ook een woordje over zeggen. En dat zijn twee wetsontwerpen uit de al genoemde categorie droevige gevallen.

Het eerste treurontwerp is dat tot gelijkmaking van een aantal accijnzen in Nederland, België en Luxemburg. Dat ontwerp is op een draf door de Tweede Kamer gegaan, omdat minister Lieftinck tot grote spoed aanspoorde. Zo spoedig mogelijk wilde hij unificeren, aangezien dat hem geld in het laadje bracht. Maar de Belgen staken een

spaak in het wiel. Het Brusselsse parlement zei gewoon: neen. De Belgische regering mocht het dan honderd maal eens geworden zijn met de Nederlandse, maar de accijns op bier omhoog, dat nooit. Enfin, dit ontwerp werd van een hardloper een doodloper.

Haastige spoed werd ook gestraft bij het wets-ontwerp interimregeling voor Suriname, waar de Tweede Kamer een klein splintertje afbrak, dat door opgewonden politici in Suriname fluks tot een balk werd omgetoverd, waarmee de heren met volle kracht gingen rameien. De remedie, die al zovele gouvernementele problemen heeft moeten oplossen, is ook hier te baat genomen; men laat de zaak maar even op zijn beloop 1).

Tafeltennis

Intussen spelen partijen in het Indonesisch geding hun match aan de ronde tafel. Het is geen opwindende wedstrijd. De kranten, die zich aanvankelijk verplicht voelden van dit „grote historische gebeuren” kolommen vol te brengen, zijn daarmee spoedig opgehouden. Als er niets gebeurt, komt er tenslotte eens een eind aan 's mensen fantasie. En inderdaad, wie nog fantasieën, wie nog illusies koesterde, is bezig deze te laten varen. Is er nog één Nederlander, die deze R.T.C. als het glorieuze sluitstuk van een succesvolle Indonesische politiek beschouwd? Och neen, de R.T.C. is als een gevaarlijke operatie, nodig omdat men een ziekte lange tijd niet of verkeerd behandeld heeft. Nu de chirurgen het mes er in gaan zetten, om van dit hopeloos geval nog iets te maken, en dat abces open komt, nu ziet men pas hoe erg het geworden is.

De openingsvergadering heeft men nog tot een spectaculair geval kunnen maken. Wat was het meer dan een goed ingestudeerd en goed geregisseerd spel? De ronde tafel is nu afgebroken. De lichten zijn gedoofd. Bij het daglicht hebben de dingen weer hun echte kleur. Die kleur is donker.

Op de valreep

Vlak voor dit begin van de conferentie heeft de Tweede Kamer twee dagen over de Indonesische politiek gesproken. Wij zullen daar niet veel over schrijven. De zaken hebben daar geen nieuw aspect gekregen. In Juli heeft men achter gesloten deuren de laatste gevechten — of waren het stuip trekkingen — gehad. Nu, half Augustus werd de rook weggeblazen en kon men zien hoe aan het eind van het gevecht de troepen opgesteld stonden. De P.v.d.A. zonder reserve achter de regering; dat is in deze affaire al een veeg teken. De K.V.P. tenslotte toch ook eensgezind — ja, die eenheid bovenal — achter de regering, hoe pijnlijk het voor sommigen daar ook is. De V.V.D. met een theoretiserende en argumenterende mr Oud achter de regering. De C.H.U. verdeeld; een deel teruggekeerd van zijn steun aan de Indonesische politiek van dit kabinet, een ander deel ook nu nog achter de regering.

Kon het anders of het kabinet moest zich sterk voelen. Een zelfbewustheid, die, men mag wel zeg-

gen, op ergerlijke wijze tot uiting kwam in de onachtzame wijze waarop minister Van Maarseveen de Kamer antwoordde. Wat men ook van de inhoud der gehouden redevoeringen mocht vinden, er was geen twijfel mogelijk of allen hadden gestreefd naar een hoog peil, een niveau passend bij de ernst van het oogenblik. De oppervlakkigheid van 's ministers rede nam de basis voor verdere discussie weg. Hoe kan men serieus van gedachten wisselen met een partner, die met het woord „handig” de hoogste waardering heeft gekregen, die men met de beste wil nog geven kan? Op een studentendispuut zou het een succes voor den spreker geweest zijn wellicht, in de Staten-Generaal was het een aanklacht: dat is het niveau, waarop dit kabinet deze zaak van het grootste gewicht plaatst!

Er is een tijd geweest, dat ook bij ons „vooruitzien” als de eerste eis van regeerkunst gold. Duidelijke lijnen trekken en daarlangs voortgaan. Nu is regeren geworden tot afglijden, deviëren en accepteren.

Schouten's rede

De situatie van dit oogenblik vindt men glashelder weergegeven in de rede van onze fractievoorzitter, waarvan wij het slot hier in extenso weergeven. De heer Schouten sprak als volgt:

Wij staan ten aanzien van Indonesië voor de uitkomsten van het Regeringsbeleid, een beleid, dat bij mijn politieke vrienden en mij steeds overwegende bezwaren heeft ontmoet. Die bezwaren zijn ook in de laatste tijden niet verzwakt; het tegendeel is het geval. De gehele gang van zaken tot nu toe leert ons, dat onze kritiek op het Regeringsbeleid juist is geweest. Wij zouden nu weer dat beleid in zijn oorsprong, in zijn ontwikkeling, in de wijzigingen, welke daarin successievelijk zijn aangebracht, in de deviaties, welke zich in dat beleid hebben voorgedaan — om een uitdrukking van de tegenwoordige bewindsman te gebruiken — uitvoerig kunnen gaan bespreken; het lijkt mij echter niet opportuun dat vandaag te doen. Bij verscheidene gelegenheden is dat van onze zijde gedaan. Eveneens hebben wij bij verscheidene gelegenheden gepoogd in dat beleid verandering te helpen brengen. Het mocht ons niet baten; de Regering wenste niet te luisteren en de Kamer wenste haar niet een halt toe te roepen. Zou het vandaag anders zijn? Een ander beleid lijkt mij op dit oogenblik alleen nog mogelijk met een ander Kabinet. Dit Kabinet blijft, tenzij de Kamer het tot heengaan noopt. Zou de Kamer daartoe bereid zijn? Ik heb te dezen aanzien geringe, om niet te zeggen: geen verwachtingen. Maar wellicht brengt deze gedachtenwisseling op dit punt een correctie in mijn opvatting. Dit Kabinet kan alleen voortgaan op de o.i. verkeerde weg. Ook dan is echter zijn beleid ons niet onverschillig. Het kan voortgaan op die verkeerde weg, zoveel mogelijk afsnijdende onjuiste en heilloze consequenties; het kan ook voortgaan op die verkeerde weg, al meer toelatende onjuiste en heilloze consequenties. Men begrijpt, dat wij in het belang van het Koninkrijk, in het belang van de Indische volkeren en in het belang van ons volk hopen, dat, wanneer dit Kabinet voortgaat

1) Inmiddels is medegedeeld, dat de Regering het wets-ontwerp zal intrekken.

op de verkeerde weg, het daarbij een overigens zo goed mogelijk beleid zal voeren en zal toepassen; het uiterste zal doen om gevaren af te wenden en om de noodzakelijke maatregelen te nemen, dat hetgeen nog in zo menig opzicht dreigt geen werkelijkheid kan worden.

Er zou ook gesproken kunnen worden over het vertrouwen in de vertegenwoordigers van de republiek, het vertrouwen, dat de Regering meent in dezen te moeten en te kunnen stellen, en over de vraag of dat vertrouwen gerechtvaardigd was en is. Ik zal ook dit thans niet doen. Het heeft, naar mijn oordeel, in de gegeven situatie geen positief nut. Wel veroorloof ik mij in dit verband enkele opmerkingen te maken. Het komt nu van de zijde van de republiek aan op daden, op duidelijke en besliste daden. Woorden zijn er meer dan genoeg gesproken, ook in de laatste weken en de laatste dagen van die zijde. Men zal hebben te bewijzen, voor ons, voor de Indonesische volken en voor de wereld, dat men in staat is orde en rust, veiligheid en recht tot stand te brengen en te handhaven, en wel op zeer korte termijn. Men zal moeten bewijzen, dat men zijn taak ziet, vervult met ernst en met zorg, en op het peil, dat de zo desolate toestand in Indonesië vereist. Het gaat om de levensvoorwaarden van een miljoenenbevolking, welke sterk is geteisterd, stoffelijk, moreel en geestelijk, waarvan velen nauwe aanraking hebben gehad met terreur en met marteling op velerlei wijzen. Een bekwaam en ervaren Staatsbestuur zou hier moeten erkennen: Wij staan voor een bijna bovenmenselijke taak. Ik spreek op dit ogenblik niet over de bekwaamheid van republikeinse zijde, maar ik meen wél, dat niemand er bezwaar tegen kan hebben, als ik zeg, dat het in menig opzicht aan die zijde aan die ervaring ontbreekt, welke eigenlijk noodzakelijke voorwaarde is om de zaken daar weer te herstellen. Welnu, laat men nu van republikeinse zijde tonen, dat het ernst is, dat men zijn taak ziet, dat men het juiste inzicht daarin heeft, hoe noodzakelijk orde en rust, veiligheid en recht, staatkundige ordening zijn, hoe noodzakelijk het is constructieve arbeid te verrichten om langzamerhand, met Gods hulp, de volken weer te verheffen uit het leed, waarin zij nu in zo menig opzicht verkeeren. Het wordt hoog tijd, dat dit wordt gezien, dat het niet alleen wordt uitgesproken in woorden, maar dat het wordt gezien in de feiten en in de daden.

De Regering en de Kamer weten, dat er tussen dr Van Mook en mij in zake het Indonesisch beleid grote verschillen van opinie zijn geweest en naar alle waarschijnlijkheid nog zijn. Was dr Van Mook lid van deze Kamer, dan zou ik deze gelegenheid aangrijpen om met hem in discussie te treden over enkele uitlatingen, gedaan in recente artikelen van zijn hand. Nu wijs ik de Kamer op de artikelen, welke door mij in de „Nieuwe Rotterdamse Courant” zijn gelezen van Vrijdag 22 Juli, Vrijdag 29 Juli en Vrijdag 5 Augustus, geplaatst onder de titels: „Wat gebeurt er in en met Indonesië”, „Pessimisme of realiteit” en „De Ronde-tafelconferentie”. Men neme hiervan kennis! Dr Van Mook heeft een heel ander beleid voor-

gestaan dan wij ooit hebben kunnen goed vinden, maar uit deze artikelen blijkt voor welk een ontzaglijke taak men in Indonesië staat.

Als niet in betrekkelijk korte tijd blijkt, dat men die taak ziet en dat men over de krachten beschikt om aan de tenuitvoerlegging daarvan te beginnen en voort te werken, zullen naar mijn oordeel de gevolgen vreselijk zijn. Ik zie de gevolgen, zelfs wanneer alles optimistisch verloopt, toch al als buitengewoon ernstig. Ik heb het vertrouwen niet, dat menig lid van deze Kamer in de gang van zaken heeft. Ik heb blijkbaar een ander gezicht op de gevaren en de dreigingen dan menig ander lid van deze Kamer en dan de Regering. Ik hoop maar één ding en dat is, dat de republiek, dat de Indonesiërs, die aan de Ronde-tafelconferentie zullen deelnemen, mij in zake mijn vrees, mijn zorg en mijn kritiek zullen beschamen. Er zou voor mij geen verheugender ding zijn dan wanneer dat moest worden geconstateerd. Dat zou zijn tot heil van de volken van Indonesië. Nu kan men met mij van mening verschillen. Misschien moet ik vandaag weer horen, dat ik niet die wijze zelfbeheersing in dit debat heb getoond, welke men met het oog op het werk van de Ronde-tafelconferentie noodzakelijk acht. Daarover kan men altijd van mening verschillen. Ik heb mij zeer beheerst, iets — ik zeg die zonder groot-spraak —, wat ik wel kan, als het nodig is. Ik heb mij buitengewoon beheerst uitgelaten. Ik heb deze gelegenheid niet willen aangrijpen om nogmaals de verkeerdheden in het beleid van de Regering te schilderen; ik heb ook deze gelegenheid niet aangegrepen om republikeinse persoonlijkheden te disqualificeren, wat hun persoonlijke capaciteiten en hun persoonlijk karakter betreft. Er zou een overvloed van materiaal voor zijn.

Ik hoop, dat dit mijn uitgesproken woord zal doordringen ook naar de andere zijde. Ik meen dit te mogen zeggen. Al hebben wij telkens oppositie gevoerd tegen het beleid van de Regering ten aanzien van Indonesië, wij hebben ons nimmer verzet tegen de erkenning en de bevrediging van de nationale aspiraties van de volken van Indonesië. Wij hebben ons altijd weer opnieuw verzet tegen die leer, tegen dat systeem en tegen die praktijk, waarvan wij moesten aannemen, dat die nationale aspiraties er nimmer op behoorlijke en gunstige wijze door zouden kunnen worden bevredigd. Over de verdere belangen van ons Koninkrijk en ons vaderland bij deze zaak, over de positie van onze militairen en over de regeling van de economische en financiële aangelegenheden heb ik geen woord gesproken. De Regering leide daaruit niet af, dat ik deze dingen bagatelliseer en van geringe betekenis acht. Ik heb gemeend, al heb ik mij daarin misschien naar anderer gevoelen vergist, mij vandaag te moeten beperken tot de hoofdpunten en tot de kernvragen, waarom het thans gaat.

Ik eindig nu hiermede: Regering, wat gij ook devieert, handhaaf de Grondwet. En naar de andere zijden zeg ik: toont, dat gij inderdaad doen kunt, waarom gij met een ongeduld, dat ik in het licht van de werkelijkheid tenslotte niet kan begrijpen.

MOHAMMED HATTA

en de Sociaal Democraten

A. R. DE KWAADSTENIET

Bijna een gehele pagina wijdde „Het Vrije Volk” op 19 Augustus j.l. aan het interview, dat een verslaggeefster van genoemd blad heeft gehad met Mohammed Hatta.

Heel vriendelijk werd er geschreven over den minister-president van de Republiek Indonesia.

Zo heel anders dan in de jaren 1928-1931 „Het Volk” over Mohammed Hatta schreef, toen deze als student in ons land verblijft hield.

In den 7en jaargang van het maandblad „Anti-Revolutionaire Staatkunde” heeft mr dr E. J. Beumer een artikel geschreven over „Revolutionaire dreiging en noodzakelijk verweer”. Het is goed dit artikel in het jaar 1949 nog eens na te lezen, ook voor leden van de Partij van den Arbeid.

In genoemd artikel werd er op gewezen, dat er een nauw verband bestond tussen sommige nationalistische groepen in Engels- en Nederlands-Indië en het communisme. Dat bleek o.a. uit de samenstelling van de Liga tegen imperialisme en koloniale onderdrukking en vóór nationale onafhankelijkheid. Het sociaal-democratische dagblad „Het Volk” van 29 Juli 1929 noemde de Liga een „instrument van Moskou”. In „Het Volk” van 7 October 1929 sprak S. van „een verdedkt opgesteld werktuig van Moskou”. Het bewijs voor die stelling was ontleend aan hetgeen op het Congres van de Liga te Frankfurt in 1929 was geschied.

In het artikel van mr dr Beumer lezen we dan o.m. het volgende:

„De meerderheid van het congres behoorde blijkbaar tot den aanhang van het officiële bolsjewisme. Een Chinees, die deel uitmaakte van de . . . Russische delegatie, ging de Engelsche Onafhankelijke Arbeiderspartij en de Nederlandsche sociaal-democraten te lijf om vervolgens te verklaren, dat de communisten van de Wijnkoop-groep tot de beste supporters van het imperialisme behoorden, wat o.a. den heer L. L. H. de Visser aanleiding gaf in een uitbundig „sehr richtig” los te barsten . . . Kortom, het was alles echt Moscovitisch.”

De sociaal-democraten hadden zich aan medewerking onttrokken, behoudens de linker-vleugel, zoals Fimmen, Kiës en Schmidt. De communisten voerden het hoogste woord.

En één van de hoofdpersonen op het ge-

noemde congres was . . . Mohammed Hatta.

Hatta was in ons land bekend geworden door de strafvervolging, in 1927 tegen enige uit Nederlands-Indië afkomstige studenten ingesteld. Toen die strafvervolging tegen Hatta c.s. was ingesteld, heeft men in sociaal-democratischen kring een paar verdedigers voor hen opgezocht, n.l. mr Mobach, mr Duys en mr Weber. Maar het felste pleidooi, zo lezen wij thans in „Het Vrije Volk”, hield Mohammed Hatta zelf. Dit heeft hij blijkbaar zelf verklaard.

Uit dankbaarheid voor de hulp van sociaal-democratische zijde hebben Hatta en zijn makkers zich destijds beschikbaar gesteld om een paar reclame-vergaderingen der S.D.A.P. door hun tegenwoordigheid op te luisteren. Maar zij hebben onmiddellijk verklaard, zo lezen we bij mr dr Beumer, dat hun strijd een andere was dan die der sociaal-democraten. En toen Perhimpunan Indonesia in December 1928 te 's-Gravenhage zeer deftig in „De Twee Steden” haar twintigjarig bestaan herdacht, waren wèl de heren Wijnkoop, Sneevliet en L. L. H. de Visser, „benevens enigszins dubieuze figuren als de heren Fimmen en Stenhuis, aanwezig en werd wèl het woord gevoerd door een vertegenwoordiger van de Jongeren-Vredes-Actie(!), door iemand namens het Nationaal Arbeids-Secretariaat, namens een Chinese vereniging, namens de Indische en de Hollandse Communistische Partij, alsmede uit naam van de Liga, maar van de sociaal-democraten werd niets gezien of gehoord. Zij zijn de heren van Perhimpunan Indonesia niet revolutionair genoeg”. Men leze hierover de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 23 December 1928, Ochtendblad E, maar eens na.

Nu was Hatta jegens de sociaal-democraten ook allerminst vriendelijk geweest. Hij mocht een artikel schrijven in „De Socialist”, doch daarin leest men dan smalend, dat van de sociaal-democraten in Indië „het meerendeel bekleeders zijn van goedbetaalde ambten in de koloniale administratie”, waartegenover dan gesteld werden de Indonesische nationalist, die „goed” bezoldigde baantjes weigeren”.

„Het Volk” van 19 October 1929 vroeg dan ook aan de redactie van „De Socialist” of

men zulke „vuilschrijverij tegen partijgenoten” maar niet liever aan de communistische pers moest overlaten.

En een „langademige” Open Brief van „Perhimpunan Indonesia”, de vereniging, waarvan Hatta voorzitter was, werd door „Het Volk” een „vies pamflet” genoemd, vanwege het hol geschreeuw en de communistische leugenachtigheid. In het nummer van 30 April 1931 lezen we dan o.m.:

„Er bestaat dan ook voor ons geenerlei aanleiding, om aan dit verwarde geschrijf, waarin en de sociaal-democratie en de vakbeweging op waarlijk smerige wijze belasterd worden, ook maar eenige aandacht te schenken. Hopelijk zullen voormalige P.N.I.-leiders, die thans een nieuwe partij voorbereiden, zich verre weten te houden van deze en

vele invloeden, die niet aan het belang van de Indonesische volksmassa's, doch slechts aan de politieke machinaties van Moskou dienstbaar zijn.”

De fantasie en verbeeldingskracht van prof. Schermerhorn is nodig om aan te nemen, dat de Hatta van 1949 een andere is dan die van 1929.

Maar die Schermerhornse fantasie en verbeeldingskracht moet toch de leden van het huidige kabinet wel bezielen, indien zij van oordeel zijn, dat een Ronde Tafelconferentie, waarop Hatta als vertegenwoordiger van de republiek aanwezig is, een resultaat kan afwerpen, dat aan de volkeren van Indonesië de ware vrijheid brengt.

A. R. DE KWAADSTENIET

Standjes van een Ambassadeur

H. ALGRA

De heer Mr E. N. van Kleffens, Hr. Ms. Ambassadeur te Washington, heeft het nodig geoordeeld, zich te mengen in de discussies, die in Nederland aan den gang zijn over de Indonesische kwestie. Hij heeft dit gedaan in den vorm van een toespraak voor de radio, op verzoek van de Avro.

Het is geen gewoonte, dat zij, die aan het hoofd staan van een diplomatieke post, zich op deze wijze wenden tot het publiek.

Nu is er natuurlijk tweeeërlei mogelijkheid.

De ene is, dat Mr Van Kleffens het heeft gedaan op eigen houtje. Dat hij het nodig oordeelde, het Nederlandse volk een lesje te geven. Maar het is ook mogelijk, dat deze politieke stunt heeft plaats gehad in overleg met Minister Stikker, en dat wij hier dus te maken hebben met een daad van de Regering. Nu de heer Van Kleffens zich heeft geworpen in het politiek debat, spreekt het vanzelf, dat wij het recht hebben, hem van antwoord te dienen.

De ambassadeur zeide o.a. voor de radio:

„Ofschoon zeer vele landgenoten de nieuwe verhouding waarin wij, door feiten of inzicht of beide gedwongen, tot Indonesië zullen staan, geestelijk verwerkt hebben, is een minderheid er blijkbaar nog niet in geslaagd, die geestelijke spijsvertering te voltooien. Die indigestie uit zich in gemelijkheid, en op een typisch Nederlandse manier — in afgeven op de overheid, die „weer slap” is geweest, en wier beleid en zelfs integriteit in twijfel wordt getrokken. Laat hen, die overal eer „misse boel” menen te zien, toch erkennen,

dat wij de loop der geschiedenis niet naar eigen voorkeur, en als het ware op bestelling geleverd kunnen krijgen, en onder de ogen durven zien, dat, wanneer twee partijen, die moeten onderhandelen, elk op hun stuk blijven staan, men er nooit komt. En ook werd ik nog al eens herinnerd aan de oude waarheid, dat men geen vloedgetij en geen politieke beweging kan tegenhouden, door een beroep te doen op wetsteksten.”

Uit deze verklaring van den heer Mr E. N. van Kleffens, ambassadeur te Washington, blijkt, dat hij de principiële oppositie tegen het beleid der Regering niet heeft begrepen. Natuurlijk is er ook critiek op de regering, in dezen zin, dat zij slap is geweest. En die critiek is verdiend. De Regering heeft zich soms vermand tot een krachtig optreden, maar dan kon men er op rekenen dat zij binnen een week bakzeil haalde voor de dreigementen van den Veiligheidsraad. Wij willen één voorbeeld noemen. Toen de eerste politieke actie begon, heeft de Regering duidelijk gezegd, dat er met de Repoebliek geen land was te bezeilen. De Repoebliek had zich honderden malen schuldig gemaakt aan standsschendingen. Zij oefende terreur.

Dat standpunt van de Regering is toen met zeer krasse woorden naar voren gebracht in den Veiligheidsraad bij monde van Mr E. N. van Kleffens. De Nederlandse ambassadeur vertelde toen, dat er bij de Repoebliek geen spoor was te vinden geweest van wezenlijke medewerking van de Repoebliek op basis van het door haar ondertekende accoord van

Linggadjati. „Er is alleen sprake geweest van beloften, ontkenningen, uitvluchten en woorden, doch niet van daden”.

De Ambassadeur zeide ook:

„Het goedwillende volk van Java en Sumatra kan niet langer worden overgelaten aan een tyrannieke regering, die als altijd een totalitair karakter draagt”. De heer Van Kleffens heeft zelfs verklaard, dat de Repoeblik wel een microfoon had, maar geen gezag; wel een façade, maar daarachter alleen de chaos. Misschien zal de heer Van Kleffens, als hij die rede van 31 Juli 1947 nog eens naleest, nog wel krasser woorden kunnen vinden.

Het is bekend, dat de Ambassadeur, terwijl hij zulke krasse redevoeringen hield, terzelfder tijd er bij de Nederlandse regering op aandrong, het vuren te doen staken, en de inmenging van den Veiligheidsraad te aanvaarden.

De Regering heeft zijn advies opgevolgd, en is weer gaan onderhandelen met de microfoon te Djokja. Wij spreken in de terminologie van den heer Van Kleffens.

Deze geschiedenis heeft zich herhaald na de tweede politieke actie. Er zijn velen in Nederland, die, als zij spreken over slapheid van de Regering, met name denken aan het feit, dat zij een grote tegenstelling zien tussen de daden van de Regering op het moment, dat zij tot de troepen zegt: voorwaarts! en de houding een week daarna. Maar men kan die houding van de Regering misschien iets beter begrijpen, als men denkt aan de grote tegenstelling tussen de krachtige termen, die de heer Van Kleffens gebruikte in den Veiligheidsraad, en de aanmaningen tot capitulatie voor dienzelfden Veiligheidsraad, door hem tegelijkertijd naar Den Haag verzonden. Dat over de slapheid.

Nu is er een ander punt, dat even genoemd moet worden.

De heer Mr E. N. van Kleffens is slecht op de hoogte van wat het wezenlijke is van de oppositie, voorzover zij een principiële grondslag heeft. Daarbij gaat het verzet nu juist niet tegen het vrijheidsstreven der Indonesische volken. Die volken hebben recht op vrijheid. Geen volk kan zonder staatkundige vrijheid zijn plaats innemen in de wereld en daar zijn roeping trachten te volbrengen.

Het gaat om de vraag, of die vrijheid verwezenlijkt moet worden langs revolutionairen weg en in collaboratie met machten als Japan. Dáártegen ging het verzet.

En daarbij komt een punt aan de orde, dat door den ambassadeur, Mr E. N. van Kleffens, op een eigenaardige wijze aan de orde

is gesteld. Hij zegt, dat een vloedgetij niet gekeerd kan worden door een beroep op wetsteksten.

Dat is nu juist het cardinale punt.

De Nederlandse grondwet is gewijzigd.

De gewijzigde grondwet geeft alle mogelijkheden, om te komen tot een oplossing van de Indonesische kwestie binnen het kader van een Nederlands-Indonesische Unie. De leden van de Nederlandse volksvertegenwoordiging hebben den eed op die grondwet afgelegd. Zij zijn daaraan gebonden. Niemand heeft het recht, hen van dien eed te ontslaan door te zeggen, dat men een beweging niet kan keren door een beroep op wetsteksten. Als het standpunt van Mr E. N. van Kleffens zou worden aanvaard, dan moesten we beginnen, met de grondwet af te schaffen. Dan moest men nooit meer onze jonge mannen vragen, zich aan de zijde te scharen van het wettig gezag en daarom als vrijwilliger toe te treden tot de Nationale Reserve. Want het wettig gezag is het gezag, dat zich kan beroepen op wetsteksten.

Natuurlijk kan men in dit opzicht te formalistisch zijn.

Wanneer de grondwet zegt, dat de zetel der regering niet buiten het Koninkrijk mag worden verplaatst, dan wil dat niet zeggen, dat de Koningin, toen de Duitsers hier kwamen, niet mocht uitwijken. Dat zou een formalisme zijn, dat het leven verstikt. Zulke formalistische opvattingen kunnen op een keerpunt in de geschiedenis niet minder dan fataal zijn. Toen de Duitsers het plan hadden, Noorwegen op de gemeenste wijze te overvallen, wist de Nederlandse Regering dat reeds dagen van te voren, dank zij haar militaire attaché te Berlijn. Maar zij waarschuwde de Noorse regering niet onderhands. Want wij waren immers neutraal. Zulk een opvatting van de afgekondigde neutraliteit is inderdaad een verderfelijk formalisme.

Toen dat formalisme de inlichtingen aan Noorwegen onthield, was de heer Mr E. N. van Kleffens Minister van Buitenlandse Zaken.

Maar het is heel iets anders dan formalisme, wanneer de oppositie de Regering herinnert aan de bepalingen van de grondwet, die door de regering zelf zijn voorgesteld als het raam waarbinnen de Indonesische kwestie opgelost dient te worden.

Zulk een herinnering is niet anders dan een hoge plicht van de volksvertegenwoordiging. En tegen zulk een herinnering is een hooghartig afwijzen van een beroep op wetsteksten in feite de stem van de revolutie.

De toespraak van den heer Mr E. N. van

DE CHRISTELIJK-ETHISCHE PARTIJ

C. C. VAN HELSDINGEN

De Heer C. C. van Helsdingen, de oud voorzitter van de Christelijk Staatkundige Partij in Ned.-Indië, heeft zich op verzoek der redactie bereid verklaard een overzicht te geven van de ontwikkeling der Chr. Politieke actie in Ned.-Indië. Het eerste artikel dat handelt over de Christelijke Ethische Partij wordt onze lezers hierbij aangeboden. Het volgende artikel zal handelen over de Christelijk Staatkundige Partij.
DE REDACTIE.

1. Men verzocht mij een en ander te schrijven over de **Christelijk-Staatkundige Partij** (voortaan af te korten als **C.S.P.**). Ik voldoe gaarne aan het verzoek; echter moet worden opgemerkt, dat de **C.S.P.** geboren is uit de **Christelijk-Ethische Partij (C.E.P.)** en de geschiedenis van de **C.S.P.** niet goed begrepen kan worden, als men ook niet enigszins op de hoogte is van het ontstaan en het leven van de **C.E.P.** gedurende de jaren 1917—1930, in welk laatstgenoemd jaar de **C.E.P.** werd herdoopt in de **C.S.P.** In dit artikel wordt daarom eerst aandacht geschonken aan de motieven en de stichting van de **C.E.P.**, terwijl ik in een tweede artikel, onder de titel **Christelijke Staatkundige Partij** de lotgevallen van deze partij beschrijf van de jaren 1930—1949.

2. Toen ± 1916 in Indië bekend werd, dat een ontwerp van wet tot instelling van een vertegenwoordigend lichaam voor Indië (later de **Volksraad** genoemd naar het voorbeeld van Transvaal) bij de Ite Kamer der Staten-Generaal was ingediend en dus eindelijk de politieke onmondigheid van geheel Ned. Indië, althans gedeeltelijk, zou worden opgeheven, werd ook in Christelijke kringen te Batavia het besef wakker, dat men bij de partij-vorming niet mocht achterblijven bij de Ind. Sociaal-democratische partij, welke ook stond te worden opgericht; en het zeer gewenst — zo niet noodzakelijk — was om te komen tot de oprichting van een politieke partij op Christelijken grondslag.

3. De weg daartoe was reeds enige jaren te voren voorbereid door het in 1909 opgerichte Christelijke Weekblad **De Banier**, onder de redactie van den heer **P. Bergmeyer**, die tevoren reeds de oprichting van een Chr. organisatie had bepleit, niet alleen uit principiële overwegingen, maar ook op grond van de opgedane ervaring dat met de be-

lijdende Chr. groep, die reeds zo krachtig zich had doen gelden op cultureel en sociaal terrein (kerk, zending, onderwijs, wezenverzorging en medische voorziening), door andere groepen vrijwel geen rekening werd gehouden en zij bij candidaatsstellingen en benoemingen voor de gemeenteraden werden voorbijgegaan. Nu een geheel Ned. Indië omvattend centraal Vertegenwoordigend lichaam stond geboren te worden, was het van de grootste betekenis, dat een over geheel Ned. Indië werkende Chr. partij zou worden opgericht, welke door haar vertegenwoordiger(s) in dien Raad invloed op geheel het Regeringsbeleid zou kunnen uitoefenen.

4. Het initiatief daartoe werd genomen door de heer **V. J. van Marle**, die (daarin krachtdadig gesteund door de heren **P. Bergmeyer**, **Ir. M. Middeberg** en **Mr. C. v. Helsdingen Jr.**) een program voor een Chr. partij ontwierp, dat uit 2 delen bestond: een **Beginselverklaring** en een **Algemeen Staatkundig Program**. In de eerste werden opgenomen de grondleggende beginselen (de „wortelbeginselen” zoals later **Dr. Colijn** voor de **Antirev. Partij** wenselijk achtte) van meer duurzamen (boventijdelijken) aard, terwijl het **Alg. Staatkundig Program** meer „afgeleide” beginselen van Staatsbeleid omvatte, welke meer aangepast waren aan de toentertijd bestaande politieke, economische en sociale omstandigheden en welke vanzelfsprekend, naarmate de politieke ontwikkeling van Ned. Indië, welke toen was ingezet, voortschreed, zich aan die gewijzigde omstandigheden verder zouden moeten aanpassen.

5. Van den aanvang af heeft bij de initiatoren vastgestaan, dat een scheiding tussen **A.R.** en **C.H.** (de meeste geïmporteerde krachten hadden zich in Nederland reeds onder de vanen van één der partijen geschaard) voor Ned. Indië niet den minsten zin zou hebben en daarom schadelijk zou zijn, omdat de niet-geïmporteerde krachten van die scheiding geen weet en zoal, dan toch geen begrip hadden.

Zonder in beschouwing te treden over de vraag — die uiteraard zich dadelijk aan hen opdrong — of destijds deze toch zeker te betreuren scheiding onder de Christen-belijders in Nederland wel voldoende gerechtvaardigd is geweest, of toen de leiders der beide groepen wel voldoende doordrongen waren van de schadelijke gevolgen daarvan tegenover de krachtige eenheid der **R.K.P.**, werd toch wel door de initiatoren heel sterk beseft, dat een zodanige scheiding onder de betrekkelijk kleine groep **Christus-belijders** in Indië, zowel tegenover de zich ook daar manifesterende groep der **R. Katholieken** en tegenover de gehele **Islamietische** samenleving, funest zou zijn en de kracht en invloed, welke wij wellicht zouden kunnen uitoefenen, zeer zou inperken, zo niet verlammen, zodat wij vrijwel geheel tot machteloosheid zouden zijn gedoemd. Hoewel later — zo nu en dan — enkele leden der

Kleffens, ambassadeur te Washington, waarmee hij zich wierp in de binnenlandse politieke discussie, was meer parmantig dan wijs. Wij zien liever, dat bij de Nederlandse ambassadeurs in dezen tijd de wijsheid niet op de tweede plaats komt.

C.H.U. of der A.R.P., die zich niet met het beleid van het H.B. of meer in het bijzonder met dat van den Voorzitter, wel eens een poging deden om tegenover de C.E.P. (later C.S.P.) een C.H. of A.R. fractie op te richten, is het H.B. er steeds in geslaagd zulke pogingen in de kiem te smoren.

6. Teminder was tot zulk een splitsing aanleiding, omdat zowel Beginselverklaring als Staatk. Program ontstaan waren na ernstige bestudering van de A.R. en C.H. programs en daaruit was geput, wat voor Indië het meest nodig en nuttig was, terwijl de „wortel”beginselen van beide, toch zeker niet zo grote verschillen vertoonden, dat daarvan geen synthese kon worden gevonden. Het is daarom begrijpelijk, dat Dr. Colijn ter 50-jarige herdenking van de stichting der A.R.P. in 1929, de voorzitter der C.S.P. (Mr. C. C. v. H.), door hem ter bijwoning van de feestbijeenkomst en diner persoonlijk uitgenodigd, aan de vergadering kon voorstellen als een „A.R. van vóór 1894”, vóór de scheiding tussen A.R.P. en de Vrij A.R.P. en de daaruit door samensmelting met andere Chr. politieke groepen ontstane C.H.U.

7. Beginselverklaring en Algemeen Staatk. Program, in **De Banier** gepubliceerd, vonden een grote, vrijwel algemene instemming en zo werd op 27 Sept. 1917 in een goed bezette, geestdriftige vergadering de **Christelijk Ethische Partij** (C.E.P.) opgericht. Deze naam vond zijn rechtvaardiging in het toenmalig karakter van de ontworpen Volksvertegenwoordiging, die voorlopig niet anders zou zijn dan een **advies-college**, dat als het ware via den Gouverneur-Generaal zich richtte tot de Nederlandse Regering, die toen vrijwel geheel de teugels van het Indische Regeringsbeleid in handen hield.

Het C.E.P.-program ademde geheel den geest van de beroemde Koninklijke Rede van 1901, waarin t.a.v. Ned. Indië **princiepelijk gebroken** werd met de voordien nog te veel gehuldigde **exploitatie-politiek** en een nieuwe richting, een nieuwe koloniale politiek werd ingeluid: die van **zedelijke verplichting**.

8. Waar de Volksraad niet anders zou zijn dan een als het ware advies-college voor de Ned. Regering, richtte zich ook het program der C.E.P. tot die Ned. Reg., waarin zij met klem en kracht stelling nam tegen elke exploitatie-politiek (waarvan symptomen nog steeds te vinden waren en in de geesten der machthebbers nog steeds niet uitgerooid) en stelde zij dat het Indische beleid der Ned. Reg. gebaseerd moest zijn op „**ethische**” beginselen, doch niet in den geest van de **humanistische ethiek**, als zo krachtig werd bepleit door een Van Deventer, Van Kol en Bronsveld, maar in dien van de **Christelijke ethiek**, waarvan in het bijzonder de heer Idenburg een geestdriftig pleitbezorger was.

Daarom was in die periode de naam **Christelijk-Ethische partij** (C.E.P.) de meest-geëigende en hield die naam op zichzelf in die dagen reeds een **geheel program** in, dat in en buiten den **Volksraad** (V.R.) door zijn vertegenwoordigers dan ook met kracht werd gepropageerd.

9. De **C.E.P.** heeft zich van den beginne af ge-

steld op **associatieve grondslag**; d.w.z. zij wilde — als andere groeperingen — geen zuiver Europese partij zijn, maar een partij, die **alle Christenen, van welken landaard ook**, die zich met beginselverklaring en staatkundig program konden verenigen, samenbrengen. Aanvankelijk is zij daarin vrij aardig geslaagd. Aangestoken door de vrije algemene geestdrift onder de Christenen, hebben zich honderden Indonesiërs (toen nog „Inlanders” geheten) zich bij haar aangesloten. Sangir en Taland telden 3 Inl. afdelingen van \pm 600—800 leden, ten behoeve van wie het H.B. een Mal. maandblad uitgaf, dat helaas niet die belangstelling vermocht te wekken, die men ervan verwacht had. Goeddeels was het het gevolg van een — overigens volkomen begrijpelijke — politieke ongeschooldheid, die de besturen dier afdelingen ertoe bracht te verzoeken om allerlei zuiver plaatselijke aangelegenheden ter sprake te brengen in de V.R., waar zulke zaken niet op hun plaats waren en die beter behandeld en afgedaan konden worden in plaatselijke raden. Die bestonden daar echter niet, zodat de politieke belangstelling zich niet voldoende uiten kon en zo ebde de geestdrift geleidelijk aan weg, zodat ten slotte deze afdelingen — als niet aan hun doel beantwoordende — helaas na enige jaren moesten worden opgeheven.

10. Elders — in het bijzonder in de grote hoofdplaatsen van Java (Batavia, Bandoeng, Semarang, Soerabaia, Djokja enz.) kwamen Inl. afdelingen tot stand, die zich ook enige jaren lang hebben gehandhaafd. Dat ook deze slechts een bloedarm leven leidden was gevolg van het feit dat de meeste leidende figuren onder de Christen-politici niet voldoende de Maleise taal machtig waren. En de hoop, dat de Christen Inl. intellectuelen die de Ned. taal wél machtig waren en gaarne als lid werden aangenomen en wier tegenwoordigheid op de vergaderingen der Ned. afdelingen werd aangemoedigd, zodat zij als media konden dienst doen, en het in die vergaderingen behandelde en besprokene konden doorgeven, werd slechts in zeer onvoldoende mate vervuld. Wel bleef het H.B. zich voortdurend in contact stellen met de langzamerhand ontstaande Chr. groeperingen onder de Inheems en verinnigde het dit contact door leidende figuren in zijn college als lid op te nemen. Zo heeft het H.B. gedurende vele jaren, Menadonese, Ambonese, Javaanse en Batakse leden in zijn gelederen geteld. Door zijn bemoeienis werd de **Chr. Ambonse Volksbond** opgericht en was er via den voorzitter van de **Parsarikatan Kaoen Christen** (de Jav. Chr. partij), die lid van het H.B. was, een min of meer nauw contact met deze partij. Zelfs is gedurende een bepaalde periode een **Chin. Christen** lid van het H.B. geweest. En niet het minst door de bemoeienissen van dat H.B. zijn de laatste jaren een Christen-Javaan en een Christen-Batak tot lid van de V.R. benoemd. De Chin. Christelijke groep over geheel N.I. was echter te gering in aantal dan dat het H.B. het gerechtvaardigd achtte om met klem aan te dringen bij de onderscheiden G.G. om een van de weinige aan Vreemde Oosterlingen toegedachte zetels voor een Chr. Chin. te bestemmen. Ook in die dingen werd door het H.B. — hoezeer het het belang van een Chris-

ten-vertegenwoordiger dier groep inzag — redelijkheid in zijn verlangens gebracht.

11. Dat de C.E.P. onder de Inlandse Christenen niet dien aanhang heeft verworven als mocht worden verwacht, is ten dele te wijten aan het **gebrek aan politieke belangstelling bij de geestelijke leidslieden van kerk en zending**. Van de predikanten der Prot. kerken en zendelingen van verschillende andere zendingsgenootschappen stelden zeer velen — de enkelen die volle belangstelling hadden niet te na gesproken — zich zoal niet in een contrapositie, dan toch in een onverschillige houding, dan wel meenden zij — afgezien van hun persoonlijke voorkeur — toch als zielverzorger geen partij te moeten kiezen en openlijk hun voorkeur voor de C.E.P. te tonen, omdat zij vreesden dat hun werkzaamheden als zielverzorger bij andere Christenen (in het bijzonder de Indo-Europeanen, die meestal hun heil zochten in het later opgerichte **Indo-Europees Verbond** (I.E.V.) te veel schade zouden ondervinden.

Deze opmerking geldt in het algemeen niet de Gereformeerde predikanten en missionarissen, die in groten getale zich bewust waren van de plicht van elk Christen om ook op het politieke terrein de Chr. beginselen mee te helpen uitdragen en niet schroomden tot de C.E.P. toe te treden en veelal tot haar meest-toegewijde leden behoorden, al begrepen zij van zelf, dat het in het algemeen niet gewenst was om als bestuurslid ener afdeling op te treden. Onder de vele, zeer gewaardeerde medewerkers onder hen, noem ik met name wijlen Dr. van Andel uit Solo.

12. In de C.E.P. heeft zich van den beginne af gemanifesteerd — nu eens scherper, dan weer minder scherp — een **nuancering betreffende het te voeren Indische politieke beleid** en haar **progressiviteit**, welke het best kan worden gekenschetst met het noemen van twee namen uit de A.R.P., die een overwegende rol in dit politieke beleid hebben gespeeld, nl. **Dr. Colijn** en **Idenburg**, tussen wie kenners der Indische politiek toch zeker wel altijd een nuanceringsverschil zullen hebben gevoeld.

Dr. Colijn — hoe hoog ook gewaardeerd en in vele opzichten gaarne gevolgd — werd toch aangemerkt als min of meer te zijn beïnvloed door de sfeer, waarin hij als een der „captains of industry” gedurende een reeks van jaren heeft geleefd en gewerkt en daarin één der leidende figuren is geweest, terwijl hij zich — ook toen hij zich geheel aan de A.R.P. wijdde — aan die sfeer nooit geheel heeft kunnen onttrekken.

Idenburg daarentegen werd meer beschouwd als een „zuivere” vertegenwoordiger van de Chr.-ethische beginselen, wiens redevoeringen in de Iie en Ie Kamer dan ook in niet geringe mate invloed hebben uitgeoefend op de opzet en formulering van Beginselverklaring en Algemeen Program van beginselen der C.E.P.

Diezelfde nuancering tussen deze beide staatslieden van groot formaat t.o.v. de Indische politiek, openbaarde zich ook in de C.E.P., in dier voege, dat het Colijnse standpunt meer werd aangehangen in de grote kust-afdelingen (Batavia, Semarang, Soerabaia en Medan) dan in de meer in het bin-

nenland gelegen afdelingen. Heel begrijpelijk overigens, omdat in die kustplaatsen zeer vele leden in particuliere bedrijven en ondernemingen van allerlei soort werkzaam waren, terwijl de invloed van de zendelingen in de binnenlandse afdelingen meer merkbaar was, en men, meer dan in de kust-afdelingen het geval was, nauwer contact had met de Inlandse samenleving in haar onderscheiden lagen, van hoog tot laag, van rijk tot arm.

13. Datzelfde verschil kenmerkte zich ook min of meer in de beide voorzitters der C.E.P. De eerste voorzitter, P. Bergmeyer, was meer Colijns georiënteerd dan de tweede voorzitter (Mr. C. C. v. Helsdingen Jr.), die veel meer zijn politiek richtte naar de beginselen door Idenburg aangehangen en gepropageerd. Men trekke hieruit geen verder gaande conclusie, want aan laatstgenoemden voorzitter bleek zeer duidelijk in de gevallen, dat hij in persoonlijk en nauw contact met beide staatslieden kwam, dat beiden tenslotte op **dezelfde principiële basis** stonden.

14. Het optreden van de C.E.P. had reeds dadelijk dit gunstig effect, dat bij de samenstelling van de eerste Volksraad (V.R.) ook met de C.E.P. rekening werd gehouden. G.G. Van Limburg Stirum, heeft van zijn benoemingsrecht als correctie op de gehouden verkiezing — die in haar gebrekkigen vorm nooit een samenstelling konden geven adequaat aan de zeer gevarieerde Eur. samenleving in de Indische maatschappij — gebruikt gemaakt om ook een vertegenwoordiger der C.E.P. een zetel in de V.R. te geven. Met voorbijgang van den door de C.E.P. eerst-aanbevolen candidaat (Mr. C. C. v. H.) werd de tweede candidaat P. Bergmeyer tot lid benoemd, welke benoeming ook daarom door den eersten candidaat als niet ten onrechte gedaan werd aanvaard, omdat de heer B. als hoofdredacteur van het in 1909 opgerichte Chr. Weekblad „**De Banier**” reeds lang vóór de stichting van de V.R. geheel zijn toewijding en kracht en zijn welversneden pen ter beschikking had gesteld van de behartiging van de Chr. waarden op velerlei — ook de politiek rakend — gebied en tevens de eerste voorzitter der C.E.P. was.

Zo heeft deze geharnaste strijder — want P. B. was een weltoegerust debater — in de V.R. met kracht en klem, met veel overtuiging en niet zelden met zegenrijk gevolg, de Chr. beginselen, vooral t.a.v. onderwijs en zending en medische verzorging, maar ook t.a.v. het overig staatkundig terrein verdedigd, en bleek hij — met zijn grote belesenheid en parate kennis en zijn voortreffelijk geheugen — een niet zelden gevreesde en desnietteenstaande gewaardeerde tegenstander van anderer politieke overtuigingen.

15. Het was dan ook met leedwezen, dat de grote meerderheid der C.E.P. hem in 1924 zag heengaan, toen hij als gepensioneerde repatrieerde, en hier te lande helaas niet heeft bereikt, wat hij zo hoopte en verwachtte: een **zetel in de Iie Kamer der Staten-Generaal**, waar hij zeker niet een van de minste broederen zou zijn geweest, maar zijn zeer uitgebreide en gefundeerde kennis van land en volkeren van Indië ten dienste van die landen zou hebben gesteld. In plaats daarvan is hij op een zijlijn terecht gekomen, en heeft hij de functies

vervuld eerst van burgemeester van de kleine gemeente Almkerk en later van de grotere gemeente Stadskanaal. Waarom de A.R.P. hem niet als „koloniale specialiteit” in de IIe Kamer heeft gebracht, is niet met zekerheid bekend, maar in Indië heeft men destijds dit voorbijgaan ten zeerste betreurd. Gedurende zijn burgemeesters-jaren heeft hij van zijn onverzwakte belangstelling in de Indische aangelegenheden steeds blijk gegeven. In de vergaderingen van onderscheiden Indische Verenigingen (vergis ik mij niet dan heeft hij ook in het Indisch Genootschap een rede gehouden over zijn 6-jarige Volksraadsarbeid) heeft hij meermalen — indien hij zulks nodig en nuttig achtte, en hij vond het vele malen nodig — als debater de inleiders van referaten van repliek gediend.

16. Hij werd opgevolgd door den bij referendum daartoe aangewezen huidigen voorzitter (Mr C. C. v. H.) en die — hoewel hij elke aanvankelijk 3-, later 4-jarige periode van de V.R. zowel zijn mandaat als voorzitter en als lid van de V.R. ter beschikking stelde — telkens weer als zodanig werd herkozen en vanaf 1924—1942 lid van den V.R. is geweest, de eerste jaren nog benoemd, maar later geregeld gekozen door de Chr. leden der Stadsgemeenten-, Regentschaps- en Locale Raden, overeenkomstig het voor de V.R. geldende evenredigheidsstelsel (personen-stelsel). Later — na 1927 — werd hij ook gekozen tot lid van het College van Gelegeerden, waarvan hij met onderbreking van

acht maanden verlof en later nog eens van een 3-maandelijks binnenlands verlof, lid is gebleven tot 1942. De zittingsduur van V.R. en C.v.G. werd na de „bevrijding” geacht eerst te zijn geëindigd met Juni 1943.

17. Het was voor Mr. Van H. geen gemakkelijke taak om de plaats van B. over te nemen. Of hij denzelfden invloed (meer of minder) heeft uitgeoefend, als zijn voorganger, staat niet te zijner beoordeling, alleen kan gezegd worden, dat hij deze functie — niet door hem gezocht, maar telkens weer hem toevertrouwd — met zijn volle persoon, door goed en kwaad gerucht heen, onder veel smaad en hoon, helaas niet alleen van ongelovige tegenstanders, heeft vervuld. In zijn voorzittersperiode viel de algehele **omzetting** van de V.R. van een **vrijwel zuiver adviserend lichaam** tot een **mede-wetgever**, ja zelfs in **zekeren zin mede-regerend college**, welke het karakter van de V.R. zodanig wijzigde, dat, naar het oordeel der partij, de naam **C.E.P.** niet langer gehandhaafd kon worden, maar gewijzigd werd in **C.S.P. (Christelijk Staatskundige Partij)**.

Dit was het gevolg van de wijziging in 1925 van het „**Reglement op het beleid der Regering in N.I.**” (het z.g. „**Regeringsreglement**”) in de „**Staatsregeling voor N.I.**” (**Indische Staatsregeling = I.S.**) in werking getreden in 1928. Daarover breder in een volgend artikel over de **Christelijk Staatskundige Partij**.

ENGELAND

EEN BAKEN IN ZEE

J. ABELS

Inleiding.

Kleine voorvallen kunnen soms op doeltreffende wijze een mens duidelijk maken, dat op een of ander terrein veranderingen hebben plaatsgevonden, waarvan hij de mogelijkheid niet had vermoed.

Een enkel voorbeeld zal U duidelijk maken, wat ik daarmee bedoel.

Een paar weken geleden zat ik in een treincoupé ergens tussen Londen en Bradford. 't Had me al een poosje bevreemd, dat een paar jongelui, klaarblijkelijk vrienden, het zo lang hadden volgehouden om geen sigaret te gaan roken. Mijn verwondering werd groter, toen ik een van de jongemannen zo'n beetje achterbaks, net op een ogenblik dat zijn vriend weer het raampje uitkeek, een sigaret zag te voorschijn halen en aansteken. Dat was nou toch al heel on-Engels. Mijn verbazing steeg echter ten top, toen, een uurtje later, mijn aanbod om een Hollandse sigaret aan te steken, gretig werd aanvaard. Wat was er toch gebeurd in die drie jaren, dat ik niet in Engeland was geweest? Waren de mensen veranderd, of hadden de omstandigheden zich gewijzigd?

Er waren slechts enkele dagen nodig om me te doen begrijpen, dat de economische toestand in Engeland sinds mijn laatste bezoek ontstellend was verslechterd.

Hoe goed herinner ik mij onze verbazing over de goedgevulde etalages van toen. Wat deden wij ons te goed aan die heerlijke sigaretten, die wij in jaren niet hadden gerookt.

Bij ons vertrek zaten onze koffers volgepropt met gecde dingen, die Moeder de vrouw met een glunderend gezicht en een dankbaar gemoed uitpakte.

Nu stonden de zaken anders. Nu zaten **onze** koffers vol met allerlei dingen, die in ons land vrij worden verkocht en waarvan wij hadden gehoord, dat ze schaars waren in Engeland.

Doch dat de zaken er zo slecht voorstonden bij onze vrienden als we bespeurden tijdens de eerste week van ons bezoek, dat hadden we niet verwacht.

Mijn gastvrouw lichtte me in over het levenmidelenpakket. Nu zijn getallenrijtjes een beetje dorre lectuur, maar het kan toch zijn nut hebben U enkele cijfers te geven.

Per week krijgt men in Engeland per persoon: Boter 112 gr., margarine 112 gr., vet 56 gr., kaas 56 gr., bacon 56 gr., suiker 224 gr., thee 56 gr., zeep (inclusief waspoeder en toiletzeep) 1 pond de éne, $\frac{3}{4}$ pond de andere maand, eieren één per week. Behalve deze hoeveelheden worden 24 punten beschikbaar gesteld voor het kopen van een blikje zalm of iets dergelijks.

Natuurlijk zijn we dadelijk naar het distributie-

kantoor gegaan om onze gastvrouw niet voor onoverkomelijke moeilijkheden te plaatsen. Toen bleek, dat de Labour-regering het toch erg goed voor had met die vreemdelingen, want tot onze verbazing kregen we bonnen voor 2 pond extra-snoep en zelfs nog 6 stukken toiletzeep, de bonnen er voor wel te verstaan.

Ik las daarover later een ironisch artikeltje, geschreven door Rhona Churchill, in The Daily Mail. Hier volgt een enkele aanhaling.

„Nu kennen jullie allemaal wel dat oude verhaaltje, waarbij wij zijn grootgebracht, dat vreemdelingen zich niet wassen. Wel, wij hebben dat zaakje netjes opgeknapt. We geven ze niet alleen een rantsoen zeep, zoals wij allen krijgen en waarmee we niet alleen onszelf, maar ook onze kleren moeten schoonhouden.

O, lieve tijd, nee! Vreemdelingen moeten er toe worden gebracht om de goede Engelse gewoonte, op gezette tijden een bad te nemen, over te nemen. Daarom geven we ze het rantsoen van ons Engelsen, en smijten ze dan nog 6 stukken toilet zeep naar de oren.”

En denk nu niet, dat het daar mee ophoudt. Brillen, corsetten, gehoorapparaten, een nieuw gebit — gratis, mijnheer. U wenst zich te laten opereren? 't Kan kosteloos gebeuren. Tijdens mijn verblijf lieten twee Canadezen zo'n kunstbewerking op zich toepassen. Ze hadden 3000 mijlen afgelegd en konden na afloop van de operaties getuigen dat ze nog zo'n 75 pond voordeliger uit waren, dan wanneer het zaakje had plaatsgevonden in eigen land.

U vraagt zich af, met Rhona Churchill, of men in Engeland dan misschien „helemaal” is? Zij antwoordt U in het genoemde artikel „'t Kan best zijn, dat U gelijk hebt, maar neemt U het me niet kwalijk, dat ik U niet langer te woord kan staan, want 'k moet terug naar mijn plaatsje in de queue voor de viswinkel.”

Zo'n sarcastische opmerking zegt veel. 't Is slecht in Engeland. Héél slecht. De goederen zijn er duur en schaars. De Engelse arbeider kan zich geen luxe permitteren. Sigaretten kost f 1,60 à f 1,70 per pakje. Een glas bier 60 à 70 cent. De belastingen zijn hoog. Het loon van een gemiddelde, geschoolde arbeider bedraagt ± 7 pond. De huishuren zijn eveneens hoog. De indirecte belastingen drukken op vele levensbehoeften. De weeldebelasting stijgt tot 66½ %.

Neen, het leven is geen pretje in Engeland. Hoe komt dat? Ik hoop U er een antwoord op te geven.

Oorzaken van de achteruitgang. I.

Enige tijd geleden bracht Mr. E. T. Leech, een Amerikaans journalist, een bezoek aan Engeland om zich op de hoogte te stellen van de economische toestand.

Nu kan een buitenlander, vooral omdat hij over de gegevens beschikt om te vergelijken, betrekkelijk gemakkelijk een goede diagnose stellen van het economisch ziekteproces. Toch loopt hij het gevaar, de gevolgen aan te zien voor oorzaken. De scherpe, en voor de Engelsen ongetwijfeld zeer behartenswaardige opmerkingen, van deze journalist verdie-

nen zeer zeker de belangstelling van ieder, maar toch ben ik van oordeel, dat zij geen antwoord geven op de vraag, die ons bezighoudt en waarnaar het opschrift van dit artikel verwijst.

Bij wijze van inleiding op de behandeling der werkelijke oorzaken kan het evenwel zijn nut hebben ze wat nader te bezien.

Het heeft den heer Leech getroffen, dat de Engelman alles zo kalmjes aan doet. Ik heb deze ervaring ook zelf opgedaan. 't Moet U in 't geheel niet verbazen, als U, moe en dorstig, een tearoom binnenstappend, plotseling te horen krijgt: „'t Is tijd om te sluiten, mijnheer. U kunt niet meer geholpen worden.”

Let wel, U ziet de mensen eten en drinken. U krijgt echter niets. 't Is bijna vijf uur en dus zullen de diensters U na dat uur niet meer helpen.

En dit vasthouden aan pauze-uren, weekends, bankholidays en aan wie weet hoeveel meer van deze vrije uurtjes en dagen, geeft te denken.

't Is in Engeland tegenwoordig eigenlijk zó, dat de grote massa volkomen apathisch staat tegenover het politieke beleid der regering. De ministers of de parlamentsleden moeten maar zorgen, dat de zaken blijven marcheren. Zij moeten de weg effenen voor Amerikaanse hulp. Zij behoren te zorgen voor arbeidsmogelijkheden. En zo gaat U maar door.

Waarom bekommeren zich dan en de Engelse werkgeven en de Engelse werknemer wel?

Ik zou haast zeggen om niet veel meer dan om een onbezorgd leven, met veel vrije tijd en de mogelijkheid om te genieten van een beetje meer of mindere luxe. Voor de massa betekent dat een paar glazen bier in de „pub” en op zijn tijd een pakje sigaretten. Voor hem, die wat meer verwend is, het gebruik van een auto misschien of een buitenhuisje temidden van bomen en bloemen, ver weg van de vuile, rokerige stad.

Nu moet men niet vergeten, dat deze karaktertrek altijd min of meer te bespeuren is geweest in het Engelse volk. De toestand is echter verergerd door de politiek der Labour-regering. Het steeds stijgende getal vacantiedagen met doorbetaling van loon, de aan dwaasheid grenzende verzekeringswetten, de niet minder dwaze staatsbemoeiing met de medische verzorging, al deze dingen hebben die gewoonte in de hand gewerkt. En let wel, in een tijd, dat het land zich zulk een luxe absoluut niet kan permitteren.

In de tweede plaats moet opgemerkt worden, dat de vrije concurrentie zoveel mogelijk aan banden wordt gelegd. Weer trof het ons, dat werkgevers en werknemers hierover gelijk denken. Het is misschien een gevolg van natuurlijke laksheid en welverzekerdheid, doch ook hier hebben de regeringsmaatregelen op een verkeerde wijze stimulerend gewerkt.

Zoals men weet, zijn tal van industrieën genationaliseerd. En men mag gerust zeggen, dat de gevolgen desastreus zijn geweest. De kolenopbrengst is ontstellend verminderd (158.000 ton kolen per week minder dan in 1938, ondanks voortgaande mechanisatie). De prijzen der kolen zijn gestegen, de kwaliteit veel slechter geworden. Het reizen

per trein is zeer duur geworden in Engeland. De „service” is slechter dan voorheen. De kwaliteit van vele producten is achteruitgegaan.

En dit brengt ons tot een derde verschijnsel, dat moet worden opgemerkt.

Door de hoge belastingen * gevoelt niemand er voor extra-werk te verrichten.

De arbeider weigert overwerk te doen, omdat zijn loon toch niet beduidend zou stijgen. Dus moeten vele buitenlandse arbeidskrachten (zogenaamde displaced persons) aangesteld worden. Uiteindelijk zullen deze een bedreiging vormen voor de Engelse arbeider, vooral in tijden van laag-conjunctuur, maar de Engelse werknemer maakt zich niet druk over dat probleem.

De werkgever verzuimt zijn installaties te vernieuwen of uit te breiden. Weer is het de fiscus, die hem er van weerhoudt zich meer zorgen aan te halen, daar de fabrikant immers weet, dat het uiteindelijk voordeel voor hem zelf miniem zal zijn. Gevolgen: Verminderde opbrengst, achteruitgang der kwaliteit, verkleining van afzetgebied, achteruitgaande mogelijkheid om te concurreren op de buitenlandse markt.

De zucht zich „social security” te verschaffen en tegelijkertijd het verlangen niet al te hard te wer-

ken hebben Engeland in de benarde positie van vandaag gebracht.

Het is de schuld der Labour-regering, dat zij dit alles in de hand heeft gewerkt, doch daarover een volgende keer.

* Enkele voorbeelden. Van de 20.000.000 belastingbetalers genoten zegge en schrijven 70 een inkomen van 6000 pond en meer, 17.210.000 personen hadden een loon van 3 tot 10 pond per week. Engeland is bezig zijn millionairs „op te eten”. De lokale belastingen zijn er eveneens hoog. In het dorpje, waar ik verbleef, bedroegen ze 19 sh 6 d in het pond. Deze belastingen worden geheven op de zogenaamde „property”. Is de huurprijs van een perceel b.v. 60 pond en de belastbare waarde dus b.v. 40 pond, dan wil dat zeggen, dat de bewoner 40×19 sh 6 d moet betalen, of 39 pond!

De indirecte belastingen brengen enorme sommen op. De aankoopbelasting kan stijgen tot $66\frac{2}{3}\%$. Op een Parker vulpen van 61 sh wordt 14 sh 11 d. belasting betaald.

Als in het vervolg wordt gesproken over shillings (s) en pence (d), rekent U een s. maar op 50 cent en een penny (d) op 5 cent.

DEMAGOGIE

H. Algra

Een demagoog was bij de Grieken een volksleider, zoals het woord ook letterlijk zegt. De volksvergadering besliste over het politieke beleid en de man, die in die vergadering een leidend invloed had, was de demagoog. Maar die invloed werd vaak duur gekocht. De volksleider speculeerde op de slechte instincten van de massa en hij pleegde geweld jegens de waarheid.

Zodoende heeft de demagogie een slechten klank gekregen.

Het is de naam geworden van een slecht bedrijf. Wanneer wij dan ook bepaalde gevallen van „voorlichting” door Het Vrije Volk demagogie noemen, dan bedoelen wij dat woord in dien gewijten slechten zin.

Dr Beel is Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon geweest in Indonesië. Hij heeft het maar enkele maanden uitgehouden. Toen bleek, dat de meningsverschillen tussen hem en Den Haag zo groot waren, dat het niet langer ging. Dr Beel nam zijn ontslag. En..... kreeg voor zijn verder leven (hij is nog in de kracht van zijn leven), f 12.000 pensioen. Daarover zou een handig scribent heel wat kunnen zeggen, dat de hartstochten wakker maakte. Als we b.v. eens een vergelijking gingen trekken tussen soldaten, die geen maanden, maar jaren in Indonesië zijn geweest en dan verminkt terugkomen, en dan vragen hoe hoog hun pensioentje is, dan is daar wel iets van te maken op het gebied van de demagogie.

Onze lezers kunnen zich voorstellen, dat de communisten in dezen zin ook reeds bezig zijn geweest.

Nu komt de kwestie ook in Het Vrije Volk aan de orde.

De hoofdredacteur, de heer K. Voskuil, antwoordt op vragen van radioluisteraars, die zijn socialistisch commentaar hebben gehoord.

En het pensioen van den heer Beel komt op de volgende manier aan de orde:

„Met veel genoegen lees ik altijd het nummer van „Het Vrije Volk” waarin u het socialistisch commentaar verzorgt. Er zijn natuurlijk dingen, waar wij het niet altijd mee eens zijn, maar dat komt in de beste familie wel eens voor. Maar nu las ik in een provinciaal blad, dat Dr Beel voor dat oogenblik in Indonesië doorgebracht maar eventjes f 12.000 pensioen krijgt. Als dat waarheid bevat, vraag ik mijzelf af of dit geen schande is ten opzichte van de werkende massa en of daar niets tegen te doen is.”

(Luisteraar uit Middelburg)

„Neen, luisteraar uit Middelburg — en uit Beverwijk en uit Velsen en uit Zaandam en uit Vlissingen — daar is niets aan te doen. Het is trouwens niets nieuws. Voor den oorlog kreeg een Gouverneur-generaal een pensioen van f 12.000 minimum, f 15.000 als hij langer dan twee jaar in functie was geweest en f 18.000 als hij langer dan vier jaar had gediend. Het pensioen van Dr Beel komt dus met deze regeling overeen. Hij is een half jaar in functie geweest en krijgt dus f 12.000. Dat

is niet voor hem uitgevonden, maar het was een bestaande regeling.

Tegen die regeling zelf — schrik maar niet — heb ik geen bezwaar. Vroeger was de benoeming tot Gouverneur-generaal de bekroning van een loopbaan, een lange en moeilijke loopbaan dikwijls en het ambt legde zeer zware verplichtingen op. Maar buitensporig vind ik het wanneer een betrekkelijk jonge man, die vijf jaar geleden nog een eerzaam secretarie-ambtenaar was en sindsdien een paar jaar minister is geweest, een ambt aanvaardt, waarvoor de onmisbare voorbereiding hem ontbreekt, na een half jaar een levenslang pensioen van f 12.000 krijgt. Maar er is niets aan te doen”.

Zakelijk is dit verhaal niet helemaal juist. Vooreerst wordt uit het oog verloren, dat het voor den oorlog ging om de positie van Gouverneur-generaal, en niet om die van H.V.K. Maar dat laten we rusten. In de tweede plaats is het niet juist, dat het pensioen van een Gouverneur-generaal betrekkelijk zo hoog was, omdat het gezien moest worden als een bekroning van een eervolle loopbaan. Sommigen van onze lezers weten er wel meer van, want zij herinneren zich, dat op vergaderingen waar de C.D.U. met anti-revolutionairen in debat kwam, nog al eens het pensioen van den heer Idenburg aan de orde werd gesteld. Hij was enkele jaren Gouverneur-generaal geweest, en had na zijn aftreden een hoog pensioen ontvangen. Dat was, voordat hij het ambt aanvaardde, met hem afgesproken.

Waarom? Een Gouverneur-generaal heeft een zeer bijzondere positie. Hij is een soort onderkoning. Hij was opperbevelhebber van land- en zeemacht in Indonesië; hij gaf aanwijzingen aan sultans en andere vorsten, hoe ze hun beleid moesten voeren. Hij woonde in het paleis te Buitenzorg, en verscheen in het openbaar met vorstelijk vertoon. Zonder dat vertoon was zijn positie in de Oosterse wereld onmogelijk. Hij moest als de Toean besar, de „grote heer” van Buitenzorg, aan de miljoenenbevolking een indruk geven van de majesteit van het Nederlandse gezag en de vorstelijke heerschappij van de Koningin.

Maar nu treedt hij af. Als hij nu geen bemiddeld man is, dan zou hij, volgens de gewone pensioenregelingen, naar Nederland terugkeren met een bescheiden pensioen. Natuurlijk niet zó laag, of hij zou er klein-burgerlijk van kunnen komen. Maar men was van mening, dat het niet ging, dat een vroegere onderkoning door de Nederlandse regering met zulk een pensioen zou worden beloond, dat hij een bescheiden huisje zou moeten huren en zijn vrouw het met een dagmeisje zou moeten doen. Men moest ook later kunnen zeggen: hier woont de vroegere onderkoning van Indië. Daarom was er ook geen vast tarief voor het pensioen. Er werd eerst met den functionaris overleg gepleegd. Voor een man, die in Nederland een landgoed bezat en dertig boerderijen, waarvan hij de pacht kon beuren, was er niet die behoefte aan een pensioen, die er was bij een man, die altijd van een bescheiden tractement had moeten leven. Daarom werd ieder geval afzonderlijk bekeken en er voor iede-

ren nieuwen magistraat een speciale regeling gemaakt.

Dit heeft allemaal betrekking op de feiten.

De redactie van Het Vrije Volk meent evenwel, dat het blad toch iets moet doen, om de sentimenten van de lezers tevreden te stellen. Dr Beel moet toch een trap hebben.

Daarom die laatste zin, over de ex-secretarie-ambtenaar, die zulk een hoge betrekking **aanvaardt**.

Dat is demagogisch.

Waarom?

Niet, omdat het inderdaad vreemd is, dat Dr Beel naar Indonesië ging als H.V.K. Hij had inderdaad alleen maar een loopbaan, zoals Het Vrije Volk beschrijft.

Maar het blad verzuimt, en dat is hier een laakbaar verzuim, een verzuim dat leidt tot demagogie, dat de geschiedenis van den heer Beel nauw verweven is met die van den heer Drees.

Na de bevrijding werd door H.M. de Koningin een opdracht tot formatie van een kabinet gegeven aan de heren Drees en Schermerhorn. Aan twee socialisten. Zij vormden een Rooms-rood kabinet met den heer Beel als minister van Binnenlandse Zaken.

Na de verkiezingen, toen bleek hoe de P.v.d.A. boven haar stand had geleefd, werd de heer Beel formateur. Bij de besprekingen tijdens die formatie kwam toen ook aan de orde de benoeming van een Commissie-generaal. Voorzitter werd de heer Schermerhorn, die ook nog nooit politieke leiding had gegeven in Indonesische zaken.

Na de jongste verkiezingen werd er een kabinet Drees gevormd. En dat kabinet benoemde den heer Beel tot Hoge Vertegenwoordiger der Kroon. De parallel is merkwaardig. Niet alsof wij daarin een soort koehandel willen zien, maar wel, omdat duidelijk blijkt, hoe de benoeming van den heer Beel tot H.V.K. helemaal niet uit den ton valt van de politiek van de laatste jaren. En als Het Vrije Volk het den heer Beel kwalijk neemt, dat hij, als ex-secretarie-ambtenaar zo'n hoge baan **aanvaardt**, waarom zegt het dan niet liever, dat de heer Drees zich had moeten schamen voor die **benoeming**?

De persoonlijke relatie met een niet al te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

De staatkunde blijve staatkunde

C. VAN DEN HEUVEL

Telkens tracht men de politieke strijd te vermengen met andere elementen.

Nu eens met dingen die behoren tot het terrein der maatschappij. De verwantschap die er voorheen in zo nauwe mate bestond tussen de socialistische vakbeweging en de socialistische partij is daar een symptoom van.

Dan weer zoekt men de politieke strijd te vermengen met kerkelijke aangelegenheden. De sporen hiervan zijn nog talrijker. Eén van de aanwijzingen voor deze foutieve manier van denken is zeker ook de voorstelling dat de Anti-Rev. partij een kerkelijk Geref. partij zou zijn.

We gaan deze gedachte nu dit keer eens niet principieel bestrijden, maar met de feiten.

Op de Anti-Rev. partij waren bij de Kamerverkiezingen in 1948 uitgebracht 651717 stemmen. Hoeveel kerkelijk Geref. stemmen kunnen daarbij zijn? Dit is gemakkelijk uit te rekenen.

Daar waren in totaal uitgebracht 4.933.735 stemmen. De bevolking van Nederland was toen 9.500.000 zielen. Daaruit volgt dat 52 pct. van het volk een geldige stem uitbrengt.

Wanneer men nu nog verwaarloost het feit dat niet alle kerkelijk Geref. Anti-Rev. stemmen en eveneens 't feit dat 't getal niet kiesgerechtigden vanwege hun leeftijd bij de kerkelijk Geref. ligt boven het gemiddelde, dan staat in ieder geval vast dat waar de Geref. kerken in 1948 een zielen-aantal hadden van 649.935, er slechts 337.960 stemmen uit kerkelijk Geref. kring kunnen komen en minstens 313.757 of ongeveer de helft uit anderen kring komen.

Het volgende staatje doet zien hoe dit over de verschillende provincies verdeeld is.

	Zielental Geref. kerken (afgerond)	52 % hiervan	verkr. stemmen A.R. partij	min. wat van anderen dan kerkel. Geref. moeten
Friesland	91600	47632	58383	10751
Drente	35000	18200	24340	6140
Overijssel	43000	22360	45439	23079
Gelderland	54000	28080	60757	32677
Utrecht	38000	19760	53222	33462
Noord-Holland	93000	48360	106395	58035
Zuid-Holland	180000	93600	211206	117606
Zeeland	27000	14040	23654	9614
Brab. en Limb.	20000	10400	21682	11282
Groningen	68000	35360	53643	18283

Men ziet uit deze cijfers dat behalve in de provincien Zeeland, Friesland, Groningen en Drente belangrijk meer dan de helft van de A.R. stemmen komt buiten de kerkelijke Geref. groep. Zullen de verhalen dat de A.R. partij is een Geref. kerkelijke partij nu ophouden?

Nu merkt men hiertegen op dat 1948 een bijzonder

jaar was, omdat velen, om redenen ontleend aan Indonesië, hun stem aan de anti-rev. partij gaven. We zien niet in dat dit ook maar iets verandert aan onze stelling. We willen echter den schrijver van den brief waarin deze opmerking voorkwam, het volle pond geven en hem aantonen dat sinds de evenredige vertegenwoordiging dit verschijnsel zich steeds voordeed.

De slechtste Kamerverkiezing voor de anti-rev. partij is geweest die van 1929.

Hoe waren de cijfers toen?

De bevolking bestond toen uit 7.935.565 zielen, het getal geldige stemmen was 3.379.503, zodat 42 pct. een geldige stem uitbracht. De Geref. kerken hadden 555.218 leden. Van dit cijfer 42 pct. geeft als maximum aantal 233.000, terwijl de anti-rev. toen 391.832 stemmen verkreeg. Het aantal stemmen van mensen uit niet-kerkelijk Geref. kring was dus ongeveer 160.000, inderdaad iets minder dan in 1948, maar toch zeer belangrijk.

Nu we toch aan het cijferen zijn, volgt hier een becijfering hoe het in 1929 wat dit betreft stond in de verschillende provincien van ons land.

	Zielental Geref. kerken (afgerond)	42 % hiervan	verkregen A.R. stemmen	wat van anderen dan kerkel. Geref. moeten gekomen zijn
Groningen	69000	28980	36418	7438
Friesland	75000	31500	42901	11401
Drente	28000	11760	15684	3924
Overijssel	44000	18480	28698	10218
Gelderland	43000	18060	37993	19933
Utrecht	32000	13440	29254	15814
Noord-Holland	70000	29400	51004	21604
Zuid-Holland	153000	64260	112490	48230
Brab. en Limb.	16000	6720	12383	5663
Zeeland	27000	11340	17788	6448

Wanneer men dit staatje vergelijkt met het vorige, dan blijkt, dat in de meeste provincies de toestand ongeveer gelijk is in 1929 en in 1948.

Alleen in Noord-Holland is zeer sterk het anti-rev. cijfer toegenomen en zijn veel meer mensen naar de anti-rev. partij gekomen.

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

De jongeren Studieclubs

September 1949

H. D. W. BOVEN

Dezer dagen las ik in de krant een ontboezeming, waarin het sterven van den zomer en het einde der vacaties in oorzakelijk verband werden gebracht met het toenemen der internationale spanningen (Aug. 1938, Sept. 1939, Sept. 1949). De onlustgevoelens der mensen bij het naderen van den winter zouden resulteren in het toenemen van de disharmonie onder de volkeren.

't Was niet serieus bedoeld. Ik zal er dus niet serieus op ingaan. Persoonlijk heb ik juist in dit jaargetijde weinig last van oorlogszuchtige gevoelens, wel ervaar ik het steeds als een diepe vreugde dat het normale werkseizoen weer is begonnen.

Van harte hoop ik, dat allen in onze organisatie, de bestuursleden in welke functie dan ook en de gewone leden, de vreugde zullen kennen, van weer gewoon aan 't werk te kunnen gaan. Het werk in school, in fabriek, op kantoor of waar dan ook en dan niet te vergeten de arbeid in onze organisatie.

God schenkt ons in Nederland nog zo vele voorrechten. Op alle terreinen des levens kunnen wij werkzaam zijn tot verheerlijking van Zijn Naam en tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk. Door deze uitwendige mogelijkheden geeft God ons ruime kansen 't meest te beantwoorden aan onze bestemming als schepsel Gods n.l. Hem te vrezen en Zijn geboden te onderhouden (Prediker 12 : 13) en onze naasten tot Zijn dienst te brengen.

Vrienden laten wij deze mogelijkheden uitkopen. Wie weet hoe 't een volgend jaar September in dit opzicht gesteld is. Jeugd, niet zo ver van onze grenzen, deelt nu reeds in de onvrijheden van de communistische volksdemocratie. 't Is zeker niet ongegrond te vrezen voor datgene wat ook ons vanuit het Oosten bedreigt. Afgezien dan nog van de voortgaande ontkerstening in Nederland zelf, waardoor mede de kracht van ons volk wordt ondermijnd en onze volksvrijheden dreigen teloor te gaan. Ongetwijfeld gaat het volk van Nederland een moeilijke toekomst tegemoet.

Ook in die toekomst moet de Antirevolutionaire partij paraat zijn.

In getrouwheid aan haar Meester zal ze moeten trachten ons volk te bewaren bij Zijn geboden, ook onder de geheel gewijzigde omstandigheden. Dat vereist stage, grondige studie vooral van ons jongeren, want de leden van de partij van de toekomst dat zijn de huidige leden van de Arjos.

Niet altijd staat de betekenis van het werk der Arjos ons helder voor den geest. Toch is het van zeer groot belang. Ieder, die zich bewust is van de verantwoordelijkheid die als Christen op hem of haar rust voor het wel en wee van de Nederlandse volksgemeenschap, en die in overeenstemming daarmede leeft, zal dat toestemmen. Persoonlijk heb ik dat grote belang zeer duidelijk gezien toen ik in Baarn temidden van jongeren uit verschillende landen verkeerde. Wat ben ik toen dankbaar geweest voor de kennis, die ik heb mogen opdoen op de in het vorig jaar te Putten gehouden studieconferentie van onze organisatie.

Bij het bezoek aan de clubs is mij enige malen als bezwaar van de brochure: „De Calvinistische Reformatie en onze principiële politiek” genoemd, dat ze zo theoretisch is. Welnu op bovenbedoeld internationaal jeugdcongres is mij gebleken, dat je uit de door Algra geboden theorie toch een helder inzicht krijgt in belangrijke vragen van dezen tijd, vragen waarmee de wereld worstelt. Bestudering van deze theorie is dus uitermate up to date en praktisch.

Antirevolutionaire jongeren, bouwt en werkt daarom mede in onze Antirevolutionaire Jongeren Studieclubs. Tot ere van God, ons volk en jullie zelf ten zegen.

De uitzondering op den regel?

In ons artikel „Internationale Jeugdgezelschap over vredesvragen”, opgenomen in het vorig nummer van „Nederlandsche Gedachten”, deelden wij mede, dat de Christenen in het buitenland weinig gevoelen voor Christelijke organisaties op politiek en maatschappelijk gebied.

Dit was onze conclusie getrokken uit de ervaringen opgedaan op het jeugdcongres, waarover wij in bovengenoemd artikel het een en ander meedeelden.

Gezien tegen dezen achtergrond werden wij

des te meer getroffen door een bepaald gedeelte uit het hoofdartikel van het nummer van 19 Augustus 1949 van het te Bazel verschijnende weekblad de Evangelische Volkszeitung.

De schrijver van dit artikel Dr Richard Frank te Zürich, die in het voorjaar een bezoek aan ons land heeft gebracht en zich toen o.l.v. Mr K. Groen enigszins in onze politieke verhoudingen heeft georiënteerd, schrijft na betoogd te hebben dat één opgave der politieke partijen is: de kiezers het voor en tegen der aanhangige wetsontwerpen te laten zien en binnen haar kring de verschillende problemen, welke in deze wetsontwerpen liggen, door te spreken, het volgende:

„Het is eenvoudig onbegrijpelijk, dat niet meer burgers dan thans het geval is, zich bij de poli-

tieke partijen aansluiten met het doel aan zulke discussies te kunnen deelnemen. Hoe kan inzonderheid een Christen die zich zijn verantwoordelijkheid jegens God en de mensen bewust is, er achter komen, wat zijn geloofsstandpunt hem in bepaalde politieke vragen gebiedt, wanneer hij niet eens in den kring van gelijkgezinden deze vragen heeft besproken?”

Wij verheugen ons er over ook dit buitenlandse geluid te hebben kunnen doorgeven.

De Evangelische Volkszeitung is het blad van de Evangelische Volkspartei in Zwitserland. In ons nummer d.d. 13 Augustus 1947 heeft de heer A. Wolting het een en ander over deze partij meegedeeld.

Het is vrijwel zeker, dat de Secretaris dezer partij Dr Ing. Otto Hürlimann de a.s. studieconferentie der Arjos zal bijwonen.

STAATSINRICHTING H. D. W. BOVEN.

Schrikken jullie van dezen titel? Vinden jullie onze jongerenrubriek al zwaar genoeg met de degelijke kost uit Middelharnis af en toe gegarneerd met een studieschets uit één van de andere gemeenten van ons vaderland? En zijn jullie nu bang dat je je aan een geregeld weerkerend artikeltje over Staatsinrichting een indigestie zult eten?

Want het is inderdaad onze bedoeling, te trachten in ieder nummer van Nederlandsche Gedachten den leden van de studieclubs een kleine portie staatsinrichting voor te zetten.

„Onze” slaat dan op Mr C. J. Verplanke, werkzaam bij de Dr Abr. Kuyperstichting en ondergetekende. Wat heeft ons bewogen, aan het menu van de jongeren staatsinrichting toe te voegen? Onze organisatie stelt zich immers ten doel den jongeren van Antirevolutionairen huize meer kennis bij te brengen aangaande de beginselen en het doel der Antirevolutionaire Partij.

Wat heeft staatsinrichting nu te maken met die beginselen en dat doel?

Natuurlijk is er verband en wel een zeer rechtstreeks. De Antirevolutionaire Partij is immers een staatkundige partij, d.w.z. zij streeft bepaalde idealen na met betrekking tot de wetgeving en het bestuur van den Nederlandsen Staat. Het beginsel-program, dat haar bij dien arbeid als grondslag en leidraad dient, alsmede de praktische doelstellingen, die haar bij dien arbeid voor ogen staan, kunnen dan ook niet ten volle begrepen worden, wanneer niet een zekere kennis omtrent de inrichting van den Nederlandsen Staat en omtrent de werking van zijn verschillende organen aanwezig is.

Het is nu onze persoonlijke ervaring dat bij de massa van onze leden dienaangaande veel, zo niet alle kennis ontbreekt. Geen wonder overigens, gezien de geringe aandacht die op vrijwel alle schooltypen in ons land aan het vak Staatsinrichting wordt besteed.

Op grond van deze overwegingen meenden wij dat het gewenst is in onze rubriek op systematische wijze 't een en ander over de inrichting van onzen staat mee te delen.

We zullen trachten dat op voor ieder duidelijke wijze te doen. We beginnen bij de gemeente, het publiekrechtelijk lichaam, dat in ons staatsbestel het dichtst staat bij den individuëlen burger en waarvoor hij dus vermoedelijk nog de meeste belangstelling koestert. Daarna zullen wij 't een en ander vertellen over de provincie en tenslotte over den staat d.w.z. het Rijk in Europa.

Wij hopen in ongeveer twee jaar de stof door te werken.

Het is niet onze bedoeling, dat deze artikelenreeks gebruikt wordt als uitgangspunt voor een diepgaande staatsrechtsstudie. Studie der Antirevolutionaire beginselen is hoofdzakelijk en moet hoofdzakelijk blijven. De bedoeling is onzen leden met deze staatsrechtstof een achtergrond te bieden, waardoor de Antirevolutionaire beginselen en de acties der partij duidelijker naar voren komen.

Wij zouden het dan ook zeer op prijs stellen als de clubbesturen ertoe konden besluiten, onze artikeltjes op de clubvergaderingen te doen voorlezen.

Eventuele vragen kunnen worden gericht aan ondergetekende, Dr Kuyperstraat 3, te 's-Gravenhage.

Provinciaal Verband Groningen

Maandagavond 7 uur 30 op 26 September wordt in Garrelsweer een districtsbestuursvergadering gehouden van beide districten Fivelingo 1 en 2.

De bedoeling is om diverse organisatorische zaken te bespreken.

O.a. samenvoeging der districten en bezoek rapporteurs. De bedoeling is om de zaak zo goed mogelijk te doen marcheren op eenvoudige wijze. Willen alle clubs die binnen dit ressort vallen 2 afgevaardigden zenden?

Dit is een belangrijke bestuursvergadering en daarom zagen we niet graag dat er een club ontbrak. We komen bij elkaar in de zaal bij de Gereformeerde kerk.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

De C.H.U. en het Kabinet van Schaik—Drees.

Naar aanleiding van mijn antwoord op een gestelde vraag over bovenstaand onderwerp zendt J. B. te O. (Fr.) mij een citaat uit de rede van den Heer Tilanus, voorzitter der C.H.U., gehouden op de algemene vergadering.

De Heer Tilanus sprak volgens het verslag in het „Friesch Dagblad”: „Gezien de grote zorgen, waarin ons land verkeert, hadden wij gaarne een nationaal Kabinet gezien, waarin ook de A.R. opgenomen zouden zijn. Hun houding tegenover ons bij de Grondwetsherziening maakte dit echter uiterst moeilijk. Het is gemakkelijk om aan de kant te blijven staan en daarbij critiek te oefenen, maar wij hebben dit in strijd geacht met onze verantwoordelijkheid, hoewel het een oneindig veel zwaardere taak is, thans de verantwoordelijkheid van het regeringsbeleid mede te dragen. Daarom doen wij nu ook nog niet mee met hen, die wantrouwen tegen dit Kabinet trachten te zaaien. Daarvoor moet ik eerst de principiële en zakelijke gronden aanwezig zien”.

B. vraagt of hieruit niet blijkt, dat de C.H.U. verantwoordelijk is voor het zitting nemen van den Heer Schokking en dus voor het Kabinet van Schaik—Drees.

* * *

De C.H. „Nederlander” schreef 9 Augustus 1948 „de beide Kamerfracties en het is goed dit nadrukkelijk te verklaren, staan geheel vrij tegenover het nieuwe Kabinet. Zij worden door Mr Schokking noch vertegenwoordigd noch door hem gebonden. In C.H.-ogen blijft hij een extra-parlementaire figuur”.

De Heer Schouten heeft in Augustus 1948 in een grote rede in de Tweede Kamer de kabinetsformatie besproken. Hij was van oordeel, dat de relatie van de V.V.D. tot het Kabinet een andere was, dan van de C.H. De Heer Oud verklaarde immers, dat hij de Heer Stikker, die voorzitter van de V.V.D. was, had geanimeerd in het Kabinet zitting te nemen. De Heer Tilanus heeft zulks jegens de Heer Schokking nimmer verklaard, terwijl de ontboezeming van „de Nederlander” niet is tegengesproken, zelfs is door hem critiek geuit op de regeringsverklaring inzake het Indiëbeleid.

De uitlatingen van den Heer Tilanus behoeven niet op de Kabinetsformatie te slaan. Van C.H.-zijde is ten onrechte de A.R. „negativisme” verweten. Zij meenden nog een positieve bijdrage te kunnen leveren voor de staatkundige vormgeving van Indonesië. Terwijl de A.R. geen enkele verantwoordelijkheid wensten te dragen voor het Indische drama en daarvan duidelijk blijk gaven, hebben de C.H. het regeringsbeleid telkenmale gesteund. Toen de Heer Schouten door een motie blijk wilde geven, dat de Kamer in het Indonesisch beleid der Regering geen vertrouwen stelde, stemden de C.H. tegen. Daardoor dragen zij thans, ongeacht de Kabinetsformatie, de verantwoordelijkheid voor het tegenwoordig beleid. Dit heeft de Heer Tilanus in

Groningen volmondig erkend. Daarmede is door hen niet voldaan aan hun verkiezingsleuze „Het roer moet om”.

* * *

Verhouding A.R.-C.H.U.

De Arjos te S. (Z) vraagt „waar de A.R.-partij en de C.H.U. afgezakt zijn van „federatieve samenwerking” tot „nauw contact” rijst bij ons de vraag, wat de redenen hiervan zijn. De artikelen van den Heer Schouten noemen deze niet.

Het komt mij voor dat de Arjosleden in S. nog eens moeten lezen het artikel van den Heer Schouten in ons blad van 9 Februari 1949 „C.H. en A.R.” II. Inzake federatieve samenwerking was er, blijkens een verstrekt communiqué, overeenstemming tussen de heren de Wilde en Tilanus. Deze samenwerking werd beoogd, omdat de tijd voor fusie niet rijp was. Na publicatie van genoemd communiqué kwam er terstond verzet in C.H.-kring. De „49” noemden als argumenten tegen federatieve samenwerking, belemmering der ontwikkeling van de nationale politiek en die van de C.H. Unie in het bijzonder, de consequente „anti-thesepolitiek der A.R., terwijl de nieuwe „koers” in de Ned. Hervormde Kerk grote kansen bood, de conservatieve opvattingen inzake sociale en economische vraagstukken.

Al werden deze bezwaren niet door alle C.H. gedeeld, toch nam het verzet in eigen kring toe. De Kamerkieskring Friesland sprak zich in grote meerderheid tegen samenwerking uit.

Niet te ontkennen valt een verschil in sfeer, in kerkelijk sentiment. De C.H. wilden Unie blijven, d.w.z. ruimte laten voor grotere verschillen onder haar leden. In de A.R.-partij heerst meer eenheid van optreden, het partijbesef is sterker ontwikkeld. Aangezien de drijfveer van fusie, samenwerking toch was het aantal politieke partijen te verkleinen of door samenwerking de kracht te vergroten, heeft de C.H. Unie niet de kans willen lopen een smaldeel te zien afscheiden tot een nieuwe partijformatie.

De ontwikkeling heeft thans duidelijk doen zien, dat fusie onjuist geweest zou zijn, omdat de beide groeperingen, ondanks grote overeenstemming in beginselen, ook grote verschillen te zien hebben gegeven.

* * *

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den Heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

CONTRIBUTIE

Op het bureau worden thans de kwitanties getikt. Het ligt in ons voornemen deze kwitanties in October te doen uitgaan. Penningmeesters, ge hebt dus nog slechts enkele weken tijd om extra incasso-kosten te voorkomen. Begint het nieuwe seizoen met een goede daad. Schrijft onverwijld het door U verschuldigde bedrag over. Ons gironummer is 89673 t.n.v. de Antirevolutionaire Partijstichting.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.
Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuyperstraat 3, 's-Gravenhage. Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De Grote Lijn

H. ALGRA

Het vorige jaar hebben wij in het Friesch Dagblad scherpe critiek geleverd op de Troonrede. Een vermoeiende catalogus noemden wij dat staatsstuk. Het was een Troonrede, die met de lijmpot was samengesteld. Elke Minister had zijn stukje gemaakt en elk vertelde van de plannen, die hij had. En dat alles was aaneengeregen, zonder dat er zelfs naar getracht was, er tenminste een stylistisch dragelijk geheel van te maken.

Het verheugt ons, te kunnen constateren, dat deze Troonrede in dit opzicht een radicale verbetering betekent. Nu geen vermoeiende en totaal stijlloze opsomming, van wat in overweging is of binnenkort zal worden ingediend, maar een poging, om de grote lijn te zien.

Er klinkt in de Troonrede weer een nationale toon.

Het spreekt vanzelf, dat ook bij het pogen, om de grote lijn vast te houden, gevaren dreigen. De Troonrede loopt dan gevaar, aan concreetheid te verliezen en zich te verliezen in het algemene. Wij menen, dat de Regering er in geslaagd is, dit euvel tot een minimum te beperken.

Het spreekt vanzelf, dat de internationale politiek vooropgaat. Die politiek is vaak van beslissende betekenis. En wat daaromtrent wordt gezegd, heeft onze instemming. Maar wij hebben er wel iets in gemist. Wanneer men volmondig toegeeft, dat in de gewijzigde

internationale situatie het onmogelijk is, tot de oude zelfstandigheidspolitiek terug te keren, dan blijft niettemin de plicht, om zich te keren tegen alles, wat er toe kan leiden, dat Nederland feitelijk door het buitenland wordt geregeerd. Wij mogen niet een sloep worden in het kielzog van een vreemd fregat. Dat fiere bewustzijn, dat Nederland een eigen taak heeft in de wereld, een zelfstandige bijdrage kan leveren voor de samenleving der volkeren, en daarom nooit wil worden behandeld als een dienstbare, die in de keuken moet eten en die binnenkomt als er gebeld wordt. Dat fiere bewustzijn wordt bij ons volk te weinig gevonden. En wij vrezen, dat de Regering soms ook te weinig door dat besef van zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid wordt gestuwd. Wij hadden graag gezien, dat in dat opzicht een krachtiger geluid was vernomen.

Het zal niemand verwonderen, dat ook in de Troonrede er reeds over wordt gesproken, dat de devaluatie tot nieuwe maatregelen zal leiden.

Wie de opmerkingen over de financiële politiek aandachtig leest, zal daaruit kunnen begrijpen, dat Nederland, ondanks reusachtige moeilijkheden, toch bezig was, weer een solidere basis te leggen. Daar is hard voor gewerkt. Nog dezer dagen heeft Minister Van den Brink uiteengezet, hoeveel er nog moet gebeuren, maar ook, hoe er inderdaad kan-

sen zijn, om er wat van te maken. Maar omdat Engeland hopeloos vastliep, moet nu ook bij ons alles weer onderst boven worden gehaald.

Grote gedeelten van de troonrede dragen het bewijs in zich, dat de heren Lieftinck en Van den Brink samen aan het woord zijn. Financiën en economie zijn de beide onderwerpen, die de troonrede beheersen. En daarbij valt de gezonde werkelijkheidszin te waarderen. Geen theoretische stokpaardjes worden meer bereden. De begroting sluit, maar op een veel te hoog niveau. De concurrentie wordt scherp, in het binnenland en het buitenland. Wij moeten aanpakken en niet theotiseren.

De paragraaf over de Indonesische kwestie is sober, zonder frase, en met een duidelijke uitdrukking van de grote moeilijkheden, die er zijn.

Deze Troonrede biedt dus veel, dat wij kun-

nen waarderen. Wij zouden durven zeggen, dat de Regering blijkbaar veel duidelijker ziet, welke grote moeilijkheden er zijn, dan dat ons volk zulks verstaat of beleeft.

Het zou ons buitengewoon hebben verheugd, wanneer bij het duidelijk besef van de moeilijkheden, waarvoor wij staan, krachtiger een beroep was gedaan op wat ons volk bovenal moet helpen en steunen in den strijd, die komt en bij de offers die gevraagd worden: een levend nationaal besef, een verstaan van onze roeping als volk, om ons in dezen tijd aaneen te sluiten, en boven al een gelovig vertrouwen op God.

Want alleen een volk, dat in dezen tijd van spanning en crisis, van dreiging en zorg, zich neerbuigt voor Hem, die het leven der volken regeert, een volk, dat gehoorzaam aan Zijn gebod, afstand doet van de ongerechtigheid, zal door genade sterk zijn. Sterk en moedig, ook om een weg te banen naar de toekomst.

DE TROONREDE

Leden der Staten-Generaal,

Toen ik het vorige jaar voor de eerste maal na mijn inhuldiging in Uw midden verscheen, sprak ik van de moeilijkheden, waarvoor het Koninkrijk gesteld is in een wereld, die, in tegenstelling met de bij het einde van de oorlog gekoesterde verwachtingen, nog geen wezenlijke vrede kent. De tegenstellingen, die zich nog steeds openbaren en tengevolge waarvan het politieke en economische herstel is vertraagd, hebben geleid tot fundamentele veranderingen in de internationale verhoudingen, waarbij Nederland ten nauwste betrokken is. Deze veranderingen hebben de stoot gegeven tot nieuwe vormen van staatkundige, economische en militaire samenwerking.

Ook Nederland heeft in verband daarmee verdere schreden gezet op de weg van bijzondere statengroeperingen en zal naar vermogen bijdragen tot de versterking van deze bindingen van constructief karakter.

Naast de samenwerking met onze Zuidelijke burenen in het verband van de Benelux is die tussen de vijf mogendheden van het Verdrag van Brussel verder gegroeid. In het afgelopen jaar trad Nederland toe tot de Raad van Europa en het Noord-Atlantisch Verdrag. De ontwikkeling van de organisatie van Straatsburg, waarbij 12 Europese landen zijn aangesloten, houdt beloften in voor de groei der zozeer noodzakelijke groter eenheid in Europa. In het Noord-Atlantisch Pact is samenwerking verkregen tussen een aantal staten in West-Europa en op het Westelijk halfrond.

Toen het duidelijk werd, dat de Verenigde Naties de collectieve veiligheid vooralsnog niet voldoende zouden kunnen garanderen, heeft Nederland in deelneming aan deze beperktere, maar niettemin ruime kring, een aanvullende waarborg voor zijn

veiligheid gezocht en, naar vertrouwd wordt, ook gevonden. Een waarborg, die medebrenkt, dat Nederland ook zijnerzijds zijn krachten inzet voor de bescherming van veiligheid, vrede en recht.

Deze nieuwe aaneensluitingen passen in het bestel van het Handvest der Verenigde Naties. Dat de belangstelling voor het buitenlands beleid, dat voor ons land van grote en steeds groeiende betekenis is, sterk toeneemt, stemt tot voldoening. Nauwere samenwerking met de Volksvertegenwoordiging, ook op dit terrein, zal de Regering gaarne bevorderen.

Andermaal zal Nederland in het komende jaar de zeer gewaardeerde hulp ontvangen van de Verenigde Staten van Amerika onder het Europees Herstelprogramma. Alleen door een gezamenlijk West-Europees optreden zal dit programma de maximale vruchten kunnen afwerpen. Ondanks onvermijdelijke onvolkomenheden is de nog jonge Organisatie voor Europese Economische Samenwerking het aangewezen lichaam voor de vervulling van deze grootte taak; daarnaast zal van de Raad van Europa een stimulerende invloed kunnen uitgaan.

De Regering stelt zich onveranderd ten doel de verwezenlijking van de volledige Economische Unie tussen België, Luxemburg en Nederland zo krachtig mogelijk te bevorderen. Niettegenstaande verheugende vorderingen, die reeds gemaakt werden, zijn nog grote moeilijkheden te overwinnen. De verdere ontwikkeling der algemene Europese samenwerking kan aan een snelle verwerkelijking ten goede komen.

Het is geboden ook Duitsland, zij het voorlopig slechts West-Duitsland, meer en meer te betrekken in de West-Europese gemeenschap, mits gewaarborgd blijve, dat Duitsland de Europese veiligheid niet opnieuw in gevaar zal kunnen brengen. Een

ruimere ontwikkeling van het economisch verkeer tussen Nederland en Duitsland is in het belang van beide landen en tevens van een gezonde Europese economie.

Zwaar is de druk, die nog steeds op de volkeren van Nederland en Indonesië rust als gevolg van het uitblijven van definitieve overeenstemming over een nieuwe rechtsorde. Smartelijk zijn in het bijzonder de verliezen aan mensenlevens. Met dankbaarheid en eerbied denk ik aan hen, die vielen als slachtoffer van hun plichtsvervulling. Het bijeenkomen van de Ronde Tafel Conferentie, die thans hier ter stede wordt gehouden, heeft echter de hoop doen herleven, dat, hoe ernstig en ingewikkeld de vraagstukken ook zijn, die zij tot oplossing moet brengen, partijen er in zullen slagen spoedig een bevredigend eindresultaat te bereiken. Moge daaruit voortkomen een samenwerking op voet van gelijkheid tussen de volkeren van een vrij en soeverein Nederland en van een vrij en soeverein Indonesië, die in de geschiedenis zal kunnen gelden als een voorbeeld van zegenrijk samengaan van Oost en West.

Ten aanzien van Suriname en de Nederlandse Antillen is de weg, die tot een nieuwe rechtsorde leidt, reeds uitgestippeld. De Regering hoopt, dat een interim-regeling, die aan deze gebieden volledig autonomie geeft, en die tevens betrekking heeft op de behandeling van gemeenschappelijke aangelegenheden, spoedig in werking zal kunnen treden, nadat gerezen moeilijkheden uit de weg zullen zijn geruimd.

De met deze interim-regeling te verkrijgen ervaring zal van groot nut kunnen zijn bij de nadere overweging van de wijze, waarop de nieuwe opbouw van het Koninkrijk zal kunnen worden verwezenlijkt.

Met het oog op het zo gewenste monetaire evenwicht stemt het tot voldoening, dat de Rijksbegroting voor het jaar 1950 voor het eerst na de bevrijding sluitend is. Het niveau, waarop de lopende uitgaven en de middelen tot dekking daarvan zich bevinden, is echter abnormaal hoog en stemt vooral in verband met de conjunctuurphase, waarin de wereld verkeert, tot bezorgdheid.

Ondanks de belangrijke stijging der productie en de verbetering, die is ingetreden in de verhouding tussen in- en uitvoer, vertoont voorts de betalingsbalans, in het bijzonder met de dollargebieden, nog een groot tekort, dat vooralsnog slechts overbrugd kan worden dank zij de hulp, die ons land ten deel valt in het kader van het Europees Herstelprogramma. Deze hulp is echter van tijdelijke aard. Zij is reeds verminderd en zal over enkele jaren aflopen. Na de sanering van het geldwezen en van de begroting is thans allereerst die van de betalingsbalans geboden. Grote moeilijkheden staan ons volk hierbij te wachten, moeilijkheden, die slechts bij een gecoördineerde actie op verschillende terreinen van Regeringsbeleid en grote krachtsinspanning van allen zullen zijn te overwinnen. Met de gewijzigde economische noodzakelijkheden zal op realistische wijze rekening moeten worden gehouden. In de aanhangig gemaakte belastingontwerpen is zowel aan deze omstandigheden als aan sociale overwegingen aandacht gegeven.

Ook bij de militaire verplichtingen, die Nederland in het belang van de collectieve veiligheid op zich neemt in internationaal verband zal rekening zijn te houden met hetgeen economisch en financieel kan worden gedragen. Vertrouwd mag echter worden, dat de vervulling van die verplichtingen door te verkrijgen materiële hulp zal worden vergemakkelijkt.

De zoëven genoemde economische noodzakelijkheden worden in sterke mate beheerst door het feit, dat de concurrentie op de wereldmarkt voortdurend in kracht toeneemt. De verkopersmarkt heeft zich in een kopersmarkt gewijzigd. Onder deze omstandigheden zal Nederland zijn zware exporttaak moeten vervullen op straffe van een aanzienlijke daling van het tegenwoordige voorzieningsniveau en het ontstaan van werkloosheid. Hier ligt een waarlijk nationale taak waaraan een ieder op de plaats waar hij is gesteld, zal moeten medewerken.

De wijzigingen op monetair gebied, die bezig zijn zich te voltrekken in overleg met het Internationale Monetaire Fonds, zullen zonder twijfel invloed uitoefenen op de concurrentiepositie der onderscheidene landen.

Ook Nederland zal de omstandigheden, waaronder het handels- en betalingsverkeer met het buitenland zich voltrekt, in menig opzicht zien wijzigen. Nochtans zal de taak, waarvan ik zoëven sprak, slechts ten volle kunnen worden vervuld, indien de krachten worden gericht op het bereiken en handhaven van een in internationaal verband concurrerend niveau der productiekosten en vergroting van de productie. Verhoging van de arbeidsproductiviteit, mede door opvoering van de efficiency, zal daartoe noodzakelijk zijn. Ook omvangrijke investeringen voor vervanging, modernisering en uitbreiding zijn hiertoe vereist. Deze investeringen zullen een uitvoerbevorderend of invoerbesparend karakter moeten dragen. Zij dienen vooral in de industrie tot stand te worden gebracht. Ook met het oog op de werkgelegenheid, die voor de snel toenemende bevolking moet worden geschapen en die in het bijzonder van beslissend belang is voor de positie der arbeiders, acht de Regering de bevordering van de industrialisatie een van de kernpunten van het te voeren economisch beleid. Daarnaast zal zij aan de emigratie bijzondere aandacht schenken.

Het stemt tot verheugenis, dat ondanks na-oorlogse spanningen en moeilijkheden de arbeidsvrede kon worden behouden. Dat dit in de jaren na de bevrijding mogelijk is geweest, heeft in belangrijke mate bijgedragen tot wat aan herstel van de welvaart des lands is bereikt. Handhaving van een goede samenwerking tussen Overheid, werkgevers- en arbeidersorganisaties zal ook voor de verdere ontwikkeling van grote betekenis zijn. Ook over de nieuwe situatie, die een gevolg zal zijn van de zich wijzigende monetaire verhoudingen, zal met de Stichting van de Arbeid overleg worden gepleegd.

Pogingen om tot verruiming en vrijmaking van het internationale goederen- en dienstenverkeer te raken worden door Nederland krachtig gesteund. Binnenslands wordt een einde gemaakt aan detailbemoeningen, die zijn voortgevloeid uit de

schaarste-economie, maar die thans verstarrend zouden kunnen werken en gemist kunnen worden. De positie van de middenstand, die aan de ene kant door de liquidatie der schaarstemaatregelen ruimer armslag krijgt, doch aan de andere kant door toenemende concurrentie, gepaard met zware bedrijfslasten, in sommige opzichten voor financiële moeilijkheden komt te staan, zal de bijzondere aandacht van de Regering vragen.

Verdere stimulering van de vakbekwaamheid, in het bijzonder ook in het ambacht, moet, mede met het oog op de bevordering van de export, van grote betekenis worden geacht.

De toenemende behoefte aan voeding voor het snel in aantal groeiende Nederlandse volk en de belangrijke bijdrage in de uitvoer, welke de landbouw moet leveren, maken het noodzakelijk, dat de productie op eigen grond en met eigen arbeid zo hoog mogelijk wordt opgevoerd. Het landbouwbeleid blijft er op gericht de voorwaarden daarvoor te scheppen door te streven naar bestaanszekerheid op lange termijn door middel van productie- en marktordening en voortgaande verbetering van onderzoek, onderwijs en voorlichting.

Ofschoon op dit ogenblik de internationale ver-

houdingen, het Indonesische vraagstuk en het financieel-economisch beleid zeer in het bijzonder de aandacht vragen, wordt met kracht doorgewerkt aan de verdere verwezenlijking van het program ten aanzien van wetgeving en bestuur, dat het vorige jaar werd ontwikkeld. Ook andere onderwerpen in verband met de ideële en materiële belangen van ons volk dan toen werden genoemd, zijn op verschillende Departementen ter hand genomen.

Hoezeer de economische en financiële toestand beperkingen oplegt, het mogelijke zal worden gedaan om het herstel van onze volkskracht, stoffelijk zowel als geestelijk, dat zich in de sedert de oorlog verstreken jaren op een in menig opzicht verheugende wijze heeft voltrokken, verdere voortgang te doen hebben en om ons uit nood en verwoesting herrezen land een waardige plaats te doen innemen in de internationale samenleving.

Uw taak zal ook in de komende jaren veelomvattend en moeilijk zijn.

Met de bede, dat Gods onmisbare zegen op onze gemeenschappelijke arbeid moge rusten, verklaar ik de gewone zitting der Staten-Generaal voor geopend.

* * WAAR BLIJFT DE LEERSTOEL?

De begroting voor 1950 sluit.

Op zich zelf een verheugend resultaat.

Althans wat het staatsbudget betreft is de zaak op het papier in orde.

En toch deugt er van den financiële toestand niet veel.

De patiënt verkeert nog in levensgevaar.

Een van de symptomen der ziekte is hoge koorts.

De arts komt er bij. De ziekte is ernstig. Als die koorts nu maar niet zo hoog was. Die koorts moet omlaag. Tegenwoordig schrijft de arts pillen en een drankje voor. En ja dan lukt het wel. De koorts daalt.

Vroeger deed een chirurgijn het anders. Hij tapt bloed af. En dan ging de koorts ook wel naar beneden.

Dat doet de Minister van Financiën ook.

De economie van ons volk deugt niet.

Dat blijkt onder anderen uit de te hoge staatsuitgaven. De temperatuur is niet normaal.

Die temperatuur was reeds in de oorlog gestegen. Om die temperatuur omlaag te brengen heeft de Minister de oude chirurgijnse methode van aderlating toegepast. Hij heeft bloed afgetapt — als maar bloed afgetapt — en eindelijk — eindelijk is de koorts terug gedrongen.

Het budget sluit! Dat is dat!

Maar de patiënt blijft doodziek.

Hij ademt nog.

Hij geeft nog tekenen van leven.

Het is niet veel meer.

Hoe wekken wij de levensgeesten weer op?

Dan geeft de arts een injectie!

Welnu, zo is het.

Wij hebben nu ook de devaluatie.

Daar knappen wij weer even van op.

Maar de ziekte. de ziekte blijft.

Met aderlatingen en injecties komen wij er niet!

Homoeopathie!

Ook voor de staatsfinanciën.

Dat is het enige!

Tering naar de nering.

De natuurlijke geneeswijze!

Niet omgekeerd!

Waar blijft de leerstoel?

De persoonlijke relatie met een niet al te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

De Begroting sluit!

R. GOSKER

Het moet voor den minister van Financiën een grote voldoening geweest zijn dat hij aan de Staten-Generaal van het dienstjaar 1950, het zesde jaar na de bevrijding, een sluitende begroting kon aanbieden. Het vorig jaar was hij reeds optimistisch gestemd. Voor het dienstjaar 1949 werd aangekondigd „Minder triest beeld”. Voor 1950 een begroting die sluit.

De minister was er zo mee in zijn sas dat hij in navolging van zijn Engelschen collega een speciaal koffertje liet maken voor het overbrengen der stukken naar 's lands raadszaal. Het moment was goed gekozen. In zo'n mooi speciaal koffertje, daar mag alleen een „sluitende” begroting in.

Dit alles klinkt wat spottend.

Maar het is toch niet zo bedoeld.

Want het zijn dingen, die wij ernstig moeten nemen.

Er hangt immers zo veel van af.

En inderdaad de minister van Financiën doet zijn uiterste best om het staatsbudget te saneren. Aan bekwaamheid ontbreekt het hem niet en technisch-wetenschappelijk is hij de aangewezen man. Hij weet dat het gevaarlijk en niet verantwoord is om voortdurend met begrotingstekorten te werken. De socialisten denken daar tegenwoordig wat anders over dan voor den oorlog. Als men toen op de sluitende begroting aanstuurde dan werd men de slaaf van den gulden genoemd en een aanbieder van het domme gele goud. Dan gold men als conservatief. Leef er maar op los was het parool. Wat maakt dat uit. Een begrotingsdeficit? Waar maakt U zich druk over? Er zijn belangrijker zaken dan dat. Maar nu stellen ook de socialisten er hun eer in met een sluitende begroting voor den dag te komen.

Welnu de begroting voor 1950 sluit.

De sanering van het staatsbudget is eindelijk verkregen. De toestand is te overzien.

Op een veel te hoog peil. De minister moet dat constateren.

Het betekent dat ieder gezin in Nederland zo ongeveer f 1800 belasting betalen moet zoals De Groene berekend heeft. Dat wil zeggen alleen voor het rijk. Daar komt dan nog voor provincie en gemeente bij.

Maar goed van nu af aan kan op verdere gezondmaking der financiële verhoudingen worden aangestuurd. Want gezond zijn die financiële verhoudingen allerminst. De minister weet dat beter dan iemand anders.

De begroting sluit!

Dat betekent echter niet het eind van de moeilijkheden.

Het betekent alleen maar dat de failliete boedel is geïnventariseerd.

De activa zijn bekend en de passiva.

Wij weten waar wij aan toe zijn.

Wanneer een onderneming een beroep wil doen op de kapitaalmarkt, wanneer zij dus geld wil lenen voor uitbreiding van het bedrijf, dan stelt zij de prospectus samen. Daarin vertelt ze precies

hoe de zaak er voor staat. Zij geeft aan welke bezittingen zij heeft. Zij biecht precies haar reeds aangegane schulden en verplichtingen.

En voor alles laat zij zien dat het bedrijf gezond is, waard om er geld in te steken. Welnu, het bedrijf der Nederlandse samenleving bevindt zich in een dergelijke situatie. Dat bedrijf heeft geld nodig, veel geld. Een stroom van millioenen gulden is in de eerstvolgende jaren nodig voor woningbouw, voor scholenbouw, voor industrialisatie. Om straks één arbeider in de industrie aan het werk te zetten, moet alleen reeds f 18000 worden geïnvesteerd. De verwachting is dat in de eerstvolgende jaren 300.000 arbeiders in den industriële sector te werk gesteld moeten worden. Daarvoor alleen is nodig f 5400.000.000. Een niet gering bedrag.

Daarom is dus een goed prospectus nodig.

De zaak moet gezond zijn.

Welnu, de sluitende begroting en de ietwat verbeterde positie in de staatsbalans, vormen samen dat prospectus. In dit licht moet men de begroting bezien.

En gaat er nu een zucht van verlichting op onder ons volk?

Is het nu zo dat de gewone man er in medeleeft?

Wie gelooft er eigenlijk iets van?!

Practisch niemand!

En dat is benauwend.

Wij hebben een bekwaam minister van Financiën, die dag en nacht zwoegt om orde op zaken te stellen. En als hij dan na jarenlang tobben met een sluitende begroting voor den dag komt wordt deze eigenlijk met ijzige onverschilligheid ontvangen.

Hoe komt dat?

Dat komt in de eerste plaats door de devaluatie. Die devaluatie zet alles weer op losse schroeven. In de begroting zitten toch al genoeg onzekere elementen. Aan het einde van zijn verslag noemt de minister er enkele op. Omtrent de financiële verhouding met Indonesië kunnen nog geen nadere mededelingen worden gedaan. Enkele belastingwijzigingen zijn in de begroting nog niet verwerkt. Gehoopt wordt dat de levensmiddelen subsidie nog verder kan worden verlaagd, maar of dit zal gelukken...? Als gunstige factor staat daar tegenover, dat de Amerikaanse hulp in de begroting niet is verwerkt.

En daar komt nu de devaluatie nog boven op.

Cripps en Lieftinck lieten zich beiden nog al optimistisch uit over de gevolgen van deze devaluatie. Cripps berekende, dat de kosten van het levensonderhoud slechts met 1% zullen stijgen. Lieftinck volstond met de mededeling, dat zij in ieder geval veel minder zullen stijgen dan het percentage der devaluatie. Maar hoe dat nu zal uitpakken?

Prof. Tinbergen heeft berekend, maar dat was vóór de devaluatie, dat wanneer de kosten van levensonderhoud met 1% stijgen de werkloosheid met 15000 man zal toenemen, terwijl een prijs-

stijging van exportproducten met 1% een toename van 300.000 werklozen veroorzaakt. En daarom mogen de kosten van het levensonderhoud onder geen beding omhoog.

Maar daar komt nog een tweede reden bij.

Wat is er nl. van de vorige begrotingen terecht gekomen?

De minister heeft zich de nodige moeite getroost om in de stukken ook over te leggen een vergelijkende staat van de begrotingscijfers.

De cijfers der geraamde uitgaven waren als volgt:

1946	f 6.002.800.000
1947	f 4.707.400.000
1948	f 4.488.600.000
1949	f 3.846.600.000
1950	f 4.096.900.000

Naar de begrotingscijfers te oordelen een bevredigend resultaat. Jaar op jaar worden de uitgaven minder. Minder prettig is dat voor 1950 een hoger bedrag wordt geraamd dan voor 1949. Maar dit wijst er wellicht op dat de minister van oordeel is dat zo rond de f 400.000.000 per jaar aan uitgaven het normale peil moet worden geacht.

En tenslotte een begroting is dan ook maar een begroting.

Belangrijker is het te weten hoe het met de werkelijke uitgaven gesteld is.

1946	f 4.638.800.000
1947	f 5.231.400.000
1948	f 5.339.900.000

Dat is dus wel een geheel ander beeld.

Begroot werd een aflopende reeks.

De werkelijkheid toont een klimmende reeks.

Maar voor een juiste beoordeling van deze cijfers moet weer met een aantal nadere mededelingen worden gerekend. Want die cijfers geven op zich zelf weer een te ongunstig of een te gunstig beeld. Ten laste van 1946 moet nl. nog een bedrag van f 560.000.000 worden gebracht en ten laste van 1947 nog f 84.000.000. Daartegenover zijn in 1948 uitgaven gedaan die niet ten laste van dat dienstjaar komen maar op 1946 en 1947 drukken en dat wel tot een bedrag van f 577.000.000. Met optellen en aftrekken komen wij er dan wel niet, maar daarmee rekening houdend wordt de opstelling dan ongeveer als volgt:

1946	f 5.198.800.000
1947	f 5315.400.000
1948	f 4762.900.000

Na deze rectificaties blijkt dan dat de uitgaven van 1946 rond f 800.000.000 te hoog waren geraamd, voor 1947 rond f 600.000.000 te laag en voor 1948 f 300.000.000 te laag. De resultaten over 1949 zijn nog niet bekend maar de minister deelt nu reeds mede dat de uitgaven waarschijnlijk opnieuw f 300.000.000 hoger zullen zijn dan de raming. Is het een wonder dat men weinig waarde hecht aan de begroting.

Van die begrotingen klopt maar bitter weinig.

Het ene jaar — na het achteraf aanbrengen van allerlei rectificaties f 800.000.000 te veel — de andere jaren f 600.000.000 en f 300.000.000 te kort. Wat heeft men dan aan een begroting als er toch niets van klopt.

En nu de inkomsten.

Daar is het al niet veel beter.

De werkelijke ontvangsten waren:

1946	f 3.688.300.000
1947	f 4.038.900.000
1948	f 4.049.500.000
1949	f 3.716.000.000

(vermoedelijk)

En deze inkomsten waren alle hoger dan de raming en wel:

1946	f 363.400.000
1947	f 1439.900.000
1948	f 1207.500.000
1949	f 412.300.000

(vermoedelijk)

Men ziet, ook wat de inkomsten betreft waren de schattingen er nogal eens naast. In 1946 waren zij 10% hoger dan geraamd. In 1947 niet minder dan 35% in 1948 nog 30% en in 1949 vermoedelijk 12%. In ieder geval in de voorgaande jaren kwam het er op een paar honderd miljoen; ja op een miljard meer of minder niet aan. Is het dan een wonder, dat men over de sluitende begroting voor 1950 niet zo enthousiast is? Waarom zou de begroting voor 1950 geen verrassingen meer opleveren.

De begroting van 1950 sluit.

Maar hoe?

1e. Van een werkelijke inkrimping der staatsuitgaven is geen sprake. Integendeel voor 1950 worden zij f 210.000.000 hoger geraamd dan voor 1949.

2e. De hogere raming is niet tengevolge van militaire uitgaven, de uitgaven voor oorlogsherstel en die voor den dienst van de staatsschuld, die f 25.000.000 c.q. f 111.000.000 lager worden geraamd dan over 1949 en wier percentage van het totaal der Rijksuitgaven dan ook daalde van 51.6 % tot 50%. Hierdoor wordt nog eens nadrukkelijk de aandacht gevestigd op het feit, dat juist op de hoofdstukken, waarop naar het oordeel van de minister bezuinigd kan worden, niet bezuinigd wordt.

3e De devaluatie houdt in een erkenning, dat de rijksfinanciën onderhevig waren aan de zich doorzettende inflatie. Zij demonstreert de mislukking van de tot nu toe gevolgde financiële politiek.

4e. Dat de begroting sluit is niet te danken aan de inkrimping van de veel te ruime overheidstaak maar aan het gebruik van het domme rode potlood, waarmee de opbrengst der belastingen f 310.000.000, of ruim 10 % hoger werd berekend en waardoor de inkomsten van den staat in een ondragelijke verhouding komen te staan tegenover de nationale productie.

De begroting sluit!

Waarvan nota.

Stand Millioenplan

September 1949

Ingekomen na vorige opgave: Totaal afgedragen:		Utrecht f 150.—; Zeist f 1000.—;
Kieskring Amsterdam	f 27.716.—	Centrale K.V. Utrecht f 58.50;
particuliere gift f 2.—.		Soestdijk-Soest-Zuid f 58.55; Cent-
Kieskringen Arnhem en Nijmegen..	f 56.515.63	trale K.V. Utrecht f 24.—; Leus-
Eibergen f 365.—; Kootwijker-		den f 5.—; Zeist f 500.—; Zegveld
broek f 50.50; Oosterbeek f 198.48;		f 0.50; Centrale K.V. Utrecht
Gameren f 455.—; Vorden f 348.—;		f 20.—; De Bilt f 13.—; Zuilen
Teuge-Twello f 61.50; Nijmegen		f 77.75.
f 33.45; Neede f 149.50; Wester-		Kieskring Zwolle
voort f 50.—; Arnhem f 150.—.		f 38.759.98
Kieskring Assen	f 41.000.—	Oldenzaal f 4.50; Ommen f 126.—;
Kieskring Dordrecht	f 82.961.57	Streukel f 15.—; Hasselt f 285.—;
Barendrecht f 25.—; Asperen		Almelo f 156.—; Steenwijkerwold
f 88.—; Zwijndrecht f 28.—; Cen-		f 28.50; Zwollerkerspel f 80.—;
trale f 18.000.—; Delft f 250.—;		Zwollerkerspel-Berkum f 161.50;
particuliere gift f 100.—.		Zwollerkerspel buiten de Sassen-
Kieskring 's-Gravenhage	f 32.907.50	poort f 117.—; Hengelo (Ov.)
Centrale f 7.100.—.		f 32.55; Balkbrug f 54.50; Notter
Kieskring Groningen	f 66.625.64	(gem. Wierden) f 100.—; Dedems-
Onnen f 236.—; Loppersum f 165.50;		vaart f 715.50.
Oldehove f 359.50; Sebaldaburen		Diversen
f 40.—; Oosterhoogebrug 207.—;		f 10.—
Appingedam f 302.75; Thesinge		
f 58.—; Spijk f 35.50.		f 695.697.24
Kieskring Haarlem	f 35.824,17	
Hilversum f 450.—; Haarlem		
f 53.25; Nederhorst den Berg		
f 25.—; Weespercarspel f 17.20;		
Weesp f 18.85; Muiden f 180.—;		
Haarlem f 19.—.		
Kieskring Den Helder	f 30.000.—	
Kieskring 's-Hertogenbosch	f 10.381.35	
particuliere gift f 7.50.		
Kieskring Leeuwarden	f 77.389.97	
Achtkarspelen f 100.—; Barradeel		
f 90.12; Het Bildt f 318.—; Bols-		
ward f 200.—; Dokkum f 97.—;		
Gaasterland f 173.—; Hindelopen		
f 21.75; Kollumerland f 253.—;		
Leeuwarderadeel f 164.05; Oost-		
stellingwerf f 74.—; Opsterland		
f 214.—; Tietjerksteradeel f 20.—;		
Centrale f 1137.20.		
Kieskring Leiden	f 56.192.10	
Noordwijk aan Zee f 200.—; Cen-		
trale f 3000.—; Capelle a/d IJssel I		
f 55.50.		
Kieskring Maastricht	f 2.799.29	
Treebeek f 168.50.		
Kieskring Middelburg	f 27.558.59	
Oosterland f 75.—; Oostkapelle		
f 68.—; Zierikzee f 9.50; Vlissin-		
gen f 72.80.		
Kieskring Rotterdam	f 67.500.—	
Centrale f 1000.—.		
Kieskring Tilburg	7.694.50	
gift f 7.50; Centrale f 300.—.		
Kieskring Utrecht	f 33.860.95	
Zegveld f 50.—; Centrale K.V.		
Utrecht f 114.25; Leersum f 280.—;		
Loosdrecht f 70.—; Centrale K.V.		

Commissie Gemeenteprogram

Het bestuur van het Verband van Verenigingen van Antirevolutionaire Gemeente- en Provinciebestuurders heeft een commissie ingesteld tot het ontwerpen van een model van, wil men een leidraad voor een A.R. gemeenteprogram.

Deze commissie is samengesteld als volgt: P. Bergsma, Gemeentesecretaris, Zeist N. v. d. Brugge, Wethouder, Middelharnis. Dr J. de Nooij, Wethouder, Utrecht. M. W. Schakel, Burgemeester, Noordeloos. Mr E. J. E. G. Vonkenberg, Raadslid, Gorinchem.

J. Wilschut, Raadslid, Rotterdam. Als secretaris en adjunct-secretaris treden op Mrs Groen en Verplanke.

* * *

Ten einde deze commissie over het nodige materiaal beschikke wordt aan de secretarissen van (centrale) kiesverenigingen in plaatsen, waar een gemeente-program is vastgesteld, dringend verzocht daarvan onverwijld 10 exemplaren toe te zenden aan het secretariaat der commissie, Dr Kuypersstraat 5, 's-Gravenhage.

Men vermeldde daarbij, in welk jaar het program werd vastgesteld alsmede of het nog geldt.

STEL NIET UIT TOT MORGEN WAT GIJ HEDEN DOEN KUNT!

Attentie!

Wij zullen het dit keer over maar één onderwerp hebben. Dat moet dus wel iets wezen! Inderdaad, de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie verdient alle aandacht, meer aandacht dan zij vaak krijgt. Ze treft het niet erg, deze „actrice”. Op het moment, waarop zij in het huidige bedrijf op het politieke toneel komt, wordt de belangstelling juist sterk naar andere rollen getrokken.

Daar is de Indonesische kwestie met de Ronde Tafel Conferentie; en daar is de hachelijke financieel-economische toestand en de devaluatie. Naast deze geweldige zaken lijkt de rol van de bedrijfsorganisatie wel zeer simpel.

Maar vergis U niet. Die P.B.O. doet in belangrijkheid niets onder voor de andere problemen, die ons bezig houden. Hier wordt immers een nieuwe maatschappelijke orde opgebouwd, een nieuw gebouw opgetrokken, waarin ons Nederlandse bedrijfsleven zal gaan wonen. Wie dat bedenkt, zal het verstaan, dat men van dit wetsontwerp al geschreven heeft, dat het in belangrijkheid niet onderdoet voor een Grondwetsherziening.

Een nieuwe verhouding tussen Nederland en zijn Overzeese Gebieden, wie zal het belang daarvan ontkennen? Maar een nieuwe verhouding tussen arbeider en patroon raakt ons nog veel directer. Dat heeft de Tweede Kamer wel begrepen. Zestien sprekers hebben gedurende drie middagen en een avond het woord gevoerd over dit ontwerp. Dat was niet alles even best. Er was ook wel wat kaf bij. Maar er was ook koren. Er waren ook goede redevoeringen met fundamentele beschouwingen. De meningen stonden duidelijk tegenover elkaar. Blijkt daaruit ook niet de belangrijkheid van het ontwerp, dat men het onmogelijk los kan maken van de fundamentele opvattingen van de verschillende groeperingen? Opvattingen over de mens, de samenleving, de Staat.

Geen samenwerking, maar strijd

De heer Wagenaar en zijn vrienden moeten er niets van hebben. Zij voeren ons in gedachten terug naar de tijd, waarin de idee der bedrijfsorganisatie ontstaan is. Dat was in de vorige eeuw. Toen gold enerzijds als de hoogste economische wijsheid — van sociale wijsheid wilde men nog helemaal niet weten — dat ieder maar voor zich zelf moest zorgen. Ja, dat had de economische wetenschap uitgemaakt; zo zou men tot de beste resultaten komen. Discussie gesloten. Tegelijk was er een andere economie, even stellig, die tot andere resultaten kwam. Deze, dat die kapitalistische economie met haar vrijheidsverering tot steeds scherper tegenstellingen moest voeren. Tegenstellingen, die zich uitten in steeds feller strijd tussen de maatschappelijke klassen, tussen de bezitters en de „have-nots”, tussen de bourgeoisie en het proletariaat.

De kapitalistische maatschappij als de hoogste wijsheid of als de oorzaak van alle ellende. Dat lijkt wel de grootst mogelijke tegenstelling. Maar toch is er nog iets gemeenschappelijks in. In beide gevallen deed men het alleen met de economie, met de wetenschap, met het menselijk verstand. En in beide gevallen vergat men, dat ook in het economisch leven nog andere normen gelden. Daarom moest men in christelijke kring, waar die andere normen, uit Gods Woord, wel doorklonken, tot een andere opvatting komen. Geen individuen los naast elkaar, maar ook geen strijd tussen de klassen. Maar de opdracht elkaar te vinden, elkaar de hand te reiken. Heb Uw naaste lief als Uzelf. Dat was de bron, waaruit de gedachte der bedrijfsorganisatie voortkwam.

Zoals gezegd, de communist Wagenaar wilde daar niet van weten. De communisten willen van niets weten, wat de verhouding tussen werkgever en werknemer verbetert. Natuurlijk niet. Het proletariaat moet vijandig staan tegenover het burgerdom. De revolutionaire gezindheid moet worden aangewakkerd. Haat tegen de „bourgeoisie” moet er zijn. En nu zullen arbeider en patroon samen aan de tafel zitten? Dat is zand in de ogen van de arbeiders strooien, vindt de heer Wagenaar. Geen samenwerking, maar klassenstrijd.

De streken van de Vos

Een vos verliest wel zijn haren, maar niet zijn streken. De Tweede Kamer toont, het U nog krasser. Daar is men de hele Vos kwijt, maar zijn streken zijn er nog.

Drie en een half jaar geleden heeft de toenmalige minister Vos — in afwachting van de socialistische meerderheid in de Kamer, waarvan de P. v. d. A. nog zo zeker was, begin 1946 — een voorontwerp van wet op de bedrijfsorganisatie gepubliceerd. Dat was dan socialistische bedrijfsorganisatie. Het had meer te maken met socialisme dan met bedrijfsorganisatie. Nu, dat ontwerp is grondig gekraakt en na de verkiezingen is Vos naar Verkeer en zijn ontwerp naar het archief getransporteerd. Maar de streken van dit ontwerp leefden nog voort in de rede van de heer Nederhorst.

Wat wilden die socialistenv? Zij vinden dat de Staat de leiding moet hebben in het economisch leven. Eigenlijk staan zij dicht bij die oude-liberalen en die Marxisten. Ook hier vindt men de gedachte, dat de mens het met zijn economische kennis een heel eind brengen kan. Wanneer men maar goede plannen maakt en de zaak precies volgens het boekje laat lopen, dan komt men er wel. Maar volgens het boekje kan het alleen lopen als alles van een centraal punt uit geregeld wordt. De Staat moet dus de leiding hebben.

Maar die Staat kan niet alles volledig in handen houden. De socialistenv begrijpen wel, dat de mensen van al dat geregeld van boven af op den duur

genoeg krijgen — en die „duur” duurt niet zo heel lang. Daarom moet de Staat bij de uitvoering van zijn plannen de mensen zelf inschakelen. Daarvoor past de gedachte van de bedrijfsorganisatie opperbest. Alleen — de Staat moet natuurlijk de touwtjes stevig in handen houden. Dat voorontwerp-Vos is verdwenen. De commissie v. d. Ven is met een ander project gekomen. Een, waarin de bedrijfsorganisatie veel minder een zaakje van den staat is en veel meer een aangelegenheid van het bedrijfsleven, dat autonoom zelf zijn zaken regelt in overleg tussen allen, die bij dat bedrijfsleven betrokken zijn. Daarover zijn de heer Nederhorst en de zijnen helemaal niet te spreken. En hij heeft door een aantal amendementen hard zijn best gedaan, de staat weer naar voren te halen. Zoals Vos dat destijds wilde.

Verbroken accoord

Wij hadden het daarnet over de commissie-v. d. Ven, die dit wetsontwerp heeft voorbereid. Daarin waren alle schakeringen van ons volk vertegenwoordigd. En daarin was men het voor een belangrijk deel eens geworden. Maar de Regering heeft zich niet geheel aan dat accoord gehouden.

De commissie had zich ook afgevraagd, wat het doel is van de bedrijfsorganisatie. Duidelijk had zij aangegeven, dat de P.B.O. niet in de eerste plaats een staatsorgaan moet worden. Het moet een organisatie van het bedrijfsleven worden. Daarin mag men met het algemeen belang geen loopje nemen; dat mag men nergens. Maar dat algemeen belang is niet het directe doel van deze P.B.O. Ieder bedrijfsorgaan heeft in de eerste plaats te letten op het belang van de eigen bedrijfstak. Dat zij dit bedrijfsbelang niet eng moet zien, niet tot schade van de rest een egoïstisch groepsbelang moet nastreven, dat spreekt daarnaast vanzelf.

De Regering heeft dit nu omgedraaid. Zij stelt de bedrijfsorganen tot taak, het algemeen belang te behartigen. Dat is primair. En het bedrijfsbelang wordt pas op de tweede plaats genoemd.

Of dit voor de practijk veel zal uitmaken? Misschien niet. Maar het is goed, bij het begin van de P.B.O. de zaak duidelijk te stellen.

Wat wil men, een echte bedrijfsorganisatie of een aan de staat dienstbare bedrijfsorganisatie?

De heer Schouten wil het eerste. Bedrijfsorganisatie wil immers primair zeggen, dat werknemer en werkgever elkaar de hand reiken; dat zij samen hun gemeenschappelijke belangen gaan bespreken. Dat de overheid daarbij een oogje in het zeil houdt, dat kan soms zijn nut hebben. Mits dit niet ont-aardt in bevoegding van het bedrijfsleven door de staat.

Meetskunde-les

Wij praten nu al een hele tijd over dit ontwerp, zonder dat verteld is, hoe het er precies uitziet. Het lijkt wat op wiskunde. Er is een top en er zijn horizontale en verticale lijnen.

De top is een orgaan, dat heel het bedrijfsleven overziet: de Sociaal-Economische Raad. Deze zal bestaan uit werkgevers, werknemers en vertegenwoordigers van de Regering, elk voor een derde

deel. Die raad wordt een advies-orgaan van de regering; zij heeft het toezicht op de bedrijfsorganen; en zij zal eventueel verordeningen mogen maken, waar de wetgever hem deze bevoegdheid verleent. De S.E.R. kan dus een belangrijk orgaan worden. Met publiekrechtelijke bevoegdheden, dus. Wat hij doet, bindt ieder, die met de bewuste materie te maken heeft, of men wil of niet. Hij zal bindende verordeningen kunnen maken voor allen, die tot een bepaalde groep behoren.

Onder die S.E.R. denkt men zich dan een netwerk van horizontale en verticale lijnen. Verticale organen omvatten alle bedrijven, die zich bezig houden met een bepaald product, van de wieg tot het graf. U moet daarbij denken aan de huidige bedrijfsschappen voor de voedselvoorziening en de rijksbureaux. Het bedrijfsschap voor zuivel bemoeit zich met de melk en laat die niet los, voor die in de vorm van boter en kaas op Uw boterham ligt. De boer, de zuivelfabriek, de handelaar, de winkelier, allemaal horen zij op hun tijd iets van dat instituut. Omdat het hier steeds draait om een bepaald product spreekt de wet van een product-schap.

Dwars daardoor lopen de horizontale lijnen. Die raken dus — dat is duidelijk — verscheidene producten. Een horizontaal orgaan omvat al de bedrijven, die een bepaalde functie hebben. Hier vindt U een voorbeeld in de Woltersomse organisatie met haar bedrijfsgroepen en vakgroepen. De bedrijfsgroep detailhandel omvat alle winkeliers, onverschillig wat er in hun winkel te koop is. Het gaat dus niet om het artikel, maar om den aard van het bedrijf. Daarom noemt de wet deze horizontale organen bedrijfsschappen.

Een belangrijk punt echter: Die S.E.R. komt er, als dit ontwerp wet wordt. Maar die product-schappen en bedrijfsschappen komen er niet zo maar. Deze wet regelt wel hun inrichting enz., maar ze moeten apart nog ingesteld worden. Deze wet is daarom slechts een „raamwet”.

Het afgedwaalde schaap

We hebben nu een orgaan voor het gehele bedrijfsleven; wij hebben organen voor bedrijfstakken, voor groepen van verwante ondernemingen. Daarin krijgt men dus bestuursorganen, waarin werkgevers en werknemers elkaar treffen. Maar aan de voet van alles staan de afzonderlijke ondernemingen. Dat zijn de stenen, waaruit het gebouw van het bedrijfsleven is opgetrokken.

Aanvankelijk wilde men ook een regeling voor de ondernemingsraden in het ontwerp opnemen. Zo stond het ook in het rapport van de commissie-v. d. Ven. Maar dit was de socialisten niet naar de zin. Zij wilden die ondernemingsraden in een afzonderlijke wet.

In feite maakt het misschien niet zoveel uit. Het gaat om de gedachte die er achter zit. Voor de socialisten is de bedrijfsorganisatie een staatsorgaan. Maar in de ondernemingsraden spreekt de staat geen directe rol. Daar gaat het voor hem om het meespreken van de arbeiders over de zaken van de onderneming. Daar willen zij de medezeggenschap verwerkelijken. De Ondernemings-

raden zijn voor hen iets anders dan de bedrijfsorganisatie.

Voor de protestants-christelijke partijen en voor de K.V.P. ligt dit anders. Heel de bedrijfsorganisatie is voor hen een kwestie van samendoen van allen, die deel hebben aan het bedrijfsleven. Dat geldt voor het grote en voor het kleine, voor de enkele onderneming en voor de bedrijfstak. Daarom zien wij de ondernemingsraden en de bedrijfsorganisatie als een geheel.

In het Kabinet kregen de socialisten ook op dit punt hun zin, tegen het rapport van de commissie v. d. Ven in. Dit was bij amendement niet te herstellen. Maar de heer Sapelkamp zag een andere mogelijkheid. Hij stelde een motie voor, waarin de Regering werd uitgenodigd, het afgedwaalde schaaap naar de stal terug te brengen, d.w.z. de ondernemingsraden weer in het ontwerp-P.B.O. op te nemen.

Groei of dressuur

Terwijl wij dit schrijven is de strijd nog in volle gang. De inzet is van groot gewicht. Hoe zal de P.B.O. er uit zien? Wordt zij van socialistische makelij? Dan is het gevolg niet moeilijk te voorspellen. Dan zal men de bedrijfsorganen gaan beschouwen als organen van de overheid. De P.v.d.A. wil alle nadruk liggen op de productschappen. In

die organen staat het product op den voorgrond. Daar zal men dus vooral de economische kant van de zaak in ogenschouw nemen. Wat komt daarvan? Als men niet oppast alleen dit, dat men die productschappen zal gaan beschouwen als rechtstreekse voortzettingen van de bestaande publieke organen: de rijksbureaux en de bedrijfschappen voor de voedselvoorziening. Men zal ze accepteren zonder sympathie en ze zo spoedig mogelijk weer liquideren.

Of zal men deze P.B.O. werkelijk een organisatie van het bedrijfsleven worden? Met organen, waarvan men voelt: dit is iets van ons. Voor de Christelijke partijen zijn de bedrijfschappen van groot belang. Daar staat niet het product, maar de aard van den arbeid op den voorgrond. Daar leeft men in de sociale sfeer, waar men eigenlijk elkaar al lang gevonden heeft. Men denke maar aan de C.A.O. Vanuit deze bedrijfschappen kan men voortbouwen aan een gezonde organisatie, van allen, die deel hebben aan het bedrijfsleven. Er zijn nog weerstanden te overwinnen. Nog niet overal leeft de idee der bedrijfsorganisatie. Maar in luttele jaren is al veel bereikt. Een goede, gezonde bedrijfsorganisatie zal de mogelijkheden bevatten, uit te groeien tot een nieuwe maatschappij-vorm, die gedragen wordt door allen, die er deel aan hebben.

Het karakter der

Staatkundig Gereformeerde Partij

door Mr C. J. VERPLANKE

Het is merkwaardig, dat, ondanks een zeker coördinatiestreven, ook van Christelijke zijde, na den oorlog een politieke partij opnieuw zelfstandig is opgetreden, die haar vooroorlogs stemmenpercentage ongeveer heeft gehandhaafd. Wij hebben het oog op de Staatkundig-Gereformeerde Partij, die bij de Kamerverkiezingen van 1918, 1922, 1925, 1929, 1933, 1937, 1946, 1948 resp. door 0.39, 0.91, 2.03, 2.27, 2.51, 1.94, 2.14, en 2.37% van ons volk gesteund werd. Het valt dus niet te ontkennen, dat sinds de bevrijding deze partij zelfs van enigen groei heeft blijk gegeven.

Na den oorlog is in de antirevolutionaire pers nog in 't geheel geen aandacht aan haar geschonken en, al was de vooroorlogse verhouding tussen de Anti-Rev. Partij en de S.G.P. inderdaad van dien aard, dat iedere poging tot toenadering bij voorbaat vruchteloos was — zulks mede ten gevolge van de uiterst felle kritiek van Staatkundig-Gereformeerde zijde —, thans verdient het zeker overweging beider verhouding opnieuw onder ogen te zien. Het is toch immers zo, dat nog steeds een niet

te verwaarlozen sector van ons Christelijk volksdeel de S.G.P. meent te moeten prefereren boven onze Anti-Rev. Partij en deze laatste door het optreden der S.G.P. ongetwijfeld aan stemmental heeft ingeboet.

Terwijl men na de bevrijding doende is geweest met een federale samenwerking met de Christ. Hist. Unie, is van enige toenadering naar Staatkundig-Gereformeerde zijde in denzelfden zin niets gebleken. En heeft juist de houding der Christ. Hist. Unie inzake de Indische kwestie ons diep teleurgesteld, het was toch de S.G.P., die ons in dezen steeds terzijde stond. De vraag is dus zeer zeker gerechtvaardigd, of een federaal verband met de S.G.P. niet tot de meer voor de hand liggende mogelijkheden behoort.

Voor de beantwoording van die vraag is enige kennis van de S.G.P. onontbeerlijk. Inzicht in het karakter, de beginselen en de praktische politiek der S.G.P. kan dan dienen om de oorzaken voor dit gescheiden optrekken op te sporen en tevens gewenst zijn voor het verwekken van beter begrip, voor het oprui-

men van misverstanden, het afbakenen van elkanders positie en het onder ogen zien van de mogelijkheid om gelijkgerichte krachten in ons politieke leven saam te ballen tot een meer betekenend eenheidsfront tegen den wassenden stroom van staatsoverheersing.

Opgericht in 1918 onder de bezielende leiding van Ds G. H. Kersten, deed zij in 1922 haar intree in de Tweede Kamer in de persoon van haar voorzitter, bracht zij in 1925 een tweeden vertegenwoordiger in de Staten-Generaal in de persoon van Ds P. Zandt, wist zij in 1929 zelfs een derden candidaat, Ir C. N. van Dis, naar het Binnenhof af te vaardigen en bleef zij vanaf 1937, toen de heer Van Dis het veld weer moest ruimen, tot op heden als twee-mans-fractie haar plaats in de Tweede Kamer innemen. Ds Kersten, die wegens zijn gedragingen in den bezettingstijd het parlementaire toneel moest verlaten — in Sept. 1948 is hij overleden —, werd in 1946 als fractieleider opgevolgd door Ds Zandt, terwijl Ir Van Dis de volksvertegenwoordiging weer binnentrad.

De S.G.P. heeft, mede tengevolge van het optreden van enkele Hervormde predikanten (o.m. Ds Zandt, Ds J. van Dijk, Ds Dorsman), haar kiezers voor een groot deel gerecruteerd uit de leden van den Gereformeerden Bond in de Ned. Herv. Kerk, al brengen ook velen hun stem uit op de antirevolutionaire lijst (men denke aan de bekende predikanten Ds Fokkema, Prof. Severijn en den inmiddels overleden Ds Van Grieken). Daarenboven volgden nagenoeg alle leden der Geref. Gemeenten hun kerkelijken leider, Ds Kersten, op het politieke pad, terwijl verder een deel der Chr. Gereformeerden, tot welke kerkformatie de heer Van Dis en het hoofdbestuurslid Ds C. Smits behoren, het zijne bijdraagt in de versnippering van wat in politicis eensgeestes diende te zijn.

Men mag helaas niet voorbijgaan aan het feit, dat de S.G.P. voornamelijk is ontstaan uit reactie tegen de samenwerking der Prot.-Christelijke partijen met de Rooms-Katholieken. Hoe de S.G.P. zich een andere Kabinetssamenstelling zou hebben voorgesteld, waarin wij evenzeer de gelegenheid kregen onze beginselen in practijk te brengen, heeft zij nooit uiteengezet. Het is met name de fel anti-Roomse gezindheid, waardoor zij gedragen wordt, al spelen andere factoren (een andere sociale instelling, wraking van het algemeen kiesrecht, verzet tegen de verzekering en de verzekeringsdwang) eveneens een belangrijke rol.

Sinds de samenwerking met de Rooms-Katholieken tot het verleden behoort, trekken de

Staatkundig-Gereformeerde afgevaardigden in de Staten-Generaal echter meestentijds één lijn met de antirevolutionaire oppositie. Daarentegen is in de kleinere gemeenteraden het optreden der S.G.P. nog steeds vaak volkomen tegenovergesteld aan dat der antirevolutionairen en, mocht de buitenstaander op grond van de eensgezinde samenwerking in de Staten-Generaal de hoop koesteren, dat beide partijen in de naaste toekomst zullen ineen-smelten, dan wordt hij in zijn verwachtingen wel teleurgesteld, wanneer hij kennis neemt van de uitlatingen der S.G.P. in haar pers en in haar gemeenteraadsfracties. De Provinciale Staten kunnen daarbij buiten beschouwing worden gelaten, omdat slechts de Staten van Gelderland, Utrecht, Overijssel, Zuidholland en Zeeland resp. 1, 1, 1, 3 en 4 Staatkundig-Gereformeerde leden tellen.

Wanneer wij thans de vraag onder ogen zien, of de verschillen tussen S.G.P. en Anti-Rev. Partij inderdaad dermate ingrijpend zijn, dat in dezen tijd van toenemende afval gescheiden optrekken verantwoord moet worden geacht, dan zouden wij daarbij willen wijzen op een verschil in practisch optreden en een verschil in principe.

Het meest in het oog lopend is ongetwijfeld het verschil in optreden. Dit is voor een niet gering deel te danken aan het overheersen van het kerkelijk element in de S.G.P., d.w.z. aan de nauwe verbondenheid tussen het kerkelijke en het politieke leven der Staatkundig-Gereformeerden. De propaganda-redevoeringen in den verkiezingstijd dragen meer het karakter van een preek dan van een politieke rede: de aankondigingen van deze redevoeringen bevatten dan ook meer een opwekking tot het aanhoren van de aloude Waarheid, veelvuldig geciteerd uit de geschriften der oudvaders (Trigland, Fruytier, Lodestijn, de bekende mysticus Teellinck uit Walcheren, Wilhelmus en Theodori à Brakel, Schortinghuis, Smijtegelt, Comrie), dan tot verdieping in de studie der politieke beginselen. Ons bezwaar richt zich daarom niet zozeer tegen datgene wat in het algemeen *wel*, als wel tegen datgene wat *niet* naar voren gebracht wordt. Tegen een goede preek bestaat op zichzelf waarlijk geen bezwaar, maar de reclame daarvoor als voor een verkiezingsrede achten wij niet op haar plaats. En wil men werkelijk een politieke uiteenzetting geven, dan is men verplicht zijn hoorders over practische en principiële *politieke* vragen in te lichten. Het optreden der Staatkundig-Gereformeerde vertegenwoordigers in de Kamer en ook in de raden geschiedt in overeenstemming met hun kerkelijke sprake in stijl en tale Kana-

ans. Men kan dan ook nauwelijks een glimlach onderdrukken, wanneer men verneemt, hoe indertijd een S.D.A.P.-kamerlid de stilte, ontstaan tussen twee gedragen volzinnen van Ds Kersten tijdens één zijner redevoeringen in de Kamer, verbrak met een plechtig „Sela”. „De Banier”, het orgaan der S.G.P., heeft eveneens veeleer het karakter van een kerkblad voor Gereformeerden in de diaspora dan van een politiek orgaan. De voorpagina bevat een meditatie, de laatste pagina de predikbeurten van een geselecteerde groep predikanten uit talloze gereformeerde kerkformaties, die in fine in de rubriek „Diverse samenkomsten” de bekroning van de kerkelijke gedeeldheid vinden.

Kortom, terminologie en optreden vinden bij een bepaalde groep van dit kerkvolk, dat behalve een aantal predikanten slechts een enkelen intellectueel telt en dat aan een zekere doperse wereldmijding niet vreemd is, nog immer weerklank.

In dit verband mag het verzet tegen deze beklemtoning van gevoelsoverwegingen in Staatkundig-Gereformeerden kring zelf niet ongenoemd blijven. Een comité van bezwaarden deed reeds 'n tweetal brochures het licht zien en overweegt de uitgave van een eigen orgaan. Hieruit blijkt, dat niet alleen weerstand wordt geboden tegen het dictatoriale optreden van het Partijbestuur (de tweede brochure is getiteld „Die tyranny verdrijven”!), maar dat ook wordt gestreefd naar een betere politieke meningsvorming in de partij zelf. In het algemeen volgt men name-

lijk gedwee de „leiders” en heeft men zelf weinig begrip van de zaken, waarom het gaat. Van een serieuze weerlegging van andermans (i.c. antirevolutionaire) opvattingen is dan ook zelden sprake. Beweert een ander iets over de S.G.P., dan is dat „leugen en laster”. In „De Banier” d.d. 23 Sept. 1948 bijv. schrijft Ds Zandt, dat de S.G.P. is opgericht „onder leugen en laster” en „niet uit zucht tot scheurmaking, gelijk hun dat geheel ten onrechte al liegende en lasterende voor de voeten is geworpen” en dat zij door de tegenstanders (kennelijk de Antirevolutionairen — „het verwaterd, met Rome heulend Christendom”, zoals „De Banier” hen pleegt te noemen) „die haar en haar bestaan gram waren, leugenachtig en lasterlijk als een kerkelijke club werd voorgesteld”.

Tegen een dergelijke strijdwijze verzet zich genoemd comité. De titel „Bouwen, niet breken” van de eerste brochure is dan ook veelzeggend!

Uit een en ander zal duidelijk geworden zijn, dat het verschil in practisch optreden een niet geringe rol speelt. Toch rechtvaardigt dit in genen dele een dermate zelfstandige actie als tot nu het geval is. Op grond daarvan althans mag de huidige politieke gescheidenheid zeker niet worden gehandhaafd.

Er is echter ook een principiël verschil tussen beide partijen. In een volgend artikel zullen wij daartoe de beginselen der S.G.P. onder ogen zien.

Handhaving der Zondagsrust

Mr K. Groen

Antwoord aan Prof. Donner

Na lezing van Prof. Donner's kanttekeningen (Ned. Ged. 31 Augustus 1949) bij mijn beschouwingen over Handhaving der Zondagsrust (Ned. Ged. 30 Juni 1949) kan ik mij niet ontworstelen aan den indruk, dat in zijn opvatting het christelijke van staat en Overheid een bijkomend iets is. Het komt mij voor, dat hij uitgaat van een „natuurlijken” staat, die daar, „waar overheidspersonen en onderdanen in meerderheid van het Evangelie weten” (Ned. Ged. 31 Aug. j.l., blz. 225) een christelijk cachet kan en zal verkrijgen; in het laatste geval zal in de uitoefening der overheids-taak worden aangeknoopt bij Bijbelse normen. Ik zal niet ontkennen, dat deze opvatting in (dat is niet hetzelfde als: door) onze partij is

en wordt aangehangen. Maar mijn uitgangspunt is een ander.

De christelijke staat is naar mijn overtuiging — en die van niet weinige anderen in onze partij — niet de „natuurlijke” staat plus iets, maar hij is *de* staat naar de Goddelijke ordinantie, gelijk de christelijke Overheid *de* Overheid is. *De* Overheid in *den* staat is geroepen de Goddelijke ordinantiën voor de uitoefening van haar taak uit te voeren en te handhaven. Het is dan ook juist, dat in 1916 in den aanhef van art. IV van ons program van beginselen, voormaals luidende: „De Overheid, zo leert ze, is als dienaarsses Gods, *in eene Christelijke en dus niet-godsdienstlooze natie*, gehouden tot verheerlijking van Gods naam..” de gecursiveerde zinsnede is

geschrapd (vgl. Colijn, Saevis blz. 107). Evenzo brengt de formulering van art. V tot uitdrukking, dat ook de handhaving der Zondagsrust taak der Overheid is, omdat zij regeert bij de gratie Gods en daaraan haar regeringsmacht ontleent.

Al ontmoeten Dr. Kuyper's beschouwingen omtrent de basis van de handhaving der Zondagsrust op het door mij aangehangen standpunt in bepaalde opzichten bedenking, ik stem gaarne met hem in, wanneer hij zegt Ons Program⁵, § 71): „Zo staa dan op den voorgrond, dat de Staat met de heiliging van den Zondag allereerst een acte van eerbiednisse jegens den levenden God heeft te doen....”

* * *

Jezus Christus is Heer van het menschenleven in al zijn schakeringen. Daarom kan ook de staat niet anders dan vóór of tegen Hem kiezen. Hij onderwerpt zich aan de geboden van God, bij Wiens gratie de overheden regeren, of hij weigert die onderwerping. Die keuze drukt op geheel de uitoefening van de staats-taak den beslissenden stempel. De Overheid heeft het volk voor te gaan in de vreze Gods en moet daarvan in al haar overheidshandelingen, naar gelang van aard en gelegenheid, voor den gehelen omvang van haar arbeid doen blijken.

Zo heeft de christelijke Overheid — dat is dus: *de* Overheid! — ook den Zondag in haar eigen diensten als rustdag volstrekt te eerbiedigen en zodanige eerbiediging alom in haar overheidsmaatregelen naar vermogen te bevorderen. En dat niet (alleen) omdat sommige burgers anders in hun begeerte tot Zondagsheiligung worden belemmerd, maar (in de eerste plaats) omdat zij *zelve* den Zondag als *dag des Heren moet erkennen* (vgl. A.R.S. XVIII, blz. 185/6).

Het gaat dus niet om „vrijmaking” van den Zondag *zonder meer*, maar om den *grond* dier „vrijmaking”. Die ligt zelfs maar niet slechts in het „religieuze belang” van den godsdienstigen burger, dus ook dan toch nog in iets van den *mens*, maar in den eis Gods aan de Overheid.

Nu zijn er twee punten, die men daarbij niet uit het oog moet verliezen.

In de eerste plaats, dat de Overheid niet meer kan doen dan de Zondagsrust te waarborgen. Daarin bestaat — grotendeels — h^{aa}r Zondagsheiligung. Dat de burger de gewaarborgde Zondagsrust aanwendt tot heiligung van den dag des Heren, door dien tot Zijn lof te besteden, kan de Overheid niet afdwingen. Wel kan (en moet) zij weer z^odanige Zondags^ontheiligung, die de Zondagsrust stoort, tegengaan.

In de tweede plaats bedenke men, dat „de christelijke staat” niet in uitwendige formules, geboden en verboden kan en mag worden gezocht. Grondslag voor het wezenlijk christelijke karakter van den staat moet zijn de Overheid en volk verbindende christelijk-politieke geloofsgemeenschap (ontleend aan Prof. Dooyeweerd, geciteerd in A.R.S. XVII, blz. 124/5). Naarmate die laatste meer verzwakt is, zal de Overheid minder in staat zijn den volstrekten eis van Gods geboden voor het staatkundige leven door te zetten. Maar daarom mag zij dan nog niet stilzitten of zich op den stroom laten mededrijven. Zij moet dan reformerend werkzaam zijn (vgl. Kuyper,

Ons Program⁵, § 72, zie ook A.R.S. XVII, blz. 251, en XVIII, blz. 186). Aldus deed ook Mozes, die, toen hij geen kans zag, de verstoting geheel te verbieden, deze aan een streng vormvoorschrift bond, dat er op gericht was haar tegen te gaan (Deut. 24 : 1; vgl. A.R.S. XVIII, blz. 186, en Juli/Augustus 1949). En dat is nu juist, wat onzen tegenwoordigen regeerders valt te verwijten: dat zij naar die reformatie der volkszede niet streven. Het was niet het minst dat, wat ik in mijn vorige beschouwing zo scherp heb gelaakt.

Tenslotte: de verwezenlijking van den christelijken staat is slechts mogelijk op den historischen machtsgrondslag van een d^oórdringing der christelijke staatsopvatting in de volks^overtuiging en daarop moet dus in de eerste plaats heel de politieke strijd voor den christelijken staat zijn gericht (ontleend aan Prof. Dooyeweerd, geciteerd in A.R.S. XVII, blz. 125 en 251). Wij zijn er maar niet af met van de Overheid te verlangen, dat zij zus of zo zal handelen, maar wij hebben de worsteling te voeren om de ziel van ons volk. Als — en hier vindt Prof. Donner mij aan zijn zijde — dat — mede door ons woord en onzen wandel: H. Cat. antw. 86 en 122 — weer voor Christus mocht worden gewonnen, zal ook de eis van handhaving der Zondagsrust ons en der Overheid minder zorg en moeite baren.

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

Buitenparlementaire Actie

H. ALGRA

Sommigen hebben het parlement de geconcentreerde natie genoemd. Zoals in de oudheid het volk van Athene vergaderde op een van de pleinen der stad, zo vergadert de Nederlandse natie op het Binnenhof, het „Hart van Holland”.

Tot op zekere hoogte is deze formulering juist. Maar toch ook maar tot op zekere hoogte. De democratie door middel van vertegenwoordiging brengt altijd mee, dat er een zekere afstand ontstaat tussen volk en vertegenwoordiging. Deze afstand zou nog veel groter zijn, wanneer de besprekingen in het parlement niet in het openbaar plaats hadden.

In den laatsten tijd hebben wij kunnen opmerken, dat sommigen schijnen te menen, dat de politieke actie beperkt moet blijven binnen het kader van het parlement en de politieke partijen. Met een zekeren afkeer wordt er gesproken van „buiten-parlementaire” actie. De socialistische pers heeft deze uitdrukking vooral toegepast op het werk van de stichting „Rijkseenheid”.

Deze organisatie tracht het volk in beweging te brengen. Zij probeert door schriftelijke propaganda en door massale samenkomsten de overtuiging onder ons volk gestalte te geven, dat het beleid van de ministeries van na 1946 ten opzichte van de Indonesische zaak volkomen fout is geweest.

Naar onze democratische overtuiging is dat **haar goed recht!** En wanneer de leden in hun geweten overtuigd zijn, dat de Regering ons volk naar den ondergang voert, dan is het niet alleen een goed democratisch recht, **maar ook een plicht van de eerste orde**, om tot het volk en tot de Regering te spreken.

Trouwens, de socialisten hebben hetzelfde gedaan. Zij hebben hun rode Dinsdagen georganiseerd, zij hebben een agitatie tegen de vlootwet in het leven geroepen. En als wij buiten het politieke verband treden, dan kunnen wij noemen de actie voor plaatselijke keuze, de actie tegen de tariefwet van Kolkman, de beweging tot verkrijging van staatspensioen, enz.

Er is dus geen sprake van, dat een actie veroordeeld moet worden, omdat zij in bepaalde bladen buiten-parlementair wordt genoemd. Zulk een actie is een goed democratisch recht en kan een nationale plicht zijn. Wij behoeven slechts te herinneren aan het volkspetitionnement van 1878, tegen de wet-Kap-payne, dat grote nationale getuigenis voor de

rechten en plichten van de Christenouders, dat sterke manifest voor de geestelijke vrijheid tegen de liberale onderdrukking.

Er is evenwel bij het verdedigen van deze buitenparlementaire acties één beperking.

De middelen, die worden aangewend, moeten legaal zijn en democratisch.

Wanneer een buiten-parlementaire actie de Regering probeert te **dwingen**, b.v. door het proclameren van een algemene staking of door stakingen in de vitale bedrijven, dan is de democratische weg verlaten.

Dat is het bedenkelijke van wat thans in België aan de orde van den dag is. Leopold III is de wettige koning van België en het schijnt wel vast te staan, dat de meerderheid der bevolking wenst, dat de wettige koning zo spoedig mogelijk weer zijn wettige bevoegdheden gaat uitoefenen. Maar de socialisten zijn daar tegen. En zij dreigen met werkstaking, met verlamming van het economische leven, als de Koning zijn wettelijke bevoegdheden weer gaat uitoefenen.

Dergelijke buiten-parlementaire acties bedoelen de dictatuur en soms zelfs de terreur van een minderheid.

Daarom moeten we er goed aan vasthouden, dat een buiten-parlementaire actie zich er wel van bewust moet zijn, dat zij zich slechts heeft te bedienen van democratische middelen. Zij moet getuigen. Zij moet proberen te overtuigen. Zij moet **spreken** tot het volk en tot de Regering.

Daarvoor zijn de middelen beschikbaar. Wij hebben vrijheid van drukpers en vrijheid van vereniging en vergadering. Die vrijheden moeten onverkort worden gehandhaafd.

Wij herinneren aan het voorbeeld van Groen van Prinsterer. Toen de schoolwet van 1857 werd aangenomen, nam hij denzelfden dag zijn ontslag als lid van de Tweede Kamer. Hij was tot de overtuiging gekomen, dat zijn woord **in de Kamer** geen invloed meer zou hebben. Liberalisme en conservatisme hadden daar samen overwonnen. Daarom verliet Groen de Kamer om te spreken **tot het volk**. Het is bekend, hoe kras men van liberale zijde toen de „buiten-parlementaire” actie heeft veroordeeld. Die veroordeling bereikte haar hoogtepunt, toen het volkspetitionnement werd getekend.

Maar wij menen, dat Groen en zijn volgelingen hun nationale plicht hebben gedaan, toen zij het volk hebben wakker geschud en in beweging gebracht.

Het Nationale Plan

W. P. BERGHUIS

In het met T. ondertekend hoofdartikel van het nummer van 2 September j.l. van het dagblad *Trouw*, wordt aandacht geschonken aan het door de Regering ingediende wetsontwerp tot het vaststellen van een voorlopige regeling inzake het Nationale plan en streekplannen. De schrijver is van oordeel, dat de Regering, door in het wetsontwerp vrijwel ongewijzigd over te nemen den inhoud van de desbetreffende bezettingsregelingen, de kans heeft laten voorbijgaan om terzake goed-Nederlandse verhoudingen te scheppen. Hij hoopt dan ook dat de volksvertegenwoordiging in dit ontwerp de nodige correcties zal gaan aanbrengen. Tot goed begrip van zaken is het evenwel nodig, dat men nauwkeurig overweegt hoe de situatie ten deze ligt.

Gedurende den oorlog is door den bezetter de Rijksdienst voor het Nationale Plan ingesteld en zijn de desbetreffende regelingen vastgesteld. Dit Nationale Plan was voor ons land iets nieuws, ofschoon ook voor den oorlog wel plannen in deze richting waren ontwikkeld. De regeling, zoals de bezetter die gaf, is zeker in vele opzichten niet in overeenstemming met de Nederlandse rechtsverhoudingen.

Tegelijk met zeer vele andere bezettingsregelingen, die alleen al door haar karakter van bezettingsregeling in wezen als Nederlands recht niet aanvaardbaar zijn, is terwille van de continuïteit in het staatsbestuur en in afwachting van nadere regeling der desbetreffende materie door den Nederlandsen wetgever, ook de verordening waarbij de Rijksdienst voor het Nationale Plan werd ingesteld, door de Nederlandse overheid, i.c. de Londense noodwetgever, voorlopig gehandhaafd. Uiteraard moet die voorlopige handhaving van allerlei on-Nederlandse regelingen niet langer duren dan strikt noodzakelijk is. Het is te betreuren, dat de opruiming van allerlei bezettingsrecht zo langzaam opschiet. De door de Regering na de bevrijding ingestelde Staatscommissie Bezettingsrecht is reeds jaren voortdurend ijverig bezig die opruiming te stimuleren, te coördineren en waar nodig weerstanden te overwinnen. Ondanks allerlei teleurstellingen kan zij ongetwijfeld ook op goede resultaten bogen.

Nu deed zich ten aanzien van dat Nationale Plan een bijzondere omstandigheid voor. De basisverordening, waarbij de Rijksdienst werd ingesteld, was voorlopig gehandhaafd. De uitvoeringsbeschikkingen echter, waarin het grootste deel van de werkzaamheden en bevoegdheden van den Dienst was geregeld en ook de vaststelling van streekplannen alsmede de instelling van streekplandiensten, waren dat niet.

Men heeft echter gedaan alsof die beschikkingen nog wel golden en is op de basis van die vervallen regelingen rustig gaan doorwerken en bijv. nieuwe streekplandiensten in leven gaan roepen. En toen werd erkend, dat de Staatscommissie Bezet-

tingsrecht, die van den aanvang had betoogd dat de bewuste regelingen vervallen waren, gelijk had, besepte men, dat de gehele zaak rechtens in de lucht hing en dat sinds de bevrijding allerlei gedaan was, dat geen juridische basis had.

En in deze situatie komt de Minister van Wederopbouw met zijn wetsontwerp. Want er moet iets gebeuren, eigenlijk reeds sinds enkele jaren maar in elk geval thans zo spoedig mogelijk.

Nu zou tweeeërlei mogelijk zijn. Of men laat de vervallen regelingen wat zij zijn, nl. rechtens niets, of de Minister komt direct met een wetsontwerp, waarbij de gehele zaak van het Nationale Plan op Nederlandse wijze wordt geregeld.

Voor de eerste mogelijkheid ware wellicht het een en ander te zeggen, maar dat de Minister haar in dit stadium, waarin de gehele zaak van het Nationale Plan nog bij de Staatscommissie van den Bergh in studie is, niet kiest is toch wel begrijpelijk. Bovendien zou allerlei, wat in de afgelopen jaren na de bevrijding op dit punt feitelijk en te goeder trouw is geschied, juridisch niet gedekt zijn. Daaraan zou in elk geval iets gedaan moeten worden.

Dat de Minister thans niet met een definitieve regeling ter tafel kan komen — de tweede mogelijkheid — is te betreuren. Het komt mij echter voor, dat de Kamer zulks bij de behandeling van het onderhavige wetsontwerp, niet kan forceren. De Minister zal daartoe op dat ogenblik niet in staat zijn. Wel zal uiteraard op grote spoed moeten worden aangedrongen.

De Minister heeft nu een derde weg gekozen om uit de impasse te komen, nl. het alsnog in Nederlandse vorm legaliseren van den inhoud van bezettingsregelingen, die reeds vervallen zijn. Dat betekent, dat zonder andere dan enkele formele wijzigingen de inhoud der bezettingsregelingen zonder meer wordt overgenomen. Zonder dat deze overneming een gunstige beoordeling van dien inhoud betekent.

Fraai en bevredigend is deze methode uiteraard niet. Zij houdt overigens ook weer niet meer in dan de betekenis zou zijn geweest van een voorlopige handhaving dier regelingen direct bij de bevrijding. En het voordeel is thans nog, dat deze „voorlopige handhaving” aan een termijn wordt gebonden.

De Kamers zullen het ook zo moeten zien en in dit stadium niet moeten treden in de materiële merites van de regeling en een waardering van den inhoud daarvan. Ik geloof dan ook niet, dat de volksvertegenwoordiging het ontwerp in de richting van een goed-Nederlandse opzet moet corrigeren omdat men dan een tijdig debat en wellicht halve beslissingen krijgt over een zaak, die nog niet rijp is en waarom het in dezen niet gaat. Zij zullen het ontwerp moeten zien zoals het is, nl. een legalisatie achteraf van een onwettigen toestand, die is ontstaan door het feitelijk voorlopig

DE PREDIKANTEN

en de A.R. Partij

A. R. de Kwaadsteniet

„Reeds jaren voor den oorlog zijn we de onderwijzers verloren. Thans verliezen wij ook de predikanten.”

Aldus de klacht van een partij-functionaris uit het hoge noorden, een klacht, die evenwel overal elders in het land ook te beluisteren valt.

Voorop willen we echter stellen, dat die klacht niet letterlijk moet worden opgevat, en in haar algemeenheid ook niet juist is.

Niettemin geloven we, dat er reden is tot die klacht.

Indien eens een statistiek zou worden opge maakt van de beroepen, uitgeoefend door de bestuursleden van de A.R. Kiesverenigingen in ons land, dan zou zeker wel blijken, dat het aantal onderwijzers vergelijkenderwijs heus nog wel meevalt. Als niettemin geklaagd wordt, dat we de onderwijzers verloren zijn, dan vindt dit zijn oorzaak in het feit, dat voorheen de onderwijzers in onze partij-organisatie een veel grotere plaats hebben ingenomen en zij het in vele gevallen waren, die in den verkiezingsstrijd het meeste werk verrichtten. De verminderde belangstelling van die groep leden voor de politieke vraagstukken en voor de partij-organisatie is ten zeerste te betreuren. De onderwijzers zijn niet minder trouw dan de leden, die een ander beroep uitoefenen,

in werking gebleven zijn van een vervallen bezettingsregeling. Wanneer men het anders ziet doet men het ontwerp en ook den Minister geen recht wedervaren.

Men kan natuurlijk op het standpunt gaan staan dat de vervallen regelingen maar in haar vervallen staat moeten blijven. Dan zal daarmee in de praktijk echter ook niet meer mogen worden gewerkt en zullen bijv. de streekplandiensten subiet moeten verdwijnen. Men kan ook den Minister een verwijt gaan maken, dat hij thans, meer dan vier jaar na de bevrijding, nog niet met een Nederlandse regeling op dit punt komt. Maar men zal het onderhavige wetsontwerp uitsluitend moeten beoordelen naar de uitdrukkelijke bedoeling, die de Minister daarmee heeft, nl. het zo spoedig mogelijk een eind maken aan een juridisch volkomen onhoudbare toestand, en men zal van het ontwerp niet moeten trachten te maken wat het niet is, nl. een Nederlandse regeling van het Nationale Plan.

maar zij waren in het verleden vaak zozeer de stuwende kracht in onze kiesverenigingen, dat we van „verlies” spreken, nu zij niet boven anderen uitsteken.

En nu de predikanten!

Is de klacht, dat van hen te weinig medeleven wordt ondervonden, juist?

In het algemeen, naar onze mening, helaas: ja!

Ook hier willen we weer niet generaliseren. Er zijn gelukkig nog verschillende predikanten, die overtuigd zijn van de noodzakelijkheid van principiële politiek en die zich uit volle overtuiging scharen achter de Anti-Revolutionaire Partij en haar politiek in woord en geschrift verdedigen.

Hun aantal is echter te gering en is in de laatste jaren steeds minder geworden. Dat is ernstig te betreuren.

In het verleden is het heel anders geweest.

Aan het begin van deze eeuw trokken de predikanten er op uit om spreekbeurten te vervullen en om te debatteren op volksvergaderingen. Toen werd de vraag gesteld of het den Dienaar van het Evangelie wel voegde om zulks te doen.

In „De Standaard” van 4 Juni 1901 heeft Dr A. Kuyper daarover eens zijn mening gezegd. „Als het gaat”, zo betoogde hij, „om administratief recht, om het Zuiderzee-vraagstuk, om Legerorganisatie en dergelijke, dan verstaan we het uitnemend goed, dat men den predikant niet als eerstgeroepene in het debat beschouwt.

Maar als het gaat om de verzaking van God in het Staatsrecht, als het gaat om den Christelijken grondslag van ons Staatsleven, als de strijd vóór het Evangelie en tegen de Revolutie moet worden gestreden, dan zouden we eer omgekeerd vragen willen, of een Dienaar van het Evangelie niet in plichtsbetrachting tekort schoot, zo hij zweeg.”

En dr Kuyper voegde daaraan deze vraag toe: „Wie moeten dan spreken, zo zij het niet doen?”

Is het dan wonder, dat hij het hartelijk toejuichte, „dat mannen als Ds Rudolph, Ds Van Dijken, Ds Wisse, Ds Vonkenberg, Ds Feringa, Ds Van Lummel, Dr Honig, Dr Schokking

e.a. met klem en kracht voor die ons heilige belangen opkomen”?

Vanwaar dan nu die verminderde belangstelling van de predikanten voor „de politiek”?

Hebben zij thans bezwaren tegen het beginselprogram van de A.R. Partij of kunnen zij niet instemmen met de politiek, zoals deze door de A.R. voormannen de laatste jaren is gevoerd?

We geloven, dat noch het één, noch het ander het geval is.

Want zou zulks wèl het geval zijn, dan zou het schuldige nalatigheid van de predikanten zijn, indien zij niet te bestemder plaatse hun bezwaren hebben kenbaar gemaakt.

Zou dan het argument: „Geen tijd” voldoende verklaring kunnen geven van de houding der predikanten. We zouden bijna wenschen, dat daarin de oorzaak gelegen was. Want wat wij van de predikanten verlangen is niet in de eerste plaats, dat zij trouw alle vergaderingen van de Kiesverenigingen zullen bijwonen, of regelmatig politieke spreekbeurten vervullen. Wat wij van hen verwachten is, dat zij — op welke manier dan ook — blijken te geven in te zien de grote betekenis van den staatkundigen strijd van onze dagen. En dat is nu juist heelaas in het algemeen niet het geval. Hoe onverklaarbaar het ook klinken mag, de feiten liggen er, dat predikanten schouderophalend spreken over de politieke activiteit. Let wel, we zeggen: „predikanten” en niet: „de predikanten”.

We generaliseren niet. Maar als men in een grote stad, waar ongeveer 50 predikanten lid zijn, of althans moesten zijn van de A.R. Partij, er slechts twee, drie, hoogstens vier van politieke belangstelling blijken te geven, dan is dat niet in orde. En als men dan bovendien verneemt, dat er zelfs predikanten zijn, die bij de toch al zo geringe medewerking, welke de Kiesverenigingen ondervinden, hun gemeentelieden opwekken het politieke werk maar op te geven en zich aan het Evangeliesatiewerk te geven, dan vraagt men zich af of die predikanten dan geheel onbekend zijn met de problemen van dezen tijd.

Natuurlijk erkennen we de bijzondere plaats die de Kerk in ons volksleven en in ons persoonlijk leven inneemt en moet innemen. Eveneens zijn we overtuigd van de noodzakelijkheid van den Evangeliesatiewerk.

Maar op z'n minst zouden we toch van alle predikanten mogen verwachten, dat zij den staatkundigen strijd — ruim een eeuw nadat Groen van Prinsterer zijn woord deed horen — zien als een stuk arbeid in dienst van Gods Koninkrijk. En daarom zou ook verwacht mogen worden, dat alle predikanten, die van oordeel zijn, dat Gods Woord ook richtsnoer moet

zijn voor het staatkundige leven, als zij dan zelf al geen gelegenheid hebben daadwerkelijk zich met „de politiek” bezig te houden, toch in elk geval hun gemeentelieden zouden opwekken dien strijd actief mede te strijden.

Een vraag, in 1901 door Dr A. Kuyper gesteld, kan thans worden herhaald:

„Zijn zij (de predikanten) het niet, die, van den kansel hun gemeente opwekkend om voor den Heere haar God op elk terrein des levens te getuigen, door eigen voorbeeld het zegel op hun woord moeten zetten?”

Zo is het.

Nu meer dan ooit.

De gevaren zijn vele. En dan denken we niet alleen aan het Communisme. Ook het Socialisme is een groot kwaad. En de toenemende invloed van het Rooms-Katholicisme dient evenmin uit het oog verloren te worden.

Niet het minst gevaarlijk is echter het doorwerkend Barthianisme, waardoor de invloed van de Christelijke partijen in ons land wordt ondermijnd, omdat daardoor straks geen enkel tegenwicht meer geboden kan worden.

In 1901 moest geklaagd worden: „Het was juist een leemte, dat de Dienaren van het Evangelie eertijds veel te lang gezwegen hebben”.

Thans zou gezegd moeten worden: „Het is een leemte, dat de Dienaren van het Evangelie hoe langer hoe meer gaan zwijgen over de politieke vraagstukken”.

Buiten de Anti-Revolutionaire Partij zijn er tal van predikanten, die niet zwijgen, die integendeel regelmatig zich met de staatkundige vraagstukken bezighouden.

Daarom zouden we hier de vraag willen stellen, of de predikanten, die tot de Anti-Revolutionaire Partij behoren, zich eens willen bezinnen op de vraag, of zij met betrekking tot het staatkundige leven niet schromelijk te kort geschoten zijn in de laatste jaren.

Men kan er natuurlijk over twisten, of die vraag in dit blad op haar plaats is, omdat zij waarschijnlijk wel niet gericht behoeft te worden, tot die predikanten, die op „Nederlandsche Gedachten” geabonneerd zijn, doch juist tot diegenen, die van het bestaan van dit orgaan misschien nauwelijks op de hoogte zijn. We wagen het er echter maar op, in de hoop, dat — waar zulks nodig is — de gemeentelieden hun predikanten hiervan op de hoogte zullen brengen.

Gods Woord heeft betekenis voor heel het leven.

Zou dan één „Dienaar” van dat Woord niet hebben mede te werken, dat dat Woord ook overal gehoord wordt?

HET DOORNIGE PAD

T. CNOSEN

Negenmaal heeft **Sir Stafford Cripps**, de Engelse Minister van Financiën en Economische Zaken officieel „neen” gezegd als het ging om de mogelijkheid van devaluatie van het Engelse pond.

Ook nog vlak voor zijn reis naar Washington. Op een moment dus, dat reeds tot devaluatie besloten was.

Moet men een Minister, in het algemeen een hoge autoriteit, daarover lastig vallen? Wij zouden met ons antwoord zeer voorzichtig willen zijn. Toch lijkt het ons toe, dat regeringspersonen en diplomaten wel eens wonderlijk met de waarheid omspringen. Om bestwil misschien, maar niettemin in flagranten strijd met die waarheid. Wij kennen niet het *reservatio mentalis**) en wij waarderen het niet. De verwachting, dat de democratie ons in dit opzicht op nieuwe en eerlijker paden dan vroeger zou brengen is helaas nog niet vervuld. Ook nu blijft de leugen een der middelen van staatslieden.

Het doel, dat met de thans toegepaste devaluatie in de eerste plaats beoogd wordt, is het herstel van de betalingsbalans. Men wil minder invoeren en meer uitvoeren. De mindere import wordt in de hand gewerkt, doordat de koopkracht van het pond sterling tegenover de dollar verminderd is en de prijzen van de geïmporteerde goederen dus hoger worden en wat de uitvoer betreft ligt de zaak net anders om, de Engelse uitvoerproducten worden goedkoper en hebben dus meer kans in het dollargebied afzet te vinden.

Op deze wijze is de zaak op het eenvoudigst voorgesteld.

In werkelijkheid is de zaak wel iets minder simpel.

Wie de blijmoedige stem van **onzen** minister van Financiën op Dinsdagavond 20 September door de radio beluisterden, moet haast wel den indruk krijgen, dat hij het Nederlandse volk iets buitengewoons aan te bieden had.

Wie de spanning in 1936, toen het ging om de loslating van de gouden standaard, van dichtbij heeft meegemaakt, vraagt zich soms af, of **met de waarheid ook de ernst na 1945 in het gedrang is gekomen.**

Nederland heeft natuurlijk het Engelse voorbeeld gevolgd, **moeten volgen.**

Of dat had moeten geschieden met hetzelfde percentage van 30,5 pct. is een andere vraag.

Sommige schrijvers stellen het voor, alsof hier eigenlijk van geen devaluatie gesproken mag worden, omdat de waardeverhouding van den gulden tegenover het pond en andere zachte valuta, niet is veranderd, doch alleen tegenover de dollar. Dit is niet juist. In belangrijke mate is ook de verhouding veranderd tegenover de andere valuta, die niet devalueerden als de Zwitserse franc of

veel minder dan het pond, gelijk de Belgische en Canadese munt.

Het gevolg zal zijn, dat consumptiegoederen en gebruiksartikelen, die wij in belangrijke mate uit Amerika en Canada en ten dele ook uit België importeerden, duurder worden. De granen in de eerste plaats, nodig voor het bakken van ons brood, voor het mesten van de varkens en het houden van kippen; ook de landbouwmachines en andere werktuigen.

Als men zich realiseert, dat de koopkracht van den gulden sinds 1939 reeds belangrijk heeft ingeboet, dan vraagt men zich af, waarheen deze z.g. rooie Regering drijft.

Amerika exporteert naar Nederland ongeveer 2½ % van zijn totalen uitvoer. Doch deze 2½ % maken 15—20 % uit van onzen totalen invoer. Onze uitvoer naar Amerika is onbetekenend, nauwelijks een tiende van onzen invoer.

Zal dat nu beter worden?

Zal de goedkopere gulden ons nu doen concurreren op de Amerikaanse markt? Wij vrezen het ergste.

Het vorige jaar, om slechts één voorbeeld te noemen, kostte een fraaie Nederlandse deken in Montreal het dubbele van de beste Canadese. Wat helpt hier een verschuiving van muntwaarde?

Amerika heeft ook nu nog hoge, soms prohibatieve, **) tarieven.

Deze zijn verlaagd, doch slechts met 47 pct. sinds 1930. Tal van artikelen, die wij zouden kunnen leveren, als fokvee en sommige soorten bloembollen, worden geweerd. Er zal werkelijk heel wat anders en veel meer moeten geschieden, wil men het internationale goederenverkeer en de gezonde valutaverhoudingen weer langzamerhand tot gelding brengen. Devaluatie is ook in dit opzicht een stap terug.

De Engelse bladen waren in sterke mate gereserveerd. Zij wezen van te voren dit diepingrijpende middel af, omdat men er weinig heil van verwachtte.

De export van het Sterlinggebied naar de Verenigde Staten bestaat voor driekwart uit grondstoffen.

Men betwijfelde dan ook het economische effect van devaluatie. Dit ontstaat alleen als ook aan andere voorwaarden voldaan wordt, n.l. hogere productie, lagere productiekosten, inkrumping van de consumptie. Minister Cripps heeft er in het Lagerhuis nog eens den nadruk op gelegd. En vandaar dat van Staatswege de voogdij over het volk weer verscherpt wordt: Geen verhoging van inkomens uit winsten, lonen en salarissen, prijsstop en harder werken.

Dit laatste heeft men niet in de hand, zelfs niet in de genationaliseerde bedrijven. Vandaar het overleg met de vakverenigingen.

Deze moeten onder het juk door, de aanpassing, die men nauwelijks **durft** te noemen, slikken.

Voor Nederland geldt precies hetzelfde.

De dollar is een nog veel harder „tuchtmeester” dan de gouden standaard. De goudprijs is twee en half maal zo hoog als in 1936. Op 26 September 1936 bedroeg die f 1653.— per kg, daarna f 2290.—, na de bevrijding f 2960.— en thans f 4250.—. De dollar noteerde aanvankelijk f 2.50, daarna f 1.80 en nu f 3.80.

Deze monetaire labiliteit verhindert de terugkeer van het vertrouwen, dat internationaal niet gemist kan worden, zal er iets van het wereldherstel terecht komen.

En voor het binnenland geldt nog altijd de eenvoudige wet, voor den staat en den burger beide, niet meer uitgeven dan je verdient.

Het onbevredigende en stuitende in heel de financiële politiek na de bevrijding is, dat de Overheid het volk de waarheid niet zegt en deze niet **durft** zeggen.

Economie en politiek zijn zo doorweven, dat men dikwijls niet weet wie en wat domineert.

Engeland zat al maandenlang in de knoei. Het moest vastlopen! Niemand beter die dit wist dan de ontegenzeggelijk knappe minister van Financiën Cripps. Niettemin gaat de Labour-Regering rustig door met nationalisatie en andere socialistische experimenten. Niet terwille van een hogere welvaart en een betere toestand, doch louter uit partijpolitieke overwegingen.

In Nederland is het van hetzelfde laken een pak. Grote plannen worden gereed gemaakt ter bevordering van industrialisatie, tot vergroting van onzen export, tot rationalisering van den landbouw en tegelijk gaat de minister van Financiën er mee door, het Nederlandse volk zoveel mogelijk van zijn resultaten van eigen arbeid te beroven ten behoeve van een alle normale afmetingen overschrijdende staatshuishouding. De fiscus eist!

En men spot met de sulligheid van het Nederlandse volk, door in een sophistisch brochuretje te vertellen hoe prachtig dit besteed wordt.

Ons volk heeft, op een enkele uitzondering na, getoond te willen aanpakken. Zodra internationaal het wanbeleid van ambtelijke instanties weer vervangen werd door de gezonde ondernemerszin van de Nederlandse industriëlen en kooplieden, ging het beter. Ook in het binnenland herstelde zich het leven, zodra de vrijheid werd geschonken. De onnatuurlijke en ongezonde toestanden in tal van branches verdwenen, als de Regeringmaatregelen werden opgeheven.

Niettegenstaande tracht men van bepaalde zijden het kunstmatige in stand houden, jaagt men de uitgaven omhoog en laat men onproductieve organen in het leven ten koste van het zweet en de arbeidsvruchten van het Nederlandse volk.

Van een Regeringspolitiek is nauwelijks te spreken.

Elke minister schijnt op eigen houtje te mogen vrijbuiten.

De heer **Lieftinck** en zijn staatssocialistische braintrust blijft „afromen”, de hoogste wijsheid op financieel gebied.

Nu reeds kunnen onze boeren weer lenen en hypotheek opnemen om nieuwe werktuigen te kopen, mist ons volk het nodige kapitaal voor de investatie, zinkt het consumptief vermogen van ons volk in.

En in feite wordt het beoogde doel: „het tegengaan van inflatie” niet bereikt.

De waarde van de gulden is tegenover het goud gedaald tot $\pm 40\%$, tegenover de dollar tot $\pm 48\%$ en wat de binnenlandse koopkracht betreft — volgens het jaarverslag van Philips — tot 58% .

Toch spreekt minister Lieftinck van de gulden op den goeden weg naar een „harde” valuta. Heel deze politiek vervult ons met grote zorg. Ook daarom, omdat ook in onzen kring, zelfs onder bekwame figuren, het gevaar er niet van onderkend wordt. Wij vrezen, dat de dag niet ver meer af is, waarop de wrange gevolgen van dit stelsel en van dit beleid door ons volk aan den lijve zullen worden gevoeld. Het meest door hen, die van hun spaarcenten en van den arbeid hunner handen moeten leven.

*) Stilzwijgend voorbehoud: aan de woorden, waarmee men iets verzekert of belooft, stilzwijgend een andere betekenis geven, dan te verwachten is, dat hoorder of lezer er aan hechten zullen, en dit wel met het voornemen om dezen te misleiden.
**) prohibitief = afwerend.

De Burgemeester en de Wethoudersverkiezing

J. C. Haspels

Een onzer A.R. raadsleden wendde zich tot de Redactie van Nederlandse Gedachten met de vraag hoe moet worden beoordeeld de houding van een burgemeester die zich bij herhaling in een openbare raadsvergadering heeft geuit over de wethoudersverkiezing, zoals die in zijn gemeente plaats had in 1946.

Deze burgemeester matigde zich aan er publiekelijk zijn afkeuring over uit te spreken dat niet een wethouder was gekozen uit de fractie van de Partij van den Arbeid.

Dit geval doet zich voor in een dorpje in Nederland waar de Raad uit 7 leden bestaat. T.w. 4 leden van de rechterzijde nl. 2 C.H. 1 A.R. en 1 S.G.P. lid en 3 leden van de linkerzijde nl. 2 P.v.d.A. en één V.V.D. lid. Nu de burgemeester tot de linkerzijde behoort is de bepaling van een standpunt naar onze mening vrij eenvoudig. De meerderheid van den Raad is rechts en dus behoort ook de meerderheid van het college van B. en W. rechts te zijn. Nu de burgemeester links is, behoort dus bij de wethouderskeuze te worden gezocht naar 2 mannen uit de 4 rechtse raadsleden. Indien deze 4 mannen allen daartoe de geschiktheid bezitten dient 1 wethouder te worden gekozen uit de C.H. fractie en zal nader moeten worden overlegd of het A.R.- dan wel het S.G.P.-lid tot wethouder zal worden gekozen. Nu de burgemeester links is kan de linkse minderheid

van den Raad in een college van rechts van 3 leden **geen** aanspraak maken op een wethouderszetel.

Indien in deze rechtse gemeente een burgemeester in functie was, behorende tot één van de rechtse partijen dan zou de zaak anders staan. Dan zou aan de rechtse meerderheid een wethouderszetel toe-komen en eveneens aan de linkse minderheid. Dat men zich niet altijd naar deze spelregels gedraagt wordt bewezen door het geval den Helder, waar een P.v.d.A.-fractie van 12 leden tegenover 11 leden behorende tot andere partijen, aan deze minderheid geen enkele wethouderszetel geeft, doch zelf **alle** wethoudersplaatsen inneemt. In de gemeente den Helder zijn drie wethouders. Zó geschiedde aldaar in 1946 en opnieuw in 1949.

Het is duidelijk dat in het door ons bedoelde dorp zeer ten onrechte bij de P.v.d.A. verontwaardiging bestaat over het feit dat deze fractie geen wethouder uit haar midden benoemd zag. Zij heeft, evenmin als de V.V.D.-fractie bestaande uit 1 lid, daarop aanspraak. Daarom verwondert het ons in hoge mate dat in het bewuste dorp dit V.V.D. lid tot wethouder is gekozen, met het gevolg dat nu in deze rechtse gemeente niet alleen een linkse burgemeester doch ook nog een links college van burgemeester en wethouders bestaat. Onze briefschrijver zegt: de burgemeester heeft zich al meer dan éénmaal over de wethoudersverkiezing 1946 in de Raad uitgelaten en gezegd dat deze onjuist was omdat geen P.v.d.A.-wethouder werd gekozen. Nadat wij er eerst van hebben doen blijken dat deze burgemeester blijkbaar weinig of geen inzicht heeft in de politieke verhoudingen en dus op dit terrein stellig niet als een objectief-deskundig ad-

viseur kan worden aanvaard willen we nog stilstaan bij de vraag of deze burgemeester zich als voorzitter van den gemeenteraad heeft gedragen op de wijze welke men van hem mag verwachten. Deze vraag moet zonder meer ontkennend worden beantwoord.

Voorop stellen we dat in de gemeentewet niet een bepaling voorkomt waarbij aan den burgemeester verboden wordt om zich publiekelijk over de wethoudersverkiezing te uiten. We kunnen dezen burgemeester dus geen overtreding van een uitdrukkelijk verbod ten laste leggen.

Men vergeet echter niet dat de wethouders worden gekozen door en uit de leden van den Raad. Een Voorzitter van den Raad die geen raadslid is, heeft zich dus te houden buiten deze wethoudersverkiezing. Immers hij heeft in dit geval nòch een taak, nòch enige bevoegdheid. Wil één der politieke partijen of liever een der raadsfracties zich tot den burgemeester wenden om een burgervaderlijk advies inzake de wethoudersverkiezing dan is het aan hem of hij dit advies wil geven. Eigenere beweging zal hij er zich zelfs binnenskamers niet mede bemoeien.

Het is naar onze overtuiging evenwel volstrekt ongepast dat een burgemeester zijn adviserende stem in de raadsvergadering misbruikt om een raadsmeerderheid te becritiseren inzake haar keuze van wethouders en wij zouden ons A.R. raadslid in de betrokken gemeente dan ook in overweging willen geven dezen Voorzitter op een wijze die nòch onbeleeft, nòch onduidelijk is, in het openbaar te zeggen dat hij de normale grenzen van zijn bevoegdheid overschrijdt bij de uitoefening van deze critiek.

SAMENWERKING A.R.-C.H.

A. R. DE KWAADSIENIET

Er wordt in A.R. kring — vooral door jongeren — nogal eens geklaagd, dat van A.R. zijde niet voldoende gestreefd zou worden naar samenwerking tussen Anti-Revolutionairen en Christelijk-Historischen.

De moeilijkheid om tot zulk een samenwerking te komen worden maar al te vaak onderschat en men wil blijkbaar niet inzien, dat zulk een samenwerking — om nu nog maar niet te spreken van een fusie — alleen dan slagen kan, indien van weerszijden van hoog tot laag de begeerte daartoe aanwezig is.

Telkens blijkt, dat zulks nog lang niet voldoende het geval is. De wethoudersverkiezingen te Onstwedde zijn daarvan weer een sprekend voorbeeld. In een bijeenkomst van alle fracties ter bespreking van de wethoudersverkiezing was men zover gekomen, dat overeengekomen werd dat de vier wethouderszetels over de vier fracties zouden worden verdeeld. Voor elke fractie dus één zetel. De leden der vier fracties hebben daarop afzonderlijk vergaderd ter bespreking en ter opstelling van een voordracht van kandidaten. In de daarna volgende gemeenschappelijke vergadering werd toen echter medegedeeld, dat de fractie van de Partij van den Arbeid met de Christelijk-Historische fractie overeengekomen was, dat de wethouderszetels als

volgt zouden worden verdeeld: 2 P.v.d.A. en 2 C.H. Is het wonder, dat in den A.R. kring grote ontstemming heerste over dezen gang van zaken en in het bijzonder over de houding door de C.H.-fractie aangenomen?

Zou het nu zo vreemd zijn, indien de Anti-Revolutionairen in Onstwedde zouden weigeren in het vervolg met de Christelijk-Historischen samen te werken?

De A.R. Kiesvereniging ter plaatse heeft thans vergaderd. De houding van de C.H. werd natuurlijk gelaakt. Maar daar bleef het niet bij.

Met algemene stemmen werd een voorstel aangenomen om een contactcommissie te benoemen, bestaande uit vier personen, die tot taak zou hebben de Christelijk-Historischen te bewegen eveneens zulk een contact-commissie in het leven te roepen, opdat zo gemeenschappelijk de schouders er onder gezet kon worden om de eenheid, die vooral in dezen tijden van grote beroering en ontwrichting zo noodzakelijk is, weer te verkrijgen.

Zulk een besluit, onder dergelijke omstandigheden genomen, getuigt toch wel van een sterke begeerte naar samenwerking en eenheid.

Het woord is thans aan de Christelijk-Historischen te Onstwedde.

Achteruitgang II

J. ABELS

Eigenlijk zou ik, nu ik genaderd ben tot de meer directe oorzaken der huidige economische neergang in Engeland, uitvoerig moeten handelen over de gedeeltelijk voltooide nationalisatie en de zogenaamde Nationale Verzekering.

Ik heb echter reeds het een en ander gezegd over de gevolgen der nationalisatie en terwille van de plaatsruimte wil ik me liever beperken tot de Nationale Verzekering. Dit kan ik wel zeggen, dat de Nationalisatie niet heeft gebracht, wat men er van verwachtte, doch dat men in de staatsbedrijven heeft te worstelen met steeds groter wordende tekorten als gevolg van onoordeelkundige leiding en verregaande bureaucratie.

En nu de Nationale Verzekering.

De 5e Juli 1948 is deze in werking getreden. Ze geldt voor alle Engelsen, werknemers, werkgevers en niet-arbeiders.

Hieronder volgen de wekelijkse bedragen, die moeten worden gestort, om van de voordelen, welke deze wet biedt, gebruik te kunnen maken.

Klasse I (Werknemers)

	18 jaar en ouder	beneden 18 jaar
Mannen		
Te betalen door werknemer	4 s. 11 d.	2 s. 10 ¹ / ₂ d.
Te betalen door werkgever	4 s. 2 d.	2 s. 5 ¹ / ₂ d.
Totaal	9 s. 1 d.	5 s. 4 d.

Vrouwen

Te betalen door werkneemster	3 s. 10 d.	2 s. 4 d.
Te betalen door werkgever	3 s. 3 d.	1 s. 11 d.
Totaal	7 s. 1 d.	4 s. 3 d.

Klasse II (Zelfstandigen)

	18 jaar en ouder	beneden 18 jaar
Mannen	6 s. 2 d.	3 s. 7 d.
Vrouwen	5 s. 1 d.	3 s. 1 d.

Klasse III (Niet-arbeidenden)

	18 jaar en ouder	beneden 18 jaar
Mannen	4 s. 8 d.	2 s. 9 d.
Vrouwen	3 s. 8 d.	2 s. 3 d.

En welke zijn nu de voordelen?

Als een baby wordt geboren ontvangt de moeder

4 pond sterling. Gedurende 13 weken heeft ze recht op een uitkering van 36 sh. per week.

In geval van ziekte wordt uitgekeerd aan man of vrouw 26 sh. per week. Aan de echtgenote 16 sh. per week. Aan een jongen of meisje beneden 18 jaar 15 sh. per week. Voor het eerste kind beneden 15 jaar 7 sh. 6 d. krijgt men per week. De overige kinderen vallen onder het kinderbijslag besluit.

Als de werkloosheid aan de deur komt kloppen zijn de uitkeringen dezelfde als hierboven aangegeven, met dit verschil, dat een getrouwde vrouw 20 sh. per week ontvangt.

Voor een weduwe gelden de volgende bepalingen: De weduwe van iemand, die ouderdomspensioen genoot, krijgt 36 sh. per week en 7 sh. 6 d. voor het eerste kind beneden de leeftijd van 15 jaar. Dit alles gedurende 13 weken.

Het weduwenpensioen bedraagt 26 sh. per week. Indien zij werkt, wordt alles, wat zij verdient boven 30 sh., gekort.

Het ouderdomspensioen:

Dit bedraagt 26 sh. voor de 65-jarige man, 16 sh. voor een 60-jarige vrouw, welk bedrag verhoogd wordt tot 26 sh., indien ze weduwe wordt. Het hebben van een kind beneden de leeftijd van 15 jaar vermeerderd dit bedrag met 7 sh. 6 d. per week.

De ongevallenverzekering. Ze heeft alleen betrekking op personen, die opgenomen zijn in klasse I. Uitkeringen: Aan personen ouder dan 18 jaar wordt uitgekeerd 45 sh. per week, gedurende 26 weken. Werknemers beneden de 18-jarige leeftijd kunnen lagere uitkeringen ontvangen.

Speciale bedragen voor minder-ernstige ongevallen zal ik hier niet noemen.

Na een wel-verzekerd leven gaat een Engelsman, even als ieder ander, echter ook sterven. Welnu, ook daarvoor zijn maatregelen getroffen. Aan de nabestaanden wordt 20 pond sterling uitgekeerd als tegemoetkoming in de onkosten der begrafenis. 't Is dus „security” wat de klok slaat. En nu heb ik nog niet eens gesproken over de National Health Service.

Engeland is dus haast een Eldorado, zou men zo zeggen. De mensen moeten zich wel heel zeker gevoelen. Neen, lezer, de mensen voelen zich zeer onzeker. Waarom? Omdat men geen vertrouwen stelt in de regering. Haar beleid vervult het volk met onzekerheid. Als die zekerheid wordt gemist, is de grondzuil van heel dit systeem verdwenen. En nu spreek ik nog niet eens over het feit, dat al deze maatregelen er volgens de praktijk toe bijdragen, dat de persoonlijke verantwoordelijkheid sinds de invoering dezer wetten danig is gaan tanen.

De jongeren Studieclubs

De tweede Studieconferentie

Onder bijzonder gunstige weersomstandigheden is onze tweede studieconferentie van Donderdag 22 September t/m Zaterdag 24 September in „De Wiekelaar” te Loenen gehouden. Mede daardoor is deze conferentie uitermate geslaagd. In dit nummer vindt U een kort humoristisch verslag van een der deelnemers, den heer G. E. de Jongste uit Rotterdam. Op de conferentie zelf hopen wij in het volgend nummer uitvoeriger terug te komen. Thans een enkele opmerking over de „nazorg”. Want die nazorg is zeer belangrijk. Wordt die niet goed aangepakt dan is de conferentie voor onze organisatie als geheel vrijwel waardeloos.

De besturen der provinciale verbanden moeten nu derhalve meteen de nodige maatregelen treffen, opdat in het komende seizoen het clubbezoek een vlot verloop heeft. Het ideaal is dat alle clubs bezocht worden. Het wachten is nu nog op het stenografisch verslag. Zodra dit op het secretariaat is ontvangen, zal het aan alle deelnemers aan de conferentie worden toegezonden, weer vergezeld van een aantal invulformulieren, waarop moeten worden vermeld de diverse bijzonderheden der bezochte clubs. Deze formulieren moeten door de clubbezoekers evenals vorig jaar worden ingeleverd bij de secretarissen van de besturen der provinciale verbanden.

Wij rekenen er op dat de besturen der provinciale verbanden het bezoek der clubs in hun provincie hebben geregeld voor de verzending van de stenografische verslagen en de invulformulieren. De bezoekers kunnen dan, onmiddellijk na ontvangst van deze stukken, aan den slag!

De Toogdag 1949

Deze belooft goed te worden. Hebben de besturen der clubs reeds voorbereidende maatregelen getroffen voor de reis naar Zwolle op 19 November a.s.?

Ieder lid van onze clubs wil immers graag horen wat mannen als Ds J. C. Maris, Prof. Mr P. S. Gerbrandy, Ds J. C. Koningsberger en onze voorzitter, de heer E. van Ruller, tot de jeugd te zeggen hebben?

En ongetwijfeld zijn er ook buiten deze leden vele Calvinistische jongeren die onzen Toogdag willen meemaken.

Clubbesturen, tracht ook deze jongeren op te sporen en organiseert gezamenlijk tochten per bus, per spoor of per ander vehikel naar Zwolle.

Toegangskaarten ad 50 cts. per stuk zijn verkrijgbaar bij het Bureau Centraal Comité. Bestellingen gaarne per giro-overschrijving op No. 89673, ten name van de A.R. Partijstichting.

De Politieke Kadercursus voor Antirevolutionairen

Er is goed nieuws voor onze clubs over dezen cursus.

Thans kunnen n.l. ook clubs zich op deze cursus abonneren. Dat is belangrijk, want daardoor hebben de clubs de mogelijkheid gekregen hoogst belangrijk studiemateriaal aan te schaffen.

In 160 lessen worden de volgende vakken behandeld: Bijbel en staatkundige beginselen, Parlementaire Geschiedenis, Staatsinrichting, De Staat en de Maatschappij, Revue der politieke partijen, Revue van Christen-Staatslieden, De Staat en het leven van de arbeid, De verhouding tot de rijkdelen buiten Europa, Gemeentepolitiek, De partij naar binnen en naar buiten en Buitenlandse politiek.

Wij raden den clubs dringend aan een abonnement op deze cursus te nemen.

Prospecti en inlichtingen zijn verkrijgbaar bij de N.V. W. D. Meinema te Delft. Zie de advertentie in dit blad.

SPEL EN ERNST

H. D. W. BOVEN

In de gemeente Zaltbommel zijn de jongeren doende een jeugdgemeenteraad in het leven te roepen. 't Moet straks zo echt mogelijk toegaan, vandaar, dat men in het concept-reglement een artikel heeft opgenomen, waarin wordt bepaald, dat de leden van den jeugdgemeenteraad bij hun optreden als zodanig den eed op de Grondwet en de wetten des Rijks moeten afleggen. Dezelfde eed die ook echte gemeenteraadsleden moeten afleggen bij de aanvaarding van hun betrekking:

„Ik zweer trouw aan de Grondwet en aan de wetten des Rijks, en dat ik de belangen der gemeente Zaltbommel met al mijn vermogen zal voorstaan en bevorderen. Zo waarlijk helpe mij God almachtig.” (Art. 45 Gem.w.).

Echte gemeenteraadsleden krijgen door hun betrekking zekere bevoegdheden. Zij krijgen **macht**. Die macht moet worden aangewend ten nutte van de gemeente en bij die aanwending dienen bepaalde regels te worden in acht genomen, welke in Grondwet en wet zijn vastgelegd.

Om te pogen *machtsmisbruik* te voorkomen is nu in de Gemeentewet in artikel 45 voorgeschreven, dat gemeenteraadsleden bij hun optreden als zodanig de hierboven geciteerde eed moeten afleggen.

Voor de leden van een jeugdgemeenteraad heeft dat natuurlijk geen enkele zin. Zij immers krijgen geen **macht** en kunnen zich dus ook moeilijk aan **machtsmisbruik** schuldig maken. Een waarborg daartegen is overbodig en dus **dwaas**.

Een reglementsartikel als hier bedoeld is overbodig. Dat brengt met zich mede, dat het **ongoorloofd** is. Het gaat immers om het afleggen van een eed, waarbij den naam van den Almachtigen God wordt aangeroepen. Dat is geen geringe zaak. Dat mag alleen maar wanneer er zeer dringende redenen zijn en hoogst ernstige zaken op het spel staan.

Dat is in het onderhavige geval zeker niet zo. Onze jongeren mogen hier dan ook niet aan mee doen. Spel en ernst moeten wel onderscheiden blijven.

* * *

Inmiddels schijnt deze jeugdgemeenteraad definitief te zijn opgericht. De pers deelde dit mede onder vermelding van enkele bijzonderheden.

De jeugdraad is uit jongelui van verschillende politieke richtingen samengesteld op denzelfden voet als de echte gemeenteraad van Zaltbommel. De burgemeester presideert ook de jeugdgemeenteraad.

Van de overige mededelingen trof ons de volgende: „De jeugdraad kan ook voorstellen indienen bij de gemeenteraad, opdat deze eventueel kan profiteren van de frissere ideeën der jongeren.”

Kijk, dit gaat weer veel te ver. Dat jongelui van verschillende politieke richting geregeld met elkaar discussiëren over politieke problemen met het doel de belangstelling voor sociale en staatkundige problemen te bevorderen en elkaar op te voeden tot goede gemeenschapsmensen en staats-

burgers is nog tot daaraan toe. Ook daartegen zijn reeds bezwaren aan te voeren. In ieder geval mag dit onzerzijds slechts gebeuren door die jongeren, die, wat eigen overtuiging en kennis betreft, in staat zijn te spreken met den vijand in de poort.

Maar het is beslist verkeerd dat jeugdorganen als hier bedoeld zich gaan bemoeien met de heuse politiek. Dat is in dit geval schadelijk voor het werk zowel van den jeugdgemeenteraad als voor dat van den gemeenteraad. Zo wordt het een spel met ernstige dingen.

Naar het ons voorkomt ligt aan deze regeling een bepaalde gedachtengang ten grondslag, nl. deze: De ouderen hebben alles in de wereld verknoeid, zij zullen waarschijnlijk ook niet in staat zijn de na-oorlogse problemen op een behoorlijke wijze op te lossen. De jeugd, die nog onbevangen tegenover de diverse problemen staat is daartoe wel in staat. De jeugd moet dus de mogelijkheid krijgen op een of andere wijze invloed op de oplossing van deze problemen te kunnen uitoefenen. Vooral bij de jongeren van De Nieuwe Koers, de politieke jeugdorganisatie, welke nauw gelieerd is met de Partij van den Arbeid, vinden we dezen gedachtengang. Ook Thijs Booy is er o.i. niet vrij van.

In wezen wordt hier echter een ongeoorloofde scheiding gemaakt tussen ouderen en jongeren, waarbij dan de ouderen verantwoordelijk worden gesteld voor de dreigende „ondergang van het Avondland”, en de jongeren worden opgeroepen het nu maar eens beter te doen.

Ook deze visie getuigt van een oppervlakkig humanistisch optimisme. De diepse oorzaak van al de ellende die het mensdom de laatste halve eeuw heeft moeten doormaken wordt nog niet gepeild. Nog beseft de zelfgenoegzame mens niet dat de afval van God de oorlogen met de vele verschrikkelijke gevolgen over het menselijk geslacht heeft gebracht.

Slechts dan is er hoop voor de toekomst, als de jeugd weer leert vragen naar God en Zijn gebod. Slechts dan zal de jeugd, wanneer zij straks tot medearbeid geroepen wordt, in staat zijn dien arbeid in positieven constructieven zin te leveren.

CHRISTELIJKE

VREDESARBEID

G. C. VAN DAM

In Nederlandsche Gedachten, 5e jaargang, no. 10, is een verdrag opgenomen van de conferentie voor jongeren, die de „Mouvement Chrétien pour la Paix” (afkorting C.P.; Duitse naam: „Christlicher Friedensdienst”) van 1—8 Augustus te Baarn heeft gehouden.

Met deze christelijke beweging voor den vrede heeft een organisatie zich bij ons aangediend, die onze aandacht alleszins waard is. Prominenten onder ons hebben hun belangstelling er aan gewijd. Prof. Van der Molen en Prof.

Zuidema hebben op het congres, dat de C.P. voor ouderen had belegd, gerefereerd; de secretaris van het C.N.V., de heer Fuykschot, heeft dat op het congres voor jongeren gedaan. En ook anderen van onze leidende figuren hebben door hun aanwezigheid getoond, dat in de C.P. zich een streven aan ons voor doet, dat appelleren moet op onze verantwoordelijkheid als Christen.

De wereld — en ons land maakt daarop geen

uitzondering — is bezaaid met vredesbewegingen. Deze ontstonden in de vorige en in onze eeuw, en vele er van hebben belangrijk werk verricht.

Wonderlijk genoeg echter heeft men zich van christelijke zijde weinig voor het vredeswerk geïnteresseerd; „weinig”, want steeds zijn er van onze mannen en vrouwen geweest, die hun belangrijke bijdragen tot dezen arbeid hebben geleverd; doch zij werden tot de uitzonderingen gerekend, die nu eenmaal uit hoofde van hun arbeid zich aan het vredeswerk wijden konden. Een onder ons algemeen levend besef van het belang, en daarom van het steunen, er van was maar spaarzaamelijk te vinden. Verwonderlijk mag dit genoemd, omdat men het niet verwachten zou van diegenen, die heel het leven willen brengen onder het vaandel van hun Heer. Vanwaar dan die lauwheid?

Een verwijt aan de leidlieden is niet deugdelijk om op deze vraag een antwoord te vinden. Juist zij waren en zijn het, in wie alle activiteit voor de vredesarbeid onzerzijds geconcentreerd is en was. Herinnerd zij slechts aan Prof. Rutgers en Prof. Anema.

Er moet een andere oorzaak zijn voor onze lauwheid in vredesvragen. Alle vredesbewegingen plegen wij samen te vatten onder de benaming: pacifisten, en meestal terecht. Het woord duidt reeds op het uitgangspunt van deze mensen: zij willen den vrede maken. In menselijken arbeid van allerlei aard, gericht op de verwezenlijking van den vrede, zoeken zij al hun heil. Ontwapening (gebroken geweer), cultureel verkeer, opvoeding, en nog vele andere wegen moeten leiden naar het schone gebouw van den wereldvrede.

Kortom, de vrede is het hoogste doel, waaraan alles zich onderwerpen moet.

Dit humanistisch karakter van de meeste vredesbewegingen lag den Christen niet. Terecht bekreep hem een gevoel van machteloosheid bij het zien van al dit werk, waarvan hij het vergeefse inzag. Immers, zijn Bijbel sprak hem niet van dien aardse vrede, waarin hij gelukkig zou kunnen leven; doch van den komenden bovenaardse vrede, waarin hij de volkomen gelukzaligheid in de gemeenschap met zijn Heer genieten zal.

Is zo voor het afzijdig staan van onze gezindte misschien één der oorzaken opgespoord, verschoond is het daarmee niet. Want naast het uitzicht op den eeuwigen vrede heeft God ons de taak opgelegd in deze bedeling reeds een begin te maken met de verwezenlijking van dien vrede. Niets is er, dat God ons in Zijn nieuwe rijk schenken wil, of wij moeten hier op aarde er al voor werken. Dat is geen „christelijke hoogmoed”, maar een eenvoudig

aanvaarden van de taak, die God ons, wanneer wij in Zijn Zoon geloven, oplegt. En dat is ook met den vrede het geval.

Bovendien hebben wij een uitkomst, een „oplossing” voor het vredesprobleem. Een reden te meer om, terwijl wij anderen doende zien aan een in de uitkomst nutteloos werk, zelf de fakkel van Gods Woord op te nemen en hun die voor te houden. De roep: „Vrede door recht” en de beleving daarvan wekke ons op en brenge ons tot bestudering van deze vragen.

Treffend was het te ervaren, dat voor eenvoudige jongens en meisjes, die deelnamen aan het congres te Baarn, de vrede een brandend probleem was. Zij leven uit de blijde boodschap, dat Christus den vrede op aarde gebracht heeft, waardoor de mogelijkheid van den vrede geschapen is. Dien vrede willen zij als godsgeschenk eerst aanvaarden, maar dan ook trachten dien in de menselijke verhoudingen te verwerkelijken. Zij pogen dit door aan anderen de blijde boodschap van den vrede te brengen; door in hun dagelijkse verhouding tot den naaste als christen te leven; door zorg voor vluchtelingen en emigranten; door gebed en op vele andere manieren. De beleving van de sociale gerechtigheid staat bij dit alles in het middelpunt. Misschien concentreert hun activiteit zich hierom wat al te veel. Is vrede immers niet een begrip, dat in de eerste plaats associaties oproept met de verhoudingen tussen volken? Wekt het niet terstond de gedachte aan zijn tegendeel, oorlog, op?

Vanzelfsprekend zijn ook de binnenlandse verhoudingen van belang als het over vrede gaat; de geschiedenis heeft dat meer dan één maal aangetoond. Doch in de vredesarbeid is het streven primair gericht op de betrekkingen tussen de in staatsverband levende volken.

En inderdaad, ogenschijnlijk is er reden tot moedeloosheid, wanneer men ziet naar de resultaten der bewegingen, die den vrede pogen te verwerven of te behouden.

Voor wien echter niet de aardse vrede het einddoel is, doch het recht, waardoor alleen ware vrede mogelijk is, is er nog perspectief. Dat wil hopelijk zeggen: Voor alle jongeren, die zich bezinnen op hun politieke en maatschappelijke taak, is er uitzicht. Zij behoeven niet allereerst te vragen naar het succes dat hun arbeid heeft; immers Christus heeft overwonnen, Die ons de opdracht heeft gegeven ook voor den vrede te werken en die te verwezenlijken in de verhoudingen tot onze naaste en in de verhoudingen tussen de volkeren; en met de opdracht de mogelijkheid, omdat Hij voor ons vrede met God heeft gemaakt.

A.R.J.O.S.

Studieconferentie Sept. 1949

G. E. DE JONGSTE

Neem een héle grote pan. Stop daar Drenten, Brabanders, Utrechtenaren en alle mogelijke andere provinciale vertegenwoordigers in en laat dit mengsel enkele seconden sudderen. Tot Uw verbazing zult U dan merken, dat alle bestanddelen tezamen een nieuw gerecht hebben gevormd.

Natuurlijk heeft vooral het behoorlijke gewicht, door Zuid-Holland-Zuid in de schaal geworpen, als bindmiddel gewerkt en de toon aangegeven. Zozeer, dat het nare Friese bijsmaakje de eetlust niet meer kon bederven.

Dit is de ervaring, die Uw verslaggever in Loenen op „De Wiekelaar” heeft opgedaan.

Met z'n allen zijn wij toen om die éne grote pan gaan staan, met onze lepel gereed om aan te vallen op dat smakelijk toebeide gerecht.

Maar eerst stoorde de heer Bruins Slot ons, die met alle geweld ons wilde kwellen met een tafelspeech over het „Europees Federalisme”.

Aangezien de heer Bruins Slot oordeelde, dat vrees altijd een slechte raadgeefster is, trok hij zich van de tekenen van ongeduld die onder de hongerige gasten bespeurd konden worden, niets aan.

Maar aan alles komt een eind, ook aan zo'n tafelspeech dus.

De uitwerking van die speech was echter verrassend.

Allen bleven in gedachten rond de pan staan en zelfs de heerlijke geuren, die uit die pan opstegen, schenen niet bij machte den invloed van die speech te breken.

Discussiegroep No. 2. Ten gerieve van den Zwitsersen gast Dr O. Hürlimann (tweede van links) in het Duits discussiërend over het referaat van den heer M. Ruppert.

De heer Bruins Slot besloot de historische ontwikkeling maar niet langer lijdelijk aan te zien en zette zijn lepel diep in het gerecht.

Hij begon alvast maar; hoe het eten verdeeld moest worden zou later wel blijken en als de rest lang in gedachten zou blijven staan, dan zou het eten koud worden.

Dit bracht zijn disgenoten weer tot bezinning en uitzicht.

Nauwelijks hadden ze echter een hap in hun mond gestoken of de heer Ruppert vroeg of hij even de aandacht mocht hebben.

Hij wees er vervolgens op, dat er enkele dingen aan onze aandacht dreigden te ontsnappen.

In de eerste plaats had niet iedereen een even grote lepel.

Omdat er ook aan de kleintjes gedacht moest worden, moesten de plaatsen zo verdeeld worden, dat die kleinen ook wat te eten konden krijgen. Dankbaar — dit begrijpt U — schoof toen schrijver dezer armzalige regelen naar het hem aangewezen plaatsje en stak zijn theelepeltje in het gerecht.

De heer Ruppert merkte daarna nog op, dat wij er ook aan moesten denken, dat wij, die alleen maar een „dooie” eetlepel hadden meegebracht,

Zij allen genoten van de één-pansmaaktijd, welke van 22—24 Sept. 1949 door de Arjos werd opgediend in „De Wiekelaar” te Loenen op de Veluwe.

Op het gestoelte der ere (van links naar rechts): L. L. Blok (hoofdbestuurslid uit Zwolle), N. van der Brugge (schrijver van „Ons onderling Gesprek”), E. van Ruller (voorzitter van de Nationale organisatie), Mej. A. Buursma (onze vrouwelijke minstreel uit Friesland), Mej. A. Reitsma (nachtwandelaarster uit Friesland), Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot (progressief temidden van conservatieve jongeren), Mej. B. Leysen (van Gelders bloed en lid van de commissie van gezellige diensten), Mej. C. Leenhouts uit Zeeland (pluk de nacht), Mej. G. Haasjes uit Overijssel (wie 't schriklijkst zwijgt.....) Geheel rechts de heer H. A. Diepenhorst (gedwongen immer droog te zwemmen).

Zoals een echte wickelaar het gezelschap had kunnen zien zitten op Vrijdagmiddag, luisterend naar den voorzitter van het C.N.V.

niet méér recht hadden dan zij, die dat eten hadden klaargemaakt.

Wij begrepen den wenk en een beetje beschaamd maakten we ruimte en riepen de vijf aardige dienstertjes uit de keuken om met ons uit de pan te komen eten.

Nu, die wisten niet hoe zij het hadden, dat verstaat U.

Sedertdien kunnen wij bij die dienstertjes een potje breken.

Zou de heer Ruppert al die consequenties van zijn speech voorzien hebben?

Nog één sociale kwestie moest de wereld uit.

De heer Verplanke had het stoute stuk uitgehaald zich in deelstaten te splitsen.

En iedere deelstaat hanteerde een abnormaal grote lepel.

Behalve dat, stak hij geregeld al zijn vingers in

de „pap” — als ik dat gerecht een ogenblik zo mag noemen.

Wij hebben hem toen op zijn vingers getikt en gezegd dat hij zijn vingers uit de „pap” moest houden omdat dit een vieze gewoonte van hem was. Vervolgens hebben wij zijn deelstaten verenigd in een reële unie, zodat één lepel van normale afmetingen, voldoende was.

Nog konden we niet rustig verder eten. Niet alleen, dat die aardige dienstertjes onze aandacht afleidten, maar deze vestigden onze aandacht op den heer Diepenhorst (Z.-H.).

Mede op hun aandrang werd besloten hem tot „opper-schertsfiguur” te benoemen.

Uw verslaggever verzekert U, dat alle aanwezigen zich een „Elizabeth's-vloed” hebben gelachten.

Oud-minister De Wilde greep daarop in.

Op buitengewone wijze verenigde hij scherts en ernst en tekende hij ons de zeer moeilijke situatie waarin wij toch eigenlijk verkeren. Wij moeten geen eten morsen, zei hij, want dat is onbehoorlijk. En hij gaf ons allerlei wenken, hoe wij ons hadden te gedragen.

Tevreden aten wij toen af, ruimden alles op en gingen weer huiswaarts.

Deze „één-pans-maaltijd” was weer best en smaakte naar méér.

Maar het moet gezegd worden, dat alles dan ook meegewerkt heeft.

Het stralende zomerweer en de prachtige omgeving. De aanwezigheid van onzen Zwitsers gast, ons eerste internationale contact, Dr Hürlimann. Het tehuis „De Wickelaar”, dat door zijn „veiligheid” gelukkige consequenties had.

En last not least de beminlijke hulpvaardigheid van onzen gastheer en gastvrouw.

Aan ons, aanwezigen, de taak om aan alle clubs, niet alleen het recept van het gerecht bekend te maken, maar ook om den inhoud van de tafelspeeches uit te dragen.

Wat doet het Federalisme ons ?

Een blik op de internationale toestand van ons land gedurende de laatste halve eeuw doet een duidelijke verandering daarin zien. De vijftig jaar geleden vrij losse banden met andere landen zijn bij schokken steeds straker aangehaald. Wel schoksgewijze, maar toch niet zonder continuïteit, heeft die verandering zich voltrokken. Al was Nederland om en bij de eeuwwisseling het centrum van internationale hoogtijdagen — de vredesconferenties van 1899 en 1907; de opening van het Vredespaleis —, buitenlands-politiek was het neutraal.

De eerste wereldoorlog ging aan land en volk voorbij. De publieke opinie was niet en bloc op de hand van deze of gene der oorlogvoerende partijen; integendeel, wat betreft

de rechtvaardigheid van den strijd waren de meningen zeer verdeeld.

De eerste verandering in onze internationale positie bracht de Volkenbond. Beseft werd, dat Nederland als beschaafde natie niet buiten deze organisatie blijven kon. Door ons toetreden tot den Volkenbond werden de eerste banden met andere landen gelegd, die eigenlijk aan onze neutraliteitshouding een einde maakten. Samen met andere landen nam ons land wederkerige verplichtingen op zich, die het, bij eventuele nakoming, in jaren niet gekende consequenties zouden opleggen. Het geloof in het systeem van collectieve veiligheid, welk systeem in den Volkenbond werd nagestreefd, was echter zo sterk, dat aan die consequenties eigenlijk niet werd gedacht; of

misschien ook wel, maar de mogelijkheid in een oorlog betrokken te zullen worden, werd uiterst klein geacht. De onzijdigheidspolitiek beheerste in feite nog de publieke mening. Een bondgenootschap met andere landen ter wederzijdse garanderen van elkanders grenzen, zoals het Locarno-pact, werd eigenlijk overbodig, ja, zelfs schadelijk en gevaarlijk voor ons land geacht.

Met deze zelfstandigheidspolitiek, zoals men deze buitenlandse gedragslijn noemde, ging Nederland den Tweeden Wereldoorlog tegemoet. Het Italiaans-Abessijnse en het Chinees-Japanse conflict hadden klaarlijk bewezen, dat de Volkenbond niet de bliksemafleider was, die een wereldbrand kon verhinderen.

Van enige welvoorbereide hulp was Nederland dan ook niet voorzien, toen het plotseling op ruwe wijze midden in den strijd werd geplaatst, waaraan het ten enenmale ontwend was. Aan onze neutraliteits- en zelfstandigheidspolitiek werd zodoende een abrupt einde gemaakt. De omstandigheden dwongen de onzijdige houding prijs te geven. Aansluiting bij de geallieerden volgde. Het eerste doel was nu: Onze zelfstandigheid herwinnen. Doch hoe? wanneer die herkregen was.

Reeds spoedig na den strijd vond de organisatie der Verenigde Volken ons in haar gelederen. De banden met België werden nauwer aangehaald ten einde een zo nauw mogelijke samenwerking op velerlei gebied te bereiken. Het Pact van Brussel telt ons onder zijn leden. En in Washington verklaarde Nederland zich deelnemer aan het Atlantisch Pact. Onze internationale positie na den eersten en die na den tweeden wereldoorlog is dus wel zeer verschillend.

Willens en wetens heeft ons land zijn zelfstandigheidspolitiek verlaten. Niet onze regering deed dat met de zwijgende toestemming van het volk, doch con amore hebben volksvertegenwoordiging en volk zich achter deze nieuwe buitenlandse politiek geplaatst. Daarmee hebben wij erkend, dat een politiek van zelfstandigheid niet meer mogelijk was. Tot die erkenning heeft ons o.a. de voorbije oorlog gebracht. De confrontatie met aan ons volksbestaan en onze cultuur vijandige ideeën en realiteiten deed ons het onverantwoordelijke van ons alleen-staan voelen. Een nieuwe dreiging droeg tot aaneensluiting nog het hare toe.

Doch er is meer dan dit negatieve. Het verlaten van de zelfstandigheidspolitiek had ook een positieve zijde. Wellicht is die slechts onbewust aanvaard, doch aanvaard is zij en daarom zal zij ook bewust in ons moeten gaan leven.

Ons land heeft door de internationale bindingen, die het heeft aangegaan, een plicht op

zich genomen. Van rechten alleen kan men niet leven; zonder plichten zijn ze waardeloos. Tegenover de beloften, aan ons gedaan, staan onze toezeggingen. Dat aan die toezeggingen door onze regering kan worden voldaan, is een eerste plicht, die op ons rust. Deze is nauw verweven met de plichten, die wij in het nationale politieke leven hebben.

Daarbij hebben wij ook de taak ons te gaan bezinnen op hetgeen de nieuwe internationale verhoudingen in de toekomst met zich brengen.

Er wordt wel gezegd, dat ons land een deel van zijn soevereiniteit heeft afgestaan. Wij laten nu daar, of dit juist gezegd is; maar indien dit zo is, weten wij dan, wat dit betekent en waarheen dat deel verhuisd is? Het gaat hier om een zaak, die ons, burgers van den Nederlandsen staat, direct raakt!

Wellicht staan wij aan de wieg van een Europees parlement. Wie heeft nagegaan, wat in Straatsburg is gebeurd, zal beseffen, dat daar zich iets aan het vormen is, dat tot nu toe in onze politieke kraam niet werd gevonden; iets, waaraan een tiental jaren geleden onder ons zelfs niet werd gedacht.

Voor ons, jongeren, die misschien met een praktische Federaal-Europese politiek te maken krijgen, ligt hier een actueel veld van onderzoek, dat op onze aandacht zeker recht heeft.

Zullen wij, wanneer het zover is, klaar zijn om deel te nemen aan verkiezingen voor een parlement van de Verenigde Staten van Europa? Dat zal wel niet zo gemakkelijk gaan als stemmen op nummer één van de A.R. lijst. Voor Europa zullen waarschijnlijk de verhoudingen gecompliceerder zijn; de combinaties anders liggen; de keuze moeilijker zijn, dan in het eigen land of in de eigen stad. Onvermoede perspectieven liggen er in de nieuwe internationaal-politieke situatie, waarin Nederland in de laatste jaren is geplaatst. Die nieuwe toestand eist vooral van de jeugd open ogen en een levendige belangstelling voor wat buiten onze grenzen op politiek terrein gebeurt, opdat de toekomst ons niet leide waarheen hij wil.

FOTO'S

Door den heer J. van Domselaar Czn. te Driebergen zijn op onze studieconferentie 14 uitstekend geslaagde foto's gemaakt. Een drietal hiervan zijn in dit nummer van „Nederlandsche Gedachten” afgedrukt.

Ongetwijfeld zullen vele conferentiegangers enkele van deze foto's in hun bezit willen hebben. Wij verzoeken hen met bestellen nog even te willen wachten. Tegelijkertijd met het verslag zullen wij den deelnemers nadere mededelingen over deze foto's doen toekomen.

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

Vooroorlogse A.R. visie op Indië beleid.

P. J. L. te W.K. (Soemba) O.I. schreef naar aanleiding van mijn artikel in het nummer van 24 Maart 1949 het volgende:

Zonder nu nader in te gaan op de door U gegeven „Vooroorlogse A.R.-visie op Indië-beleid”, zou ik gaarne n.a.v. daarvan slechts op het volgende willen wijzen:

1. de zinsnede: „Dit nationalistisch streven openbaart zich in anti-Westerse, anti-Europese en anti-Nederlandse uitingen” (laatste alinea, 1e kolom). M.i. doet U hiermee aan het nationalisme volkomen onrecht. Is dit op zichzelf niet een volkomen rechtmatig en geheel te begrijpen streven? Zijn er naast vele uitingen van anti-Westerse, anti-Europ. en anti-Nederl. strekking, anderzijds in verleden en heden niet tal van duidelijke uitspraken van vooraanstaande nationalistien, die een positieve, opbouwende, eerlijke houding verraden zowel tegenover ons, Westelingen, als tegenover eigen volk? Vele redevoeringen van Indonesiërs, ook van de laatste jaren, in officiële vergaderingen, voor radio en in geschrifte, getuigen hiervan. U vindt onder hen o.a. vele Christenen. Zou wat meer begrip voor hun strijd en overtuiging niet meer vrucht dragend zijn, ook ten bate van het uitdragen der A.R. beginselen in hun kring?

2. U gebruikt enige keren het woord „Inlander”. Op zichzelf is dit woord niet minder dan een ander, maar: verba valent usu, woorden krijgen in het gebruik een bepaalde inhoud en klank. De wijze, waarop gedurende jaren (en helaas tot op vandaag) vele van onze volksgenoten hier verachtelijk durven spreken over „Jan de Inlander”, heeft dit woord zó belast, dat het volkomen onbruikbaar is geworden.

Het zal toch niet zo moeilijk zijn in onze A.R. kringen dit woord uit te bannen, opdat principiële bladen als Nederlandse Gedachten e.a. niet door dergelijke termen hier onleesbaar worden voor onze Indonesische broeders en zusters?

Er is verschil tussen het nationalisme in Indonesië en het streven naar verdere ontvoogding van dit gebied. De A.R. opvatting is steeds geweest, met inachtneming der verantwoordelijkheid die Nederland jegens Indië heeft, de volkeren te brengen tot zelfstandigheid. Er moge verschil in tempo zijn, de koloniale opvatting vindt in onzen kring ernstige bestrijding.

Heel duidelijk heeft onze partij dit nog eens uitgesproken in het program van actie bij de Kamerverkiezingen van 1948. De paragraaf Overzeese gebiedsdelen ving aan „Uitgaande van het beginsel der zedelijke roeping van Nederland jegens Indië en verwerpende de verouderde begrippen” moederland en koloniën hebben het regeringsbeleid, op den grondslag van Nederlands verantwoordelijkheid ten doel” en dan volgen een aantal maatregelen, die en onze verantwoordelijkheid en den opbouw van Indonesië beide vasthouden. Zij, die menen, dat we in onze Indiëpolitiek slechts negatief waren verwijzen we nog eens naar deze para-

graaf. Omdat we leven uit de Christelijke normen zijn we en in het verleden en in het heden voortstrevend.

Gelukkig weten we, dat ook in Indonesië velen zijn, die alleen langs wettigen weg tot hervorming der staatsinstellingen willen komen.

De gewraakte zinsnede moet gezien worden in het verband. Door mij werd gewezen op publicaties van Dr Colijn, een man, die in zijn „koloniale vraagstukken van heden en morgen” een krachtig geluid deed horen voor de federale gedachte, zo dat van linkse zijde meermalen is gezegd, dat toepassing dier denkbeelden vele moeilijkheden had voortkomen.

Colijn is van oordeel dat naar onze begrippen in Indië van geen nationalisme kan worden gesproken. Een natie is immers een volksgemeenschap, die door bloed en taal of door historische saambinding als een samenhangende eenheid optreedt. In Indië is die samenhangende volkseenheid niet. In het grote landgebied woont een verscheidenheid van stammen, volksdelen en volken die ver van elkaar verwijderd staan, alleen op Java zijn vier volksgroepen, terwijl op Java drie volkeren met geheel verschillende taal wonen. Ten Oosten van Java is de verscheidenheid nog groter. De verschillen zijn niet minder dan van een Engelsman en een Nederlander. Van een Indische natie is dan ook geen sprake. Alles wat zich als zodanig aandient is niet meer dan bedrog.

Colijn wijst dan verder op de tegenstellingen tussen het Westen en het Oosten. De gehele cultuur is verschillend. De Oosterse opvattingen worden telkens door die der Westerse doorkruist. Het gaf conflicten. Ondanks alle verbeteringen van onderwijs, volksgezondheid, sociale verhoudingen etc. bleef het innerlijk leven der Oosterlingen vrijwel onveranderd. Daarbij kwam dat het optreden van alle Europeanen zeker niet te verdedigen viel. Dit alles droeg er toe bij Azië op te eisen voor de Aziaten. Dit nationalistisch streven nu openbaarde zich in Anti-Westerse, anti-Europese en anti-Nederlandse uitingen.

Wanneer de vraagsteller nu stelt, dat vele christenen deze uitingen afkeuren, dan hebben we daar zeker oog voor. Zij zullen dan evenals wij dit nationalisme veroordelen. Zij zullen afkeuren de vorming en suprematie der republiek en erkennen de taak, die Nederland had en heeft tot handhaving van recht en wet in heel het Koninkrijk. In deze weg hadden de vrijheden en rechten der Indische volkeren kunnen worden uitgebouwd. Telkens weer hebben wij tot taak ons te verplaatsen in de gedachting van de Indische rijksgenoten. Nimmer mag de revolutie echter worden vergoelikt. Alle middelen tot een beter verstaan van elkander moeten worden beproefd. Wanneer men zich aan het woord „Inlanders” stoot, dient dit gebruik te worden nagelaten. Mijnerzijds heb ik dit gebruikt in navolging van art. 21 van ons program, dat zeker daarmee geen verachting wilde uitspreken.

Voor lectuur verwijs ik vooral naar Dr Colijn „Saevis” pag. 518—527.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den Heer N. van der Brugge. Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage. Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

De Grondwet

J. SCHOUTEN

EN DE WETTELIJKE REGELING INZAKE DE BEDRIJFSORGANISATIE

De A.R.-groep in de Tweede Kamer heeft tegen het wetsontwerp inzake de bedrijfsorganisatie gestemd. „Wat is er nu gebeurd? De idee der bedrijfsorganisatie is als het ware in den Anti-revolutionairen kring geboren, en nu tegen het wetsontwerp, waarin die idee is uitgewerkt?“, zo wordt wellicht gevraagd. Men leze het onderstaande artikel.

In de Tweede Kamer is bij de behandeling van het wetsontwerp, dat een regeling bevat voor de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, de vraag of de Grondwet voorschrijft, dat de instelling van bedrijfslichamen uitsluitend bij de wet kan geschieden, tot een belangrijk strijdpunt geworden.

Het schijnt ons voor de lezers van dit orgaan niet ondienstig aan deze aangelegenheid een artikel te wijden. Ter inlichting, en tevens ter inleiding, volgt eerst een overzicht van den loop van zaken te dezen aanzien.

De Commissie, welke op wens van de Regering was ingesteld om haar ter zake van de bedrijfsorganisatie te adviseren — de Commissie-Van der Ven —, heeft op 1 Maart 1948 rapport uitgebracht. Zij gaf haar advies in den vorm van een voorontwerp van wet, met een daarop betrekking hebbende toelichting. In dit voorontwerp werd in overweging gegeven: instelling van de bedrijfslichamen

bij de wet. De toelichting bevat daaromtrent niets. Men mag daaruit afleiden, dat de Commissie de instelling van de bedrijfslichamen bij de wet als het ware vanzelfsprekend achtte.

De Regering heeft in het door haar ingediende wetsontwerp op dit punt het advies van de genoemde Commissie gevolgd. Zij stelde dus voor: instelling van de bedrijfslichamen bij de wet. In onderscheiding van de Commissie-Van der Ven heeft zij haar voorstel te dezen aanzien wel gemotiveerd. In de Memorie van Toelichting tot het wetsontwerp verklaarde zij:

„Het is naar de mening van de ondergetekenden¹⁾, behalve op grond van artikel 152 van de Grondwet, ook op materiële

1) Twaalf Ministers hadden deze Memorie ondertekend.

gronden noodzakelijk, dat de instelling der lagere bedrijfsorganisaties, met name van de productschappen, hoofdbedrijfschappen en bedrijfschappen, bij de wet geschiedt. Immers, men kan zich thans nog nauwelijks voorstellen, welk een belangrijke plaats deze publiekrechtelijke lichamen, indien zij met zorg worden voorbereid en met een open oog voor de diversiteit der verhoudingen worden ingevoerd, in het maatschappelijk leven zullen gaan innemen. Het is daarom noodzakelijk, dat de Staten-Generaal aan de instelling van deze lichamen en de eventuele wijziging van hun samenstelling of taak medewerken. Dit laatste komt de ondergetekenden te meer noodzakelijk voor, waar hier sprake is van een vrijwel geheel nieuw en onbekend terrein, dat met voorzichtigheid moet worden betreden."

Deze motivering is niet voor tweeërlei uitlegging vatbaar. Onomwonden werd daarin gesteld: de instelling van de bedrijfslichamen bij de wet is noodzakelijk, omdat de Grondwet dit voorschrijft, en omdat met het oog op de belangrijkheid van de zaak de medewerking van de Staten-Generaal niet kan worden ontbeerd. M.a.w.: inachtneming van het grondwettelijk voorschrift en van een juist beleid nopen beide tot instelling van de bedoelde organen bij de wet.

Blijkens het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer ontmoette deze zienswijze van de Regering bij haar vrijwel geen tegenspraak. De boven geciteerde motivering werd niet aan critiek onderworpen. Slechts in twee passages blijkt in mindere of meerdere mate van een ander gevoelen. Zij luiden:

„Andere leden vroegen, of voor de instelling van sommige organen, b.v. bepaalde minder belangrijke bedrijfschappen, niet een eenvoudiger procedure dan die van een instellingswet zou kunnen worden ontworpen. Zij konden niet inzien, waarom dergelijke organen bij de wet zouden moeten worden ingesteld.

„Weer andere leden vroegen zich af, of instelling van product- en bedrijfschappen niet steeds buiten de wetgever om kan geschieden, wanneer daarover binnen de grenzen der raamwet tussen de daarbij betrokken Ministers en de Sociaal-Economische Raad, eventueel ook de representatieve organisaties van de desbetreffende bedrijfstak of -takken overeenstemming bestaat."

Deze „andere leden" en „weer andere leden" vertegenwoordigden — uit het verband moet

dit worden afgeleid — slechts zeer kleine aantallen, en hetgeen zij deden opnemen in dit Verslag gaf in geen enkel opzicht aanleiding tot de gedachte, dat er bij hen een ernstig bezwaar bestond tegen het standpunt van de Regering.

Toch vond de Regering in de beschouwingen van het Voorlopig Verslag een aanknopingspunt om ter zake overstag te gaan. In de Memorie van Antwoord verklaarde zij, ter toelichting van de wijziging op dit punt in het wetsontwerp aangebracht:

„Inderdaad heeft de voorgestelde instellingsprocedure belangrijke bezwaren. De bepaling, dat instelling van bedrijfsorganisaties slechts bij de wet kan geschieden, leidt gemakkelijk tot grote vertraging. De voorbereiding van een bedrijfsorganisatie op deze wijze eist veel tijd en werkzaamheid. Vooral in een tijd als deze, waarin de Staten-Generaal en de Departementen reeds overladen zijn met werkzaamheden, moet zoveel mogelijk vermeden worden, dat zij nog zwaarder worden belast. Voorts maakt de instelling bij de wet de aanpassing van getroffen regelingen aan moeilijkheden, die in de praktijk rijzen, bijzonder bezwaarlijk. Een wetswijziging is niet zo gemakkelijk tot stand gebracht. Het vasthouden aan de in het wetsontwerp neergelegde instellingsprocedure zal wellicht hiertoe leiden, dat de bedrijfsorganisaties volgens deze wet slechts moeizaam tot stand komen. Dit zal niet alleen het op zichzelf betreurenswaardige gevolg hebben, dat vele van de tijdens de bezetting ingestelde bedrijfsorganisaties voorshands gehandhaafd dienen te blijven, doch ook dat in brede kringen van de bevolking teleurstelling zal ontstaan, omdat zij zich een geheel andere gang van zaken hebben voorgesteld. Met name moet hier gedacht worden aan de werknemersorganisaties, die thans op betrekkelijk korte termijn de publiekrechtelijke medezeggenschap verwachten.

Een en ander heeft de ondergetekenden nogmaals zorgvuldig doen overwegen, of de instellingsprocedure niet zou kunnen worden vereenvoudigd. Zij zijn tot de conclusie gekomen, dat dit inderdaad het geval is, mits ook overigens wijzigingen in het ontwerp worden aangebracht. De ondergetekenden zouden willen bevorderen, dat de instelling van hoofdbedrijf- en bedrijfschappen wordt mogelijk gemaakt bij algemene maatregel van bestuur, indien aan bepaalde vereisten voldaan is....."

Inzake het grondwettelijk voorschrift werd thans gesteld:

„De Grondwet verzet er zich naar het oordeel van de ondergetekenden niet tegen, dat de wet de instelling van aldus door de wet bepaalde lichamen laat geschieden bij algemene maatregel van bestuur. Artikel 152 van de Grondwet moet immers niet aldus worden gelezen, dat de wetgever geen vrijheid zou hebben op de grondslag en binnen het raam van bij de wet gestelde regelen een ander orgaan bevoegd te verklaren tot instelling van lichamen, als in dit artikel bedoeld.”

Aan de zo sterke argumentatie, in de Memorie van Toelichting gegeven voor het eerst ingenomen standpunt, werd geen aandacht meer geschonken. Het maakte den indruk alsof de Regering deze was vergeten. Dit moet te meer opvallen, omdat zes van de Ministers, te weten, de Ministers Drees, Van den Brink, Mansholt, Van Maarseveen, Lief-tinck en In 't Veld, die de Memorie van Antwoord hebben ondertekend, ook onder de Memorie van Toelichting hun handtekening hadden geplaatst.

Volgens het verslag van het, na de schriftelijke beantwoording van de Regering, gehouden mondeling overleg van de Commissie van Voorbereiding uit de Kamer met den Staatssecretaris, den heer Mr W. C. L. van der Grinten, is deze aangelegenheid ook een punt van nader overleg geweest. Daaruit is echter niet een wijziging van het Regeringsontwerp voortgevloeid. De Staatssecretaris bleef daarbij van oordeel, op de gronden in de Memorie van Antwoord aangevoerd — hierboven aangehaald —, dat instelling bij algemene maatregel van bestuur van hoofdbedrijf- en bedrijfschappen onder bepaalde voorwaarden moest worden mogelijk gemaakt, en dat overdracht van de bevoegdheid tot instelling van de genoemde lichamen door den wetgever aan de Kroon niet in strijd is met de Grondwet. Vermelding verdient in dit verband nog, dat de leden van de Commissie van Voorbereiding, die instemming betuigden met de zienswijze van den Staatssecretaris, dit, wat den beleidskant van de zaak betreft, vooral deden op een grond, welke door hem niet was aangevoerd. Zij ontkenden de waarde van zijn argumentatie niet, maar achtten het belangrijkste argument voor instelling van deze lichamen bij algemene maatregel van bestuur, dat daardoor uiting zal worden gegeven aan de grondgedachte van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, n.l. de zelfwerkzaamheid van het bedrijfsleven.

Terloops moge hier worden opgemerkt, dat daardoor de argumentatie van de Regering naar het tweede plan werd verschoven, dat de hier bedoelde zelfwerkzaamheid van het

bedrijfsleven eerst aanvangt na de instelling van de bedrijfslichamen, en dat het diensten-gevolge voor die zelfwerkzaamheid geen essentieel verschil maakt of deze lichamen bij de wet dan wel bij algemene maatregel van bestuur worden ingesteld.

* * *

Na dit overzicht van den loop van zaken vóór de openbare behandeling van het wetsontwerp, zal het duidelijk zijn, dat de in den aanhef van dit artikel vermelde vraag in de mondelinge gedachtenwisseling de belangrijkste rol heeft gespeeld.

Al spoedig bleek, dat de A.R., C.H. en V.V.D.-ers²⁾ het door de Regering oorspronkelijk (zie boven het citaat uit de Memorie van Toelichting) ingenomen standpunt deelden. Zij waren van oordeel, om redenen aan de Grondwet en aan een goed staatkundig beleid ontleend, dat niet alleen de productschappen, maar ook de hoofdbedrijf- en bedrijfschappen bij de wet behoren te worden ingesteld.

Over de beleidskwestie zal nu, ten einde al te grote uitvoerigheid te vermijden, weinig meer worden gezegd. De Regering had ten slotte uit beleidsoogpunt voor de mogelijkheid van instelling van hoofdbedrijf- en bedrijfschappen bij algemene maatregel van bestuur gekozen. Te dezen aanzien geldt in elk geval, dat pro en contra kan worden gepleit. Wie de beleidsoverwegingen van de Regering, in de Memorie van Toelichting medegedeeld, ten gunste van instelling dezer lichamen bij de wet vergelijkt met de beleids-overwegingen, in de Memorie van Antwoord opgenomen, ten gunste van instelling daarvan bij algemene maatregel van bestuur, kan moeilijk anders dan dit toegeven. Daarbij komt, dat de Staatssecretaris in het Kamerdebat de argumentatie, in de Memorie van Antwoord gegeven, weder losliet, althans deze van ondergeschikte betekenis heeft verklaard. In die Memorie was het hoofdargument het tempo: de vertraging van de instelling diende te worden voorkomen. In de Kamerdiscussie werd het: min of meer hangt het wel en wee van de bedrijfsorganisatie af van instelling bij algemene maatregel van bestuur; het betreft niet het tempo, de vertraging, in de eerste plaats, maar het bedrijfsleven moet weten, waaraan het toe is; dit weet het wanneer instelling bij algemene maatregel van

2) De heer Welter en de Staatkundig Gereformeerden waren van dezelfde mening. Laatstgenoemden hadden echter ook andere overwegende bezwaren tegen het wetsontwerp. Het standpunt van de Communisten wordt buiten beschouwing gelaten.

bestuur geschiedt, niet als zij bij de wet plaats heeft. Zulk een verwisseling van argumenten wijst niet op een serieuze motivering van het standpunt, waartoe men, nog wel na wikken en wegen, is gekomen.

Intussen, de belangrijkste vraag was: laat de Grondwet de instelling van de bedoelde bedrijfslichamen bij algemene maatregel van bestuur toe?

Artikel 152 van de Grondwet luidt:

„De wet kan voor bepaalde beroepen en bedrijven en groepen daarvan, alsmede voor het beroeps- en bedrijfsleven in het algemeen, lichamen instellen, ten einde regelend op te treden.

De samenstelling, inrichting en bevoegdheid van deze lichamen worden door de wet geregeld.”

„De wet kan voor bepaalde beroepen en bedrijven..... lichamen instellen.....”

Daarop komt het hier aan.

De Regering heeft ten slotte in haar wetsontwerp voorgesteld de instelling van hoofdbedrijf- en bedrijfsschappen onder bepaalde voorwaarden mogelijk te maken bij algemene maatregel van bestuur. Aanvaarding van dit voorstel betekent, dat de wetgever (Kroon met Staten-Generaal) zijn bevoegdheid tot instelling overdraagt aan de Kroon, d.w.z. dat de wetgever het voorschrift van den Grondwetgever: de wet kan..... lichamen instellen, verandert in: de Kroon kan..... lichamen instellen. Daarom is het voorstel van de Regering in strijd met de Grondwet, en gaat de Kamer, welke dit accepteert tegen de Grondwet in.

Er dient voorts nadruk op te worden gelegd, dat de Grondwet zegt: de wet kan voor bepaalde beroepen en bedrijven..... lichamen instellen, hetgeen betekent, dat de wet niet kan volstaan met een algemene regeling tot instelling van zodanige lichamen; zij dient lichamen in te stellen voor bepaalde beroepen en bedrijven en groepen daarvan, bijv. voor de tabaksindustrie, de sigarenindustrie etc. Ook uit dezen hoofde is het Regeringsvoorstel (thans door de Tweede Kamer aanvaard) in strijd met de Grondwet. Toepassing van de verstrekte delegatieleer, welke door ons niet wordt gehuldigd, zou nog met zich brengen, dat de wetgever aan de Kroon slechts de bevoegdheid gaf een of meer lichamen voor bepaalde, met name genoemde, beroepen en bedrijven in te stellen.

Dit grondwettelijk bezwaar, dat zich richt tegen artikel 67 van het wetsontwerp, moest voor allen, die het deelden, uit den aard der

zaak overwegen. Vandaar, dat ernstig is gepoogd deze hindernis tegen medewerking aan de totstandkoming van de wettelijke regeling uit den weg te ruimen. De Regering, sprekende bij monde van den Staatssecretaris, meende dit bezwaar niet te kunnen ontzien. Het amendement op artikel 67, dat tot strekking had dit bezwaar uit den weg te ruimen, is, helaas, door de Tweede Kamer verworpen. Toen bleef er voor hen, die het naar voren hadden gebracht, en het niet konden of mochten opgeven, niets anders over dan stemmen tegen het wetsontwerp.

De dag, waarop de Regering hardnekkig weigerde voor het grondwettelijk bezwaar uit den weg te gaan, en de meerderheid der Kamer het genoemde amendement op artikel 67 afwees, is in ons parlementaire leven een diés ater, een zwarte dag.

Had het dan anders kunnen gaan? Ongetwijfeld. Daarover echter in een volgend artikel.

* * S.I.E.K.

Mr N. Stufkens behoort tot die mensen, die heel hun leven het spoor bijster zijn.

Dat was met hem het geval tijdens zijn secretariaat van de Christelijke Studenten Vereniging, dat is nog meer het geval nu hij „in de politiek” is.

Tijdens het debat over de raamwet betreffende de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie achtte hij zich geroepen ook daaraan deel te nemen. Over het wetsontwerp zelf zei hij practisch geen woord. Doch heel zijn rede was gericht tegen de A.R. Partij en het door haar aangehangen beginsel van souvereiniteit in eigen kring, leukweg door hem s.i.e.k. gespeld. Daarbij bracht hij ook ter sprake onze houding tegenover den Staat. Die Staat is voor den A.R. een boeman en een bedreiging van de maatschappij — aldus de heer Stufkens.

Wij willen hem niet tegenvoeren, dat het oude Socialisme nog veel minder met den Staat op had dan wij en dat enkel het utiliteits-Socialisme van den heer Stufkens overgeslagen is in een grandioze verering van wat men noemt het orgaan van de gemeenschap.

Er is hier veel verwarring.

De woorden en begrippen Overheid, Staat, Gemeenschap, gebruikt men afwisselend zonder voldoende te onderscheiden. Men kan den A.R. zeker niet verwijten, dat zij de Overheid miskennen. Integendeel! Hun grief tegen de Regering is juist, dat die haar roeping als Overheid onvoldoende verstaat, haar autoriteit laat aantasten en haar gezag te grabbel gooit. Een sterk gezag staat de A.R. voor, vroeger en nu!

Wat men onder den Staat verstaan moet, is heel het apparaat met al de organen die de Staatstaak uitoefenen. Administration, zeggen de Amerikanen terecht. Tegen dien Staat hebben wij ook geen bezwaren, als hij op zijn eigen terrein blijft en niet als een bureaucratische poliep het leven verstikt,

zoals onder het Rood-Rooms bewind na de bevrijding.

Die Staat valt voor ons nooit samen met de „gemeenschap”. De gemeenschap is het volk in zijn geheel, in al zijn verscheidenheid van aard, wezen, godsdienst, zelfstandigheid, etc.

Hier nu juist ligt de rijke waarde van het beginsel: Souvereiniteit in eigen kring.

Het Staatssocialisme van den heer Stufkens niveleert en tast de vrijheid van een zelfstandig volk aan, afgezien nog van de ondoelmatigheid van een ambtelijke heerschappij, die ten koste van de volkskracht gaat.

Voor ons zijn Overheid en Maatschappij allerminst tegenstellingen, kunnen Staat en Maatschappij het onder bepaalde omstandigheden inderdaad zijn. Dan n.l. als men via dien Staat het leven denatureert, zoals in Engeland en zoals ook de heren Stufkens c.s. het in Nederland willen.

Als de leer van den Almachtigen Staat door de Socialisten niet in het volk was ingedragen, zou het nu b.v. Tsjecho-Slowakije niet zo gemakkelijk zijn de Communistische dictatuur op grond van de politieke doelmatigheid door te voeren.

In het A.R. beginsel souvereiniteit in eigen kring, dat men smalend een dogma kan noemen, zit een levende overtuiging en een krachtige werkelijkheid, die bewezen heeft in alle tijden realiteit te zijn. De heer Stufkens moge zijn studie op dit gebied nog wat dieper voortzetten. Cn.

* * De progressiviteit * * op haar best

Hebben wij nu een Nationaal Planbureau of hebben wij het niet?

Er zijn toch rapporten gepubliceerd?

En prachtplannen!

Plannen met reeksen van cijfers, tot 1952 toe.

Er is toch een plan voor de herstelperiode.

Alles is netjes berekend.

Volgens dat raamplan is de betalingsbalans in 1949 in evenwicht, en zijn wij in 1952 zover, dat wij voor f 300.000.000,— meer uitvoeren dan invoeren. Het nationale product is berekend. De arbeidsproductiviteit is geschat. De behoeften zijn vastgesteld, de netto investeringen, de afschrijvingen, de overheidsuitgaven. Met partiële bottlenecks is rekening gehouden. Er staan zelfs 5 regels in over de sociale verzekering, waarin wordt gezegd, dat ernstig rekening moet worden gehouden met de economische aspecten.

De cijfers staan netjes naast elkaar.

Het is een plan met allerlei alternatieven.

Op alles is gerekend.

Knappe mannen hebben dat gemaakt.

En nu gaat de Partij van den Arbeid het dunnetjes overdoen.

Zij heeft een Plan-commissie benoemd.

Ir Vos gaat ook weer rekenen.

En Vorrink gaat er zijn beste krachten aan wijden.

Heeft hun partijgenoot het dan niet goed gedaan?

Prof. Tinbergen heeft toch een wereldreputatie.

Prof. Tinbergen beschikt toch over een bureau met bekwame ambtenaren. Hij beschikt toch over alle gegevens. Het Centraal Bureau voor de Statistiek staat tot zijn beschikking. Het Departement van Financiën helpt wat het helpen kan.

En gaat nu een commissie van de Partij van den Arbeid dat verbeteren? Of is het alleen maar een propagandastunt?

Er mocht eens een kink in de kabel komen.

Dan komen de socialisten met een plan.

Dan gaan de Domklokken in Utrecht weer beieren.

Dan wordt het plan weer op de regeringstafel gedeponneerd.

Hèt plan.

Neen, hèt grote plan.

Dat slagen moet. Dat slagen kan. Dat slagen zal.

Dat de Socialisten daar behoefte aan hadden onder Colijn — dat was begrijpelijk. Die verprutste alles. Maar nu — met Lief tinck — met Tinbergen — nu geen werkloosheid. Een goedkoop-geldpolitiek. Conjunctuurbeheersing. Wij sparen wat wij kunnen voor den kwaden dag. Als er werkloosheid komt dan zijn er toch voldoende reserves aanwezig voor een grootscheepse openbare-werken-politiek.

De socialisten zien wel ver vooruit.

Zij gaan nu al plannen maken voor de beste manier waarop straks de door hun financieel beleid opgespaarde reserves het best kunnen worden besteed.

Dit is progressiviteit op haar best.

Pet af voor zoveel vooruitstrevendheid.

En maar plannen maken!

De persoonlijke relatie met een niet al te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

1. Vergadering van het Centraal Comité

Het is reeds enige weken geleden, dat het Centraal Comité in vergadering bijeen kwam, ter bespreking van een aantal onderwerpen, die verband houden met de winteractie. In deze vergadering was de heer Mr A. B. Roosjen voor de eerste maal als tweede voorzitter aanwezig, als zodanig werd hij hartelijk welkom geheten.

Het tweede belangrijke punt was, dat de heer Ir Van Riessen door de voorzitter werd gefeliciteerd met zijn eervolle promotie.

Daarna kwamen de kwesties aan de orde:

De stand van het milioenenplan werd besproken. In totaal is thans ontvangen f 695.324.44. Wij zijn er dus nog lang niet, al is de zeven ton dan bereikt. Het loopt niet hard den laatsten tijd. Maar hier en daar is men toch weer aan de actie begonnen. Op sommige plaatsen waagt men zich aan de „tweede snee”. En ongetwijfeld zullen er nog verschillende grote bedragen binnenkomen. In Tilburg vat men de zaak degelijk aan. In Friesland laat men zich niet onbetuigd. Maar nog niet overal wordt er voldoende aandacht aan gegeven.

Zoals gewoonlijk waren er een groot aantal ingekomen stukken. De afdoening daarvan vordert meestal nogal wat tijd. Dat is ook wel begrijpelijk. Het Centraal Comité kan zich aan de hand van die stukken beraden over allerlei vraagstukken, die in de partij aan de orde worden gesteld. Er was bijvoorbeeld een brief van het „Landelijk Studiecentrum van Vrouwelijke Antirevolutionairen” „S.C.E.V.A.R.”, hetwelk herinnering aan de geallieerde legerorganisatie wakker roept. De geestelijke verzorging der militairen in Indonesië kwam aan de orde. Er was een voorstel ter tafel met betrekking tot de candidaatstelling in het algemeen. Ingekomen waren rapporten over de echtscheiding en over het burgerlijk en kerkelijk huwelijk. Het wachten is nu nog op het rapport over het „Processieverbod”, waarna zij alle drie tegelijk zullen worden gepubliceerd. Er waren mededelingen over het Iedenaantal van „Nederlandse Gedachten”. Over den uitslag der verkiezingen. En zo was er natuurlijk nog meer. Wij deden maar een greep uit de veelheid der punten, die aan de orde kwamen. Zo werd ook besproken het financieel verslag over het jaar 1948 en het rapport, dat de finantie-commissie had uitgebracht.

2. College van advies

In de vorige vergadering werd daarover reeds een principiële beslissing genomen. Nu werd er op nieuw breedvoerig over gesproken. Dit leidde echter nog niet tot een definitief resultaat. Maar de zaak blijft op de agenda en in een volgende vergadering zullen waarschijnlijk beslissingen worden genomen.

3. De Program-commissie

Intussen is de Program-Commissie samengesteld. Dat is een commissie die tot opdracht heeft de eerste vijf artikelen van het Program van Beginselen opnieuw te toetsen. De heer Mr J. Donner werd bereid gevonden het voorzitterschap van deze commissie op zich te nemen. De leden dezer commissie zijn voorts de Heren H. Algra, Prof. Dr G. C. Berkouwer, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Prof. I. A. Diepenhorst, Drs C. van Dijk, Ds J. Prins, Ds W. de Goede, Prof. Dr J. P. A. Mekkes, Prof. Dr J. Severijn, Mr J. Terpstra, J. Wilschut, en Prof. Dr S. U. Zuidema, terwijl de Heer Mr K. Groen als secretaris fungeert. Op 7 November j.l. heeft de Commissie voor de eerste maal vergaderd. De voorzitter van het Centraal Comité heeft met een korte rede deze commissie geïnstalleerd. Wel een bewijs hoe belangrijk de arbeid van deze commissie wordt geacht. Want al die doodgewone commissies, die wij hebben, en hebben gehad, moesten het zonder installatie doen.

4. Buitenlands contact

Het buitenlands contact vraagt steeds meer de aandacht voor het Centraal Comité, ook al kan daar tot op heden niet zoveel aan worden gedaan. Indertijd heeft een kleine commissie, bestaande uit de Heren Mr J. A. de Wilde, A. Stapelkamp en A. Warnaar daarover reeds gerapporteerd. Gemakkelijk is dat niet. Maar het Centraal Comité heeft toch de Gereformeerd Oecumenische Synode te Amsterdam aangegrepen als een gelegenheid om met geestverwanten in het buitenland in contact te komen. Aan de buitenlandse vertegenwoordigers dezer Synode werd een luch aangeboden en bij die lunch heeft de Heer Warnaar in een Engelse speech een en ander verteld over de geschiedenis van de Anti-revolutionaire Partij en over haar staatkundige beginselen. Daarbij was o.a. aanwezig Prof. Clarence Bouma.

5. Propagandisten-Conferentie

Iets nieuws in de organisatie van onze Partij. Zo iets is er nog niet geweest. Met toestemming van het Centraal Comité organiseert de Propaganda Centrale een Propagandisten-Conferentie die gehouden zal worden in het conferentieoord de „Piettersberg” bij Oosterbeek op 11 en 12 November a.s. Uitgenodigd zijn de leden van het Centraal Comité, de A.R. leden der Staten Generaal, de leden van de Propaganda-centrale en voorts een vijftal vertegenwoordigers van iederen Kamer kieskring aan te wijzen door de Regionale Propaganda-comités en in overleg met de besturen der Kamer kieskringen en tenslotte enkele dames. Op deze conferentie komen nu eens alleen organisatorische kwesties aan de orde. Dat is broodnodig. Als referenten treden op: Prof. Mr Verdam en de Heer T. Wever uit Franeker. De eerste behandelt de „Propaganda-actie” in de grote stad met name Amsterdam, de laatste neemt de „Propaganda-actie op het platteland” met name van Friesland voor zijn rekening. Daar kan een vruchtbare discussie op

volgen. Want beide referanten zijn kenners van dit vak. Zij zitten er midden in. Zij weten de moeilijkheden. Voorts zal de secretaris van de Propaganda-centrale het onderwerp „de les van dertig jaar” inleiden aan de hand van een vergelijkend overzicht van de stembusuitslagen vanaf 1918 tot 1948. Dit kan een zeer belangrijke conferentie worden. Maar dat hangt goeddeels van de medewerking der deelnemers af. Niet de referaten zijn het voor-naamste. Het gaat vooral om de discussie. Het geheel staat onder leiding van Prof. Waterink. En dan weet men of voorhand dat en in ieder geval een serie frisse ideeën naar voren komen. Want het ligt in de bedoeling dat door hem een resumé wordt gegeven van het geheel. Een gelukkige omstandigheid daarbij is dat ook het Centraal Comité is uitgenodigd. Dat voorkomt langs elkaar heen werken.

6. Partij-conferentie

Voor de Januari maand staat voorts een Partij-conferentie op stapel. Ditmaal dus één conferentie. De proef met vier conferenties is uitstekend bevallen. En dit zal zeer zeker worden herhaald. Maar het ligt niet in de bedoeling om dit ieder jaar te doen. Om twee redenen. Ten eerste, de hoge kosten aan vier conferenties verbonden. Ten tweede, het verschil in karakter. Een Regionale Partij-conferentie versterkt den band tussen partij, partijleiding en kader. Dit moet men niet zozeer zien als een tegenstelling dan wel als verschil van accent. Maar dat accent is toch wel zo zwaar, dat de landelijke partij-conferentie iets anders is dan een regionale conferentie. De inleiders zijn nog niet bekend. De onderwerpen staan nog niet vast. De nadere mededelingen daaromtrent zullen volgen.

7. Activering van het kader

Indien er één punt is, waaraan momenteel aandacht moet worden geschonken dan is het zeker wel de activering van het kader. De politiek is een aangelegenheid van het volk. Maar de politieke organisatie wordt gedragen door haar kader. Is dat kader goed en actief dan is het met de partij meestal wel in orde. Doen alle bestuursleden wat zij doen moeten, dan is er leven en actie in de partij. Maar op dit punt schort het hier en daar. En daarom moet er iets worden gedaan aan de activering van het kader. Welnu, er zal een proef worden genomen en wel in de provincie Gelderland. Daar zal iedere statencentrale op initiatief van het Centraal Comité een vergadering worden belegd waartoe worden uitgenodigd alle bestuursleden van de bij die centrale clubs aangesloten kiesverenigingen, de voorzitters van de A.R.J.O.S. De voorzitter van het Provinciaal Comité, de Heer Boot, heeft toegezegd zo mogelijk op al deze vergaderingen aanwezig te zijn. De adjunct secretaris zal namens het Centraal Comité een uiteenzetting geven over allerlei organisatorische kwesties. Ook op deze vergaderingen moet de discussie het doen. Het is niet van belang een betoog aan te horen. Het gaat om de uitwisseling van gedachten. Waar zitten de moeilijkheden? Voor de organisaties?

Voor de propaganda? Voor de verkiezingen? Voor de jeugd? De resultaten van deze vergaderingen worden samengevat in een rapport en dat rapport gaat naar het Centraal Comité. En nu hopen wij maar, dat dit experiment slaagt. Dat inderdaad alle bestuursleden aanwezig zijn. En dat die vergaderingen iets opleveren, waarmede bij een toekomstige actie kan worden rekening gehouden.

8. Ra-ra hoe zit dat?

Een organisatie is niet gezond als er niet gemopperd wordt. Wat een natte neus is voor een hond, is het mopperen voor een organisatie. Van dien kant beschouwd, is het met onze partijorganisatie dik in orde. En er is reden tot critiek. Wij hebben een kaderorgaan, dat door veel te weinig meelevende antirevolutionairen wordt gelezen, en wij hebben een min of meer wetenschappelijk orgaan „Antirevolutionaire Staatskunde” dat ook door veel te weinig mensen wordt gelezen. Wat is dat toch? Waarom kan dat niet beter? Dacht U soms dat alle kiesverenigingen op dat blad geabonneerd waren? Het mocht wat! Was dat maar waar! Dan steeg het aantal abonneés zeker met 500 ineens. En waarom kan dat nu niet? Is dat nu zo iets bijzonders? Als het goed was moest iedere kiesvereniging twee abonnementen hebben. Een exemplaar om te circuleren onder de bestuursleden, een exemplaar om op te leggen. Dat laatste wordt netjes bewaard. Aan het einde van een jaargang ingebonden. En moet er een inleiding geleverd worden, heeft een raadslid advies nodig, wil men over een bepaald onderwerp iets weten, dan kan men het in een register naslaan.

Wie nu de beschikking heeft over de tot nu toe verschenen jaargangen heeft een waardevol bezit. Zeker staan daar wel eens wat moeilijke artikelen in. Maar is dat een bezwaar? Zet je dan maar eens schrap! Zet de tanden dan maar eens op elkaar. Niks hoor. De schrijvers moeten zich maar uitsloven. De kiesverenigingen laten het rustig langs zich heenglijden. En maar mopperen. Maar doen wat gedaan moet worden, het eerst nodige De toepassing.

Informeert U op de eerstvolgende ledenvergadering bij het bestuur of het geabonneerd is op „Antirevolutionaire Staatskunde”? De besturen hebben tijd om dan nog net voor de nieuwe jaargang zich te abonneren en kunnen uw vraag bevestigend beantwoorden. Afgesproken?

9. Als puntje bij paaltje komt

Er schijnt altijd bijzondere animo te bestaan om raadslid te worden. Het moet wel een zeer begeerd ambt zijn, want het gedrang is zo groot wanneer de candidaatsstelling aan de orde komt. Maar als het doel is bereikt, dan schijnt het vaak of de aardigheid er in eens af is. Antirevolutionair raadslid zijn brengt verplichtingen mee. Vele verplichtingen vooral tegenover de gemeenten, die men als zodanig mee besturen moet. Verplichtingen ook tegenover de partij, die hem afvaardigt. Als raadslid is men zeer bijzonder verplicht zich op de hoogte te stellen van:

Politiek I

Er zijn mensen, die niet veel van politiek hebben moeten. Heel dat politieke gedoe, zeggen ze, is maar een raar zaakje. Dat hebben die mensen mis. Ook in de politiek duurt eerlijk het langst. Maar niemand heeft zo ongelijk, of hij krijgt ook wel eens een beetje gelijk. Dat „geluk” is ook onze critici en sceptici weer eens ten deel gevallen. Dat was bij dat zo langzamerhand befaamde wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Daarbij zijn vreemde dingen gebeurd. Men weet nu wel, dat de P.B.O. is samengesteld uit een Sociaal-Economische Raad als toporgaan met daaronder een mozaïek van schappen en schapjes: productschappen, bedrijfschappen en hoofdbedrijfschappen.

Al deze schappen worden echter niet in dit wetsontwerp zelf ter wereld gebracht; dit wetsontwerp is alleen maar een soort baker, die van die komende schapjes de wieg, de weegschaal en wat dies meer zij klaar zet. De schappen zullen later stuk voor stuk in het leven geroepen moeten worden. Door wie? Zie, daar ging het nu om. De productschappen zullen bij de wet worden ingesteld. Maar de bedrijfschappen wilde staatssecretaris V. d. Grinten bij algemene maatregel van bestuur tot stand brengen. Men weet, dat hiertegen ernstige bezwaren rezen bij de A.R., de C.H., de S.G.P. en de V.V.D. Bezwaren op grond van de Grondwet, die immers uitdrukkelijk eist, dat organen met verordenende bevoegdheid, waarom het hier nu net gaat, bij de wet zullen worden ingesteld.

Wat zagen we nu?

In April 1947 aanvaardde de P. v. d. A. een be-

ginselprogram. Dat is dus niet zo verschrikkelijk lang geleden. Ook al schijnt progressiviteit mee te brengen, dat alles nogal vloeit, toch is tot nog toe dit beginselprogram niet veranderd, al die twee jaren niet. In dat program wordt ook gesproken over bedrijfschappen, en daarvan wordt gezegd: „die bij de wet behoren te worden ingesteld”. Van de mensen, die dit beginselprogram hebben opgesteld, zitten er op het ogenblik zeven in de Tweede Kamer. Die zeven zouden het dus zeker wel weten hoe het behoorde. Maar neen, alle leden van de P. v. d. A.-fractie zwegen als het graf. Zij deden alleen hun mond open om te stemmen. Voor instelling bij de wet, natuurlijk! Neen, zij laptten heel rustig het beginselprogram aan hun laars en stemden voor instelling van de bedrijfschappen bij de A. M. v. B. Alleen mej. Tendeloo herinnerde zich vroeger gesproken woorden en verliet tijdens de stemming de zaal.

Dan was er de K.V.P. en de heer Romme. Die hechtten ook zeer veel aan de tot standkoming van de P.B.O. Bij de jongste kabinetsformatie speelde deze zelf een belangrijke rol. Voor de verbreding van de basis van het kabinet gaf prof. Romme vooral twee redenen op: Indonesië en de P.B.O. Die bedrijfsorganisatie moest een nationale zaak worden en daarvan moest deze met zo ruim mogelijke medewerking tot aanzijn komen. Maar zie, even gemakkelijk als Prof. Romme dat argument, toen het hem te pas kwam, hanteerde, even vlot liet hij het weer los.

Nu moest die brede steun wijken voor het veel grotere belang: instelling van bedrijfschappen bij K.B., in samenwerking van Regering en bedrijfsleven, om daardoor een goede geboorte dezer schappen te bewerkstelligen.

a. de kwesties, die in de gemeente aan de orde zijn;

b. den gang van zaken in het partijleven in het algemeen;

c. de principiële voorlichting en meningsvorming. Onze raadsleden moeten daarom lid zijn van het verband van A.R. Gemeentebestuurders, in welke kwaliteit zij de „Magistratuur” ontvangen. Voor wat b betreft moeten zij „Nederlandsche Gedachten” lezen, en voor wat c betreft moeten zij geabonneerd zijn op „Antirevolutionaire Staatskunde”. En kom er eens om!

Allerlei uitvluchten.

Allerlei spitsvondigheden

Zij hebben het al zo ontzettend druk. Zij moeten zoveel doen. Maar wat direct voor de hand ligt, wat vanzelf spreekt, dat doen zij niet. Als nu eens

al onze gemeenteraadsleden doen, wat redelijkerwijs van hen mag en moet worden verlangd, dan betekende dit alles reeds een aanmerkelijke verbetering.

Want hoe kan men in de gemeente een anti-revolutionaire voorman zijn, wanneer men in deze dingen tekort schiet. Zovelen komen hierin te kort. Maar zo krijgen wij geen raadsleden, die staan voor hun zaak, principiëel en praktisch geschoold, het ambt van gemeentebestuurder waardig. Zo krijgen wij raadsleden, die staan naast de partij, los van de partij, die zelfs de vergaderingen der kiesverenigingen niet bijwonen en zo verslapt de band tussen kiezer en gekozene.

Ook op dit stuk is het lang niet overal in orde.

Wij zouden eens een enquête moeten instellen.

In onze partij wordt de partijdiscipline geroemd. Als zodanig staat zij bekend.

Maar als puntje bij paaltje komt?

Een jaar geleden, toen het voorlopig verslag werd samengesteld, dacht men nauwelijks nog aan instelling van bedrijfschappen bij K.B., nu was het voor Prof. Romme de spil waar het wetsontwerp om draaide.

Prof. Romme heeft in zijn krant enige maanden geleden de vraag aan de orde gesteld, waarom de politiek bij velen zo'n slechten naam heeft. Ja, dat is niet zo eenvoudig te zeggen. Maar iets voelen wij er soms wel van.

Politiek II

Iets dergelijks als het bovenstaande kon men constateren, toen het ging om de vraag, wat het doel, de taak is van de bedrijfsorganisatie. De heer Schouten voelde eigenlijk in 't geheel niet zoveel voor zulk een taakomschrijving. Die wordt vaak tot een phrase. Een politieke leuze moet men niet in de wet zetten. De wet moet concreet zeggen, wat men wil en wat er moet gebeuren. Maar tegenwoordig houdt men er wel van wetten op te sieren met ideologische fraaiigheden.

In het urgentieprogram van de K.V.P. lezen wij, dat de bedrijfsorganen — die geen staatsorganen moeten zijn — binnen het kader van het algemeen regeringsbeleid en onder toezicht van de overheid het bedrijfsbelang moeten behartigen. Dat is duidelijk. Het rapport van de commissie V. d. Ven, die het wetsontwerp voorbereidde, sloot zich wonderwel daarbij aan. Daar heette het, dat de bedrijfsorganisatie tot taak heeft, het belang van het gehele Nederlandse bedrijfsleven te bevorderen, met inachtneming van het algemeen belang.

In die taakomschrijving bracht de regering een wijziging. Stelde de commissie Van der Ven primair het belang van het bedrijfsleven, ongetwijfeld onder socialistischen invloed kwam het accent ietwat anders te liggen. De bedrijfsorganisatie, zo werd het, moest een werkzaamheid van het bedrijfsleven bevorderen, ten dienste van het belang van het Nederlandse volk — dat werd dus primair — en dan „alsmede” ook denken om het belang van het bedrijfsleven zelf en de daartoe behorende personen.

Een amendement-Schouten stelde voor, de oorspronkelijke taakomschrijving te herstellen. Men zou mogen verwachten, dat prof. Romme hem daarbij onmiddellijk zou bijspringen, gedachtig aan het urgentieprogram van de K.V.P., waarin ook het bedrijfsbelang het meest wezenlijke was. Maar nee, prof. Romme zag geen wezenlijk verschil tussen beide formuleringen. De heer v. d. Grinten ook niet, maar toch zou die het betreuren, als de formulering V. d. Ven zou worden hersteld, zei hij.

K.V.P., P. v. d. A. en C.P.N. beslisten tegen het amendement Schouten—v. d. Ven.

Laveren

De parlementaire behandeling van het ontwerp op de P.B.O. zou stof leveren voor een lijvig boekdeel. De voorbereiding van de openbare debatten, die men in de „witte stukken” vindt, vult daarvan

300 pagina's; de openbare discussie voegt er nog 150 gele pagina's bij.

Er valt over deze debatten dus nog wel het een en ander te zeggen. Wij zullen het niet doen. De P.B.O., die een hoogtepunt in onze parlementaire geschiedenis had kunnen betekenen, is dat niet geworden, maar laat intengedeele een onprettige, een wrange herinnering achter. Niet alleen bij sommigen, maar naar wij vermoeden — of zelfs hopen — bij nagenoeg ieder.

Bij Staatssecretaris v. d. Grinten ook? Misschien niet; een van de R.K. bladen spak van zijn excellentie eigengereidheid. Wellicht ziet hij dus krachtens die eigenschap, die hij niet onder stoelen en banken stak, nog met tevredenheid op zijn parlementaire escapades terug. Wat hij bereikt heeft, is niet in de eerste plaats, dat het ontwerp door de Tweede Kamer is aangenomen. Dat dat zou gebeuren, daaraan twijfelde aanvankelijk niemand. Hij heeft alleen bewerkt, dat het aantal voorstemmers van ongeveer 90 gereduceerd werd tot 55.

Die 55 voorstemmers waren de leden van de K.V.P. en die van de P. v. d. A. De bedrijfsorganisatie werd van een nationale zaak tot een rooms-rood geval gedegradeerd. Het was opmerkelijk, hoe deze beide elkaar vonden. Toen prof. Romme eenmaal de stemmen van de rechterzijde verspeeld had, was hij de vriendelijkheid zelf voor de rode kant.

De heer Nederhorst kreeg met veel strijkages een paar hartewensen vervuld.

Het is de bekende K.V.P.-tactiek, die wij nu al enkele jaren hebben ervaren, deze toenadering beurtelings tot rechts en links. Met rechts tegen rood of met rood tegen rechts, al naar het beste uitkomt. Zijn we er niet te veel van overtuigd, dat een regering zonder de K.V.P. zich in Nederland niet denken laat? Dat geeft aan deze partij immers een onevenredig sterke positie. De politieke verhoudingen in ons land kenmerken zich door een grote stabiliteit. Dit spel van laveren over links en over rechts kan dus nog even voort. Het ligt de heer Romme blijkbaar wel. Maar dat betekent, dat we even lang als dit spel duurt, ook de vaste lijn in het Regeringsbeleid zullen missen.

Wij zullen ernstig de vraag onder ogen moeten zien, of niet te eniger tijd andere combinaties mogelijk zullen zijn.

De eed!

Het meest onbevredigend was de affloop ongefild voor de A.R. en de C.H. De bedrijfsorganisatie is immers sedert tientallen jaren in onze kring gepropageerd. Bedrijfsorganisatie, dat is sinds jaren het kernpunt van ons sociaal-economisch program. Wel beantwoordde het ontwerp niet geheel aan onze wensen. Het droeg de ken-tekenen van het compromis. Maar dat nam niet weg, dat wij graag onze stem aan dit ontwerp gegeven zouden hebben.

Het mocht niet zo zijn. De P.B.O. werd zonder onze stem aangenomen. Terwille van zuivere

constitutionele verhoudingen, terwille van de trouw aan de Grondwet.

Die Grondwet is niet een afgod. Wij moeten haar niet verabsoluteren. Maar het gevaar daarvoor is vandaag niet zeer groot.

De Grondwet is de basis van ons staatsbestel. Zij geeft de regels, waaraan Kroon, ministers en volksvertegenwoordiging zich bij ede verbonden hebben. Zij geeft de rechten en plichten van de overheid, maar ook de rechten en vrijheden van het volk aan. Wanneer men zich aan deze grondregels van ons staatkundig bestel niet houdt, dan is de deur geopend voor de willekeur. Willekeur van het volk en de volksvertegenwoordiging of willekeur van de regering. Dan kan wat men beoogt nog zo fraai, nog zo doelmatig zijn, men ondergraaft niettemin metterdaad, wat men met woorden nog verdedigt: onze constitutionele vrijheden.

Daarom moest de rechterzijde na a ook b zeggen. Nu men strijd tegen de Grondwet vaststelde, nu mocht men het gehele ontwerp, waarin dit ontoelaatbare artikel voorkwam, niet aanvaarden.

De staatssecretaris wist hiervoor een spitsvondige, formalistische oplossing. Als de meerderheid zich voor instelling van bedrijfschappen bij K.B. uitspreekt, zo verklaarde hij, dan zegt die meerderheid tevens, dat zulk een bepaling niet strijdig is met de Grondwet. Anders zou die meerderheid niet voor die bepalingen zijn. Het is bij ons zo, dat alleen de wetgever zelf uitmaakt, of een wet in overeenstemming is met de Grondwet of niet. Welnu, gij kunt U dus met een gerust geweten bij het meerderheidsstandpunt neerleggen.

De A.R. heten wel eens formalistisch. Maar deze redenering, was den heer Schouten toch onverdragelijk. Ministers, staatssecretarissen en Kamerleden, zij allen zweren getrouwheid aan de Grondwet. Die kan men niet met een formele redenering wegpraten. Het geweten, kan men niet delegeren aan een meerderheid.

Ware democratie is alleen bestaanbaar wanneer er bij de dragers daarvan een hoge politieke moraal bestaat. Is die er niet meer, dan is de democratie dood, al neemt men ook de meeste uiterlijke vormen nog in acht. Het is de eer van de rechterzijde, dat zij zich dit goed bewust is geweest. Met grote nadruk sprak men zich uit voor de P.B.O.; maar de trouw aan de Grondwet verplichtte niettemin tot het afwijzen van dit onderwerp.

Langs een omweg

Wij gaan nog even naar de Eerste Kamer, die volgens de gewone, cyclische gang van zaken, nu haar rustige tijd heeft. Een beetje leven in de brouwerij bracht Prof. Molenaar (V.V.D.).

Die voelt zich niet bijster gelukkig met de gang van zaken inzake Indonesië en op de R.T.C. Dat is niet geheel onbegrijpelijk. Onbegrijpelijk is alleen, dat nuchtere politici telkens nog weer — het laatst bij het begin van de R.T.C. — verwachten, dat er een wonder zal gebeuren. Zij verwachten dat onze tegenstanders van gisteren zo maar ineens onze medestanders zullen worden. En als dat

niet gebeurt, zeggen ze niet: Hoe konden we eigenlijk zo onnozel zijn? Neen, dan zijn ze nog teleurgesteld, zo niet verongelijkt.

Nu wilde Prof. Molenaar — en de heer Kolff (C.H.) viel hem bij — een Indonesische commissie instellen in de Eerste Kamer. Net als de Tweede Kamer een al een heeft. Een commissie, die de minister op een kopje koffie kan vragen en hem om inlichtingen verzoeken. En natuurlijk ook eens duchtig met hem praten. Zo in alle vertrouwelijkheid kun je nog eens een hartig woordje kwijt. Dat geeft lucht, bij alle teleurstelling.

Prof. Molenaar had natuurlijk ook een interpellatie kunnen aanvragen. Maar dat zou vreemd zijn voor een lid van een regeringspartij. Daarom prefereerde hij zo'n algemene commissie, die niet alleen nu, maar ook in de toekomst zou kunnen optreden.

De andere fracties voelden er niets voor. Prof. Molenaar is al eens op de vingers getikt, dat hij langs een omweg toch nog het recht van amendement wilde uitoefenen, hoewel de Eerste Kamer dat niet heeft. Nu wilde hij de senaat weer Tweede Kamer-allures laten aannemen. Hij vergeet daarbij, dat wanneer hij van de Eerste Kamer een doublure van de Tweede Kamer gaat maken, dat dit de zekerste weg is, om aan het bestaan van de Eerste Kamer een eind te maken. Doublures hebben wij in ons staatsbestel niet nodig. Gelukkig bezinnen de andere senatoren zich steeds op de vraag, wat de specifieke positie van de Eerste Kamer is. Die ligt op de tweede lijn. De grote politieke beslissingen vallen in de Tweede Kamer. En commissies voor regelrecht overleg met de Regering, zijn daar prachtig op hun plaats.

Daar kwam nog bij, dat prof. Molenaar kennelijk iets wilde voor een bepaald geval — inlichtingen over de huidige situatie —, terwijl hij echter een algemene regel voorstelde. Dat is geen elegante wijze van doen.

De Eerste Kamer voelde er dan ook niets voor. Maar de heren zijn fatsoenlijk en vriendelijk. Zij zullen het voorstel in behandeling nemen en het op de meest humane wijze om hals brengen.

Intussen gaat de R.T.C. naar haar einde. Het belooft „een succes" te worden. Een slechte sigaar met een mooi bandje erom.

UW ADRES
voor

DRUKWERK

Zowel voor

kleine als voor grote oplagen:

HANDELS-, BOEK- EN ROTATIEDRUKKERIJ

P. van der Linden

Warmoezierstraat 6-8, Telef. 33.60.45, Den Haag

Problemen en Cijfers

* * * * *

H. A L G R A

Wanneer er in een bepaald jaar 100.000 kinderen in Nederland worden geboren, dan moeten die kinderen zes jaar later naar school. In de eerste klas komen dan niet 100.000 kinderen te zitten, maar 106.000. Op grond van de statistieken heeft men dit verrassende cijfer gevonden. Er sterven in Nederland vele kinderen, vóór zij naar school gaan, maar er zijn er nog meer, die twee jaar in de eerste klas zitten. Daardoor is de bezetting van de eerste klas der lagere school 6% hoger dan het geboortecijfer van zes jaar geleden.

Nu is het een bekend feit, waar we reeds eerder op hebben gewezen, dat na den oorlog het geboortecijfer enorm is gestegen. Dat cijfer daalt nu al weer, maar het is toch ook nu nog hoger dan vóór den oorlog.

In 1941 werden er in Nederland geboren 181.959 kinderen, maar in 1946 was dit getal 284.456; in 1947 was het iets lager, n.l. 267.288 en in 1948 was het gedaald tot 248.144.

In het Economisch-Statistisch kwartaalbericht van het Ned. Economisch Instituut te Rotterdam is naar aanleiding van deze cijfers een merkwaardige studie verschenen. De schrijver heeft uitgerekend, wat deze stijging zal betekenen voor de uitbreiding van het benodigde aantal onderwijzers. En dan rekent hij, dat 35 leerlingen méér ook meebrengt één onderwijzer meer.

Dit cijfer 35 is niet zo maar uit de lucht gegrepen. Natuurlijk zal iemand zeggen, dat een onderwijzer ook wel 45 leerlingen voor zijn rekening kan nemen. Dat is juist. Maar er zijn ook tal van scholen, waar 20 leerlingen meer het al noodzakelijk maakt, een nieuwe leerkracht aan te stellen. Als er in een eerste klas van een school met zes leerkrachten b.v. 40 kinderen zitten, dan maakt een toeneming van 20 leerlingen de aanstelling van een nieuwen leerkracht noodzakelijk.

Nu berekent de schrijver, dat er vergeleken met 1949, een geleidelijke toeneming van het aantal benodigde onderwijzers zal zijn, zo, dat het aantal, benodigd boven het getal van 1949, het hoogst wordt in 1958; n.l. 11.770. Over tien jaar zullen er dus zoveel onderwijzers extra moeten zijn opgeleid. Eerst is het getal extra gevraagde onderwijzers nog niet zo hoog: in 1950 is het 1270, een jaar later weer bijna 1100 meer, maar na 1952 gaat het met sprongen omhoog: in 1953 reeds 3000 meer dan een jaar daarvoor en 6300 meer dan

in 1949; in 1954 moeten er weer 2600 extra zijn en een jaar later weer 2000 meer. In '56, '57 en '58 blijft het getal ongeveer gelijk, n.l. ongeveer 11000 à 12000 meer dan in 1949. En dan komt de daling. Een jaar later, in 1959 dus, zijn er al 2410 van die onderwijzers van 1958 weer over compleet. Dat betekent dus, dat er na 1955 minder onderwijzers dienen te worden opgeleid, als... in 1958 inderdaad het aantal benodigde onderwijzers beschikbaar is.

Maar daar komt niets van. Wij geloven niet, dat men er in zal slagen, in de eerstvolgende jaren per jaar een 1500 of 2000 onderwijzers extra op te leiden. Er zal een tekort aan onderwijzers komen. Met de scholen is de moeilijkheid nog groter. Men heeft uitgerekend, dat er, om deze kinderen te bergen vóór 1958 nog 2290 lagere scholen moeten worden bijgebouwd. Voor het bedrag, dat daarvoor nodig is, zou men 50.000 eenvoudige woningen kunnen bouwen....

Dat betekent natuurlijk, dat men zal trachten, die woningen te bouwen, en dat de scholen er niet komen, althans de meeste niet.

Daarom wordt in sommige kringen reeds ernstig overwogen, om de kinderen te groeperen in morgen- en middagklassen. En dat kan wel, zei een expert onlangs, mits men in onze stad het politiecorps belangrijk uitbreidt. Want als de jongelui jaar in jaar uit maar halve schooltijden naar school gaan, dan zullen we wat beleven!

Later komt dezelfde moeilijkheid bij het voortgezet onderwijs, bij de ambachtsscholen, de Hogere Burgerscholen en de gymnasia. Dan komt ook daar ruimtegebrek. Het grote tekort aan leraren is er nu al; dat behoeft niet meer te komen. In sommige scholen staan al vele onbevoegden voor de klas.

Al deze cijfers wijzen er op, dat wij hier voor bijna onontwarbare problemen staan.

En wij hebben niet den indruk, dat de Regering reeds intensief bezig is, om, naar een vast plan, hier de nodige voorbereidingen te treffen.

Daar is een oude term voor zulk een politiek, n.l. „op zien komen spelen.” Maar die politiek heeft bij reële en verantwoordelijke mensen nooit veel bewondering gewekt.

Deze kwestie, die we hier hebben aangesneden, moet veel meer als een urgente zaak worden behandeld, ook in de discussie in de Kamer en in de pers.

DEN VREDE GEWONNEN?

R. G O S K E R

Bij de beoordeling van den financielen toestand moet voorzichtigheid in acht worden genomen. De belastingen zijn hoog — veel te hoog — ondragelijk hoog. Maar ook wanneer een ander ministerie was opgetreden waarin de socialistten niet een zo groten invloed zouden hebben uitgeoefend, dan zouden de belastingen hoog, veel te hoog, ondragelijk hoog zijn geweest. Want dat is noodzakelijk gevolg van de omstandigheden, dat vloeit rechtstreeks voort uit de vernielingen van den oorlog en de algemene verarming van ons volk. En daarom is inderdaad voorzichtigheid nodig bij de beoordeling van het financiële beleid der laatste jaren.

Die voorzichtigheid nam de Heer Churchill in Engeland niet in acht.

Fel en verbeterd was zijn aanval op de Labour partij.

Hij heeft het financiële beheer der Socialistten in Engeland gestriemd.

Er deugde niets van naar zijn mening.

Onbarmhartig was hij in zijn critiek.

Daar zijn de Socialistten in Engeland nu boos over.

Ten onrechte overigens.

Wat dat aangaat moeten zij eerst maar eens hun propaganda-methoden van 1946 in de herinnering terugroepen. Churchill had den oorlog gewonnen. Maar den vrede winnen, dat zou hij niet kunnen. En de socialistten matigden zich aan dat zij dat wel zouden kunnen. Erg bescheiden was hun optreden niet. Zelfverzekerd waren zij en zelfbewust. En zij beloofden veel — te veel. En nu zitten zij met de brokken. Van het nakomen dier beloften komt niet veel terecht. Het gaat alles heel anders dan zij zich in naief optimisme hadden voorgesteld. En nu wordt hun door den leider der conservatieven de rekening gepresenteerd. Die rekening is hoog. En daarom zijn de socialistten boos.

Iets dergelijks beleven wij in Nederland.

Ook ten onzent zat de Partij van den Arbeid hoog in het zadel. Reeds gedurende den bezettingstijd was de Nederlandse Unie bezig geweest om bij het volk de oude politieke partijen in discrediet te brengen en met name Dr Colijn moest het bij de propaganda ontgelden. Het was vóór den oorlog alles zo

kleinburgerlijk en zo bekrompen conservatief. En dat was alles gevolg van vastgegroeiide partijverhoudingen. Daar moest men door heen breken en het jongeren-element zou dan eens fors en energiek optreden. En ruime politiek van brede allure zou worden gevoerd. Een financiële politiek met perspectief, niet gebonden aan het goud — niet geremd door de vrees voor begrotingstekorten.

Grootz was het vooruitzicht.

De socialistten haastten zich dan ook om met de oude S.D.A.P. af te rekenen. Die werd op advies van de Nederlandse Unie op den rommelzolder bijgezet. Een nieuwe partij kwam. De Partij van den Arbeid. En met haar de doorbraak. Een en ander werd voorbereid door de Nederlandse Volksbeweging, want de Nederlandse Unie had zich te veel gecompromitteerd.

De Partij van den Arbeid kwam met een nieuw program, met een nieuwe organisatie ook met nieuwe mensen. Groot waren de verwachtingen. In het nood-parlement legde de doorbraak maar vast beslag op 34 zetels. Dat kon zonder bezwaar want als er verkiezingen zouden worden gehouden kwam er zeker nog een aantal bij.

In de kringen van de Nederlandse Volksbeweging en later in de Partij van den Arbeid was men zeer welbewust. Hadden zij niet het monopolie van de progressiviteit? Sloot al wat vooruitstrevend was zich niet bij haar aan? De Christelijk Historische Unie zou in de vaart wel worden mee gesleept. De democratische groepen uit den Rooms-Katholieken kring zouden niet langer in het conservatisme van de Rooms-Katholieke Staatspartij berusten. Verassend groot was de bijval van veel intellectuelen. Het scheen wel of het denkend deel der natie zich geheel bij de nieuwe partij voegde. Vooral de toeloop van professoren was groot. Aan weleerwaarde, aan zeergeleerde en aan hooggeleerde heren geen gebrek. Was het wonder dat de Partij van den Arbeid een beetje over het paard werd getild? Zij gedroeg zich daarnaar.

Zelfbewust en zelfverzekerd wierp zij zich in den verkiezingsstrijd.

Zij had een program. Zij beschikte over het intellect. Zij had het volk.

Zij zou het nu eens opknappen.

Er was in die dagen aandrang om te komen tot een nationaal kabinet. Een kabinet dat zou zijn gebaseerd op de medewerking van alle democratische partijen met uitsluiting van de communisten. Die kwamen toen trouwens nog niet aan bod. Maar daar wilde de progressiviteit niet aan. Er mocht natuurlijk wel een niet progressieve minister in zitten, maar de vooruitstrevendheid moest duidelijk en radicaal den toon aan geven, dat stond van te voren vast. Zo en niet anders.

Het nieuwe kabinet werd gevormd.

Prof. Schermerhorn, minister-president. Prof. Logeman, Overzeese Gebiedsdelen. Prof. Lieftinck, Financiën. Ir Vos, de ontwerper van het Plan van den Arbeid, Economische Zaken. En niet zo op den voorgrond, maar niet minder betekenisvol, een complete economische braintrust, georganiseerd in het Centraal Planbureau, onder leiding van een econoom met internationalen naam Prof. Tinbergen.

Wat wil men nog meer?

Was het wonder dat de Partij van den Arbeid vol zelfvertrouwen aan het werk ging.

Met zulke bekwame krachten!

Met zo'n program!

Met zo'n partij!

Zij had alles mee.

Zij kon niet beter wensen.

Natuurlijk de moeilijkheden waren groot.

Daar niet van!

De Regering stond voor een complete chaos, waarin orde moest worden gebracht. Het zou niet gemakkelijk zijn. Maar men begon moedig in de stellige overtuiging dat men het veel beter zou doen dan voor den oorlog. Politiek is immers een kwestie van wetenschap en psychologie.

Dat is het uitgangspunt.

En de beide peilers van het bewind waren dan ook enerzijds het Centraal Planbureau en anderzijds de Regeringsvoorlichtingsdienst. Maar politiek is meer dan dat.

Politiek is een zaak van beginselen en niet alleen maar een zaak van knappe koppen. Knappe mensen zijn aan het bewind. Daar aan mankeert het niet.

Maar op het beginsel komt het aan.

En daar schuilt de fout.

Grondslag van de financiële politiek behoort voor den staat te zijn dat de tering naar de nering wordt gezet. De staat produceert niet. De staat consumeert. En daarom moet de staat zijn uitgaven bepalen in overeenstemming met de inkomsten, waarover hij redelijkerwijs mag beschikken.

Niet omgekeerd.

Maar altijd hebben de Socialisten de zaak omgedraaid.

Zij hebben altijd gezegd de nering naar de tering.

Zij hebben altijd gezegd de staat is een productiebedrijf. Vandaar nationalisatie — socialisatie — staatsbedrijven — staatsinvestering. etc. etc. De staat heeft geld nodig, ontzaglijk veel geld. Dan moet er meer geproduceerd worden. Dan moet de zweep er over. Dan moeten burger en arbeider den buikriem maar aanhalen. Harder werken, wordt dan de roep — Rationalisatie — Mechanisatie — Taakinventarisatie — voor alles organisatie en bureaucratie — Bureaux voor dit, bureaux voor dat. Want de geld verslindende Moloch van den staat eist altijd meer en krijgt nooit genoeg.

Zo gaat het in Rusland!

Zo gaat het in Tsjecho-Slowakije!

Zo gaat het..... getemperd nog..... ook in Nederland.

Het volk moet werken — voor den staat.

Het volk moet harder werken..... voor den staat.

Het volk moet sparen..... voor den staat.

Het volk moet de consumptie inperken..... voor den staat.

Het is een eindeloos herhaald refrein — de staat — de staat — de staat.

Die staat belooft koeien met gouden horens.

Die staat belooft sociale zekerheid.

Die staat maakt plannen..... die een paradijs voortoveren.

Die staat zal alles netjes in orde maken.

En wat kwam er van dit alles terecht?

Nooit was de sociale zekerheid verder zoek dan nu.

Nooit waren de belastingen zo ontstellend hoog als nu.

Nooit waren de vooruitzichten zo donker als nu.

De Indische politiek mislukt!

De Benelux... komt er nog iets van terecht?

De financiële politiek..... één groot vraagteken!

Doet mee

Werft een abonné

Als het kan

2

Staatkundig Gereformeerde Partij (I)

door Mr C. J. VERPLANKE

Wanneer men zoekt naar de oorzaak van het bestaan van andere Prot.-Chr. politieke partijen naast de Anti-Rev. Partij, dan is het niet voldoende te verwijzen naar een verschil in „klimaat”. Zo berust ook het gescheiden optrekken der Staatkundig-Gereformeerde Partij niet alleen op een verschil in „timbre”, maar wel terdege op een andere visie. Intussen zal steeds de vraag moeten klemmen, of deze visie zo volkomen anders is, dat zij een nauwere samenwerking in den weg staat.

Behoeft ten aanzien van de Christelijk-Historische Unie toch waarlijk niet te worden verzwegen, dat haar Indische politiek in hoge mate teleurstellend is en dat haar verkiezingsleus „Het roer moet om” blijkbaar niet betrekking had op het regeringsroer, maar op het eigen roer — ten aanzien van de Staatkundig-Gereformeerde Partij valt meer vastheid van koers te constateren. En het mag daarom zeker worden overwogen, of een federatief verband met de S.G.P. niet meer aanbeveling zou verdienen dan zulk een coördinatievorm met de C.H.U.

Vooraf zal echter moeten worden nagegaan, waarin de S.G.P. van den principiële grondslag der Anti-Rev. Partij afwijkt. Het is derhalve wenselijk haar beginselprogramma te raadplegen, waartoe wij uit dat programma eerst die artikelen lichten, welke wij vanuit antirevolutionair standpunt redelijk aanvaardbaar kunnen achten, zij het, dat wij vaak liever meer positieve uitspraken en nauwkeuriger omschrijvingen zouden zien. Na aldus gezocht te hebben naar wat ons vereent, zullen wij zien wat ons scheidt. Wij zullen trachten den dieperen achtergrond daarvan op te sporen en ons tenslotte de vraag stellen, of deze verschillende inzichten dermate tot uiting komen in de praktische politiek, dat de bestaande scheiding ongewijzigd moet voortduren.

Het beginselprogramma der S.G.P., bestaande uit 19 artikelen, dateert van 24 April 1918 en onderging in 1921, 1926 en 1927 enkele kleine wijzigingen, die in den loop der behandeling wel ter sprake zullen komen. Een systematisch commentaar (zoals bijv. „Ons Programma” van Kuyper en „Saevis” van Colijn) is nimmer gegeven. Wel vond in het partijorgaan „De Banier” — voor den oorlog als dag-

blad, na den oorlog als weekblad verschenen — herhaaldelijk toelichting plaats over verspreide onderwerpen, maar eerst de huidige hoofdredacteur, Ds Zandt, heeft een aanvang gemaakt met een artikelsgewijze behandeling, die overigens meer meditatief dan instructief is.

Het programma vangt aan met

Art. 1. De Staatkundig-Gereformeerde Partij staat voor de regering van het volk geheel op den grondslag van de in de Heilige Schrift geopenbaarde ordening Gods.

Men speurt hier een merkwaardige gelijkenis met art. 1 van het beginselprogramma der C.H.U.: De regel, waarnaar het gezag in den Staat moet worden uitgeoefend, is de in de H. Schrift geopenbaarde ordening Gods.

Met deze aanduiding van de kenbron der beginselen kan men echter ook onzerzijds zeer wel accoord gaan.

Het volgende artikel vindt eveneens onze instemming:

Art. 2. De S.G.P. stelt zich ten doel, de beginselen van Gods Woord op staatkundig terrein tot meerdere erkenning te brengen in den lande. Haar streven is niet zozeer gericht op een meerderheid van kiezers als wel op de handhaving en doorwerking van de beginselen, door haar beledenen, waarvan haar Programma een korte samenvatting vormt.

Men vergelijk hiermee art. 3 van ons programma: Ook op staatkundig terrein belijdt de Anti-Rev. Partij de eeuwige beginselen, die ons in Gods Woord geopenbaard zijn. De tweede volzin is daarentegen kennelijk afkomstig uit het beginselprogramma der C.H.U., dat in art. 7 verklaart: Het doel van de C.H.U. is de door haar beledenen beginselen tot erkenning te brengen, waarbij het dus niet zozeer te doen is om de meerderheid der kiesgerechtigden als wel om het gezag van het Woord Gods, niet om het succes van de partij, maar om de macht van het beginsel.

Te onderschrijven valt vervolgens

Art. 3. De overheid regeert bij de gratie Gods. Zij ontleent dus haar gezag niet en kan dat ook nimmer ontleenen aan het volk.

Dit artikel vinden we terug in ons programma art. 2: „Noch in den volkswil, noch in de wet, maar alleen in God vindt zij (nl. de Anti-Rev. Partij) de bron van het soevereine gezag en verwerpt mitsdien het beginsel van volkssou-

vereiniteit" en in art. 5, waarin beleden wordt, dat de Overheid regeert bij de gratie Gods.

Bezwaren zijn evenmin in te brengen tegen

Art. 6. De rechtspraak geschiede naar de beginselen, gebouwd op het in de H.S. geopenbaarde recht des Heeren. De Overheid draagt het zwaard niet te vergeefs. Zij is van God geroepen het kwaad te straffen, opdat het geschonden recht worde hersteld. Dit geschonden recht vordert rechtvaardige, maar ook rechtmatige straffen; dienovereenkomstig roept het recht tot wederinvoering van de doodstraf.

Immers, art. 14 van ons program verklaart: Van den Souverein wil de Anti-Rev. Partij, dat door een onafhankelijke rechtspraak volgens wetten, die op de eeuwige rechtsbeginselen rusten, voltrekking van straf aan den gevonniste volge, niet slechts om de maatschappij te beschermen of den overtreder te beteren, maar allereerst tot herstel van de geschonden gerechtigheid. Desnoods door de doodstraf, waartoe het recht in beginsel aan de Overheid toekomt.

Art. 18 van het C.-H. program is hieraan vrijwel gelijkkluidend.

Met zekere reserve kan worden begroet

Art. 12. Haar gezag oefent de Overheid uit onder medewerking van het volk. Die medewerking wordt verkregen door het kiesrecht zoveel mogelijk allen kringen van ons volk toe te kennen. (Toegevoegd in 1921:) De S.G.P. staat een organisch kiesrecht voor, dat rekening houdt met het gezin als de cel der samenleving.

Discussie over de eerste volzin blijve in het kader van dit artikel achterwege. De Staatkundig-Gereformeerde visie op de verhouding tussen Overheid en volksvertegenwoordiging (monistisch?) verschilt misschien van de antirevolutionaire, maar spruit waarschijnlijk meer voort uit gebrek aan dan uit verschil van inzicht.

Voor het overige worde verwezen naar art. 9 van ons program, dat eveneens een organisch kiesrecht voorstaat.

Onder die artikelen, waarmede wij zeer wel kunnen instemmen, valt voorts te rangschikken.

Art. 13. Vrouwenkiesrecht echter strijdt met de roeping der vrouw en stemdwang met de vrijheid der burgers.

De stemdwang wordt ook in ons program (art 9, derde lid) verworpen. En met betrekking tot het (actief en passief) vrouwenkiesrecht, de wraking waarvan in 1934 uit ons beginselprogram is geschrappt, kunnen wij verwijzen naar de in de beschrijvingsbrief voor het betreffende Centralen Convent gegeven toelichting op deze wijziging, volgens welke „het ontbreken van de uitspraak tegen het kiesrecht der vrouw in dit nieuwe artikel

allerminst moet worden opgevat, alsof de A.-R.P. voortaan het „staatkundig vrouwenkiesrecht" in stee van het te „wraken" zou willen aanvaarden. Het tegendeel is het geval. De uitdrukkelijke vermelding van het „politieke kiesrecht uit te oefenen door gezinshoofden" sluit het vrouwenkiesrecht uit. Daarom behoeft wraking van dit vrouwenkiesrecht niet afzonderlijk te worden vermeld."

Bovendien ligt er, nu ook voor de vrouw een wettelijke opkomstplicht bestaat, ten aanzien van het passief vrouwenkiesrecht nog steeds het besluit der Deputatenvergadering van 1921. Dit bepaalt, dat voor de Anti-Rev. Partij geen vrouwen behoren te worden candidaat gesteld. En wij moeten er rekening mee houden, dat een wijziging van dit besluit — indien niet duidelijk blijkt, dat het passief vrouwenkiesrecht werkelijk is geworteld in het „rechtsbewustzijn" der A.R. vrouwen — onherroepelijk leidt en leiden moet tot versterking van de S.G.P.

Op bezwaren stuit ook niet

Art. 15. Staatsbemoeiing mag nimmer het particulier initiatief drukken. De overheid doe hare bemoeiing zo klein mogelijk zijn en beperke het getal bezoldigde ambtenaren tot het onvermijdelijke, ook opdat de belastingen niet nodeloos worden verzwaaard.

De bedoeling van de eerste volzin vinden we juistere geformuleerd terug in art. 12 van ons program: De Anti-Rev. Partij wenst, dat het evenwicht tussen ontvangsten en uitgaven geregeld worde door beperking van staatsbemoeiing, leidende tot krachtige ontplooiing van het particulier initiatief. De tweede volzin stemt overeen met art. 24 van het C.-H. program: Waar staatsbemoeiing onvermijdelijk is, worde zo min mogelijk van bezoldigde ambtenaren, zo veel mogelijk van een van overheidswege geregelde medewerking der ingezetenen gebruik gemaakt.

Bekende klanken verneemt men verder in

Art. 16. Bij de regeling der belastingen worde rekening gehouden met de draagkracht der verschillende kringen des volks. De overheid zij op hare hoede tegen opzettelijke bevoorrechtiging van de ene volksgroep ten koste van de andere.

Immers, art. 23 van het C.-H. program luidt: Bij de regeling der belastingen worde de rechtvaardigheid in dien zin betracht, dat rekening worde gehouden met de draagkracht der verschillende kringen des volks, wat evenwel nimmer leiden mag tot een opzettelijke bevoordeling van den enen maatschappijliken kring ten koste van den andere. En art. 12 van ons program eist ook, „dat enerzijds de talrijkheid van het gezin en anderzijds het kleinere inkomen zoveel doenlijk ont-

zien, en het al te kleine geheel van directe lasten vrijgesteld worde."

Met ons art. 20 (kracht tot handhaving onzer nationale zelfstandigheid zoekt de Anti-Rev. Partij voort in de instandhouding ener weermacht te land en ter zee) komt overeen

Art. 17. De overheid drage op doeltreffende wijze zorg voor de defensie des lands beide door leger en vloot, ook al hebbe zij te waken tegen tomeloze opdrijving der krijgslasten.

Overigens ook hier weer een merkwaardige gelijkenis met het C.-H. program, waarvan art. 25 luidt: De overheid, geroepen door het instandhouden van leger en vloot voor behoud onzer nationale zelfstandigheid te waken, zorg evenwel, dat de krijgslasten tot het noodzakelijke beperkt blijven.

De verhouding tussen Nederland en de overzeese gebiedsdelen wordt uiterst beknopt en wel erg „koloniaal” behandeld in

Art. 18. Optredend voor het Moederland behere de overheid de koloniën als bezittingen van het Nederlandse Volk op onbaatzuchtige wijze. Zij bevordere de Evangelieprediking in Oost en West, zorg voor goede defensie tegen mogelijk vijandigen aanval en richte haar bestuur daarheen, dat de inlandse bevolking naar eigen geaardheid zich ontwikkelde.

Nu Indië echter door Nederland bijna volledig geabandonneerd is, moge commentaar op dit

artikel achterwege blijven. Over enkele maanden zal het immers nog slechts historische waarde hebben.

Tenslotte zal een ieder kunnen instemmen met

Art. 19. Welke regeringsvorm overigens ook goed moge zijn, voor ons land is het constitutioneel koningschap, opgedragen aan het Huis van Oranje, de van God gegevene.

Art. 6 van ons program erkent eveneens, op zichzelf geen enkelen staatsvorm den enig bruikbaren keurende, het aan de grondwet gebonden koningschap als den voor ons meest geschikten regeringsvorm, terwijl in art. 2 de souvereiniteit van Oranje geëerd wordt, als onder de leiding Gods in onze geschiedenis geworteld.

Tot zover dat deel van het Staatskundig-Gereformeerd beginselprogram, dat niet overwegend van het onze verschilt. Hier schuilen dan ook de moeilijkheden niet. De min of meer principiële verschillen treden pas op bij het vraagstuk van de roeping der Overheid (art. 4), van de verhouding tussen Kerk en Overheid (art. 5), van de sociale taak der Overheid (artt. 7, 9 en 14), van de volksgezondheid (art. 8) en van het onderwijs (art. 10), welke vragen wij in een volgend artikel onder ogen zullen zien.

De Christelijk Staatskundige Partij

Mr C. C. VAN HELSDINGEN Jr.

Grondwetsherziening 1922

1. Het slot van het artikel over de **Christelijk Ethische Partij** in het 11de nummer van dezen jaargang, meldde reeds de naamsverandering van C.E.P. in de naam **Christelijk Staatskundige Partij**, C.S.P. Dit moet nader worden toegelicht.

De Grondwetsherziening van 1922 had niet alleen de woorden „Koloniën en bezittingen in andere werelddelen” uit art. 62 gelicht, maar bovendien in de positie van het toen nog met den naam „Nederlandsch-Indië aangeduide deel van het Koninkrijk der Nederlanden” een belangrijke wijziging gebracht door de bepaling dat de regeling van de **inwendige aangelegenheden** zou worden overgelaten aan aldaar (i.c. Ned.-Indië) gevestigde organen.

De wet, die de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië moest vaststellen was het geheel herziene **Reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië**, in 1854 vastgesteld, en later herhaaldelijk gewijzigd, maar in 1925 geheel herzien en omgevormd tot de **Wet op de Staatsinrichting**

van **Nederlandsch-Indië**, welke kon worden aangehaald als „**Indische Staatsregeling**”.

De Volksraad meer dan een adviserend lichaam

2. Deze Wet gaf aan den Volksraad een geheel ander karakter; vóórdien slechts een **zuiver adviserend lichaam**, dat de Gouverneur-Generaal in bepaalde welomschreven gevallen **moest** en in alle andere gevallen **kon** raadplegen, werd dit vertegenwoordigend college nu een **medewetgevend** en zelfs in bepaalde gevallen een **mederegerend** lichaam.

Al bleef door de „**aanwijzingen des Konings**” de inneming van het Opperbestuur in het Indische Regeringsbeleid een **mogelijkheid** (die niet zelden een werkelijkheid werd) onmiskkenbaar was het accent in dat beleid in het algemeen toch verlegd van het Plein naar Batavia. Het begrip „inwendige aangelegenheden” was weliswaar min of meer vaag, maar in het algemeen kon men toch zeggen dat de **wetgevende macht**, uitgeoefend door den

Gouverneur-generaal in overeenstemming met den Volksraad, géén schijnvertoon was, maar een wezenlijke en zeer belangrijke machtsuitbreiding, zowel van den Gouverneur-generaal als van den Volksraad — die bovendien nog geaccentueerd werd door het budgetrecht, dat aan beiden werd toegekend in al die gevallen (en dat waren verreweg de meeste) dat de Gouverneur-generaal „zich met het gevoelen van den Volksraad” kon verenigen, zij het ook dat deze begrotingsbesluiten om te kunnen werken, de goedkeuring bij de Wet behoeften.

De Naamsverandering

3. Deze zeer belangrijke positieverandering, zowel van Gouverneur-generaal als van Volksraad, waardoor dus voor een zeer groot deel het Regeeringsbeleid niet meer in Nederland werd vastgesteld, maar door deze in Indië gevestigde instanties, was aanleiding tot die naamsverandering.

De Volksraad was niet langer uitsluitend via den Gouverneur-generaal een adviserend college voor de Nederlandse Regering (welke door de C.E.P. voortdurend werd aangemaand de exploitatiepolitiek af te zweren om een Christelijk-ethische te volgen, maar nu kon de C.E.P. zich rechtstreeks tot de Indische Regering, met name den Gouverneur-generaal wenden, met den eis, dat deze Overheid bij de vaststelling van haar beleid zich moest laten leiden door Christelijk Staatkundige beginselen, waarin uiteraard de Christelijke Staatkundige Partij.

Deze naamsverandering heeft sommige belijdende Christenen, die de geschiedenis niet kenden en van de motieven daarvan een volkomen scheve voorstelling hadden — en daaraan halsstarrig bleven vasthouden, niettegenstaande de meest krasse tegenspraak onzerzijds — er toe gebracht de C.S.P. ervan te beschuldigen dat zij haar beginsel: afzwering van de exploitatiepolitiek, had verzaakt. Niets minder waar dan dat, en objectieve beoordeling van haar optreden in den Volksraad zou dat vooroordeel hebben moeten wegnemen; maar daartoe bleken deze eigenwijze critici niet in staat.

Een confessionele partij

4. Ik schrijf hier geen staatkundige geschiedenis, noch ook een volledige geschiedenis van de C.S.P., wat stellig niet bedoeld is. Ik bepaal mij daarom tot het vermelden van enige bijzondere feiten uit die staatkundige geschiedenis die voor de C.S.P. van bijzonder belang waren, als ook enkele factoren, welke haar bloei hetzij bevorderden, hetzij belemmerden.

Een dier factoren is de voortdurende aanvallen waaraan zij bloot stond, omdat haar bestaan als „confessionele” partij een éénheids-front van de Nederlanders in den weg stond en vele partijen die die eenheid zo krachtig propageerden, een doorn in het oog was.

Het sterk exclusivistisch optreden van de „Vrijzinnigheid” bij de eerste gemeenteraadsverkiezingen te Batavia, waarbij men vertegenwoordigers

van de Christelijke groep, welke op velerlei gebied, zowel sociaal (onderwijs-ziekenzorg-wezenzorg enz.) als godsdienstig krachtig werkzaam was, eenvoudig als „lucht” beschouwde en negeerde, was destijds mede een aansporing tot eigen partijformatie.

Datzelfde herhaalde zich bij de stichting van den Nederlands-Indischen Vrijzinnigen Bond (N.I.V.B.) Men wilde ons gaarne „gebruiken” als lid van dien Bond, maar negeerde ons bij het opstellen van het program, en verweet ons desniettenstaande, dat wij die éénheid verbraken.

De strijd met de Vaderlandse Club

5. Datzelfde verwijt van versplintering van het éénheidsfront werd ook tegen ons gericht bij de stichting van den Politiek-Economischen Bond die door zijn „gematigder” optreden heel wat bloed van den N.I.V.B. aftapte, maar ook wel enkele onzer leden meesleepte. Veel erger dreiging was de oprichting van de „Vaderlandse Club”.

De indiening door Gouverneur-Generaal Jhr De Graeff van het ontwerp tot wijziging van de Indische Staatsregeling t.b.v. de instelling der z.g. „Inlandse Meerderheid” verwekte in grote kringen van de Nederlandse samenleving een storm van verontwaardiging.

Een Manifest ondertekend door twee directeuren van de Javase Bank als protest tegen dit voorstel had een enorm succes. Nooit vóór en ná dien tijd was de politieke belangstelling zo groot als omstreeks 1926.

Tientallen telegrammen van adhaesie, ondertekend door vele duizenden Nederlanders, werden aan Gouverneur-Generaal en Volksraad gezonden. En deze actie resulteerde uiteindelijk in de oprichting van de Vaderlandse Club, die, zoals de naam reeds aanduidde — in die dagen (later is dit zéér belangrijk verzacht) — het Nederlandse belang primair achtte en opnieuw pogingen deed om alle Nederlanders onder de supervisie van de Vaderlandse Club te brengen. Men begreep tenslotte wel, dat de vorming van één politiek front niet wel mogelijk zou zijn, — gezien de „stijfhoofdigheid van de belijdende Protestantse en R.K. Christenen”, welke zich in de C.S.P. en de I.K.P. hadden georganiseerd — maar men heeft toch gepoogd om deze beide partijen tot samenwerking te brengen door voor te stellen, dat de Vaderlandse Club, welker Voorzitter voorgaf dat deze geen politieke partij zou zijn, doch slechts een „beweging” — aan den Volksraad — kandidaten dier partijen bij de stemming steun zouden verlenen, althans... voor zover die candidaatstelling de instemming had van het Hoofdbestuur der Vaderlandse Club.

Het spreekt van zelf dat de confessionele partijen, welke om des beginsels wil zich hadden georganiseerd, van zulk een steun, vergezeld van een bevoogding, niets moesten hebben, te meer omdat naar hun oordeel de gedachte alsof deze V.C.-„beweging” zich tot zulk een steunverlening zou bepalen en niet zou worden omgezet in een doodgewone politieke partij, getuigde van een volstrekt gemis aan politieke werkelijkheidszin en een verregaande onnozelheid.

Al heel spoedig na de principiële afwijzing openbaarde de V. C. zich dan ook als een **nieuwe politieke partij**, die door haar Nationalisme een poos lang zelfs belijdende Christenen heeft bekoord, maar van wie toch velen later weer tot hun onderscheiden confessionele partijen terugkeerden, omdat zij van dat zich steeds meer overspannend nationalisme uiteindelijk niets hebben moesten.

De N.S.B. in Indië

6. Ook de oprichting van de N.S.B. en haar aanvankelijk merkwaardig snelle ontplooiing en haar gefingeerde liefde voor het Oranjehuis en het zich omhangen van een schijn-Christendom — beriepen haar leiders zich niet meermalen op Groen van Prinsterer en Kuyper — oefende een poos lang grote zuigkracht óók op belijdende Christenen, niettegenstaande de felle en principiële bestrijding van deze beweging door de C.S.P. en haar Voorzitter, die in de voornaamste plaatsen van Java en zelfs van Sumatra (tot zelfs in Kota Radja toe) deze beweging in haar grondbeginselen en practijk aantastte. Zonder overdrijving of zelfoverschatting mag gezegd worden dat de C.S.P. één der felste en meest principiële tegenstanders van deze beweging is geweest, die in Indië zelfs in hoge rangen veel sympathie ondervond.

De strijd over artikelen in het beginselprogram

7. De jaren 1929—31 zijn voor de C.S.P. zware jaren geweest. Het reeds van den aanvang af in de C.E.P. en later in de C.S.P. bestaande verschil in nuancering tussen „snelle” en meer „gematigde” progressieven — die te veel onder den invloed van de Vaderlandse Club dreigden te komen — werd door allerlei omstandigheden — vooral door de moorden op planters ter Sumatra's Oostkust — scherp toegespitst bij de behandeling van het ontwerp ener nieuwe Beginselverklaring en Staatkundig Program van de hand van haar Voorzitter, die — zo scheen het aanvankelijk — dreigde te worden gedesavoueerd. Aanleiding tot dezen strijd was vooral art. 3 van de concept-Beginselverklaring, waarin sprake was van een zodanige verhouding tussen Nederland en Nederlands-Indië, dat „**Indië ook in de toekomst vrijwillig een gelijkwaardig deel blijve vormen van het Koninkrijk der Nederlanden.**” Hierover is heel veel te doen geweest, maar ten slotte hebben de beide groepen elkaar in een compromis-voorstel gevonden, waarbij echter de Voorzitter zich voorbehield zijn inzichten te blijven propageren. (Wie hiervan meer weten wil zij verwezen naar het Gedenkboek der C.S.P. „In Hoc Signo Vinces”, blz. 61—64). Hij mocht de voldoening smaken, dat geleidelijk aan steeds meerderen de juistheid van zijn inzicht langzamerhand erkenden. Men begrijpt hieruit hoe volkomen ten onrechte scheldwoorden als „reactionnair”, „conservatief”, „koloniaal” gebezigd worden, zowel t.a.v. de C.S.P. en in het bijzonder van haar Voorzitter, alleen omdat zij zich niet kunnen verenigen met het sinds 1945 gevoerde Regeringsbeleid.

De worsteling met politieke onverschilligheid

8. Veel groter vijand waartegen de C.S.P. steeds te kampen had was het **grote gemis aan belangstelling in de politiek**, vooral in de Nederl. samenleving. Het politiek onverstand en de politieke onverschilligheid waren ontstellend groot. Men geloofde het wel en liet het regeren wát gaarne aan den Gouverneur-Generaal over; de Volksraad mocht zich slechts in zeer beperkte mate in de gunst van het Europees publiek verheugen. Men kwam alleen in het geweer als een Gouverneur-Generaal — zoals b.v. Jhr De Graeff — plotseling met een voorstel kwam, dat het overwicht dier samenleving dreigde te verbreken. Dan was er — meestal door onverstand en gebrek aan inzicht in de politieke verhoudingen — plotseling een oplaaien van politieke hartstochten, gelukkig slechts tijdelijk, maar dat toch niet zelden schadelijke gevolgen met zich bracht.

Ook verschillende Christus-belijders leden aan die politieke onverschilligheid. Velen stelden volop belang in de onderwijskwestie, liepen warm voor allerlei andere Chr. acties, maar van de politiek trokken zij zich niets aan.

Zo was het b.v. bij vele **predikanten** van de Indische Kerk en de onderscheiden zendingen. Bepaald uitgezonderd moeten worden verreweg de meeste Geref. predikanten en missionair-predikanten van wie velen niet alleen de C.S.P. een goed hart toedroegen, maar niet zelden zelfs daarin vooraanstaande posities innamen. Met de anderen echter was het zéér treurig gesteld. Men wist de C.S.P. wél te vinden als de belangen van kerk en zending, van Chr. onderwijs en medische zorg moesten worden behartigd, maar overigens bleef men afzijdig. Meestal onder het motief, dat men vreesde in zijn pastoralen arbeid onder niet-leden der C.S.P. te zullen worden gehinderd.

Eerst toen de N.S.B. zich in Indië steeds sterker openbaarde, maar vooral na den inval in Nederland, kwamen vele dezer afwijzend-staande predikanten en zendingen tot meer politiek besef, tot zelfverwijt, dat ook zij niet hun schouders hadden geplaatst onder den moeizamen arbeid der C.S.P. Toen ging de C.S.P. — al werd zij, evenals andere politieke partijen door verschillende door de Regering getroffen politieke maatregelen zeer in haar actie belemmerd — een periode van betrekkelijken innerlijken bloei tegemoet.

De mentaliteit der ambtenaren

9. Naast deze politieke onaandoenlijkheid moet genoemd de **mentaliteit van onderscheiden ambtenaren**, die meenden voor de C.S.P. te moeten bedanken, zodra ze tot een bepaalde functie promotie hadden gemaakt. De vervulling van bepaalde functies werd geacht niet verenigbaar te zijn met het lidmaatschap van welke politieke partij ook. Het heeft vaak nog wel moeite gekost om zulke personen ervan te overtuigen, dat men in een bepaalde functie, die wellicht daadwerkelijke actie als voorzitter of secretaris ener afdeling niet wenselijk of mogelijk maakt, zonder enig bezwaar lid

van de C.S.P. kon zijn of blijven en haar vergaderingen bijwonen en aan de discussies deelnemen.

De samenwerking met Christen-Inlanders

10. De kwestie van de samenwerking der C.S.P. met de Christen-Inlanders is steeds één der meest brandende en moeilijke vraagstukken geweest. Dit feit op zich zelf getuigt reeds dat de C.S.P. nooit heeft willen zijn en ook nooit is geweest een **Nederlandse** partij — al was zij helaas maar al te vaak op de Chr. Trekkersgroep aangewezen, omdat de Indo-Europese Christenen te veel door het belang hunner groep werden beheerst en zij dit in het **Indo-Europees Verbond** meer verwerkelijk meenden — maar dat zij steeds gezocht heeft de Christen-Indonesiërs en Chinezen in haar arbeid te betrekken.

Allerlei middelen zijn te baat genomen. Men heeft de C.S.P. willen zien als de partij die voor **allen** plaats moest bieden, als een **associatieve partij**, maar die **bovendien** een hecht **federalistisch verband** nastreefde met eigen politieke organisaties voor de Christen-Indonesiërs van elke volksgroep, waarvoor dus eigen partij-formaties dier onderscheiden Christenen moesten worden aangewakkerd.

Het was een zoeken en tasten om maar te komen tot den juisten vorm van samenwerking. In 1930 werden deze volgende vijf wensen geformuleerd:

1. Nationale stromingen in **eigen Christelijke organisatie**;
2. de C.S.P. handhave haar **algemeen, associatief** karakter;
3. te streven ware naar een **federatief** verband met de sub. 1 genoemde organisaties;
4. de vordering van stichting van **niet-Hollands sprekende Afdelingen**, voor zover verwerkelijking van sub. 1 nog niet mogelijk zou zijn;
5. oprichting zo mogelijk van **nationale afdelingen** in belangrijke Christelijke centra gelegen buiten de ressorten der Hollandse afdelingen als verwerkelijking van sub. 1 nog niet mogelijk zou zijn.

Reeds eerder werd gemeld de samenwerking met de **Chr. Ambonse Volksbond**, de **Perserikatan Kasem Christen**. Vlak voor den inval in 1940 stond een Batakse Chr. partij te worden opgericht. Tijdens den oorlog vooral scheen die samenwerking grotere vormen aan te nemen en hadden veelvuldige besprekingen plaats met Menadonezen, Ambonnezen, Timorezen en Bataks, welke een vruchtbare samenwerking beloofden. Helaas heeft de Japanse oorlog hieraan een plotseling einde gemaakt.

De Prot. Christelijke Volksraadfractie

11. Als bewijs van de goede wil der C.S.P. om tot een hechte federalistische samenwerking te ko-

men, moet worden aangemerkt de vorming van de **Prot. Chr. Volksraadfractie**.

Vóórdien kende men slechts de C.S.P.-fractie, waarvan in den loop der jaren ook onderscheidene Indonesische Christenen deel uitmaakten. Maar zo dwong men laatstgenoemden om tot de C.S.P. toe te treden, wilden zij daarvan deel kunnen uitmaken. Dit strookte niet met de inzichten van de C.S.P., die van een **dwang** niet weten wil, maar meer prijs stelt op **vrijwillige samenwerking**. Vandaar omstreeks 1934 — de juiste datum schiet mij thans niet te binnen — de stichting van de **Prot. Chr. Volksraadfractie**, om alle Protestantse Christenen, Indonesische zowel als Nederlandse, tot welke **politiek-Christelijke** partij zij ook behoorden, in één verband samen te brengen.

In 1937 omvatte deze fractie 2 C.S.P.-leden, één vertegenwoordiger van de P.K.C., één van de Batakse Christenheid en één van den Chr. Amb. Volksbond.

De vertegenwoordigers van de Minahassische Christenheid werden node gemist. Zij sloten zich aan bij andere groeperingen, vaak zeer tegen den zin van hun kiezers. Reeds meermalen werd destijds gezegd, dat deze bij een volgende verkiezing van hun candidaat zouden **eisen** toetreding tot de Prot. Chr. fractie. Ook hier is de oorlog storend opgetreden.

Organisatieleven

12. De bijzondere Indische omstandigheden — moeilijkheden, kostbaarheid van het vervoer, de herhaalde overplaatsingen, de geregeld terugkerende verloven met meestal daaraan verbonden overplaatsingen, het gaan met pensioen, het beschikken over betrekkelijk weinig personen die **tijd** en **lust** hadden om zich aan de publieke zaak te geven en zovele andere factoren meer, zijn voor alle Ned. politieke partijen ernstige belemmeringen geweest voor een gestagen bloei. Het Indo-Europees Verbond met zijn meer gezeten bevolking had daarvan veel minder last. Maar de C.S.P. had dit nadeel met alle andere partijen gemeen.

In perioden van bloei telde de C.S.P. haar afdelingen in Batavia, Mr Cornelis (met de samensmelting van de burgerlijke gemeente met die van Batavia, verviel ook de C.S.P.-afdeling), Buitenzorg, Soekaboemi, Poerwokerto, Banjoemas, Semarang, Djocja, Solo, Magelang, Cheribon, Kediri, Malang, Soerabaia; op Sumatra in Palembang, Medan en een belangstellende kring in Taroetong. Pogingen om in Makassar een afdeling te stichten leidden tot geen resultaat.

In Midden-Java, waar de onderscheiden afdelingen onderling het gemakkelijkst elkander konden bereiken, is vele jaren een Provinciale kring gevestigd geweest, die vrij geregeld haar Provinciale landdagen hield.

Wanneer door vertrek, door overplaatsing of verlof het aantal leden ener afdeling tot beneden het vereiste minimum (10) daalde, ging men niet dadelijk over tot opheffing, maar werd de afdeling „slapend” genoemd, want de opleving was vaak alleen afhankelijk van het optreden van een geestdriftig en toegewijd lid, die zijn schouders

eronder zette en de afdeling weer deed opwaken. Na den oorlog is de toestand belangrijk verslechterd. Niet alleen dat vele leden tijdens de Japanse bezetting waren overleden of onmiddellijk na de bevrijding repatrieerden, maar vele andere factoren waren oorzaak, dat er van een normaal verenigingsleven, met normaal werkende afdelingen niets komen kon. Het vervoerswezen was gebrekkig en duur, andere communicaties bijna onbereikbaar. Mogelijkheid tot politiek leven was niet of bijna niet aanwezig. De beloften van de Nederl. of Ned.-Ind. Regering om een „tijdelijken Volksraad” in te stellen (cf. Staatsblad D 66) werden niet nagekomen, requesten om een forum in het leven te roepen, waarin Regering en geregeerden met elkander de publieke zaak konden bespreken, werden doodgezwegen. Deze factoren hebben een normalen uitgroei van het politieke leven vrijwel onmogelijk gemaakt.

Partijdagen

13. Daarmede verviel ook de mogelijkheid van het houden van de **partijdagen**.

De C.S.(E).P. mag zich er op beroemen de enige partij in N.-I. te zijn geweest, die vrij geregeld haar congressen, haar „partijdagen” hield, waarin zeer belangrijke vraagstukken besproken werden. Aanvankelijk werden zij jaarlijks gehouden, maar deze vergaderingen vergden grote sommen gelds van de kas en daarom werden „jaarlijkse” **partijdagen**, meermalen afgewisseld door **2-jaarlijkse**. Wie een overzicht wil hebben van de in die vergaderingen behandelde onderwerpen, sla blz. 106—108 op van voornoemd Gedenkboek, waar ze tot den 15en partijdag van 2—3 Juni 1936 te Soerabaia zijn bijgehouden.

Het program was voor de meestal over 2, soms 3 dagen verdeelde congressen wel eens te zwaar. Op den 1en partijdag werden b.v. besproken de referaten over:

De voorgenomen Bestuurshervorming in N.I., de scheiding Kerk en Staat en de Verdediging van N.I.

In het 3e congres (Soerabaia): **Opportunistische of Principiële politiek en Gemeentepolitiek.**

Op den 5en partijdag (Solo): **Kamers van Landbouw, de C.E.P. en de Nationale stromingen en de Herziening der Staatsinrichting.**

Op den 7en partijdag (Weltevreden): **Gemeenteprogresie en de Agrarische kwestie in Indië.**

Op den 11en partijdag (Malang): **Verenigbaarheid van de leidende functies in de C.S.P. en de neutrale Europese Vakverenigingen in N.I., Prov. en Afd.-organisaties; Verhouding C.S.P. tot de Inlandse Christenen.**

Op den 12den partijdag (Semarang): **Verindisching; Grondrechten voor niet-inheemsen; art. 177 der I.S.**

De 13e partijdag (Weltevreden) droeg een zeer speciaal karakter i.v.m. den ernst der tijden (1932). Na een openingsrede van den Voorzitter „**Lichtstralen in angstigen tijd**” werden besproken: „**De crisis en de Landsfinanciën**”, „**De crisis en het economische leven**”, „**De crisis en ons geestelijk leven**”, gevolgd door „**Persoonlijke uitingen over de betekenis van de crisis**” van Dr J. Ubels, Ir Dr E. de Vries, Dr N. A. C. Slotemaker de Bruïne,

Dr P. J. Idenburg, Dr L. W. Kuilman, Dr J. Oftringa, Prof. Mr J. M. J. Schepper en Mr C. C. van Helsdingen, terwijl tenslotte nog den volgenden dag besproken werd het referaat „**Gevolgen der crisis voor het sociale leven**”.

De 15e partijdag bracht referaten over: „**Werkloosheidszorg in Indië, Enige opmerkingen over de Crisis-werkeloosheid, Crisis, Maatschappij en overheid, industrialisatie en principiële Chr. politiek**”. Over de gegevens van de volgende partijdagen beschik ik hier niet. Maar het vorenstaande is genoeg om te bewijzen, dat er veel en mooi werk is gedaan, waartegenover — we mogen het met voldoening vermelden — geen der andere partijen in N.I. iets dergelijks vermocht te stellen.

De Banier

14. Er zou nog veel meer te zeggen zijn, maar ik mag niet meer ruimte vergen, dan ik toch al heb gedaan. Maar voor ik mijn slotwoord schrijf, moet ik nog even iets zeggen over de **Banier**, het **Alg. Christelijk Weekblad voor N.I.** dat nu zijn 34ste jaargang is ingegaan.

De C.E.(S).P. heeft aan de **Banier**, aanvankelijk onder de hoofdredactie van P. Bergmeyer, later onder die van mij en nu van den heer P. Korthuis, enorm veel te danken gehad. Zij heeft mede aan de actie van de Banier haar oprichting te danken; maar ook in de volgende jaren heeft dit weekblad, zonder een bepaald partij-orgaan te zijn, haar actie op velerlei manieren geschaagd. Het weekblad dat bedoelde alle terrein van 's mensen werkzaamheid onder het licht der Heilige Schrift te plaatsen, heeft zijn kolommen ook in ruime mate opengesteld voor de belichting van politieke vraagstukken en heeft in de latere jaren zelfs wekelijks 3 kolom beschikbaar gesteld voor C.E.P.-nieuws.

In de jaren 1931—1934 werd tijdelijk dit geregeld contact verbroken, maar in laatstgenoemd jaar werd de verhouding weer aangeknoopt en kon de C.E.P. weer over 3 kolom per week — onder leiding van het dagelijks bestuur — beschikken.

Door de Japanse bezetting is met zovele andere periodieken ook de Banier weggevaagd. Na de bevrijding kon aan een **hervatting** van de persarbeid eenvoudig niet worden gedacht. Er was een groot gebrek aan papier; ook vele drukkerijen waren verwoest en bij gebrek aan werkvolk als anderszins was de uitgave voorshands onbetaalbaar. Eerst in 1949 bleek het mogelijk om het reeds lang gekoesterde voornemen te verwekelijken en kon de Banier weer verschijnen, doch nog niet als wekelijkse periodiek, maar als tweewekelijkse. Zodra de papiervoorraad het toelaat wil men echter weer komen tot een wekelijkse uitgave. Dat zal den arbeid van de C.S.P. zeer ten goede komen. Zelfs haar huidige verschijning is in staat geweest de zolang ingedommelde belangstelling weer te doen ontwaken. Nog betere resultaten mogen van een wekelijkse verschijning worden verwacht.

Perspectief

15. Met het bovenstaande hoop ik — zij het slechts

Heeft propaganda

IN DE DORPEN ZIN?

L. W. H. DE GEUS

Het is merkwaardig telkens te moeten constateren, hoe in verschillende plattelandsgemeenten de besturen van de kiesverenigingen zich weinig aan de propaganda gelegen laten liggen, en dit terwijl toch artikel 43 van de partijstatuten het bestuur van iedere kiesvereniging de „opdracht geeft tenminste drie van zijn leden met de propaganda van de antirevolutionaire beginselen te belasten. Volgens dit artikel dienen deze leden een propagandacommissie van die kiesvereniging te vormen, welke commissie mede tot taak heeft allen, die hun medewerking willen verlenen aan de propaganda-arbeid in een propaganda-club te organiseren. Laconiek volgt er dan: De propagandaclub is de georganiseerde kern van de werkers der kiesvereniging.

Door geen propagandacommissie in het leven te roepen mist zulk een kiesvereniging dus al van stonde aan de kern van werkers, die nodig is om leven in de kiesvereniging, dus in de partij, te blazen. Waarom zouden die besturen nalatig zijn? Bestaat er in de kiesvereniging geen belangstelling voor de antirevolutionaire beginselen? Dit is zeker niet het geval en de nalatige houding van zulk een bestuur mag zeker niet daaraan geweten worden. Het medeleven met de beginselen en de toepassing in de staatkundige practijk van elken dag, is ongetwijfeld aanwezig maar men ziet niet in, op welke wijze men de „buitenstaanders”, en dan in het bijzonder in de plattelandsgemeenten, warm kan maken voor de antirevolutionaire partij. De besturen hebben geen inzicht in de werkzaamheden, die een propagandacommissie, alias -club

te verrichten kan hebben, en zo wordt het meest voor de hand liggende niet aangepakt.

In een dorp weet nl. iedereen alles van iedereen. Ieder heeft zijn gevestigde overtuiging en is ingedeeld bij één of andere politieke groep, of „doet nergens aan” en men behoeft er niet op te rekenen, dat de mededorpsbewoners zich zullen laten overtuigen (ompraten) door enkele door en door bekende medeburgers uit de antirevolutionaire kiesvereniging. Is men hervormd dan stemt men misschien wel op de antirevolutionaire lijst (voor de kamerverkiezing tenminste, maar voor de gemeenteraadsverkiezing krijgt natuurlijk buurman A. of zwager B. de stem!) doch men voelt er niet voor om lid te worden van die „gereformeerde” kiesvereniging. Het bestuur van de A.R. kiesvereniging is al blij, dat zulkeen nog antirevolutionair stemt. „Laten we tevreden zijn. Vooral niet in roeren!” En om de bij de Christelijk-Historische Unie of bij de Staatkundig Gereformeerde Partij aangesloten te gaan bewerken, lokt ook al weinig aan. Men moet goed begrijpen, dat men elkaar op een dorp van binnen en van buiten kent! En dan die lui, die wel naar de kerk gaan en zelfs op verschillende terreinen van christelijken arbeid meelevend, maar helaas op politiek gebied niet-christelijk georganiseerd zijn, zijn wel erg moeilijk tot andere gedachte te brengen. De overgang van „neutraal” tot „antirevolutionair” is op een dorp wel heel groot. Neen, de dorpsmensen, die in aanmerking komen voor het lidmaatschap van de A.R. kiesvereniging zijn met een lampje te zoeken.

En mitsdien wordt geen behoefte gevoeld aan een propagandacommissie, laat staan propagandaclub; of liever, het bestuur ziet niet in wat zo'n propagandacommissie zou kunnen bereiken. De koppen zijn immers geteld.

Maar werpen deze besturen met het badwater het kind niet weg? Vergissen zij zich niet? Zou er werkelijk zo weinig te bereiken zijn?

We kunnen het niet geloven. Al was het alleen maar om totaal verkeerde denkbeelden de wereld uit te helpen, zoals, dat een A.R. kiesvereniging kerkelijk-gereformeerd zou zijn, is huisbezoek door een propagandacommissie al de moeite waard. Wellicht valt er zo ook voor de antirevolutionairen nog wat te leren. Wanneer nl. duidelijk wordt hoe die verkeerde visie kon ontstaan, zal dit de kiesvereniging bij haar werk tot nut kunnen zijn. En wellicht blijkt bij propaganda-arbeid dat de koppen toch nog niet geteld waren en dat er nog wat bereikt kan worden.

Natuurlijk het is moeilijk, nogmaals: Vooral in een dorp. Maar waarom de zaak dan niet van den anderen kant aangevat? Hoe staat het met de belangstelling van de leden der kiesvereniging zelf? Is daar alles in orde? Of de kiesvereniging regelmatig vergadert is geen zaak van een pro-

onvoldedig — aan het mij gedane verzoek te hebben voldaan. Men zal hebben ervaren, dat de toestand nog lang niet is zoals die wezen moet. Voor een groot deel is dit te wijten aan de bestaande ontwrichte — men mag haast wel zeggen chaotische — omstandigheden.

Nog te zeer is er sprake van wanorde, onrust en onveiligheid. Terreur, intimidatie, vrees heersen nog in alle delen van Indonesië. Van een politiek zich uit te kunnen leven in een geordende maatschappij met een behoorlijk samengestelde Volksvertegenwoordiging is geen sprake.

Rustige bezinning op de vele politieke vraagstukken en niet het minst de sociale en economische, ja ook de kerkelijke en geestelijke problemen is nog niet goed doenlijk. Maar wij mogen God danken, dat er onder de jongeren nog altijd weer personen te vinden zijn, die gedreven door hun geloofsovertuiging ook in dezen verwarden tijd en onder zo moeilijke omstandigheden hun gaven en krachten willen wijden aan dezen schonen arbeid: de Chr. beginselen óók voor het politieke leven te verkondigen en te doen naleven.

paganda-commissie, doch een bestuurszaak, maar bij de vraag: Hoeveel leden lezen „Nederlandse Gedachten”? of: Hoe staat het met de verspreiding van de „A.R. Stem”? komt toch wel een taak voor een propaganda-commissie opduiken. Hier ligt werk vlak voor de voeten. En wat is logischer, dan het meest voor de hand liggende eerst aan te pakken? Het andere volgt dan vanzelf. Er ligt op dat terrein een prachtige taak voor de propaganda.

Dat is geen afschuifstelsel. Het was uiteraard niet de bedoeling van de partij, toen artikel 43 werd opgenomen, om de verschillende partij-organen de gelegenheid te geven zich achter elkaar te verschuilen. Artikel 43 bepaalt, dat de propagandacomb club een dienende taak heeft. Het bestuur blijft dan ook in alles wat des bestuurs is, diligent, maar door een zekere taakverdeling wordt getracht een zo groot mogelijk rendement te verkrijgen. Een propagandacommissie is geen overbodige luxe. Een propagandacommissie kan de kiesvereniging en daardoor de partij grote diensten bewijzen.

Het is verblijvend wanneer een Arjos-club in Mijdrecht door een prijzenswaardige activiteit 33 nieuwe abonneés op „Nederlandse Gedachten” kan doen inschrijven, speciaal met het oog op dit bereikte resultaat, maar is dit niet juist een prach-

tige taak voor een propagandacomb, of, wat mij betreft, voor een propagandacommissie? Op dit terrein blijkt nog belangrijk werk te doen en de besturen van de kiesverenigingen dienen deze mogelijkheden uit te buiten. Laat in alle dorpen de propagandacommissie er op uittrekken. Wellicht komen zij ook thuis met 33 nieuwe abonneés en wie weet met hoeveel nieuwe leden. Terwijl misschien ook wel niet-aangesloten antirevolutionairen of sympathiserenden voor „Nederlandsche Gedachten” gewonnen kunnen worden.

Werkelijk, een propagandacommissie behoeft geen duimen te draaien. Het Mijdrechtse voorbeeld toont aan, dat fraaie resultaten geboekt kunnen worden. De abonnementen liggen blijkbaar te wachten op de propagandacommissie. Laten ze ze spoedig gaan halen. Wanneer het ene werk animeert komt het tweede gemakkelijker tot stand. Op „Nederlandsche Gedachten” volgt de verspreiding van de „A.R. Stem”, en de ledenwerving.

Wanneer de antirevolutionaire kiesvereniging actief is en zich in een bloeienden toestand bevindt, dan gaat er al een goede invloed vanuit op de dorpsgemeenschap.

Zo gezien is het zeker zinvol om ook in de plattelandsgemeenten propaganda te voeren voor de Antirevolutionaire beginselen.

CHRISTELIJK-NATIONAAL

beneden de maat?

T. M. GILHUIS

Het kamp der doorbrekers is niet het enige terrein, van waaruit de kanonnades op „het afgodisch benemde ghetto der antithese-Christenen” worden afgeschoten. Er is nog een ander, dat zich eveneens weert tegen allen, die ook thans nog willen pleiten voor afzonderlijke partijgroeperingen op christelijken grondslag. Het is dat der neo-Hoedemakers.

Zij, die hier onderdak gevonden hebben, verwijten de afzonderlijke christelijke organisatie, dat deze eigenlijk niet **volop** christelijk te noemen is, omdat zij zich slechts tot een deel van het volk richt en niet het **gehele** volk binnen haar gezichtskring vat.

Men baseerde zich voorheen dan veelal op den bekenden tekst uit Mattheüs 28: „Gaaf dan heen, maakt al de volken tot mijn discipelen...”

De gehele zendingsmethodiek, vooral die der tweede helft van de 19e eeuw, was gefundeerd op deze uitleg van het „maakt tot discipelen alle volken.” In tegenstelling tot de piëtisten, die op „Einzelsbekehrung” den nadruk legden, wilde men slechts spreken van volks-christianisering. Ten onzent was het **Hoedemaker**, die o.a. in zijn „Art. XXXVI onzer Nederduitsche Geloofsbelijdenis” tegenover Kuiper onder verwijzing naar Matth. 28 met nadruk leerde, dat de natiën volksgewijze tot Christus gebracht dienen te worden. Hij wijst

dan op Paulus, die zich op den Areopagus tot **heel het volk** richt en klaagt, dat hier te lande het nationaal karakter der christelijke instellingen verloren gaat.

En thans is het **Van Ruler**, die in „Religie en Politiek” en in „Droom en Gestalte” hetzelfde gevoelen vertolkt, door te betogen, dat de prediking niet aan de gemeente geadresseerd is, maar tot het **volk** als zodanig gericht moet worden. En als bewijsgrond voor deze stelling wijst ook hij naar het alle **volken** van Mattheüs 28.

Hij illustreert deze mening b.v. door naar de huidige Christelijke School te wijzen. Een school is pas waarachtig christelijk als zij de staatsschool van het gehele volk is, want, zo luidt het betoog, het christendom bereikt zijn hoogsten graad alleen in de kerstening van den staat, het **volk**, het gemenebest. Omdat de huidige christelijke school en alle andere christelijke organisaties nu dit nationale en staatkundige perspectief missen, staan zij midden in de mislukking van het experiment Gods met de **volkeren** der aarde en maken deze christelijke verenigingen er maar wat van. Zó bezien, hebben wij geen werkelijk christelijke organisaties, doch op z'n best menselijke surrogaten. Aldus Van Ruler.

Het komt ons voor, dat de gronden, waarop men

De jongeren Studieclubs

De Toogdag

Is nog een opwekking om onzen toogdag 1949 te gaan bijwonen nodig?

Wij menen van niet. Wij rekenen erop, dat ieder lid van onze organisatie, die ook maar even in de gelegenheid is, op 19 November in Zwolle zal aantreden. Daar rekent men er al op dat de Buitensociëteit te klein zal blijken te zijn. En die biedt plaats aan ruim 1000 personen.

Wanneer wij zo de sprekerslijst nagaan en de lijst van onderwerpen, dan achten wij dat Zwolse optimisme alleszins verklaarbaar. Onze tweede voorzitter zal wijs doen zich erop voor te bereiden, dat hij een tweede bijeenkomst in de Zuiderkerk zal moeten leiden.

Wie als sprekers hopen op te treden, deelden wij reeds mede. Over de onderwerpen hebben wij nog niet geschreven. Het wordt dus tijd, dat wij dat nog even doen. Ds J. C. Maris zal spreken over: „Beginselpolitiek en beginselstudie, nu!”, Ds J. C. Koningsberger over „Onze jongens in Indonesië”, Prof. Mr P. S. Gerbrandy over „De Internationale roeping van het Calvinisme” terwijl de titel van de openingsrede van onzen voorzitter zal luiden „Wereldoverwinning”.

In de middagvergadering zal voorts optreden de declamator Jo Nobel te Leeuwarden. Deze zal voordragen een gedeelte uit Eduard Vettermans

„De Vader des Vaderlands” en een humoristische schets.

Een programma, dat klinkt als een klok!
Aanvang van de morgenvergadering half elf 's morgens.

Kaartverkoop

Kaarten zijn ad f 0.50 verkrijgbaar. Bestellingen gaarne door overschrijving van het verschuldigde bedrag op girorekening No 89673 t.n.v. de Antirevolutionaire Partij.

De algemene vergadering

Deze komt bijeen om 19 uur.

Vrijdagavond (18 November) in de foyer van de Buitensociëteit te Zwolle. Aanvang 19 uur.

Verwacht worden een afgevaardigde van alle 350 clubs en voorts vele belangstellende clubleden. De agenda vermeldt behalve de normale werkzaamheden een causerie door den heer A. Wildeman te Winterswijk over het onderwerp: „De werkmethode onzer clubs.”

Voor nachtlogies gelieve men zich te wenden tot den heer H. Boertien, Kamperstraat 27, Zwolle.

zich voor deze visie baseerde, als zouden de natiën volksgewijze tot Christus gebracht moeten worden, aan het verzakken zijn.

Het moet reeds aanstonds tot voorzichtigheid manen, wanneer op een parallele plaats als Marcus 16 : 15, niet van volken, maar van **creatures (schepping)** sprake is. Ook Lucas spreekt niet zonder meer over kerstening van volken, maar zegt, dat het Evangelie naar (aan) alle volken gebracht moet worden.

Verder is tegen deze exegese aan te voeren het niet geringe grammaticale bezwaar, dat het volgende dubbele **hen** (doopt **hen**, leert **hen**) blijkens den grondtekst, niet kan slaan op volken, aangezien hier een ander geslacht gebezigd wordt.

Recente verklaringen van deze passage neigen er dan ook toe, den traditionelen uitleg prijs te geven, en over twee eeuwen heen den piëtist Zinzendorf bij te vallen, die voorstelde te vertalen „maakt discipelen UIT alle volken.”

Het gaat hier niet om volken, maar om **mens en onder de volken**. Het gaat er werkelijk niet om, zo zegt een gezaghebbend reformatorisch theoloog, dat de **volkeren als zodanig** tot jongeren van Christus gemaakt moeten worden. Deze opvatting

heeft vroeger in de zendingstheorie rond gespoekt, in kwaden samenhang met fantasieën der Duitse Christenen! Zij is van geen waarde.

Ons dunkt, dat met aanvaarding dezer exegese, waartegen o.i. weinig in te brengen is, een stuk theocratie-theorie onder Hoedemaker en Van Ruler wordt weggetrokken.

In het licht van dézen uitleg zal men toch op z'n minst Mattheüs 28 wat voorzichtiger moeten gaan hanteren, wil men doorgaan het **christelijk** karakter van de afzonderlijke groepering op basis van geloofsovertuiging in discrediet te brengen.

En wat het **nationaal** karakter der christelijke organisatie aangaat, bedenke men, dat ook een volksdeel nationaal kan zijn, als het een grondtrek, die mede ons volkskarakter gevormd heeft, weer in het licht stelt.

Men herinnere zich hierbij de woorden, die Groen in 1861 aan Van Rhijn schreef:

„Het waarlijk nationale wordt **niet** verkregen door verenigen van alle richtingen, maar door het naleven van die beginselen, het vasthouden aan **diè** waarheden, waardoor alleen de Natiën worden verhoogd, waardoor alleen de Nederlandse Natie gevormd en hervormd is.”

Provinciaal Verband Friesland

Zaterdag 1 Oct. '49 hield het provinciaal bestuur met de afgevaardigden de jaarlijkse huishoudelijke vergadering in Hotel „Spoorzicht" te Leeuwarden. Na een kort openingswoord van den voorzitter den Heer K. J. de Jong kwamen aan de orde de jaarverslagen van den secretaris en den penningmeester. In het afgelopen seizoen zijn 7 clubs of niet weer begonnen of hebben opgehouden te bestaan. Hier tegenover staat dat 16 nieuwe clubs werden opgericht, zodat het aantal clubs thans 50 bedraagt. De penningm. ontving f 362.68 en gaf f 328.78 uit, zodat een batig saldo van f 33.90 is overgebleven. Het voorstel van de club te Leeuwarden om art. 5 lid 1. van het Prov. reglement zodanig te wijzigen dat de voorzitter niet rechtstreeks gekozen wordt uit de vrijgekozenen, doch uit de bestuursleden, werd zonder stemming aangenomen. Door het periodieke aftreden van den voorz. den heer K. J. de Jong, die zich niet herkiesbaar stelde werd tot voorzitter gekozen de heer M. Brandsma te Gerkesklooster en tot vrijgekozene de heer G. Oostyen te Franeker.

Na de pauze sprak de heer Brandsma over de

K.V.P. Duidelijk bracht spreker het verschil naar voren tussen A.R. en K.V.P. Het Calvinisme belijdt dat de mens van nature geneigd is God en z'n naaste te haten; Rome echter dat de mens z'n vijanden wil heeft behouden, derhalve in staat blijft tot natuurlijk goed. Het hoogste samenlevingsverband in de natuurlijke orde is de staat. De staat moet aan lagere verbanden overlaten, wat laatstgenoemden beter kunnen doen. Vandaar het belangrijke subsidiariteitsbeginsel, hetwelk leidt tot een sterk opportunisme. Dit werd met voorbeelden aangetoond. De kerk beweegt zich op bovennatuurlijk terrein. Dit leidt tot overschaduwning van heel het leven door de kerk. Het optreden op staatkundig terrein is derhalve niet gericht op het belang van het vaderland, doch op dat der kerk. Vandaar dat de K.V.P. volgens spreker niet als een nationale partij kan worden beschouwd, getuige ook haar houding t.o.v. de Indonesische politiek welke zeer laakbaar is.

Aan het eind der vergadering werd node afscheid genomen van voorzitter De Jong, die sinds 1934 aan de Arja en later aan de Arjos z'n beste krachten heeft gegeven. Door zijn stuwkracht bleven de clubs niet alleen op peil, maar het aantal breidde zich gestadig uit.

S. DE VRIES

Propaganda

en

A.R.J.O.S.

L. W. H. DE GEUS

Het is ongetwijfeld verleidelijk voor een kiesvereniging voor propagandadoeleinden op een aanwezige Arjos-club te rekenen, doch dat lijkt mij niet de juiste weg. Uiteraard mag van de kiesvereniging verwacht worden, dat zij grote belangstelling heeft voor het werk van de jeugdorganisatie. Daarin wordt immers het kader voor de toekomst gevormd en de kiesvereniging zal zich ongetwijfeld geroepen voelen een studieclub op te richten, zo deze er nog niet is, en deze club moreel en financieel te steunen, en dan waarlijk niet omdat de partijstatuten het voorschrijven!

Om met terzijdestelling van artikel 43 van de statuten — hetwelk het oprichten van plaatselijke propagandacommissies aan de besturen van de kiesverenigingen bindend voorschrijft, — de propaganda echter op den rug van de jongerenorganisatie te schuiven gaat toch te ver. Laat de Arjos Arjos blijven. D.w.z.: laat de jeugd, georganiseerd in onze jeugdorganisatie, zich speciaal toeleggen op de studie van de beginselen waardoor de liefde voor deze beginselen en voor het doel van de partij bevorderd worden. De jeugd,

die zich daarop toelegt is van grote betekenis voor den uitbouw van de partij en zij zal later zeker actief medewerken in de propaganda voor de partij.

Natuurlijk, wanneer Arjosclubs bereid zijn om, hetzij spontaan, hetzij daartoe gevraagd, hun medewerking nu reeds te verlenen voor het werk van de propaganda, zal elke kiesvereniging er dankbaar gebruik van maken, doch geen kiesvereniging mag op een Arjosclub steunen bij de propaganda. De leden van de Arjosclubs kunnen ook overbelast worden. Het is al zo moeilijk, tengevolge van de vele noodzakelijke cursussen en anderszins, de antirevolutionaire jongeren regelmatig voor de bestudering van de A.R. beginselen in clubverband bijeen te krijgen, en wanneer de kiesvereniging deze jongeren teveel aan de jas trekt, schaadt dit het eigenlijke doel van de Arjos. Let wel, het gaat hier niet om een al of niet ideële instelling. Beide zaken: studie en propaganda, liggen op het terrein van de praktische werkzaamheden. Zowel voor de propaganda als voor de studie kan men geleid worden door het ideaal: Te strijden voor de doorwerking van de christelijke beginselen

A. R. J. O. S.-cultuur

Wij wisten niet, dat onze vriend De Jongste een nog groter lekkerbek was dan de heer H. A. Diepenhorst en wijzelf. Die man heeft — ondanks zijn naam — als eerste een verslag gepubliceerd over de studieconferentie in Loenen en zelfs daarin zijn culinaire lusten niet kunnen bedwingen. Het was zo erg, dat hij eerst alle provinciale vertegenwoordigers in de pan deed en ze daarna „met smaak naar meer” opat. Al lezende, zagen wij hem eten aan zijn volksdemocratischen één-pans-maaltijd. Wij kregen er in al onze deelstaten honger van. Maar dit terzijde.

En toch heeft hij zijn pannetje niet goed schoon-gemaakt. De finesses liet hij liggen. Wij hebben hem dat wel eens anders zien doen. Bijvoorbeeld toen hij het woord voerde over de details van een zwembad en zijn vrees uitsprak voor overstromingen bij de tewaterlating van den „voorzitter der Loenense Kiesvereniging”.

Wij zien daarom een taak voor ons liggen. En omdat wij goed A.R. (menen te) zijn, een begrensde taak. Gij zoudt nl. uit dat jongste verslag kunnen opmaken, dat op die conferentie alles scherts was. Neen, vrienden, stel U gerust: wij hebben ook aan cultuur gedaan. Zij het maar één avond. Waarna wij in navolging van den heer Bruins Slot, dus tegen wil en dank, weer practisch-federalistisch geworden zijn en met heel onze reële Unie en nog een paar bevriende mogendheden de natuur zijn ingegaan. Maar daarover zult U niets horen. Onze taak is tenslotte cultureel begrensd.

Er was dus, temidden van al die scherts, een cul-

op staatkundig terrein. Wanneer de Arjos-clubs zich met de propaganda in den eenvoudigen vorm van abonnementen-winnen inlaten doen ze voortreffelijk werk, doch het is te veel gevergd om de gehele propaganda-actie op hun schouders te leggen. De kiesverenigingen dienen daartoe propagandacommissies in te stellen en zij zullen er goed aan doen als zij daarin jonge leden van de kiesvereniging opnemen. Voor het moeilijke huisbezoek zijn trouwens de studerende jongeren niet de aangewezen personen. Eenmaal lid van de kiesvereniging kan het bestuur dan een beroep op hen doen, omdat van deze jonge leden verwacht mag worden, dat zij met kennis van zaken handelen zullen. Door de jonge leden actief bij het werk te betrekken verhoogt men ook den frissen geest in de partij. Men late de propagandacommissies evenwel hun eigen taak verrichten en houde het karakter en de plaats van de Arjos in het oog, wanneer men wegen zoekt om als kiesvereniging propaganda te voeren. Dit kan de activiteit en den geest in de kiesvereniging zelf ten goede komen.

turele avond. Onder leiding van iemand, die zowel de polder als de Arjos te Strijen in cultuur heeft gebracht. Een echte cultivator dus. Een Goliath (ondanks Bathseba). Kortom, een Diepenhorst.

Wij zaten in de zaal, gewoon met de Friezen tussen ons in. En Diepenhorst stond zijn mannetje en op het podium. Nadat hij zichzelf onschendbaar had verklaard, verplichtte hij een ieder, de functie hem door den voorzitter aangewezen, te aanvaarden en zich naar diens aanwijzingen te gedragen. U voelt wel: hij kreeg hier de kans van zijn leven. En dat leidt bij iemand, die volgens zijn eigen zeggen in het hoofdbestuur de rol van back-bencher vervult, tot dictatuur, wanneer men hem de macht gaat geven. Wij begrepen dan ook onmiddellijk waar hij heen wilde, toen hij zei, dat het de taak der heren was, de dames in alles behulpzaam te zijn, voorkomend te behandelen en hun geheimen te bewaren, en dat het de taak der dames was, de heren hoffelijk tegemoet te treden en op innige wijze hun dankbaarheid te tonen. U kunt U wel voorstellen, dat ons dat niet lag. Maar daarvoor was het dan ook een culturele avond.

Uit 's voorzitters troonrede stippen wij nog aan, dat hij verklaarde een landbouwer te zijn en niet een burgemeester, zoals de heer Bruins Slot onopzettelijk had gesuggereerd; dat wij niet al te bevreesd moeten zijn, nu geen burgemeester de leiding had, want dat indertijd zelfs een dominé deze categorie al door had; dat die dominé nl. een beroep had aangenomen naar een plaatsje in de provincie Utrecht; dat daar vroeger een dominé had gestaan, die vaak op een ezeltje (op) de gemeente afreed; dat de burgemeester den nieuwen dominé verwelkomde en, hem ziende in zijn mooie koets met twee paarden, de opmerking plaatste: U doet het wel heel wat royaler dan Uw voorganger, want die reed op een ezeltje; dat die dominé toen zei: sinds ze van alle ezels burgemeester gemaakt hebben, kan ik dat niet meer; dat deze geschiedenis, ter geruststelling van een der aanwezigen, niet plaats vond in Linschoten en dat wij nu wel begrepen, dat wij met een doodgewonen Diepenhorst te doen hadden, d.w.z. dat ook deze niets van zichzelf, doch alles van anderen wist of had gehoord.

Aldus gesterkt, zagen wij deze krachtfiguur overgaan tot het installeren van den Loenensen gemeenteraad. We merkten o.m. op den heer Terpstra (met slappe boord), den heer Van Dis (met lichte das), de heren Koejzak en Gortmans, Mevr. Fortanier-de Wit (in new look), Mevr. Schokking-Schokking (shockproof) en den heer Romme (met de ruige krullen). De beide boden kwamen uit burgemeesterlijke kringen voort.

Gedurende de felle debatten over de subsidie-aanvraag der plaatselijke bokkenfokvereniging „Meer melk”, waarbij de communisten zich heftig roerden en de scherts van den heer Ruppert niet bleken te zijn vergeten, viel de voorzitter uit en zijn glas water om. De politie (familie van den heer Romme) zag zich tot ingrijpen genoopt en redde papieren en sigaren van een natten ondergang. Ver-

volgens stal hij een sigaar en kreeg een pluimpje. Het „Gij hebt welgedaan” van den voorzitter wet- tigde echter de gerechtvaardigde reactie van een der volksdemocraten op den burgervaderlijken om- vang: „En gij zijt welgedaan”.

Slechter verging het den pluimveespecialist, den heer Pieter 't Hoen, die na zijn opmerking, dat deze Elisabethsvloed ons niet in staat stelde de zaken op degelijke wijze te behandelen, te horen kreeg: Waart gij daar ook maar bij geweest!

Na de pauze devalueerde de burgemeester zich tot voorzitter der Loenense Kiesvereniging en gaf ons ook in die functie enkele culturele lessen, toen hij het vraagstuk van het gemengd zwemmen aan de orde stelde. Wij gaan daar maar niet op in. U had dan ook maar moeten komen. Wij merken slechts op, dat de heer Diepenhorst, H. A., niet wist, of

hij in het zwembad boven P.A. of boven A.P. uitkwam.

Vrienden, wij vonden het allemaal erg nuttig. Dat willen wij wel eerlijk zeggen. Vooral omdat de Calvinistische studentenwereld zo sterk vertegen- woordigd was. Er waren er wel drie! En dat is toch voor een universiteit met ruim 1000 studen- ten, opgericht ook als A.R. kaderschool, heel wat. Zegt U nu zelf.

Maar wij hopen, dat U volgend jaar allen weg- blijft. Anders wordt U veel te antirevolutionair. En dat zou vooral voor de V.U. een ramp zijn. Want daar kunnen ze het best zelf.

Niet dat wij iemand zouden willen tegenhouden. Zo kwaadaardig zijn we nu ook weer niet. Ten- slotte is onze naam „GOEDHART”

Weest Actief

J. A. SCHEPEL

„Wij behoren niet aan nacht of duisternis toe, laten wij dan ook niet slapen doch wakker en nuchter zijn.”

Dit woord van Paulus is actueel tot op vandaag. Duizenden ouderen maar ook jongeren die hun stem spontaan hebben gegeven aan onze A.R. partij, slapen den slaap des gerusten en laten het harnas van geloof en liefde ongebruikt liggen. Velen zijn passief en gaan hun alledaagsen gang. Zeker, er is nog een kern die werkt, die liefde heeft voor de zaak, maar dat aantal is te gering. Wij staan nu weer voor een nieuw seizoen met ons Arjoswerk. In het laatste nummer van Ned. Gedachten, werd opgemerkt dat het nu wel vast staat dat de 400 op papier bestaande clubs alle geen redelijk werkende clubs zijn. Dit moet over een jaar niet meer gezegd kunnen worden. We moeten samen weer aan het bouwen, onverstoor- baar.

2 of 3 actieve leden kunnen reeds de zaak doen floreren.

Bij heel veel jongens en meisjes is de reden van hun niet-meedoen „geen tijd”. Meestal is dit echter ten onrechte. Als er maar animo voor is als de liefde voor dit werk maar domineert, dan wordt er vast tijd voor gevonden, dat is altijd al zo geweest. Helemaal fout is ook dat diegenen die in het huwelijksbootje zijn gestapt zich direct terug trekken. Dit moet zeker niet. Antirev. Jongeren- clubs zijn niet uitsluitend voor niet-getrouwden. Ook diegenen die pas getrouwd zijn kunnen het, ja moeten het nog een 5 of 10-tal jaren volhouden. Dit komt het Arjoswerk absoluut ten goede, vooral bij de bespreking. Op iedere club moeten er eigen- lijk een paar zijn, die een beetje deskundig zijn. Voor zover ze daar geen misbruik van maken in den vorm van te veel praten komt dit ook ten goede aan de club. Op vele plaatsen is men thans weer begonnen. Dit is niet het moeilijkste, maar vol- houden dat komt er meer op aan. Ik ken enkele plaatsen waar men voor den derden keer is begon- nen. Reeds na twee jaar liep het zaakje weer dood. Nu gaat men voor den derden keer in zee. Pet af voor die jongens die ieder jaar weer hun schouders

hieronder zetten, en toch is er vaak iets dat niet klopt. Van de zijde der Kiesver. is maar matige belangstelling. Een oudere van de kiesver. ziet men zelden of nooit onze clubs eens bezoeken. We moesten samen ouderen en jongeren wat meer enthousiasme ontwikkelen. In een der laatste nummers van Ned. Ged. merkt J. W. Ooms op dat er practisch onder de dichters en andere kunste- naars geen Antirevolutionairen zijn of althans mensen die onze partij een warm hart toedragen. De socialisten hebben hun strijdliederen die, ge- zongen uit volle borst hun bloed sneller doet stromen. Ik weet wel in zo'n lied daar zal 't 'm ook niet in zitten, en toch voel ik het als een gemis, spe- ciaal voor ons, jongeren. We moeten op onze ver- gaderingen en toogdagen onze Antirevolutionaire strijdliederen kunnen zingen, spontaan met een warmvoelend hart.

Het was een goed ding als een onzer dichters die nog overgebleven zijn ons iets op dit gebied gaf. Dit blijft echter omlijsting. Hoofdzak is en blijft studie. Een prachtmiddel is om die schetsjes te gebruiken die geregeld in Ned. Ged. staan. Op onze eerste vergadering behandelden we „De R.K. Volkspartij” geschreven door Dr A. Veerman. De kosten hiervan zijn slechts 10 ct per stuk. Er is ruimte gelaten voor kanttekeningen en zo kan men de zaak goed volgen en ook nakijken. Ieder lid wil met alle plezier 10 ct afstaan voor zo'n schets, want je hebt er niets anders dan plezier van. Diverse schetsjes zijn reeds verkrijgbaar.

Zo zit er systeem in en onwillekeurig komt de bespreking op hoger peil en dat is het doel. We moeten onze beginselen die toch gegrond zijn in Gods Woord zo goed mogelijk machtig worden. De vijand zit niet rustig in de poort maar op alle terreinen van het leven komen we hem tegen.

Wij hebben samen een jonge garde te vormen die bij alle politieke actie mee marcheert, aan de spits. We mogen ons niet laten wegdringen. We moeten voorwaarts. Sluit U aan, jonge Antirevolutionai- ren, bij onze Arjosclubs. Wij verwachten U. Alle hens moeten aan dek voor den groten opmars van het Calvinisme.

TUSSEN SCHOUTEN EN DE JONGEREN

Spurgeon, alias John Ploughman, heeft in zijn bekende „Praatjes” eens gezegd, dat het iets groots is, iemand die recht en waarheid aan zijn zijde heeft, op zijn stuk te zien staan. Dezulken immers, die zich door niemand van het rechte spoor laten afdringen, zijn van de zeer schaarse stof, waarvan de martelaars gemaakt zijn, aldus deze pittige, levenswijze Engelsman.

Den man uit dit hout gesneden, ontmoetten wij Zaterdag 10 September l.l. in Delft. Wij bedoelen den heer J. Schouten, voorzitter zowel van de A.P. Partij als van de A.R. Kamerfractie (gebruik alsjeblijft niet dat boze woord „leider”!), die aldaar op een goed geanimeerde, druk bezochte vergadering van de afdeling Zuid-Holland van de A.R.J.O.S., het woord voerde. Een vergadering, die, zoals de voorzitter, de heer H. A. Diepenhorst verklaarde, werd belegd ter activering van het clubwerk gedurende de nieuw begonnen werkperiode en die als zodanig zeker geslaagd mag heten.

Wat tijdens deze vergadering passeerde is, naar het ons voorkomt, van belang voor alle A.R. vriendinnen en vrienden in den lande.

De heer Schouten vond voor zijn rede, die inclusief de besprekingen drie en een half uur in beslag nam, van A tot Z een aandachtig gehoor. 't Was misschien voor velen bekende stof, wij zijn geneigd het toe te geven. Maar hij gaf dan toch een analyse van de Revolutie, met alles wat er om heen zit, die ook hen in sterke mate boeide.

Allen waren eensgeestes, toen hij belichtte het theoretische, historische en praktische aspect der politiek, daarbij de jongeren met groten ernst en overtuigingskracht wijzend op de taak, die ieder hunner, die door God Zelf in het Nederlandse staatsverband werd geplaatst, heeft te vervullen. Immers al speurende en onderzoekende de wonderleideiding van God ook in de geschiedenis der volken, en daarna al dienende en gevende, zullen wij voor dien Staat en die Staat voor ons iets moeten gaan betekenen, aldus de heer Schouten!

Schoon moment

Wij blikten even de zaal in. Men voelde het, zag het, beleefde het. Schouten had contact. De zaal was als geladen van electriciteit, de zenuwen trilden, de ogen vonkten. En toen hij uitgesproken was, het kon niet anders, moest deze spanning zich wel ontladen in een hartelijke, langdurig onderstreepte ovatie. Het was een schoon moment, toen de voorzitter, de heer Diepenhorst, hem in klare bewoordingen namens de A.R. jongeren van Zuid-Holland dank bracht voor zijn beginseltrouw en standvastigheid, met name in de Indonesische kwestie, waaraan zijn naam historisch verbonden zal blijven, betoond.

Zelfs het bekende afwijzende handgebaar ontbrak ditmaal. De heer Schouten, onze Schouten was op

dat ogenblik zo zichtbaar ontroerd, dat hij gelukkigwijze vergat dit doucherend middel te bezigen...

Een „Kei”

Nog weken later kon men in de gesprekken beluisteren, hoezeer deze vergadering bij de jongeren was ingeslagen.

Men veroorlove mij enige opmerkingen over de hoofdoorzaken hiervan.

De jonge mens, het mag bekend geacht worden, wenst woorden, die hem als massaproduct wat al te ruim worden toegemeten, gaarne bekrachtigd te zien door de veel schaarsere daden. Menigeen reeds, die geestdriftige oproepen pleegde, liet het bij mooie woorden alleen, al waren de luchtkastelen, die hij voorspiegelde, gelijk het refrein van een bekend lied zegt: „o zo schoon”.

Zelfs alleszins intelligente figuren onder hen, in eigen kring, tooiden zich in het toornen over de gebreken (ook die onzer partij) met den profetentmantel. Doch zij toefden en toefden bij herhaling, als van de zijde der jongeren, hetzij individueel, hetzij georganiseerd, een hartstochtelijk beroep op hen werd gedaan: „Kom dan over, spreek met ons en help ons!”

Doch hier dan stond een „kei”, een man van het slag door Spurgeon geschetst, wiens „ja” in theorie klopt op het „ja” in de praktijk.

Zie, dit was het, wat die paar honderd jongeren zo heeft aangegrepen. En wij zijn er van overtuigd, dat het anderen elders evenzo zou vergaan.

De critiek

Er zijn, waarom het dezen rechtschapen mens te verbloemen, wel eens critische woorden gemompeld, zij het steeds in bescheiden mate. Dat ongemakkelijke refrein „studeren jongelui, studeren” werd de eerste jaren na de bevrijding niet meer zo gemakkelijk geslikt. Men wilde ook wel eens wat anders horen. En menigmaal werd gefluisterd, dat Schouten de jongeren beslist niet meer begreep. Dat hij zich geen juist denkbeeld kon vormen van hun volgepropte problemenwereld.

Een soort starheid dus, die sommigen hem ook gingen verwijten ten aanzien van de Indonesische kwestie. De slepende crisis in dit drama immers deed de waakzaamheid enigszins verslappen. Zo, dat soms bij de besten onder ons twijfel ging rijzen en de vraag werd gesteld, of inderdaad niet meer soepelheid gewenst ware geweest.

Die beginselstudie is inmiddels heel erg noodzakelijk gebleken. Dat wanbegrip ten aanzien van de gevoels- en denkwereld der jongeren bleek nog al mee te vallen. De heer Schouten leest en hoort daarvoor te veel. Zijn lectuur, wij hadden eenmaal het genoegen er voor een deel een blik op te slaan, is actueel.

De C.P.N.

I. Grondbeginselen

Ook ten aanzien van Indonesië hebben de feiten hem in het gelijk gesteld. De snelle afloop als der wateren, voor wie met de Revolutie pacteerden en naar de Republiek knikten en knipoogden, is gekomen

Juist op dat ontzaglijk tragische ogenblik, terwijl overal de geestelijke en materiële nood om zich heen grijpt en vele actievelingen (helpt hen, huien en laksen!) zelf moede en mat dreigden te worden vanwege de loodzware last die op hun schouders kwam te drukken, is diezelfde kritische jongeren-generatie (die overigens gelukkig nog vol gemootiveerde wensen zit) dichter dan ooit bij den heer Schouten komen te staan.

Geen sentimentskwestie

Dat is geen sentimentskwestie, al speelt hier het hart — het warm menselijke — wel een rol:

Een sympathie, hoe kan het anders, vervult haar, als zij denkt aan dien taaien moeizamen van mensenzijde telkens teleurstellenden strijd, op het Indonesische front door hem gestreden. Een verontwaardiging breekt zich terecht baan, wanneer zij denkt aan alle smaad en hoon, waarmee zijn fractiegenoten en onze partij ten onrechte in de coalitiepers zijn en nog worden bejegend. Ook in de Kamer, in de negatie, die hem van de zijde van de hoogsten in den lande te beurt valt, als ministers en Kamerleden, hoewel de klem van Schoutens betogen gevoelende, botweg weigeren op diens eerlijke, principiële argumentatie, ook op zijn overtuigende documentatie, in te gaan.

De waarheid is hier in het geding en daaraan ondergeschikt het fatsoen. En toen de grijze doch nog alleszins vitale parlementarier, overigens volkomen in stijl, dies in Delft even zijn opgekropt gemoed luchtte, hebben de A.R. jongeren hem heel goed aangevoeld.

Het zou voor beiden, voorman en jongeren, goed zijn dunkt ons, indien dergelijke openhartige ontmoetingen, veelvuldiger zouden kunnen plaats vinden!

Wilt heden nu treden

Tegen één misverstand, dat nu zou kunnen postvatten, moet worden gewaakt. Er is hier geen sprake van een soort leider-cultus, zoals sommigen, niet eens zo ver van ons af staande, blijkbaar willen suggereren. Wie dit denken mocht, heeft den zin van dit artikel totaal misverstaan.

Jong A.R. Nederland legt in alle ootmoedigheid zijn dank voor het voorrecht, dat ons in dit stormgetij een stoere schipper werd gegeven, die het wagen blijft met het enig betrouwbare compas van het Evangelie, neer voor den Troon van zijn Vader in de Hemelen.

Wij mogen niemand verafgoden, ook den heer Schouten niet. Ook zijn werk is bevlakt met zonde. Maar toch moge de daad van overgave en dienende liefde, van kloekheid en beginselvastheid, van uithoudingsvermogen en doorzettingskracht, van geloof bovenal, welke dienstbaar wordt gesteld aan land en volk, hier en overzee, velen beschamen. Vooral hen, die in dezen vreselijken tijd, dien wij nu beleven, gave en genade veronachtzamen en werkeloos blijven toezien.

De C.P.N. staat op de basis van „de leer van het **dialectisch materialisme** van Marx en Engels, verrijkt en verder ontwikkeld door Lenin en Stalin”. Wat valt daaronder te verstaan?

a. Eerst het **materialisme**, dat Marx ontleende aan den Duitsen wijsgeer Feuerbach. In navolging van hem leert Marx, dat de enige werkelijkheid is de natuur. De mens is niet anders dan een product van stoffelijke factoren. God en Godsdienst zijn slechts een schepping van menselijke fantasie. De Geschiedenis is louter het resultaat van menselijke handelingen. Recht en moraal krijgen hun inhoud door de stoffelijke, d.i. door de economische verhoudingen. De productiewijze is beslissend voor de inrichting van de maatschappij en voor de daarin geldende normen.

Voorbeeld: bij extensieve landbouw — plantages — is slavenarbeid zeer bruikbaar. In zulk een maatschappij acht men slavernij ook ethisch geoorloofd. De economie bepaalt de ethiek! (De Jong, Hedendaags Marxisme).

Dit voorbeeld bewijst niets. Er is ook slavernij geweest zonder plantagebouw en plantagebouw zonder slavernij. Historisch gaat dit voorbeeld allerminst op.

b. Deze materialistische opvatting wordt nu nader bepaald door het aan Hegel ontleende begrip: **dialectisch**. Eenvoudig gezegd: de geschiedenis ontwikkelt zich van tegenstelling tot tegenstelling. Al het bestaande is tijdelijk, het gaat te gronde, doordat het zich oplost in zijn tegendeel. Iedere these roept zijn antithese in het leven. Deze antithese gaat op haar beurt weer over in een synthese, die these en antithese in zich verenigt. N.B. Hegel was echter geen materialist. De dialectiek is bij hem de wijze, waarop de menselijke **geest** zich in de historie steeds hoger ontwikkelt. Voorbeeld van een dialectische ontwikkeling: een plaats heeft reeds vroeg een goede straatverlichting met behulp van gas aangelegd en was zijn omgeving daarin ver vooruit; de electriciteit geeft later nieuwe mogelijkheden. De eerst achterlijke plaatsen maken daarvan gebruik en komen daardoor juist vóór te staan bij het dorp, waar nog altijd gasverlichting is.

c. Dit dialectisch materialisme zien wij nu in de huidige phase der maatschappelijke ontwikkeling als volgt. Onze kapitalistische samenleving is gebaseerd op den **particulieren** eigendom. Zij, die over den eigendom beschikken, vormen de bourgeoisie. Recht en moraal, ja ook de godsdienst zijn niet anders dan creaties van deze kapitalistische — door particulier winstbejag geleide — productiewijze. Zij dienen slechts om de burgerlijke samenleving in stand te houden.

Noodzakelijk gevolg van deze productiewijze (de antithese) is het ontstaan van de moderne arbeidersklasse, het **proletariaat**, dat in onverzoenlijke tegenstelling staat tot de bezittende klasse, de bourgeoisie. Dat is de **klassenstrijd**. De arbeidersklasse is geroepen, alle door het groot-kapitaal onderdrukte krachten van ons volk rondom zich te verzamelen. Zij staat vooraan in den strijd tegen de uitbuiters.

Onvermijdelijk gaat de ontwikkeling nu voort naar de socialistische maatschappij. Het proletariaat neemt de macht in handen. Het heft den particulieren eigendom op, maar maakt daardoor tevens een eind aan zijn eigen bestaan, dat immers uit den particulieren eigendom voortvloeide. De bourgeoisie verdwijnt. Het proletariaat wordt zelf tot natie. Zo komt de synthese, de hogere werkelijkheid: de klasseloze communistische maatschappij.

d. Wij zagen in het voorgaande, dat de productiewijze het maatschappelijk leven en de historische ontwikkeling beheerst. De economie is daarom voor de communisten de wetenschap bij uitstek. Het enige geloof dat de Marxist aanvaardt, is het geloof in den mens en in de wetenschap. De spil, waarom die wetenschap zich beweegt, is de economie.

Het economisch stelsel van Marx sluit zich aan bij het voorgaande. De kapitalistische maatschappij is gebaseerd op winst en dus op ruil. De waarde van goederen wordt nu bepaald door den (gemiddelden) hoeveelheid arbeid, die nodig is om ze te produceren. Het is derhalve de arbeid (d.w.z. de arbeider) die waarde voortbrengt.

De arbeider krijgt echter niet in handen de waarde, die hij voortgebracht heeft. De ondernemer betaalt hem slechts zoveel als nodig is om hem (en zijn gezin) in stand te houden. De rest (Marx noemt dat de **meerwaarde**) steekt de ondernemer in den zak. Zo buiten de bezitters van de productiemiddelen de arbeidersklasse uit.

Marx ziet nu deze ontwikkeling, dat de rijkdom zich steeds meer bij enkelen ophoopt (cumulatie-theorie), terwijl daarentegen het proletariaat steeds talrijker wordt en er steeds ellendiger aan toe komt (verslechteringstheorie). De tussenklassen verdwijnen; de uitersten komen steeds scherper tegenover elkaar te staan, totdat het proletariaat de macht in handen neemt.

„De arbeidersklasse is de natuurlijke bondgenoot van de middengroep, die door de toenemende centralisatie van het kapitaal en de concentratie van de productie van hun bestaansmogelijkheden worden beroofd.” Alle kleinere ondernemers „worden tot functionarissen van het grootkapitaal verlaagd”.

II. De staat

Wij moeten nu in het bijzonder letten op wat het Marxisme over den staat zegt. De denkbeelden over den staat nemen in de ontwikkeling van het socialisme en het communisme een belangrijke plaats in. Verschillen in opvatting op dit punt leidden tot verschil in tactiek en tot splitsing in de partijorganisaties.

a. Ook de Staat is volgens Marx slechts een instrument van de bezittende klasse om het proletariaat er onder te houden. In een socialistische samenleving is de staat, met zijn leger, politie en bureaucratie, overbodig geworden.

„In de socialistische maatschappij geniet iedere werker bestaanszekerheid van de wieg tot het graf. Er is geen uitbuiting meer . . . de klassen houden op te bestaan . . . een ieder werkt naar zijn vermogen en ontvangt naar zijn behoeften . . . Dit zal een maatschappij zijn van overvloed en geluk voor allen. De arbeid wordt in plaats van een noodzaak . . . een eerste levensbehoefte en een bron van levensvreugde . . . De staat sterft af en elke vorm van dwang en onderdrukking verdwijnt.”

b. Het is evenwel niet mogelijk van de kapitalistischen staat ineens over te stappen op de socialistische maatschappij. De overgang daartussen is een staat, waarin de macht berust bij de arbeidersklasse, die in samenwerking met het gehele werkende volk en de intellectuelen den weerstand van de reactie moet breken. Deze overgangsfase is: **de dictatuur van het proletariaat**.

Op dit punt staat Marx tegenover de **Anarchisten** (de Rus Bakoenin; in Nederland Domela Nieuwenhuis). Deze willen dat, wanneer het proletariaat de macht in handen heeft gekregen, terstond de staat met al zijn onderdrukkingsmiddelen (politie, leger) wordt afgeschaft. Er moet komen een geheel vrije maatschappij, waarin de individuen zich vrijwillig aaneensluiten tot groepen, die zich op hun beurt eveneens vrijwillig met elkaar verbinden.

Marx acht dit onmogelijk. Na de machtsovername door het proletariaat blijft er vooralsnog een burgerlijke, kapitalistische groep, die een bedreiging is voor het proletariaat. De bourgeoisie moet onder den duim gehouden worden. De onderdrukking van het proletariaat door de kleine groep kapitalisten moet plaats maken voor de onderdrukking van de vroegere uitbuiters door het proletariaat.

Geleidelijk sterft de bourgeoisie uit. In gelijk tempo neemt de bedreiging af. Het proletariaat wordt identiek met de natie. De staat sterft af, de communistische samenleving is er.

Hierdoor ook verschil in tactiek: de anarchist doet niet mee aan den parlementairen strijd. Daarmee kan men het proletariaat alleen maar van de goede, revolutionairen weg afbrengen menen zij. Zij willen alleen het volk rijp maken voor de revolutie. De marxisten doen wel mee; de verkiezingsstrijd is een welkome gelegenheid om actie te voeren; ook in het parlement is het vooral te doen om die actie, die propaganda.

c. Hoofdzak blijft echter van den „echten” marxist de revolutionaire methode. Daardoor ontstond conflict met de stroming, die omstreeks 1900 opkwam: **het revisionisme of reformisme**. (Bernstein).

De reformisten (opportunisten noemen de orthodoxe Marxisten hen ook graag) achtten het mogelijk de socialistische samenleving langs geleidelijke banen te verwezenlijken, door middel van de par-

lementairen strijd. De staat wordt dan het instrument, dat de kapitalistische samenleving moet vervormen tot een socialistische. Bij deze groep maakt het zuivere Marxisme plaats voor staats-socialisme. De revolutionaire tactiek wordt ingevuld voor de parlementaire (niet geheel! de door hen aanvaarde politieke staking past b.v. niet bij de parlementaire methode).

Sinds 1900 deze tegenstelling. In ons land heeft in 1909 de splitsing plaats tussen een socialistische en een communistische groep. In de internationale blijven ze nog bijeen tot den eersten wereldoorlog.

d. Lenin brengt in de leer van Marx een belangrijke wijziging: de dictatuur van het proletariaat wordt tot de **dictatuur van de partij**. Zo de toepassing in Rusland in 1917.

Hoe kwam Lenin daartoe? Hijzelf wijst op de ervaring met de Parijse commune (Maart—Mei 1871). Men had gedacht dat de staat van de overgangperiode zo eenvoudig zou zijn, dat de functies afwisselend door ieder burger vervuld zouden kunnen worden. Dit bleek in de commune onmogelijk. Er moest dus kader gevormd worden; mensen die de burgerlijke bureaucratie zouden kunnen vervangen door een proletaristische bureaucratie. Niet minder belangrijk was ongetwijfeld een andere factor. Het tzaristische Rusland was een prae-kapitalistisch land, in hoofdzaak agrarisch. Het kende niet de proletarische massa.

Zo komt Lenin tot de opvatting van de partij als de proletarische voorhoede; een streng gedisciplineerde, klassebewuste keurbende.

De partij krijgt in den communistischen staat alle macht. De staat heeft daardoor een totalitair-imperialistisch karakter (**Leninisme of Bolsjewisme**).

e. Deze ontwikkeling wordt voortgezet door Stalin; gemarkeerd door diens conflict met Trotzky. De laatste keerde, na aanvankelijk de Leninistische ontwikkeling geslikt te hebben, later terug tot de zuiver-marxistische leer.*) Hij propageerde de „**permanente revolutie**”. De verovering van de macht door het proletariaat is niet de afsluiting, maar het begin van de revolutie. In een voortdurende strijd moeten alle maatschappelijke verhoudingen — economie, techniek, wetenschap, gezin, zeden en gewoonten — omgevormd worden. Deze revolutie kan niet tot één land beperkt blijven, maar moet uitlopen op een wereldrevolutie. Daartegenover staat de Stalinistische leer van het **socialisme in één land**. Het mislukken van de communistische revolutie in andere landen leidde er toe, over te schakelen van een internationaal tot een nationaal socialisme. Dit gevaar, dat dreigt van buiten door de kapitalistische geestesgesteldheid en de kapitalistische economie, erkent Stalin wel. Het wordt ondervangen door de afsluiting door middel van het „ijzeren gordijn”, terwijl door een grootscheepse ontwikkeling van de eigen economie (vijf-jaren-plannen), gepoogd

wordt zich onafhankelijk te maken van het buitenland.

De dictatuur van de partij is niet langer een overgangstoestand, maar blijvend. Het ideaal van de vrije communistische samenleving heeft plaats gemaakt voor de werkelijkheid van den meest volstrekten totalitair staat.

Deze afwijzing van het extreem-revolutionaire standpunt uit zich later ook op andere wijze, b.v. in de opvattingen over huwelijk en gezin.

f. Dit Stalinistische regime is niet slechts naar binnen, maar ook naar buiten totalitair-imperialistisch. Voor den tweeden wereldoorlog werd volstrekte onderwerping geëist van de communistische partijen, en de verschillende landen aan de bevelen van de **Komintern** (opgericht in 1919, op grond van tactische overwegingen in 1943 ontbonden). En het beleid van de Komintern werd aangegeven door de Sovjet-Russische machthebbers. In 1947 werd opgericht de Kominform. Ook hier heerst dezelfde discipline. In de volksdemocratische landen wordt van de regering geëist, dat zij zich geheel op Moskou richt. Tito de rebel! In andere landen werden zij, die te nationaal dachten, geëlimineerd. In de West-Europese landen eveneens deze kadaverdiscipline (b.v. de verklaringen van Thorez e.a., ook De Groot).

III. Organisatie

a. In 1907 kregen de zuiver-marxistische elementen in de S.D.A.P. hun eigen orgaan: De Tribune. Wijnkoop, van Ravesteyn, Ceton. Na de royering van dezen in 1909 (Deventer congres) vormden zij hun eigen partij: de Sociaal-Democratische Partij. Zowel de S.D.A.P. als de S.D.P. maakte deel uit van de (Tweede) Internationale. Deze viel echter door den wereldoorlog uiteen.

Na den wereldoorlog werd de S.D.P. omgedoopt in Communistische Partij Holland; lid van de Derde (communistische) Internationale (Komintern). Terwijl de tweede internationale op federalistische leest was geschoeid, heerste in de Komintern een steeds strengere discipline. In 1925 conflict. De Wijnkoop-groep wenste de consignes van Moskou niet te volgen; de groep de Visser wel. In 1930 zwoer Wijnkoop zijn individualistische oude-Adam af en schikte zich weer in het gareel.

Na den tweeden wereldoorlog werd het de C.P.N., die zich aansloot bij de Kominform, een niet minder strenge organisatie als de Komintern.

b. Interne organisatie.

In de partij heerst er strenge discipline. Genomen besluiten zijn volstrekt bindend. Ieder is verplicht de aangegeven lijn te volgen. Geen enkele afwijking toegestaan. Ieder die niet geheel de consignes volgt, wordt van zijn post ontheven. Vandaar periodieke zuiveringen. (Koejemans, uit leidende functies gezet wegens „individualistische neigingen”).

De partij is opgebouwd uit districten; deze weer uit afdelingen. Die afdelingen zijn niet alle plaatselijk, maar er bestaan ook afdelingen in fabriek-

*) Met Trotzkyisme duidt de bolsjewist overigens iedere dissidente marxistische stroming aan.

ken of ondernemingen. Zo'n bedrijfsafdeling voert actie in die onderneming en probeert b.v. zoveel mogelijk communisten in den bedrijfskern (de officiële vertegenwoordiging van de arbeiders) te krijgen.

De eigenlijke leiding berust bij de bureaux (het politiek bureau b.v., het organisatiebureau enz.). Heel de organisatie is opgebouwd naar Russisch model.

De partij moet zijn de proletarische elite. Vandaar, dat men eerst na een strenge „keuring” als lid wordt toegelaten.

IV. Tactiek

a. Buiten-parlementair.

Wij kunnen bij de bespreking van de praktische politiek van de C.P.N. niet volstaan met een opsomming van haar activiteit in het parlement en een weergave van haar urgentie-program. De parlementaire werkzaamheid is maar een onderdeel van de gehele actie, waarvan het doel is, het volk rijp te maken voor de revolutie. De tactiek is niet altijd gelijk; zij wisselt al naar de voorschriften „van hogerhand” luiden.

Na den jongsten oorlog hebben wij eerst de camouflage-politiek gezien. De communistische partij werd: „Vrienden van de Waarheid”. Dat duurde maar kort. De camouflage bleef echter in de mantelorganisaties, waarvan de E.V.C. en het A.N.J.V. (Alg. Ned. Jeugdverbond) de voornaamste zijn. Daarnaast zijn er echter tal van verenigingen, waarin communisten de leiding hebben en die men met goed recht mantelorganisaties kan noemen: de Vrije Katheder-clubs onder intellectuelen b.v. Men denke ook aan het Vredescongres te Parijs. Voorts zijn er diverse „goedbedoelde” organisaties, die in communistische handen kwamen: het I.V.V. (Internat. Vakverb.), de Internat. Journal. Org.; men denke ook aan het internationale jeugdcongres te Praag, enz.

Op politiek terrein werd gestreefd naar samenwerking met socialistische groepen in een „volksfront”. Daarbij had men als doel, samen met de socialisten de meerderheid te verwerven om vervolgens met of zonder die anderen verder te gaan en de communistische dictatuur te vestigen. Helaas is deze tactiek in heel wat landen — dank zij de aanwezigheid van Russische legers — gelukt. Ook in ons land heeft men in 1945 getracht een rood eenheidsfront te vormen, maar zonder succes. Daarna stond nog een fusie van de E.V.C. met het N.V.V. op het program, die eveneens mislukte. De C.P.N. raakte steeds meer geïsoleerd.

Men zie ook naar de stakingspolitiek. De E.V.C. steft zich vlot aan 't hoofd van iedere wilde actie. Bij voorkeur maakt zij zich meester van vitale onderdelen van een bedrijf; door die te verlammen, krijgt zij heel het bedrijf „plat”.

De algemene doelstelling is deze: de georganiseerde communisten, de stoottroepen van het proletariaat, moeten het werkend volk voorgaan en daaraan leiding geven. De partij moet haar invloedssfeer naar alle kanten uitbreiden.

b. in het parlement

Het parlement is vooral belangrijk als spreektribune. Het gaat om de mogelijkheden voor propaganda die er liggen in een verkiezingsactie en in den parlementairen strijd.

Zo moet men het communistisch verkiezingsprogram lezen en communistische redevoeringen verstaan.

Dat de c.p.n. tegen bijzonder onderwijs en voor nationalisatie, tegen uitgaven voor onze defensie en voor hogere lonen pleit, dat alles is weinig belangrijk. Als de c.p.n. de macht krijgt is het uit met de „burgerlijke democratie”.

V. Critiek

Wij volstaan met enkele opmerkingen.

a. De grondstelling laat er geen twijfel over bestaan, dat het communisme per sé anti-christelijk is. Een christen kan geen communist zijn, ook al heeft het communisme uit tactische overwegingen zijn anti-christelijke houding ten dele laten varen en het geloof tot een private aangelegenheid maakt. Deze verandering van tactiek was daarom mogelijk, omdat men meent, dat het christendom toch wel zal uitsterven, naarmate de communistische samenleving vaster voet krijgt. Men zie in de eerste plaats naar het beginsel. Het beginsel van de c.p.n. is anti-christelijk.

b. Het communisme is ook de dood voor alle vrijheid, hoezeer men ook met dat woord schernt. In een staat onder communistisch bewind bestaat alleen vrijheid voor communistische organisaties, voor de communistische pers enz.

c. In het bijzonder is er geen sprake van volksinvloed op de regering. Er worden in communistische landen wel verkiezingen gehouden. Er is evenwel maar één partij. De gekozen lichamen (in Rusland de Sovjets, d.i. de Raden) missen iedere betekenis. De enige macht is die van de partij, van het politiek bureau. Het communisme brengt dus niets anders dan een doodgewone dictatuur.

d. Dit staatsabsolutisme heerst niet alleen op politiek, maar ook op sociaal-economisch terrein. De arbeider is tot slavernij vervallen. Onder het mom, dat de staat nu van de arbeiders is en dat de arbeider, die voor den staat werkt dus voor zichzelf werkt, wordt de volledige inzet van ieder geëist. Dat geldt dan voor de „vrije” arbeiders. Daarnaast puilen de concentratiekampen uit van volledig tot slavernij gebrachte „politieke misdadigers”.

VI. Literatuur

Over de Marxistische theorie is genoeg literatuur te vinden. Wij noemen L. de Jong, Hedendaags Marxisme, 1937, (in de socialistische Studiebibliotheek). Prof. Dr P. A. Diepenhorst, Het socialisme (Kok, 1930). Over de latere ontwikkeling is het moeilijker samenvattende literatuur te noemen. In het Nederlands vertaald zijn b.v. Lenin, Staat en Revolutie; De linkse stroming (Pegasus),

Ons onderling gesprek

N. VAN DER BRUGGE

De Indonesische kwestie en artikel 1 van ons beginselprogram.

De Arjos te D. (N.H.) vraagt of door de A.R. partij inzake de Indonesische kwestie wel voldoende rekening is gehouden met artikel 1 van het beginselprogram, dat de gewijzigde volkstoestand, in een vorm, die aan de behoeften van onzen tijd voldoet, wenst te ontwikkelen.

Artikel 1 van ons beginselprogram handelt over naam, karakter en doel der partij. Wij noemen ons Anti-revolutionnair of Christelijk-historisch d.w.z. dat we bestrijden, niet de gevolgen van de revolutie, doch de beginselen der revolutie; terwijl we, belijdende dat God de wereld regeert, aan de ontwikkeling zullen medewerken in christelijken zin, d.w.z. in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift.

Onder revolutie verstaan we, zoals Groen van Prinsterer dit omschreef: „de stelselmatige omkering van begrippen, waardoor, in plaats van de ordeningen Gods, de eigenwijsheid en willekeur van den mens ten grondslag van Staat en Maatschappij van recht en waarheid, gelegd wordt.” Elders zegt hij, dat zij, met al haar verscheidenheden van theoretische en practikale richtingen en gedaanten, gevolg, toepassing, ontplooiing van ongelooft is.

Het revolutiebeginsel vond zijn scherpste uitdrukking in de woorden: ni Dieu, ni maitre, noch God, noch meester! Geen gehoorzaamheid aan God en Zijn ordinantiën. De mens vrij. De historie aanvaarden we niet als norm voor ons handelen, doch wel belijden we, dat daarin de leiding Gods met ons volk tot uitdrukking komt, onafhankelijk van onzen wil, buiten ons toedoen en dat deze geschapen is door Hem, in Wien wij leven, ons bewegen en zijn (Kuyper).

De historie staat niet stil, doch gaat door. Ook de groeiende verhouding tussen Nederland en Indië gaat niet buiten Gods voorzienig bestel om.

We hebben echter onderscheid te maken tussen den geopenbaarden wil des Heren, ons gegeven in Zijn woord en den verborgen wil des Heren. Een beroep op „het heeft zo moeten zijn” is veelal een veronhoopingsgrond voor ongehoorzaamheid. God vraagt onderwerping aan Zijn ordinantiën, zoals Hij die ons heeft kenbaar gemaakt. In die geloofsghehoorzaamheid ligt het geheim van alle zegen. De uitkomst hebben we aan Hem over te laten. Hij slaat met een kromme stok geen rechte slagen,

Stalin, Beginselen van het Leninisme. In het Gereformeerde weekblad schreef Ds M. Vreugdenhil een artikelenreeks over Evangelie en Communisme G. W. van 5 Augustus 1949).

De geschiedenis van het communisme in Nederland van 1900—1925 vindt men in: W. van Ravesteyn, De wording van het communisme in Nederland. Men zie voorts het program van de C.P.N. in „Parlement en Kiezer”.

doch stuurt de wereld, ondanks onze zonden naar Zijn raadsplan.

Hoe zit het nu met de Indonesische kwestie? Indië was deel van het Koninkrijk der Nederlanden, en dus gehoorzaamheid verschuldigd aan de wettige overheid, die regeert bij de Gratie Gods. Ik treed nu niet in een beschouwing over het gevoerde beleid jegens Indië. De erkenning van het gezag hangt niet af van de fouten van een beleid. Het vragen van meerdere zelfstandigheid en invloed langs wettigen weg was volkomen geoorloofd. Men had de daarvoor geëigende organen. In strijd met Gods ordinantiën was de proclamatie van de republiek, het opnemen van de wapenen tegen het wettig gezag. Een Overheid, die pacteert met de revolutie, verzaakt haar eerste taak. Ons verzet was daarom zo fel, omdat en de opstandelingen en de Overheid Gods wetten schonden. Tot de gehoorzaamheid moest worden opgeroepen. De Regering, gevolgd door de meerderheid der Volksvertegenwoordiging is voortgehold op den verkeerden weg. Van onwaardigen zijn de revolutionairen gelijke partners geworden, met wie op voet van gelijkheid een rondetafelconferentie wordt belegd, waar niet overlegd, doch gedecreteerd wordt. De verantwoordelijkheid, die Nederland jegens Indië draagt, dreigt overgegeven te worden aan een aantal personen, die zich als Overheid niet kunnen legitimeren, die geen enkele waarborg kunnen geven de rechten van alle Indische volken te willen eerbiedigen. Zolang het prijsgeven van de verantwoordelijkheid voor een millioenenvolk nog geen feit is, heeft de Anti-Revolutionnaire Partij op te roepen tot gehoorzaamheid aan den geopenbaarden Wil des Heren, d.i. het handhaven van het wettig gezag.

Dit houdt geen onvruchtbare, stieriele staatkunde in: We zijn niet slechts negatief, doch zelfs zeer positief geweest. Reeds 80 jaren zijn we voorstanders van een staatkunde van zedelijke roeping, die leiden moet tot de algehele zelfstandigheid der Indische volken. Daartoe werd krachtig gepleit voor inschakeling der inheemse bevolking in het besturen. Colijn wees voortdurend in de richting van een federalen opbouw der Indische volken. Daarin gaf hij uitdrukking aan art. 1 van ons program, opbouw in christelijk-historischen zin. Wanneer moeten de A.R. den strijd nu opgeven? Het antwoord is: wanneer de geschiedenis een voldoende feit is. Telkens, wanneer de Regering in overleg met de Volksvertegenwoordiging een beslissing had genomen, heeft de A.R. partij, ook al had zij daartegen ernstige bezwaren, deze als uitgangspunt voor verdere discussie aanvaard. Wanneer de Kroon gebroken is, hebben we dit te aanvaarden, doch zullen we in die gewijzigde omstandigheden nog onze plicht doen, om werkzaam te zijn in het belang van de Indische volken.

Overeenkomstig artikel 1 van haar beginselprogram is onze partij werkzaam, ook inzake Indië, Gods ordinantiën toe te passen in de gewijzigde omstandigheden in een vorm, die vandaag nog aan de behoeften voldoet.

Correspondentie voor deze rubriek te zenden aan den Heer N. van der Brugge, Hobbemastraat 124, Middelharnis.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

OFFICIEEL ORGAAN TEN DIENSTE VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ, HAAR PROPAGANDA- EN HAAR JONGEREN STUDIECLUBS

Vaste medewerking van: Prof. Dr J. Severijn, Mr A. B. Roosjen, J. Klatter, Mr J. J. Hangelbroek, Prof. Mr A. M. Donner, Mr W. Rip, Ad. Kuiper, J. Schipper, Dr F. L. van Muiswinkel, Mr K. Groen.

Commissie van Redactie: J. Schouten, Mr J. A. de Wilde, Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot, Dr L. W. G. Scholten, E. van Ruller, R. Gosker (Secretaris).

Verschijnt tweemaal per maand — Redactie-adres: Dr Kuiperstraat 3, 's-Gravenhage. Telefoon 115935
— Administratie-adres: Drukkerij Libertas, N.V., Drift 13, Utrecht, Telef. 11811 (2 lijnen), Giro 267122
Prijs per abonnement f 3.— per jaar.

EEN BETREURENSWAARDIGE EN

onnodige loop van zaken

J. SCHOUTEN

Aan het slot van het artikel „De Grondwet en de wettelijke regeling inzake de bedrijfsorganisatie”, opgenomen in het vorig No., werd in uitzicht gesteld, dat nog afzonderlijk zou worden gehandeld over de vraag, of het bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer anders had kunnen gaan dan is geschetst. Thans wordt het reeds in dat artikel gegeven bevestigende antwoord op deze vraag gemotiveerd.

* * *

Wanneer wordt gezegd, dat tot voor kort het vrijwel algemene gevoelen was, dat de instelling van hoofdbedrijf- en bedrijfschappen bij de wet dient te geschieden, overdrijft men niet. Af en toe was er wel een stem opgegaan ten gunste van instelling van deze lichamen bij algemene maatregel van bestuur — men denke bijv. aan Prof. Veraart —, maar dit was uitzondering.

In het in den aanhef genoemde artikel werd er reeds aan herinnerd: 1e. dat de Commissie-Van der Ven in haar advies over een wettelijke regeling van de bedrijfsorganisatie zich had uitgesproken voor instelling van de bedoelde organen bij de wet; 2e. dat de Regering bij de indiening van het wetsontwerp zeer positief van oordeel was — op staatsrechtelijke

en staatkundige gronden —, dat de bedrijfslichamen bij de wet behoorden te worden ingesteld; 3e. dat bij het afdelingsonderzoek van dit ontwerp de overgrote meerderheid van de Tweede Kamer zich bij dat oordeel heeft aangesloten.

De Partij van den Arbeid heeft haar standpunt eveneens in dezen zin bepaald. In punt 15 van het Beginselprogram dezer partij staat: „Mede ter vermindering van bureaucratische machtsaanmatiging verlangt zij, dat de bedrijfschappen, die bij de wet behoren te worden ingesteld ¹⁾ zullen zijn zelfbesturende organen . . .”

Het „Centrum voor Staatkundige Vorming” van de Rooms-Katholieken heeft in zijn „Proeve van een ontwerp van wet op de bedrijfschappen en den Sociaal-economischen Raad” in artikel 2 de volgende bepaling opgenomen: „Bij de wet ¹⁾ worden voor bepaalde gebieden der volkshuishouding lichamen in den zin van artikel 152 van de Grondwet ingesteld, bedrijfschappen genaamd”. Ook hierin is dus alleen sprake van instelling van bedrijfsorganen bij de wet.

Alhoewel, behoudens ten opzichte van de aanvankelijke opinie van de Regering, uit een en ander nog niet kan worden afgeleid, dat de

¹⁾ Cursivering van ons.

instelling van bedrijfslichamen anders dan bij de wet in strijd met de Grondwet werd geacht, blijkt daaruit voldoende, dat het de vrijwel algemene overtuiging was, dat de instelling van deze lichamen bij de wet behoorde te geschieden. Daarin is eerst wijziging gekomen, nadat de Regering in de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag der Kamer zich heeft verklaard voor het openen van de mogelijkheid tot instelling van hoofd- en bedrijfslichamen bij algemene maatregel van bestuur. De Rooms-Katholieken betuigden daarmee hun instemming. De leden van de Partij van den Arbeid zijn daarmee accoord gegaan, misschien moeten wij zeggen: hebben zich daarbij neergelegd, want, merkwaardigerwijze, heeft geen van hen zich daarover in het mondeling debat uitgelaten, niettegenstaande het een van de belangrijkste punten in de gedachtenwisseling is geweest. In het vorig artikel is de motivering, welke de Regering in de Memorie van Antwoord heeft gegeven van deze wijziging in haar oorspronkelijk standpunt, onder de aandacht van onze lezers gebracht, en tevens duidelijk aangegeven, dat deze motivering tijdens de mondelinge beraadslaging door den heer Staatssecretaris weer grotendeels is prijsgegeven, althans in hoofdzaak vervangen is door een andere.

* * *

Op grond van het vorenstaande is de loop, welke met name van de zijde der Regering aan de zaak is gegeven, onbegrijpelijk. Juist omdat er aanvankelijk bijna algehele overeenstemming bestond over de instelling van de bedrijfslichamen bij de wet, en omdat de motivering van het andere standpunt meermalen is gewijzigd, mocht in redelijkheid worden verwacht, dat het grondwettelijk bezwaar van een belangrijk deel der Kamer tegen instelling van hoofd- en bedrijfslichamen bij algemene maatregel van bestuur zou worden ontzien. De Regering deelde dit weliswaar niet meer, maar moest dat er haar toe nopen daarmee ook geen rekening te houden? Haar bezwaren tegen instelling uitsluitend bij wet waren enig en alleen beleidsbezwaren. Zij is van mening, dat de vlotte en meest juiste uitvoering van de wet het best wordt gediend door instelling van de bedrijfslichamen bij algemene maatregel van bestuur. De opvatting van den heer Staatssecretaris, dat daaraan het wel en wee van de bedrijfsorganisatie afhangt is beslist onjuist en in ieder geval zeer overdreven. Noemenswaardig bewijs is daarvoor door hem dan ook niet bijgebracht. Het gunstigste oordeel, dat men o.i. over deze mening van de

Regering kan geven is dit, dat er tegenover de voordelen, verbonden aan het inslaan van den door haar aanbevolen weg, nadelen staan, welke wellicht even zwaar wegen. Dienengevolge had dit beleidsinzicht ondergeschikt moeten worden gemaakt aan het grondwettelijk bezwaar van een belangrijk deel der Kamer, ook al deelde men dit niet.

Daarbij komt nu nog, zoals reeds is opgemerkt, dat het beleidsbezwaar telkens op andere wijze werd gehanteerd, waaruit mocht worden afgeleid, dat het niet sterk was. Voorts verdient het de aandacht, dat herhaaldelijk is uitgesproken, dat het, met het oog op het welslagen van de wettelijke regeling, op hogen prijs zou worden gesteld, wanneer een grote meerderheid in de Kamer het wetsontwerp aanvaardde. Dit laatste achtte de heer Romme van zo grote betekenis, dat hij mede ter wille daarvan in het vorig jaar voor een Kabinet op brede basis was. De vorming van zulk een Kabinet was, zo zeide hij, bevorderlijk aan de totstandkoming van de wettelijke regeling inzake de bedrijfsorganisatie met de grootst mogelijke medewerking, en aan de verwerkelijking van de idee der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie in de maatschappij. Had dit er dan alleen reeds niet toe moeten leiden het grondwettelijk bezwaar van anderen te ontzien? Het antwoord op deze vraag is niet twijfelachtig, temeer omdat op goede gronden niet kan worden volgehouden, dat het uit den weg gaan voor dit bezwaar schade zou doen aan de goede ontwikkeling van de bedrijfslichamen in ons maatschappelijk leven. Een beleidsbezwaar kan men opgeven, als de zaak zelf daardoor niet wordt verzwakt of geschaad; een grondwettelijk bezwaar kan niet worden opgegeven door hen, die het hebben, tenzij zij worden overtuigd van de onjuistheid van hun zienswijze, wat in casu niet het geval was.

Het had dus anders, en beter, kunnen gaan, indien de Regering en de heer Romme dit slechts hadden gewild.

* * *

De heer Staatssecretaris, Mr van der Grinten, heeft in het mondeling debat over deze zaak enkele dingen opgemerkt, waardoor juist de tegenstelling nog werd verscherpt. Volgens de *Handelingen* van de Kamer zeide hij o.m.:

„Ik wil toegeven: de al of niet grondwettigheid is een dubieuze kwestie in dezen zin, dat hierover verschil van mening bestaat en dat blijkt, dat er onder redelijke mensen inderdaad verschil van mening kan bestaan over de vraag, wat de Grondwet in dezen voorschrijft.

Hoe is nu de positie, wanneer een artikel van de Grondwet tot verschil van mening aanleiding geeft?"

Na op deze vraag zijn antwoord te hebben gegeven, vervolgde hij:

„Het is, dunkt mij, niet zo, dat, wanneer de Kamer zou beslissen, dat dit niet in strijd met de Grondwet is, de geachte afgevaardigden, nadat zij eerst hun argumenten hebben gegeven om te betogen, dat hier inderdaad strijd met de Grondwet aanwezig zou zijn, in strijd met hun eed op de Grondwet zouden handelen, wanneer zij tenslotte niettemin hun stem aan het wetsontwerp zouden geven. Hier heeft dan de Tweede Kamer gesproken en verklaard, dat zij van mening is, dat de Grondwet aldus moet worden geïnterpreteerd”

Hetgeen het eerste citaat inhoudt had de heer Staatssecretaris in het onderhavige geval tot de conclusie moeten leiden: nu op zo serieuze wijze is gebleken, dat wij hier voor deze dubieuze kwestie staan, ben ik tenslotte, met behoud van eigen inzichten, van oordeel, dat daaromtrent geen beslissing behoeft te worden genomen, aangezien er, zonder de zaak ten principale te schaden, een weg kan worden ingeslagen, welken wij allen kunnen betreden.

De zienswijze, in het tweede citaat ontwikkeld, is de wrange vrucht van een ernstige misvatting. Zij komt, terzijde gelaten de consequenties, welke daaruit volgen, hierop neer, dat de meerderheid van de Kamer voor elk der Kamerleden uitmaakt, wat zijn eed op de Grondwet van hem vraagt. Alsof de Kamer dit kan en mag uitmaken. Elk Kamerlid draagt hier zijn eigen verantwoordelijkheid. Deze kan niet van hem worden afgenomen door een besluit der Kamer.

Wanneer hij ernstig van gevoelen is, dat een wetsontwerp een of meer bepalingen bevat, welke in strijd zijn met de Grondwet, mag hij, behoudens in geval van onontkoombare noodzaak — van deze was hier echter geen sprake —, niet vóór dit wetsontwerp stemmen. Terecht is in de Kamer opgemerkt, dat noch de zienswijze van de Regering, noch die van de meerderheid der Kamer, een Kamerlid ontslaat van zijn verantwoordelijkheid en van den plicht naar zijn beste weten, gehoorzaam te zijn aan den door hem afgelegden eed.

* * *

Van onze zijde is, alvorens de stemming over het wetsontwerp werd gehouden, in de Kamer de volgende verklaring afgelegd:

„Alhoewel wij op bepaalde punten bezwaren tegen dit wetsontwerp hebben ingebracht, en

nog hebben, hadden wij gaarne bij de eindstemming onze stem aan dit wetsontwerp gegeven. Tot ons groot leedwezen heeft de beslissing, welke de Kamer heeft genomen ten gunste van de mogelijkheid van instelling van hoofdbedrijfschappen en bedrijfschappen bij algemene maatregel van bestuur het ons onmogelijk gemaakt vóór dit wetsontwerp te stemmen, aangezien wij deze beslissing in strijd met de Grondwet achten en wij het als onze plicht beschouwen de gehoorzaamheid aan de Grondwet, zoals wij deze menen te moeten zien, te betrachten.”

Deze verklaring is duidelijk. Zij zegt precies waar het op staat, en waar het om gaat.

Zij die vragen stellen als deze: kon het nu niet anders?, de zaak van de bedrijfsorganisatie heeft toch onze hartelijke instemming?, waarom heeft men deze niet het zwaarst laten wegen? de deskundigen op staatsrechtelijk gebied verschillen zeer over inhoud en strekking van artikel 152 van de Grondwet, had daarom de weegschaal niet kunnen doorslaan naar de zijde van hen, die geen strijd met de Grondwet aanwezig achten? — zien over het hoofd, dat de grondwettelijke voorschriften, zoals men deze in geweten meent te moeten verstaan, den doorslag behoren te geven, ook dan wanneer men deswege moet stemmen tegen een wetsontwerp, dat overigens zeer veel goeds bevat, waarvoor men jaren het pleit heeft gevoerd. Zeker, dit berokkent leed, dit doet pijn, maar daaraan is in zulk een geval niet te ontkomen.

Zij die vragen: hebben ook andere motieven dan dat aan de Grondwet ontleend, ten slotte de houding bepaald? geven voet aan een verkeerde gedachte. Noch de houding van onze partij, noch die van onze Kamerleden inzake de bedrijfsorganisatie, geven reden voor het stellen van zulk een vraag. Men lere hierin van Prof. Romme, den man aan wiens houding in de Kamer de betreuenswaardige loop van zaken in zeer belangrijke mate is toe te schrijven. Hij uitte zich in „De Volkskrant” van 8 October j.l. aldus:

„Een belangrijk deel van de Kamer bleek grondwettelijke bezwaren tegen de instelling bij algemene maatregel van bestuur te hebben — een belangrijk deel had deze bezwaren niet. Het is spijtig, dat een man als de anti-revolutionair Schouten, die met zijn politieke vrienden zeker de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie wil en daarvan nog eens nadrukkelijk getuigenis aflegde, om grondwettelijke bezwaren zich gedwongen achtte tot tegenstemmen tegen het betrokken artikel.”

Wij voegen hier alleen aan toe: en tegen het wetsontwerp. Hadde de spijtigheid Prof. Romme gebracht tot een andere houding.

Groen van Prinsterer

I

J. SCHOUTEN

In mijn artikel „Aan onze geestverwanten” („Nederlandsche Gedachten”, 20 September 1947) werden, in verband met hetgeen men van de leiding der A.R.-partij vroeg met een beroep op Groen van Prinsterer, enkele opmerkingen gemaakt, welke niet veel meer ruimte in beslag namen dan een halve kolom. De schrijvers van „Kracht en doel der politiek” hebben ook daarop geantwoord. Hun antwoord beslaat, met inbegrip van de vele citaten, ongeveer 26 pagina's. Hetgeen door mij werd geschreven is door hen geciteerd, met uitzondering van één zin, waarop toch wel even de aandacht had mogen vallen. Deze zin luidt: „Groen nam zowel op kerkelijk als op politiek gebied een vooraanstaande positie in”. Daarin werd eenvoudig gewezen op het verschil in positie tussen Groen en de tegenwoordige leiding van de A.R.-partij, een verschil dat toch moeilijk kan worden gewraakt. Door mij werd geschreven: „Groen heeft in zijn genoemde geschrift¹⁾ de maatregelen, welke de Overheid heeft genomen, tegen de Afscheiding van 1834 en de afgescheidenen, aan het staatsrecht getoetst. Waren thans door de Overheid dezelfde of soortgelijke maatregelen genomen in verband met de kerkelijke scheuring van 1944, dan zou er ongetwijfeld reden zijn geweest voor de Anti-revolutionaire partij en haar leiding, om zich met groten ernst en met volharding daartegen te keren”.

Het eigenlijke antwoord, dat de schrijvers hierop geven, vangt aldus aan:

„Met grote verwondering hebben we van de opmerkingen van den Heer Schouten over Groen van Prinsterer kennis genomen. We hebben ons afgevraagd: hoe is het in de wereld mogelijk, dat deze leider zó over den groten Vader van de anti-revolutionaire partij kan schrijven? Groen heeft ten opzichte van de afgescheidenen — zo beweert immers de Heer Schouten — niets anders gedaan dan hen verdedigen tegen het hun door de Regering aangedaan, gewelddadig, onrecht!

We zouden willen vragen: heeft de Heer Schouten Groen's „De Maatregelen tegen de Afgescheidenen aan het Staatsrecht getoetst” wel gelezen, om van zijn

andere geschriften maar niet te spreken? Want reeds oppervlakkige kennisname van dat prachtige geschrift doet zien dat Groen, reeds dáárin, open en duidelijk, frank en vrij, in de kerkelijke worsteling zijner dagen positie koos!”²⁾.

Hierin wordt mede een wijze van gedachtenwisseling toegepast, welke naar mijn mening niet moet worden nagevolgd. Daarom bepaal ik mij tot de hoofdzaak.

Welk doel had Groen met dit geschrift? Het optreden van de Overheid te toetsen. Aan te tonen, dat de maatregelen van Overheidswege tegen de afgescheidenen genomen den toets van het staatsrecht niet konden doorstaan. Dit blijkt reeds uit den titel, welke hij daaraan gaf. Het blijkt niet minder duidelijk uit wat de inleiding tot zijn beschouwingen kan worden genoemd. Men leze:

„Sedert geruimen tijd hoort men in Nederland gewagen van regtsgedingen, van boete en gevangenisstraf, van inlegering (inkwartiering van militairen S.), van aanschrijvingen met buitengewone scherpheid gesteld³⁾; en dit alles is tegen ééne klasse van ingezetenen gerigt, tegen de Gereformeerde Christenen die zich van het Kerkgenootschap in 1816 gesticht afgescheiden hebben. Natuurlijk dat menigeen deelnemend vraagt: wat hebben zij strafwaardigs gedaan?

Ook ik deed mij gedurig die vraag, en telkens werd ik versterkt in de overtuiging dat hun de bevoegdheid om God naar hun geweten te dienen niet moest worden betwist. En zou ik bij die overtuiging, na drie jaren gewacht te hebben, schromen enige woorden ten hunnen behoeve in het midden te brengen? omdat ik de scheiding afkeur? omdat ik in de Afgescheidenen gebreken erken? Maar, zoo men prijs op gerechtigheid stelt, moet immers, zonder aanneming des persoons, het regt voor allen bestaan”⁴⁾.

„Uit liefde voor het Vaderland, uit gehechtheid aan het Bestuur, zoowel als uit gevoel van billijkheid en regt, word ik gedrongen openlijk te betuigen dat ik het spoedig opheffen van alle vervolging wenselijk acht”⁵⁾.

Reden en doel van het geschrift zijn hierin door Groen duidelijk vermeld. De auteurs van „Kracht en doel der politiek” kunnen dit niet ontkennen. Zij zeggen zelf:

„Groen schreef 18 December 1837 — de brief werd door hem gepubliceerd in Ned. Ged. 4 Aug. 1872, IV p. 278 —: „*De vervolging heeft mij reeds van 1834 af vreselijk geërgerd* ⁶⁾. Ik begreep dat rondborstig hierover zijn gevoelen te zeggen pligt was geworden, eigenlijk voor iedereen; in 't bijzonder voor degenen die, hoewel tegen de Afscheiding, evenwel in de voorname punten dezelfde belijdenis met de Afgescheidenen hebben; *welligt meer bijzonder nog voor mij, die sinds lang over het Staatsregt mijne gevoelens openlijk mee gedeeld* ⁶⁾, en bepaaldelijk in het Naschrift der Beschouwingen (Beschouwingen over Staats- en Volkenregt (1834) het onderwerp der twisten in onze kerk reeds aangeroerd had. *Desniettemin zweeg ik meer dan twee jaren lang. Nu zou ik mij, vooral bij het voortduren van de inlegeringen, over een langer stilzwijgen hebben geschaamd* ⁶⁾” ⁷⁾.

Groen moest, met het oog op het doel van zijn geschrift, uit den aard der zaak handelen over de vraag: wat hebben zij, tegen wie de maatregelen zijn gericht, gedaan, en is dit strafwaardig? Hij kon niet volstaan met de toetsing aan het staatsrecht van die maatregelen als zodanig. Hij diende het karakter, de betekenis en de strekking van die maatregelen te onderzoeken, door een uiteenzetting te geven van hetgeen de afgescheidenen hadden gedaan en nog deden, en van de redenen waarom zij daartoe waren overgegaan en daarin volhardden. Eerst door dit te doen kon aan zijn betoog, tevens zijn getuigenis, inzake de onrechtvaardigheid en de onbillijkheid der maatregelen, kracht en klem worden bijgezet. Dit alles was te meer noodzakelijk, wanneer het gebeuren in de lijst van zijn tijd wordt gezien, en de toenmalige vrijwel algemene geestesgesteldheid en de heersende richting in het Staatsbestuur in aanmerking worden genomen.

Vandaar dat Groen schreef:

„Om over de Scheiding een enigszins billijk oordeel te kunnen vellen, moet zij niet op zich zelve, maar in verband met den geheelen toestand van Kerk en Maatschappij worden beschouwd. Daarom zal ik trachten mijne denkbeelden open te leggen: Eerst, over de oorzaken der onrust in de Hervormde Kerk. Daarna, over de wijs waarop het Separatisme zich uit die onrust heeft ontwikkeld. Eindelijk, over het onstaatkun-

dige en vooral het onregelmatige der vervolging” ⁸⁾

Inderdaad heeft Groen zich bij de behandeling van de punten 1 en 2 „open en duidelijk, frank en vrij” uitgesproken over den kerkelijken toestand en de kerkelijke worsteling van dien tijd, maar dit neemt niet weg, dat hij daartoe is overgegaan om het optreden van de Overheid tegenover de Afscheiding en de afgescheidenen in het juiste licht te stellen, en zijn veroordeling van dit optreden met een keur van argumenten te staven.

„Het is deze vervolging, op naam en door de hand van het Gouvernement, waarvan ik trachten wil het onverenigbare met *Staatkunde* en vooral met *regtvaardigheid* te betoogen. Mogt ik slechts half kunnen uitdrukken wat ik daarbij gevoel, mijn betoog zou niet krachteloos zijn” ⁹⁾.

Hij geloofde, dat zijn mening „het voegzaamst in de drie volgende stellingen uitgedrukt” werd:

„De Afgescheidenen zijn *ingezetenen* van Nederland; dus *geene inlegeringen*, leden eener gezindheid die de *openbare orde* of *veiligheid niet stoort*; dus *vrije Godsdienst-oefening*; leden der *Gereformeerde Gezindheid*; dus hebben zij, even als de leden van het Kerkgenootschap, *regt op de gelijke bescherming* welke aan alle in het Rijk bestaande gezindheden toegekend is” ¹⁰⁾

De algemene conclusie, waartoe zijn onderzoek en uiteenzetting hem leidden, formuleerde Groen aldus:

„Hier kan ik de taak die ik op mij genomen heb, als afgedaan beschouwen. Er heeft, hoe vreemd de mogelijkheid hiervan vóór weinige jaren geklonken zou hebben, er heeft in Nederland, ik weet het niet anders te noemen, vervolging om der Godsdienst wille plaats. Het blijkt, wanneer men den nevel van aanleidingen en voorwendsels doorbreekt, dat, gelijk behoefte aan Evangelie-waarheid de eigenlijke bron der afscheiding is, even zoo afkeer van het Evangelie, wanneer het zich tegen al wat niet Evangelisch is, verheft, bij velen de voorname drijfveer is der vervolging.” ¹¹⁾

Deze citaten schijnen voldoende. Op dit doel, dit karakter en deze betekenis van „De Maatregelen tegen de Afgescheidenen aan het Staatsregt getoetst” vestigde ik, in de door de schrijvers van „Kracht en doel der poli-

I. Vergadering Centraal Comité

Het Centraal Comité is opnieuw in vergadering bijeen geweest ter bespreking van enkele aangelegenheden. Behalve enkele ingekomen stukken stond een tweetal punten op de agenda, die niet zonder betekenis waren. Ditmaal werd uitvoerig gesproken over de samenstelling van een college van advies. De verdere voorbereiding van deze zaak kan nu voortgang hebben, want de voorlopige richtlijnen van de werkwijze en de samenstelling van dit college zijn nu vastgesteld. Wij hopen dat de zaak nu ook spoedig haar beslag krijgt — want door dit college van advies komen allerlei andere commissies te vervallen. Wat dat aangaat wordt de organisatie dus een stuk eenvoudiger. Het ligt niet in de bedoeling dit college van advies reeds aanstonds in de Statuten op te nemen. De bedoeling is dat dit college eerst maar eens een paar jaar gaat werken. En als dan straks blijkt, dat aan een nadere regeling behoefte bestaat, kan dat altijd nog geschieden. Maar dan hebben wij enige ervaring opgedaan en dan weten wij ook beter wat er moet worden geregeld.

Het andere punt hield uit den aard der zaak, hoe zou dat trouwens anders kunnen, nauw verband met de Indische kwestie. Het was vanzelfsprekend, dat het Centraal Comité, mede aan de hand van enkele ingekomen stukken, zich hierover moest beraden. Mededelingen daaromtrent kunnen in dit stadium niet worden gedaan. Maar het is goed, dat ons brede kader op de hoogte is met het feit, dat deze zaak de aandacht heeft van het Centraal Comité. Men mocht soms eens denken, dat het Comité, dat geen besturende, alleen maar een leidende bevoegdheid heeft, in deze dagen hele-

maal zou stil zitten. Welnu, daar kan men gerust op zijn. Er is breedvoerig over gesproken.

Voorts lag het in de bedoeling dat in deze vergadering den Heer Mr J. A. de Wilde een huldeblijk zou worden aangeboden. Maar dit kon door ziekte van den Heer De Wilde geen doorgang vinden, en het moet dus tot een volgende vergadering worden uitgesteld.

2. De circulaire

Inmiddels zijn de circulaires der kiesverenigingen verzonden. Allerlei organisatorische vraagstukken worden daarin aan de orde gesteld. Gesproken wordt o.a. over de hoogte van de contributie. In veel kieskringen is deze jaarlijkse contributie veel en veel te laag. Daarom was het nodig daarop eens met nadruk de aandacht te vestigen. Het blijkt dat bij veel kiesverenigingen de financiën niet in orde zijn. De kwitanties van het bureau Centraal Comité zijn uitgegaan. Het grootste aantal is betaald. Maar er zijn er toch ook een aantal waar op de achterzijde is vermeld „De kas is leeg” — „geweigerd” — „wordt gegireerd” — „geen geld aanwezig” etc. Maar uit die onbetaalde kwitanties blijkt dat de zaak niet in orde is. En dat nu moet in orde komen. Dat kan zo niet blijven.

Op de propagandisten-conferentie is deze zaak breedvoerig besproken. Een vertegenwoordiger uit Alkmaar deelde mede dat men daar direct na de bevrijding de regeling had getroffen dat de contributie werd gesteld op f 5.20 per jaar. Maar de inning geschiedt met f 0.10 per week en het ledental is in Alkmaar vrij hoog, terwijl het niet is teruggelopen. Dat is een voorbeeld waaruit blijkt dat het inderdaad kan. Het is nu eenmaal zo dat f 0.10 per week veel gemakkelijker wordt betaald dan f 2.50 per jaar. In Utrecht heeft een kiesvereniging een contributie van f 3.— per jaar — maar deze wordt geïnd met f 0.75 per kwartaal. In Amsterdam streeft men naar een contributie van

tiek” gewraakte zinsnede, de aandacht en legde ik den nadruk. Is er reden voor verwondering, laat staan voor grote verwondering? Heb ik daardoor „den groten Vader van de anti-revolutionaire partij” onrecht aangedaan? Ik meen in gemoede van neen. Ik wees het beroep, dat men tegenover de leiding van de A.R.-partij deed op dit geschrift van Groen, om haar er van te overtuigen, dat zij het kerkelijk conflict van 1944 en volgende jaren had te veroordelen, van de hand. Er was en is, anders dan in 1834 en de eerste jaren daarna, geen inmenging van de Overheid in den kerkelijken strijd. Van een vervolging „op naam en door de hand van het Gouvernement” — om in de woorden van Groen te spreken — was en is thans, Gode zij dank, geen sprake. Ware het anders, dan zou de leiding van de

A.R.-partij ongetwijfeld in den geest van Groen van Prinsterer zijn opgetreden. (Wordt vervolgd)

- 1) „De Maatregelen tegen de Afgescheidenen aan het Staatsregt getoetst”.
- 2) „Kracht en doel der politiek”, pag. 41.
- 3) Hierbij plaatste Groen een noot, waarin hij van de voornaamste bezwaren der afgescheidenen, ontleend aan hun maandschrift *de Reformatie*, een opsomming gaf.
- 4) „De Maatregelen tegen de Afgescheidenen aan het Staatsregt getoetst”, pag. 1 en 2.
- 5) Idem, idem, pag. 3.
- 6) Cursivering van mij, Sch.
- 7) „Kracht en doel der politiek”, pag. 42, noot 47.
- 8) „De maatregelen” enz. pag. 4/5.
- 9) Idem, idem, pag. 40.
- 10) „ ” ” 46.
- 11) „ ” ” 64.

f 6. — per jaar — het ledental beweegt zich in stijgenden lijn. Amsterdam is gedurende den laatsten tijd omhoog gegaan van 3200 tot 4000 leden. Maar vooral in vele plattelands kiesverenigingen durft men de zaak niet aanpakken. En toch — mijne heren — het moet. Dr Kuyper klaagde in zijn tijd reeds over de financiën. Wat dat aangaat is het in de partij altijd een beetje vreemd geweest. Aanvankelijk — en dat heeft jaren geduurd — verkreeg het Centraal Comité geen bijdragen van de kiesverenigingen. Alles werd bekostigd uit de giften van enkele vooraanstaande persoonlijkheden. Maar die tijd is voorbij. Er zijn geen „rijken” meer die dat voor hun rekening kunnen nemen. De inkomensverschillen zijn in den loop der jaren zeer genivelleerd. En naarmate dit verschijnsel zich voortzet, komt het thans meer aan op de financiële medewerking van den gewonen man. Daarmede moeten wij rekening houden.

3. Ledenwerving

Hoe het met de ledenwerving gaat? Neen, resultaten worden niet zo bar veel gemeld. Maar zo nu en dan dringt er toch wel eens iets tot het bureau Centraal Comité door. Amsterdam meldde een winst van 800 leden. In Nijmegen klom men van 180 tot 290. Van uit Arnhem kwam ons een goed bericht ter ore. Een goede 50 leden waren gewonnen. Er gaat daar klaarblijkelijk een nieuwe wind waaien door het bestuur. In ieder geval blijkt dat men op vele plaatsen de schouders gaat zetten onder dit werk. Ook in Dordrecht heeft men plannen op dit punt, maar eerst moet daar de reorganisatie haar beslag krijgen. Men wil de ene grote kiesvereniging van 600 leden gaan splitsen en dan op voorbeeld van Von Moltke „getrennt marschieren, gesamt schlagen” 't ledental tot 1000 opvoeren. Trouwens Haarlem en Leeuwarden hebben dit na de bevrijding reeds gedaan. Kiesverenigingen van 600 leden zijn veel te groot. Dan rust alles op een bestuur van enkele mensen. Die moeten zich splitsen. Er zijn nog enkele plaatsen waar de kiesvereniging te massaal is. Groningen — Leiden — Delft — Voorburg. Wij zijn immers voor decentralisatie. Want het grote voordeel van decentralisatie is dat men verantwoordelijkheid overdraagt op anderen. Splitst men in 5 kiesverenigingen dan heeft men ineens een bestuurskader van 35 man inplaats van 7 man. Dan zijn 5 voorzitters verantwoordelijk voor de actie. En bovendien — 5 kleine kiesverenigingen zijn groter en dus meer dan één grote. En daarom . . . splitsen!

4. Propagandaboekje

Voor de verkiezingen in 1948 werd een boekje samengesteld dat enige richtlijnen bevat van de wijze waarop de propaganda moet worden gevoerd. Dat boekje werd aan alle kiesverenigingen toegezonden. De oplage werd gesteld op 5000 stuks. Waarom? Nu de zaak is heel eenvoudig. Verondersteld werd dat al onze 800 kiesverenigingen zeker een 5-tal van deze brochures zouden bestellen. Dat ligt wel voor de hand. Maar dat is een misrekening geweest. Want lang niet alle kiesverenigingen heb-

ben dat gedaan. Toch staan er in dat boekje tal van praktische richtlijnen, waarmede men zeer wel rekening kan houden. Nu staan wij weer voor de Statenverkiezingen. Laten de besturen nu eens overwegen een aantal van deze brochures te bestellen om ze uit te reiken aan hen die de leiding van de propagandawerkzaamheden in handen hebben. Er valt voor iedere propagandist nog wel een en ander uit te leren. Er wordt zo vaak geklaagd dat er van boven af zo weinig wordt gedaan. Maar hoe staat het van „onderen op”. Wat zo voor de hand ligt, doet men niet. Daarom menen wij dat het nodig is op deze brochure nog eens de aandacht te vestigen.

5. Bromhoekje

De rubriek „Uit de partij” is eigenlijk zo'n bromhoekje. Op allerlei kleine vossen wordt de aandacht gevestigd. Het blijkt dat er nog al wat kleine vossen zijn. Maar dat wil niet zeggen, dat het bij ons alles zo slecht is. Want dat is zeker niet het geval. En bovendien — er schijnt verandering te komen in de situatie. Waar dat in zit? Dat is moeilijk te zeggen. Dat is voor een deel een kwestie van feeling. Maar toch is het zo. Hier en daar wordt de zaak aangepakt. Het zit een beetje in de lucht. Het is alsof het klimaat verandert. De sfeer waarin wij werken wordt beter. Dat blijkt uit allerlei kleine dingen. Het is alsof de „fighting spirit” weer gaat ontwaken. Men wil niet langer de zaken op hun beloop laten. Allerwege gevoelt men, dat er iets moet worden gedaan. En U zult het zien wanneer straks de resultaten worden gemeld. Het duurt altijd enigen tijd voordat het volledig is doorgewerkt. Maar de kentering is er. En dat moet ook! Daarom blijft het bromhoekje wel. Maar wij komen er niet door alleen naar de schaduwzijden te zien. Er zijn ook lichtpunten. En met rustig voortwerken komen wij er. Wij hebben immers „geloof” in de zaak, waarvoor wij vechten, en dus gaan wij moedig de Statenverkiezingen tegemoet.

De persoonlijke relatie met een niet al te groot bankbedrijf is voor vele middenbedrijven, particulieren en instellingen in het verleden gebleken van grote waarde te zijn.

Onze instelling blijft, ook bij voortdurende groei, er op bedacht dit persoonlijk karakter in de omgang met haar relaties, hetzij klein of groot, te bewaren.

Zuidhollandse Bank N.V.

DEVIEZENBANK

Alle Binnen- en Buitenlandse Bankzaken

KANTOREN:

Rotterdam - 's-Gravenhage - Berkel - Rijswijk

Geen optelsom

Het is niet zo eenvoudig, als het lijkt. Al heb je in de Kamer een meerderheid ergens voor, dan ben je er nog niet. Neem nu maar eens het wetsontwerp op de materiële oorlogsschade.

Men weet het. Aan hen, die door het oorlogsgeweld in hun bezittingen getroffen werden, is vanuit Londen volledig herstel toegezegd. Nu kan men achteraf wel gaan twisten over de vraag, wat volledig, integraal, betekent. De bedoeling van de belofte was duidelijk. Zij, die verliezen leden, zouden deze niet zelf behoeven te dragen. Als een lid leed, zouden alle leden lijden. Het Nederlandse volk was in die zware jaren één groot gezin, waar lief en leed geduld werd. Er is maar een conclusie mogelijk: de getroffen en zoudens — met inachtneming van de algemene verarming — in dezelfde toestand gebracht worden als waarin zij te voren verkeerden.

Die gedachte vond men terug in de verklaringen van de eerste na-oorlogse regering, het kabinet Schermerhorn, dat aan ons volk wel veel kwade dingen, maar in elk geval niet dit ene goede ding van een behoorlijke schaderegeling gebracht heeft. Dezelfde gedachte vinden wij ook in de programs van verscheidene partijen (A.R., C.H., S.G.P., K.V.P., V.V.D.): in beginsel behoort de oorlogsschade integraal vergoed te worden.

En tel nu maar op. Deze partijen beschikken in de Tweede Kamer over 64 stemmen. Dat was dus oké. Nogmaals, zo eenvoudig is het niet. Tegenover deze 64 stond de minister van financiën. Die achtte het niet verantwoord 's lands schatkist een zo grote aderlating te doen ondergaan. Prof. Lieftinck heeft in de harde praktijk enkele dingen geleerd. Dingen, die hij in theorie natuurlijk wel wist, maar die nu als levensgrote werkelijkheden voor hem staan. Dat is ten eerste, dat men niet blijvend met begrotingstekorten kan werken, ja, zelfs niet verscheidene jaren aaneen. En ten tweede is nu wel duidelijk, dat men de belastingen niet ad libitum kan opvoeren. Dat betekent: bezuinigen. Het gehate woord uit de dertiger jaren staat nu op het program der socialistischen.

Welnu, de cerberus van onze schatkist zei kort maar krachtig: neen. Integrale vergoeding is niet verantwoord.

Toen hebben de 64 kamerleden nog dapper gevochten. Maar van te voren stond vast, dat zij stredden voor een verloren zaak. Het kabinet ten val brengen, dat wilden ook velen van de 64 niet. Dus moest minister Lieftinck het winnen. Hij deed het op goedgunstige wijze; hij schonk de volksvertegenwoordiging nog enige tientallen miljoenen. Dat kon hij doen. Hij weigerde immers twee miljard.

Hinkelepinkel

De heer v. d. Heuvel is vechtjas genoeg, om de strijd aan te binden. Hij bestookte de minister dan ook met alle pijlen, die hij op zijn oorlogsschadeboog had.

Dit wetsontwerp hinkt, zo zeide hij, niet op twee, maar zelfs op vier gedachten. Wat is nu eigenlijk de basis van deze regeling? Waarom wil de minister aan de getroffen en schadevergoeding geven. Daarvoor vindt men kris-kras door elkaar vier motieven in het ontwerp, die elk gebruikt worden naar het 't beste uitkomt.

Soms overweegt het sociale motief. De kleine bezitters, die door de schade geheel aan den grond geraakt zijn, moeten weer vlot gesleept worden. Daarom moeten de kleine gedupeerden in de eerste plaats geholpen worden. Een andere keer komt het economisch motief om de hoek kijken. Door de oorlogsschade is het productievermogen van ons land getroffen. De schadebijdragen, die gegeven worden, moesten zo besteed worden, dat zij het grootste economisch nut hebben. Herstel van de productieve krachten is dus het voornaamste doel. Dat is de eerste inconsequentie. Daar komt nu een tweede bij. Soms schemert de gedachte door, dat de getroffen en een recht op schadevergoeding hebben. Een recht, al was het alleen maar op grond van de hun gedane toezeggingen. Maar een andere keer wijst de minister de gedachte van een recht op schadevergoeding van zich en blijft er niets over dan een gunst.

De heer v. d. Heuvel zag maar één solide basis: het recht op schadevergoeding. Of dit recht op dit moment ten volle te verwezenlijken zou zijn, dat was vers twee. Maar recht is recht!

Over de mogelijkheid tot verwezenlijking van dat recht dacht de heer v. d. Heuvel ook optimistischer dan de bewindsman. Het ging immers met meer dan 75 miljoen gulden per jaar, gedurende een zekere periode. Bovendien wordt het geld praktisch geheel besteed voor kapitaalgoederen, voor zaken, die blijven en hun waarde behouden. Tenslotte — sterkste argument, waar de minister thans niet op inging — het geld moet toch uitgegeven worden. De woningbouw wordt toch gesubsidieerd! Waarom niet royaal dit geld toegekend aan de getroffen en?

Het is niet te loochenen: de heer v. d. Heuvel vocht voor een sterke zaak. Maar, zoals wij al zeiden, de regering wilde er niet aan. Wanneer zij eenmaal het recht op volledige vergoeding in de wet erkende, had zij geen enkel verweer meer. Ondanks de kanonnades, ook van anderen, zoals de heer IJsselmuiden en baron van der Feltz, bleef de regeringsburcht vast op haar fundamenten. Het recht op integrale vergoeding kwam niet in de wet.

Geheim consistorie

Verder weten we er niet veel van. Net als bij het wetsontwerp op de P.B.O. belegden de Kamerleden die dit ontwerp voor hun rekening hadden, een geheim consistorie. Dat werkt net als een dorsmachine. Zoals daar aan de ene kant de garven ingaan en aan de andere kant het graan en de pakken stro uitkomen, zo werden er in deze amendeer-machine zeventig amendementen gestopt. Na enkele dagen kwamen er een aantal wijzigingen van het ontwerp uit, die door de Regering op grond van het gepleegd overleg waren aangebracht. En de rest was stro. Of misschien kaf.

Dit is eigenlijk maar zo-zo. Wij houden niet van dat overleg achter de schermen, waarvan wij alleen het resultaat vernemen. Als zo'n retraite onvermijdelijk is, en dat is zij soms inderdaad, dan zal men op zijn minst in het verslag ervan ook de motiveeringen, de argumentaties moeten meedelen. Waarom dit niet dat wel. Zelfs een uitvoerig gedocumenteerd verslag is nog maar een surrogaat van een openbaar debat.

Maar goed, wat kwam er dan uit deze machine? Het grootste succes bleek voor de heren v. d. Heuvel en Oud.

De eerste zag zijn amendement inzake de integrale vergoeding voor kleinere woningen door de minister overgenomen. In het ontwerp stond aanvankelijk, dat men om zijn kleine huis (tot f 5000.— vooroorlogse waarde) volledig vergoed te krijgen er zelf in moest wonen. Dat was je reinste willekeur. Twee kleine renteniers hadden allebei een huisje. De een woonde erin, de ander verhuurde het. De eerste krijgt een nieuw huis, de tweede niet.... Dat was niet juist. Het overgenomen amendement-v. d. Heuvel breide deze kous recht. De heer Oud (V.V.D.) had succes bij de financieringsregeling. De getroffen, die wil gaan bouwen, kan crediet krijgen. Op gunstige voorwaarden zelfs. Als het gebouwde huis, of wat ook, niet voldoende rendement oplevert behoeft maar ten dele rente betaald te worden over het gegeven crediet. En over tien jaar wordt dat onrendabele deel zelfs geheel cadeau gedaan.

Jawel, maar beter één vogel in de hand dan tien in de lucht. Liever wat minder, maar dan meteen definitief geregeld, dan tien jaar onzekerheid, meende mr Oud. Dat was de inhoud van de premiereregeling, die de Regering op zijn aandrang naast de financieringsregeling stelde. De getroffen, die gaat bouwen, mag nu kiezen.

Er kwamen nog meer wijzigingen, belangrijke zelfs. Wie het naadje van de kous weten wil, leze de stukken; maar men zij gewaarschuwd; men krijgt meer dan 800 pagina's „witte stukken” en ongeveer 130 pagina's van de Handelingen te doorworstelen. En als men dat gelezen heeft, heeft men vermoedelijk meer hoofdpijn dan inzicht in de materie der materiële oorlogsschade. Want de schrifturen van het departement van financiën zijn zwaar om te verstaan.

Periodieke perikels

Ieder mens heeft zijn jaarlijks weerkerende periode van beproeving, waarin de laatste druppel uit hem

geperst wordt. De huisvrouw heeft de schoonmaak en de boer hooibouw en oogst, de schooljongen zijn repetitietijd en de dominé zijn tiendaagse veldtocht van Kerstmis tot Nieuwpaar, de winkelier zijn inventarisatie voor de balans en het kamerlid zijn begrotingstijd.

Week aan week is men in touw van Dinsdagmiddag één uur tot Vrijdagmiddag zes. Voor vele Kamerleden, die immers ook nog ander werk te doen hebben, een zware last. Of al die debatten nu nodig en zinvol zijn? Eerlijk gezegd, het kan wel wat minder. Jaar in, jaar uit keren dezelfde vragen terug, waarop even regelmatig dezelfde antwoorden volgen. In elk geval zou men voor een groot aantal onderwerpen kunnen volstaan met het wisselen van schriftelijke stukken. Enfin, deze zaak is thans in de stukken aangeroerd en daarmee officieel een punt van overweging geworden. Wij hebben nu intussen gehad de Algemene beschouwingen, de begrotingen voor Landbouw, Visserij en voedselvoorziening, Binnenlandse Zaken en terwijl wij dit schrijven is Buitenlandse Zaken in behandeling. Ongeveer de helft van de Kamerleden is al een of meer malen aan het woord geweest en de andere helft trappelt van ongeduld, om ook iets te mogen zeggen, bij een van de tien andere departementen.

Houd nu, bij al dat gearparlementeer, de aandacht er maar eens bij! Dertig uur per week! Het zijn de détails, die in de overstelpende veelheid van woorden gelukkig enige onderbreking brengen, die een mens er boven op houden. Dat is als ds Zandt — na de drie voorzitters, mr Kortenhorst, mr Donker, mr Terpstra de eerste plaatsvervanger — het gestoelte van de president beklimt en door een speling van het lot het woord moet gaan geven aan roomsen en roden, aan „Turk en paap”. Dat is als freule Wittewaal van Stoetwegen hoestpastilles gaat brengen aan een verkouden en schorre minister. Of als dezelfde freule van Stoetwegen vrouwelijk gezellig een tête-à-tête heeft met haar vrouwelijke collega's, die er deze dagen zijn: mej. Nolte en mej. Tendeloo.

De humor, de vrolijke noot ontbreekt dus niet. En dat is in deze weken maar gelukkig.

Alle hens aan dek

Laat eens kijken, wie er van ons al zo op de catheder kwamen. Dat was natuurlijk de heer Schouten bij de algemene beschouwingen; dan bij Landbouw de heren v. d. Heuvel en Biewenga. Ds v. d. Zaal nam als steeds de vissers voor zijn rekening, terwijl Mr Verkerk ook Minister Mansholt aan de wensen van de middenstand herinnerde, al hoort het hoofdzakelijk bij Minister v. d. Brink thuis. Bij Binnenlandse Zaken was de hoofdmoot voor Mr Algera, die echter drie nog weer specialere specialisten naast zich had: Ds Fokkema voor de Zondagswet en de begrafeniswet, Mr Verkerk voor de politie en de heer Stapelkamp voor de ambtenarenzaken, speciaal de pensioenwet. Er blijft dus niemand achter; elk speelt zijn rol. Zo is het ook bij de andere fracties. De sluizen staan nu open en alle parlementaire welsprekendheid, die voor sommigen een jaar lang geen uitweg vond, kan nu uitstromen, alle wensen en

verlangens, grieven en klachten, een jaar lang opgezouten, komen naar buiten. En de ministers beloven te zullen overwegen en te zullen onderzoeken en te zullen overleggen en te zullen.... Het duurt immers een jaar, voor ze weer aan hun beloften herinnerd worden.

Het is duidelijk, uit deze voorbijflitsende stroom kunnen wij hier maar een enkele momentopname geven.

Eén zin

Op één ding wordt bij alle debatten in de Staten-Generaal zeer nauwkeurig gelet. Men mag een bewindsman niet lastig vallen over onderwerpen, die niet „in de stukken” zijn behandeld. Een minister is ook maar een mens. Hij kan niet alles weten. Hij moet daarom van te voren weten, wat er komen kan. Dan kan hij zich tijdig door zijn ambtenaren laten inlichten. Het gebeurt wel eens dat een Kamerlid daarvan afwijkt, maar dan waarschuwt hij tijdig de bewindsman, of liever dan vraagt hij van te voren aan de minister of deze geen bezwaar heeft.

En nu sprak mr. Verkerk zo maar over een gloednieuwe zaak, die nog nauwelijks in de stukken behandeld kon zijn, omdat de berichten erover nog maar net in de kranten waren verschenen: de bezuiniging bij de politie en de inkrimping van het personeel daarvan.

U begrijpt al, wat er gebeurde. De hamer tikte en de voorzitter herinnerde de spreker aan de geldende regel. Alsof deze die regel niet kende. Maar zie, op het laatste moment had minister Teulings de Kamer nog een nota gezonden. In dat stuk werd met één zin aan de inkrimping van het politie-apparaat gerept. Dat was niet veel. Maar het was net genoeg. De zaak was formeel in orde. Mr Verkerk triumfeerde en kon verder gaan.

Wat hij zei was dit. In de eerste plaats vond de heer Verkerk het nog rijkelijk vroeg om drastisch in het politie-apparaat in te grijpen. De criminaliteit is nog groot en sterk toezicht op orde en rust blijft nog nodig. Maar als er dan inkrimping nodig is, dan is het wel sneu, dat nu tal van ouderen het veld moeten ruimen, met een klein pensioen, omdat men in de eerste jaren na de oorlog blijkbaar teveel jongeren heeft aangenomen. De ouderen mogen niet de dupe worden. Daarom geve men hen wachtgeld en geen pensioen.

Minister Teulings, die nog maar zes weken resideert op het Torentje, hield zich ook hier op de vlakke. Hij zal er eens naar kijken.

Paardenkeuring

Er is op het ogenblik een wet aanhangig, waarover alle paardemensen op hun achterste benen staan. Het fijne van de zaak krijgt men als gewoon wielrijder niet gemakkelijk door. Maar het gaat o.m. over een verplichte rijkskeuring. Wij komen daar nog wel eens op terug.

Maar Dr Vondeling (arb.) wil niet alleen paarden keuren, hij wil ook de boeren aan een onderzoek onderwerpen en classificeren: goed, matig, slecht. Dat ligt in socialistische lijn. In die kring zweert

men bij het menselijk kunnen, bij de wetenschap, bij het plan, bij de ordening van boven-af. De mens als levend wezen, als schepsel Gods, is tegenover het Staatsraison niet in tel. De planbureaux moeten uitmaken wat voor de gemeenschap het beste is; daarvoor moeten alle individuele belangen wijken. Daarvoor moet als het er op aan komt dus ieder mens op zij. Bij de algemene beschouwingen wees de heer Schouten al op dit kenmerkend punt. De socialistische staat heeft de neiging totalitair te worden. Tegenover die totalitaire staat zinken alle individuele belangen in het niet. De vrijheid van de mens wordt ondermijnd.

Bij de Landbouwbegroting werd dit met een typisch voorbeeld geïllustreerd. Bekend is, dat minister Mansholt de kleine boerenbedrijfjes niet goed gezind is, omdat zij niet economisch werken en voor de gemeenschap niet het grootst mogelijke nut opleveren. Nu wilde Dr Vondeling nog verder gaan. Wij moeten uit de grond halen wat er in zit. Slechte boeren zijn een strop voor de gemeenschap. Men moet dus alle boeren aan een onderzoek onderwerpen. Wie tekort schiet zal als pachter moeten verdwijnen en als eigenaar zijn land aan een ander moeten verpachten.

De heer v. d. Heuvel sprong hier natuurlijk bovenop. Hij noemde de heer Vondeling een bodemrationalist, voor wie grond en bewerker louter objecten zijn. De grond wil hij naar believen verknippen en de mensen naar believen verschuiven. Maar de menselijke zijde van de kwestie deert hem niet. De mens telt niet, alleen de gemeenschap, het staatsbelang telt.

Het staats-socialisme is, dat blijkt, allesbehalve sociaal.

EEN GREEP UIT GEREFORMEERD JONGELINGSBLAD

„Er worden verschillende methodes toegepast om een bespreking op gang te krijgen. Gewoonlijk vraagt de voorzitter: „wie heeft een vraag”. Uit bescheidenheid zwijgen dan allen. Daar zit de voorzitter: geen vraag. En nu begint de melkerij. „Niemand van de vrienden? Dan heb ik zelf wel een vraag”. Lukt deze slappe start, dan komt er misschien wat. Of de bespreking ont-aardt in een driehoekspel: vrager — inleider — voorzitter. Sukkel maar door. Gevolg van gebrek aan voorstudie. Bij voorstudie is er altijd bespreking! Dat leert de praktijk en is ook te begrijpen.

Zo'n periode van slappe bespreking heeft elke vereniging wel eens. Als het maar bij een korte periode blijft. Een goed middel hiertegen is: vragers aanwijzen.

De voorzitter deelt mede: volgende week zijn aan de orde die en die onderwerpen: als vragenstellers voor het eerste onderwerp: Kees en Henk, voor het tweede onderwerp: Piet en Jan. Deze vrienden mogen zich niet onttrekken, en doen dit ook niet, als dit eerst op de vereniging besproken is en een notulenbesluit daartoe is genomen.

Er zijn nu tenminste twee vrienden, die van het onderwerp iets nakijken. De volgende week zijn er vragen en komt de discussie. Probeer het eens”.

De verhouding van Nederland in Europa tot Nederlandsch-Indië is steeds een der belangrijkste aspecten geweest in de staatkundige geschiedenis van het Koninkrijk, ook in dat van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Bijna tegelijk met de totstandkoming der Republiek werd de band met Oost-Indië gelegd. Nederland is door en met Oost-Indië samen geworden wat het was: klein kustland gelegen tussen Engeland, Duitsland en Frankrijk, maar zelfstandig en gericht op de zee. Ook in Duitsland is tot de laatste wereldoorlog begrepen dat Bismarck's wensdroom: „Holland annekiert sich selbst” nooit in vervulling zou gaan zolang Nederland met Indië verbonden zou blijven. Vandaar sinds 1940 dan ook Hitler's bewust streven om alle banden van Nederland met Indië te breken en Indië en de zee te doen vergeten en daartegenover in het Kabinet, waarin ik in 1939 als Minister van Justitie zitting nam, doelbewust streven om de band Indië—Nederland zo sterk mogelijk te maken. Reeds in een der eerste vergaderingen werd door de toenmalige Minister van Koloniën Indië en de verhouding van Indië tot Nederland voorwerp van discussie gemaakt. Daarbij werd toen o.a. de stelling verdedigd, dat Nederlandsch-Indië meer en nauwer moest worden betrokken bij het algemeen besturen van het Koninkrijk, in overeenstemming met zijn zelfbestuur daarin. Een desbetreffend Wetsontwerp was in een vergevorderd stadium van voorbereiding.

Rapport Commissie Visman

De overweldiging van het moederland in Mei 1940,

De RADIO-REDE

van

Koningin Wilhelmina

van 6 December 1942

Prof. Mr P. S. GERBRANDY

waardoor de gemeenschap tussen deze twee delen van het Rijk, behalve voorzover de band met de in Londen zetelende regering betreft, werd verbroken, maakte het zich bezinnen op die verhouding meer urgent. Het scheen nu zo, dat niet Nederlandsch-Indië hulp en steun van Nederland, maar dat Nederland hulp en steun van Nederlandsch-Indië behoefde. De ontroerende blijken van trouw die in Engeland bij Koningin Wilhelmina, ook van eenvoudige dorps-bewoners, binnenkwamen, legden de plicht op de verhouding vooral te zien met volledig begrip van de in Nederlandsch-Indië levende rechtmatige aspiraties. Ik zeg daarmee niet, dat zulks vroeger niet geschied was, maar het staatkundig leven in Nederlandsch-Indië na Mei 1940 toen de activiteit van het moederland in Europa werd opgeschort, verlevendigde uiteraard het zelfgevoel van meer onafhankelijk te kunnen zijn dan gedacht was. Dat deze mogelijkheid van tijdelijk meer onafhankelijk te kunnen zijn een machtig bewijs was van de gezondheid der staatkunde voor 1940, werd, begrijpelijkerwijs, in deze maanden minder beseft. De Nederlandse Regering te Londen heeft gedurende de oorlog aldoor de verhouding tot Nederlandsch-Indië in het oog gehouden. In overleg met haar bevorderde de Gouverneur-Generaal in 1941 de totstandkoming van een commissie (naar haar voorzitter commissie-Visman geheten) die een nauwlettend onderzoek moest instellen naar hetgeen aan eerlijke aspiraties leefde onder de verschillende groepen in Nederlandsch-Indië. Het algemeen resultaat van dit onderzoek bereikte haar nog in December 1941 vóór de overweldiging van Indië door Japan. De publicatie van dit rapport geschiedde na het einde van de oorlog. Het rapport is thans veelszins door de na-oorlogse ontwikkeling achterhaald. Tot een begrijpen van het beeld dat de regering in Londen tijdens de oorlog voor de geest stond, verdient het aanbeveling uit het zeldzaam goed gedocumenteerde werk der commissie een greep te doen. Deze greep heeft betrekking op wat de commissie zegt over het bewind der rijksaangelegenheden. Zij

stelt op bladzijde 36, 37 van deel II het volgende:
„Bij de verscheidenheid van wenschen, welke over het rijksverband werden geuit, werden geene ontmoet welke zich richtten op verbreking van dit verband”.

Een rijksconferentie

In radio-redevoeringen van H.M. de Koningin (elke radio-rede van de Koningin werd in overeenstemming met het Nederlandse staatsrecht steeds uitgesproken onder mijn ministeriële verantwoordelijkheid en die van mijn collega's), zo b.v. in die van 10 Mei 1941, was reeds alle nadruk gelegd op het feit, dat het in de bedoeling der Regering lag, na de oorlog ruime gelegenheid te scheppen voor de overzeese gebiedsdelen om hun wenschen en opvattingen kenbaar te maken met betrekking tot de aanpassing van hun structuur en de bepaling van hun plaats in het Koninkrijk, overeenkomstig de gewijzigde omstandigheden.

In aansluiting hieraan kondigde de Gouverneur-Generaal op 16 Juni 1941, met machtiging der Koningin, in zijn rede tot opening van den Volksraad een Rijksconferentie aan over de structuur van het Koninkrijk, bijeen te roepen aanstonds na de terugkeer van de Regering in het Moederland. De arbeid van de evengenoemde commissie kreeg hierdoor het karakter van een Indische voorbereiding van deze conferentie.

Een regeringspublicatie van 29 Januari 1942 maakte openbaar een meer uitgewerkt plan tot het bijeenroepen van deze Rijksconferentie, waaraan afgevaardigden van alle vier delen van het Koninkrijk zitting zouden hebben. Voorbereidingen tot de afvaardiging was men, ook in Nederlands-Indië, reeds begonnen te treffen.

De val van Java in Maart 1942 maakte voorlopig verdere uitvoering onmogelijk.

Amerikaanse opvattingen

De Gouverneur-Generaal, Tjarda van Starckenborgh Stachouwer, had reeds vóór en na het uitbreken van de oorlog met Japan, er op gewezen, dat een bezetting van Nederlands-Indië door een Aziatische macht als Japan, andere uitwerking zou hebben dan de bezetting van Nederland door de Duitsers.

Maar de door niemand in twijfel getrokken bevrijding straks van het Japanse juk had nog een ander aspect.

In een op 30 Mei 1942 door de onderstaatssecretaris der Verenigde Staten van Amerika, de Heer Sumner Welles, uitgesproken rede kwam o.a. deze zin voor:

„Wij moeten de soevereine gelijkheid der volken over de gehele wereld als vrucht van deze oorlog veilig stellen. Onze overwinning moet de bevrijding voor alle landen ten gevolge hebben. De eeuw van het imperialisme is geëindigd. Het recht des volks op vrijheid moet worden erkend”.

Deze uitlatingen van de Heer Sumner Welles brachten levendige reacties in de Amerikaanse pers teweeg. De conclusie, welke de Amerikaanse pers aan deze rede verbond, was in het algemeen,

dat de Amerikaanse Regering eendrachtig was in haar streven, het herstel van de Europese imperia niet te bevorderen.

Vrij zeker waren deze reacties vooral afgestemd op de verhouding van Groot-Brittannië tot India, maar in beginsel waren alle overzee-imperia van Europa er bij betrokken.

De Nederlandse Regering te Londen gaf zich ernstig rekenschap, wat zij, gelet op het straks te verwachten versterkte zelfgevoel der volken in Nederlands-Indië en gelet op de duidelijk blijkende Amerikaanse eenzijdige kijk op „Koloniën” had te ondernemen.

Wat moest de regering te Londen doen?

Nederlandsch-Indië zelf bereiken was uitgesloten en wat de Nederlandse geheime diensten aldaar konden vaststellen of aan invloed op de verhoudingen konden presteren, was zeer gering. In oorlogstijd de Amerikaanse publieke opinie omzetten, waardoor de draad liep „geen druppel Amerikaans bloed voor het herstel van koloniale heerschappij”, ging ver boven het vermogen van een regering in ballingschap.

Sterke nadruk leggen op de omstandigheid, dat de verhouding Groot-Brittannië-India een gans andere was dan die van Nederland-Nederlandsch-Indië, ware weinig bondgenootschappelijk en bovendien van een voor oorlogstijd veel te fijne nuance.

Een tijdlang is overwogen om een concreet hervormingsplan van het Koninkrijk der Nederlanden uit te werken en openbaar te maken, zodat uit de voor ieder waarneembare nieuwe structuur, elk en een iegelijk de wil der Nederlanders om zelfstandigheid aan Nederlandsch-Indië te verzekeren, zou aflezen. Een voorlopig project is zelfs ter tafel geweest.

Van deze geste is echter afgezien op de alles afdoende grond, dat een Regering in Londen, die werkte zonder de Staten-Generaal, in een tijd, waarin ook in Indië de stem van de volksvertegenwoordiging daar, de Volksraad, niet gehoord kon worden, die autoriteit miste, welke nodig was om aan zulk een project het gezag te verlenen, dat het zou behoeven, nog afgedacht van de vraag of het Kabinet in Londen met zijn onvolledig apparaat wel in staat zou zijn een schets te bieden, die niet alleen een diep inzicht in de staatkundig-economische verhoudingen, maar ook een staatsrechtelijke techniek vereiste van het allereerste gehalte.

De radio-rede van de Koningin

Maar een daad werd terecht nodig geoordeeld. De beslissing is geworden het uitspreken door H.M. de Koningin als draagster van de soevereiniteit over het Koninkrijk, van een Radio-boodschap, die in algemene, voor geen tweekleurige uitleg vatbare termen, Amerika en heel de publieke opinie in de bondgenootschappelijke landen en in de wereld, toonden, welk streven ten opzichte van de overzeese gebieden voorzat bij de Nederlandse Regering.

Geen vergelijking met andere landen. De Neder-

landse Regering zegt op de meest duidelijke en eenvoudige wijze wat zij **zelf** nastreeft!

Geen uitgewerkt beeld van het hervormde Koninkrijk, dat is de taak van een latere Rijksconferentie en van commissies, die tot het ontwerpen alle gegevens bezitten!

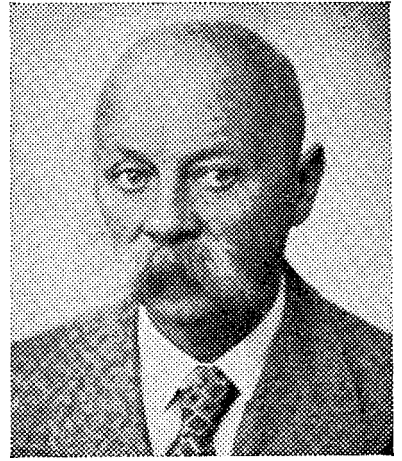
Geen wijzigingen van artikelen der geschreven Grondwet of der Indische Staatsregeling. Dat zijn vormen, die in veel later stadium komen als de vertegenwoordigingen des volks weer werken na de bevrijding!

Daarom een woord alleen van de Koningin, dat weliswaar evenmin als een troonrede naar Nederlands staatsrecht juridische bindingen schept, maar dat juist omdat het op een ogenblik, dat geen andere wijze van uitdrukking mogelijk is, door de officiële draagster der souvereiniteit, onder volle verantwoordelijkheid van het gehele Kabinet is uitgesproken. Een woord, dat daardoor het zedelijk gezag bezit, hetwelk de rede maakt tot een staatsstuk van historische betekenis. Want daaraan mogen straks de volken en nationaliteiten in Nederlandsch-Indië appelleren en reeds dadelijk kunnen de Amerikanen de oren spitsen en begrijpen dat tussen haar oorlogsdoel en dat van Nederland geen verschil bestaat. Ze spreekt voor zichzelf. Dat na-oorlogse politici haar misbruikt hebben om hun beleid te dekken, maakt een enkele toelichting thans niet overbodig.

In die rede wordt de rijkseenheid gehandhaafd

De Koninklijke Boodschap van 6 December 1942 is voorzichtig in de woordkeus waar het betreft beloften. („Ik ben overtuigd”, „Ik stel mij voor”, „Ik meen”). De samenstellers waren zich bewust, dat zij alleen het recht hadden het ideaal te stellen en dat aan de betrokkenen voor te houden, maar dat zij opvolgers niet voor een staatsrechtelijke en staatkundig fait-accompli mochten plaatsen.

De Koninklijke Boodschap van 6 December 1942 sluit aan bij die van 10 Mei 1941 en het spreekt dus van zelf, dat zij uitgaat van en als ideaal handhaaft de eenheid van het Koninkrijk in de oude constitutionele zin. Zij begeert een hervorming van dat éne Koninkrijk, niet een verdeling van dat Koninkrijk in twee delen, welke delen na de deling moeten trachten tot een geheel nieuwe binding te geraken. („In vroegere radio-reden kondigde ik reeds aan, dat het in mijn bedoeling ligt, na de bevrijding, de gelegenheid te scheppen om gezamenlijk te overleggen over een voor de veranderde omstandigheden passende bouw van het Koninkrijk en zijn deelen”, „Staat het dus vast, dat vernieuwing noodig is in den staatkundigen bouw van het Rijk en in dien van Nederland en de Overzeesche Gebieden”, „Ik ben overtuigd, de geschiedenis en de berichten uit de bezette gebieden bevestigen mij daarin, dat het Rijk na den oorlog zal kunnen worden opgebouwd op den hechten grondslag van volledig deelgenootschap, die de voltooiing zal beteekenen van hetgeen zich in het verleden reeds heeft ontwikkeld”, „Ik meen, dat zulk een zelfstandigheid en samenwerking aan

Prof. Mr P. S. Gerbrandy

het Rijk en zijn deelen de kracht kunnen geven om hun verantwoordelijkheid naar binnen en naar buiten ten volle te dragen”.)

Hoe ter wereld trouwens zou men van een regering, die met de haar ter beschikking staande krachten vocht tezamen met de bondgenoten, iets anders kunnen verwachten dan dat zij opkwam voor de blijvende band met de overzeese gebieden, welker belangen één der overwegingen hadden gevormd tot de beslissing in Mei 1940 om naar Londen te gaan.

Ik vraag mij ook af waar de zin voor de werkelijkheid is van hem die stelt — en er zijn er heus die dat nu doen — dat de Koninklijke Rede van 1942 uitlevering van Nederlandsch-Indië aan Soekarno en Hatta in uitzicht stelt, die gelijk men wist, op datzelfde ogenblik, dus midden in de oorlog op leven en dood, met Japan, de valse agressor van Pearl Harbour, con amore samenwerkten in het herhaaldelijk door hen plechtig bevestigd streven te strijden tegen alle Westerse beschaving. De Koninklijke Boodschap laat dan ook de verantwoordelijkheid voor Indië van het Nederlandse oppergezag bij het stellen van zijn ideaal niet los („Ik weet dat Nederland dieper dan ooit zijn verantwoordelijkheid gevoelt voor den krachtigen groei der overzeesche gewesten”).

Dat deze Rijkseenheid een der hechte pijlers is, waarop de Boodschap van Hare Majesteit de Koningin van 6 December 1942 is gebouwd, is ook in Nederland zelf door vooraanstaande politici begrepen. Ik haal een enkel voorbeeld aan. In de Volkskrant van 1 Maart 1946 keert Professor Romme in een artikel onder de titel „Anders dan Schermerhorn” en onder het hoofd „Indische politiek” zich scherp tegen het drijven van een politiek in de richting van de liquidatie van de eenheid van het Koninkrijk. In een later artikel in de Volkskrant van 30 April 1946 onder de titel „Vrijheid en Eenheid” knoopt de hooggeleerde schrijver de handhaving der Rijkseenheid uitdrukkelijk vast aan de inhoud van de Koninklijke Rede in deze woorden:

„Het algemeen welzijn van het Koninkrijk in zijn geheel — een begrip dat onze huidige Grondwet

gelukkig reeds kent, al wordt er te weinig aandacht aan besteed — eist zowel handhaving van de eenheid van het Rijk als evenwaardigheid van zijn delen. Dit zijn de twee pijlers, waarop de Koninklijke Rede is gebouwd en wij kunnen er niet aan meedoen een van deze twee pijlers te ondergraven”.

De interpretatie van de Koninklijke Rede in andere richting, volkomen in strijd met woorden, geest en strekking der Koninklijke Rede, dateert van latere tijd, met name van de tijd toen Linggadjati aan de orde kwam.

Hervorming is nodig

Als een draad loopt door de rede de gedachte: het is niet mogelijk in Londen de vorm te bepalen van de vernieuwing van de staatkundige bouw van het Koninkrijk. Daarvoor is nodig een voorbereiding, die leidt tot een Rijksconferentie. In die Rijksconferentie zullen, geroepen door het Nederlands Gezag, van hetwelk alleen het initiatief uitgaat, echte representanten van alle bevolkingsgroepen delibererend en adviserend aan één tafel zitten. Daarna zullen competente organen op de grondwettelijke en wettelijke wijze die beslissingen nemen, waarvan de Koninklijke Rede wel de geest kon voorvoelen, maar nooit de vorm kon geven. Want staatsvernieuwing is een arbeid, die het best verricht wordt in een sfeer van rust, maar bovenal een arbeid, die scherp en diep inzicht in de structuur ener samenleving en technische vaardigheid in het opbouwen van staat en staatsbestuur vereist. („De daartoe bijeen te roepen Rijksconferentie werd in een regeeringsverklaring van 27 Januari 1942 nader omschreven”, „De strijd in Nederlandsch-Indië heeft deze veelbelovende voorbereiding verstoord. Wij kunnen haar eerst weder hervatten, zodra een ieder zijn overtuiging vrijuit zal kunnen uitspreken”, „het zou daarom niet juist en ook niet mogelijk zijn daarvan nu reeds den vorm te willen bepalen”, „Bovendien heeft de bevolking van Nederland en van Nederlandsch-Indië, door haar lijden en haar verzet, haar recht bevestigd om mede te beslissen over den vorm, die zal worden gegeven aan die verantwoordelijkheid van het geheele volk tegenover de wereld en van de verschillende bevolkingsgroepen tegenover elkander en tegenover zichzelf”, „Door daarop nu vooruit te loopen zou dat recht worden miskend”).

Verkeerde interpretatie

De Koninklijke Rede van 6 December 1942 - en hier komen we op een later vooral misbruikt begrip — spreekt inderdaad van „vrijwillige aanvaarding”, van „de wil en het vermogen tot harmonisch en vrijwillig samengaan”. Men heeft aan deze uitdrukkingen een uitleg trachten te geven (omdat men die nodig had om zich te dekken) alsof de zaken zo zouden staan, dat Nederlands-Indië soeverein is, gelijk Hatta c.s. pretenderen, en alleen uit eigen vrije wil nog een binding met Nederland kan aangaan. Het is echter luce clarius, dat, wanneer gesproken wordt van „geen politieke eenheid en verbondenheid op den duur kunnen blij-

ven bestaan, die niet gedragen worden door de vrijwillige aanvaarding en de trouw van de overgrote meerderheid der burgerij”, bedoeld wordt op dat element van loyaliteit der burgers tegenover het bestaande staatsgezag, dat altijd onmisbaar is om het voortbestaan van een staat te verzekeren, gelijk een politie alleen dan een volksmassa in rust kan houden, als ook bij die massa het element van zelf daartoe mee te werken niet ontbreekt. In dit licht dienen alle woorden en begrippen nopens dit onderwerp in de boodschap gezien te worden. Ik moet hieraan iets toevoegen, dat het voorgaande buiten elke twijfel stelt.

Bij de bespreking van de ontwerp-rede heeft een der verantwoordelijke Ministers inderdaad de vraag gesteld: maar is het niet mogelijk als ideaal te stellen, dat Nederlandsch-Indië na de bevrijding het recht heeft, geheel afgezien van de handen die voor de oorlog bestonden, een beslissing te nemen of het die binding wil voortzetten? Deze Minister voegde ter toelichting van zijn gedachte er aan toe: dat schaadt ook niet want U kunt er op rekenen, dat Nederlandsch-Indië toch de beslissing tot samengaan neemt. Welnu, deze gedachte is bepaald verworpen als zijnde in strijd met het karakter van een staat als eenmaal tot stand gekomen historische dwangorganisatie, met het karakter ook van het Koninkrijk der Nederlanden als een historisch-staatsrechtelijk bestand. Wie opereert met het begrip van „vrijwilligheid” om daarop de na-oorlogse politiek, welke Nederlandsch-Indië heeft vernield, goed te praten, is wel ver van een eerlijke uitleg van de Koninklijke Boodschap verwijderd.

Het is ook zonder meer duidelijk, dat deze valse vertolking van de Koninklijke Rede in flagrante strijd is met de gedachte van Rijkseenheid, welke als een draad door de gehele Rede loopt. Iemand als de Heer Albarda, Oud-Minister in het Londen-Kabinet, thans lid van de Raad van State, die de regeeringspolitiek goedkeurt, heeft dan ook indertijd in zijn Radio-rede in 1946 geen behoefte gevoeld zijn opvatting met zulk een valse interpretatie te dekken. Hij beroept zich niet op de strekking van de Koninklijke Boodschap, maar op de noodzakelijkheid, die in de gang der gebeurtenissen is gelegen. Deze tegenstander is in elk geval eerlijk, hij tracht niet zich te „dekken” met een document, dat zulk een dekken niet toelaat.

Niet de ontbinding van het Koninkrijk was het doel der rede, maar de handhaving

En tenslotte. Wanneer in 1942 wordt gedacht aan of gesproken over Nederlandsch-Indië, dan denkt daarbij ieder aan een Indonesië, zoals dat daar met zijn gemengde samenleving, met zijn westerse inslag, met zijn historisch geworden samenwerking tussen blank en bruin in de cultures, in de administratie, in de rechtspraak, in het staatsbestuur, was gegroeid. Dan denkt elke Nederlander en elke Javaan, Sumatraan, Amboonees enz. in Londen aan dat Indië, dat vrijheid, veiligheid en zekerheid gaf aan alle volksgroepen daar en staatkundig-

economisch met het moederland tot een eenheid was vervlochten. Daar is niemand, die in de oorlog ook maar één moment kon denken in termen van een Indonesië, dat zou zijn voor één of enkele van de inheemse volken alleen en waarin de blanke hoogstens zou worden geduld, op voorwaarde, dat hij zou „go native” of spoedig weer vertrekken. Winston Churchill verklaarde eenmaal zich niet geroepen te voelen in de oorlog de likwidatie van het Britse imperium te bevorderen, veel minder nog heeft één verantwoordelijke bewindsman in 1942, hetzij van rechts, hetzij van links, één enkel ogenblik gedacht aan wat zou lijken op een likwidatie van het Koninkrijk der Nederlanden, dat als geheel onder hun gezamenlijke verantwoordelijkheid staande aan de zijde der bondgenoten, meestreed de tweede wereldoorlog, noch ook aan de vernietiging door moord en misdaad van degenen, die vertrouwen stelden in Nederland. Maar wat zegt de Koninklijke Boodschap van 6 December 1942 dan wel?

De Koninklijke Boodschap is een woord aan Nederland, aan Nederlandsch-Indië, aan Amerika, aan de wereld geweest, waarin het ideaal is gesteld van het éne rijk, waarvan de samenstellende delen, zoals die historisch waren gegroeid, de grootst mogelijke zelfstandigheid en vrijheid zouden hebben. De hervorming, die daartoe verwerkelijk moest worden, zou aansluiten bij wat historisch was geworden. Maar de regering van 1942 begreep, dat men niet een stap maar een **sprong** in die richting moest doen. Men wees heen naar een staatsorganisatie, waarin ook in Nederlandsch-Indië de volken en groepen hun eigen zaken behartigen, natuurlijk

met inachtneming dier regelen, die alleen een staat werkelijk opbouwen. Toch ook zodanig, dat een gezond nationaliteitsgevoel dienstbaar gemaakt werd aan die opbouw. Daarbij zou ook „voor verschil in behandeling op grond van ras of landaard geen plaats zijn”, doch tegelijkertijd werd het belangrijk, oud en heilzaam beginsel gewaarborgd dat ook „de behoeften van de verschillende bevolkingsgroepen den doorslag (zouden) geven voor het beleid der Regering”. Wij begrepen hoe belangrijk dit beginsel was voor een gemengde maatschappij, waarin zovele volkeren naast elkaar leefden, elk met de begrijpelijke redelijke wens om datgene, waarop zij in het leven prijsstellen, over te dragen binnen hun groep. Dat gaf dus ook de Indische Nederlanders, maar waarlijk niet hun alleen, een waarborg.

De komende Rijksconferentie, die ter voorbereiding daarvan zou worden bijeengeroepen, zou de georganiseerde delen des Rijks de volle maat van medezeggenschap geven, welke een staatsorganisatie vordert. Niemand binnen noch buiten het Koninkrijk zou kunnen twifelen, dat hier gericht werd naar die vrijheid, waarvoor de bondgenoten strenden.

Is er iemand, die in het licht van heden nog twijfel koestert, dat indien niet de weg van het pacteren met Soekarno en Hatta (de instrumenten van en de collaborateurs met Japan gedurende de oorlog), maar de historisch-staatkundige weg van de Koninklijke boodschap ware gevolgd, aan Nederlandsch-Indië en zijn inwoners in plaats van de chaos van thans, waarachtige zelfstandigheid, vrijheid en veiligheid zou zijn verzekerd? —

DE COMMISSIE INZAKE DE EERSTE VIJF ARTIKELN VAN HET BEGINSELPROGRAM GEINSTALLEERD

Rede van den Heer J. SCHOUTEN

Zeer geachte Heren,

Reeds in de jaren, welke vooraf zijn gegaan aan den tweeden wereldoorlog, werden vragen gesteld en opmerkingen gemaakt, waaruit bleek, dat sommigen aan een hernieuwde overweging van den inhoud van enige artikelen uit het program van beginselen onzer partij behoefte gevoelden. Ik moge U herinneren aan de instelling van een Commissie door het Centraal Comité van A.R. kiesverenigingen, om art. 4 van het genoemde program nader te bezien en van advies te dienen over den inhoud en de formulering daarvan. Al heeft tengevolge van verschillende omstandigheden het rapport dezer Commissie geen verdere behandeling gevonden. de instelling daarvan bewijst, dat destijds vragen leefden met betrekking tot den inhoud en de formulering

van een der belangrijke artikelen van ons beginselprogram.

Na de beëindiging van den tweeden wereldoorlog werd onder de leiding of den invloed van bepaalde geestesstromingen een krachtige activiteit ontwikkeld, welke o.a. ten doel had tot een algehele vernieuwing van ons staatkundig leven en de staatkundige verhoudingen te geraken. Scherpe critiek werd uitgebracht op de principiële positie van de A.R. geestesrichting. Dikwijls werd de waarde van beginselen vrijwel geheel ontkend, en met name werd een veroordelend vonnis gestreken over de fundamentele principes van onze partij.

Zeker niet uitsluitend, maar wel mede tengevolge van deze activiteit, kwamen ook in onze kringen de allesbeheersende vragen voor denken en doen opnieuw aan de orde. Ik noem

enige daarvan. De Bijbel in zijn betekenis voor de staatkunde. De relatie tussen het christelijk geloof naar de Schriften en de politiek, tussen het Koninkrijk Gods en de staten dezer wereld, tussen kerk en staat, tussen kerk en politieke partij. Wat zijn beginselen, en welke waarde behoort daaraan te worden toegekend. De bezinning over deze vragen leidde niet tot door allen aanstonds aanvaarde conclusiën. Er bleek van nuanceringen, welke nadere aandacht en overweging verdienen.

Behalve de genoemde activiteit en de reacties daarop, is, mede als gevolg van de verdeeldheid in de Gereformeerde kerken, een critiek tot ontwikkeling gebracht tegen de principiële positie van de A.R. partij, waaraan leiding wordt gegeven door enigen van hen, die gewoonlijk „vrijgemaakten” worden genoemd. Voorzover deze critiek zicht richt tegen de houding van anti-revolutionairen ten opzichte van het kerkelijk conflict, dat tot scheuring in de Gereformeerde kerken heeft geleid, kan zij uit den aard der zaak niet aan de orde komen in de politieke partij, maar voorzover die critiek zich keert tegen de beginselen van onze partij — in casu met name tegen de artikelen 1 tot en met 5 van het program van beginselen — behoort zij te worden overwogen. Daarbij komen, dit behoeft ik U niet uiteen te zetten, vragen van wijsgerige en theologische strekking aan de orde, al dient, naar het mij toeschijnt, te worden bedacht, dat een politieke partij als de onze niet een bepaald wijsgerig of theologisch systeem mag aanvaarden, maar zich wat haar grondslagen en principiële doelstellingen betreft, heeft te beperken tot het staatkundige. De aanvankelijke overweging van deze verschijnselen en feiten heeft het Centraal Comité tot de conclusie geleid, dat een speciale voorbereiding van het opnieuw bezien van het program van beginselen, zoal niet noodzakelijk, dan toch zeker hoogst wenselijk is. Vandaar dat het heeft besloten voor dit doel een Commissie in te stellen. Aan dit besluit zou reeds in het vorig jaar uitvoering zijn gegeven, ware het niet, dat het juist werd geoordeeld daartoe eerst stappen te doen nadat het resultaat bekend was van het contact met de daarvoor aangewezen personen door het Congres van Gereformeerden, gehouden te Amersfoort op 30 Maart — 1 April 1948. Gehoopt werd, dat dit contact tot vrucht zou hebben, dat men van die zijde bereid was aan den arbeid dezer Commissie in positieven zin deel te nemen. Nu die hoop, tot leedwezen van het Centraal Comité, is beschaamd, werd niettemin tot uitvoering van het vermelde besluit overgegaan.

Het Centraal Comité heeft gemeend den arbeid van de Commissie te moeten beperken. Er zou zeker iets voor te zeggen zijn geweest aan haar te vragen het gehele program van beginselen in beschouwing te nemen, maar daar is toch, naar het gevoelen van het Centraal Comité, meer tegen dan voor aan te voeren, omdat dit de Commissie zou plaatsen voor een buitengewoon omvangrijken arbeid, welke tevens zou nopen tot een bredere samenstelling van haar dan waartoe nu is besloten. Mede in verband met de omstandigheid, dat de vragen en de critiek in den regel betrekking hebben op de artikelen 1 tot en met 5 van ons program van beginselen, was het Centraal Comité van oordeel, dat de in te stellen Commissie alleen deze artikelen in beschouwing en overweging zou moeten nemen. Die arbeid is toch reeds veel omvattend.

Het Centraal Comité heeft zich met zijn besluit tot instelling van deze Commissie in geen enkel opzicht willen uitspreken over de materiële betekenis van de opgeworpen vragen en de uitgebrachte critiek. Het was en is van oordeel, dat de materie van grote principiële betekenis moet worden geacht, en het daarom nodig is deze serieus in behandeling te nemen, waarvoor een opzettelijke voorbereiding moeilijk kan worden ontbeerd. Het Centraal Comité heeft U bereid gevonden in deze Commissie zitting te nemen. Het ontveinst zich niet, dat Uw taak een zeer belangrijke is en dat veel van U wordt gevraagd. Daarom te meer zeg ik U namens het Centraal Comité hartelijk dank voor Uw bereidwilligheid U voor dezen arbeid beschikbaar te stellen. In het bijzonder dank ik U Mr Dr J. Donner, hiervoor, dat U het voorzitterschap van deze Commissie op U hebt willen nemen.

Naar mijn diepste overtuiging is onze politieke geestesrichting, de Anti-revolutionaire of Christelijk-Historische, 'n onwaardig goed. De handhaving en versterking van de positie onzer partij, haar principiële verdere ontwikkeling en krachtige hervormende werkzaamheid zijn van groot geestelijk-zedelijk belang voor de staatkunde, en deswege voor het welzijn van Staat en Maatschappij. Daaraan moge Uw arbeid dienstbaar zijn. Leide hij door Godes gunst tot rijken zegen, en tot bevordering van de eenheid en de eendracht van allen, die geloven en belijden, dat de waarheden van het Evangelie moeten worden beleefd, ook voor en in den Staat, en dat getrouwe en volhardende bestrijding van de beginselen van ongelooft en Revolutie eis is van christelijke plichtsbetrachting.

Hiermede verklaar ik, namens het Centraal Comité, Uwe Commissie geïnstalleerd, en

verzoek ik U, Mr Donner, de leiding in handen te nemen, en Uwe Commissie haar arbeid te willen aanvangen.

Mr Dr J. Donner beantwoordt den heer Schouten als volgt:

Namens de commissie mag ik U wel dank zeggen, dat Gij persoonlijk ons tot ons werk hebt willen inleiden en ons daarbij de bedoeling van de instelling dezer commissie hebt willen toelichten.

Wij zijn ons zeker allen bewust, dat wij ons geplaatst zien voor een niet gemakkelijke taak, maar die waard is vervuld te worden. Meer dan 70 jaren zijn verlopen sinds de totstandkoming van het Program van beginselen. Enige malen is op onderdelen een kleine wijziging aangebracht. Ten aanzien van het onder onze opdracht begrepen artikel 4 is reeds een commissie werkzaam geweest, wier kort voor den oorlog verschenen rapport nog niet tot verder gevolg heeft geleid. Zo is het program in hoofdzaak dat van 1878 gebleven.

Verwonderen kan het daarom niet, dat behoefte wordt gevoeld zich op het program opnieuw te bezinnen. U hebt er reeds op gewezen, dat omtrent de theologische en wijsgerige achtergronden met name van de grondleggende artikelen velerlei discussie is gaande geworden. Men zou daaraan wellicht kunnen toevoegen, dat een document als het onderhavige, hetwelk voor de staatkundige praktijk de uit de beginselen voortvloeiende grote lijnen wil trekken, bezwaarlijk ontkomt aan een zekere tijdbepaaldheid, dus niet geheel buiten de staatkundige en maatschappelijke omstandigheden, zoals die bij de totstandkoming lagen, kan zijn omgegaan en

zich daarom de behoefte kan doen gevoelen de getrokken lijnen te zien onder het licht van de staatkundige en maatschappelijke omstandigheden, zoals die zich sindsdien hebben ontwikkeld.

Wat wij ons naar mijn oordeel daarbij wel voor ogen hebben te houden is, dat dubia omtrent de principiële en geestelijke achtergronden op zichzelf nog niet de noodzakelijkheid van wijziging behoeven mede te brengen; het gaat tenslotte niet over die achtergronden maar over de vraag, of de artikelen van het program, zoals zij zijn geformuleerd, al dan niet nog aanvaardbaar zijn, dan wel wijziging of ook aanvulling behoeven. Het kan zijn, dat ook bij verschil van mening omtrent de achtergronden desondanks een artikel voor allen aanvaardbaar blijft, al komt men daartoe langs onderscheiden weg. Daarom dunkt het mij — ik geef dit gaarne als een persoonlijk gevoelen — dat voor vruchtbaren arbeid, wil men niet het gevaar lopen in theoretische bespiegelingen onder te gaan, ons oog concreet gericht moet zijn op de artikelen, zoals zij daar liggen, en de vraagstelling deze is, of die artikelen in hun tegenwoordig bestaan wijziging dan wel aanvulling behoeven. Het zou dunkt mij ook niet in de lijn van de anti-revolutionaire of christelijk-historische richting liggen, te trachten, met terzijdestelling van het bestaande, een geheel nieuw begin te maken.

Wij willen allen bezielde zijn door de gedachte, dat onze partij juist in dezen ontredenderden tijd heeft te doen horen een klaar geluid, dat ook voor het staatkundige leven terugroept tot den Goddelijken eis. Onze werkzaamheid moge daarop zijn georiënteerd en God geve dan Zijn onmisbaren Zegen.

Een Geschiedenis

VAN DE ANTIREVOLUTIONAIRE PARTIJ

H. SMITSKAMP

De heren De Wilde en Smeenk brengen hun welverdiend otium niet in ledigheid door. Al hebben zij zich uit de actieve politiek min of meer teruggetrokken, zij blijven de partij dienen. Getuige het werk, dat zij gezamenlijk hebben op touw gezet, en dat onder den titel „Het volk ten baat” de geschiedenis zal beschrijven van de Antirevolutionaire partij van het begin af tot heden toe.

De eerste twee afleveringen zijn thans verschenen. Nog ongeveer tien zullen er volgen,

zodat het gehele werk een 600 pagina's tellen zal. De uitgeefster, N.V. Jan Haan te Groningen, zorgde voor een royaal formaat en talrijke illustraties.

Een beoordeling van dit boek, voor zo ver die thans reeds mogelijk is, dient uiteraard rekening te houden met het doel, dat de auteurs beogen. Dat is niet de samenstelling van een historisch studiewerk, opgebouwd uit alle beschikbare gedrukte en ongedrukte bronnen. Voor zo'n geschiedenis blijft naast de hunne

plaats, en gaarne spreek ik den wens uit, dat een of meer historici van antirevolutionairen huize deze moeilijke maar dankbare taak op zich zullen nemen. Onze partij zou dan de eerste zijn, die een wetenschappelijk verantwoord relaas van haar geschiedenis bezit! De schrijvers van „Het volk ten baat” hebben zich een ander doel gesteld. Terecht gevoelen zij het als een leemte, dat er geen enkel geschrift bestaat, waarin op bevattelijke wijze de lotgevallen der partij worden verhaald. In dit gemis willen zij voorzien. En te oordelen naar het reeds voltooide gedeelte zullen zij daarin ongetwijfeld slagen. Van mannen, die èn als politici èn als volksvoorlichters op zulk een uitnemenden staat van dienst kunnen bogen, was trouwens niet anders te verwachten.

De beide eerste afleveringen zijn voor het grootste deel gevuld door Hoofdstuk I, dat onder den titel „De jaren van voorbereiding (1830—1878)” de voorgeschiedenis geeft van de georganiseerde partij. Helder en overzichtelijk tekent het de verhoudingen, beginselen en personen van deze jaren, waarbij uiteraard de figuur van Groen van Prinsterer in het middenpunt staat. Met welgekozen citaten (maar waarom nergens de vindplaats nader aangegeven?) worden zijn streven en zijn strijd geschetst. Daarna komen het eerste optreden van Kuyper aan de orde en de constituering van de partij in 1878.

Het is te wensen, dat velen naar dit boek zullen grijpen. Zo er één richting is, die grote waarde hecht aan de geschiedenis en het historisch geworden, dan zeker de antirevolutionaire. De geschiedenis is altijd leerzaam, en met name kennis van het jongste verleden is onmisbaar, wanneer men het heden wil verstaan. Volkomen terecht zeggen de auteurs in hun woord vooraf: „Wie er van overtuigd

is, dat de Anti-Revolutionaire Partij in ons volksleven uit kracht van haar beginselen nog een roeping te vervullen heeft, zal het tevens als een uit die roeping voortvloeiende eis zien, dat de Nederlandse Calvinisten de geschiedenis der partij, althans in hoofdtrekken, kennen”. Helaas moeten zij daar, eveneens terecht, aan toevoegen: „Op dit gebied bestaat er ontstellende onkunde”.

Het boek van de heren De Wilde en Smeenk zal, naar ik vrées aan deze onkunde niet radicaal een einde maken, maar haar wel kunnen verminderen en haar in ieder geval elk redelijk excuus ontnemen.

Met belangstelling zien wij de volgende afleveringen tegemoet, m.n. ook dat gedeelte, dat de geschiedenis der partij sinds de eerste wereldoorlog verhalen zal. Voor die periode immers ontbreekt eerst recht een enigszins uitvoerig overzicht, terwijl juist over dezen tijd de schrijvers uit eigen ervaring kunnen putten. ¹⁾

H. SMITSKAMP.

- 1) Pour acquit de conscience wil ik in een noot enkele kleine vergissingen (resp. drukfouten) signaleren. Blz. 18: niet in 1833, maar reeds in 1831 werd Groen belast met het toezicht op het Kon. Huisarchief. Blz. 28: de naam „Geven” moet luiden „Gevers”. Blz. 31 en elders: de titel van Groen's „Grondwetsherziening en Eensgezindheid” heeft in het eerste woord een s te veel. Blz. 35: in het citaat uit „Ongeloof en Revolutie” moet „aanspraak” luiden „weerspraak”. Blz. 37: Niet in 1848, maar in 1849 kwam Willem III aan de regering. Blz. 67: de Min. van Koloniën in 1866 heette niet Meijer, maar Mijer. Blz. 69, in den rand: „het aanbeden (!) driemanschap”. Blz. 80 v.v.: Hfdst. II is blijkbaar van een andere pen dan I; de aansluiting hapert althans, zoals blijkt uit een aantal herhalingen en enige ongelijkheden. Ook zonder dat zou het overigens, gezien het verschil in schrijfont, niet moeilijk gissen zijn naar de werkverdeling der auteurs!

DAT MOET INDERDAAD **Zó**

Mr K. GROEN

De Gids, het veertien-daags orgaan van het C.N.V., wijdt zijn no. van 29 October j.l. voor een groot gedeelte aan de aanneming van het wetsontwerp op de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie. Het orgaan verheugt zich over die aanneming. En bij gevolg betreurt het de houding van de grootst mogelijke meerderheden der A.R. en C.H. Tweede Kamerfracties welke bij de eind-stemming het „tegen” deden horen. De Gids wijdt aan dit tegenstemmen zelfs een afzonderlijke bijdrage onder het

hoofd: „Instelling bij de wet. Moet dit nu zo?”

* * *

Men weet, dat de wet op de Bedrijfsorganisatie zelf geen product- en bedrijfsschappen instelt. Zij is een zogenaamde „raamwet”, welke o.m. bevat de algemene regelen, welke van toepassing zijn op de product- en bedrijfsschappen, wanneer deze eenmaal ingesteld zullen zijn. Maar die instelling

zelf van elk dier afzonderlijke product- en bedrijfschappen moet bij nadere regeling geschieden. En de vraag is nu: moeten die nadere regelingen zijn **wetten** — dat zijn in gemeen overleg tussen de Regering en de Staten-Generaal tot stand gekomen algemeen verbindende voorschriften, of zullen het kunnen zijn **algemene maatregelen van bestuur** — dat zijn algemeen verbindende voorschriften, welke door de Regering alleen worden uitgevaardigd?

Het antwoord ligt in de Grondwet. Haar art. 152 bepaalt, dat „de wet voor bepaalde beroepen en bedrijven en groepen daarvan lichamen (kan) instellen, teneinde regelend op te treden”. Het staat historisch vast — ik toonde dit aan in het orgaan van het Christelijk Werkgeversverbond van 8 September 1949 —, dat hiermede is bedoeld, dat de instelling van elk van deze „lichamen” bij de wet zou hebben te geschieden. En men kan niet anders zeggen, dan dat de tekst van de Grondwet met deze bedoeling ten volle in overeenstemming is.

In het aanvankelijke voorstel van wet op de Bedrijfsorganisatie was dan ook voorgeschreven, dat product- en bedrijfschappen zouden worden ingesteld bij (nadere) wet.

In het tijdens de schriftelijke parlementaire behandeling gewijzigd ontwerp werd dit echter door de Regering zo gewijzigd, dat in bepaalde (vele) gevallen bedrijfschappen ook bij algemene maatregel van bestuur zouden kunnen worden ingesteld. Aan de tot-stand-koming daarvan komen de Staten-Generaal dus niet te pas: eerst achteraf kunnen zij er eventueel kritiek op uitoefenen.

De Regering gaf op politieke gronden de voorkeur aan deze voor haar eenvoudiger wijze van instellen, waarvan zij verder meende op staatsrechtelijke gronden te kunnen verdedigen, dat zij niet in strijd was met de Grondwet.

In deze laatste verdediging is zij, naar mijn mening, niet geslaagd en kon zij ook niet slagen. De gehele A.R. fractie, de grootst mogelijke meerderheid der C.H. fractie, alsmede de fracties der V.V.D. en S.G.P. waren diezelfde mening toegedaan. Daarom stemden deze allen tegen, behalve een der A.R. Kamerleden, die bij de stemming niet aanwezig was. De communisten brachten hun stem „tegen” uiteraard om andere redenen uit: om de Grondwet plegen zij niet te malen.

* * *

De schrijver in De Gids constateert nu spijtig, dat de door de Christelijk-sociale beweging en door de Christelijk-politieke partijen het eerst gepropageerde (publiekrechtelijke) bedrijfsorganisatie er thans is gekomen door de stemmen der Rooms en socialisten, en vraagt: aan wie de schuld?

En dan ziet hij schuld bij de Regering, die veel bedierf door star vast te houden aan haar disputabele standpunt, dat de instelling van bedrijfschappen bij a.m.v.b. grondwettelijk was geoorloofd. Hij wijst er op, dat er „nu eenmaal bij sommige groepen in de Kamer bezwaar bestaat tegen de tendenz, die na de oorlog in regerings-

kringen bestaat tegen het minder nauw nemen van (bedoeld zal zijn: bestaat, het minder nauw te nemen met. . . . ; K.G.) de bepalingen van de Grondwet. De Grondwet is echter de waarborg voor onze constitutionele vrijheden. Daarmede moet men niet marchanderen”.

Woorden, die ons uit het hart zijn gegrepen! Maar de schrijver gaat verder: „Aan den anderen kant echter is ons de houding der A.R. en C.H. zeer tegengevallen. En de vraag rijst of zich hier niet heeft merkbaar gemaakt de oppositie, die met name in A.R.-kringen de laatste jaren tegen de P.B.O. wordt gevoerd. Het rapport-Bedrijfsorganisatie, dat . . . zich weinig warm, ja zeer aarzelend, over de P.B.O. uitliet, was daarvan een symptoom. En het is bekend, dat er in die kring waren, die tegen de publiekrechtelijke bevoegdheden bezwaren ontwikkelden.”

De schrijver herinnert verder aan de bezwaren van het Christelijk Werkgeversverbond tegen dit wetsontwerp in dit tijdsgewricht.

Tenslotte wijst hij op het adres der negen hoogleraren in de economie, waarin deze de Tweede Kamer waarschuwden tegen aanneming van het wetsontwerp, welk adres mede was ondertekend — het wordt vet gedrukt — „door een Hoogleraar aan de Vrije Universiteit”.

En dan trekt de schrijver, vragenderwijs, zijn conclusies:

„Zeggen wij teveel, als wij constateren, dat in A.R.-kring het verzet tegen deze wet sterk is? En als wij ons afvragen, in hoeverre de houding der A.R.-Kamerfractie daardoor is beïnvloed?

Moest de A.R.-Kamerfractie en moest de C.H.-Kamerfractie het afwijzende standpunt zo ver doorvoeren, dat zij tegen de wet stemden?

Was er geen andere weg?

Had men met handhaving van zijn bezwaren tegen de instellingsprocedure, toen alle verzet nutteloos bleek, niet kunnen vóór stemmen, temeer daar de juistheid van het bezwaar op zijn minst genomen dubieus was?

Moest men op het starre standpunt blijven staan: „bij de wet”, en daarmede uit?

En in hoeverre hebben andere motieven een rol gespeeld?

Wij vragen nogmaals: „moest dit nu zo?”

* * *

Wat hiervan te zeggen?

1. Naar het oordeel van schrijver dezes is het ontwerp van wet op de Bedrijfsorganisatie niet veel meer dan het rode voorontwerp-Vos met een Rooms jasje aan. Verder heeft inderdaad schrijver dezes in den loop der jaren leren inzien, dat bedrijfsorganisatie des te beter is naarmate ze minder een publiekrechtelijk karakter draagt. Hij behoort tot hen, van wie bekend is, dat zij tegen het aan haar toekennen van publiekrechtelijke bevoegdheden bezwaren ontwikkelden. Hij hoopt intussen, dat zulks nog geoorloofd is, en dat het kenmerk der ware orthodoxie in sociaal-economische aangelegenheden niet is, dat men als anti-revolutionair dan met alle opvattingen van het Christelijk Nationaal Vakverbond (dan wel van

het Christelijk Werkgeversverbond) zou dienen in te stemmen.

Overigens zijn hem zelfs wel vakbondsbestuurders uit den kring van het C.N.V. zelf bekend, die vrij sceptisch staan tegenover de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie

Intussen zij evenzeer erkend, dat ook mijn mening over de bedrijfsorganisatie in A.R. kring niet als canoniek wordt beschouwd.

2. Dat het rapport inzake de bedrijfsorganisatie, dat aan het Centraal Comité is uitgebracht door de Sociaal-economische commissie, niet in alle kringen van het C.N.V. waardering genoot, was bekend: de heer Ruppert nam indertijd zijn handtekening eronder terug. Maar dezelfde betuigde later zijn ingenomenheid met de conclusies inzake bedrijfsorganisatie, zoals die — m.i. op basis van het rapport — aan de Deputatenvergadering der A.R. partij werden voorgelegd en door deze zijn aangevaard.

Waarom liet de schrijver in De Gids na, deze ook in zijn kring niet ongunstig ontvangen conclusies te vermelden?

3. Wat het Christelijk Werkgevers Verbond over de p.b.o. denkt kan geen bewijs zijn voor de mening speciaal in A.R. kring. Ook Christelijk-Historischen zijn lid van dat verbond. Het kreeg nu zelfs een C.H. secretaris.

4. Evenmin is de A.R.P., hoezeer belanghebbend bij den bloei der Vrije Universiteit, met deze te identificeren.

5. De schrijver in De Gids, die naar de mening van het Christelijk Werkgevers Verbond en van een hoogleraar in de economie aan de Vrije Universiteit verwijst, om daarmee aan te tonen, dat in A.R. kring het verzet tegen de wet op de p.b.o. sterk is, blijft in gebreke soortgelijke symptomen aan te wijzen in C.H. kring. Of zou hij van oordeel zijn, dat de mening daar — behalve die van den heer Kikkert — geheel door die in A.R. kring wordt beïnvloed, ja zelfs beheerst? Hij kon toch beter weten: de C.H. Unie en haar Kamerfracties zijn er den laatsten tijd tuk genoeg op, haar zelfstandigheid te bewijzen.

Waarom moeten de A.R.P. en haar Kamerfracties dan den smet van het gemis aan progressiviteit — er zijn er ook anderen, die haar dat gemis verwijten! — vrijwel alleen dragen en schijnen de C.H. er alleen volledigheidshalve bij genoemd?

6. Bij monde van haar voorzitter, den heer Schouten, heeft de A.R. Kamerfractie vóór de eindstemming het volgende verklaard:

„Alhoewel wij op bepaalde punten bezwaren tegen dit wetsontwerp hebben ingebracht, en nog hebben, hadden wij gaarne bij de eindstemming onze stem aan dit wetsontwerp gegeven. Tot ons groot leedwezen heeft de beslissing, welke de Kamer heeft genomen ten gunste van de mogelijkheid van instelling van hoofdbedrijfschappen en bedrijfschappen bij algemene maatregel van bestuur het ons onmogelijk gemaakt vóór dit wetsontwerp te stemmen, aangezien wij deze beslissing in strijd met de Grondwet achten en wij het als onze plicht beschouwen de gehoorzaamheid aan de Grondwet, zoals wij deze menen te moeten zien, te betrachten.”

Te voren waren overeenkomstige verklaringen afgelegd door de heren Korthals (V.V.D.) en Tilanus (C.H.).

Dit moest toch eigenlijk voldoende zijn. Waar haalde de de schrijver in De Gids het recht vandaan, aan deze verklaringen van de heren Schouten en Tilanus toch eigenlijk te twijfelen en toch nog te durven vragen, in hoeverre andere motieven een rol hebben gespeeld? Gelukkig heeft hij in De Gids van 12 November j.l. er mededeling van gedaan, dat ook anderen — en ik meen te weten: ook uit den eigen kring van het C.N.V. — hiertegen bezwaar hadden gemaakt, en hierop gereageerd met de verklaring dat het uiteraard niet zijn bedoeling was geweest, iemand te grieven. Verder deelt hij mede, dat hem van de meest bevoegde zijde is verzekerd, dat de houding van de A.R. fractie bij de eindstemming een andere zou zijn geweest, indien het grondwettelijk bezwaar niet had bestaan. (Dat had hij overigens zonder die verzeke- ring ook reeds kunnen weten; zie boven.)

Hoewel De Rotterdammer, welker hoofdredactie zeker niet van gebrek aan sympathie voor het C.N.V. behoeft te worden verdacht, van oordeel is, dat de correctie „stellig wat royaler (had) kunnen zijn geformuleerd”, alsmede dat de aanvankelijke veronderstelling van den schrijver in De Gids „moeilijk voldoende gefundeerd genoemd kan worden” — in overeenkomstigen zin, maar wat scherper reageerde ook de N. Prov. Gron. Crt. —, kan het worden gewaardeerd, dat de schrijver blijkbaar heeft gevoeld, dat hij te ver was gegaan. Intussen ware het beter geweest, wanneer hij zich van den aanvang daarvoor had gehoed. Had hij maar meer oog gehad voor de handelwijze van dat ene A.R. Kamerlid, hem welbekend, die zich, stellig met bloedend hart, aan de stemming onttrok, omdat hij niet tegen wilde, maar ook niet vóór meende te **mogen** stemmen.

7. Inderdaad: niet vóór te **mogen** stemmen. Want het ging niet om een bezwaar, waarvan de juistheid „op zijn minst genomen dubieus” was. Het bezwaar was zo solied als de Mont Blanc. „Op zijn minst genomen dubieus” was juist de uitleg, welke de Regering aan de Grondwet beoogde te geven, waarin zij slaagde met behulp van een meerderheid, die de Grondwet al vaker met voeten heeft helpen treden.

8. Stemmen in strijd met hún overtuiging om de zijne in het gevlij te komen, zou de schrijver in De Gids dat van de A.R. en C.H. Kamerleden hebben willen en durven vragen? Het mag niet worden aangenomen. De **eed van getrouwheid aan de Grondwet**, dien deze Kamerleden bij de aanvaarding hunner functie hebben gezworen, is hem toch stellig evenzeer heilig als hij dat hun was.

9. Heeft hij verder wel bedacht, welk precedent zij zouden hebben geschapen door ditmaal, „in het belang van de goede zaak” eens wat „soepel” te zijn in de interpretatie der Grondwet en te volstaan met een protest tegen het huns inziens onjuiste beleid van Regering en Kamermeerderheid in deze zaak? Heeft hij wel aan de consequenties gedacht? Het ging om de Grondwet. Die is heden ten dage wel vaker in geding, er is al meer mee gesold. Maar **nooit** met medewerking der anti-

Nogmaals **De Zondagsrust**

Prof. Dr A. M. DONNER

Met belangstelling heb ik het stukje van Mr Groen over „Handhaving der Zondagsrust” gelezen, maar ook na herlezing moet ik tot mijn spijt bekennen, dat daaraan mijns inziens ten onrechte de ondertitel „Antwoord aan Prof. Donner” is gegeven. Immers tenzij men er van uit gaat dat alles met alles samenhangt, gaat dit „Antwoord” volmaakt langs de door mij gemaakte opmerkingen heen.

De schrijver heeft de indruk dat ik uit ga van een „natuurlijke” staat, die daar „waar overheidspersonen en onderdanen van het Evangelie weten” (zinswending aan mijn stukje in Ned. Ged. 31 Aug. 1949, blz. 225, ontleend) een christelijk cachet kan en zal verkrijgen. Laten wij het met ronde woorden zeggen en in 'n terminologie die Mr Groen ook wel vertrouwd is: ik zou mij niet hebben „ontworsteld” aan het R.K. dualisme van natuur en genade; daarop komt Mr Groen's mening waarschijnlijk zo ongeveer neer. Deze opvatting zou dan in onze partij wel meer zijn en worden aangehangen. Of dat laatste juist is kan ik niet zo goed beoordelen als Mr Groen, die uit hoofde van zijn werkzaamheden geacht mag worden met de toestand in onze partij terdege op de hoogte te zijn. Maar wel moet ik bekennen niet goed te begrijpen, hoe men deze opvatting in de door mij gemaakte opmerkingen heeft teruggevonden. Nauwkeurig heb ik het stuk nog eens nagelezen en al geef ik graag toe dat het al te beknopt is, voor dit misverstand kan ik toch geen redelijke grond vinden.

Waar nu het „Antwoord”, als ik goed zie, grotendeels op deze indruk is opgebouwd, zou ik mij van de verplichting erop in te gaan ontslagen achten, ware het niet dat een stilzwijgen mijnerzijds door bepaalde op „deformatie-verschijnselen” azende figuren 1) zou kunnen worden opgevat en gepropageerd als een bekentenis, dat ook deze hoogleraar van de Vrije Universiteit in treurige synthese-gedachten is bevangen geraakt en voor het „echte” Calvinisme als verloren moet worden beschouwd. Ook afgezien van deze tragi-comische situatie echter hecht ik aan de in mijn vorig stukje behandelde zaak te veel om een misverstand als

1) Wie de schoen past, trekke hem aan!

revolutionairen binnen of buiten de Staten-Generaal.

Principiis obsta, weersta het **begin**. „De Grondwet is de waarborg onzer constitutionele vrijheden. Daarmede moet men niet marchanderen.”, schreef de schrijver in De Gids terecht een halve kolom eerder.

Daarom: het moest inderdaad zó!

dit bij Mr Groen en anderen op wier oordeel ik wél prijs stel, te laten bestaan.

De door Mr Groen in zijn „Antwoord” en ook door mij hierboven tussen aanhalingstekens geplaatste zinswending, komt in mijn stukje voor in een enigszins ander verband, dan waarin hij haar stelt. Ik stelde daarin n.l. de vraag aan de orde of men de overheid het wél altijd kan en mag verwijten, wanneer zij — binnen de formele grenzen van haar bevoegdheid (ik kom daarop nog terug) — haar taak met betrekking tot de vrijmaking of vrijlating van de Zondag niet volledig vervult. Men dient hier n.l. ook te rekenen met de gesteldheid der bevolking, betoogde ik en in dat verband speelt het inderdaad een rol óf en in hoeverre „overheidspersonen en onderdanen in meerderheid van het Evangelie weten”. Dat Mr Groen deze bedoeling niet heeft gevat, begrijp ik des te minder omdat ik dezelfde gedachte in zijn Antwoord meen terug te vinden. Hij schrijft n.l.: „Grondslag voor het wezenlijk christelijk karakter van den staat moet zijn de Overheid en volk verbindende christelijk-politieke geloofsgemeenschap. Naarmate die laatste meer verzwakt, zal de Overheid minder in staat zijn den volstrekten eis van Gods geboden voor het staatkundig leven door te zetten.” Zo diepzinnig heb ik het wel niet gezegd, maar ik meen, toch in huiselijke taal iets dergelijks te hebben uitgedrukt.

Als ik goed zie, dan ligt het mogelijk verschil tussen Mr Groen en mij dan ook op een ander terrein, ik mag wel zeggen: op een ander, zich dichter bij de grond bevindend vlak. Het gaat tussen ons om de bevoegdheid van de Overheid, wil men: over de staatszaak. Tot die taak behoort m.i. niet de **handhaving** van de zedewet **als zodanig**. De tien geboden richten zich allereerst tot het hart en zijn uit dien hoofde reeds niet goed voor handhaving door Staat of Overheid vatbaar. Wat de Overheid heeft te handhaven dat is de rechtsorde, die zich in de eerste plaats (nièt alleen!) richt op de uiterlijke gedragingen van de burgers onder elkaar. Nu kan men wel met Mr Groen zeggen, dat een christelijke rechtsorde **de** rechtsorde is, maar het blijft een rechtsorde, d.w.z. zij richt zich op gedragingen en niet in de eerste plaats tot de harten. Vandaar dat ik heb gezegd, dat Staat en Overheid niet direct, maar indirect met de z.g. zedewet in aanraking komen. Is dit zo, dan geeft de eis tot **vrijmaking** van de Zondag ook beter de staatszaak weer dan het door Mr Groen gebruikte woord „handhaving”, dat aanleiding tot ernstig misverstand kan zijn en ook geweest is.

Mr Groen wijdt een deel van zijn betoog aan de vraag naar de **grond** van de eis tot vrijmaking van de Zondag. Ik zal hier de vraag niet aansnijden

of dit betoog zich wel geheel verdraagt met de gedachtegang van art. 3 van het Program van beginselen, maar moet wel vaststellen, dat hier wel over een paar algemene opmerkingen wordt heengegleden van het in mijn stukje aangevoerde. Daar gaat het immers over een enigszins andere vraag, n.l. in verband met welk onderdeel van haar taak de Overheid tegen de quaestie van de Zondagsrust aanloopt. Vandaar dat ik daar straks sprak van een **eventueel** verschil met Mr Groen, omdat ik door dit Antwoord nog steeds in het onzekere blijf of hier een zakelijk verschil is dan wel een verschil in woorden veroorzaakt door verontwaardiging over de z.i. lakse houding onzer Regering (een verontwaardiging, die, dat herhaal ik, zich m.i. slechts ten dele tegen de Overheid veel meer tegen de staat, dat is het verband van Overheid en volk, behoort te richten). Waar hier zaken van niet gering belang — en waarlijk niet alleen voor de theorie — geldt, moet een verschil op dit punt m.i. zeker worden doorgesproken — indien het blijkt te bestaan!

Naschrift

Gebruik makend van de mij daartoe geboden gelegenheid moge ik Prof. Donner nog een enkel weerwoord geven. Ik onderstel daarbij, dat men de nos 8, 10 en 12 van den lopenden jaargang van Ned. Gedachten, resp. van 30 Juni, 31 Augustus en 18 October 1949 bij de hand en in het hoofd heeft.

Prof. Donner geeft zeer nadrukkelijk de voorkeur aan den term „vrijmaking van den Zondag”. De Overheid heeft te zorgen, dat de Kerk en de gelovigen ruimte verkrijgen voor Zondagsviering. Zij heeft niet tot taak Gods Wet — in zijn hierboven afgedrukte opmerkingen spreekt hij van „de (z.g.) zedewet” — als **zodanig** te handhaven: dat kan zij trouwens niet eens, daar de tien geboden zich allereerst tot het hart richten. De Overheid heeft te handhaven de rechtsorde, die zich in de eerste, zij het niet in de enige, plaats richt op de uiterlijke gedragingen der burgers.

Tegen deze beschouwing maak ik bezwaar. De Goddelijke wet, welke zich inderdaad tot het hart richt, staat **niet naast** de rechtsorde, welke zich hoofdzakelijk slechts op uitwendige gedragingen zou richten. **Ons gehele bestaan is religieus** en het hart is daarvan het brandpunt. Daaruit zijn alle uitgangen des levens, ook die van het recht. En ook is Gods wet voor het recht niet anders dan een aspect (een „zijde”) van de religieuze volheid van Zijn wet voor al het geschapene, n.l. Hem lief te hebben boven alles. De liefde is de vervulling der Wet. Dat geldt met betrekking tot alle menselijk handelen. Ook het optreden der Overheid is menselijk handelen. Daarom is ook de juiste rechtshandhaving door de Overheid metterdaad gehoorzaamheid aan en handhaving van Gods Wet „als zodanig”. Daartoe kan slechts een christelijke Overheid bereid zijn. Daarom is de christelijke Overheid **de** Overheid.

En haar taak met betrekking tot den Zondag is dan ook niet maar den Zondag „vrij te maken”

ten behoeve van den aan het Goddelijk Sabbathsgebod gehoorzamen burger, maar: uit **eigen** gehoorzaamheid aan Gods Wet het Sabbathsgebod te handhaven.

Zulks uiteraard binnen de grenzen van haar bevoegdheid en mogelijkheden. Haar Zondagsheiliging bestaat voornamelijk in het handhaven der uitwendige Zondagsrust, en dat voorzover de feitelijke situatie zulks mogelijk maakt. En die feitelijke situatie is in niet geringe mate bepaald door het christelijke „peil”, waarop haar onderdanen leven. Met dien verstande, dat zij niet klakkeloos moet afzakken naar dat peil, waar het lager en lager zinkt, maar moet pogen het te verheffen er zo reformerend werkzaam te zijn.

Mocht naar Prof. Donner's mening mijn bovenstaande tripliek even „volmaakt” langs de door (hem) gemaakte opmerkingen heen gaan” als z.i. mijn repliek dat deed aan zijn eerste kritiek op mijn oorspronkelijke beschouwingen, dan ontken ik dat toch: Prof. Donner's naast elkaar stellen van „de Wet Gods c.q. de (z.g.) zedewet **als zodanig**” en „de in de eerste plaats op uiterlijke gedragingen gerichte rechtsorde” ligt naar mij dunkt in een zelfde vlak als de visie inzake een „natuurlijken” en een „christelijken” staat, welke ik de vorige maal bij hem meende te ontdekken.

Beide moeten in onderscheidene opzichten leiden tot een verschil in theoretische benadering van de taak der Overheid en wellicht in sommige opzichten ook tot verschil over de eisen, welke in de staatkundige praktijk aan de Overheid met betrekking tot de Zondagsrust moeten worden gesteld.

Waarbij intussen drieërlei kan worden geconstateerd, te weten:

1. Prof. Donner heeft, blijkens Ned. Ged. van 31 Augustus 1949, blz. 255, mijn oorspronkelijke beschouwingen „wat de grote lijn betreft met instemming..... gelezen”.

2. Wij erkennen beiden — zij het dat Prof. Donner dat „in huiselijke(r) taal” doet dan ik, die (overigens met bronvermelding!) met geleende „diepzinnigheid” van zijn collega Dooyeweerd pronkte —, dat de Overheid wel genoopt is rekening te houden met de religieuze gesteldheid harer onderdanen; al voeg ik daaraan toe — ik neem aan: met instemming van Prof. Donner —, dat zij daarbij naar reformatie der volkszede behoort te streven — wat onze huidige regeerders juist niet doen.

3. Wij roepen beiden het christenvolk op de worsteling te voeren om de ziel van ons gehele volk, opdat de christelijke levensopvattingen daarin weer tot gelding mogen komen en de Overheid (des te) meer mogelijkheid hebbe den christelijken staat te verwezenlijken.

* * *

Op een te mijner kennis gebrachte bedenking, n.l. deze, of de stelling, dat „de christelijke Overheid is **de** Overheid, geen aanleiding kan geven tot het misverstand, als zou ik de wettigheid ener niet-christelijke Overheid bestrijden, zij geantwoord, dat bij den bij de H. Schrift levenden christen dat misverstand — want dat zou het inderdaad zijn —

Staatkundig Gereformeerde Partij (II)

door Mr C. J. VERPLANKE

Alhoewel verschillende artikelen van het Staatkundig-Gereformeerd beginselprogramma onze instemming kunnen hebben, ten aanzien van de roeping der Overheid gaan de meningen, zij het meestentijds slechts in theorie, uiteen. De artikelen, die daarover handelen, eisen derhalve bredere bespreking. En daartoe zal eerst moeten worden uiteengezet, waarin volgens antirevolutionaire opvatting en volgens Staatkundig-Gereformeerde visie de overheidstaak bestaat.

Een onderzoek naar deze principiële verschillen is te meer belangrijk, omdat beide richtingen hun kennis omtrent bron en aard van het overheidsgezag uit de Heilige Schrift putten. Een dergelijk meningsverschil in den intern-Protestants-Christelijken kring moet dan ook ten eerste worden betreurd, al was het alleen omdat het tenslotte de gemeenschappelijke socialistische, Rooms-Katholieke en liberale tegenstanders zijn, die zijde spinnen bij de versplintering op het Christelijk-staatkundig erf. En juist omdat beide partijen in de praktische politiek veelal samengaan, zal de diepste oorzaak van de verdeeldheid eerst moeten worden blootgelegd, wil een gespreksbasis worden gevormd, waaruit ook organisatorisch een nauwere samenwerking tussen antirevolutionairen en Staatkundig-Gereformeerden zou kunnen voortspuiten.

Met name de Staatkundig-Gereformeerde kiezers weten in het algemeen beslist niet, wat in het geding is. Zij gaan af op den bevinde-

lijken inslag hunner leiders, zijn ontstellend onkundig van de grondslagen hunner politieke moeder — de antirevolutionaire richting — en realiseren zich allerminst de consequenties van de politieke opvattingen hunner leidlieden. Bergen misverstand en onkunde wachten hier op afgraving.

In een voortrefelijk referaat over „De begrenzing der Overheidstaak”, gehouden op de V.U.-dagen in 1947, heeft Dr W. P. Berghuis uiteengezet, hoe zich, uitgaande van Calvijn, tweërlei stroming heeft geopenbaard: de een lopende over een aantal oude Gereformeerde schrijvers, Petrus Datheen, à Marck, Voetius, Hoedemaker en Boissevain naar de Protestantse Unie, de S.G.P. en het Geref. Politiek Verbond (dat juist in streken met geringen Staatkundig-Gereformeerden aanhang zijn voedingsbodem vindt), de andere over Prins Willem I (denk aan diens Discours over den religievrede in Nov. 1566) naar Groen van Prinsterer, Kuyper en de Anti-Rev. Partij. Beide stromingen vinden inderdaad voedingsstoffen in de geschriften van Calvijn, die enerzijds met de natuur-genade-leer en met de twee-zwaarden-leer van Rome brak, maar anderzijds vermoedelijk niet geheel los kon komen van de tot dan toe gegolden hebbende Rooms-Katholieke staats- en maatschappijopvatting en beschouwing van de overheidsstaak. Enerzijds dus het standpunt van de vrijheid van consciëntie (in beginsel neergelegd

toch moeilijk kan rijzen. Als Paulus in Romeinen 13:1 en Petrus in 1 Petri 2:11—17 tot gehoorzaamheid aan de Overheden manen, dan doen zij dat in een bepaalde situatie, dan gaat het in concreto over de gehoorzaamheid aan den heidensen Romeinsen keizer en zijn stadhouders (1 Petri 2:13 en 14, 17).

Vooral bij Petrus, maar ook bij Paulus (Rom. 13:1—7 vormt een geheel met wat voorgaat en met wat volgt), staat deze vermaning te midden van andere vermaningen tot een heiligen wandel, waardoor de gelovigen degenen, die hen belasteren, den mond moeten stoppen (1 Petr. 2:12, 15). Men bedenke daarbij, dat naar de opvatting van die dagen de keizer goddelijk werd geacht en dus goddelijke eer behoorde te ontvangen: daarom stempelde het opvolgen der Apostolische vermaning van 1 Timotheüs 2:1 de christenen in de ogen

der heidenen tot staatsgevaarlijke revolutionairen: men behoorde niet **voor** den keizer te bidden, maar **tot** den keizer! Door hun wandel in gehoorzaamheid aan de toenmalige Overheden — behalve voorzover die hun bevoegdheid te buiten gingen door goddelijke eerbetoning te vergen — moesten de gelovigen tonen, dat zij óók goede staatsburgers waren en geen oproerlingen, en zo ook in dit opzicht den lasteraars over hun handel en wandel den mond stoppen.

De niet-christelijke Overheid is wel niet **de** Overheid, maar toch Overheid, zij het gedeformeerde Overheid. En — dit zij er bij gevoegd — ook de christelijke Overheid is in deze bedeling geen zondeloze Overheid. Maar op zichzelf ontslaat noch het een noch het ander den burger van zijn plicht tot gehoorzaamheid.

Mr K. GROEN.

in bijv. de eerste paragraaf van boek IV, hfdst. XX, der Institutie), anderzijds de gedachte van de handhaving van den waren godsdienst van staatswege (uitgewerkt in de verdere paragrafen van genoemd hoofdstuk). Kortom, het probleem van en de strijd om art. 36 der Nederlandse Geloofsbelijdenis, dat tot de taak der Overheid rekt het weren en uitroeien van alle afgoderij en valschen godsdienst — woorden, over welke betekenis uiteenlopend wordt gedacht, gezien het feit, dat zij door de Synode der Geref. Kerken in 1905 tussen haakjes zijn geplaatst, door de Synode der Chr. Geref. Kerk in 1928 van een ruime interpretatie zijn voorzien en ook door de Geref. Oecumenische Synode in 1949 aan critiek zijn onderworpen.

Voorop sta, dat wij niet in een theologisch debat wenschen te treden. Ten aanzien van de taak der Overheid zal de staatkundige partij langs den weg van zelfstandig onderzoek, daarbij luisterend naar wat getrouwe kerken der Reformatie hebben beleden, tot klaarheid moeten komen.

Evenmin wenschen wij een antwoord te geven op de vraag, of het beginsel der gewetens- en godsdienstvrijheid uit het Calvinisme van Calvijn valt af te leiden. Voor de historische argumentatie hiervan — in 't midden latend, of deze geheel juist is — valt te verwijzen naar Dr A. Kuyper, *Het Calvinisme*, oorsprong en waarborg onzer constitutionele vrijheden, voor de principiële argumentatie naar Mr J. C. Baak, *Het Calvinisme*, oorsprong en waarborg onzer constitutionele vrijheden? en tenslotte voor beide argumentaties naar H. Algra, *De Calvinistische reformatie en onze principiële politiek*.

Dat het vraagstuk uiterst moeilijk is, bewijst het feit, dat noch in het Hoedemakeraanse, noch in het antirevolutionaire kamp eenheid van opvatting heerst. Aan de ene kant is er nuancering tussen de opvattingen van de Protestantse Unie (men zie Van Ruler, *Religie en Politiek Tractaat*). Maar aan de andere kant tuing op het beginselprogram in „De Banier”) en van het Geref. Politiek Verbond (men zie deszelfs voorlichtingsorgaan „Ons Politieuma”); voor de meest extreme opvatting zij verwezen naar Verbrugh, Drost en Vreeken, *Vrij Politiek Tractaat*) Maar aan de andere kant vindt men ook bij Groen en Kuyper tegenstrijdige uitspraken, zodat het soms schijnt, alsof door hen de beperking van de overheids-taak slechts op grond van historische of praktische overwegingen aanvaard wordt.

Wanneer men echter uitgaat van wat de staat is, dan komt men tot de erkenning, dat de taak niet allesomvattend, maar begrensd en

beperkt is. De staat heeft nl. onder leiding van de Overheid de verschillende levenskringen in de samenleving te omvatten in een publieke *rechtsgemeenschap*. Het is dus de taak der Overheid deze rechtsgemeenschap tot stand te brengen en in stand te houden, kortom de publieke (openbare) rechtsorde te handhaven in de door de zonde gebroken samenleving. De Overheid heeft daarbij de normen voor de handhaving van die publieke rechtsorde in gelovig onderzoek op te sporen.

De grens der overheidstaak wordt derhalve bepaald door het bestellen en handhaven van het recht, telkens wanneer de verzorging der publieke rechtsorde in de samenleving dat vordert. De overheidstaak is dus in dien zin onbeperkt, dat op alle mogelijke terreinen in de samenleving mag worden opgetreden, maar anderzijds hierdoor beperkt, dat slechts mag worden opgetreden, indien de verzorging der publieke rechtsorde dat eist. De Overheid heeft dan ook uitsluitend de *rechtsgeboden*, die God voor de openbare samenleving heeft gesteld, te handhaven; zij heeft te zorgen, dat in de samenleving de publieke gerechtigheid heerst. Maar nergens eist de Schrift, dat de Overheid ook Gods geboden voor het persoonlijk leven heeft te handhaven. Dit zou in lijnrechten strijd zijn met haar gehele grondmotief.

Men stuit in de Hoedemakeraanse opvatting dan ook op practische bezwaren. De 10 geboden zijn *liefdesgeboden*. Pas wanneer het rechtsbelang van den naaste door overtreding van een dezer liefdesgeboden gekrenkt zou kunnen worden, is er tevens sprake van een *rechtsgebod*, dat de Overheid heeft te handhaven, zodra het openbare leven daarbij betrokken wordt. Hoe bijv. de innerlijke begeerte, waardoor eens anders rechtsbelang onmogelijk kan worden aangetast, door de Overheid moet worden verboden, blijft een door Hoedemaker c.s. nog steeds op te lossen raadsel. Hetzelfde geldt voor het weren en uitroeien van valse godsdiensten, hetgeen blijkt uit een brochure van Prof. S. van Velzen, gericht tegen Dr A. Kuyper en getiteld „Verdediging en toelichting van een zinsnede uit art. 36 der N.G.B.”

Voor hem is de zaak duidelijk (blz. 55): „Het is aan de Overheden overgelaten, hoe zij hier moeten handelen. Zij doen het op de wijze, die zij behoorlijk achten”. Dat klinkt, alsof aan paarden de eis gesteld wordt kalveren ter wereld brengen, maar aan de paarden zelf wordt overgelaten, hoe zij hier moeten handelen.

Het is waarlijk geen wonder, dat men een redenering als die van Van Velzen ontmoet. Immers, de Overheid kan slechts mogelijk

maken een aardse samenleving in rechtsverband, overeenkomstig de daarvoor gestelde goddelijke normen. De Overheid kan de samenleving in den staat niet maken tot zulk een, waarin ieder God vreest, of tot een zedelijk goede, waarin ieder zijn naaste waarlijk liefheeft, maar zij kan de samenleving slechts maken tot een rechtvaardige. Door haar ambtelijke opdracht is zij in haar optreden gebonden. Zij *kan* geen godsdienstige overtuiging uitroeien, zo min als zij uit andere dan rechtvaardigheidsoverwegingen onderwijs kan geven. Zij kan dat niet uit hoofde van haar innerlijke levenswet. De Overheid *kan* niet buiten zichzelf treden, is dan althans geen Overheid meer.

De Overheid heeft er wel voor te zorgen, dat haar onderdanen hun eigen roeping en taak (naleving van Gods liefdesgeboden) kunnen vervullen. Geestelijke dwang echter behoort niet tot de taak van de Christelijke Overheid. Het beleven van een overtuiging mag door haar slechts worden gekeerd, wanneer dat medebrengt een aantasting van de publieke rechtsorde. Ook van Chr. Geref. zijde, waar het verzet tegen de Staatkundig-Gereformeerde opvattingen verre van algemeen is, werd dit erkend door Prof. J. J. Van der Schuit, toen hij in zijn rectorale rede „Kerk en Staat” in 1929 uitsprak: „Alleen wanneer afgoderij en valse godsdienst en het rijk van den Anti-Christ *staatsgevaarlijk* worden, men met geweld de fundamenten van den Christelijken Staat ondergraaft, dan heeft de Overheid in te grijpen tegenover deze „oproerige mensen”. Maar dan is hier geen religieuze afwijking, maar de aanranding van den staatsrechtelijken grondslag, waarop het gezag in den staat rust.”

Een andere vraag is, of de Overheid *zelf* de religieus-zedelijke wetten heeft na te leven. Ook zij is daartoe, evenals ieder andere redelijk schepsel, verplicht. Zij mag zelf geen afgoden dienen; zij mag zelf niet begeren; zij moet zelf den Zondag heiligen, hetgeen zij

hoofdzakelijk doet door handhaving der Zondagsrust (zie het debat Groen-Donner in Ned. Ged. 5e jrg., no. 8, 10, 12 en 14); zij mag niet liegen enz. Maar zij heeft het ongeloof niet op te ruimen met middelen van geweld, omdat God in Zijn souvereine vrijmacht aan den mens zelf de plicht heeft opgelegd tot een geestelijke worsteling, waardoor het geloof kan uitblinken. Wil de mens die plicht niet nakomen, dan treedt God, en niet de Overheid, als rechter op.

Nu ijveren zowel antirevolutionairen als Staatkundig-Gereformeerden voor den christelijken staat. Beiden verstaan daaronder den staat, die doelbewust gefundeerd is, ingericht is naar en functionneert overeenkomstig de in de Schrift geopenbaarde wil Gods. Bij de Staatkundig-Gereformeerden echter leidt men hieruit de Christelijke dictatuur, terwijl wij ijveren voor den staat, waarin het den onderdanen mogelijk wordt gemaakt naar het woord van 1 Tim. 2 : 2 een gerust en stil leven te leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid. De Overheid kan en mag daartoe niet den innerlijken afval van God straffen, maar slechts het verbreken der aardse rechtsorde. Zij mag niet „christelijker” willen zijn dan God Zelf bevolen heeft. Staat en Overheid zijn Gods dienaressen, verheerlijken Zijn Naam, verbreiden Zijn Evangelie en dragen bij tot de komst van Zijn Koninkrijk, niet door het uitroeien van valse godsdiensten of het beleggen van Evangelisatiesamenkomsten en het de onderdanen dwingen daarbij aanwezig te zijn, maar door het onder inroeping van Zijn Naam mogelijk maken van een aardse samenleving in rechtsverband.

Hierin schuilt het principiële verschil tussen de Anti-Rev. Partij en de S.G.P. Handhaving van het „aloude en onverkorte artikel 36 der vaderen” is het Staatkundig-Gereformeerde parool. Hoe dit in haar beginselprogramma verwezenlijkt is, is een nadere beschouwing waard.

Gaf U reeds een nieuwe abonné op voor

„NEDERLANDSCHE GEDACHTEN”

Het administratieadres is: DRUKKERIJ LIBERTAS, DRIFT 13, UTRECHT

Nationale Veiligheid

D. MANTZ

Het is niet meer mogelijk de oplossing van de vraagstukken der handhaving van ons nationaal volksbestaan te begrenzen binnen den engen kring van de Nederlandse soevereiniteit.

Wanneer wij het bekende boek van Lion Curtis lezen *World War, its Cause and Cure*,¹⁾ worden wij getroffen door de gedachte, dat hij den wereldvrede — en daarmee die der naties — wil bevorderen door een „wereld-regering”. Hij brengt zijn denkbeelden met zodanige kracht naar voren, dat het niet nalaat een sterken indruk bij den lezer achter te laten.

Toch biedt het totaal van zijn denkbeelden geen ware uitkomst uit het slop, waarin de wereld zich momenteel bevindt.

Het ware toch moeilijk te veronderstellen, dat een organisatie van de wereld als zodanig in staat zou zijn deze wereld voor oorlogen te behoeden. Het is veeleer de gedachte, tot een wereldorganisatie te komen, die ingang moet vinden, alvorens aan den opbouw van een wereldorganisatie met recht kan worden begonnen.

Juist is evenwel de gedachte, dat de vrede van een natie moeilijk valt te bewaren binnen den engen kring van het nationale volksbestaan en het is Lion Curtis, die daar terecht op wijst. Hij zoekt zijn oplossing in het vormen van „statengroepen”, die als groep machtiger zijn dan de enkele staat, en die als geheel een militaire macht kunnen ontplooiën, die een eventuele vijand doet bezinnen aler hij begint. Hij vestigt dan echter zijn vertrouwen op de organisatie van het „statenblok”. Niets is evenwel minder juist, dan daarin zijn kracht te zoeken en het is zaak, dat de Christenen tegen deze gedachte opkomen, waar zij in deze tijden almeer ingang vindt.

Het is de „verontgeestelijking” van onzen levensstijl, wanneer wij — en helaas ook vele Christenen — gaan menen, dat wij onze kracht moeten zoeken in de organisatie. Ons Christelijk geloof wijst een anderen weg.

De kracht van ons leven zullen wij dienen te zoeken in ons geloof, in ons gebed en eerst dan kan onze Natie nog hopen op de bescherming des Heren.

1) Oorzaak van en remedie tegen den Wereldoorlog.

Ik zei reeds in den aanvang, dat er een gedeeltelijke waarheid zit in de gedachte, dat ons land binnen de enge grenzen van zijn bestaan niet valt te bewaren; doch wat bedoel ik daar dan mee?

Internationaal gesproken moet onze buitenlandse politiek ons land voor een nieuwe oorlog behoeden. Een buitenlandse politiek, die gedragen wordt door de vreze des Heren; een buitenlandse politiek, die gedragen wordt door een Christelijke levens- en wereldbeschouwing.

Gebed zal er moeten zijn om de natie te beschermen.

Gebed zal er moeten zijn om een christelijk verantwoorde buitenlandse politiek te voeren: politiek die uitgaat van de gedachte, dat de mensheid de wereld in vrede moet bewaren. Ik wil niet zeggen, dat een Christelijk verantwoorde buitenlandse politiek onze natie definitief veilig stelt voor een volgenden oorlog, doch de middelijke weg op internationaal gebied om den vrede te bewaren is, Gods geboden onderhouden en Zijn Wil óók op buitenlands staatkundig gebied tot uitvoering brengen.

Geen natie kan Gods bescherming verwachten, die niet op Hem vertrouwt. Deze geloofs-waarheid wordt maar al te veel miskend.

Hoe stellen wij Christenen niet veelal ons vertrouwen op de Westerse Unie of op het Atlantisch Verdrag met hun gecoördineerde wapenmacht!

Niet dat wij den middelijken weg van de door God verordineerde zwaardmacht ter zijde moeten stellen. Doch de grote zaak is, welke positie deze zwaardmacht in het staatsbeleid inneemt en wat de richtlijnen zijn voor haar gebruik. Deze zaak laat God niet onverschillig, doch is een quaestie van Hem verantwoordig verschuldigd beleid.

Hoe klemmen deze zaken te meer, als we denken aan de mogelijkheid van een „atoomoorlog”. De wereld gaat door. De kennis van den atoombom met zijn physisch wetenschappelijk gevatte kettingreactie is niet meer te niet te doen. Al zou de mens den atoombom willen te niet doen, het is de wetenschaps-beoefenaar, die doorgaat en doorwroet, die meer wil weten en die, als de mens zich niet laat leiden door Gods gebod, de wereld in vlam zet.

Ach, zult ge zeggen, wat moet ons kleine land temidden van zulk een wereld doen? Wat moet ons kleine hoopje christenen temidden van het hand over hand toenemend kwaad?

En dan is daar niet veel op te zeggen. Ja toch, er is alles op te zeggen. Wij moeten hoog dragen de fakkel van de Gerechtigheid; getuigenis afleggen aangaande Gods ordinantiën; de wereld openlijk proclameren het onheil dat haar treft, wanneer zij Zijn Gebod verlaat! „Maar indien zij niet zullen horen, zo zal Ik diezelfde natie ten enenmale uitrukken en verdoen, spreekt de Here” (Jer. 12 : 17).

Wij moeten de verantwoordelijkheid op ons nemen, internationaal te getuigen voor een christelijk verantwoorde buitenlandse politiek; voor een christelijk gebruik van de zwaarmacht der Overheid.

Slechts wanneer we de naties weten te bewegen tot het voeren van buitenlandse politiek, die geworteld is in het begrip van de internationale gerechtigheid tussen de volken onderling en van saamhorigheid van het menselijk geslacht met daaruit voortvloeiende verantwoordelijkheid, zal een wereldvrede waarlijk worden bevorderd.

Hier zijn geen compromissen mogelijk met de vele, zeer vele humanistische sophismen²⁾ van den modernen tijd. Geloof niet, dat ware verbroedering tussen de volken verkregen wordt door internationale jeugdorganisaties, door een World Friendship Association e.d, zolang deze organisaties op humanistischen grondslag staan. Ook hier zit niet de kracht in de organisatie. Wezenlijke verbroedering is er alleen, wanneer men elkander vindt bij het Kruis van Christus, door zich te buigen voor dien énen Heiland, Die ons gekocht heeft met Zijn Bloed, en tot Hem te roepen: „Heer, erbarm U onzer !”

Christelijk verantwoorde buitenlandse politiek en Christelijk gebruik van de zwaarmacht door de Overheid.

Voortgaande op datgene wat wij zeiden ten aanzien van onze nationale veiligheid is het voor alles nodig ons er op te bezinnen, wat het wil zeggen een christelijk verantwoorde buitenlandse politiek te voeren en de zwaarmacht der Overheid op waarlijk christelijke wijze te gebruiken.

Christelijk verantwoorde buitenlandse politiek is maar geen hersenschim. Christelijk verantwoorde buitenlandse politiek is niet de „gewone” politiek, hier en daar versierd met christelijke gedachten, doch het is een politiek uitgaande van de grond-idee van de eenheid

van het menselijk geslacht, een politiek, waarvan geldt: „Gij zult uw naaste liefhebben gelijk uzelfven”. De liefde doet den naaste geen kwaad. Zo is dan de liefde de vervulling der wet” (Rom. 13 : 9 en 10).

Hoe zou het ook anders? De buitenlandse politiek is het ontmoetingsvlak van de mensheid zoals deze gedifferentieerd is in vele naties, volken en tongen. In de buitenlandse politiek geeft een volk uitdrukking aan de wijze, waarop het met andere volken wenst samen te leven. En in deze verhouding tussen de volken speelt zich het „spel” van de buitenlandse politiek af.

Hoe is dit nu met de zwaarmacht? Is er inderdaad ook een christelijk gebruik van de zwaarmacht door de Overheid? Zeer zeker. Een juist gebruik van die zwaarmacht wordt immers gedragen en gekenmerkt door de handhaving van de internationale Gerechtigheid, Gerechtigheid met een hoofdletter, want het gaat niet om het vermeend subjectieve recht van den staat, doch het gaat om de normatieve structuur van het internationale recht.

Bij deze problemen raken we ogenblikkelijk aan het vraagstuk van de soevereiniteit van den staat.

Het is een ernstige fout in dezen tegenwoordigen tijd, dat de soevereiniteit nog veel te weinig gevat wordt in het verband van de gemeenschap der volkeren.

In dezen was Hugo de Groot, de grondlegger van het Volkenrecht, zijn tijd eeuwen vooruit. Het volkenrecht is schier geen stap vooruit gekomen op den weg naar een christelijke soevereiniteitsbeschouwing.

Juist deze christelijke soevereiniteitsbeschouwing moet ons uit het warnet van moderne internationale vraagstukken helpen.

De soevereiniteit van een staat wordt te veel gezien als gesloten geheel en wordt niet gevat in haar internationale facetten.

Het is juist de internationale verantwoordelijkheid van den staat, die van zo fundamentele betekenis is bij het gebruik van de soevereiniteit door den staat.

Niets is minder waar, dan dat de soevereiniteit gesloten zou zijn, doch zij draagt juist een open karakter, doordat in zijn soevereiniteit de staat omgang heeft met andere staten.

Een verkeerd gebruik van de soevereiniteit van den staat leidt echter tot de autarkie en de bilaterale economische verhoudingen in den tegenwoordigen tijd. Hierbij is gebroken met de gedachte van de eenheid van het menselijk geslacht, met de menselijke verantwoordelijkheid ten opzichte van elkander, onverschillig of een bepaald persoon nu binnen of buiten het eigen staatsverband staat.

2) Spitsvondige drogredenen.

Het is een vloek van den modernen tijd, dat de mensheid nog steeds niet heeft afgerekend met het vals gevat souveriniteitsbegrip, hetgeen tot oorzaak heeft, dat de wereld leeft in vrees en angst voor oorlog en in de houding van „ben ik mijns broeders hoeder”.

Wanneer wij dit alles overdenken, wordt het wel hoog tijd, dat we ons ernstig gaan bezinnen op de concrete betekenissen van een eigen christelijke buitenlandse politiek en op een waarlijk christelijk defensiebeleid.

De gangbare buitenlandse politiek van de staten wordt practisch geheel beheerst door overwegingen van ogenblikkelijk nut en met het defensiebeleid staat het weinig anders.

Waar is werkelijk besef van de plicht tot handhaving van de internationale Gerechtigheid? Bij zaken als erkenning of niet erkenning van de „volksdemocratische” regering in China, bij de grote problemen van den „atoombom” en zeker niet in de laatste plaats bij het politieke beleid ten aanzien van Indonesië wordt schier nog alleen gevraagd naar wat ieder voor zich het nuttigste en voordeligst acht.

Doch met deze houding aan te nemen komen we niets verder; integendeel glijdt onze natie af in den maalstroom van de verleugende wereld, die hier en daar op zijn hoogst nog komt tot een hooggestemd idealistisch humanisme.

Hiermede moet echter worden gebroken. We moeten profetisch en getuigend gaan staan temidden van deze naar den afgrond zakkende wereld.

We moeten proclameren, dat er voor deze wereld slechts redding is, wanneer de regeringen zich buigen voor den Troon van Gods genade. We zullen deze stem moeten doen horen in de raadszalen, zowel in die van de natie als in die van de internationale conferenties. Dit is onze taak en roeping.

Het is een profetisch getuigenis wanneer David in Psalm 72 bidt voor den Koning en, wanneer we dat overzetten voor onzen tijd, feitelijk voor allen die in hoogheid zijn gezeten:

„O God! geef den Koning Uwe rechten, en Uwe gerechtigheid den zoon des Konings”.

„Zo zal hij Uw volk richten met gerechtigheid, en Uwe ellendigen met recht . . .”

„Zijn naam zal zijn tot in eeuwigheid; zolang als er de zon is, zal Zijn naam van kind tot kind voortgeplant worden; en zij zullen in hem gezegend worden; alle heidenen zullen Hem welgelukzalig roemen.”

Dit is beseffen de diepte van een christenatie te willen zijn. Dit is den weg opgaan van een christelijke buitenlandse politiek en een christelijk defensiebeleid. Dit is afrekenen met de opportuniteit, doch dit is vragen naar het Recht des Heren en Zijn Gerechtigheid.

Alleen deze houding zal ons blij doen roemen en doen verstaan de woorden:

„Gij, Gij zult vreselijke dingen
ons in gerechtigheid
doen horen, en ons blij doen zingen
van 't heil ons toebereid.”

De jongeren Studieclubs

Twintig jaren A.R.-JONGERENWERK

L. W. H. DE GEUS

Op 9 November 1929 werd de landelijke Antirevolutionaire Jongeren Actie geboren. Op dien datum werd n.l. op initiatief van een op 1 Juni van dat jaar gevormd voorlopig comité de eerste algemene vergadering gehouden, waarin de landelijke organisatie werd gesticht en de statuten werden vastgesteld. Voor onze A.R.J.O.S. is er reden bij dit feit stil te staan, omdat op die vergadering de basis werd gelegd voor het werk, dat de A.R.J.O.S. nu verricht.

Toentertijd bestond er op politiek terrein een katholieke Jeugdbeweging, een organisatie van Jong-Liberalen, een Christelijk-Historische Jongerengroep en een A.J.C., zodat de Antirevolutionaire Partij zeker niet te vlug was met het oprichten van een jeugdorganisatie. Het lijkt er zelfs enigszins op, alsof de A.R.J.A. een modeverschijnsel was. Toch was dit allerminst het geval. Op de oprichtingsvergadering, nu 20 jaar geleden, werd er door den toenmaligen secretaris Dr L. W. G. Scholten den nadruk op gelegd, dat allerwege de behoefte werd gevoeld aan jongerenstudieclubs, die zich speciaal zouden toeleggen op de bestudering van de antirevolutionaire beginselen.

Dit was nodig geworden, omdat de noodzakelijke politieke scholing niet meer op alle kerkelijke jeugdverenigingen voldoende tot haar recht kwam en dus

een groot deel van de A.R. Jeugd zonder deze vorming bleef. De studieclubs zijn destijds dan ook niet van bovenaf opgelegd, maar spontaan van onderen op ontstaan. In korten tijd schoten een 30-tal clubs uit den grond, die zich op 9 November 1929 in een landelijke A.R.J.A. verenigden.

De oprichtingsvergadering stond onder leiding van Mr Joh. H. Scheurer, toen in Amersfoort, die in een openingsrede o.a. de doeleinden van de A.R.J.A. uiteenzette. Mr Scheurer verklaarde, dat „de A.R.J.A. in jeugdstudieclubs preventief wil werken, om de kwaliteit van de leden van de partij op te voeren. Niet de quantiteit, doch de kwaliteit staat voorop. De landelijke organisatie stelt zich ten doel hierbij leiding te geven. Daarbij wil de A.R.J.A. geen elite kweken, geen oppositie vormen en geen Streberei in de hand werken. Zij bedoelt slechts studie en studie alleen, om goede en betere leden voor kiesvereniging en partij te vormen”.

Wij kunnen zonder overdrijving zeggen, dat de A.R.J.A. gedurende haar bestaan dit doel getrouw gebleven is en het door de A.R.J.A. in de vooroorlogse jaren verrichte werk deed na de bevrijding, toen de A.R. Partij weer bovengronds verscheen, opnieuw de behoefte gevoelen aan een soortgelijke jeugdorganisatie. De A.R.J.A. is zo de voorgangster van onze A.R.J.O.S. en gaarne brengen wij op deze plaats hulde aan de oprichters van de A.R.J.A. De A.R.J.A. heeft voor de A.R.J.O.S. „goodwill” gekweekt en zij heeft bovendien voor onze organisatie hinderpalen uit den weg geruimd. Want al werd de oprichting van de A.R.J.A. toegejuicht en al onderzocht de pasgeborene reeds bij de geboorte van alle kanten sympathie en ook steun, helemaal zonder strubbelingen verliep deze oprichting niet.

In die kringen van de partij, die hun krachten in het bijzonder gaven aan het werk van de organisatie van de Propagandaclubs werd toch de A.R.J.A. argwanend aangezien en men beschouwde de A.R.J.A. feitelijk als een concurrent. Het orgaan van de Propagandaclubs werd wel beschikbaar gesteld voor het opnemen van A.R.J.A.-studieleidraden, maar de Propagandaclubs zouden niets liever gezien hebben, dan dat de A.R. studieclubs met de Propagandaclubs samengesmolten zouden worden. Uit krantenverslagen van de bewuste vergadering van 9 Nov. 1929 blijkt echter, dat niet alleen de leiding van de A.R.J.A. maar ook de door de A.R.J.A. aangezochte raadslieden afwijzend tegenover zo'n fusie stonden, terwijl ook Dr Colijn liever eerst eens afwachtte, om zoals hij uitdrukte: „als deze clubs buiten adem waren gelopen” verder te zien wat er gedaan moest worden. Dr Colijn, die de A.R.J.A. alle nodige medewerking verleende werd als vijfde man in een contactcommissie opgenomen en zo bleven de beide partij-organen naast elkaar doorwerken. Het is interessant in het verslag te lezen, hoe op de oprichtingsvergadering een vrij felle discussie ontstond tussen de aanhangers van de Propagandaclubs en de A.R.J.A.-in-oprichting.

De voorzitter van de Propagandaclubs betoogde, dat Partij, A.R.J.A. en A.R. Prop. Clubs teveel zou zijn, omdat ook de propagandaclubs zich met de bestudering van de beginselen plegen bezig te houden

Ds Van der Zaal, een der A.R.J.A.-Raadslieden stelde daar tegenover, dat A.R.J.A. en Prop. Clubs helemaal niet met elkaar in strijd behoeven te komen. Deze oordeelde, dat men het leven niet te mechanisch moet opvatten. De jongeren willen nu medewerken en dat is de hoofdzak, Dr Scholten wees er nog op, dat naar hem was gebleken, de propagandaclubs nagenoeg alle werk van de kiesverenigingen op zich nemen.

Na brede discussie heeft de A.R.J.A. het pleit gewonnen, en het heeft inmiddels lang geduurd aleeer deze kwestie tot een oplossing kwam. Ongetwijfeld is dit te danken geweest aan het feit, dat de A.R.J.A. nimmer „buiten adem is gelopen!!” De A.R.J.O.S kan zich er over verheugen, want de wijze, waarop de partij in 1946 de verhouding tussen jeugdorganisatie en propaganda in de statuten heeft geregeld is verre te verkiezen boven een doelloze strijd over wie wel de meeste is.

9 November was het ook twintig jaar geleden, dat de instelling van een jaarlijkse algemene vergadering den Toogdag, tot stand kwam, maar niet dan na discussie werd dit woord „toogdag” met vijf stemmen tegen, aanvaard. Thans zouden wij deze geestdriftige vergaderingen, en de benaming, niet gaarne missen. Zij zijn een onmisbaar bestanddeel geworden van een levenskrachtige jeugdorganisatie, als de A.R.J.O.S.

Dat de A.R.J.A. zich er voor hoedde topzwaar te worden is hieruit op te maken, dat de eerste vergadering besloot voorlopig geen gewestelijke verbanden op te richten, omdat men er niet voor voelde het aantal vergaderingen onnodig te vergroten. Men zou dan later kunnen zien of nauwer contact provinciegewijs wenselijk zou zijn.

Zo is de A.R.J.A. twintig jaar geleden bedachtzaam gestart en wij kunnen de organisatoren er slechts dankbaar voor zijn. De A.R.J.A. verwierf bestaansrecht en de actie werd op een solide basis aangevangen en voortgezet en de huidige jeugdorganisatie onzer partij plukt er de vruchten van. De jongeren van vandaag kunnen een voorbeeld aan de A.R.J.A. nemen en thans zelf in de A.R.J.O.S. hetzelfde doel: Bestudering van de A.R. beginselen, nastreven. Laat onze A.R. jeugd deze kans niet verzuimen. Zij helpt zich zelf ermede en zij brengt op die wijze een erelooft aan de oprichters van de A.R. Jongereastudieclubs.

„Gedenkt aan de schatten, die God gegeven heeft in zijn Woord maar daarnaast aan den rijkdom, die onze vaders ons hebben nagelaten”. Zo riep Ds Van der Zaal in zijn slotrede, nu twintig jaren geleden, de jonge antirevolutionairen toe en hij vervolgde: „De parel moet uit de diepte worden gehaald, het goud is in den grond verborgen en naar den diamant moet gezocht worden. Zo ook moeten wij zoeken naar de beginselen, die in Gods Woord zijn neergelegd en die onze vaders hebben nagelaten. Vespasianus zei, dat, wanneer hij een dag te weinig had gedaan: „Alweer een dag verloren”. Laat dat nooit van U gezegd kunnen worden, maar arbeid krachtig”.

Neemt deze woorden ook nu ter harte!

Onze Grondslag

* * * * *

Bij de oprichting van onze Nationale Organisatie zijn er statuten aangenomen, waarin ook een grondslag. Die grondslag nu is vanaf het moment dat de ontwerpstatuten bekend werden in discussie geweest. Steeds waren er clubs die er zich niet mee verenigen konden.

De Nationale Organisatie heeft zoals men weet op het ogenblik als grondslag „de gemeenschappelijke erkenning van de staatkundige beginselen, neergelegd in het Program van Beginselen der georganiseerde Antirevolutionaire Partij”.

Tot nu toe is het zo gegaan: een club die bezwaar had tegen zo'n reglementsartikel kon dit twee maanden voor de huishoudelijke vergadering der N.O. aan het Hoofdbestuur kenbaar maken. Het Hoofdbestuur stelde alle clubs hiervan in kennis en gaf zijn advies. Op de vergadering kon dan eventueel gestemd worden. Nu is dit inderdaad de voorgeschreven werkwijze en inderdaad is de huishoudelijke vergadering de aangewezen instantie om een wijziging in de statuten aan te brengen. Maar: deze vergadering is niet de meest geschikte plaats om een grondige overweging van de ingebrachte bezwaren te verkrijgen. Dat zal vóór zo'n vergadering moeten gebeuren, in de clubs. En wel: in alle clubs. De club Jutphaas II had het plan, dit jaar een wijzigingsvoorstel in te dienen, maar in overleg met het Hoofdbestuur zijn we tot de conclusie gekomen dat het beter is, eerst tot een algemene bespreking van deze zaak te komen, waarin iedere club gelegenheid krijgt het voor en tegen van een wijziging te bepleiten. Alle clubs kunnen zich dan een oordeel vormen en volgend jaar op een verantwoorde manier hun stem uitbrengen.

Om hiermee een begin te maken heeft de club Jutphaas II gelegenheid gekregen op deze plaats haar mening naar voren te brengen. Wij hopen dat de clubs het onderstaande niet van zich af zullen schudden met de verzuchting: „we hebben wel wat anders te doen”. Het gaat in dit gesprek n.l. over de centrale vraag: weten we nog wat onze fundamenten zijn? Centraal juist voor dat „andere” dat we samen te doen hebben. En het is goed dat we ons eens bezinnen op de vraag: wát doen we eigenlijk op onze clubs. Goed, we houden inleidingen en soms interessante besprekingen over de meest gevarieerde onderwerpen van het staatkundige leven. Maar: waar gaat het om in den grond van de zaak?

We weten het zo goed: er is niet één terrein in het leven waarvan Christus niet zegt: „Mijn"! Ook het staatkundig leven eist Christus voor zich op. Ook daar zullen wij Zijn wil moeten doen en om die te leren kennen moeten we studeren. En dat zijn we op onze clubs aan het doen als het goed is. Of, zoals onze statuten zeggen: het doel is onder de jonge-

ren van A.R. huize de kennis van en de liefde voor de antirevolutionaire beginselen te bevorderen.

Nu is het volgens deze statuten evenwel zó, dat we de A.R. beginselen bestuderen op grond van..... de A.R. beginselen! Dit lijkt ons sterk. Maar afgezien van wat ons hierin aandoet als een ongerijmdheid willen we ons afvragen: hoe staat het met zo'n „jongere van A.R. huize” die zich bij een van onze clubs gaat aansluiten? De praktijk wijst uit dat hij dan in den regel van de A.R. beginselen nog maar weinig kaas gegeten heeft. En dat is niet erg. Hij komt juist om kennis te vergaderen, het eerste punt van ons doel. Hij wil de antirevolutionaire beginselen bestuderen, anders kwam hij niet. Moeten wij nu maar vast beginnen om van hem te vragen aanvaarding van die beginselen als de zijne (grondslag voor zijn werken hier)?

Als doel was aanvankelijk voorgesteld „het bevorderen van liefde voor en kennis van de A.R. beginselen”. Dat is o.i. terecht gewijzigd in „kennis van en liefde voor.....”, omdat kennis aan liefde moet voorafgaan. Is het echter nu ook niet zo, dat kennis moet voorafgaan aan aanvaarding van deze beginselen?

Maar van veel groter belang achten we het, dat we — bij alle waardering voor het werk der „vaderen” — bij het begin moeten beginnen: bij het licht van Gods Woord die beginselen toetsen. Pas als we zien dat het Gods wil is, die hier, in deze beginselen weergegeven is kunnen we ze van harte als de onze aanvaarden, kunnen we ze werkelijk liefhebben en kunnen we later met hart en ziel werken om ze tot gelding te brengen in de practijk van het staatkundige leven — de taak van de partij. Voor dien arbeid kan dan ook het gemeenschappelijk erkennen van die beginselen het uitgangspunt van ons werken zijn, ondanks alle studeren dat ook dan natuurlijk nog nodig blijft.

Maar eerst moeten we dit Program bestuderen bij het licht van Gods Woord en het daaraan toetsen voorzover onze gaven dat toelaten. En alle „jongeren van A.R. huize” die dit met ons samen willen doen zijn welkom op onze clubs. Wij geloven dan ook dat de enig mogelijke grondslag is: Gods Woord. Dat is ons uitgangspunt, waarmee we nooit mensengeschriften gelijk mogen stellen.

En hoe dan de precieze formulering moet luiden is een zaak van de tweede orde. Dat komt vanzelf voor elkaar als we het over dit punt eens zijn geworden.

Dit lijkt ons allemaal heel eenvoudig, maar toch zijn er verschillende bezwaren tegen ons standpunt ingebracht. Eén ervan willen we noemen, omdat dat bezwaar wel het hart van de zaak raakt. Men zegt: Ge zijt hoogmoedig. Beginselen uit Gods Woord af-

leiden, dat kunnen maar enkele mensen, die heel knap en geleerd zijn. Onze leiders. Die moeten wij vertrouwen, maar zelf toetsen, dat is te hoog gegrepen.....

Dit geloven wij helemaal niet, met Dr A. Kuyper, die in zijn „Woord vooraf” in A.R. Staatskunde (1915) schreef:

„Hoofdzaak is nu maar dat het blijft bij wat het steeds onder ons geweest is; niet, zoals bij de liberalen, enkele geleerden met een kudde lammeren achter zich, dié nablaten; maar een en theologisch en staatkundig gerijpt volk, dat evenals in de 16e en 17e eeuw mee leeft, mee denkt, mee strijdt, en het geheel enig verschijnsel ten beste geeft van een groep van wel kleinen in den lande, maar die toch machtig zijn door zich diep te buigen voor hun God”.

Een volk, een jongerengeslacht ook, dat mee leeft, mee denkt, mee strijdt. Dat „mee” houdt al in, dat het helemaal niet de bedoeling is, alle boeken behalve de Bijbel maar dicht te klappen en alles zelf uit te vissen. Daar gaat het helemaal niet om. Maar wij geloven niet dat het hoogmoed is, om aan de hand van Gods Woord de A.R. beginselen te toetsen. Ook in het staatkundig leven krijgen wij van onze plicht „een klaar bericht” en ook op dit dikwijls zo moeilijke pad is Gods Woord ons een lamp voor onzen voet.

Dan kunnen we dit ook in onze statuten zetten.

A.R.J.O.S. II Jutphaas.

ONDERSCHRIFT:

Het plaatsen van dit artikel berust op een afspraak die ons bestuur maakte met de club Jutphaas II. Wij komen hierop nader terug. E. VAN RULLER

Prov. Verband A.R.J.O.S.-clubs Groningen

Zaterdagmiddag 29 Oct. hield het Prov. Verband van Arjos-clubs in de prov. Groningen in „Het Tehuis” te Groningen een vergadering met het doel weer tot oprichting van de districtsverbanden te komen. Waren in 1946 meer dan 60 clubs aangesloten, thans telt het Prov. Verband nog slechts 28 clubs.

Deze achteruitgang, aldus de voorzitter E. van Ruller, is een gevolg van het feit, dat door de oorlog de jeugd het contact met het verleden verloren heeft. Besloten werd om een nieuw Provinciaal bestuur te vormen. Het bleek om verschillende redenen wenselijk eerst een Provinciaal Verband te vormen en daarna weer de districten op te richten. Dat Bestuur draagt dan een voorlopig karakter. Het Provinciaal Bestuur van Groningen is gevormd uit de heren: E. van Ruller, voorzitter, J. Hazenberg, secr., L. Poelstra, penningm., F. Omta, L. van Klinken, J. P. Dijksterhuis, R. Ruiters, D. Renkema, Mej. G. Hendriks en Mej. G. Kalk. Verschillende punten werden nog aan de orde gesteld en behandeld. Het was een geslaagde vergadering.

STAATSINRICHTING

H. D. W. BOVEN

De plaats der gemeente in ons staatsbestel

Iedere Nederlander, die de grenzen van zijn land overschrijdt, beseft nog wel, dat hij, nu in het buitenland gekomen zijnde, onderworpen is aan een ander recht dan in zijn eigen land. Dat hij reizende en trekkende binnen de enge eigen landsgrenzen ook steeds aan een ander recht onderworpen is, zal hij echter niet altijd en zeker niet zo duidelijk beseffen, zo hij 't tenminste al weet.

Natuurlijk heeft iedere Nederlander te gehoorzamen aan de rechtsregelen, welke uitgaan van de landsoverheid te 's-Gravenhage. Maar daarnaast bestaan nog rechtsregelen, waaraan niet iedere Nederlander behoeft te gehoorzamen. De inwoners van Friesland b.v. zijn onderworpen aan bepaalde regelingen, die elders in het land niet bestaan. Maar daartegenover staat dat er in Groningen en Drenthe, kortom in de tien andere provincies rechtsregels gelden, die in Friesland weer niet van kracht zijn.

Friezen, Groningers, Drenten, Zeeuwen, Branban-

ders enz. enz. zijn dus wel allen aan dezelfde wetten en overige regelingen des lands onderworpen, maar voor deze groepen van onze bevolking gelden verschillende provinciale regelingen.

Hetzelfde verhaaltje kan worden opgehangen over de 1013 gemeenten in ons land. De inwoners dezer gemeenten zijn wel weer alle onderworpen aan dezelfde rijksregelingen en voorzover ze in dezelfde provincie wonen aan dezelfde provinciale regelingen, maar de gemeentelijke voorschriften, die in acht moeten worden genomen zijn verschillend.

Uit het bovenstaande kunt U terecht afleiden dat de provincies en de gemeenten in Nederland de bevoegdheid hebben met het oog op de behartiging van eigen belangen eigen regelingen te stellen. Provincies en gemeenten zijn z.g.n. lagere publiekrechtelijke organen in ons staatsbestel. Er zijn meer van dergelijke organen in ons land, maar om dit artikel zo eenvoudig mogelijk te houden, zullen we 't daar niet over hebben.

Provincies en gemeenten kunnen dus eigen regels uitvaardigen. Dat wijst erop, dat ze eigen overheden hebben. We hebben dus de landsoverheid, voorts elf provinciale overheden en tenslotte 1013 gemeentelijke overheden.

* * *

Wat is nu de positie der gemeenten in ons staatsbestel? We zullen trachten op die vraag een helder en klaar antwoord te geven.

Allereerst willen we dan aangeven wat onze gemeenten beslist niet zijn.

Er zijn staten, waarin gestreefd wordt naar een zo sterk mogelijke centralisatie bij de uitoefening van het bestuur. Ook de onderdelen van den staat tracht men vanuit het centrum door de centrale overheid te besturen. De onderdelen van den staat zijn in dat geval niet anders dan louter administratieve lichamen. Zij die deze onderdelen beheren zijn ambtenaren of colleges, die geheel afhankelijk zijn van de centrale overheid. In beginsel is zo de toestand in Frankrijk. Maar in ons land beslist niet.

Wel is het ook in ons land enigen tijd zo geweest, althans op papier. We denken nu b.v. aan art. 147 van de Staatsregeling van 1798. Daarin werden de gemeentebesturen genoemd „administratieve lichamen, ondergeschikt en verantwoordelijk aan het uitvoerend bewind”.

Met de herwinning van ons zelfstandig volksbestaan in 1813 gloorde ook voor de gemeenten een nieuwe dageraad. Hun recht om, zij het dan binnen zekere grenzen, eigen belangen zelfstandig te behartigen, werd weer erkend, al kwam dan van deze zelfstandige belangenbehartiging in de eerste tientallen jaren der vorige eeuw door verschillende oorzaken nog niet zo heel veel terecht. Hiermede hadden met name de grote steden lang niet die bevoegdheden teruggekregen die ze ten tijde van de Republiek der zeven Verenigde Nederlanden hadden bezeten. Toen geleken deze steden dikwijls soevereine republiekjes binnen de grote Republiek, welke toestand grote gevaren met zich meebracht. In de eenheidsstaat van na 1813 kon deze toestand dan ook niet worden hersteld.

De gemeenten kregen slechts **autonomie**, geen soevereiniteit.

De regeermacht der gemeentebesturen is dus afgeleid. Ze is ontleend aan de centrale overheid. Dat betekent dat deze overheden slechts die bevoegdheden (kunnen) hebben, die hun bij de wet zijn gelaten. Maar de centrale overheid doet geen onrecht, wanneer zij deze bevoegdheden inperkt of den gemeentebesturen de uitvoering van bepaalde taken opdraagt.

Maar toch, onze gemeenten hebben een zekere zelfstandigheid, het zijn niet maar louter administratieve lichamen. Ze hebben ook een eigen verantwoordelijkheid. Mede hun positie binnen ons staatsbestel stempelt Nederland tot een gedecentraliseerde staat. De overheidsbevoegdheden berusten niet alle in beginsel en in practijk bij de centrale overheid, maar zijn verdeeld over de verschillende overheden in ons land.

* * *

In welke vormen oefenen nu de gemeentebesturen

in ons land hun gezag uit? M.a.w. welke vormen van decentralisatie kennen we in ons land?

Er zijn er twee t.w. autonomie en medebewind (minder juist vaak „zelfbestuur” genoemd). Dat de gemeenten autonomie hebben betekent dit, dat ze bevoegd zijn de „eigen huishouding”, dus de aangelegenheden welke van zuiver gemeentelijken aard zijn, te besturen en te regelen.

Op een bepaald moment is in grote trekken wel aan te geven, wat tot de eigen huishouding der gemeente behoort. De geschiedenis sedert 1851 met betrekking tot de autonomie der gemeenten heeft echter bewezen, dat het niet mogelijk en ook niet juist is den inhoud van dit begrip: de eigen huishouding der gemeente, voor eens en voor altijd vast te stellen. De ontwikkeling op allerlei gebied heeft tot gevolg gehad, dat de behartiging van bepaalde belangen, die oorspronkelijk door de gemeenten geschiedde, na verloop van tijd veel doelmatiger door de provincies of zelfs door den staat kon gebeuren. Denkt U maar aan voorschriften op hygiënisch gebied of aan voorschriften met betrekking tot de winkelsluiting.

De tweede vorm van decentralisatie is dan het medebewind. Het kenmerkende onderscheid tussen autonomie en medebewind is dit: bij autonomie bestaat **vrijheid** om al of niet te handelen; wanneer er daartegenover bij bepaalde regelingen van hogerhand (hetzij vanwege de provinciale overheid, hetzij vanwege de centrale overheid) een **verplichting** tot medewerking aan de uitvoering van deze regelingen wordt opgelegd, dan spreekt men van medebewind.

Bij deze uitvoering mogen en moeten de tot medewerking geroepen organen tot op zeker hoogte een „eigen” oplossing zoeken. Immers iedere provincie, iedere stad en ieder dorp heeft zijn typische eigenaardigheden en het getuigt van een gezond beleid, wanneer daarmede rekening wordt gehouden ook bij de uitvoering van hogere regelingen door de in die organen bevoegde autoriteit.

Rest nu nog mede te delen, dat de positie der gemeentebesturen in de Grondwet in grote lijnen is geregeld in de artt. 144 t/m 151, welke artt. een nadere uitwerking hebben gevonden in de Gemeentewet van 1851.

Ons onderling gesprek

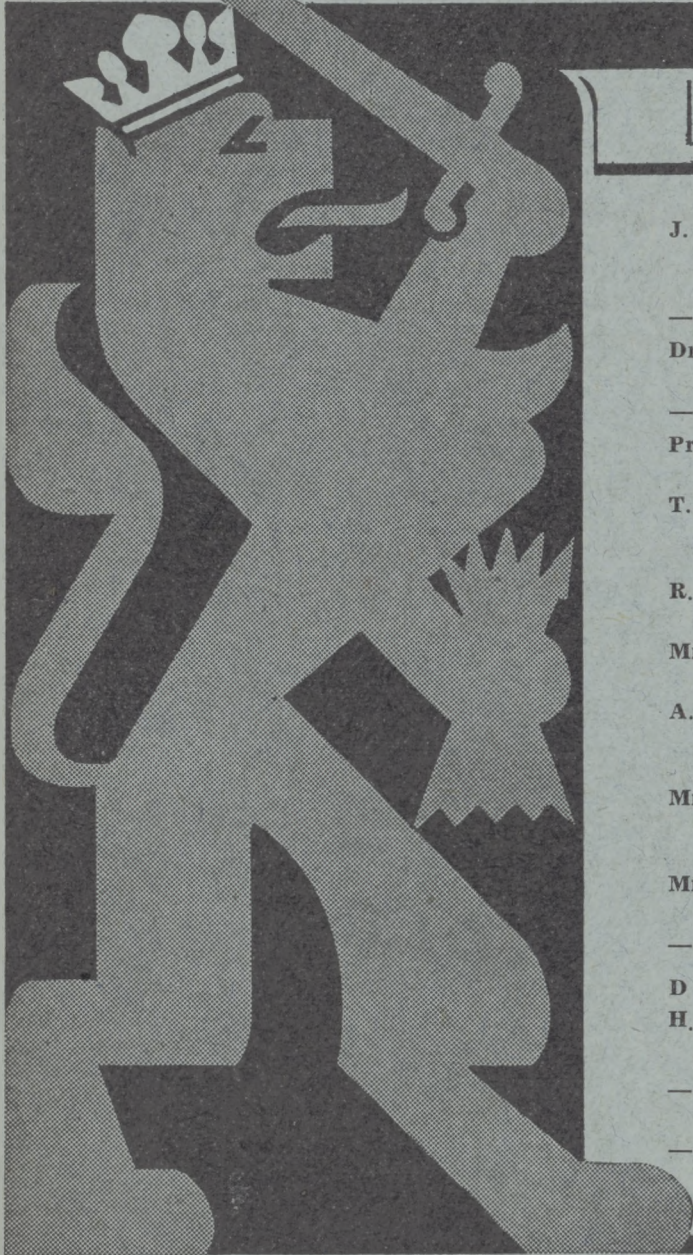
N. VAN DER BRUGGE

Sovereiniteit in eigen kring.

De „Arjos” te U. (N.H.) wil gaarne een afdoend antwoord op de vraag of soevereiniteit in eigen kring een specifiek Schriftuurlijke gedachte is. Gaarne ontving men tevens een opgave inzake lectuur over dit onderwerp.

Over dit onderwerp schreef ik breedvoerig in het nummer van 21 Juni 1947 naar aanleiding van een gelijksoortige vraag van de Arjos te Voorburg. Ik moge, mede voor een lectuuropgave, daarnaar verwijzen. Zie voorts het artikel van Mr K. Groen in „Nederlandsche Gedachten” 4e jrg. blz. 93: „Professor Holwerda's aanval op het Rapport inzake het vraagstuk der Bedrijfsorganisatie”.

NEDERLANDSCHE GEDACHTEN

INHOUD

- J. SCHOUTEN**
Het beroep op Groen van Prin-
terer, II
— Uit de Partij
- Dr A. VEERMAN**
Uit het Parlement
— Oosterbeek
- Prof. Mr P. J. VERDAM**
Propaganda in de grote stad
- T. WEVER**
De propaganda op het Platte-
land
- R. GOSKER**
De les van dertig jaren
- Mr C. J. VERPLANKE**
De beginselen der S.G.P., III
- A. R. DE KWAADSTENIET**
Commentaar op „Kort Com-
mentaar”
- Mr K. GROEN**
Wat is en doet de Kuyper-
Stichting?
- Mr W. RIP**
Bezitsspreiding
— Progressiviteit
- De Jongeren Studieclubs**
- H. D. W. BOVEN**
Onze toogdag 1949
— Vergadering Provinciaal Ver-
band Overijssel
— Toogdagimpressies

Goede Voorlichting

In Friesland heeft men reeds een aanvang gemaakt met de politieke catechisatie.

Er werden reeds een 9-tal cursusvergaderingen gehouden voor de docenten. Er zijn nu 13 docenten die reeds de gehele provincie doorgaan om voor het kader op hun beurt een negental cursusvergaderingen te houden.

Prof. Dr S. U. ZUIDEMA

sprak over: **Beginselpolitiek „nu”**

1. **Beginselpolitiek onder kruisvuur**
2. **Beginselpolitiek gehandhaafd**
3. **Beginselpolitiek gelouterd**

Prof. Mr A. M. DONNER

behandelde: **Staatsrecht**

1. **Verhouding tussen regering en parlement**
2. **Het probleem der vrijheidsrechten**
3. **Decentralisatie en federalisme**

De heer C. SMEENK

behandelde: **De Antirevolutionaire Partij
en de sociaal economische
verhoudingen**

Alle drie cursussen zijn in brochurevorm verkrijgbaar. De prijs is één gulden per brochure

Uitstekende actie

Uitstekende voorlichting

Bestellen bij den Penningmeester van de A. R. P. C. Friesland,
Lekkumerweg 41 zwart, Leeuwarden, Giro 533800.

REGISTER

van artikelen 6e Jaargang Nederlandsche Gedachten 1950

INHOUD

I. Uit de Partij.	XVI. Internationale verhoudingen.
II. Verhouding A.R. Partij en Chr. Hist. Unie.	XVII. Landbouw.
III. Personalialia.	XVIII. Noodrecht.
IV. Jeugdactie.	XIX. Radio en Pers.
V. Vrouwenactie.	XX. Socialisme (P.v.d.A. - Comm.).
VI. Studieschetsen.	XXI. Sociale en economische aangelegenheden.
VII. Boekbespreking.	XXII. Vakbeweging.
VIII. Algemene Artikelen.	XXIII. Onderwijs.
IX. Politiek (Algemeen).	XXIV. Kaartjes.
X. Annexatie.	XXV. Staatsrecht.
XI. Bedrijfsorganisatie.	XXVI. Justitie.
XII. Financiën.	XXVII. Verkeer en Waterstaat. Wederopbouw.
XIII. Gemeentepolitiek — Provinciale politiek.	XXVIII. Defensie.
XIV. Historieschetsen	XXIX. Binnenlandse Zaken.
XV. Indische kwestie. Nederlandse Antillen Suriname.	

I Uit de Partij

Het Beroep op Groen van Prinsterer II — J. Schouten	1	Het antwoord van Prof. Dr A. M. Donner	97
Mededelingen: 3, 36, 59, 93, 123, 150, 217, 263, 288, 321, 351		Ernstig Verzuim	112
Oosterbeek — R. Gosker	9	Antirevolutionaire Impressies — Impressio- nist	147
Propaganda in de Grote Stad — Prof. Mr P. J. Verdam	10	De Statenstembus — R. Gosker	158
De Propaganda op het Platteland — T. Wever	12	Hoe het land stemde — R. Gosker	158
De Les van dertig jaren — R. Gosker	14	Werk mede aan de brochureverkoop — R. Gosker	159
Wat is en doet de Kuyperstichting — Mr K. Groen	22	De heer Algera vraagt	172
Waarvoor wordt het Millioen besteed? — Mr K. Groen	22	Antirevolutionaire zetelwinst en zetelverlies bij de Gemeenteraadsverkiezingen van 1949 — Mrs K. Groen en C. J. Verplanke	201
Het gevaar van Citatenspel — D. Boer	43	Gereformeerde Rooms en — Mr C. J. Verplanke	204
Het Beroep op Dr Kuyper — J. Schouten	57	Staatkundig-Gereformeerde Communisten — Mr C. J. Verplanke	205
De Partijconferentie — R. Gosker	94	Zijn wij eenzijdig? — A. R. de Kwaadsteniet	206
Het College van Advies — R. Gosker	95	Ambtsgeboden	229
Rede van de heer J. Schouten ter installatie van het College van Advies	96	Stand Millioenplan	243
		Critiek in en op de A.R. — Mr C. J. Verplanke	249

Hoe staat het met onze jongeren — A. R. de Kwaadsteniet	257	De Algemene Vergadering 1949 — H. D. W. Boven	30
De Winteractie 1950 — R. Gosker	261	Verantwoording aan de Afwezigen (Toogdag-impressies) — Impressionist	32
Voorstel Deputatenvergadering	265	De Gemeenteraad I — Mr C. J. Verplanke	53
Al is de Reformatie nog zo snel — Mr C. J. Verplanke	270	Souvereiniteit in eigen Kring — C. D. van Oosten	55
Ons Program op de Helling I — A. R. de Kwaadsteniet	271	De Toogdag 1949 — H. D. W. Boven	81
Ons Program op de Helling II — A. R. de Kwaadsteniet	285	Onze Werkmethode — E. van Ruller	87
Aanbevelingen voorstel Contactorgaan-leden Centraal Comité 287 t/m	316	Aanpakken — C. D. van Oosten	88
De Roeper achterhaalt haar wel — Mr C. J. Verplanke	305	De Gemeenteraad II — H. D. W. Boven	85
Pessimist of Optimist? — A. R. de Kwaadsteniet	306	Kort Verslag Bestuur Nationale Organisatie — H. D. W. Boven	113
De heer J. Schouten ontmoet Prof. C. Jaarsma — E. van Ruller	307	Het College van Burgemeester en Wethouders I — Mr C. J. Verplanke	117
Het moreel der Partij is versterkt — R. Gosker	317	De Studieconferentie voor Studenten	118
Een vrouw op een mannelijke samenkomst — L. A. Lever-Brouwer	319	De Arjos in Drenthe — H. Marsman	145
Toespraak van Prof. Mr A. Anema op de Deputatenvergadering gehouden	325	Toogdag Provinciaal Verband Arjos in Groningen	146
Schouten als „leider” — Mr C. J. Verplanke	338	De Studieconferentie voor Studenten — H. D. W. Boven	176
Christelijke Blijdschap — Mr C. J. Verplanke	339	Situatieschets en naar nieuwe taken — H. D. W. Boven	177
Ons Program op de Helling III — A. R. de Kwaadsteniet	352	Nieuws uit Zeeland — C. Mooiman	178
De cijfers van Labour en wij — Mr K. Groen	367	Noordholland uit het stof herrezen — Mr F. van Smeden	179
Belastingdruk en Overheidstaak — Dr J. Buter	370	Woudschoten — Impressionist	180
Zijn wij eenzijdig? — Ds B. Wentzel	372	Provinciaal Verband Groningen	209
Minzaam aanbevelend — Mr C. J. Verplanke	361	Het college van Burgemeester en Wethouders II — H. D. W. Boven	212
Is Banning „de C.H. beginselen toegedaan”? — Mr C. J. Verplanke	361	Groen van Prinsterer over de Souvereiniteit van het Huis van Oranje — Mr B. D. van Raay	233
De Geschiedenis van de Partij (Bespreking van Het Volk ten baat) — Prof. Dr H. Smitskamp	358	De Burgemeester — Mr C. J. Verplanke	235
Voortvaren — R. Gosker	349	De Arjos en de Politieke Jongeren Contactraad — Mr C. J. Verplanke	249
II Verhouding A.R. Partij en C.H. Unie		Vergaderingen Bestuur Nationale Organisatie — H. D. W. Boven	251
Fusie-illusie — Mr C. J. Verplanke	338	Hoe staat het met onze Jongeren — A. R. de Kwaadsteniet	257
III Personalia		Het toezicht van hogerhand op de Gemeentebesturen — H. D. W. Boven	258
Het Bord voor de Heer De Wilde — R. Gosker	60	Te Wapen — E. van Ruller	281
Ds J. H. F. Remme — R. Gosker	61	De Arjos en het Jeugdparlement — Sj. Jonker	283
A. D. van der Schans — R. Gosker	61	Nogmaals: de Arjos en de Politieke Jongeren Contactraad — Mr C. J. Verplanke	303
Een van de oude garde — R. Gosker	137	Een Enquête — H. D. W. Boven	309
Een trouw man ging van ons heen — R. Gosker	188	De Arjos en haar Organisatie — Sj. Jonker	312
J. A. J. Jansen Manenschijn 70 jaar — A. R. de Kwaadsteniet	190	Christelijke Blijdschap — Mr C. J. Verplanke	339
F. P. Vermeulen 80 jaar — R. Gosker	246	De Jongerenraad der Europese Beweging — H. D. W. Boven	343
L. F. Duymaer van Twist — Mr J. A. de Wilde	320	Zo kwaad is 't niet — E. van Ruller	344
C. Smeenk 70 jaar — R. Gosker	350	De Studieconferentie — H. D. W. Boven	345
IV Jeugdactie		Toogdag van het Provinciaal Verband Noordholland te Amsterdam — Mr F. van Smeden	346
Mededelingen: 52, 83, 113, 146, 233, 281, 311, 347		De Plaats der Provincie in ons staatsbestel — H. D. W. Boven	377
Artikelen:		Ons buitenlandse werk — P. Speelman	375
Onze Toogdag 1949 — H. D. W. Boven	28	Provinciaal Verband van Arjos in Drenthe — H. Marsman	379
Vergadering Provinciaal Verband Overijssel — H. D. W. Boven	30	Leerzaam — Mr C. J. Verplanke	362
		De Toogdag — H. D. W. Boven	373
		De Algemene Vergadering — H. D. W. Boven	373
		Vergadering van het Bestuur der Nationale Organisatie — H. D. W. Boven	375

Ons Onderling Gesprek — N. van der Brugge

De ontwikkeling der Maatschappij na de Middeleeuwen	54
Het Ambtsgebed in Gemeenteraad en Provinciale Staten	119
Samenwerking bij Raadsverkiezingen	147
De naam „Minister van Koloniën”	148
Wijziging A.R. Beginselprogram	148
Wettigheid der Overheid	210
Afwezigheid van A.R. bij Souvereiniteitsoverdracht	211
Wereldtaal en spraakverwarring	235
Overheid en straatjeugd	236
Taak leden en buitengewone leden van Ge-deputeerde Staten	259
Prijsgaven A.R. zetel in het College van Ged. Staten van Noordholland	260
Bedrijfspensioen of Algemene Pensioenfondsen	314
De gemeentelijke Overheid en de sport op Zondag	378

V Vrouwenactie

De Vrouw en de Politiek — L. A. Lever-Brouwer	300
Een Vrouw op een mannelijke samenkomst — L. A. Lever-Brouwer	319

VI Studieschetsen

Het Federalisme — Drs G. J. Stapelkamp	56
Onze Christelijke roeping in de Buitenlandse Politiek — M. Dijkstra	84
Het Uitgangspunt in de Politiek — Ds J. Schelhaas	114
Het Overheidsgezag — Ds J. Schelhaas	143
Gezag en Vrijheid De Overheidstaak — Ds J. Schelhaas Jzn.	207
Het probleem van de Christelijke Staat — Ds J. Schelhaas	230
Politiek en Historie — Ds J. Schelhaas Jzn.	254

VII Boekbespreking

Kracht en Doel der Politiek: Prof. C. Veenhof e.a. — J. Schouten	1
Bezinning en Uitzicht: Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot — J. Schouten	40
Beginselpolitiek Nu: Prof. Dr S. U. Zuidema — H. D. W. Boven.	83
Actuele politieke Vraagstukken op Staatsrechtelijk Gebied: Prof. Mr A. M. Donner — Mr C. J. Verplanke	118
Tenzij: A. Zijlstra — Dr J. Meulink.	199
Tenzij. Zijlstra zich herziet — Mr C. J. Verplanke	203
Antirevolutionaire Sociaal-Economische politiek: C. Smeenk — Mr C. J. Verplanke	210
Honderd Jaren: Mr P. J. Oud — Mr Dr J. Postmus	277
Groens „Ongeloof en Revolutie”: Prof. Dr H. Smitskamp e.a. — R. Gosker	280
Het Volk ten baat: Mr J. A. de Wilde en C. Smeenk — Prof. Dr H. Smitskamp	358

VIII Algemene Artikelen

De Beginselen der Staatkundig-Gereformeerde Partij III — Mr C. J. Verplanke	17
Commentaar op „Kort Commentaar” — A. R. de Kwaadsteniet	20
Het gevaar van Citatenspel — D. Boer	43
De Beginselen der Staatkundig-Gereformeerde Partij IV — Mr C. J. Verplanke	47
Det Verwereldlijking en Christelijke Politiek — J. Schouten	62
De Omweg — T. Cnossen	80
De Parlementaire werkzaamheid der Staatkundig-Gereformeerde Partij — Mr C. J. Verplanke	101
De Engelse Verkiezingen — R. Gosker	107
Het Uitgangspunt in de Politiek — Ds J. Schelhaas	114
Met twee Maten — Dr E. Diemer	132
De derde Macht — H. Algra	141
De Criminaliteit van Oss — Mr K. Groen	142
Het Overheidsgezag — Ds J. Schelhaas	143
Koninginnedag op de Eerste Mei — R. Gosker	149
Vijf jaren „Het Blosje op Wangen” — T. Cnossen	196
Onze Houding in deze Wereld — L. A. Lever-Brouwer	198
Gezag en Vrijheid. De Overheidstaak — Ds J. Schelhaas Jzn.	207
Doorbraakraad en Borrelpraat — R. Gosker	227
Mijlpaal 1950 — Mr C. J. Verplanke	228
Het probleem van de Christelijke Staat — Ds J. Schelhaas Jzn.	230
De revolutie in België — J. Schouten.	237
Politiek en Historie — Ds J. Schelhaas Jzn.	254
Critiek op de Koning — H. Algra.	274
Heilige Erfschat — T. Cnossen.	341
Volstrekt onbevredigend — H. Algra.	342
De cijfers van Labour en wij — Mr K. Groen	367
Afwijkende Slak — H. Algra	371

IX Politiek (Algemeen)

Uit het Parlement — Dr A. Veerman 5, 38, 65, 99, 127, 152, 186, 219, 240, 290, 327, 356	
Balans — Dr A. Veerman	40
Algemene Richtlijnen voor de Statenstembus — J. Schouten	61
De Statenverkiezingen — J. Schouten	89
De Rede van Prof. Anema (in Uit het Parlement) Dr A. Veerman	99
Uit de Pers — Mr C. J. Verplanke 103, 130, 154, 203, 224, 248, 269, 302, 337, 361	
De Rede van Prof. Anema (in Uit de Pers) — Mr C. J. Verplanke 105, 130, 156	
Eigen Volksverantwoordelijkheid	125
De Lijst, doch meer de Man	125
Samenwerking met de K.V.P. — Mr C. J. Verplanke	130
Zeer zuur — Mr C. J. Verplanke	131
Een liberale les aan het G.P.V. — Mr C. J. Verplanke	131
Een C.H. les aan de A.R. — Mr C. J. Verplanke	131
De Knip van de deur — R. Gosker	140
De derde Macht — Mr C. J. Verplanke	154

Christelijk-Historische Stijl — Mr C. J. Verplanke	155	Staking — Dr A. Veerman	126
Staatkundig-Gereformeerde Stijl — Mr C. J. Verplanke	155	Stop! — Dr A. Veerman	126
De Jurk van een prinses — Mr C. J. Verplanke	156	Een bijzonder man enz. — Dr A. Veerman	153
De Statenstembus — R. Gosker	157	Middenstand en Politiek — H. van Eijdsen	174
Antirevolutionaire zetelwinst en zetelverlies bij de Gemeeneraadsverkiezingen van 1949 — Mrs K. Groen en C. J. Verplanke	201	Parlementaire Manoeuvre enz. — Dr A. Veerman	187
Gereformeerde Roomsens — Mr C. J. Verplanke	205	Bij Vaders stoel blijven — Dr A. Veerman	219
Staatkundig-Gereformeerde Communisten — Mr C. J. Verplanke	205	De Patiënt enz. — Dr A. Veerman	327
Niet politiek gedacht — H. Algra	223	Bezuiniging enz. — Dr A. Veerman	329
De C.H.U. aan de buitenkant enz. — Mr C. J. Verplanke	224	Hogere Salarispolitiek — Dr A. Veerman	357
De Christelijk-Historische Schaapskooi — Mr C. J. Verplanke	226	Andere Koers — Dr A. Veerman	357
Critiek in en op de K.V.P. — Mr C. J. Verplanke	248	Belastingdruk en Overheidstaak — Dr J. Buter	329
Verbrokkelende coalitie? — Mr C. J. Verplanke	248		
Onder coalitiegenoten — Mr C. J. Verplanke	269	XIII Gemeentepolitiek. Provinciale Politiek	
Protestantse Verdraagzaamheid — Mr C. J. Verplanke	270	De Gemeenteraad I — Mr C. J. Verplanke	53
Politiek — Dr A. Veerman	294	De Gemeenteraad II — H. D. W. Boven	85
Vader Zandt — Mr C. J. Verplanke	302	Het College van Burgemeester en Wethouders I — Mr C. J. Verplanke	117
Ruzie achter de Schermen — Mr C. J. Verplanke	302	De Statenstembus — R. Gosker	158
Het Vrije Volk voor de C.H. — Mr C. J. Verplanke	303	Hoe het land stemde — R. Gosker	158
Drees Jr — Mr C. J. Verplanke	305	Het College van Burgemeester en Wethouders II — H. D. W. Boven	212
Het Systeem of de mensen — Dr A. Veerman	328	Ambtsgeboden	229
Voorposten verkenningen — Dr A. Veerman	329	Het Toezicht van hogerhand op de Gemeentebesturen — H. D. W. Boven	258
Rede Dr J. Schouten bij de Algemene Beschouwingen over de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951 gehouden	330		
S(ch)malend — Mr C. J. Verplanke	339	XIV Historieschetsen	
De Krant, die men leest — Mr C. J. Verplanke	340	De Geschiedenis van de Partij — Prof. H. Smitskamp (Boekbespreking)	358
Het Vrije Volk en De Nederlander — Mr C. J. Verplanke	340		
Een gewraakte Voorzitter — Mr C. J. Verplanke	340	XV Indische Kwestie. De Nederlandse Antillen. Suriname.	
		Evenwicht enz. — Dr A. Veerman	5
X Annexatie		Indonesië en Wij — J. Schouten	33
		De blauwe kiel weer aan enz. — Dr A. Veerman	38
XI Bedrijfsorganisatie		Het Beleid inzake Indonesië — J. Schouten	63
Geen Besjeshuis (Behandeling P.B.O. in Eerste Kamer) — Dr A. Veerman	66	Rede van Prof. Mr A. Anema, gehouden in de Eerste Kamer bij de behandeling Wetsontwerp Souvereiniteitsoverdracht	71
De rekening gepresenteerd — Dr A. Veerman	67	Te laat — Mr C. J. Verplanke	154
De P.B.O. en de Grondwet — F. P. Fuykschot	67	Voortzetting van een Verwerpelijik Beleid — J. Schouten	181
Antwoord van de heer Dr J. Schouten aan de heer F. P. Fuykschot		De Houding van de A.R.kamerleden tegenover de motie-Oud — J. Schouten	184
Wetsontwerp „Regelen omtrent Ondernemingsraden” — A. W. Biewenga Wzn.	77	Orakel enz. — Dr A. Veerman	186
De Beleidskwestie (Vervolg antwoord aan de heer Fuykschot). — Dr J. Schouten	91	Vergeetachtigheid — Mr C. J. Verplanke	204
Zeven—Vijf—Drie	136	Het Roer moet om — J. Schouten	213
Isolement of Doorbraak — Drs G. Tonkens	195	Werkelijkheidszin — Mr C. J. Verplanke	224
		Roer recht enz. — Mr C. J. Verplanke	226
XII Financiën		Voorzichtig, maar duidelijk enz. — Dr A. Veerman	240
Onrust in de belastingsector — C. van den Heuvel	41, 74	Begrip voor de P.v.d.A.-politiek — Mr C. J. Verplanke	249
		Lotgenoten — Dr A. Veerman	294
		Lastposten enz. — Dr A. Veerman	327
		Bed opmaken — Mr C. J. Verplanke	337
		XVI Internationale Verhoudingen	
		Internationale Politiek — H. Algra	49
		Het Federalisme (Studieschets) — Drs G. J. Stapelkamp	56
		Onze Christelijke roeping in de Buitenlandse	

Politiek — M. Dijkstra	84	Bruinbrood en Zandaardappelen	125
Antirevolutionair contact met Duitsland — Ds F. Dresselhuis	128	Op afbetaling — Dr A. Veerman	126
Diagnose en therapie enz. — Dr A. Veerman	152	Klont uit de Pap enz. — Dr A. Veerman	127
Bravoure — Mr C. J. Verplanke	205	Verplichte Kinderbijslag voor het Midden- en Kleinbedrijf — J. van Keulen	138
Symbolische Actie enz. — Dr A. Veerman	218	Sociale Verzekeringen zijn geen Lusten en Lasten — J. Schipper	173
Een Woord op zijn Pas	239	Middenstand en Politiek — H. van Eijsden	174
Geen keus — G. C. van Dam	242	Isolement of Doorbraak — Drs G. Tonkens	195
De Jongerenraad der Europese Beweging — H. D. W. Boven	343	Vijf jaren „Het Blosje op Wangen” — T. Cnossen	196
De cijfers van Labour en wij — Mr K. Groen	367	Te veel geëist enz. — Dr A. Veerman	219
Ons buitenlands Werk — P. Speelman	375	De Sociale verzekering in de Branding — J. Schipper	222
XVII Landbouw		Oud Cavaleriepaard — Dr A. Veerman	242
Halve cent — Dr A. Veerman	356	Pensioen uitgesteld loon — J. Schipper	244
XVIII Noodrecht		Invoering van de Wachtgeld- en Werkloos- heidsverzekering vertraagd — J. Schipper	267
XIX Radio en Pers		De Nationalisatie en de Partij van de Arbeid — R. Gosker	279
XX Socialisme (P. v. d. A.-Comm.)		Ds Snoek enz. — Dr A. Veerman	293
Progressiviteit — R. Gosker	26	Herziening Uitvoeringsorganisatie der Sociale Verzekering — J. Schipper	296
Het socialistisch streven — J. Schouten	63	Eén homogene Uitvoeringsapparatuur — J. Schipper	298
Russisch Communisme — R. Gosker	133	Het zelfdoen van de Bedrijfs-gemeenschap — J. Schipper	335
De Knip van de deur — R. Gosker	141	Nog eens: Het bedrijfseigene — J. Schipper	337
Koninginnedag op de Eerste Mei — R. Gosker	151	Groene dialectiek — Mr C. J. Verplanke	339
Een Grapje van Dr A. A. van Rhijn — H. D. W. Boven	191	Ontslagrecht — J. Schipper	359
Broertje en Zusje — Mr C. J. Verplanke	203	Rechtsnood — J. Schipper	363
De illegale Waarheid — Mr C. J. Verplanke	203	XXII Vakbeweging	
Doorbraakraad en Borrelpraat — R. Gosker	227	Zeven—Vijf—Drie	136
De revolutie in België — J. Schouten	237	De maatschappelijke organisatie van de Mid- denstand — H. van Eijsden	192
Schade en Schande — Dr A. Veerman	241	XXIII Onderwijs	
De Socialisten en de Monarchie — H. Algra	247	Nieuws in het kort — Dr A. Veerman	39
Geen „Zending” onder Partijgenoten — J. Schipper	250	Het achtste Leerjaar — H. Algra	50
Het Communisme onder groene vlag — Mr C. J. Verplanke	270	De Dorpsschool — H. Algra	51
Socialistische Logica — H. D. W. Boven	273	Oud Verhaal — Dr A. Veerman	65
De Nationalisatie en de Partij van de Arbeid — R. Gosker	279	Een wispelturige Minister — Dr A. Veerman	220
De Communisten en Prinsjesdag — Sj. Jonker	316	XIV Kaartjes	
Volstrekt onbevredigend — H. Algra	342	XXV Staatsrecht	
Geen „Zending” onder Partijgenoten — J. Schipper	364	De Gemeenteraad I — Mr C. J. Verplanke	53
Progressieve Adviezen — Prof. Dr S. U. Zui- dema	366	De Waarde van de Grondwet in ons Staats- bestel — J. Schouten	63
Afwijkende Slak — H. Algra	371	De Centralisatie, De zelfstandigheid van Pro- vinciën en Gemeenten, De Colleges van Ge- deputeerde Staten — J. Schouten	64
Is Banning „de C.H. beginselen toegedaan” — Mr C. J. Verplanke	361	Geen Besjeshuis (positie Eerste Kamer) — Dr A. Veerman	66
Leerzaam — Mr C. J. Verplanke	362	Twee Vliegen (De Staatssecretarissen) — Dr A. Veerman	66
XXI Sociale en economische aangelegenheden		De Gemeenteraad II — H. D. W. Boven	85
Bezitsspreiding — Mr W. Rip	24	Het College van Burgemeester en Wethou- ders I — Mr C. J. Verplanke	117
Christelijke sociaal-economische Politiek	44	Actuele politieke Vraagstukken op Staats- rechtelijk Gebied — Mr C. J. Verplanke	118
Been Besjeshuis (Behandeling P.B.O. in de Eerste Kamer) — Dr A. Veerman	66	Om het Staatsbestel — Dr W. P. Berghuis	171
De rekening gepresenteerd — Dr A. Veerman	67		
De P.B.O. en de Grondwet — F. P. Fuykschot	67		
Wetsontwerp „Regelen omtrent Onderne- mingsraden” — A. W. Biewenga Wzn.	77		
De Beleidskwestie — J. Schouten	91		
Het Werkloosheidsgevaar — A. Stapelkamp	110		
Sociale Lasten en Lusten — Dr J. Buter	111		

Overheersing der Techniek — Dr W. P. Berghuis	189
Het College van Burgemeester en Wethouders II — H. D. W. Boven	212
Vermenging van Overheid en Maatschappij — Dr W. P. Berghuis	220
Groen van Prinsterer over de Souvereiniteit van het Huis van Oranje — Mr B. D. van Raay	233
De Burgemeester — Mr C. J. Verplanke	235
Vervorming van het begrip Democratie — Dr W. P. Berghuis	245
Het Toezicht van hogerhand op de Gemeentebesturen — H. D. W. Boven	258
Taak leden en buitengewone leden van Ge-deputeerde Staten — N. van der Brugge	259
Crtiek op de Koning — H. Algra	274
Monster — Dr A. Veerman	356
De Plaats der Provincie in ons Staatsbestel — H. D. W. Boven	377
XXVI Justitie	
Uit het Parlement — Dr A. Veerman	152

XXVII Verkeer en Waterstaat. Wederopbouw	
Nieuws in het kort — Dr A. Veerman	39
De Rijksdienst voor het Nationale Plan — P. G. Knibbe	108
De heer Algera vraagt	172
Te veel geëist enz. — Dr A. Veerman	219
Slecht Verweer — Dr A. Veerman	356

XXVIII Defensie	
De gebalde vuist — Dr A. Veerman	100
Proppenschietter-leger enz. — Dr A. Veerman	291
Gelijke ervaringen — Dr A. Veerman	329
Afwijkend Slak — H. Algra	371
Salon-leger — Dr A. Veerman	358

XXIX Binnenlandse Zaken	
De Knoop doorgehakt — Dr A. Veerman	101
De Burgemeesterbenoemingen I — Mr C. J. Verplanke	121
De Burgemeestersbenoemingen II — Mr C. J. Verplanke	368
Hogere Salarispolitiek — Dr A. Veerman	357

**Wilt U de jaargang van Nederlandsche Gedachten 1949
laten inbinden?**

Losse banden zijn verkrijgbaar à f 2.05.
Gelieve dit bedrag te storten per postwissel
of door storting op postgiro n°. 135561
ten name van de Incassobank N.V. te
Bodegraven.

Ook losse banden van reeds eerder ver-
schenen jaargangen zijn nog verkrijgbaar
tegen dezelfde prijs.

Wilt U de jaargang ook door ons laten
inbinden, dan zijn de totale kosten f 4.25.
Opgaven kunnen worden gedaan tot 15
Januari 1950.

Boekbinderij A. GELDERBLOM

Wilhelminastraat 80, Bodegraven.

**Nederlandsche
Gedachten**

Heeft U reeds dit blad doorgegeven ter kennisma-
king aan vrienden en kennissen?

U moet meewerken aan de voortdurende propagan-
da voor Nederlandsche Gedachten.

Het abonnementen-aantal moet worden vermeerderd.

★
Werft

abonné's

Zet er mee Uw schouders onder.

Wilt U de jaargang van Nederlandsche Gedachten 1949
laten inbinden?

Losse banden zijn verkrijgbaar à f 2.05.
Gelieve dit bedrag te storten per postwissel
of door storting op postgiro n°. 135561
ten name van de Incassobank N.V. te
Bodegraven.

Ook losse banden van reeds eerder ver-
schenen jaargangen zijn nog verkrijgbaar
tegen dezelfde prijs.

Wilt U de jaargang ook door ons laten
inbinden, dan zijn de totale kosten f 4.25.
Opgaven kunnen worden gedaan tot 15
Januari 1950.

Boekbinderij A. GELDERBLOM

Wilhelminastraat 80, Bodegraven.

Nederlandsche Gedachten

Heeft U reeds dit blad doorgegeven ter kennisma-
king aan vrienden en kennissen?

U moet meewerken aan de voortdurende propagan-
da voor Nederlandsche Gedachten.

Het abonnementen-aantal moet worden vermeerderd.

★

Werft

abonné's

Zet er mee Uw schouders onder.

REGISTER

van artikelen 5e Jaargang
Nederlandsche Gedachten
1949

INHOUD

I. Uit de Partij.	XIV. Historieschetsen.
II. Verhouding Antirevolutionaire Partij en Christelijk-Historische Unie.	XV. Indische kwestie.
III. Personalialia.	XVI. Internationale verhoudingen.
IV. Jeugdactie.	XVII. Landbouw.
V. Vrouwenactie.	XVIII. Noodrecht.
VI. Studieschetsen.	XIX. Radio en pers.
VII. Boekbespreking.	XX. Socialisme (N.V.B.-P.v.d.A.-Comm.)
VIII. Algemene artikelen.	XXI. Sociale en economische aangelegenheden.
IX. Politiek (algemeen).	XXII. Vakbeweging.
X. Annexatie.	XXIII. Onderwijs.
XI. Bedrijfsorganisatie.	XXIV. Kaartjes.
XII. Financiën.	XXV. Staatsrecht.
XIII. Gemeentepolitiek.	XXVI. Justitie.
	XXVII. Verkeer en Waterstaat.

I Uit de Partij

Het Nieuwe Jaar — R. Gosker	1
Mr J. A. de Wilde 70 jaar — J. Schouten	2
Mededelingen: 5, 26, 51, 74, 97, 145, 167, 195, 251, 306 en 338	
Prof. Mr P. A. Diepenhorst — R. Gosker	6
Mr J. A. de Wilde als Kampgenoot — A. R. de Kwaadsteniet	28
Te zware kost 2 — G. Borger	30
Steun Wettig Gezag — J. Schouten	72
De leden werf-actie	75
Millioenplan	76, 105, 279
Vrouwenkiesrecht — Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot	85
De eerste Deputatenvergadering en de statuten — R. Gosker	93
Medewerken aan het Instituut Steun Wettig Gezag en aan de Nationale Reserve — Mr K. Groen	103 en
Vrouw en Partij — A. W. Koole-Dekker	105
Het stemmen bij volmacht — H. D. W. Boven	108
Uitbouw van onze Organisatie — A. R. de Kwaadsteniet	181
Een waarschuwing voor onze Kiesverenigingen — J. C. Haspels	184
Antirevolutionaire Studiegroep voor Internationale Vragen — H. D. W. Boven	190

Teken aan den Wand — J. W. Ooms	205
Een vaak vergeten groep — G. Runhaar	213
Een nieuwe Orde voor het Partijleven? — J. Schouten	245
De Winteractie — R. Gosker	252
De Staatkunde blijve Staatkunde — C. van den Heuvel	269
Commissie Gemeenteprogram	279
De Predikanten en de A.R. Partij — A. R. de Kwaadsteniet	288
Heeft propaganda in de dorpen zin? — L. W. H. de Geus	321
Het Beroep op Groen van Prinsterer — J. Schouten	336
De Commissie inzake de eerste vijf artikelen van het beginselprogram (Installatierede van den heer J. Schouten)	347

II Verhouding A.R. Partij en C.H. Unie

C.H. en A.R. — J. Schouten 3, 24, 47, 69	
Samenwerking A.R.-C.H. — A. R. de Kwaadsteniet	292

III Personalialia

Mr J. A. de Wilde 70 jaar — J. Schouten	2
Prof. Mr P. A. Diepenhorst — R. Gosker	6
Mr J. A. de Wilde als Kampgenoot — A.R. de Kwaadsteniet	28

H. Diemer 70 jaar	52	Souvereiniteit in eigen kring	364
Koningin Juliana — R. Gosker	113		
In 't harnas gestorven — K. J. de Jong	118	V Vrouwenactie	
Drs M. C. Smit — Mr K. Groen	134	Vrouwenkiesrecht — Dr J. A. H. J. S.	
In memoriam D. Triezenberg — E. van Ruller	146	Bruins Slot	84
In memoriam J. van Katwijk	169	De Commissie voor het passieve vrouwen	
Colijns exempel — T. Cnossen	169	kiesrecht	98
		Vrouw en Partij — A. W. Koole-Dekker	105
IV Jeugdactie		Arbeid der gehuwde Vrouw — Mr K. Groen	128
Mededelingen:	17, 110, 134, 160, 216, 242, 271, 294, 323		
Artikelen		VI Studieschetsen	
Vergaderingen van het bestuur der Nationale		De Onderwijswet-Mackay en haar voorge-	
Organisatie — H. D. W. Boven	16	schiedenis — Dr D. Langedijk	66
Mr Isaïc da Costa — Dr D. Langedijk	19	De Calvinistische Reformatie en onze princi-	
Willem de Clercq — Dr D. Langedijk	40	piele politiek — M. Dijkstra	90
De Politieke Jongerencontactraad — E. van		Sociale Verzekering — K. T. de Jong	111
Ruller	42	Het Constitutionele Koningschap — C. D. van	
De Activering der clubs — H. D. W. Boven	63	Oosten	122
Hoe een inleiding gemaakt kan worden — Dr		De Katholieke Volkspartij — Dr A. Veerman	136
D. Langedijk	65	Jhr Mr A. F. de Savornin Lohman — Mr B.	
Vergadering Hoofdbestuur op 5 Maart 1949 —		D. van Raay	162
H. D. W. Boven	134	De C.P.N. — Dr A. Veerman	328
De Arjos en de Militaire Dienst	135		
Eerbied op onze vergaderingen — H. D. W.		VII Boekbespreking	
Boven	161	Grondwet en Maatschappij in Nederland:	
Anti-Revolutionaire Staatskunde — H. D. W.		Prof. Mr J. Valkhoff — R. Gosker	13
Boven	161	Conflict met Rome: Prof. Dr G. C. Berkou-	
Paedagogiek in de Eerste Kamer — H. D. W.		wer — R. Gosker	14
Boven	163	De oude Grondslag: Ds J. Schelhaas — R.	
Prov. Arjos Drenthe	189	Gosker	150
Geslaagde Openluchtmeeting op Vlieland	241	Uit de opbouw van de Nederlandse Staat: Mr	
September 1949 — H. D. W. Boven	270	W. H. Vermaas — C. D. van Oosten	187
De Uitzondering op den regel — H. D. W.		Zes politieke partijen in een notedop: I. Stap	
Boven	270	— H. D. W. Boven	191
Staatsinrichting — H. D. W. Boven	271	Koningin Victoria. Een menschenleven en	
Spel en Ernst — H. D. W. Boven	294	een eeuw: Dr Johanna K. Oudendijk — C.	
Arjos-Studieconferentie Sept. 1949 — G. E.		D. van Oosten	214
de Jongste	297	Biografisch Woordenboek van het Prote-	
Provinciaal Verband Friesland — S. de Vries	324	stants-Christelijk onderwijs: Dr J. C. van	
Propaganda en Arjos — L. W. H. de Geus	324	der Does — D. Langedijk	215
Arjos-cultuur — „Goedhart”	325	Het Volk ten baat: Mr J. A. de Wilde en C.	
Weest Actief — J. A. Schepel	326	Smeenk — Prof. Dr H. Smitskamp	349
Contact tussen Schouten en de jongeren —			
S. Willemse	327	VIII Algemene artikelen	
Twintig jaren A.R.-Jongerenwerk — L. W. H.		Een der tekenen van verval — Mr J. A. de	
de Geus	360	Wilde	49
Onze Grondslag	362	Steun Wettig Gezag — J. Schouten	72
Staatsinrichting — H. D. W. Boven	363	Tentoonstellingen — Dr E. Diemer	87
		Het Crematievraagstuk — L. Schuman	88
Ons onderling Gesprek — N. van der Brugge		Een professor in de war — H. Algra	102
Beschuldigingen tegen Dr Colijn	17, 86	Medewerken aan het Instituut Steun Wettig	
De C.H. en het Kabinet Van Schaik-Drees	18	Gezag en aan de Nationale Reserve? — Mr	
De Doodstraf	19	K. Groen	103 en 130
Samenwerking met Rome	43	Een Christelijk-Sociale Partij in Suriname	107
De Staatkundig Gereformeerde Partij	67	Het Stemmen bij Volmacht — H. D. W. Boven	108
Dr Kuyper en de Zuidafrikaanse oorlog	91	Koningin Juliana — R. Gosker	113
Vooroorlogse A.R. visie op Indië-beleid	92	Twee masten op één schip — H. Algra	125
De A.R. partij en het vrouwenkiesrecht	139	Over machtige ambtenaren — H. Algra	151
A.R. sociale politiek	163	Handhaving der Zondagsrust — Mr K. Groen	183
Annexatie van Duits grondgebied	191	Iets over Burgerzin — C. D. van Oosten	186
Nederland een christelijke natie?	244	Iets over Groen — Ds J. C. Jonkers	204
De C.H.U. en het Kabinet Van Schaik-Drees	272	Teken aan den Wand — J. W. Ooms	205
Verhouding A.R.-C.H.U.	272	Een vaak vergeten groep — G. Runhaar	213
Vooroorlogse A.R. visie op Indië-beleid	300	Woningnood op het Binnenhof en nog iets —	
De Indonesische kwestie en artikel 1 van ons		H. D. W. Boven	222
beginselprogramma	332	Enkele Kanttekeningen over de Zondagsrust	
		en de Overheid — Prof. Mr A. M. Donner	225

„Wij vragen slechts”, — A.R. de Kwaadsteniet	229	Gemeenteraadslieden — H. Algra	158
Gesprekcentra — Dr E. Diemer	235	De Gemeenteraadsverkiezingen — R. Gosker	195
De Christelijk-Ethische Partij — C. C. van Helsdingen	262	Nogmaals De Gemeenteraadsverkiezingen — A. R. de Kwaadsteniet	236
Engeland, een Baken in Zee — J. Abels . . .	265	Commissie Gemeenteprogram	279
Het Karakter der Staatkundig Gereformeerde Partij — Mr C. J. Verplanke	282	De Burgemeester en de Wethoudersverkie- zing — J. C. Haspels	291
Handhaving der Zondagsrust — Mr K. Groen	284		
Oorzaken der Achteruitgang — J. Abels . .	293	XIV Historieschetsen	
De Beginselen der Staatkundig Gereformeer- de Partij — Mr C. J. Verplanke	314, 355	Mr Isaïc da Costa — Dr D. Langedijk	19
De Christelijk Staatkundige Partij — Mr C. C. van Helsdingen	316	Willem de Clercq — Dr D. Langedijk	40
Christelijk-Nationaal beneden de maat? — T. M. Gilhuis	322		
Nogmaals de Zondagsrust — Prof. Dr A. M. Donner	353	XV Indische kwestie	
IX Politiek (algemeen)		Lof der korthed — Dr A. Veerman	8
Uit het Parlement — Dr A. Veerman 7,32, 53, 77, 99, 119, 147, 172, 230, 256, 280, 308, 340,		Rede van den heer J. Schouten, gehouden in de Tweede Kamer, bij de beraadslagingen over de regeringsverklaring inzake Indone- sië, op Maandag 20 Dec. 1948	9
Ongegrond Verwijt — Mr K. Groen	59	Nederland en de Internationale politiek — R. Gosker	21
Gedegradeerd — Mr J. A. de Wilde	95	New Delhi — Dr J. A. H. J. S. Bruins Slot .	36
's Lands Belang — Dr E. Diemer	153	De Gebarsten Vaas — Dr A. Veerman	45
De Grote Lijn — H. Algra	273	Een wens en een cri de coeur — Dr A. Veer- man	56
De Troonrede	275	Niet in de doofpot — H. Algra	56
Waar blijft de Leerstoel? — R. Gosker	276	In Snelreinvvaart — Dr A. Veerman	72
De begroting sluit! — R. Gosker	277	Gedegradeerd — Mr J. A. de Wilde	95
Buitenparlementaire Actie — H. Algra	286	Onbekookten uitgekookt — Dr A. Veerman .	147
		De Hollanders hebben het gedaan (Een stem uit Amerika) — A. R. de Kwaadsteniet . .	159
X Annexatie		Dure Diensten — Dr A. Veerman	173
		Roerende eenstemmigheid — Dr A. Veerman	173
XI Bedrijfsorganisatie		Om het Beginsel	207
Uit het Parlement — Dr A. Veerman	280	De Ronde-Tafelconferentie — Dr A. Veerman	217
De Grondwet en de wettelijke regeling inzake de Bedrijfsorganisatie — J. Schouten	301	Vreemde historie — Dr A. Veerman	233
S.I.E.K. — T. Cnossen	304	Oost en West — H. Algra	238
Politiek I — Dr A. Veerman	308	Mr E. N. van Kleffens — J. Schouten	247
Politiek II — Dr A. Veerman	309	Op het hoofdpunt mislukt — Mr J. A. de Wilde	249
Laveren — Dr A. Veerman	309	Federatie in de macht — Dr A. Veerman . .	55
De Eed — Dr A. Veerman	309	Op de Valreep — Dr A. Veerman	257
Een betreurenswaardige en onnodige loop van zaken — J. Schouten	333	Schoutens Rede — Dr A. Veerman	257
Dat moet inderdaad zó — Mr K. Groen	350	Mohammed Hatta en de Sociaal-Democraten — A. R. de Kwaadsteniet	259
		Standjes van een Ambassadeur — H. Algra	260
XII Financiën		De Christelijk-Ethische Partij — C. C. van Helsdingen	262
De merrie en het veulentje (Wet afwikkeling geldzuivering) — Dr A. Veerman	55	Langs een omweg — Dr A. Veerman	310
Onder het hoofdkussen — Dr A. Veerman . .	78	De Christelijk Staatkundige Partij — Mr C. C. van Helsdingen	316
De Belastingzeef en de kerkelijke bijdragen en dergelijke — Mr M. R. Krans	81	De Radio-rede van Koningin Wilhelmina van 6 December 1942 — Prof. Mr P. S. Ger- brandy	343
Schijn en Wezen — Mr J. A. de Wilde	96		
Het Doornige Pad — T. Cnossen	290	XVI Internationale Verhoudingen	
Den Vrede gewonnen — R. Gosker	312	Nederland en de Internationale Politiek — R. Gosker	21
Geen optelsom — Dr A. Veerman	340	Federatie in de n de macht — Dr A. Veerman	55
Hinkelepink — Dr A. Veerman	340	Burenkwesties — Dr A. Veerman	101
Geheim consistorie — Dr A. Veerman	341	Trommelvliezen en Stembanden (grenscor- recties) — Dr A. Veerman	101
		Uit het Parlement (grenscorrecties) — Dr A. Veerman	119
XIII Gemeentepolitiek		Mobiel en reëel — Dr A. Veerman	173
De Gemeenteraad — J. C. Haspels 57, 179, 193		Een schone lei — Dr A. Veerman	173
Over een kafferkraal en apartheidspolitiek (samenvoeging gemeenten) — Dr A. Veer- man	78	Rede van Prof. A. Anema in Juni 1949 uitge- sproken in de Eerste Kamer	174
De verkiezing voor de Gemeenteraden — J. Schouten	114		
Richtlijnen voor de Rotterdamse Gemeente- politiek — A. R. de Kwaadsteniet	116		

Antirevolutionaire Studiegroep voor Internationale Vragen — H. D. W. Boven	190	fonds) — Dr A. Veerman	99
Internationale Jeugdconferentie	190	Een nieuw gezicht en een oud schilderij — (behandel. Econ. Zaken) — Dr A. Veerman	100
Een Verenigd Europa — Dr A. Veerman	219	Sociale Verzekering (studieschets) — K. J. de Jong	111
Laatste Loodjes — Dr A. Veerman	233	De Grondeigendom — Mr W. Rip 124, 154,	188
Internationaal Jeugdgezelschap over Vredesvragen — H. D. W. Boven	239	De werkloosheid in België — A. Stapelkamp	126
Christelijke Vredesarbeid — G. C. van Dam	295	Sociale Verzekering	129
Wat doet het Federalisme ons — G. C. van Dam	298	Hulpmiddelenbrug — T. Cnossen	130
Nationale Veiligheid — D. Mantz	358	Verplichte deelneming in een Bedrijfspensioenfonds — Mr C. J. Verplanke	151
XVII Landbouw		Resultaat, geen postulaat — T. Cnossen	144
Het Wetsontwerp inzake vervreemding van Landbouwgronden — Chr. v. d. Heuvel	10	Een gunstig voorteken — T. Cnossen	144
Politiek en Landbouw — Mr W. Rip	30	Moderne Volksverhuizing — T. Cnossen	159
Een kwestie van Orde (Motie Drogen) — Dr A. Veerman	54	Socialisatie van den mens — Dr A. Zeegers	206
Geen primeurs — Dr A. Veerman	78	De Oude Adam — Dr A. Veerman	231
Even aandacht voor den Tuinbouw — P. C. Elfferich	157	Blunder — Dr A. Veerman	231
De Grondeigendom — Mr W. Rip 124, 154,	188	Het Nationale Plan — Dr W. P. Berghuis	287
Het Boteren van de Melk — Dr A. Veerman	232	XXII Vakbeweging	
Paardenkeuring — Dr A. Veerman	342	Het Communisme in de Socialistische Vakbeweging — A. Stapelkamp	61
XVIII Noodrecht		Sociale Verzekering	129
XIX Radio en Pers		XXIII Onderwijs	
Surrealistische cafetaria — Dr A. Veerman	231	Eine mens is geinen eerappel — Dr Veerman	7
XX Socialisme (N.V.B. enz.)		Groentijd — Dr A. Veerman	7
Nooit als politiek instrument — A. Stapelkamp (over het recht van staking)	12	Waar het warm liep — Dr A. Veerman	8
Socialistische Grootpraak — A. Stapelkamp	62	Interpretatie-wee — Dr A. Veerman	172
Hoe kan het ook anders? — R. Gosker	141	Onderwijzers op de schoolbanken — Dr A. Veerman	172
„Maatschappelijke evolutie” of „revolutie”? — J. van der Haar	155	Problemen en Cijfers — H. Algra	311
Verlicht Despotisme — R. Goster	165	XXIV Kaartjes	
Droevig	187	XXV Staatsrecht	
De Doorbraak — A. Stapelkamp	202	Ons Kiesstelsel — F. P. Vermeulen	37
Engeland een Baken in Zee — J. Abels	265	De Provinciën — J. C. Haspels	83
Demagogie — H. Algra	267	Het Crematievraagstuk — L. Schuman	88
Oorzaken der Achteruitgang — J. Abels	293	Een nieuw gezicht (staatssecretaris) — Dr A. Veerman	100
S.I.E.K. — T. Cnossen	304	Het constitutionele Koningschap — C. D. van Oosten	123
De Progressiviteit op haar best — R. Gosker	305	Twee masten op èèn Schip — H. Algra	125
Den Vrede gewonnen? — R. Gosker	312	Gemeenteraadsleden — H. Algra	158
Paardenkeuring — Dr A. Veerman	342	Een waarschuwing voor onze kiesverenigingen — J. C. Haspels	184
XXI Sociale- en Econom. Aang.		Kiesrecht, Kamer en Volk — T. Cnossen	203
De Taak der Overheid op Economisch Gebied — J. W. de Pous	15	Woningnood op het Binnenhof en nog iets — H. D. W. Boven	224
Uit het Parlement — Dr A. Veerman (over den wederopbouw)	32	Staatsinrichting — H. D. W. Boven	271
Nogmaals het Werkloosheidsvraagstuk — J. W. de Pous	34	De plaats der gemeente in ons staatsbestel — H. D. W. Boven	363
Een kwestie van orde (Motie-Drogen) Dr A. Veerman	54	XXVI Justitie	
Dr Schorsenhorst (Bedrijfspensioenfonds) — Dr A. Veerman	54	Licht- en Zwaargewicht — Dr A. Veerman	120
Socialistische Grootpraak — A. Stapelkamp	62	Het Gelag — Dr A. Veerman	121
Noodwet Werkloosheidsbestrijding — R. Gosker	79	Kort Begrip	121
Een krantenbericht — Drs J. W. de Pous	85	XXVII Verkeer en Waterstaat	
En wint de krijgsman niet dan tijd (Pensioenwet) — Dr A. Veerman	99	Ieder het zijne Dr A. Veerman	54
De Zeepbel (behandel. wetsontwerp verplichte deelneming aan een bedrijfspensioen-		„Overzeese gebieden” (behand. begroting) — Dr A. Veerman	101
		Het Personenvervoer lang den Weg — Mr J. Algra	227
		Al te „gründlich” — Dr A. Veerman	232
		Recht of Willekeur — H. Algra	234